

7.4
81

Este libro es para volver a
Joquin

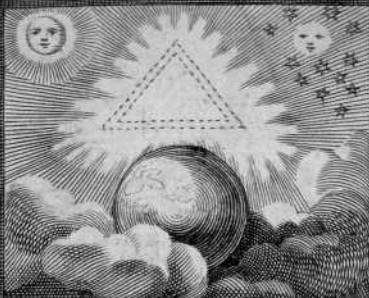
I	Genes	1	Cantica	420.
II	Exodus	34	Liber Sapientie	423.
II	Leuiticus	64	Ecclesiasticus	435.
III	Numeri	80	Isaias	464.
III	Deuteronomium	107	Jeremias	498.
IV	Josue	130	Baruch	540.
IV	Judices	146	Ezechiel	545.
IV	Ruth	163	Daniel	579.
IV	Regum liber 1 ^o	166	Oseas	593.
V	Regum liber 2 ^o	188	Joel	598.
V	Regum liber 3 ^o	207	Amos	600.
V	Regum liber 4 ^o	228	Abdias	604.
	Paralipomenon 1 ^o	249	Jonas	605.
	Paralipomenon 2 ^o	269	Michas	607.
	Codex liber 1 ^o	293	Nahum	610.
	Codex liber 2 ^o	300	Habacuc	611.
	Tobias	310	Sophonias	613.
	Judith	318	Aggeus	615.
	Ester	327	Zacharias	616.
	Job	336	Malachias	622.
	Psalmi	355	Machab ^{um} 1 ^o	624.
	Proverbia	378	Machab ^{um} 2 ^o	646.
	Ecclesiastes	414		

Pong

123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

V.V.

201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300

Videtur Deus servata quae fecerat et orant. illis bona

BIBLIA SACRA
vulgatae editionis
SIXTI V. PONT. M.
jussu recognita, et
CLEMENTIS VIII.
auctoritate edita.

VENETIIS,
Ex Typographia Balleoniana.

MDCCLXV.

H. Falconi S.

Tomme Mariam de Ley

C
u de Miguel Senao

BIBLIA SACRA

ultima editione

SIXTI V PONTIF

maximi recognita

CLEMENTIS VII

maximi

imperatoris

augustissimi

VENETIS

in Typographia Regia

MDCCLXV

B I B L I A

S A C R A

Vulgatæ Editionis,

SIXTI V. PONTIFICIS MAX.

JUSSU RECOGNITA,

ET CLEMENTIS VIII.

Auctoritate edita;

VERSICULIS DISTINCTA,

Et ad singula Capita Argumentis aucta;

INDICEQUE EPISTOLARUM,

& EVANGELIORUM locuplerata, ad EXEMPLAR EDITIONIS

ROMANÆ concinnata, Aeneis Iconibus SACRAM HI-
STORIAM referentibus ornata;

ET PROLEGOMENIS

FERDINANDI KOPH

SACRÆ THEOLOGIÆ DOCTORIS.

V E N E T I I S,

Ex TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.

MDCCLXV.

LEGADO

J. Oliver Asín

BIBLIOTECA
DE
MIGUEL ASÍN

BIBLIOTECA

DE

JAIME OLIVER ASÍN

BIBLIA

SACRA

Vulgatae Editionis

SIXTI V. PONTIFICIS MAX.

JUSU RECONDITA

ET GLEMENTIS VIII.

Auctoritate edita

VERSICULIS DISTINCTA

Et ad singula Capita Argumentis additis

INDICIBUS EPISTOLARUM

SEPARATIM sumptibus ad Franciae Editionem

ROMAE conditis, Parisiis SACRAE

STORIAE reconditis

ET RECONDITIS

FERDINANDI REX

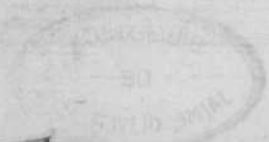
SACRAE THEOLOGIAE DOCTORIS

VENERABILIS

EX TYPOGRAPHIA BALEONIANA

MDCCLXX

P R Æ F A T I O

AD LECTOREM.

IN multis, magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quod ex recentibus editionibus non pauca ad hæreses hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certe tanta versionum varietas, atque diversitas, magnam in Ecclesia Dei confusionem patere potuisset. Jam enim hac nostra ætate illud fere evenisse constat, quod Sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cum unusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Hujus autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus Latinis editionibus longe anteferendam esse, apud æquos judices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea libri continentur (ut a majoribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex Sancti Hieronymi translatione, vel emendatione, suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam Sanctus Hieronymus communem & Vulgatam, Sanctus Augustinus Italam, Sanctus Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus, sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia, præclarum Sancti Augustini testimonium existat in secundo Libro de Doctrina Christiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quod esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De Sancto vero Hieronymo multa exstant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim Sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque ejus translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eundem Sanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudisse dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omni-

Præf. in
Johes.

S. Hieron. in
cap. 49.
Istæ -
S. Aug.
Lib. 2.
Doctr.
Christ.
cap. 15.
S. Greg.
Epistol.
Dedi-
cat. ad
Leandrum c.
5. in fin.
S. Aug.
ubi sup.
Lib. 18.
de Civi-
tate Dei
cap. 43.
Lib. 20.
Moral.
24.
Lib. 6.
Erym.
cap. 50.

bus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eamque ab Ecclesiis Christianis communiter recipi ac probati affirmat, quod sit in verbis clarior, & veracior in sententiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, Sancti Hieronymi translationem non Latinis modo, sed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porro qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, Sancti Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ pæne innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immerito Catholica Ecclesia Sanctum Hieronymum doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria, præstare se posse confidunt. Ceterum ne tam fidelis translatio, tanque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel injuria temporum, vel impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, ulla ex parte corrumpetur, eadem sacro-sancta Synodus Tridentina, illud Decreto suo sapienter adjecit, ut hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur: neque ulli liceret eam sine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ, in tanto bono quam diligentissime retinendo & conservando, vigilantiam atque industriam excitavit. Et quamvis insignium Academicarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitore restituenda magna cum laude laboraverint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, & codices manuscripti complures & vetustiores Summi Pontificis jussu conquisiti, atque in Urbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur: ideo Pius IV. Pontifex Maximus, pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis Viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus, consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum Conventum illum, ob varias gravissimasque Sedis Apostolicæ occupationes jamdudum intermissum, Sixtus V. divina providentia ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cum jam esset excusum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vitio itrepisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus

sub incudem revocandum censuit atque decrevit. Id vero cum morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV, qui post Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis Viris, ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX, brevissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII, qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene juvante perfectum est. Accipe igitur, Christiane Lector, eodem Clemente summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia, veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatorem, purioremque esse, minime dubitandum. Et vero quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisque fontibus, & ipsis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocriter studium adhibitum fuerit: in hac tamen pervulgata Lectione, sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt: tum quod ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, Sanctus Hieronymus non semel admonuit: tum quod facile fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortasse, tam longo tempore identidem describendo, minus puri atque integri evaserunt: tum denique, quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis Viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis, propositum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem ac vulgatam editionem Latinam, a mendis veterum libratorum, necnon pravæ errorum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati ac puritati, quoad ejus fieri potuit, restituere; eaque restituta, ut quam emendatissime imprimeretur juxta Concilii Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber III. & IV. Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipsa etiam Manasse regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem exstat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes S. Hieronymi & alia id genus in aliis editionibus inseruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione ejusmodi adjumenta, pro studiosorum commoditate atque utilitate in posterum adjiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.

Epist.
ad Sa-
niam
& Fre-
tellam.
Præfat.
Evang.
ad Da-
masum.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM sacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigiliis restitutus, & quam accuratissime mendis expurgatus, benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, ut in posterum idem Textus incorruptus, ut decet, conservetur, opportune providere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos, a data præsentium numerandos, tam citra, quam ultra montes, alibi quam in nostra Vaticana Typographia, a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuso: cujus exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquid occurrat, quod Typographica incuriæ manifeste adscribendum sit, inviolabiliter observetur. Si quis vero Typographus in quibuscumque Regnis, Civitatibus, Provinciis, & locis tam nostræ S. R. E. ditioni in temporalibus subjectis, quam non subjectis, hanc eandem Sacrarum Scripturarum editionem intra decennium prædictum quoquo modo, elapso autem decennio, aliter quam juxta hujusmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut alias edere vel evulgare; aut si quis Bibliopola a se vel ab aliis quibusvis, post datam præsentium, hujus editionis impressos libros, seu imprimendos a præfato restituito & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quam a Typographo Vaticano, intra decennium excusos, pariter vendere, venales proponere, vel evulgare præsumperit, ultra amissionem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas poenas temporales, etiam majoris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: a qua nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit. Mandamus itaque universis & singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum & locorum etiam regularium Prælati, ut præsentem litteras in suis quisque Ecclesiis & Jurisdictionibus ab omnibus inviolate perpetuo observari curent ac faciant. Contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis; Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Universitatum, etiam studiorum generalium juramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ac privilegiis, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in judicio & extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhibetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die IX. Novembris, MDXCII, Pontificatus Nostri Anno I.

M. Vestrinus Barbianus.

D E

CANONICIS SCRIPTURIS DECRETUM

EX CONCILIO TRIDENTINO, Sessione Quarta.

Sacrosancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, presidentibus in ea eisdem tribus Apostolicae Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut, sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur:

Et infra:

Sacrorum vero librorum Indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quoniam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infra scripti: Testamenti veteris: *Quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Josue, Judicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdrae primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabola, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetae minores, id est, Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias: Duo Machabaeorum, primus & secundus. Testamenti novi: Quattuor Evangelia, secundum Matthaeum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti: Quattuordecim Epistolae Pauli Apostoli: Ad Romanos, duae ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesos, ad Philippenses, ad Colossenses, duae ad Thessalonicenses, duae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos: Petri Apostoli duae: Joannis Apostoli tres: Jacobi Apostoli una: Judae Apostoli una: & Apocalypsis Joannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones praedictas sciens, & prudens contempserit, anathema sit.*

H I E R O N Y M I P R O L O G U S G A L E A T U S .

Viginti & duas litteras esse apud Hebraeos, Syrorum quoque lingua & Chaldaeorum testatur, quae Hebraeae magna ex parte confinis est: nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diversis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem litteris scripturunt, figuris tantum & apicibus discrepantes. Certumque est Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Ierosolimam & insurrectionem templi sub Zerobabel, alias litteras reperisse quibus nunc utimur: cum ad illud usque tempus idem Samaritanorum & Hebraeorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, haec eadem supputatio, sub Levitarum ac sacerdotum censu, mystice ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibusdam Graecis voluminibus, usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed & psalmi, trigessimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus undecimus, & centesimus decimus octavus, & centesimus quadagesimus quartus, quamquam diverso scribantur metro, tamen ejusdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiae lamentationes, & oratio ejus: Salomonis quoque in fine Proverbia, ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inveniet? iidem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinquae litterae duplices apud Hebraeos sunt, Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim scribuntur per has principia medietateque verborum, alter fines. Unde & quinque a plerisque libri, duplices aestimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamim, Esdras, Jeremias, cum Cinoth, id est, lamentationibus suis. Quomodo igitur viginti duo elementa sunt, per quae scribuntur Hebraice omne quod loquimur, & eorum initium vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina supputantur, quibus quasi litteris & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lacteus viri justi eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur **בראשית** Beresith: quem nos Genesim dicimus.

Secundus, **ואלה שמות** Veelle semoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, **ויקרא** Vaitera, id est, Leviticus.

Quartus, **וידבר** Vajedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, **אלה הדברים** Elle haddebarim, qui Deuteronomium praenotatur.

Hi sunt quinque libri Moysi, quos proprie **תורה** Thora, id est, Legem appellant.

Secundum, Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Jesu filio Nave: qui apud

eos **יהושע בן נון** Josue ben Nun dicitur.

Deinde subtextunt **שפטים** Sopherim, id est, Judicum librum. Et in eundem compingunt **רuth**: quia in diebus Judicum facta ejus narratur historia.

Tertius sequitur **שמואל** Samuel, quem nos Regum primum & secundum dicimus.

Quartus, **מלכים** Melachim, id est, Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliusque multo est **מלכים**, Melachim, id est, Regum, quam **ממלכות** Mamia-chot, id est, Regnorum dicere. Non enim multarum gentium describit regna, sed unius Israelitici populi, qui tribus duodecim continetur.

Quintus, est, **ישעיהו** Isaias.

Sextus, **ירמיהו** Jeremias.

Septimus, **הזקאל** Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur **תרי עשר** There asar.

Tertius ordo, Hagiographa possidet.

Et primus liber incipit a **איוב** Job.

Secundus a **דוד** David: quem quinque incisionibus & uno psalmore volumine comprehendunt.

Tertius est **שלמה** Salomon, tres libros habens: Proverbia, quae illi **משלי** Misle, id est, Parabolas appellant.

Quartus, Ecclesiasten, id est, **קהלת** Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo **שיר השירים** Sir hasirim praenotant.

Sextus, est **דניאל** Daniel.

Septimus, **דברי הימים** Dibre hajamim, id est, Verba dierum: quod significantius, Chronicon totius divinae historiae postumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur.

Octavus, **עזרא** Esdras: qui & ipse similiter apud Graecos & Latinos in duos libros divisus est.

Nonus, **אסתר** Esther.

Atque ita sunt pariter Veteris legis libri vigintiduo: id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quamquam nonnulli **רות וקניזת** Ruth & Cinoth, inter Hagiographa scripserunt, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse praesca legis libros vigintiquatuor: quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Joannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus, oculatis ante & retro, id est, in praeteritum & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.

Hic prologus, Scripturarum quasi galeatum

principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire potest: ut scire valeamus, quidquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, & Iesus filii Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Pastor, non sunt in canon. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus est: quod ex ipsa quoque phrafi probari potest. Quæ cum ita se habeant, obsecro te Lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert unusquisque quod potest: alii aurum, argentum, & lapides pretiosos: alii byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibilia nostra magis necessaria iudicat. Unde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræque distinctio, pellibus tegitur & cilicis, ardoremque solis & injuriam imbrium ea quæ viliora sunt prohibent. Lege ergo primum, Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebris vendendo, & emendando sollicitus & didicimus & tenemus, nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas, vel Interpretem me assumato, si gratis es; vel Paraphrasen, si ingratis: quamquam mihi omnino conscius non sim, mutasse me quippiam de Hebræica veritate. Certe si incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opusculis quæ nuper emendavimus: & ubicumque discrepare inter te videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accommodare debeas fidem: & si nostra firmaverit, puto quod eum non astimes conjectorem, ut in eodem loco necum similiter divinarit. Sed & vos famulus Christi rogo (quæ Domini discumbentis pretiosissima fidei myrrha unguis caput, quæ nequaquam Salvatorem quaritis in sepulchro, quibus jam ad Patrem Christus ascendit) ut contra latrantes canes, qui adversum me rabido ore deserviant, & circumneunt civitatem, atque in eo se doctos arbitrantur, si aliis detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam, illius semper sententia recordabor: Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me. Obmutui, & humilior sum, & filii a bonis.

HIERONYMUS PAULINO.

Fater Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suavissimas litteras, quæ a principio amicitiarum, si dem probeate jam fidei, & veteris amicitie præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola & palpans adulatio: sed Dei timor, & Divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse: ut eos quos ex libris noveant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphisicos vates, sic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, cam-

que oram Italia, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissime peragravit: ut qui Athenis magister erat, & potens, cuiusque doctrinam Academia gymnasia personabant, feret peregrinus aique discipulus: inaliena aliena revercunde discere, quam sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus a piratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo parit, captivus, vinculis & servus; tamen quia philosophus, major eemente se fuit. Ad Titum Livium læteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hispaniæ Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, minus hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi, aliud extra urbem quærerent. Apollonius, sive ille magus, ut vulgus loquitur, sive philosophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetravit: & ad extremum, latissimo Phison amne transmissio, pervenit ad Brachmanas, ut Hircaniam in throno sedentem aureo, & de Tantalico fonte potantem, inter paucos discipulos, de natura, de motibus siderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Ælamitas, Babylonios, Chaldaeos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reversus Alexandriam, perrexit Æthiopiæ, ad Gymnosophas, & famosissimam Solis mensam videre: in fabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus. Quid loquar de saculi hominibus, cum Apostolus Paulus, vas electionis & magister Gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur: An experimentum quaritis ejus, qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiamque lustratam, ascenderit Ierosolymam, ut videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim? Hoc enim mysterio hebdomadis & octoadis, futurus gentium predicator instruendus erat. Rursusque post annos quatuordecim, assumpto Barnaba & Tito, exposuerit Apostolis Evangelium, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis *εὐρυπύου* viva vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa, fortius sonat. Unde & Æschines cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam adversus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirans ait: Quid si ipsam audisset bestiam, sua verba resonantem? Hæc non dico, quod sit in me aliquid tale, quod vel possis a me audire, vel velis discere: sed quod ardor tuus & discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid quæras consideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam si artificis & plastæ essent manus: tamen virtute totum est quidquid esse potest. Paulus Apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi & Prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritalibus telis, postea diceret confidenter: Arma nostræ militiæ,

Pl. 38.

I. Ador.
2. Cor.
3. Gal. 1.

Gal. 2.

[111.

Ad. 22.

2. Cor.
10.

non carnalia sunt, sed potentia a Deo, ad destructionem munitionum; consilia destruentium, & omnem altitudinem extollemem se adversus scientiam Dei, & captivantes omnem intellectum ad obediendum Christo, & parati subjugare omnem inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia sacris litteris eruditum, & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam quae data sit ei per impositionem manus presbyterii. Tito praecipit ut inter ceteras virtutes episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat Scripturarum: Obtinem, inquit, eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest: & quantum aedificat ex vite merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta, immo per Aggaeum Dominus, Interroga, ait, sacerdotes legem: in tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus, Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; seniores tuos, & dicent tibi: in Psalmo quoque centesimo decimo octavo, Cantabiles mihi erant justificationes tuae in loco peregrinationis meae. Et in descriptione justi viri, cum eum David arbori vite, quae est in paradiso, compararet, inter ceteras virtutes & hoc intulit: In lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissima visionis ait, justos fulgere sicut stellas, & intelligentes, id est, doctos, quasi firmamentum. Vides quantum inter se dissent, iusta rusticitas, & docta justitia? Alii stellis, alii caelo comparantur. Quamquam juxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia legis & Scripturarum sanctarum erat armarium. Pharisei stupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Joanne quomodo legem sciunt, cum litteras non didicerint. Quidquid enim aliis exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis hoc Spiritus sanctus suggererat, & erant juxta quod scriptum est, *Ἐδύσαντο*. Duodecim annos Salvator impleverat, & in tempore senes de questionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicimus Joannem: quorum uterque dicere poterat, Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Joannes rusticus, piscator, indoctus? & unde illa vox, *ἰδοῦ*: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? *ἡ γὰρ* enim Graece multa significat: nam & verbum est, & ratio, & supputatio, & causa uniuscujusque rei, per quam sunt singularia quae subsistunt: quae universa recte intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demosthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo. Vera sapientia perdet fallam sapientiam; & quamquam stultitia praedicationis in cruce sit, tamen Paulus

sapientiam loquitur inter perfectos: sapientiam autem non saeculi hujus, nec principum saeculi istius, quae destruitur, sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam praedestinavit Deus ante saecula. Dei sapientia, Christus est. Christus enim, Dei virtus, & Dei sapientia. Haec sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni Psalmi titulus praenotatur: Pro occultis filii: in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae Dei absconditi. Et qui in mysterio absconditus erat, praedestinatus est ante saecula: praedestinatus autem & praesfiguratus in lege & Prophetis. Unde & Prophetae appellabantur Videntes: quia videbant eum, quem ceteri non videbant. Abraham vidit diem ejus, & latatus est. Aperiebantur caeli Ezechieli, qui populo peccatorum clausi erant. Revela, inquit David, oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, & revelatione opus est, ut intelligatur, ac revelata facie Dei gloriam contemplerum. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti litteras ut legat, respondebit tibi: Non possum: signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, tenent signatum librum, nec aperire possunt; nisi ille referaverit qui habet clavem David; qui aperit, & nemo claudit; claudit & nemo aperit? In Actibus Apostolorum sanctus Eunuchus, immo vir (sic enim eum Scriptura cognominat) cum legeret Isaiam prophetam, interrogatus a Philippo, Putative intelligis, quae legis? respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec sanctorum sum hoc Eunuchus, nec studiosior, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis divinae scientiae fuit, ut etiam in vehiculo legeret Litteras sacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Jesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est; ac magister de discipulo, plus in deserto fonte Ecclesiae, quam in aurato synagoga templo reperit. Haec a me perstricta sunt breviter (neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur) ut intelligeres te in Scripturis sacris sine praevio & monstrante semitam non posse ingredi. Tacco de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometricis, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus vel utilissima est, & in tres partes scinditur, *τὴ δὲ γῆ, τὴν αἰθέρα, τὴν ἕρμεναιον*. Ad minores artes veniam, & quae non tam lingua, quam manu administrantur. Agricola, camentarii, fabri metallorum, lignorumque caesores, lanarii quoque, & fullones, & ceteri qui variam suppellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri: solam scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus, indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus

2. Cor.

Colos.

Joan. 8.
Ezech.

1. Psalm.

Rom. 7.

2. Cor.
3.
Apo. 5.Isai. 50.
Apo. 8.

A. 8. 8.

VI.

hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi praesumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris Litteris philosophantur. Alii dicunt, pro pudor, a feminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia, edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad Scripturas sanctas post faciles litteras venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant: nec scire dignantur quid Prophetae, quid Apostoli fenerint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homocentonas, & Vergilio-centonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possumus dicere Christianum, quia scripserit: Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna: Jam nova progenies caelo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate mea vires, mea magna potentia solus. Et post verba Salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixisque manebat. Puerilia sunt haec, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: immo, ut cum stomacho loquar, nec hoc quidem scire quod nescias.

Videlicet manifestissima est Genesim, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terrae, de confusione linguarum & gentium, usque ad exitum scribitur Hebraeorum.

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis divinisque praecipis.

In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulae panis syllabae, & vestes Aaron, & totus ordo Leviticus spirant caelestia sacramenta.

Numeri vero nonne totius arithmeticae, & prophetiae Balaam, & quadraginta duarum per aereum mansionum mysteria continent?

Deuteronomium quoque secunda lex, & Evangelicae legis praefiguratio, nonne sic ea habet quae priora sunt, ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur.

Job exemplar patientiae, quae non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versus labitur, pedestris sermone finitur: omnesque leges Dialecticae, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (ut de ceteris fileam) resurrectionem corporum sic propheta, ut nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. Scio, inquit, quod redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius. Reposita est haec spes mea in sinu meo.

Veniam ad Jesum Nave, qui typum Domini non solum gessit, verum etiam nomine praefert: transit Jordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori popu-

lo, & per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiae caelestique Jerusalem spiritualia regna describit.

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figurae sunt.

Ruth Moabitis, Isaiae explet vaticinium, dicentis: Emitte agnum Domine Dominatorem terrae, de petra deserti ad montem filiae Sion.

Samuel in Heli mortuo, & occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoe a quoque David, novi sacerdotii, novique imperii sacramenta testatur.

Melachim, id est, tertius & quartus Regum liber, a Salomone usque ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat usque ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Juda & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiae paucitas, & haereticorum contra Ecclesiam bella narrantur.

Duodecim prophetae in unius voluminis angustias coarctati, multo aliud, quam sonnet in littera, praefigurant.

Osee crebro nominat Ephraim, Samaritanam, Joseph, Jezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore federe viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum praefolat.

Joel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum, cruce, bruchio, locusta, rubigine vastante consumptam: & post eversionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super servos Dei & ancillas, id est, super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in concaculo Sion. Qui centum viginti, ab uno usque ad quindecim paulatim & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mystice continentur.

Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria aut quattuor scelera Damasci, & Gazae, & Tyri, & Idumaeae, & filiorum Ammon & Moab; & in septimo & octavo gradu Juda & Israel? Hic loquitur ad vacas pingues, quae sunt in Samaria monte, & ruituram domum majorem minorenque testatur. Ipse cernit fictorem locustae, & stantem Dominum super murum litum vel adamantinum, & nuncium poniorum, atrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec sitim aquae, sed audiendi verbum Dei.

Abdias, qui interpretatur servus Dei, per-tonat contra Edom sanguineum terrenumque hominem: fratris quoque Jacob semper amulum, hasta percutit spirituali.

Jonas, columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini praefigurans, mundum ad penitentiam revocat: & sub nomine Nive, Gentibus salutem nuntiat.

Michaeas de Morasthi coheres Christi, vastationem annuntiat filiae Iatronis, & obdiciem ponit contra eam: quia maxillam percussit iudicis Israel.

Nahum consolator orbis Inrepat civitatem sanguinum, & post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem.

VII. Genesim.

Exodus. Leviticus.

Numeri.

Deuteronomium.

I. Cor. 14.

Job.

Jesue fil. ve Jesus Nave.

Lib. Iudicum.

Ruth. Isa. 16.

Reg. 1. & 11.

Reg. 111. & 114.

Osee.

Joel.

Ag. 2.

Amos.

Abdias.

Jonas.

Mi-chaeas.

Nahum.

XIV HIERONYMI PROLOGUS.

Habacuc.	Habacuc luctator fortis & rigidus stat super custodiam suam, & figit gradum supermunitionem, ut Christum in cruce contempletur, & dicat: Operuit celos gloria ejus, & laudis ejus plena est terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: ibi abscondita est fortiudo ejus.	illo si quis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina juncturaque verborum, & pratermissa in Regum libris tanguntur historiae, & innumerales explicantur Evangelii quaestiones.	Esdrae. Nehemias.
Sophonias.	Sophonias speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem a Porta piscium, & ejulatum a Secunda, & conitrationem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pila, quia contigit omnis populus Chanaan, disperierunt universi qui involuti erant argento.	Esdrae & Nehemias, adjutor videlicet, & consolator a Domino, in unum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt civitatis: omnique illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Levitarum Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum ac turrium opera divisa, aliud in cortice praesertunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolae, & tamen non implese quod volui. Audivimus tantum, quid nosse, quid cupere debeamus, ut & nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum scio, quod nescio.	
Aggeus.	Aggeus festivus & laetus, qui feminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret; destructum templum aedificat, Deumque patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo caelum & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes Gentes, & veniet desideratus cunctis Gentibus.	Tangam & novum breviter Testamentum.	Pf. 118.
Zacharias.	Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Jesum vestibus sordidis indutum & lapidem oculorum septem; candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit & dextris: ut post equos nigros, rufos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jerusalem, pauperem regem vaticinetur & praedictet, sedentem super pullum filium asinae subjugalis.	Matthaeus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur scientiae multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintilla emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata & ubique volitantia, tenent se mutuo, sibi que perplexi sunt, & quasi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.	Matthaeus. Marcus. Lucas. Joannes. Ezec. 1.
Malachias.	Malachias aperte, & in fine omnium prophetarum de abiectione Israel, & vocatione Gentium: Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & minus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.	Paulus Apostolus ad septem scribit ecclesias: octava enim ad Hebraeos, a plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quam pauca scribere.	Paulus Apostolus.
Isaias.	Isaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielum, quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Evangelium.	Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiae infantiam texere: sed si noviterimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animae languentis esse medicinam.	Actus Apostolorum. 2. Cor. 8.
Jeremias.	Secundus virgam neceam, & ollam succensam a facie aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diversis metris nectit alphabetum.	Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, septem epistolas ediderunt, tam mysticas, quam succinctas, & breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit, qui non in earum lectione caecutiatur.	Jacobus. Petrus. Joannes. Judas.
Ezechieh.	Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebraeos ista partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.	Apocalypsis Joannis, tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiae. Oro te, frater charissime, inter haec vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil querere. Nonne tibi videtur jam hic in terris regni caelestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum, quae vel vitio Interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, & in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, ut haec me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in caelo fixae sunt: sed velle fateor. Sedenti me praefero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quarens in-	Apocalypsis.
Daniel.	Quartus vero, qui & extremus inter quatuor prophetas, temporum conscius, & totius mundi <i>φωτιστῆρ</i> , lapidem praeficum de monte sine manibus, & regna omnia subvertentem, claro sermone pronuntiat.		
David.	David Simonides noster, Pindarus, & Alcaeus, Flaccus quoque, Caullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem.		
Proverbia. Ecclesiastes. Canticum. Esther.	Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam jungit & Christum, sanctorumque nuptiarum dulce canit epithalamium.		
Paralipomen.	Esther in Ecclesiae typo, populum liberat de periculo; & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in posteros.		
	Paralipomenon liber, id est, instrumenti veteris <i>ἱστορίας</i> , tantus ac talis est, ut absque		

Matt. 7.
Luc. 11.

VIII.

Prov.
17.

1. Cor.
6.

Matt. 5.

Matt. 4.
Matt.
12.
Luc. 21.

venit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseveret in celo. Obvius te manibus excipiam, & (ut incepte aliquid, ac de Hermagora tumiditate effusiam) quidquid quaeseris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemptum saeculi, fidem amicitiae, amorem Christi. Nam prudentiam & eloquii venustatem etiam absque illo ipsa epistola praeferebat. Festina, quaeso te, & haerentis in salo naviculae funem magis praecide, quam solve. Nemo renuntiaturus saeculo bene potest vendere, quae contempsit ut venderet. Quidquid in sumptus de tuo tulcris, pro lucro computa. Antiquum dictum est: Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus & vestitus divitiis Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes, projice. Tollen- ti tunicam, & pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu, semper recreantians, & diem de die trahens, caute & pederentium tuas possessiunculas venderis, non habet Christus unde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli navem tantum & retia reliquerunt: Vidua duo ara misti in gazophylacium, & praefertur Croesi divitiis. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

PRÆFATIO
S. HIERONYMI
PRESBYTERI

In Pentateuchum Moysi ad Desiderium.

Dan. 9.

Exod.
35.

Desiderii mei desideratas accepi epistolas, qui quodam praefatio futurorum, cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis, ut translatus in Latinam linguam de Hebraeo sermone Pentateuchum, nostrum acribus traderem. Periculosum opus certe, & obtrahentium meorum Iatratribus patens: qui ne afferunt in Septuaginta Interpretum suggillationem nova pro veteribus cadere, ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sapissime testatus sim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quae possim, nec opes alterius aliorum paupertate sedari. Quod ut auderem, Origenis me studium provocavit, qui editioni antiquae translationem Theodotionis miscuit, asserisco, & obelo opus omne distinguens: dum aut elucescere facit quae minus ante fuerant; aut superflua quaeque jugulat & confodit, maxime quae Evangelistarum & Apostolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de Veteri testamento legimus, quae in nostris codicibus non habentur: ut est illud: Ex Aegypto vocavi filium meum: & Quoniam Nazareus vocabitur: & Videbunt in quem compunxerunt: & Flumina

de ventre ejus fluent aqua viva: & Quae nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quae preparavit Deus diligentibus se: & multa alia quae proprium *εὐεργετα* desiderant. Interrogemus ergo eos ubi haec scripta sunt: & cum dicere non poterint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee, secundum in Isaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum aequo in Isaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta credunt: & Hiberas nautias libris authenticis praferunt. Causas erroris non est meum exponere. Judaei prudenti factum dicunt esse consilio, ne Ptolemaeus unius Dei cultor, etiam apud Hebraeos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maxime Idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacrum aliquid Scriptura testatur de Patre & Filio & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: ut & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriae mendacio suo extruxerit: quibus divisi eadem scripturarum: cum Aristaeus ejusdem Ptolemaei *ὀνομασθέντων*, & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos, consulisse scribant, non prophetaisse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura praedicit: hic eruditio & verborum copia, ea quae intelligit transfert. Nisi forte putandus est Tullius, Oeconomicum Xenophonis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte orationem, affatus rhetorico spiritu transulisse. Aut aliter de eisdem libris per septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur damnamus veteres? Minime. Sed post priorum studia, in domo Domini quod possumus laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, & quod nesciebant, dubiis protulerunt sententias: nos vero post passionem & resurrectionem ejus, non tam prophetiam quam historiam scribimus: aliter enim audita, aliter visa narrantur: quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur amule, obtrahentor audivit: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos praefero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante Prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus ultimum pane gradum Interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Scubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebraeos, diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab Apostolis usurpata testimonia probaverunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quam Graeca, & Graeca quam Hebraica. Verum haec contra invidios. Nunc te precor Desideri charissime, ut me, quia tantum opus subire fecisti, & a Genesi exordium capere, orationibus juves: quae postquam eodem spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

Of. 11.
Isai. 11.
Zachar.
11.
Prov.
18.
Isai. 64.

M. S.

UNED

EJUSDEM
IN JOSUE PRÆFATIO.

Tandem finito Pentateucho Moyſi, ve-
lut grandi fenore liberati, ad Jeſum
filium Nave manum mittamus, quem
Hebraei ירושע בן נון, id eſt, Joſue filium
Nun, vocant: & ad Judicum librum, quem
שופטים appellant: ad Ruth quoque & Eſ-
ther, quos eiſdem nominibus efferunt. Mo-
nemusque lectorem, ut ſilvam Hebraicorum
nominum, & diſtinctiones per membra di-
viſas, diligens ſcriptor conſervet; ne &
noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et
ut in primis, quod ſape teſtatur ſum, ſciat
me non in reprehentionem veterum nova cu-
dere, ſicut amici mei criminantur: ſed pro
virili parte offerre lingue meæ hominibus
(quos tamen noſtra delectant) ut pro Græ-
corum ἔξαρσις, qua & ſumptu & labore
maximo indigent, editionem noſtram ha-
beant. Et ſicut in antiquorum voluminum
lectiōne dubitantur, hæc illis conferentes,
inventiant quod requirunt: maxime cum
apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codi-
ces: & unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel ad-
diderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt:
& utique non poſſit verum eſſe quod diſſo-
nat. Unde ceſſet arcuato vulnere contra nos
inſurgere ſcorpis, & ſanctum opus venena-
ta carpere lingua, vel ſuſcipiens, ſi placet;
vel contemnens, ſi diſplicet: memineritque
illorum verſum: Os tuum abundavit mali-
tia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens
adverſus fratrem tuum loquebaris, & ad-
verſus filium matris tuæ ponebas ſcanda-
lum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimavi ini-
que quod ero tui ſimilis: arguam te, & ſta-
tuam contra faciem tuam. Quæ enim au-
dientis vel legentis utilitas eſt, non laboran-
do ſudare, & alios detrahendo laborare?
dolere Judæos quod calumniandi eis & irri-
dendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Ec-
cleſiæ homines id deſpicere, immo lacera-
re, unde adverſarii torqueantur? Quod ſi ve-
tus eis tantum interpretatio placet, quæ &
mihi non diſplicet, & nihil extra recipien-
dum putant; cur ea quæ ſub aſterifcis, &
obelis vel addita ſunt vel amputata, legunt,
& negligunt? Quare Danielem juxta Theo-
dotionis translationem, Eccleſia ſuſcepit?
Cur Origenem mirantur, & Euſe-
bium Pamphili, cunctas editiones ſimili-
ter diſcrepent? Aut quæ ſuit ſtultitia, poſt-
quam vera dixerint, proferre quæ falſa ſunt?
Unde autem in novo Teſtamento probare po-
terunt aſſumpta teſtimonia, quæ in libris
veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne
omnino calumniantibus tacere videamur.
Ceterum poſt ſanctæ Paulæ dormitionem,
cujus vita virtutis exemplum eſt, & hos li-
bros quos Euthochio virgini Chriſti negare
non potui, decrevimus, dum ſpiritus hos
regit arcus, prophetarum explanationi in-
cumbere, & omiſſum ſam diu opus, quaſi
quodam poſſimilino, repetere: præſertim
cum & admirabilis ſanctique vir Pamma-
chius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad

patriam feſtinantes, mortiferos Sirenarum
cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRÆFATIONEM

Ejuſdem ſancti Hieronymi in libro
Regum ſupra reperies, ideo in prin-
cipio poſitam, quod librorum ſacrorum
ordinem contineat. Inſcribitur
autem, Prologus galeatus.

Ejuſdem in librum Paralipomenon
præſatio.

Si Septuaginta Interpretum, pura & ut
ab eis in Græcum verſa eſt, editio per-
maneret, ſuperflue me, Chromati epi-
ſcoporum ſanctiſſime atque doctiſſime, im-
pelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino
ſermone tranſferrem. Quod enim ſemel au-
res hominum occupaverat, & naſcentis Ec-
cleſiæ roboraverat fidem, juſtum erat etiam
noſtro ſilentio comprobari. Nunc vero cum
pro varietate regionum diverſa ferantur
exemplaria, & germana illa antiquaque
translatio corrupta ſit, atque violata, noſtri
arbitrii putas, aut e pluribus judicare quid
verum ſit, aut novum opus in veteri opere
cudere, illudentibuſque Judæis, conicum,
ut dicitur, oculos conſigere. Alexandria &
Ægyptus in Septuaginta ſuis Heſychium lau-
dat auctorem. Conſtantinopolis uſque An-
tiochiam, Luciani martyris exemplaria probat.
Mediæ inter has provincie Paſteſtinos
codices legunt; quos ab Origene elaboratos
Euſebius & Pamphilus vulgaverunt: totuſ-
que orbis hæc inter ſe trifaria varietate com-
pugnat. Et certe Origenes non ſolum exem-
pla compoſuit quattuor editionum, e regio-
ne ſingula verba deſcribens, ut unus diſten-
tiens, ſtatim ceteris inter ſe conſentientibus
arguatur: ſed, quod majoris auctoriæ eſt, in
editione Septuaginta Theodotionis editionem
miſcuit, aſterifcis deſignans quæ minus fue-
rant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videban-
tur apoſita. Si igitur aliis licuit non tene-
re quod ſemel ſuſceperant; & poſt Septua-
ginta cellulas, quæ vulgo ſine auctore ja-
ſtantur, ſingulas cellulas aperuere, hocque
in eccleſiis legitur quod Septuaginta neſcie-
runt; cur me non ſuſcipiant Latini mei,
qui inviolata editione veteri ita novam con-
didi, ut laborem meum Hebræis, & quod
his majus eſt, Apoſtolorum auctoribus compro-
bem? Scripti nuper librum de optimo gene-
re interpretandi, oſtendens illa de Evange-
lio: Ex Ægypto vocari filium meum: &
Quoniam Nazaranus vocabitur: & Vide-
bunt in quem compunxerunt: & illud Apo-
ſtoli: Quæ oculus non vidit, nec auris au-
divit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ
preparavit Deus diligentibus illum: cetera-
que his familia, in Hebræorum libris inve-
niri. Certe Apoſtoli & Evangeliſtæ, Septua-
ginta Interpretes noverant: & unde eis hæc
quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur?
Chriſtus Dominus noſter utriuſque Teſtamen-
ti conditor, in Evangelio ſecundum
Joannem, Qui credit, inquit, in me, ſicut
dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent
aquæ vivæ. Utique ſcriptum eſt, quod Sal-
vator ſcriptum eſſe teſtatur. Ubi ſcriptum

Pf. 49.

Matth. 3.
Joann.
19.
1. Cor.
2.
Joann.
7.

est:

est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur revertendum est, unde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtricatoribus meis tantum respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accusatores & defensores, cum in aliis probent quod in me reproband: quasi virtus & vitium non in rebus sit, sed cum auctore mutetur. Ceterum memini, editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum, quos in conventu fratrum semper edissero. Et quod nunc דברי הימים, id est, Verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci, ut inextricabiles moras, & silvam hominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumque barbariem, aperti & per versum cola dirigerem, mihi metipsi & meis iuxta Ismeniam canens, si aures surdæ sunt ceterorum.

Ad Dominionem & Rogatianum, in eundem præfatis ejusdem.

Quomodo Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgillum librum, qui a Troade per Leucaten, & Acrocerania, ad Siciliam, & inde ad ostia Tiberis navigaverint: ita sanctam Scripturam lucidius inuebitur, qui Judæam oculis contemplatus sit, & antiquarum urbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: ut circumiremus provinciam, quam universæ Christi Ecclesiæ sonant. Fateor enim, mi Dominion & Rogatiane charissimi, numquam me in divinis voluminibus, propriis viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum: quanto magis de his super quibus anceps eram? Denique cum a me nuper litteris flagitassetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quandam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi: & consuli cum eo a vertice, ut ajunt, usque ad extremum unguem: & sic confirmatus, ausus sum facere quod jubebatis. Libere enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, ut non tam Hebræa quam Barbara quadam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea quæ vera fuerint transulerant, sed scriptorum culpæ adscribendum, dum de emendatis inemendata scripserint: & sæpe tria nomina, subtrahitis e medio syllabis, in unum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen, propter latitudinem suam, in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, ut plerique existimant, sed urbes, & regiones, & saltus, & provincias sonant, & oblique sub interpretatione & figura eorum, quadam narrantur historia: de quibus in Regiorum libro dicitur: Nonne ecce hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum scien-

dum, quod apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus sit: & apud illos vocatus: דברי הימים, id est, Verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos divisus est: quod nonnulli etiam in Eruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut eum in tres partes fecerint, cum unus a suo auctore sit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerum, ut dixi, significantia sonant. Ad extremum quod omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & historia quæ vel præmissa sunt in suis locis, vel perstricta leviter, hic per quadam verborum compendia explicantur. Orationum itaque vestrarum adjuvum auxilio, nisi librum benevolis placiturum, tamen invidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt committere plerique, quam discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textuumque sermonis; & tunc nostro labori, si poterit, detrahat. Ubi quæque asteriscos, id est, stellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi sciat de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi vero obelus, transversa scilicet virga, præposita est, illic signatur quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

Ejusdem ad Dominionem & Rogatianum, in Esdræ, & Nehemiam præfatis.

Utrum difficilius sit, facere quod poscitis, an negare, necdum statui: nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, sententia est: & magnitudo oneris impositi ita cervicem premit, ut ante sub face ruendum sit, quam levandum. Accedunt ad hoc invidiorum studia: qui omne quod scribimus, reprehendendum putant: & interdum contra se conscientia repugnante, publice lacrant quod occulte legunt, in tantum ut clamare compellar, & dicere: Domine, lingua animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa. Tertius annus est quod semper scribitis atque rescribitis, ut Esdræ librum & Esther, vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud est quod a nobis vertitur, non statim ab omnibus conspiciendum sit. Frustra autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando nisi odium querere, extrema dementia est. Itaque obsecro vos, mi Dominion & Rogatiane charissimi, sed privata lectione contenti, libros non essetatis in publicum, nec fastidiosos cibos ingeratis: vitæque eorum supercilium, qui judicare tantum de aliis, & ipsi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum sunt, quibus nostra non displicent, his tributis exemplar; admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distincte & per intervalla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio, librorumque diligentia, conferretur. Nec quemquam moveat quod unus a nobis liber editus est: nec apocryphorum tertii & quarti somnii defectetur: quia &

PL. 159

apud Hebræos Esdræ Nehemique sermones in unum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor senibus sunt, procul abicienda. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata & inversa demonstrat; nec potest utique verum asseri quod diversum est: mittere eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quasi de Veteri testamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaraeus vocabitur: & Ex Ægypto vocavi filium meum: & Videbunt in quem compunxerunt: multaque alia, quæ latiori operi reservamus: & quarite: b eo ubi scripta sunt: cumque proferte non poterit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certe quod illaturus sum æquissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quam a me versum est? Quid Interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipsis auctoribus, translationi meæ vel arrogant vel derogent fidem. Porro aliud est, si clausis, quod dicitur, oculis mihi volumus maledicere, & non imitantur Græcorum studium ac benevolentiam, qui post Septuaginta translatores, jam Christi Evangelio consensante, Judæos & Hebronitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiose legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, ecclesiis dedicant. Quanto magis Latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent Græciam a se aliqui mutari? Primum enim magnorum: summum est & infinita difficultatis, exemplaria posse habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt, ignorant, quis & multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimum cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ sensum relinquens, inuisculjuse interpretis sequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ saltem parvam habemus scientiam, & Latini nobis utcumque sermo non deest, & de aliis magis possumus judicare, & ea quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licet hydra sibilet, vidæorque Sinon incendia jacet: numquam meum, juyante Christo, silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abiciant. Evitent apices, litteras calumniantur: magis vestra charitate provocabor ad studium, quam illorum detractioe & odio deterrebore.

Ejusdem ad Chromatium & Eliodorum in Tobiam præfatio.

M Irari non desino exactiõnis vestra instantiam: exigitis enim ut librum Chaldaeo sermone conscriptum, ad Latinum stylium traham; librum utique Tobie, quem Hebræi de catalogo Divinarum scripturarum secantes, his quæ hagiographa memorent, manciparunt. Fecit satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt & nos Hebræorum studia: & imputant nobis, contra suum canonem Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse judicans Pharisaorum

displicere iudicio, & Episcoporum iustionibus deservire, insitui ut potui. Et quia vicina est Chaldaeorum lingua sermoni Hebraico, utriusque linguæ peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quicquid illi mihi Hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario, sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero, me, quod jubere estis dignati, complexisse.

Ejusdem præfatio in librum Judith.

A pud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur: cuius auctoritas ad corroboranda illa quæ in contentione veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldaeo tamen sermone conscriptus, inter historias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquivi postulationi vestræ, immo exactiõni: & sepositis occupationibus, quibus vehementer arcetabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis sensum & sensu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputavi: sola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldaicis invenire potui, Latinis expressi. Accipite Judith viduam, castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non solum feminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

Ejusdem in librum Esther præfatio.

L ibrum Esther variis translatoribus constat esse vitiatum, quem ego de archivis Hebræorum revelans, verbum & verbo expressus transfuli. Quem librum editio vulgata, laciniis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri; sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumpto themate, excogitare quibus verbis uti possit qui injuriam passus est, vel qui injuriam fecit. Vos autem o Paula & Eustochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum studivisti intrare, & interpretum certamina comprobavisti, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspice; ut possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latine linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timeamus: quoniam Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant: & secundum Apostolum: Qui ejusmodi sunt, servi Christi esse non possunt. Rursum, in libro Esther alphabetum ex minio usque ad Teth litteram fecimus diversis in locis, volentes scilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim juxta morem Hebraicum, ordinem profequi etiam in Septuaginta editioe maluimus.

Pl. 52.
Gal. 12.

Ejusdem.

Ejusdem in librum Job præfatio.

Cogor per singulos Scripturæ divinæ libros adversariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur: quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotus, vel verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex utroque conmixtum, & medie temperatum genus translationis expresserint; & omnia Veteris instrumenti volumina Origenes obelis asterisque distinguerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Disceant igitur obrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum astericis suis radere. Neque enim fieri potest, ut quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipue in Job: cui si ea quæ sub astericis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc duntaxat apud Græcos. Ceterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub astericis & obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desunt; ut decurtatus & laceratus corrodique liber, seditionem sui publice legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebræico, Arabicoque sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul utrumque referabatur. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhesores vocant, *ἰσχυρισμῶν*, dum qui aliquid loquitur, aliud agit: ut si velis annullam vel murenam stricis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lydæum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis: ejus doctrina an aliquid profecerim, nescio; hoc unum scio, non possisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, usque ad verba Job, apud Hebræos profatio est. Porro a verbis Job, in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, Conceptus est homo: usque ad eum locum, ubi ante finem voluminis scriptum est. Idcirco ipse me reprehendo, & ego penitentiam in favilla & cinere: hexametri versus sunt, dactylo spondeoque currentes: & propter linguæ idiomata, crebro recipientes & alios pedes, non eorumdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis quam simplex lector intelligunt. A supradictis autem versu usque ad finem libri, parvum comma quod remanet, profatio oratione conexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacet, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sappho, vel Plauterium, vel Lamentationes Jeremie, vel omnia ferme scripturarum cantica comprehendendi; legat Philonem, Josephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere com-

probabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laborasse, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, sed ut ea quæ in illa aut obscura sunt, aut emissa, aut certe scriptorum vitio depravata, manifestiora nostra interpretatione fierent: ut qui Hebræorum sententiam ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipsis cunabulis inter Grammaticos & rhetores & philosophos deritit fumus. Quod si apud Græcos, post Septuaginta editionem, jam Christi Evangelio coruscante, Judæus Aquila, & Symmachus ac Theodotus, Judaizantes hæretici, sunt recepti, qui multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in *ἑρπῶσι* habentur apud ecclesias, & explanantur ab ecclesiasticis viris: quanto magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum Crucis in mea fronte portans, cujus studium fuit omnia repetere, depravata corrigere, & sacramenta Ecclesiæ puro & fideli aperire sermone; vel a fastidiosis, vel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque descriptos, vel uncialibus, ut vulgo ajunt, litteris onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, missique permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices, quam emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Græcos, & mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore translata est. Eligat unusquisque quod vult: & studiosum me magis, quam malevolam probet.

Alia ejusdem præfatio.

SI aut scissalam junco texerem, aut palmarum folia complerem, ut in sudore vultus mei concederem panem, & ventris opus sollicita mente petrastrarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta sententiam Salvatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquum divinum voluminum vitam sentibus virgultisque purgare; error mihi geminus insignitur: corrector vitiorum, falsarius dicor, & errores non auferre, sed ferere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, ut etiam confessa perisque vitia placeant: dum magis pulchros habere volum codices, quam emendatos. Quapropter, o fratres dilectissimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, sportellisque, munusculis monachorum, spiritualia hæc & mansura dona suscipite; ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum, integrum immaculatamque gaudete. Quomodo enim post probationem atque victoriam, duplicia sunt ei universa reddita: ita ego in lingua nostra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amisisset. Igitur & vos, & unquamque lectorem solita præfatione commoneo, & in principis librorum eadem semper attentens, rogo ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, sciatis ea quæ subiecta sunt, in Hebræicis voluminibus non haberi. Porro ubi stella in ago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt: necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant: ut sensum legentibus tollerem.

orantibus vobis magno labore correxi : magis utile quid ex otio meo Ecclesiis Christi venturum ratus , quam ex aliorum negotio .

Ejusdem in Psalterium , quod secundum Septuaginta editionem correxit , præfatio .

Psalterium Romæ dudum positus emendatam : & juxta Septuaginta interpretes , licet cursim , magna tamen ex parte correxeram . Quod quia rursus videtis , o Paula & Eustochium , scriptorum vitio depravatam , plussive antiquum errorem , quam novam emendationem valere : me cogitis , ut veluti quodam novali , scissum jam arvom exerceam , & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem : æquum esse dicentes , ut quod crebro male pullulat , crebrius succidatur . Unde consueta præfatione commoneo tam vos , quibus forte labor iste defudat , quam eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint , ut , quæ diligenter emendavi , cum cura & diligentia transcribantur . Notet sibi unusquisque vel jacentem lineam , vel radiantia signa ; id est , obelos , vel asteriscos . Et ubicumque viderit virgulam præcedentem , ab ea usque ad duo puncta quæ inpressimus , sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi . Ubi autem perspexerit stella similitudinem , de Hebræis voluminibus additum noverit æque usque ad duo puncta , juxta Theodotionis dumtaxat editionem , qui simplicitate sermonis a Septuaginta interpretibus non discordat . Hæc ergo & vobis & studioso cuique fecisse me sciens , non ambigo multos fore , qui vel invidia , vel supercilio malint contemere videri præclara , quam discere : & de turbulento magis rivo , quam de purissimo fonte potare .

Ejusdem præfatio in libros Salomonis .

Jungat epistola , quos jungit sacerdotium , immo charta non dividat , quos Christi necit amor . Commentarios in Osee , Amos , Zachariam , Malachiam , quos poscitis , scripsissem , si licuisset præ valetudine . Mittitis solatia sumptuum : notarios nostros & librarum sustentatis , ut vobis potissimum nostrum defudet ingenium . Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium : quasi aut æquum sit , me vobis esurientibus , aliis laborare : aut in ratione dati & accepti , cuiquam præter vos , obnoxius sim . Itaque longa ægrotatione fractus , ne penitus hoc anno reticerem , & apud vos mutus essem , tridui opus nomini vestro consecravi , interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum : *משלי* quas Hebræi Parabolæ , vulgata autem editio Proverbia vocat : *קהלת* , quem Græce Ecclesiastes , Latine concionatorem posuimus dicere : *שיר השירים* , quod in nostra lingua vertitur Canticum canticorum . Fertur & Panaretos Jesu filii Sirach liber , & alius pseudepigraphus , qui Sapiencia Salomonis inscribitur . Quorum priorem , Hebraicum reperi : non Ecclesiasticum , ut apud Latinos , sed Parabolæ prænotatum , cui juncti erant Ecclesiastes & Canticum canticorum : ut similitudinem Salomonis , non solum librorum numero , sed etiam materiarum genere cõquaret . Secundus apud

Hebræos nusquam est ; quin & ipse stylus , Græcam eloquentiam redolet : & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Judæi Philonis affirmant . Sicut ergo Judith , & Tobia , & Máchabæorum libros legit quidem Ecclesiæ , sed eos inter canonicas Scripturas non recipit : sic & hæc duo volumina legat ad edificationem plebis , non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam . Si cui sane Septuaginta interpretum magis editio placet , habet eam a nobis olim emendatam . Neque enim nova sic curimus , ut vetera destruiamus . Et tamen cum diligentissime legerit , sciat magis nostra scripta intelligi , quæ non in tertium vas transfusa coacuerint , sed statim de prælo purissimæ commendata testæ , suum saporem servaverint .

Ad Paulam & Eustochium in translatione Isaia ex Hebræica veritate , ejusdem præfatio .

Nemo cum prophetas verbis viderit esse descriptos , metuo eos existime apud Hebræos ligari , & aliquid simile habere de Psalmis & operibus Salomonis : sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri , ut percola scribantur & commata , qui utrique profa , & non verbis conscriperunt . Nos quoque utilitati legentium providentes , interpretationem novam , novo scribendi genere distinximus . Ac primum de Isaia sciendum , quod in sermone suo disertus sit : quippe ut vir nobilis & urbana eloquentia , nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admistum . Unde accidit ut præ ceteris , sermone sermonis ejus , translatio non poterit conservare . Deinde etiam hoc adjiciendum , quod non tam propheta dicendus sit , quam evangelista . Ita enim unicus Christi Ecclesiæque mysteria ad liquidum profectus est , ut non putes eum de futuro vaticinari , sed de præteritis historiam texere . Unde conjicio noluisse tum temporis Septuaginta interpretes fidei suæ sacramenta perspicue Ethnicis prodere : ne sanctum canibus , & margaritas porcis darent : quæ , cum hanc editionem legeritis , ab illis animadvertentis abscondita . Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere : nec facile quempiam posse judicare de interpretatione , nisi intellexerit antequam legerit : nos quoque patere moribus plurimorum , qui stimulantem invidiam , quod consequi non valent , despicunt . Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum : & nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor , ut quomodo Græci post Septuaginta translators Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt , vel ob studium doctrinæ suæ , vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant : sic & isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem . Legant prius , & postea despiciant : ne videantur , non ex judicio , sed ex odii præsumptione ignorata damnare . Prophetavit autem Isaïas in Jerusalem , & in Judæa , necdum decem tribubus in captivitatem ductis : ac de utroque regno , nunc commisit , nunc separatim textit oraculum . Et cum interdum ad præsentem respiciat historiam , & post Babylonia captivitatem reditum populi significet in Judæam : tamen

omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Christi est. Quem quanto plus amatis, o Paula & Eustochium, tanto magis ab eo perite, ut pro obsecratione presentis, qua me indefinenter amuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrina lingua eruditione fudasse, ne Judæi de falsitate Scripturarum Ecclesiis ejus diutius insultarent.

Ejusdem in Jeremiam præfatio.

Jeremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaia & Osce & quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii, a loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est usque hodie viculus, tribus ab Hierosolymis distans millibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris utero sanctificatus: virginitate sua evangelicum virum Christi Ecclesie dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: & captivitatem urbis atque Judææ, non solum spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Jam decem tribus Israel Assyrii in Medos transfulerant: jam terras earum, colonie Gentium possidebant. Unde in Juda tantum, & in Benjamin prophetavit: & civitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensura metri versibusque reddidimus. Præterea ordinem visionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii ejus, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præsolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quam quotidie novi aliquid scriptitentem, invidorum infamiam provocare.

Ejusdem in Ezechielem præfatio.

Ezechielem propheta cum Joachin rege Juda captivus ductus est in Babilonem: ibique iis qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, penitentibus quod ad Jeremiam vaticinium se ultro adversariis tradidissent, & viderent adhuc urbem Hierosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Trigesimo autem ætatis suæ anno, & captivitatis quinto, exorsus est ad conceptivos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldaea, Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex utroque medie temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Jeremias: principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multum distat ab Hebræico. Unde non satis miror quid causa extiterit, ut si eisdem in univcrsis libris habemus inte præter, in aliis eadem, in aliis diversa transfulerint. Legite igitur & hunc juxta translationem nostram: quoniam per sola scriptus & commata, manifestiorem legendibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subannaverint, dicite

eis quod nemo eos compellat ut scribant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod Græce significantius dicitur, ut videntur *καταχρησται*, quod est, manducantes fannas.

Ejusdem in Danielem præfatio.

Danielem prophetam juxta Septuaginta interpretes, Domini Salvatoris Ecclesie non legunt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, nescio. Sive enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta interpretes eandem lingue lineas in translatione servare: sive sub nomine eorum ab alio nescio quo, non satis Chaldaeam linguam sciente, editus est liber: sive aliud quid cause extiterit ignorans: hoc unum affirmare possum, quod multum a veritate discordet, & recto judicio repudians sit. Scendum quippe est, Danielem maxime & Esdram, Hebræicis quidem litteris, sed Chaldaeo sermone conscriptos: & unam Jeremias pericopen: Job quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus, post Quintiliani & Tullii lectionem ac flores rhetoricos, cum me in lingua hujus pistrinum reclusissem: & multo sudore, multoque tempore vix cepissem anhelantia fridentiaque verba resonare, & quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen a spirerem, impegi novissime in Danielem: & tanto tadio affectus sum, ut desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in sua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar sciolus, inter Hebræos cepti rursus esse discipulus Chaldaicus. Et ut verum fatear, usque ad presentem magis postum sermonem Chaldaicum legere & intelligere, quam sonare. Hæc idcirco refero, ut difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Pelis draconicæ fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, vero anteposito, easque jugulante, subjecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruicasse. Audivi ego quemdam de præceptoribus Judæorum, cum Susannæ derideret historiam, & a Græco nescio quo eam diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoluit, etymologias has *από τῆς σχίζης σχίσου*, *ἢ ἀπό τῆς σείνης σείσου*, de Græco sermone descendere. Cujus rei nos intelligentiam nostris hanc postsumus dare: Ut verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixisse eum, illico perreas: & a lentisco, in lentem te comminuat angelus: vel non lente percas: aut lentus, id est, flexibilis ducaris ad mortem: sive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuisse otii tribus pueris cavillabatur, ut in camino æstantis incendii metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent: aut quod miraculum, divinaque aspirationis indicium, vel draconem interfectum ossa picis, vel sacerdotum Pelis machinis deprenhas: qua magis prudentia solentis viri quam prophetali essent spiritu perpetrata. Cum vero

ad Habacuc veniret, & de Judæa in Chaldaeam rapum discophorum lætaret, quærebatur exemplum ubi legissemus in toto veteri Testamento quemquam sanctorum gravi volasse corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse: cui cum quidam e nostris satis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxisset in medium, & diceret eum de Chaldaea in Judæam fuisse transfatum: derisit hominem, & ex ipso volumine demonstravit Ezechielem in spiritu se vidisse transfatum. Denique & Apostolum nostrum, videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didicisset, non fuisse autem affirmare se rapum in corpore, sed dixisse: Sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Ecclesie fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admonet, non haberi Daniele apud Hebræos inter Prophetas, sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, id est, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non est hujus temporis disserere. Quæ autem ex hoc propheta, inimo contra hunc librum, Porphyrus objicit: testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinaris: qui multis verum millibus ejus vesania respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos o Paula & Eustochium, fundatis pro me ad Dominum preces, ut quamdiu in hoc conspectulo sum, scribam aliquid gratum vobis, utile Ecclesie, dignum posteris. Præsentium quippe judiciis oblatrantium non satis moveor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

Ejusdem in duodecim Prophetas præfatio.

NON est idem ordo duodecim prophetarum apud Hebræos, qui est apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt. Osee conmaticus est, & quasi per sententias loquens. Joel planus in principiis: in fine obscurior. Et usque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas: quem Esdras scribam, lezique doctorem, Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos o Paula & Eustochium admonitas volo, unum librum esse duodecim prophetarum: & Osee synchronon Isaie: Malachiam vero Aggaei & Zacharie fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo: sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

Ejusdem in Evangelistas ad Damasum præfatio.

NOVum opus me facere cogis ex veteri: ut post exemplaria Scripturarum toto orbe dispersa, quasi quidam arbiter sedeam: & quia inter se variant, quæ sint illa quæ cum Græca consentiant veritate, decernam.

Pius labor, sed periculosa præsumptio, judicare de ceteris, ipsum ab omnibus judicandum: senis mutare linguam, & canescentem jam mundum ab initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indotus, cum in manus volumen assumpserit, & a saliva quam semel imbibit, viderit discescere quod læsit: non statim erumpat in vocem, me falsarium, me clamitans esse sacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversus quam invidiam duplex causa me consolatur: quod & tu, qui summus sacerdos es, fieri jubes: & verum non esse quod variat, etiam maledictorum testimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides est adhibenda: respondeant quibus: tot enim sunt exemplaria pæne quot codices. Si autem veritas est querenda de pluribus: cur non ad Græcam originem revertentes, ea quæ vel a vitiosis interpretibus male reddita, vel a præsumptioribus imperitis emendata perversius, vel a librariis dormitantibus aut addita sunt, aut mutata, corrigimus? Neque vero ego de Veteri discepto testamento, quod a Septuaginta senioribus in Græcam linguam versum, tertio gradu ad nos usque pervenit. Non quero quid Anula, quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter novos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apostoli probaverunt. De Novo nunc loquor testamento: quod Græcum esse, non dubium est, excepto Apostolo Matthæo, qui primus in Judæa Evangelium CHRISTI Hebræis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat, & in diversos rivulorum trames ducit, uno de fonte querendum est. Prætermitto eos codices quos a Luciano & Hesycho nuncupatos, paucorum hominum asserit perverfa contentio, quibus utique nec in toto Veteri instrumento post Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Novo profuit emendasse: cum multarum gentium linguis Scriptura ante translata doceat, falsa esse quæ addita sunt. Igitur hæc præfatus præfatiuncula pollicetur quattuor tantum Evangelia, quorum ordo est iste, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes: codicum Græcorum emendata collatione, sed veterum, quæ ne multum a lætionis Latine consuetudine discreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantum quæ sensum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque, quos Eusebius Cæsariensis Episcopus Alexandrinus secutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, sicut in Græco habentur, expressimus. Quod si quis de curiosis voluerit nosse, quæ in Evangelis, vel eadem, vel vicina, vel sola sint, eorum distinctione cognoscat. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangelista plus dixit, in alio quia minus putaverint, addiderunt. Vel dum eundem sensum alius aliter expressit, ille qui unum e quattuor primum legerat, ad ejus exemplum ceteros quoque existimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta sint omnia, & in Marco plura Lucas atque Matthæi. Rursum in Matthæo plura Joannis, & Marci, & in ceteris reliquorum quæ aliis propria sunt, inveniantur. Cum

itaque canones legeris qui subiecti sunt, confusiois errore sublato, & similia omnium scies, & singulis sua queque restitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. In secundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Joannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Joannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In sexto duo, Matthæus, Marcus. In septimo duo, Matthæus, Joannes. In octavo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Joannes. In decimo, propria quique que non habentur in aliis, ediderunt. Singulis vero Evangelisti, ab uno incipiens usque ad finem librorum, dispar numerus accrescit. Hic nigro colore descriptus, sub se habet alium ex minio discolorem numerum, qui ad decem usque procedens, indicat prior numerus in quo sit canone requirendus. Cum ergo aperto codice, verbi gratia, illud five illud capitulum scire volueris cuius canonicus sit, statim ex subiecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum est distincta congeries, eodemque statim canone ex titulo frontis invento, illum quem quærebis numerum, ejusdem Evangelistæ qui & ipse ex inscriptione signatur, invenies, atque e vicino ceterorum tramitibus inspectis, quos numeros e regione habebis, annotabis, & cum scieris recurres ad volumina singulorum, & sine mora reperitis numeris quos ante signaveras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex similitudine numerorum error involvat, quod sibi in subnotatione canonum distinctiorum, in canone quolibet tres Evangelistæ bis, ter vel quater, aut etiam amplius eundem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus e contrario, discrepantes, quod id tres illi in eo loco sepel dixerint, quartus toties in corpore voluminis sui ponat, quoties diversi numeri in ejus canone positi stant contra prædictorum numerorum continuatas similitudines. Item si in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo amplius reperitur in ordine collocatus, & dispar inveniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illorumve canonicus numerus bis terque repetitur ab his in volumine semel dictum esse ostendit, alter alterius eorum toties uno atque eodem sensu loquantur, quoties præculerint in numerorum annotatione distantiam. Et hoc in omnium novem canonum collatione servabitur. Ceterum in decimo (quoniam propria singulorum tantummodo continentur) non potest contra id comparatio esse quod solum est. Opto ut in Christo valeas, & memineris n. e. Papa beatissime.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

PAULUS Apostolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Benjamin & oppido Judææ Gischalis fuit, quo a Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigravit, a quibus ob studia legis missus Jerosolymam, a

Gamaliele viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus est. Cum autem interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis a Pontifice templi epistolis, ad persequendos eos qui Christo crederent, Damascum pergeret, revelatione compulsus ad fidem, qua in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Cumque primum ad prædicationem ejus Sergius Paulus proconsul Cypri credidisset, ab eo, quod eum Christi fidei subegerat, fortitus est nomen Paulus: & juncto sibi Barnaba, multis urbibus peragratis, reverentisque Jerosolymam, a Petro, Jacoboque & Joanne, Gentium Apostolos ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenissime de ejus conversatione scriptum est, hoc tantum dicam, quod post passionem Domini vigesimo quinto anno, id est, secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Judææ successit Felici, Romam vincitus mittitur, & biennium in libera manens custodia, adversus Judæos de adventu Christi quotidie disputavit. Sciendum autem in prima satisfactione, (secundum Neronis imperio roborato, nec in tantum erumpente scelera, quanta de eo narrat historia) Paulum a Nerone dimissum, ut Evangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædicaret, sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum (eo tempore quo & passus est, de vinculis dicitur epistolam.) In prima mea satisfactione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis. Manifestissime leonem propter crudelitatem, Neronem significans. Et in sequentibus: Liberatus sum de ore leonis. Et statim: Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & salvavit me in regnum suum caeleste, quod scilicet præfens sibi sentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epistola præmiserat: Ego enim jam immolor, & tempus resolutionis meæ instat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusque est in via Ostiensi, anno post passionem Domini trigésimo septimo. Scripsit autem novem ad septem Ecclesiæ epistolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Ephesios unam, ad Philippenfes unam, ad Colossenses unam, ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epistola autem qua fertur ad Hebræos, non ejus creditur, propter styli sermonisque distantiam: sed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Evangelistæ juxta quosdam, vel Clementis Romani postea Ecclesiæ Episcopi, quem ajunt sententias Pauli proprio ordinasse & ornasse sermone: vel certe quia Paulus scribat ad Hebræos, & propter invidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputaverat, scriperat ut Hebræus Hebræis Hebræice, id est, suo eloquio disertissime, ut ea qua eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc causam esse, quod a ceteris Pauli epistolis discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

Jacobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Justus: ut nonnulli existimant, Joseph, ex alia uxore: ut autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cujus Joannes in libro suo meminit, filius, post passionem Domini, statim ab Apostolis Jerusalemorum Episcopus ordinatus, unam tantum scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine ejus edita asseritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeippus vicinus Apostolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait, Suscepit ecclesiam Jerusalemæ, post Apostolos, frater Domini Jacobus, cognomento Justus: multi siquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris sanctus fuit, vinum & ficeram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonsus est, nec unctus unguento, nec usus balneo, huic soli licitum erat ingredi sancta sanctorum: siquidem vestibus laneis non utebatur, sed lineis: solusque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum ut cancellorum duritiam transisse ejus genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum est. Sed & Josephus in vigesimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in septimo *ὁμιλιῶν*, mortuo Festo, qui Judæam regebat, missum a Nerone esse successorem ejus Albinum: qui cum necdum ad provinciam pervenisset, Ananus, inquit, Pontifex adolescens, Anani filius de genere Sacerdotali, accepta occasione *ἀναγγελίας*, concilium congregavit, & compellens publice Jacobum ut Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari jussit: qui cum præcipitatus de pinna templi, contractis cruribus adhuc semivivus tendens ad cælum manus diceret, Domine ignosce eis: quod enim faciunt, nesciunt: fullonis fuisse quo uda vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interiit. Tradit item Josephus, tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, ut propter ejus necem, & creditum sic subversam esse Jerusalemam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas. Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini. Et Apostolorum super hoc crebrius Acta testantur. Evangelium quoque quod appellatur secundum Hebræos, & a me nuper in Græcum Latinum sermonem translatum est, quo & Origenes sæpe utitur, post resurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cum dedisset sionem servo sacerdo-

tis, ivit ad Jacobum & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis. Rursusque post paululum: Asserte, ait Dominus, mensam & panem. Statimque addidit. Tuli panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Justo, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis ad dormientibus. Triginta itaque annos Jerusalemis rexit Ecclesiam, id est, usque ad septimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum usque ad obfidionem Titi & ultimam Hadriani notissimum habuit. Quidam e nostris in Monte Oliveti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

Simon Petrus filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochenis Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcissione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis, id est, decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus elevatis, asserens se indignum ut sic crucifigeretur ut Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholica nominantur: quarum secunda a plerisque ejus esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus & interpretis fuit, hujus dicitur. Libri autem e quibus unus Actorum ejus inscribitur, alius Evangelii, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus judicii, inter apocryphas Scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

Ejusdem ex Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

Judas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque rejicitur: tamen auctoritatem vetustate jam & usu meruit, & inter sanctas Scripturas computatur.

PROLEGOMENA
IN
S. SCRIPTURAM
A U T H O R E
FERDINANDO KOPF
S. T. D.

P A R S P R I M A
C O M P L E C T E N S
PROLEGOMENA GENERALIA.

PRÆLECTIO PRIMA
CIRCA IPSAM S. SCRIPTURAM.

§. I.

Quid sit S. Scriptura.

I, quid S. Scriptura sit, per similitudinem explicare sufficeret, cum *puerum aquarum viventium* esse dicerem, cujus profunditas inexhaustibilis. Ex hoc hauserunt omnes, quotquot hæcenus ex sacris pulpitis eidem convenienter verba fecerunt, nec tamen exhauserunt. Nempe inter alias, quas S. Scriptura habere noscitur, proprietates, hæc quoque una ex præcipuis est, quod sit *dives intellectu*, paucisque ita multa complectatur, ut cum Apostolo exclamandum sit: *O altitudo divitiarum sapientie & scientie Dei!* sed quia definitionem dare oportet, dico: *S. Scriptura est Verbum Dei, ab hominibus afflante Spiritu S. scriptum, certo Ecclesie iudicio propositum, primam credendorum & agendarum regulam continens.* Scriptum hoc Dei Verbum in illis Libris agnoscimus, & veneramus, qui idcirco *Scriptura*, vel *Biblia* per antonomasiam seu excellentiam, plerumque autem *Sacra Littera* vocantur, eoquod sint veluti totidem *Epistola*, quas amantissimus & providentissimus Creator nobis per inspiratos Spiritu S. homines pro instructione & salute nostra transmisit. *De illa civitate*, inquit S. Augustinus, *unde peregrinamur, hæc littera nobis veniunt: ipsæ sunt scripture, quæ nos hortantur, ut bene vivamus:* & S. Gregorius M. familiarem sibi Theodorum medi-

cum ad lectionem divini Codicis his verbis excitat: „Imperator cæli, Dominus hominum & angelorum pro vita tua tibi suas epistolas transmisit, & tamen easdem ardentem legere negligis. Quid est enim Scriptura S. nisi quadam epistola omnipotentis Dei ad suam creaturam? stude ergo, quælo, & quotidie Creatoris tui verba meditare. „Nomen *Legis, & Testamenti*, quod S. Libris etiam frequenter tribuitur, expeditam pariter habet rationem; Deus enim legem suam condens pactum quoddam testamentarium nobiscum inire voluit, vi cuius in filios Dei adoptati & æternæ vitæ hæredes instituti fuimus; hæc tamen sub conditione, ut Divina legi morem gerentes, intellectum ac voluntatem circa supernaturalia, quæ omnem mentis nostræ captum superant, humillime submittamus, atque deveveamus, nihilque in omni rerum humanarum eventu divinæ amicitie felicitatque præponamus: quod solum præstare potest fides viva, quæ per dilectionem operatur, & quæ teste Apostolo est *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*: huc omnis S. Scriptura tendit, hæc totius Testamenti summa est.

§. II.

Quot & quinam sint Libri Canonici?

Libri Canonici universim sunt septuaginta duo: XLV. Veteris, & XXVII. Novi Testamenti, seu conscripti, postquam æterni Patris Filius in terris visus & cum hominibus conversatus est: hos eo ordine, quo in Bibliis occurrunt, memoria facile mandabit, quisquis eos versibus, licet minime ad metri leges exactis, hoc vel simili modo comprehendere voluerit.

Lib. IV.
Epist.
84.

Scriptura
lex
est & tes-
tamen-
tum.

Hebr.
XI. 1.

Capita
sunt
134.
versicu-
li 3825

Rom.
XI. 33.
Definitio
Sac.
Script.

Conc. II
in Pfal.
XC.

VETERIS TESTAMENTI.

- » Genes. Exo. Levi. Numerorum. Deute-
» ronomi.
- » Tum Iosue. Judicum. Ruth. (IV.) Regum.
- » (II.) Paralip. (II.) Esdra.
- » Tobias. Judith. Esther. Job. Psalterium-
» que.
- » Proverb. Ecclesiast. Cantic. Sapientia.
- » Eccli.
- » Isa. Jer. cum Baruch. Ezech. Danielque
» Prophetae.
- » Ose. Joel. Amos. Abdias. Jona. Mi-
» chaeas.
- » Nahum. Habac. Sophon. Agg. Zacha. Ma-
» lachi. (II.) Machab.

NOVI TESTAMENTI.

- » Matthaeus, Marcus, Lucas, Joannes &
» Acta.
- » Rom. (II.) Corinth. Galatas, Ephesi, Phi-
» lippe. Colossen.
- » (II.) Thessalon. (II.) ad Timoth. Titum,
» Philemon. Hebraeos.
- » Una Jacob. Petrique duae sunt, tresque
» Joannis:
- » Una Juda: Canonem claudit Liber Apo-
» calypsis.

Libri 5. s. r. q. re. qua. re. Ca. nonici. appel. lentur.

Hi sunt, quos juxta Divina promissa infalli-
bilis Judex, orthodoxa Ecclesia novissime in
Tridentina Synodo, ut divinitus inspiratos
decretoria sententia nobis proposuit, ac pro
Sacris & Canonici declaravit. Canonici
proin vocantur ab ipso Canone, regula, seu
catalogo divinos Libros referente atque in-
violabiliter determinate. Hic apposite

Quaes. I. Unde orta sit distinctio in Li-
bros *proto-canonicos*, & *deutero-canonicos*?
R. Quamvis Romana Ecclesia omnium alia-
rum Mater & Magistra Apostolicam traditio-
nem de eodem, quem Tridentinum proposuit,
S. Librorum catalogo semper conserva-
rit, nullusque Scripturae Liber hodie in Ca-
none recessatur, quem sanior veterum Ec-
clesiarum pars suffragio suo non probaverit,
ut constat ex Concilio Carthag. III. cui in-
terfuit S. Aug. sub P. Siricio Anno 397. ex
epistola decretali Innoc. I. ad S. Exuperium
Tolosanum Episcopum A. 405: ex Concil.
Carthag. VI. sub Bonifacio A. 419: ex Con-
cil. Rom. sub Gelasio A. 494. denique ex
Florentino sub Eugenio IV. A. 1438. a qui-
bus omnibus exhibetur S. Scripturarum cata-
logus noster, quem hodie habemus plene
conformis; quia tamen nascentis Ecclesiae
saeculis persecutionum turbine concussis tra-
ditio haec omnibus Patribus & Ecclesiis par-
ticularibus haud satis innotuerat, factum
est, ut nec omnibus de numero & auctori-
tate S. Librorum eadem sententia steterit.
Hinc illi libri, qui semper & ubique pro
exaratis Deo inspirante habiti sunt, *Pro-
canonici*; qui vero non statim in omnibus
Ecclesiis pro Divinis recepti fuerant, *Deu-
tero-canonici* nominari solent. Tales sunt ex
V. T. Libri *Job, Judith, Sapi. Eccli. Ba-
rucl, duo Machab.* una cum quibusdam par-
tibus *Estherae & Danielis*. Ex N. T. *Epist.
ad Hebr. Epist. Jacobi, secunda Petri, se-
cunda & tertia Joann. & Apoc.* Ex hoc pa-
tet, concludendum esse cum Augustino:

Quina
sintro
to. &
deute-
ro-ca-
noici.

» Usque ad nos Auctoritas veracium scri-
» pturarum certissima & notissima successio-
» ne pervenit. » Non enim habemus alios
Libros Canonicos five V. five N. T. quam
quos Apostoli probaverunt, atque Ecclesiae
tradiderunt. De hac Traditione fidem nobis
facit certissimam vera Christi Ecclesia, *colu-
mna & firmamentum Veritatis*, quam, upo-
te a Spiritu S. gubernatam, in re omnium
maxima labi potuisse, juxta apertissima aeter-
nae Veritatis testimonia erat impossibile. Sane
si in libris humanis dignoscendis, e.g. quin-
nam sint Homeri, aut Virgilio &c. regula
est antiqua & ab eorum temporibus deducta
traditio; quanto magis pro sacris Libris re-
gula erit Ecclesiae attestatio a temporibus
Apostolorum usque ad nos perducta? Judo-
rum Canonem circa deutero-canonicos non
moramur; non enim Canon Hebraeorum, sed
Ecclesiae, cuius certior fides, & major au-
toritas est, canonicas facit Scripturas. Dein
synagoga circa deutero-canonicos V. T. nihil
definibat, nec alios libros, quamquam sua
etiam confessione sacros & probatos, prisco
S. Scripturarum catalogo, solummodo He-
braeae scriptos continenti, addere solebat.
Finita igitur lis est, causa absoluta, quia
Dei Ecclesiae pronuntiavit. Certe humilem
hanc ac religiosam subiectionem a nobis exi-
git Deus, ut, dum Ecclesiae suae testimonio
rem aliquam divina revelatione & fidei au-
thoritate niti scimus, nullam superesse am-
bigendi rationem intelligamus, sed statim
illi mentem animumque submittamus. Misc-
ros profecto & omni vento doctrinae agita-
tos, qui Ecclesiam Christi, & quam divinus
Spiritus instruit pariter & moderatur, Ma-
tris & Reginae loco excipere decretant!

De ci-
vit. I.
XV. c.
23.

I. Tim.
III. 15.

Q. 2. An olim plures S. Libri existierint?
R. affirmative; plures enim in variis Scri-
pturae locis citantur, ut *Liber bellorum Da-
vidi Num. XXI. 14.* Liber Justorum *Jos. X. 13.*
Salomonis ultra mille Cantica &c. *III. Reg.
IV. 32.* Libri Semejae, & Adde Prophetarum
II. Paralip. XII. 13. Descriptiones *Jerem.
II. Machab. II. 1.* &c. cum hos nulli-
bi amplius reperire sit, sequitur, eos injuria
temporum intercidisse. Ex quo discamus
oportet, quam singulari divina Providentiae
beneficio S. Librorum thesaurus, qui in ma-
nibus nostris est, commune naufragium e-
vaserit.

Olim
plures
S. Scri-
pturae
libri.

Q. 3. Quinam dicantur libri *apocryphi*?
R. Sicut *autographi* seu *archetypi* sunt ipsa
originalia, quae Hagiographi e.g. Moses,
Matthaeus &c. propria manu scripserunt;
apographi autem ipsa Exemplaria, quae ho-
die habemus; ita *apocryphi* sunt his opposi-
ti, scilicet absconditi, seu dubiae & incerte
auctoritatis, Ideoque Canone exclusi, ut
*tertius & quartus Esdrae, tertius & quartus
Machab. &c.*

De A-
pocry-
phis.

§. III.

Diviso S. Librorum.

Præter divisionem in Libros V. & N. Te-
stamenti, quam supra insinuavi, S. Li-
bri præcipue dividi solent in *legales, doctri-
nales seu sapientiales, historicos, atque pro-
pheticos*. Quinque libros legales V. T. exhi-
bet Pentateuchus, in quo præter leges *morales,*

seu

seu ipsa Juris naturalis præcepta clarius & expressius propofita, etiam *judiciales* ac *ceremoniales* continentur. *Judiciales* Judæorum regimen ac societatem. *Ceremoniales* vero Dei cultum spectabant. Omnes namque ritus, ac ceremoniam finalem in peragendis sacrificiis, in ciborum delectu, æque expiandis criminibus ita ab optimo sapientissimo Deo instituta fuerant, ut futurum humani generis Redemptorem, ex ejus etiam merito vim & efficaciam omnem accipiebant, tanquam figuræ quædam ac imagines respicerent, simulque rudes & perversæ Judæorum mentes per corporeos & sensibiles Religionis actus ad veri Dei cultum excitarent. *Sapientiales* appellanur, qui veræ Sapientia documenta, morumque regulas præscribunt, ut *Prov. Eccl. Cant. Sapient. Ecl. hi omnes stylo Ecclesiæ Libri Sapientia* dicuntur. *Historici* sunt, in quibus regum gestarum, una a morte Moysi in Hebræorum Republica contigerunt, historia narratur. Tales sunt XVI. scilicet Josue, Judic. Ruth. Regum &c. *Prophetici* sunt, in quibus potissimum futuri rerum eventus prædicuntur, ut *Psalt. & omnes Libri Prophetarum*. Ex N. T. *legales* sunt IV. *Evang. doctrinales* Epistolæ, *historici* Acta Apost. prophetici Liber Apoc. Huc pertinet alia celebris partitio V. T. in *Legem & Prophetas*. Per legem pariter Pentateuchus seu quinque volumina Moysi intelligitur, per Prophetas autem omnes reliqui S. Scriptores V. T. juxta illud Math. XXII. 40. *in his duobus mandatis unversa lex pendet, & Prophetas*, h. e. quidquid S. Scriptura docet, jubet, aut vetat, ad duplex hoc mandatum refertur.

§. IV.

De divina S. Librorum Inspiratione.

Fide certum est, omnes Libros Canonicos divinitus inspiratos, sive Spiritus Sancti, qui locus est per Prophetas, lumine fuisse conscriptos, indeque parem illis omnibus auctoritatem, atque majestatem esse concedendam. Solum itaque refert, ut de modo Inspirationis, quo Spiritus S. primarius Scripturae Author cum scriptoribus Hagiographis tanquam instrumentis suis se habuit, brevissime pertractetur.

Scripta ab authoribus sacris ad duplicem classem referri possunt. In prima sunt, quæ S. Scriptores supernaturali solum revelatione cognoscebant, ut dum futura prædicunt, vel præterita aut præsentia, sed incognita narrant, e. g. Moyses in historia creationis mundi, quam non nisi divinitus nosse potuit. In altera classe sunt, quæ naturali cognitione tenebant, ut dum referunt oculis visa, manibus atrectata, vel ab hominibus fide dignis accepta, e. g. S. Scriptores secundum Machab. & S. Lucas in *Evang. & A.G.* Hinc duplex etiam modus concipi potest, quo se Spiritus S. cum scriptoribus habuit, videlicet *antecedenter, & concomitanter. Antecedenter* se habuit Spiritus S., quando scriptoribus futura, atque incognita vel per allocationem, aut visionem sensibilem externam, vel per inspirationem internam in celata, aut in vigilia ita revelavit, ut illi ex

supernaturali lumine se a Deo moveri, & Dei verba eloqui intelligentes, nil nisi scripturæ ministerium consulerint. *Concomitanter* se habuit Spiritus S., quando scriptoribus ita adfuit, ut eos ad scribendum, quæ visa vel auditu acceptant, excitando, ac constantem veram referendi voluntatem tribuendo sua præsentia & peculiari auxilio direxerit, ne oblivioni, aut errori essent obnoxii. Ex quo colligitur discrimen inter duos hosce modos; nam in hoc postero laborandum fuit sacro Scriptori in illis, quæ scribebat, considerandumque, quibus ea verbis proferat; nec opus erat, ut sciret, se Spiritu S. assistente scribere, sicut in aliis Spiritus S. inspirationibus non semper nobis constare solet, an a Spiritu S. an ab humano spiritu moveamur. Nempe etiam hic locum habet illud S. August. dictum: *Dei occulta potentia cuncta penetrans incontaminabili præsentia sacri esse, quidquid aliquo modo est, in quantumcumque est.* Ad conciliandam autem divinam auctoritatem hac ratione scriptis sufficit postea facta revelatio, vel a Christo in terris agente, vel a Spiritu S., per Apostolos Ecclesiæ tradita, nobisque propofita, videlicet talem librum sub speciali assistentia & directione Spiritus Sancti conscriptum fuisse. Cæterum etiam posteriori hunc divinam inspirationis modum in quibusdam divinis libris agnosendum esse, suadere possunt sequentes rationes: I. Ubi Scriptores sacri visa, vel audita reulerunt, non egerunt nova Spiritus S. revelatione, sed tantum peculiari ejusdem directione. Sicut autem Deus non deficit in necessariis, ita nec redundat in superfluis. II. Ipsa S. Scriptura inter Prophetas & sacros Historicos differentiam ponit. Sic passim apud Prophetas occurrit: *Hec dicit Dominus: factus est sermo Domini ad me dicens.* Et Prophetæ regius testatur: *Spiritus Domini locutus est per me. & sermo ejus per linguam meam.* Contra S. Lucas in præfatiuncula historiae Evangelicæ promittit, se omnia diligenter scripturum, sicut audivisset: ex ore Apostolorum, qui ab initio ipsi viderunt; non autem dicit: ut accipi a Deo dictante. III. Scriptor secundum Machab. quasi excusatione utitur dicens: concedendum sibi esse, si forte non omnes boni historici partes esset assecutus. Ex his, atque ex ipsa diversitate phrasæ recte inferitur, Spiritus S. dum Scriptorem sacrorum ingenio & peritiæ se accommodasse, illique stylum ac scribendi modum multoties reliquisse; indeque factum esse, ut unus altero scripserit elegantius, nullus autem verius.

§. V.

De obscuritate & eloquentia Scripturæ.

Sacram Scripturam in multis obscuram ac intellectu difficilem esse, ex ipsa experientia manifestum est, probantque tot a SS. Patribus aliisque ad illam illustrandam edita commentaria. Obscuritas ista duobus ex causis oritur, ex rebus, de quibus agitur, & ex modo, quo res proponuntur. Res vel sunt sublimia Fidei mysteria, ad quorum lucem caligant infirmi mortalium oculi; vel sunt tales, quæ quidem sub sensum

De el. vit. lib. XII. c. 25.

II. Reg. XXIII.

Duplex obscuritatis causa.

Spiritus S. duplici modo se habuit cum scriptoribus S. Scripturæ.

cadunt; sed quia tempore sumus remotissimi, veterumque mores a nostris multum discrepantes non ubique satis perfectos habemus, tenetis non raro involvitur. Quoad modum difficultatem parit ipsa dictionis indoles, in qua omnis generis tropi, figuræ, idiotismi, symbola, conjunctionum, & particularum diversa acceptio identidem occurrunt. Deus quidem, volens nos erudire, dignatus est in S. Scripturis sententias suas nostri sermonis infirmitati accomodare, modumque loquendi humanum assumere; quia tamen S. Scriptura sermo est Spiritus S. qua verbis, qua rebus loquentis, ubi sapius ex fecunditate soli Scriptura propria eadem sententia plura & diversa significant, ubi res spirituales per corporales, & æternæ per temporales docentur; consequens est, talia, juxta communem divinæ Providentiæ modum aliter, quam obscure tradi non potuisse. Divina quippe Majestas caligine quadam occultanda erat, ut hac ratione temperatus Divinitatis fulgor imbecillibus mortalium oculis conspiceretur. Sed licet hinc & inde obscure sit Scriptura, providit tamen optimus Deus, ut plurima in Scripturis essent aperta, historica, facta, suavia, nobisque ita mirifice congruentia, ut nemo sit, qui inde haurire non possit, quod sibi satis est, si modo ad hauriendum devote ac pie, ut vera Religio poscit, accedat. Illud quoque præ Judæis commodi habemus, quod jam scisso figurarum velo, sub quo sacra volumina latebant, Jesum Christum finem Legis, ac Prophetarum, atque in eo impleta esse oracula intelligamus. Cur autem Deus Scripturas ex parte signatas & clausas esse voluerit, non una est ratio. 1. Ut essent in Ecclesia alii, qui docerent, alii, qui discerent. 2. Ad fastidium declinandum, quæ enim obvia, apertaque sunt, contemnimus; ad aperta & recondita cupimus, desiderata ardentius inquirimus, inventa suavis gustamus. 3. Ut Scriptura S. utilem & sanctam occupationem nobis praberet. Nam, ut more suo præclare advertit August. sicut Deus plerique in divinis litteris in apertissima luce posuit, ut inde pasceremur, & famem pelleremus, ita utilissimis obscuritatibus plura involvit, ut in iis, sine ulla fatietate, ingenii solertiam exerceremus. 4. Ut edomita mentis humanæ superbia ad Patrem luminum se convertere disceret, rogando cum Psalmista: *revela oculos meos &c. da mihi intellectum &c.* 5. Ut indigni arcerentur. Sicut enim S. Scriptura profunditate attentos tenet, veritate magnos pascit, affabilitate parvulos nutrit; ita altitudine superbos irridet. Quæ omnia iterum his maximi Doctoris verbis complector dicentis: *Sunt in Scripturis S. profunda mysteria, quæ ad hoc absconduntur, ne videscant, ad hoc hauriantur, ut exerceant, ad hoc aperiantur, ut pascant.* Pauca hæc de obscuritate sufficiant. De eloquentia æque breviter tractare licet. Scripturam S. etsi in ea multa vulgari & simplici stylo scripta sint, suo in genere summe eloquentem esse, exinde evincitur, quod eloquens absolute censeri debeat, quisquis apte scribit, aut loquitur ad eum finem, quem sibi præfigit, consideratis circumstantiis locorum, temporis, & personarum, quibus scribit, aut loquitur. Hinc

infinita Dei sapientia, cum in S. Scriptura pro fine habeat hominum animos permovere ad ea, quæ ad ipsius gloriam & æternam beatitudinem assequendam certius ducerent, non elegit fucatum illum ac positum sermonem, in quo ut plurimum magis verba, quam res, quæ dicuntur, curiosas & delicatas aures titillare ac movere solent; sed elegit sermonem sicut simpliciter, ita fini magis congruentem, & sanctiorem. Elegit, inquam, magna ex parte legis rudia & agrestia verba, sed viva, animata, aculeata, ad inum spiritum penetrantia, hominemque totum potestate mirabiliter transformantia, Lumen regnat in S. Scripturis, quo mens illustratur: ignis ardet, quo corda flammescunt: Spiritus est, qui dociles mentes etiam sine artis & eloquentiæ ope instruit. Qui sapit, non verborum nitore, & sermonis suavitate, sed rerum excellentia, sententiarum soliditate, atque doctrinæ utilitate capitur: *Non est sermo Dei in persuasibilibus humana sapientia verbis, sed in ostensione Spiritus & virtutis.* Quibus S. Scripturæ dictio satis culta & elegans non est, id facere voluit, ut artis coloribus Dei Sapientiam pingere præsumant, & quasi puellam Rhetorum sterculis exornare. Nemo tamen putet, deesse penitus in Scriptura eam eloquentiam, quæ non tantum a proposito fine, sed etiam ab elocutione, ac eleganti dictione commendari solet; nam ut nihil dicam de Psaltes regio, in cujus comparatione hæcescunt omnes Poetarum sterculi, nihil de Osee, de epist. ad Hebr. de Luce Evang. & Actis &c. quis est, qui in sola Isaia divinam sermonis elegantiam, sententiarum sublimitatem, & eloquentiam non sentiat? Omnium Oratorum vim excedit, & corda convertit. Ubi reprehendit, non tam loquitur, quam tonat, & verborum fulmina contorquet. Ubi vero Ecclesiæ ac N. T. per Christum bona prædicat, ejus verbis nihil est blandius, nihil delictiosius. Item in solo illo Cantico laudis, *Cantemus Domino &c.* quod Moses post transitum maris rubri Deo servatori perfolvit, tantam omnibus partibus absolutæ eloquentiæ vim ac majestatem deprehendisse se demonstravit cl. D. Rollin in Academia Parisiensi per complures annos Professor eloquentiæ eruditissimus, quanta, ipso iudice, in Homero, vel Virgilio, in Demosthene, vel Cicerone inaccessum quaritur.

§. VI.

De idiomate & versione Scripturæ.

Inter omnes satis convenit, Libros Canonicos V. T. sere Hebraice, N. T. autem Græce primo conscriptos fuisse. Si tamen lingua Hebraica stricte accipiatur, & ut distincta a Chaldaica, quæ quidem ex illa prodiit, excipiendi sunt Libri Tob. Judith, & quoad aliquos partes libri Eldræ, & Daniælis, qui Chaldaice scripti fuerant. Vicissim ex N. T. Evang. secundum Matth. & epist. ad Hebr. exarata sunt Hebraice, seu Syriace; siquidem lingua Syriaca ex commixtione Hebraicæ & Chaldaicæ orta post captivitatem Babylonicam inter Judæos cepit esse vulgaris. Evang. secundum Marcum & epist. ad Rom. Latine scripta fuisse non pau-

E'usdē
obscuri-
tatis ra-
tiones.

Aug.
præfat.
in Psal.
CXL.

Eloque-
ntia Sac.
Scriptæ.

I. Cor.
II. 4.

ci sentiunt. Quae tamen sententia sicut quoad Evang. secundum Marc. magnani probabilitatem, ita quoad epist. ad Rom. rariores jam Patronos habet. Haec tres igitur linguae *Hebraica, Graeca, & Latina* veluti sacrae suscipienda sunt, utpote in quibus Dei verbum primitus litteris mandatum est. Sed hoc modo lingua *Hebraea* largius, & prout Chaldaicam simul & Syriacam complectitur, accipi debet, sicut Patres & scriptores passim faciunt, habito videlicet respectu ad triplicem Synagogae statum, *ante, in, & post* captivitatem Babylonicam. Ex qua distinctione triplicis hujus status etiam habetur, & quoniam idiomate quavis aetate populus Judaicus usus fuerit, & qua ratione apud illum semper manserit S. Librorum depositum, diris licet semel atque iterum fatis agitatum. Cum enim S. Scripturae tempore captivitatis non parum detrimenti passa fuissent, *Esdra* magnus ille Judaicae Reipublicae Reformator & velut alter *Moses* divinitus excitatus illas collegit, atque substituit in locum antiquorum, quos Samaritici reliquit characteribus Chaldaicis, ad fidem optimorum Exemplarium restauravit. Nam quod *Esdra* omnes S. libros temporum iniquitate perditos quinque scribis e memoria dictaverit, mea pace illi defendant, quibus ad tantum prodigium adstruendum liber apocryphus (quarum scilicet *Esdrae*) sufficiens fundamentum praebet. Certe ex perpetua traditionum & autoritatum serie docemur, divina vigilante Providentia factum esse, ut nullis unquam temporum injuriis omnes S. Codices ex Judaeorum manibus eripi ac pessumdari poterint. Ita cum milites Antiochi impie in S. Libros grassarentur, & quotquot invenire poterant, igni comburent, plura nihilominus Exemplaria furori militum subtrahita, pulsisque hostibus a *Juda Machabaeo* diligentissime conquesta, ac in pristina integritate retenta sunt. Quod jam varias S. Librorum in alias linguis versiones atque editiones attinet, commode ad tres reduci possunt, ad *Graecam, Latinam, & vernaculam* seu vulgarem. De hac non est, cur agam, cum tot esse possint, quot sunt linguae vernaculae, & cuique Regioni propria: quarum omnium tanta est auctoritas, quanta illarum est cum nostra Latina Vulgata convenientia. Inter translationes autem ex *Hebraeo* in *Graecum*, quarum novem numerantur, longe celeberrima est illa septuaginta Interpretum. Quae autem pro ratione compendii brevis esse cogor, circa historiam hujus versionis, noto seq. r. Cum *Ptolomaeus Philadelphus* Rex Aegypti librum studiosissimum magno desiderio flagraret nobilissimam suam Alexandriam Bibliothecam Hebraeorum scripturis, quas fama praedicante audiverat divinas, exornandi, ad Eleazarum Pontificem legatos misit, additisque dignis regia magnificentia muneribus, ab eodem 72. Legis doctores utriusque linguae Hebraeae scilicet atque Graecae doctissimos imperavit, qui S. Libros in *Graecum* transferrent.

Not. 2. Quamvis versionem hanc adornarint 72. viri, utpote seni ex qualibet tribu, more tamen S. litteris familiari, ob numeri rotunditatem, dicitur *versio septuaginta*.

Not. 3. Praeferenda est communior SS. Patrum sententia, vi cuius hi septuaginta duo Seniores, intra totidem dierum spatium, a Rege, ut eorum fidem exploraret, singuli singulis ad id preparatis cellulis inclusi versionum V. T. in Insula Pharo ita absolverunt, ut, tanquam unus esset interpres, non modo sententiis, sed & verbis convenirent, idem in omnibus operante eodem S. Spiritu. Quare mirandum est minime, tantam ubique hujus versionis fuisse auctoritatem, ut ipsi, qui aderant, *Gentiles* afflatu divino *conversas esse Scripturas agnoscerent*. Accedit, quod illa ipse *Christus & Apostoli* in allegandis testimoniis frequenter usi fuerint, eamque, ut de suo tempore loquitur *Augustinus*, tanquam sola esset, receperit *Christi Ecclesia*.

Not. 4. Modum hujus versionis, praesertim quoad separatas cellulas cum S. Hieronymus impugnant Critici, septuaginta non ut Prophetas, sed ut interpretes in una Basilica congregatos inter se contulisse, nec omnes V. T. libros, sed solum Pentateuchum transfuisse. Verum ut idem *Augustinus* advertit: » Ecclesiae Christi tot hominum auctoritati » ad hoc tantum opus electorum neminem » judicant praeserendum; etsi non in eis » unus apparuisset Spiritus, sine dubitatione » ne divinus, sed inter se verba interpretationis » suae more hominum contulissent, » ut, quod placuisset omnibus hoc maneret.

Secunda Graeca versio est *Aquila* Pontici urbe Synope nati.

Tertia est *Symmachi* ex *Samaria* oriundi.

Quarta est *Theodotionis* Ephesini. Tres haec versiones, quae secundo Ecclesiae saeculo prodierunt, quoad modum interpretandi ita differunt, ut *Aquila* in altera sua castigatior editione verbum e verbo, *Symmachus* sensum e sensu expresserit, *Theodotion* autem medio inter utrumque modo inhaeserit. Ceterum omnes tres, ut *Hieronymus* ait, judaizantes fuerunt haeretici, qui multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celarunt. Et *Aquila* quidem, cum ex *Gentili* factus Christianus astrologiam judicariam monitus nollet deserere, ex Ecclesia ejusdem ad Judaismum descivit. *Symmachus* ex *Samaritano* Judaeus, ex *Judaeo* Christianus, ac tandem haereticus *Ebionita* factus est. *Theodotion*, postquam ab Ecclesia primum, dein a *Tatianis & Marcionis* haereticis decesserat, *Aquilam* secutus pariter ad *Judaeos* transiit. Hujus nihilominus versio, exceptis, quae more haereticorum ad defendendam suam apostasiam male torserat, probata, caterisque praelata fuit.

Quinta & sexta versio est ignoti auctoris, una *Jerichunte*, altera *Nicopolis* inventa. Unde etiam utraque nomen traxit.

Septima est S. *Luciani* Martyris, & *ostava* *Hesychii* monachi. Harum prior in *Graecia*, altera in *Aegypto*, usu maxime recepta fuit.

Nona denique est *Origenis*, qui circa medium saeculi tertii adamantino labore *tetra-, hexapla, & octapla*, h. e. quatuor, sex, & octo haecenus memoratas versiones in totidem columnis, in quas divisa erat pagina, exhibuit. Haec de versionibus Graecis dicta sunt satis.

Euseb. h. e. c. l. v. c. 9.

De civ. lxxviii. c. 42. & c.

Prasat. in Job.

Esdra S. Scripturam restauravit.

J. Mach. l. 59.

II. Mac. II. 24.

De Versionibus S. Script.

Versio lxx.

Circa A. M. 3727.

§. VII.

De nostra Vulgata.

EX latinis editionibus, teste S. Aug. prope innumeris, duas solummodo notare necesse habeo. Prima est antiquissima illa *Itala*, quæ ab ignoto auctore quoad V. T. ex textu LXX. expressa Primas tulit, quia verborum tenacior erat cum perspicuitate sententiæ. Quapropter etiam tanquam communis & Vulgata usu recepta erat in Ecclesia usque ad Gregorii Magni tempora, A. Chr. 590.

Alteræ est hodierna nostra Vulgata, quæ ultra mille jam annos usæ est Dei Ecclesia, uterque usque ad consummationem sæculi. Huius originem & progressum paucis sic habet. Cum circa finem sæculi quarti magna esset discrepantium Latinorum Versionum multitudo, Judæique fidelibus, quod Scripturas ex ipso Hebraico fonte eductas non haberent, proterve insultarent; dignata est divina Providentia providere Ecclesie suæ Doctorem, qui vitæ sanctitate, eruditione, linguarumque peritia instructus ad tantum opus unus maxime esset idoneus. Hieronymus is erat, qui nec labore, nec invidia fractus perloseque V. T. libros ex limpidis adhuc Hebræis fontibus, quod ante ipsum aggressus fuit nemo, summa fide in Latinum vertit, Novumque insuper Testamentum, a mendis, quæ per dormitantes Librarios &c. irreperant, purgatum, hortante Papa Damaso, puritati Græci textus restituit. Dixi *perloseque* V. T. nam Libros *Sapi. Eccli. Baruch, duos Machab.* Hieronymus, sive quod non amplius in Hebræo exstant, sive morte præpeditus non vertit. Unde isti in Vulgata nostra ex *Itala* retenti sunt. Sicut *Psalterium*, quo hodie nitimur, ad vitandam perturbationem, eoque eidem passim omnes Ecclesie in S. Officio & cantu jam adhiberent, ex editione S. Luciani, ab Hieronymo emendatum servatum est. Porro versioni S. Hieronymi, quam ipsi Hebræorum Magistri veracem esse fassi sunt, tandem secundus etiam successit eventus; cum enim aliquamdiu una cum *veteri Itala* in usu fuisset, paulo post Greg. M. tacito omnium Patrum & Doctorem consensu ita recepta fuit, ut ea jam circa medium sæculi VII. testante Isidoro Hispanensi, *generaliter omnes Ecclesia usquequaque uterentur*, eoque & veracior in sententiis & clarior in verbis Hebræo fonti, ex quo derivata est, purius fidelique responderet. Accessit denique summa auctoritatis cumulus, dum Versionem hanc Dei Ecclesia Tridenti in Spiritu S. congregata publico, solemnique iudicio *Authenticam* declaravit, eamque lato decreto quod emendatissime imprimi mandavit. Id quod duorum Pontificum Sixti V. & Clem. VIII. pastoralis sollicitudine feliciter effectum est. Per Vulgatam itaque sublata est Latiorum Interpretum varietas, & quæ exinde orta fuerat, dubitatio. *Sic Itala tanquam columna veritatis, & portus, ad quem & ab istibus tot dissentientium Versionum appellere debeamus.* Nam cum sit *Authentica*, h. e. in materia ad Fidem & bonos mores pertinente plenæ & infallibilis auctoritatis,

utpote sensum a Spiritu S. intentum originalibus conformiter feliciterque exprimens; merito cum gravissimis linguarumque peritissimis viris defenditur; prout nunc res se habent, in Fidei morumque questionibus ad Hebræica, Græcæ Exemplaria non esse provocandum, neque Vulgatam per Hebræos & Græcos Codices, si quando discrepaverint, sed hos per illam esse corrigendos. Si quidem etsi concedendum sit, Vulgatam Hebræicis & Græcis fontibus in Decreto Tridentini non præferri, cum de his nulla fiat mentio, fontisque, quatenus puri sunt, istis rivulis etiam puris semper sint præferendi, at saltem exaquantur, quia tota rivulorum puritas ex fontium puritate promanet; sanioris tamen consilii est, ut Canus assequerentur, limpidam aquam & lacunulis defæcatis, quam ex turbato fonte bibere, purisque rivulis turbatis jam fontibus recto & prudenti iudicio anteponi possit, ac debet. Etate S. Hieron. ad fontes nondum tam turbidos recurrendi erat necessitas ob magnam tunc Latinorum Codicum dissonantiam, quæ commode tolli non poterat, nisi Latina Exemplaria ad Græca atque Hebræica referrentur. At cessat modo ea varietas, omniumque Latinorum Exemplarium una apud omnes est concordia. Vacillare autem hodie hinc inde Hebræorum, Græcorumque Codicum fidem, nemo facile ibit inficiatis, qui illorum circumstantias, temporum vicissitudines, describuntur incuriam, & ignorantiam, atque ipsos etiam characteres sine partium studio penitus inspexerit. Ut taceam de Judæis Mafarethis seu Grammaticis, qui primum Anno salutis 476. vel juxta alios A. 512. in magna Congregatione Tyberiadæ habitæ textui puncta vocalia adpinxerunt. Certe inter alios Bonfrerius in Prælo. Sect. IV. adductis exemplis demonstrare nititur, in dicta Congregatione, ubi & Thalmud Babylonicum proculum esse, loca quædam ad Christianam Religionem spectantia malitiose fuisse depravata, atque inter alia in Psal. XXI. pro: *sedebant manus meas, rafa litterula, sicut leo fuisse suppositum.* Multos pariter Græcos N. T. Codices fuisse corruptos notant Interpretes ad Joann. cap. VIII. Non igitur ita certus est Hebræicus, Græcuscque Textus, qui nunc circumfertur, sicut Vulgatæ, in cuius Codices e fontibus etiamnum puris expressis, tanto consensu, ac tot Dei Ecclesiis, & tot Sæculis communi cura & diligentia conservatos, nullam circa Fidem & mores corruptionem inveciam fuisse, neque inveni potuisse, infallibili Ecclesie Auctoritate erudimur. Ex his tamen non sequitur, reprobari inspectionem fontium, hanc quippe habere magnam vim ad illustrandum, quod Interpretes quandoque minus clare vertit, nemo prudens negaverit. Nec id postulat Vulgatæ *Authentia*, quasi in ea nihil sit, quod clarius distinctiusque exprimi potuisset. Majorem etiam Interpreti curam fuisse de fidelitate versionis, quam de styli elegantia & Grammaticorum minutis, ultro conceditur. Sed aliud est, quanta sit Vulgatæ præ cæteris fides, & auctoritas: & aliud, quanta ex inspectione fontium pro incertissima Vulgatæ enascatur utilitas.

Autho-
ritas
Vulga-
re.Melch.
Causs.
de l'c.
theol.
L. II.
c. 24eDe fide
Hebræ.
&
Græcor.
Codi-
cum.Inter
versio-
nes
Latin.
duæ so-
lum ce-
lebres:
Itala.& Vul-
gata.Hiero-
nymus
Auctor
Vulga-
te.Sess. IV.
A. 1546Posses.
in Bi-
blioth.
L. II.
c. 22.

PRÆLECTIO II.

CIRCA USUM S. SCRIPTURÆ.

§. I.

Quid & quotuplex sit sensus Scripturæ.

Primum, quod circa rectum Scripturæ usum occurrit, est ejusdem sensus, in hoc totius rei cardo vertitur. Non enim putandum est, in verbis Scripturarum esse Evangelium, sed in sensu: non in superficie, sed in medulla: non in sermonum foliis, sed in radice rationis. Est autem sensus Scripturæ in genere id, quod verba ex intentione Spiritus S. significant. Dividitur in *litteralem* & *mysticum*. *Litteralis*, alio nomine *historicus*, quia potissimum regnat in libris historicis, est ille, quem ipsa verba sive proprie, sive metaphorice accepta, proxime & immediate legenti exhibent. Receptus namque inter homines loquendi usus habet, ut verba non semper in significatione propria, quam habent ex prima institutione, sed sapies etiam tropice & per metaphoram usurpentur. Unde claritatis gratia recte statuitur duplex sensus litteralis: *proprius*, quando verba proprie sumuntur: & *litteralis figuratus*, quando verba improprie seu per metaphoram (intelligendo sub metaphora quemvis tropum) accipiuntur. Hic ipse ab aliquibus etiam dicitur sensus *parabolicus*, quia in parabolis, quarum usus familiaris erat Palæstina, passim invenitur: e. g. Matth. III. *Christus permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, & paleas autem comburet igni inextinguibili*. Ubi per similitudinem & translationem area Ecclesiam, triticum electos, horreum calum, *palea* reprobos significant. Item I. c. *Ipsa vos baptizabit in Spiritu Sancto & igni*. Ubi rursus ignis accipitur metaphoricè, scilicet pro gratia, charitate, aliisque Spiritus S. donis, quibus anima quasi igni purgatur, inflammatur, & ad caelestia rapitur; & sic in locis innumeris. Nam quotienscumque verba proprie accepta aliquid absurdum darent, h. e. repugnans Fidei, vel bonis moribus, in sensu *litterali figurato*, seu metaphorico accipienda sunt, ut dum Christus dicitur *Agnus, Leo, osium, petra, vitis* &c. & ubicumque Scriptura modo humano de Deo loquitur, alias *littera occideret*. Ex hoc facile colligitur, nullum dari posse in Scriptura locum seu textum, qui non habeat aliquem sensum *litteralem*, & proprium nempe, vel figuratum.

Sensus *mysticus* est, qui indicatur a Spiritu S. per ipsas res verbis significatas. Unde mysticus seu spiritualis dicitur, quia per modum spiritus absconditur & latet in ipsis rebus tanquam nucleus in cortice. Differt itaque a litterali, quia, ut dictum, non proxime ex verbis, sed ex ipsis rebus colligitur, nec dari potest sine præsupposito sensu litterali tanquam fundamento & radice. Litteralis contra sapissime est sine mystico, sunt quoque plurima Scripturæ loca, quæ ne quidem admittunt sensum mysticum: e. g. *Diliges Dominum Deum tuum. Ego & Pater*

unus sumus &c. Sensus mysticus tres habet species secundum tres virtutes theologicas. Si pertineat ad Fidem seu credenda, est *allegoricus*: si ad Charitatem seu agenda, est *tropologicus* seu moralis: si ad Spem seu speranda, est *anagogicus*, juxta tritos verficulos:

Littera gesta docet: quid credas Allegoria. Moralis quid agas: quo tendas Anagogia. E. g. *Serpens* *æneæ* a Mose exaltatus, *Jonas* in ventre ceti triduo servatus, præter sensum litteralem seu historicum præbent etiam sensum *mysticum allegoricum*; ille enim Christum pro salute mundi in cruce pendentem, hic Domini sepulchrum & Resurrectionem significabat. *Ismael* & *Isaac* Abrahami filii allegorice duo testamenta designabant. *Ismael* cum matre Agar ancilla paterna domo expulsa Synagogam; tandem criminum suorum merito probatam; Sara autem & *Isaac* Ecclesiam Christi, electosque N. T. filios præfigurabant. *Non alligabis os bovi trituranti* in sensu *mystico tropologico* vult, ut, qui servit altari, vivat de altari. Terra promissionis seu Palæstina lacte & melle manans *anagogice* æternam viventium sedem notabat. Ex his

Colliges 1. Sensum mysticum apertissime fundari in ipsa Scriptura, huicque soli proprium esse habere simul litteram & spiritum; quia solius Divinitatis est ipsas res gestas ad alias significandas ordinare, & instituire.

Collig. 2. Dari textus licet raros, in quibus omnes tres species sensus mystici reperire est; alios, qui duas, aut unam tantum admittant: e. g. *Jerusalem allegorice* Ecclesiam militantem: *anagogice* triumphantem: *tropologicè* animam, fidem repræsentat. *Sabbatum alleg.* significat Christi requiem in celo; *tropolog.* quietem & cessationem a peccatis. Quæ de *Sion terrestri* in Scriptura frequenter dicuntur, ad alleg. & anagogicum: quæ de immunditiis & purificationibus legalibus traduntur, ad tropologicum sensum pertinent. Et sic cum proportione discurrendum est de aliis V. T. typis & figuris Novum adumbrantibus, ut de *Arca Noe*, servitute *Ægyptiaca* & transitu per mare rubrum, *Manna*, agno *Paschali*, & variis *Sacrificiis*, de Regno *Davidis*, & *Salomonis* &c. quorum sensum mysticum neminem latere arbitror.

Nota: SS. Patres & non nulli interpretes non semper accurate prædictos sensus distinguunt, sed subinde sensum litteralem, qui a nobis dicitur figuratus, seu metaphoricum, vocant *mysticum* ob quamdam similitudinem cum sensu proprio mystico. Item sensum proprie mysticum simpliciter dicunt figuratum, & omnem mysticum appellant *allegoricum seu allegoriam*.

§. II.

Aliquot circa sensum quaestiones.

Questiones 1. An quandoque etiam in uno eodemque Scripturæ loco plures dentur sensus litterales? R. Ita tenet cum Aug. & Thom. communis interpretum. Decet enim Dei Majestatem tanta veritatis diversitas, ut paucis verbis plura, eaque diversa

Joanu. III. Matth. XII.

Ad Galat. IV.

I. Cor. IX.

Ad Hebr. XI.

Multi-plex sensus S. Scripturæ.

Quando scilicet figuratus proprie ferendus.

Plures quandoque sensus litterales in uno S.ripturæ loco.

hanc

rg loco.

comprehendantur: ad quod maxime idonea erat lingua Hebraica, in qua facile per eandem vocem, plures saepe significationes habentem, plura etiam significari possunt, & multiplex significatio a Spiritu S. intendi. Et in hac sensuum fecunditate consistit ex parte mira & nunquam exhaurienda Scripturae profunditas. Dein si plura iisdem rebus significari possunt, ut S. proced. de sensu mystico demonstratum est, cur non & verbis? neque enim res ad plura significanda magis idonea sunt, quam verba. Sed ad eximendum omnem scrupulum audiatur ipsa Scriptura. Illa verba aeterni Patris ad Filium, *Ego hodie genui te*. Psal. II. significat diem aeternitatis, & generationem aeternam: diem incarnationis: & diem Resurrectionis. Psalms VIII. *Omnia subiecisti sub pedibus ejus* per excellentiam quidem de Christo dicitur, *Hebr. II.* Sed etiam de homine in genere, ut palam fit ex contextu. Illud Isa. LIII. *Generationem ejus quis enarrabit?* tam de divina quam humana communiter accipitur; utraque enim ineffabilis est. Non pauca, quae de Salomone & Cyro literaliter dicuntur, literaliter quoque & utique primario ad Christum: quae de Antiocho, ad Antichristum: quae de excidio Jerusalem, ad mundi finem pertinere, nemo est, qui ignoret. Denique illis orationis Dominicae verbis, *panem nostrum &c.* praeter victum corporis, etiam cibum animae, Eucharistiam, gratiam, verbum Dei: item illis, *ego vobiscum sum &c.* praesertim per Eucharistiam, per gratiam, Doctrinam & protectionem simul recte intelligi posse quis negat? Ex his tamen inferri haud debet, quasi id passim in Scriptura locum haberet; quin potius de nullo textu asserendum est sine sufficienti ratione, qualis est 1. Ipsa Scriptura, dum eadem verba in alio loco manifeste in altero sensu profert. 2. Ecclesiae vel Patrum communis interpretatio. Nam plures ejusdem loci sensus, quos aliqui interpretantes quandoque afferunt, si a proposita littera non discrepent, boni quidem, nec contemnendi, non tamen certi, sed probabiles tantum sunt.

Nota: Ista sensuum pluralitas non est sibi invicem opposita, nec aquivocationem aut periculum deceptionis infert, quia accipi debet copulative, ita ut uterque sensus verus sit. Veritas autem unius veritatem alterius non destruit.

Q. 2. An Scriptores Hagiographi plures ejusmodi sensus circa eundem locum cognoverint? R. Esi non habeatur sufficiens ratio id negandi, necesse tamen non erat, ut omnes sensus intelligerent. Satis enim fuit, quod Hagiographus unum sensum animo conceperit, & exprimere intenderit, caeteros potuit Spiritus S. sibi reservare suo tempore revelandos. Patet hoc ex eo, quia non repugnat, ut Spiritus S. ita Scriptori aliquid dicat, ut is vel non intelligat, quod scribit, vel quid longe diversum ab intentione Spiritus S. intendat. In prophetia vocali clarissimum habetur hujus rei exemplum *Joann. XI. v. 50.* Ubi Caiphas dicitur prophetasse, quin verba sua propheticè intelligeret. Si factum hoc est in prophetia vocali, non videtur esse repugnantia, cur minus id fieri queat in prophetia scripta. Siqui-

dem sicuti tota Scripturae infallibilitas, ita & legitimus sensus non ab auctore secundario & instrumento, quod est scriptor, sed ab Auctore primario Spiritu S. procedit, qui plura iisdem verbis vel rebus simul intendere & significare potest, sive dein haec omnia scriptor intelligat, sive non.

Q. 3. An sensus mysticus etiam vim habeat ad probandum? R. Si consistit, sensum esse vere mysticum, & consequenter intentum a Spiritu S., aequè ad probandum valet, ac literalis. Consistere autem nobis debet eo modo, quo dixi de pluralitate sensuum ejusdem loci, scilicet vel ex ipsa Scriptura, vel ex declaratione Ecclesiae. Quod quia rarius contingit, securius est sensui litterali potissimum inhaerere. Hic enim, tanquam aliorum sensuum solidum fundamentum, magis apertus & obvius est, utpote ad quem ipsa verborum significatio & totus contextus ducit. Quare minime ferenda est illorum temeritas, qui, cum sensum litteralem ignorent, aut ignorare velint, audeant & quasi ex tripode sensus mysticos profertur, in singulis fere Scripturae locis, nescio, quas allegorias excogitant, easque pro reconditis Ecclesiae Sacramentis obrudere non verentur. Dixi, *potissimum*; nam quae literaliter non videmus impleta, utique secundum spiritum accipienda sunt. Nempè etiam hic media via incedendum, nec rejiciendus est sensus mysticus, quem sufficiens suadet auctoritas. Hoc enim esset cortice delectari & nucleum abicere; quia interdum sensus spiritualis, licet semper in litterali fundetur, cumque supponat, praecipuum & primario intentus est, ut patet *Exod. XII. 46.* *Os non comminuetis ex eo;* & *Deut. XXV. 4.* *Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.*

Nota: Scriptura etiam in sensu mystico impletur, ut patet ex Christi verbis *Luce XXIV. 44.* *Necesse est impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me.* In his autem multa de Christo in sensu spirituali praedicta sunt.

Q. 4. An etiam in N. T. deus sensus mysticus? R. Affirmative. Quia etiam Lex nova figura est futurae gloriae, quae revelabitur in nobis. Sic Christi *Resurrectio* allegorice nostram figurabat; ubi enim praecessit gloria Capitis, eo spes vocatur & corporis: *propagolice* autem significat spiritualem nostram resurrectionem ad vitam gratiae; sicuti Christi *Ascensio* nostram in caelis conversationem & mentis ad caelestia elevationem. Ita pariter per sanguinem & aquam lateris Christi Sacramenta N. L. per *Naviculam fustibus jactatam* ventos tentationum & perfectionum procellas, quibus agitata, sed non mergenda erat Ecclesia, Petri Navicula: *per loti-nem pedum* cordis puritatem, quia ad mensam Domini accedendum est, humilitatis etiam, atque mutuae charitatis officia doceri: denique omnem Christi actionem nostram esse instructionem, ipsiunquè *Verbi* factum verbum esse, SS. Patrum nos monet exegesis, seu expositio. Sicuti autem supra adverti, nemini fas esse sine sufficienti fundamento allegorizare, ita hoc quam maxime in N. T. observandum est, in quo multo rarius quam in V. T. locum habet. Verus namque Testamentum allegoriis, figuris

Quando sensus mysticus probandi vim habeat.

Joann. XIX. 36. I. Cor. IX.

Novum Testam. mysticè expositionem patitur.

Matth. XIV.

Joann. XIII.

Ad Heb. I. v. Hebr. V. Act. XIII. 33

Hagiographi non sepe intendunt duplicem sensum.

& symbolis res N. T. representantibus ideo abundabat, quia tanquam Pædagogus populum Dei ad Christum deducere pro scopo habebat. Sed quod V. T. amuntiativè, hoc Novum exhibet. *Ubram fugat veritas, non Æm lux eliminat.*

Sensus accom-
modati-
tius nihil
probat.

utilis
tamen
esse po-
test.

sed cau-
te adhi-
bendus.

Q. 5. Quid sit *sensus accommodati-
tius*? R. Quando verba sacri textus, præter ipsius in-
stitutum, ad aliud quiddam significandum
transferuntur, & accommodantur. Igitur non
est Scripturæ sensus, quia non est intentus a
Spiritu S. sed est mera verborum Scripturæ
applicatio, & imitatio ad significandum ali-
quid aliud ab homine conceptum & inten-
tum. Unde fuit, sensum hunc ad proban-
dum non valere, adeoque, ubi de Fide res
est, neutiquam adhibendum. Illius tamen
usus esse poterit, dum, ad exemplum Eccle-
siæ, in recolenda Redemptoris Passione, in
laudandis Sanctorum meritis bene fundata
jam fidelium nutritur devotio. Sic quæ in
Scripturis de Sapientia, de Sanctitate & glori-
a Ecclesiæ dicuntur, gloriosa Virgini me-
rito attribuantur, quia Dei Genitrix, Sedes
Sapientiæ, Gratia plena, & inter omnia Ec-
clesiæ membra est longe excellentissimum.
Ufus itaque accommodationis circumspèctus
fit oportet. Quod tunc fit, si rebus apte con-
veniat, eaque gravitatis ac decoris habeatur
ratio, ut nihil ex divinis verbis proferatur,
quod non serio, pie, atque utiliter audia-
tur. Quæ de causa SS. Concilium Trid. gra-
vissimo decreto illorum temeritatem repræ-
mere studuit, qui, contra omnem divinis
Scripturis debitam reverentiam, textus sacro-
s ad facetias & jocos &c. detorquere &
facrilege profanare non exhorrescunt.

Nota: S. Scriptores N. T. verba ex V. T.
allata non usurpant in sensu accommodati-
tius; quia illa producant in sensu per Spiritum
S. intento, probantes, impleta jam esse
ea, quæ citant, Prophetarum oracula. Quod
autem a Spiritu S. per Prophetas prædictum
& intentum non est, impletum fuisse dici
non potest.

S. III.

Tres pro sensu litterali Regula.

Regula 1. Verba Scripturæ proprie & ad
litteram accipienda sunt, nec recurrendum
ad sensum metaphoricum, nisi ex ver-
bis proprie acceptis sequeretur aliquid ab-
surdum, h. e. Fidei aut bonis moribus repug-
nans. Sic quia Scriptura docet, & sana ra-
tio dicitur, nefas esse seipsum mutilare, se-
quitur, illud Matth. XVIII. *Si manus tua,
vel pes tuus scandalizat te: abscide eum &c.*
Et alterum Cap. XIX. *Sunt eunuchi, qui se
ipsos castraverunt propter Regnum calorum,*
esse locutiones figuratas, & quidem in hoc
loco de castitatis proposito vel voto sermo-
nem esse: in priore autem significari, omne
id, quod minæ spiritualis causa vel occasio
foret, fugiendum & abiciendum esse, est
illud sit sanguine vel anicitia conjunctum,
maxime utile, vel pretiosum. Et: ita in lo-
cis innumeris. Frequentissime enim in S. Scri-
ptura occurrit sensus litteralis figuratus, seu
metaphoricus. Ut supra jam notavi.

Regula 2. Probe attendendum est, quis in
Scripturis loquatur, & quibus: item quo

tempore, loco, quo sine aliquid fuerit scri-
ptum. Sic in Psalmis plures subinde perso-
næ loquentes inducuntur, quin id aperte in-
dicetur. Propheta de Republica vel Ecclesia
vaticinantes ea dicitur, quæ non ad omnia
ejus membra pertinent, sed quadam ad hanc,
quadam ad illam partem. Solent quoque fre-
quenter a rebus temporalibus ad spirituales,
a typo ad rem: per typum adumbratam ita
digredi, ut dicta non de typo, sed de re per
illum figurata sint accipienda. E. g. quando
agunt de populo Israel, majori quadam lu-
ce perfusi latenter ad Israel spiritualem, seu
populum Christianum orationem convertunt.
Et dum in scelera sui temporis invehuntur,
ac pœnas prædicunt, subito de Christo ven-
turo sermonem insunt, læta immittunt,
atque locutionem afferunt. Pariter in more ha-
bent mundi plagas, regiones & urbes desi-
gnare secundum situm, quem tenent respec-
tu Palæstina, vel Jerusalem. Hinc per *mare*
denotatur Occidens, quia mare mediteranea-
neum Palæstinae ad Occidentem. Per *dextra-*
ram Meridies, per *sinistram* Septentrio signifi-
ficatur, eoquod homini vultui ad Orientem
vertenti talis sit partium situs. Huc etiam
spectat illud *Jer. I. 14. ab Aquilone pandetur
malum &c.* h. e. Babylone. Ita si cun-
ctis suis locis, causis & temporibus reddan-
tur, plana sunt, quæ videbantur obscura.

Regula 3. Textus ille, cujus sensus quæ-
ritur attente conferendus est cum antecedenti-
bus & consequentibus. Hic enim genuinus
sensus litteralis est, quocum antecedentia &
consequentia recte conveniunt. Sic nexus &
contextus docet, in illis verbis Psalm. XVII.
Cum sancto sanctus eris &c. non agi de bona
malæ societate, sed Davidem ad Deum lo-
qui hoc sensu: Cum homine sancto, pio,
recti & sinceri cordis o Deus! pie pariter &
clementer agis, bona largiendo & noxia sub-
trahendo: at cum perverso pravo & doloso
alter & vice versa te habebis, & servabis
modum a tua benignitate alienum, scilicet
deserendo, & severe puniendo. Similiter in
Psalm. XXXVIII. *in meditatione mea exar-
descent ignis*, non est sermo de fervore de-
votionis & igne charitatis, sed religiosa in-
dignationis contra peccatores. Item Isa. I. 6.
*A planta pedis usque ad verticem non est in
eo sanitas.* Non agitur de Passione Domini,
quam Propheta alibi instar Evangelistæ de-
scribit, sed de Synagoga tanquam corpore
politico corrupto ab infimo usque ad sum-
mum. Plura afferre vetat brevitatis. Cavet
nempe hæc regula, ne multoties verba Scri-
pturæ afferantur sensu non suo.

§ IV.

Canonis pro ipsa Interpretatione.

Canon 1. Scriptura juxta eum sensum in-
terpretanda est, quem tenuit, & tenet
Sancta Mater Ecclesia, cui ita propria est
S. Scripturæ possessio, ut adversarii in alienam
messum falcem immittant, quoties Scri-
pturas tractant. Quia enim legitimus Scrip-
turæ sensus maxime ad Religionem pertinet,
Deus salutem hominum sufficienter providere
volens, visibilibus & supremum controversia-
rum Fidei judicem suam constituit Eccle-
siam. Quisquis igitur falli metuit obscuritate

alicujus quaestiois, e. g. an ad baptismum requiratur aqua vera & naturalis? Ecclesiam consulat, quam sine ulla ambiguitate Scriptura S. demonstrat. Ut Matth. XVI. *Tibi dabo claves Regni caelorum &c.* item XVIII. *Si autem Ecclesiam non audierit &c.* item Matth. XXIII. *Quaecumque dixerint vobis, servate, & facite.* Luc. XXII. 32. Ag. II. & XV. I. Cor. XII. 28. II. Petr. I. 20.

Can. 2. SS. Patrum consensus pro fidei Scripturae Interprete est tenendum. Ad hunc ipsa Ecclesia provocat. Unde illud toties in Conciliis conclamatum: *Hac est fides Patrum!*

Can. 3. Principalis Scripturae Interpres est ipsa Scriptura: aperta obscuram, certa dubiam interpretatur. Nihil enim fere (teste August.) de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissime dictum alibi reperitur. Nempè frequens & atenta lectio, meditatio atque collatio Scripturarum, dum obscuris clariorum textuum collatione lux affunditur, voceque ambiguae certis aliis determinantur, omnium summa regula est ad intelligendam Scripturam. Sic enim ipsa phrasís & spiritus familiaris sit, atque ex assuetis jam sermonibus patet intelligentia. Hinc huius

Can. 4. Ex obscuris & dubiis Scripturae locis contra aperta non est agendum, sed contra textus dubius per certiores explicandus.

Can. 5. Novi & aeterni Testamenti cognitio est optima ratio intelligendi vetus & temporarium. Exacè namque Veteri respondet Novum. Prophetae Evangelio testimonium perhibent, fidemque conciliant: Evangelium Prophetis vicissim auctoritatem atque intelligentiam tribuit. Unde dixit Salvator Jo: V. *Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit.* Et Paulus Rom. I. *Revelatur iustitia Dei ex fide in fidem, h. e. ex fide V. T. in fidem N. T.* Evangelicam. Ex fide Legi, in fidem Evangelii.

Canon 6. Sicut mutua utriusque Testamenti collatio ad Scripturam intelligentiam facit, ita eandem quoque juvat nosse utriusque discrimen. Hoc paucis praelare expressit S. Joannes Cap. I. 17. dicens: *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est.* Nempè Synagogam Moyses Dei servus instituit: Ecclesiam Dei Filius condidit. Lex vetus solis Judeis data, lex erat timoris: servos aiebat, nec ex se gratiam conferebat, eratque velut supposita quadam operi fabricando machina, quae opere jam perfecto, sine quo obtento removetur, quia, cur diutius subsistat, non habet. At Lex Nova Gentibus omnibus proposita lex est amoris, filios format, & vires praebet, perennis ac immutabilis. *Regni ejus non erit finis.* Luc. I. 33.

Can. 7. Sensus verborum ex usu loquentium, & potissimum ex intentione ea profertis dependet. Quare nihil aliud querendum est, quam quid velit ille, qui loquitur. Hinc quia in Scripturis per homines more hominum loquitur Deus; communis autem loquendi modus non semper curat rigorem scholasticum, ejusque minutias, verba Scripturae sepius in rigore scholastico, sed juxta consuetudinem loquentium, regulas & formulas inter homines usitatas accipienda sunt. Sicut enim Rex loqui dignatus cum milite,

artifice, agricola &c. illorum terminis *technicis* & phrasibus utitur, ut facilius ab illis intelligatur; ita Deus ad capum nostrum se demittit, nec alienum putat a sua Majestate illi uti phrasibus, quibus melius intelligatur. Hac summi momenti regula, & quae ubique maximum usum habet, pluribus declaranda est. Igitur dum de Deo leguntur *ira, furor, oculi, aures, manus*: dum dicitur *descendere, poenitere &c.* nihil humanum suspicari fas est. Scriptura enim infirmitati audientium se accommodat, ut homines, praesertim rudiores, diversas Dei operationes facilius & saltem modo humano percipiant. Siquidem Deum simplicissimum atque purissimum Spiritum esse, omni corporea affectione, atque humana passione carentem, ipsa Scriptura, Fides, & ratio demonstrant. Sic loqui dicitur Deus, quando sine ullo vocis sono, vel per inspirationem, vel per angelum voluntatem suam manifestat. *Descendere* dicitur, cum aliquid facit in terra, quod praeter usitatum naturae cursum mirabiliter factum, praesentiam quodammodo ejus ostendat. *Irasci*, dum justitiam exercet, & facit, quod inter homines sceleris indignatus Judex facere solet. *Oblivisci* vel *dormire*, dum iusto Judicio differt auxilium. *Nescire*, dum non amat, sed reprobatur. *Non meminisse* iniquitatum nostrarum, quando parcendo non offendet *praeferam* peccatorum notitiam. *Poenitere*, quando mutatio rerum significatur, immutabili manente divina Praesentia. Haec in divinis: pergo ad alia: e. g. in Scriptura *nudus* dicitur, qui vestitus non est modo, quo alias solet, aut debet, ut de Saule, Davide &c. Ad Jobum nemo ex amicis verbum locutus fertur per septem dies & noctes, quia ob vehementem viri dolorem raro & pauca loquebantur. Matth. II. *Venit Joannes neque manducans, neque bibens*, nempè more aliorum hominum, sed parce, & vilissimo cibo usus.

Psal. XIII. legitur: *Omnes declinaverunt simul &c.* & Joann. I. *Sui enim non receperunt*, item Luc. II. de Anna Prophetissa: *Non discendebat de templo.* Horum & similium ratio est, quia vulgari loquendi more denominatio plerumque sumitur a potiori vel praesantiori, & omnibus tribuitur, quod plerisque aut primariis convenit.

Ad Galat. IV. 6. habetur: *Misit Dominus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem*, h. e. nos clamare facientem. Nos utique clamamus, postulamur, & gemimus; sed ille clamare &c. dicitur, qui efficit, ut clamemus. Quia scilicet passim causae morali tribui solet, quod proprium efficit causae physicae: seu quod quis per alium dixit, aut fecit, per se ipsum dixisse aut fecisse asseritur. Sic de Pharaone dicitur: *Asterum suspendit in paribulo.* Et ad Davidem: *Uriam Herthum percussit gladio.*

Gen. XXV. 23. Praedictum fuit de Esau & Jacob: *Major serviet minori.* Quod tamen primum sub David in Idumaeis Esau posteris impletum est. Hoc ideo, quia frequenter aliquid dici solet de illis, quibus non competit personaliter, sed suis Majoribus, aut concubibus; sicut usu loquentium receptum est, ut Parentum decora, & dedecora filijs & nepotibus tribuantur.

Matth. T. Joseph vir Mariae dicitur, quia videlicet Scriptura sequitur morem loquentium

Lib. II. de Doctr. Christ. c. 6.

Cyroll. Alex. de SS. Trin. c. 22.

August. de Civit. L. XVI. c. 5.

Gen. XL. 22. II. Reg. XIII. 9.

De Civit. L. XVII. c. 6. Deus loquitur humana phrasibus

Judais familiarem, qui sponſos vocabant viros, & ſponſas uxores. Ex eadem ratione voces, Pater, Filius, Frater, Soror, paſſim largam habent ſignificationem.

Joann. XI. 4. dixit Chriſtus de Lazaro: *Infirmiſas hac non eſt ad mortem.* Quia non erat manſurus mortuus; & Cap. XVII. 11. de ſe ipſo: *Jam non ſum in mundo.* Quia proxime futura jam facta dicuntur, juxta tritum illud: proxime accingendus habetur pro accinſo. Ita nempe communis loquendi modus, quem Scriptura ſequitur, non ſcater tot ſcrupulis, quot ſcholasticus, ideoque non curat illa, quæ in ſuo genere minuta & levia ſunt quoad durationem, diſtantiã, & numerum. Inde fit, cur toties ponatur numerus determinatus pro indeterminato, & rotundus pro inæquali, non curando modicum, quod excedit, vel deſicit. Sed ſinis non foret, ſi omnia vellem afferre, quæ ad hanc regulam pertinent. Ex ſeq. patebit, ad hanc reduci plures alias, quæ interpretationem maxime juvant.

Can. 8. Apparitiones, & locutiones, quæ in V. T. Deo attribuntur, Angelorum miniſterium inſinitam Dei Majeſtatem referentium præcæte ſunt. *Aſtor. VII. Galar. III. 19.*

Can. 9. Multa in ſcripturis dicuntur juxta opinionem illius temporis, quo geſta referuntur, & non juxta, quod rei veritas continebat. Sic S. Joſeph Pater Domini vocatur. *Matth. XI. 25. de Scribis & Phariſæis dicitur: Abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus.* Quia vulgo tales habebantur. *Joann. V. 31. Si ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, teſtimonium meum non eſt verum.* Nempe veſtro judicio. *Jer. XXVIII.* Hanaſias Propheta dicitur, qui tamen pseudo-propheta erat.

Can. 10. Quandoque ita loquitur Scriptura, ut præcite alludat ad morem loquendi hominum, ut *Gen. XVIII. 10.* dixit Angelus ad Abraham: *Reverens veniam ad te tempore iſto viſa conſite.* Sic enim homines de ſuis rebus futuris loqui ſolent.

Can. 11. Solet Scriptura nonnumquam uti locutionibus hyperbolicis, ut *III. Reg. X.* Ubi tempore Salomonis tanta argenti abundantia in Jeruſalem fuiſſe dicitur, quanta & lapidum. *Matth. XIX. Facilius eſt, camelum per ſovamen acus tranſire &c.* & *Cap. XXIV. Non relinquetur lapis ſuper lapidem.* Nec alienum hoc eſt a veritate & majeſtate Scripturæ, quia ejuſmodi locutiones ſunt adagiales loquendi formulæ, rem ob ſuam magnitudinem, raritatem, aut ſpeciali difficultate notatæ maxime dignam ſignificantes. Senſus igitur non tam ex verbis, quam ex uſu loquendi hiſ formulæ ſenſum tribuente, atque ex circumſtantiis pendendus eſt.

Can. 12. More Scripturæ ille dicitur aliquid facere, qui aliquid eſt, vel fore certo denuntiat. Ita *Levit. XIII.* Sacerdos dicitur *contaminare*, quem contaminatum eſſe declarat. Et Propheta dicuntur *excacare*, *evellere*, & *adificare &c.* quando talia fore prædicunt.

Can. 13. Sicut verba comminatoria hypothetice rebusque ſic ſtantiſibus intelligenda ſunt, e. g. *Jon. III. Adhuc quadrageſimæ dies &c.* ita quandoque verba, quæ videntur absolute prolata, reſtriçte ſumenda ſunt,

ut *Iſai. XXXVIII. 1.* *Diſpone domui tuæ, quia morieris*, h. e. attenda qualitate morbi & præſentibus circumſtantiis.

Can. 14. Dicitur aliquid eſſe, vel fieri tunc, quando manifeſtatur, quamvis jam antea fuerit, e. g. *Sanctificetur nomen tuum*: h. e. Sanctum eſſe ubique innotecat, & ab omnibus ſanctum habetur. *Luc. II.* Jeſus profeciſſe dicitur patientia, & gratia, h. e. non acquirendo, ſed per nova ſigna externa manifeſtando. Iterum *I. Cor. XV. 28.* *Tunc & ipſe filius ſubjectus erit ei*, h. e. tunc manifeſtum erit, quod fit ſubjectus Deo Patri. Nempe quoad humanam naturam.

Can. 15. Sunt aliqua in Scripturis, non ex ſola narratione penſanda, ut malorum actuum exempla, quæ non probantur, ſed ad cautelam enarrantur. Sic quando mendaces commendari videntur, e. g. obſtrictes *Ægyptia*, non officioſum mendacium, ſed animi pietas, timor Domini & miſericordia comprobantur.

Can. 16. Præteritum pro futuro paſſim ponitur, præſertim apud Prophetas, e. g. *Iſai. IX. 6.* *Parvulus natus eſt nobis.* Rationem dat Aug. more ſolito tanquam præterita narrantur, quæ futura prophetabantur, quoniam quæ ventura erant, jam in prædeſtinatione & præſcientia Dei velut facta erant, quia certa erant. Viciffim non raro futurum pro præterito invenitur, ut in *Cantico Habacuc: Deus ab Auſtro veniet &c.*

Can. 17. Plura, quæ videntur Dei operationem, imperiumque indicare, de ſola permiſſione ſunt accipienda, e. g. *Et ne nos inducas in tentationem*, h. e. ne ſinas nos tentatione ſuperari. Regula hæc præcipue locum habet, ubi fermo eſt de improbis, quos Deus punit ſubtrahendo gratiam, non impertiendo malitiam. Ut dum dicitur *excacare, indurare.* Dum *III. Reg. XXXI.* ad ſpiritum mendacii dicitur: *Egredere & fac ira.* Similiter *Ezech. XX. 25.* *Dedi eis præcepta non bona*, h. e. permiſi in penam contemptæ legis mex, ut perniciôſa vicinarum Gentium inſtituta ſectarentur. Ad *Rom. I. 24.* *Tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum*, h. e. ſibi reliſſos labi permiſit in ſeclera. *Joann. II.* *Solve te templum hoc*, h. e. ſolveſtis me non reluctantem, eſt enim familiaris Scripturis locutio, qua imperativus modus pro futuro uſurpatur, præſertim in imprecationibus, e. g. *Pſal. CVII.* *Fiant dies ejus pauci &c.* h. e. ſient. Talia enim non optando dicuntur, ſed optandi ſpecie prophetando prædicuntur: non ut ſiant, ſed quia ſient. Huc etiam pertinet illud *Joann. XIII.* ad proditorem: *Quod facis, fac citius.* Vox hæc non jubeſtis eſt, ſed ſinentis, nec trepidi, ſed parati, inquit S. Leo ſerm. VII. de Paſſ. Futurum mandativum paſſim pro Imperativo adhiberi, per ſe notum eſt, & patet ex ipſo Decalogo.

Can. 18. Jus Dei ſupremi omnium Domini, quod aliquando per homines exercet, a jure hominum inter ſe, accurate diſtinguendum eſt. Quo obſervato, Hebræos Dei juſſu *Ægyptum* ſpoliantes furtum non feciſſe, facile capitur. Idem de homicidio, aliſque.

Can. 19. Quia Hebræi tropos & comparationes magnopere amabant, frequenter in Scripturis occurrunt omnis generis Tropi & Figura præſertim Metaphora. Sic paſſim luce

S. Hier. in Jer. c. 28.

Ex od. I. 209.

De civ. I. XVII. c. 12.

gaudium & felicitas: tenebris maior & ætymnae designantur. Vivida & acres maxime sunt locutiones Prophetarum. Terram, montes & urbes; quasi vita & sensus essent prædita, alloquuntur. Ipse Moyses initio statim Genes. maximi sane momenti historiam lapsus primorum Parentum metaphoricis phrasibus refert. Tameñ ea cautione rem tractet, ut Hebraeis stylo metaphorico affluens, totamque historiam optime callentibus satis insinuet, se præ oculis habere alium plane serpentem, quam qui cum Eva loquebatur, nempe antiquum illum, quo nomine Scriptura demonem appellat.

Can. 20. In parabolis non omnes partes scrupulose urgenda sunt; quædam enim subinde ad ornatum servantur; sed ea solum accipiendâ; quæ argumento & loquentis proposito conveniunt. Ut Judic. IX. 8. Parabolæ autem sunt, ubi ponuntur exempla, & tacentur nomina.

Can. 21. Ordini narrationis nimis sollicite inharendum non est. Nam S. Scriptores modo aliqua tempore posteriora per anticipationem præoccupant, modo per recapitulationem inculcant, aut ab aliis prætermittenda recollunt. Id quod præprimis notandum venit de Evangelistis, quorum intentio non erat omnia Christi dicta & facta referre, sed e multis pauca dumtaxat ad nostram fidem & mores præcipue conducentia. Joann. ult.

Can. 22. Solent Scriptores Canonici N. T. ex diversorum Prophetarum verbis, & ex ejusdem diversis locis unum conflare testimonium, idque tribuere Prophetae magis noto. Exempla sunt Matth. XXI. 5. item XXVII. IX. Marc. I. 2. &c. tanta nempe est Prophetarum concordia & unitas in uno spiritu per eos loquente, ut, quod unus est, spiritus alteri tribui possit. Aug. I. III. de concord. Evang.

Can. 23. In materia controversa, atque in præceptis moralibus quærenda non sunt allegoriae, sed ipsi sensui ad litteram inhærendum. Nam quidquid ad fidem aut mores pertinens in Scriptura per mysticum sensum proponitur, id ipsum aliis in locis per litteralem sensum aperte tradi solet. Quare manifesta de futuris oracula per incertas allegorias non sunt debilitanda. Nec enim dicit Apostolus I. Cor. X. Omnia simpliciter Judæis in figura contigisse, sed hæc omnia, de quibus ibi loquitur. Et dum SS. Patres dicunt, ipsas syllabas & apices esse plena sensibus, id significare velle confendi sunt, quod sæpius res ita se habeat.

Can. 24. Bene attendendum est ad ipsas interpunctiones, ut sic, quæ conjungenda, vel disjungenda, aut interrogative legendæ sint, perscrutari.

Can. 25. & ult. Cum S. Scriptura Author Spiritus S. necessario sibi per omnia constet, indeque in tanta divinarum eloquiorum multitudine, & varietate mirabilis quidam, & omnem humanam cogitationem excedens consensus eluceat; nullæ dari ipsa possunt antilogiæ, sed apparentes tantum, ortæ partim ex jactura plurium veterum monumentorum, partim ex indole linguæ Hebraicæ, in qua sunt multæ voces polysemæ; seu pluribus Latinis respondentis. His accedunt res similes diversis temporibus gestæ: ejusdem hominis aut loci plura nomina, & similia. His tamen minime obstantibus, jam pridem

labore eruditorum Interpretum effectum est, ut, quæcumque ad speciem pugnare viderentur, sat commode, atque perspicue conciliata fuerint. Et certe si, attentis hæc exponendis regulis, genuinus cuivis loco sensus assignetur, omnis apparens antilogia evanescat necesse est, e. g. Jer. XXII. 30. legitur de Rege Iechonia: *Scribæ virum istum sterilem.* At Matth. I. *Jechonia genuit Salathiel.* Verum si attendatur ad scopum communicationis, & Jeremiam loqui de filio Regni hærede, *qui sedeat super solium David*, qualis nec Salathiel, nec Zorobabel fuit, sublata est omnis difficultas. Alterum exemplum fit Matth. XVIII. 3. ubi Salvator dicit: *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum calorum.* At Apostolus I. Cor. XIV. 20. contrarium videtur docere dicens: *Frates nolite pueri effici sensibus.* Sed si juxta datas regulas contextus, & utriusque doctrine scopus, atque circumstantia perpendantur, in priori loco ad humilem & lenem puerorum animum, qui sine ambitione & dolo fit, provocari; in secundo autem a levi puerorum ingenio, atque in gerendis rebus inconstantia nos revocari, sicque præconem veritatis neutiquam contradicere summæ veritati, dilucide patebit.

§. V.

Quos duces sequi oporteat.

DUO potissimum sunt, quæ in Scripturæ Sanctæ Sanctorum viam aperunt certissimam, mentis puritas, & sæcularium litterarum eruditio. Hinc quia his dotibus SS. Patres, ut Irenæus, Hilar. Athanas. Basil. Cyrillus Jerosol. Nazian. Ambros. Chrysof. Hier. Aug. Leo M. Greg. M. &c. ad miraculum usque instructi fuerant, atque S. Litterarum studio se totos ita consecraverant, ut in iis consenserint, & motui sint; sequitur profecto, veteres Ecclesiæ Patres tam Græcos, quam Latinos ad Scripturæ expositionem præ aliis esse adhibendos. Patres enim posuit Deus in Ecclesia Doctores, & per eos quasi per lectissimos & sua & Scripturarum maiestate dignissimos interpretes tot nobis & tam abscondita Mytheria patefecit. Verum quia paucorum est pretiosa Patrum habere volumina, ex novis iisque innumeris, qui Patrum secuti vestigia egregiam in edendis commentariis operam navarunt, paucos dumtaxat, qui & facilius comparari, & quibus abunde juvari AA. poterunt, indicare sufficiat.

1. Opus Calmeti, octo tomis comprehensum, Augustæ Viad. & Venetiis recentissime reculum, ejusmodi est, ut in hoc genere præstantius quid & melius ab homine non videatur expectandum.

2. Jac. Tirinus inter eos eminet, qui totius Scripturæ eruditam & solidam explanationem in compendio exhibent.

3. Jac. Gordanii commentarium necdum inspicere licuit. At Calmeti iudicio opus est simile ferme Tirino, fusius tamen & amœnius elucubratum. Editus est Parisiis 1632.

4. Joann. Steph. Menochii brevem pariter & fundatam dedit totius S. Scripturæ explanationem. Præferenda est editio cum supplementis, qualis est Venetiana de A. 1722.

5. *Emmanuelis* Sa breves in totam scripturam annotationes tyronibus, & quibus alii labores multum otii rapiunt, sunt utilissima. Sed quos a majoribus foliis sumptuos arcant, animum adiaciant ad *Lexicon Bibliotum*, quod paucis abhinc annis edidit vir omnig ena eruditionis, & Academia nostrae singulare decus P. Ignatius VVeitenaver. Hoc quippe & parvo comparari poterit pretio, & si tamquam *Manuale* habeatur, non unius interpretis locum supplebit.

§. VI.

De Citatione

AD usum Scripturae quoque spectat nosse modum citandi. Res facilis est, & ita peragitur. Ubi plures sunt libri ejusdem nominis seu inscriptionis, tres adhibentur numeri. Primus proponitur, & notat, quous sit liber initialibus litteris expressus; secundus libro postpositus indicat caput, & tertius versum: e. g. vis citare ex tertio libro Regum in capite quarto versum 32. hoc modo procedes: III. Reg. IV. vel 3. Reg. 4. 32. Cupis allegare ex Epistola secunda ad Corinthios in capite primo versum 22, sic reni institues: II. ad Cor. I. vel 2. ad Cor. 1. 22. poterat tamen particula ad omitti, quia subintelligitur; sicut etiam, si textus notissimus est, sapius taceri solet tertius numerus. Pro citandis autem libris unius & singularis inscriptionis, quales sunt plerique, duobus solum numeris opus est, qui libro postpositi, ejusdem caput & versum signant: e. g. Genes. I. 26. Id unum adhuc adverto, librum *Ecclesiasta* non esse confundendum cum libro *Ecclesiastici*, ille enim per *Eccle.* hic vero per *Ecclesi.* citari solet.

PRÆLECTIO III.

PRO FACILIORI SCRIPTURÆ USU
ADMINICULA.

§. I.

Adminicula Spiritualia

QUibus adminiculis instructi ad tractandas S. Litteras accedere debeamus, jam supra adverti, ubi, quibus dotibus ornati fuerint Duces, quos imitari nos oporteat, breviter exposui. Cum enim, ut monet Doctor mellifluus, quo spiritu Scripturae facta sint, eo & legenda, eo & intelligenda sint, quia sine spiritu arcana Spiritus velle querere, idem est, ac sine luce velle videre; ante omnia necesse est, ut mente pura & homili a Patre luminum, & scientiarum Domino divinam hanc scientiam efflagitemus. Est quippe *Principium sapientiae timor Domini*. Et ubi *humilitas*, ibi *sapientia*: *Superbis autem Deus resistit, nec in malevolam animam introibit sapientia*, atque, ut praclare inquit Boethius, splendor ille, quo regitur, vigetque calum; & vitæ obsecras anira ruinas, & mentem sequitur nitentem: hinc

Quar. Quid sciendum sit de lectione in lingua vulgari? R. Optandum quidem est

set, ut omnes ex lectione Sacrae Scripturae, quae pro omnium salute condita est; fidei atque pietatis augmentum caperent. Sed quia tristis per sepe docuit experientia; lectionem in lingua vernacula, si omnibus passim; & sine ulla selecta permittatur, plus detrimenti, quam utilitatis afferre; provida Mater Ecclesia Pastores animarum invigilare iussit, ut Sacra Biblia & quidem fideliter versa, qualia sunt pro nostra Germania Ekii, Dietenbergii &c. illis tantum concedantur, de quibus, quod ea prudenter & humiliter lecturi sint, praesumi poterit.

§. II.

Adminicula naturalia

Sicut velle segetem absque semine est tentare Deum; ita velle scientiam absque studio discendi est velle miraculum. Si autem in minimis etiam artibus labore & diligentia, certe pro acquirenda S. Litterarum scientia opus est acri studio & lectione assidua. Id ipse Spiritus S. nobis commendat: *Non recedat voluntas legis hujus ab ore tuo; sed meditaberis in eo diebus ac noctibus*. Idem inculcat S. Hieron. dicens: Tenenti S. Codicem somnus obrepit, & cadentem faciem pagina sancta suscipiat. Ut autem labor facilius, & lectio reddatur expeditior, prius amanda sunt Scripturae, quam discenda; qui enim Scripturam diligit, etiam, quod in ea non intelligit, honorat. Dein ab elegantioribus studiis & scientiis quaerenda sunt subsidia. Siquidem ad S. Scripturam intelligentiam saeculares litterae & omnes humanae disciplinae conferunt plurimum. Quisquis igitur in utilissimo S. Litterarum studio rectam servare methodum & proficere cogitat, non nisi scientiis naturalibus antea instructus accedat, &

1. Nosse curet sacram atque profanam Hebraeorum Republicam, leges, mores & politiam. Historia namque omnium ferre scientiarum lux est & magistra. Quapropter Sacri libri historici diligenter evolvendi sunt.

2. Chronologiam & Geographiam minime negligat. Magnum etenim utraque in historicis omnibus, sic potissimum divina assert praesidium.

3. Sciat, inter prima adminicula esse, plurimaque pariter commoda linguarum praesertim Hebraicae & Graecae cognitionem. Haec quippe maxime juvat ad explicandas eas dictiones, quas ob innatam quasi proprietatem Latinus sermo plene non exprimit. Facit etiam ad emendos plures, & bonos sensus ex eodem loco, ad refellendos errores, ad dirimendas controversias, denique & praecipue ad intelligentiam idiotismorum, & phrasum, quarum notitia profus est necessaria. Habet enim omnis lingua propria quaedam locutionum genera, quae, cum in aliam linguam transferuntur, vel obscura videntur, vel absurda, cognito autem locutionis genere dilucescunt & placent. His itaque munitis praesidiis uniusquisque sacratissimum studium a N. T. incipiat. Hoc enim, ut nuper dixi, ad intelligendum V. T. viam complanat & faciem praefert. Ceterum adminicula

Prov. I. &c.

De consolat. philolop. lib. III.

Jo. I. 6.

ex historia profana & Geographia, de quibus ut hic agatur, non fert ratio compendii, ex Calmeti dissertationibus; quæ & ejusdem commentario insertæ & separatim editæ sunt, ex Menochii supplementis, aliisque quæ commode peti poterunt. Reliqua autem, quæ a Prolegomenis abesse non debent, statim indicabo.

§. III.

Notitia Chronologica.

Quia V. T. libri historiam sacram ab origine mundi fere usque ad Christum Dominum producent, omne illud tempus, ad assignandam illustribus, quæ Scriptura narrat, factis suam epocham, per sex ætates hac ratione dispescitur.

Prima ætas a creatione mundi usque ad diluvium complectitur annos	1656
Secunda a diluvio usque ad vocationem Abrahami	426
Tertia a vocatione Abrahami usque ad exitum ex Ægypto, seu usque ad legem per Moysen latam	430
Quarta a lege lata usque ad templi per Salomonem fundationem	480
Quinta a templi fundatione usque ad finem Babylonice captivitatis	474
Sexta a soluta captivitate per Cyrum usque ad ortum Christi Domini	534
Fluxerunt itaque ab exordio Mundi usque ad Christi ortum anni circiter	4000

Duo circiter Millenarii sunt ab Adamo usque ad Abrahamum: ab Abrahamo usque ad Salomonem est tertius, & a Salomone usque ad Christum quartus. In fine autem quarti Millenarii ex sententia Usserii, cui omnes fere recentiores subscribunt, constituitur Domini Nativitas, indeque deducitur: *Æra Christiana*, quæ etiam *communis seu vulgaris*, & a Dionysio exiguo *Dionysiana* appellatur. Authorum hac in re varietatem transmitto. Nam qui chronotaxim Hebraicam sequuntur, ad prædictam summam, plus, minus, accedunt, quamvis inter se configant de ipso Nativitatis Dominicæ anno, quem plerique Critici solido quadriennio priorem constituunt ipsa Æra vulgari. Solum adverto, Græcos, qui in annorum supputatione Codices LXX. Interpretum sectantur, ita differre, ut ab exordio Mundi usque ad Incarnationem Domini communis 5500. circiter annos enumerent. Verum ut Aug. notat, illa Græcorum in numeris diversitas tribui potest errori scriptoris, qui de Bibliotheca Ptolemæi Regis Codicem describendum primus accepit. Sane quia Hebræi Codices annos signant integris dictionibus numeralibus, Græci vero elementorum apicibus notisque arithmeticis, facilius in his, quam in accurata Hebræorum extensione mendam irrepere possunt.

Annus Hebræorum semper duodecim mensibus constitit. Etate Moysi erat solaris & 30. dierum pro singulis mensibus, excepto mense duodecimo, qui 35. dies complectebatur. Ita colligitur ex supputatione Diluvii Gen. VII. post consecutum Thalmud Jerosol. circa annum Æræ vulgaris 300. lunares tantum annos in usu habere cœperunt, singulis men-

sibus alternatim 29. & 30. dies assignantes. Ut vero annorum periodus cum solis cursu consistet, post tertium annum unam lunationem, seu mensem decimum tertium adiescunt, quem *ve Adar* seu Adar secundum appellant.

Annus sacer seu Ecclesiasticus Religioni destinatus apud Judæos a vere, annus civilis ab autumno fumebat initium.

Annus Sabbaticus, quo terra cultura vacabat, septimo quovis anno; & annus Jubilæi, quo servi sui juris fiebant, & fundi ad pristinos Dominos redibant, anno quinquagesimo recurrebant.

Menses apud veteres Hebræos certa nomina non habebant, sed primus, secundus, tertius &c. dicti sunt. Ast post Babyl. captivitatem hæc sortiti sunt nomina:

Nisan, initium anni sacri, nostro fere respondens Martio.

Sivam respondens Aprilis; & sic de cæteris.

Thammuz.

Ab.

Elul.

Tisri, vel *Tischri*. Initium anni civilis.

Marshevan.

Casleu.

Thbet.

Sebat.

Adar.

Ve Adar sive secundus Adar intercalaris post annum tertium.

Hebdomada apud Hebræos alia erat dierum, alia annorum. Illa ab uno ad aliud Sabbatum ducta septem dies, hæc totidem annos complexa anni Sabbatici & Jubilæi computum dabat.

Dies, simpliciter & sine distinctione, a vespera in vesperam terminabatur juxta illud: *A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra*. Levit. XXIII. Insistebant nempe Hebræi rerum creationi, in qua tenebræ præcesserunt lucem, & hinc dicitur: *Factumque est vespere & mane dies unus*. Sed post subactam a Romanis Judæam, vetusto more pro festis diebus servato, in aliis Romanos imitatio diem civilem a mane in mane (juxta alios scriptores a media nocte ad sequentem mediam noctem) protraherent. Idcirco pro libris N. T. probe attendenda est distinctio in diem *legalem*, seu sacrum, & in diem *civilem*; nam dum Joann. XIII. Christus dicitur ultimam Cœnam instituisse ante diem festum Paschæ, a reliquis autem Evangelistis primo die azymorum, idem reipsa notatur tempus, videlicet dies 14. mensis *Nisan* ad vesperam. Joannes quippe diem *civilem*, & alii Evangelistæ diem *legalem* commemorant. Est autem dies *legalis*, seu Ecclesiasticus & sacer, juxta quem festa, & res ad Religionem pertinentes ordinantur. Dies *civilis* est, quem pro tractandis civilibus negotiis quævis gens suo arbitratu definit.

Nox in libris V. T. in tres distincta partes legitur in *vesperam*, *mediam noctem*, & *custodiam matutinam*. In libris autem N. T. more Romanorum distincta observatur in quatuor *vigiliis*, quarum singule tribus horis constabant inæqualibus pro diverso anni tempore.

Flora proprie dictæ olim Judæis non erant, sed diem *naturalem* seu excurium solis ab oriente in occasum dividebant in quatuor

De civ.
L. XV.
c. 19.

Levit.
XXV.

partes, in mane, meridiem, in vespertam primam, & secundam. Prima vespera solem jam declinantem, secunda ejus occasum denotabat. Sed tempore Adventus Dominici duodecim diei naturalis horas numerabant inaequales pro dierum vicissitudine, langiores aestate, breviores hyeme. Primam horam ducebant ab ortu solis, quae (loquendo de aequinoctio) nostra sexta matutina responderet; Tertia cum nostra nona matutina congruit; Sexta cum meridie, & sic de singulis, e. g. legitur Act. III. Petrus autem & Joannes ascendeant in templum ad horam orationis nonam, h. e. circa tertiam pomeridianam apud nos. Et quia hora prima, tertia, sexta, & nona notiores erant caeteris, utpote sacrificiis & precibus destinatae, illarum designatione totum diurnum tempus indicari solebat, ita ut hora prima usque ad tertiam, tertia usque ad sextam seu meridiem computaretur, adeoque qualibet sparium tribus distinctis horis aequivalens complecti censeretur. Idem de sexta & nona intelligendum est: quo bene observato evanescit illa antilogia, dum apud Marc. XV. 25. hora tertia, apud Joann. XIX. 14. Hora quasi sexta, Christum cruci affixum fuisse legimus; loquuntur nempe de hora orationis extensive sumi solita, seu de medio tempore inter tertiam & sextam horam nondum exacto, Marcus de hora tertia desinente, Joannes de sexta jam instante; consuetudine autem inducium fuerat, ut tempus intra horas orationis fluens vel a precedente vel consequente hora appellaretur.

§. IV.

De monetis & mensuris.

CUM olim commercia partim res permutando, partim aurum, vel argentum in virgulas, aut rudes laminas elaboratum appendendo instituerentur, utrumque autem non levia incommoda pareret; denique sensim cuse & signatae monetae, cui a pecude, ovium scilicet boumve impressa effigie nomen pecunia haesit, usus invecius est. Hunc Jacob Abrahami, aut saltem Jacobi aetate apud Hebraeos obtinuisse, Rabbini in parte secuti docent plerique interpretes ex illo Gen. XXXIII. 19. ubi Jacob partem agri centum agnis emisse dicitur. Quod non de centum ovibus, sed totidem nummis agni figura notatis intelligi volunt. Idem sentiunt de ove una, quae Jobo ad meliorem fortunam redeuntibus amicis donata legitur. Nisi enim hoc munus pro pretioso numismate haberetur, leve nimis ac indignum fuisse, censendum foret. Porro monetae, quarum frequentior in Scriptura mentio occurrit, reductis circiter ad valorem nostratis monetae pretiis, sunt sequentes:

Assis, tanquam parvus nummus, de quo Matth. X. Nonne duo passeris assis valeant? responderet circiter nostrati crucigeris.
Obolus vigesima pars sici responderet circiter nostris sesqui crucigeris. *Dipondium* responderet duobus assibus.
Drachma Hebraica responderet 16. crucig. est autem Drachma Hebraica altero tanto major Graeca sive Attica, id quod etiam de Mina Hebr. & Talento intelligendum.

Didrachma seu duplex drachma, tetradrachmo Attico aequivalens responderet 32. crucigeris.

Siclus argenteus sive *stater* pariter responderet 32. crucig. quoties in Scriptura legitur *argenteus* sine addito, subintelligitur *Siclus*.

Hemificlus, capitatio Israelitis a Moysse indicata responderet 16. crucigeris.

Mina seu Ana constans 60. siclis responderet 32. florenis.

Talentum argenti responderet 1600. florenis. *Talentum auri* responderet 19200. flor. nam juxta scriptores valor auri valorem argenti duodecies superabat.

Mensura aridorum Hebraeis erant

Corus seu Chomer omnium maxima, continens 30. modios. Serviebat etiam pro liquidis, nam Salomon viginti *Coros olei* Regi Hiram dedisse legitur.

Ephi sive *Epha*: erat decima pars *Cori*, habens itaque tres modios, seu tria *Sata*.

Gomor seu Assaron: erat decima pars *Ephi*.

Cab, sive Cabus: erat sexta pars unius modii.

Araba fuit mensura Babylonica modiorum quinque.

Mensura liquidorum.

Bathus continebat juxta Calmet circiter 30. mensuras (*pinas*) Parisienses. Dicitur autem una Parisiensis ferme duabus nostris breviculis Cenipontanis aequivalere.

Metreta Gracorum fere responderet batho; ita etiam *Amphora Romanorum*.

Hin erat sexta pars *bathi*.
Log sive *Logus* quarta pars *cabi*.

Mensura intervallorum.

Ex quatuor hordei granis transversim junctis componitur

Digitus Romanus, Hebraico autem vulgo Hebraei sex grana tribuunt. Ex hac mensura omnes aliae oriuntur: sic

Topbach seu *palmus minor* habet 4. digitos.

Zereth seu *palmus major* habet 12. digitos.

Pes habet quatuor palmos minores. *Passus* habet quinque pedes.

Cubitus - sex palmos minores seu ordinarios. Cubitus est illa longitudo a flexu brachii usque ad extremitatem intermedii digiti, & censetur quarta pars stature hominis bene formati.

Calamus - sex cubitos.
Stadium habet passus 125.

Milliare - octo stadia seu passus 1000.

Iter Sabbati erat illud spatium, quod in Sabbato Hebraeis ambulando conficere licebat. Spatium hoc alii admille, alii ad bis mille passus definiunt.

Nota: Antiquis Hebraeis pro passibus, stadiis & milliariis erant, *cubiti*, *junienii*, & *pertica*.

III. Regum V. 11.

Job ult.

§. V.

De Idiotismis.

DUO sunt præcipui fontes Idiotismorum. 1. Petuntur innumera phrasæ & locutiones ex agris, & vineis. Ratio est, quia eo tempore, quo Deus per homines loquens S. Scripturam condidit, agricultura & vita pastoricia etiam apud Magnates & Duces populi in summo fuerant pretio; ad ea autem, quæ inter omnes maxime vigent, plurimam locutionum partem referri pronum est. 2. Eandem rationem plurimi idiotismi originem habent ex moribus Hebræorum, ut ex re vestitiæ, connubiis, conviviis &c. e. g. illud Luc. XII. 35. *Sint lumbi vestri præcincti &c.* in sensu literali significat: prompti & parati estote. Phrasis est vestitiæ; Hebræi enim vestes gerebant oblongas & talares, quas, ut ad iter vel aliud negotium expediti essent, præcingebant. *Calix, vel pars calicis passum* adhibebat ad sortem & conditionem alicujus sive bonam, sive malam significandam, quia in conviviis certa pro cujusvis ætate vini portio assignari solebat. Item quia in Palæstina frequentior erat usus spinarum ad ignem excitandum, per modum proverbii dicitur Psalm. LVII. *Præiusquam intelligerent spina vestra rhamnium &c.* h. e. præiusquam spina ad rhamnium magnitudinem excrefant, ira divina hostes meos utat bene fe habentes subito corripiet, & delebit. Psalm. II. 12. idem significat: *oculari filium: adare, & apprehendere disciplinam, seu ejus legi & potestati se subijcere; & hoc ideo, quia olim novis Regibus per oculum fiebat homagium.* Ad intelligendam parabolam de decem virginibus ritus connubiæ scire & attendere oportet. Et sic de innumeris. His quippe exemplis plenæ sunt S. Paginae.

§. VI.

Synonyma Hebraïsmorum.

Eandem rem in eodem orationis membro variis vocibus, quæ idem significant, repetere solent Hebræi. Id maxime observare licet in Psalmis, ubi sacri Vates eandem sententiam aliis atque aliis verbis ita effert, ut oratio quasi per gradus quosdam promotâ, numero tandem emphatico absolvatur, e. g. in his regula est: si principium versus obscurum est, lux oritur ex hemistichio. Nullum tamen ejusmodi repetitionibus batrologia, aut redundantiæ vitium subeat, sed eadem res in Scriptura diversis phrasibus inculcata energiam habet & saltem, simulque significatur, rem illam non utcumque, sed plene, solide, ac certissime fuisse, esse, vel fore, ut Jer. XVII. 14. *Sana me Domine, & sanabor: salvum me fac, & salvus ero.* Similiter dum de Joann. Bapt. dicitur Joann. I. 20. *Et confessus est, & non negavit: & confessus est &c.* notatur, quam magna & insolita fuerit Præcursoris modestia, qua ultro delatum a Synedrio legatos mittente honorem Messie tam constanter a se repulit. Parem emphasin habent verba geminata, ut *faciens faciet, h. e. certissime fa-*

ciet. Plorans ploravit, h. e. vehementer. Expectans expectavi, h. e. summo desiderio, constanter tamen & spe fretus.

*Per ellipsin sæpius aliquid subintelligitur, ex contextu supplendum, vel repetendum, e. g. Psalm. CXVII. Tempus faciente Domine: nempe nobis misericordiam & vindictam in hostes tuos, quia dissipaverunt legem tuam. In Psalm. CXXXII. Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion. Vocula, sicut ros repetenda sunt hoc modo: sicut ros Hermon, & sicut ros, qui descendit in montem Sion. Idem attendi debet, ubi præcessit negatio, hæc enim quandoque etiam in seq. subintelligitur. Ut Psalm. XLIII. 19. *Et non recessit cor nostrum: & declinasti &c.* h. e. non declinasti: non permisisti, ut semita nostra declinaret a via legis tuæ. Et Marth. X. *Neque duas tunicas, neque calcemata, neque virgam, h. e. neque duplicia calcemata, seu Sandalia: neque geminam virgam sive plures baculos, ita ex Marth. VI. 8. Item dum aliqua præpositio geminatur, e. g. Psalm. LXXXVII. De post factantes accepit eum, h. e. de agro post factas oves euntem accepit Deus Davidem, & constituit Regem. Marth. IV. 25. De trans Jordanem, h. e. de regione trans Jordanem. Luc. XVII. 24. Fulgur concussans de sub celo, h. e. de se u nubibus, quæ sub celo sunt. Solet Scriptura negative proferre id, quod respectu alterius est longe minus, e. g. Luc. XIV. *Si quis venit ad me, & non odit patrem &c.* h. e. non amat multo minus, quam me, & legem meam. Malach. I. *Dilexi Jacob, Esau autem odio habui, h. e. minus dilexi.* Osee VI. *Misericordiam volui & non sacrificium, h. e. malo misericordiam, quam sacrificium.* I. Cor. III. 7. *Non ego, sed gratia Dei, h. e. non tam ego, quam Dei gratia: gratia Dei necum.* Marth. XV. 24. *Non sum missus, nisi ad oves &c.* nempe primario ac per se.**

Propter allusionem, ut emphasin ponitur subinde, loco nominis proprii personarum & locorum, ejusdem nominis significatio, ut Gen. XLVI. 1. *Venit ad puteum juramenti, h. e. ad urbem Bersabee.* II. Reg. XXI. 19. *Filius saltus, h. e. Filius Jair.* Psalm. LXXV. 3. *Factus est in pace locus ejus, h. e. in Salem, vulgo Jerusalem.* Prov. XXX. *Verba congregantis filii vomentis, h. e. verba Agur filii Jake.* Ob eandem rationem non deest etiam pronomasia sive verborum hiatus, e. g. Soph. II. 4. *Accaron eradicabitur. Accaron urbs sonat eradicatio seu evulsio.*

Verba non raro adverbiorum loco ponuntur, ut Psalm. CXXV. Magnificavit Dominus facere nobiscum, h. e. magnifice fecit. Psalm. LXXVII. Conversi sunt, & tentaverunt Deum, h. e. iterum tentaverunt.

Verba neutra aliquando active explicanda sunt, e. g. Psalm. LI. 7. Emigrabit te: emigrare te faciet: domo te expellet.

Conjunctivus frequenter per Gerondia exprimitur, e. g. Psalm. CXV. In convertendo Dominus captivitatem, h. e. cum converteret, solveret Dominus captivitatem; & Psalm. CXIV. 4. In descendo ex me Spiritum: cum deficeret spiritus meus.

Abstrahis vel quasi abstrahis pro Concrete sæpe utitur Scriptura. Ita ponitur circumcisio pro circumcisio, præputium pro Gentili, redemptio pro redemptore.

Calmet in U. cap. XLVI.

Psalm. LXXV.

vid. I. Paralip. p. om. IV. 22. item cap. VII. 18.

De ci-
vif. L.
XVII.
c. 60

Potentia vel actus potentiae usurpatur pro ipso objecto: intellectus pro re intellecta: visio pro re visa: auditus pro re audita. Idem de spe, timore, patientia, custodia &c. item ponitur unus sensus, vel ejus actus pro alio, e. g. Exod. XX. 18. *Populus videbat voces*, h. e. audiebat.

Filii vel filias vocat Scriptura, quidquid ex aliqua re extrahitur, & quasi paritur. Sic filii areae sunt grana frumenti in area excussa. Filia pharetrae sunt sagittae. Item quidquid ad aliud speciale habet relationem, aut illius genium imitatur. Ut filius mortis, filius superbiae, progenies vperarum.

Geminatio vocis in eodem casu rei copiam notat, ut homo & homo h. e. plurimi homines. Tribus tribus Domini: omnes tribus. Generatio & generatio: omnes generationes. Subinde tamen hac geminatio duntaxat duplicitatem, & diversitatem significat. Id quod ex subiecta materia facile desumitur: e. g. in corde & corde locuti sunt, h. e. duplici corde: dolose, mel in ore, fel in corde. Item pondus & pondus, h. e. duplex & diversum pondus ad decipiendos emptores.

Comparativus exprimitur per particulam praec. g. Speciosus forma praefiliis hominum. Psalm. XLIV. h. e. speciosior filiis. Ponam illum excelsum praef Regibus terra. Psalm. LXXXVIII. excelso Regibus. Saepo tamen loco comparativi adhibetur positivus: e. g. Psalm. CXVII. Bonum est considerare in Domino, quam considerare in homine, h. e. melius est &c.

Vim superlativi habet, & excellentiam innuit vox ita geminata, ut semel in genitivo ponatur, e. g. canticum canticorum, h. e. canticum excellentissimum. Vanitas vanitatum: res vanissima. Caelum caeli: caelum altissimum. Filia seminarium, h. e. pulcherrima. Pariter locum superlativi supplet vox Dei nominibus addita. Sic, Libanus, Bassan, Carmelus, Galaad, Selmon, Hermon dicuntur montes Dei, h. e. montes altissimi: ita etiam Cedrus Dei, Pruneps Dei &c. Energiam quoque habent substantiva pro adjectivis posita, ut viris fortitudinis, h. e. fortissima. Mammona iniquitatis: opes male partae. Vir sanguinum: crudelis. Vas electionis: instrumentum electum.

Per synecdochin interdum ponitur numerus pluralis pro singulari, & vicissim, ut Jer. II. 12. obstruete caeli, & porta ejus &c. Exempla pluralis pro singulari sunt Jos. VII. 1. Filii autem Israel praevocati sunt. Intelligitur unus Achan. Ad Hebr. XI. 33. de Daniele: Obtraverunt ora leonum. Matth. XXVII. Et latrones improperabant ei. Unus autem blasphemabat eum: item ad significandam magnitudinem, excellentiam, aut dignitatem frequens est usus numeri pluralis.

Ponit aliquando Scriptura multos pro omnibus. Ita dictum est Abraham Gen. XVII. Patrem multarum gentium posui te, hoc est: omnium gentium. In semine tuo benedicentur omnes gentes, Gen. XXII. Idem fit in seq. Peccata multorum tulit. Multi sunt vocati. Pro multis effundetur. Peccatores constituti sunt multi, nempe per Adamum, in quo omnes peccaverunt. Rom. V.

Nomen figurae proprium saepe figuratis tribuitur. Sic sacerdotes N. T. dicuntur filii Levi. Purgabis filios Levi. Pariter quia Sa-

cerdotium secundum ordinem Aaron figura erat futuri aeterni Sacerdotii, dum ei promissa est aeternitas, non ipsi umbrae, ac figurae, sed ei, quod per ipsam admbrabatur, figurabaturque, promissum est.

Mutatio persona figura frequens est in Scriptura, ita ut de eadem rei in eadem oratione tum in prima, tum in secunda, tum in tertia persona loquatur.

Substantivum saepius ponitur loco Pronominis: e. g. dum Num. XII. 8. Deus de Mose dicit: *Palam Dominum videt*, h. e. me videt: similiter

Pronomina Mihi, tibi, sibi, ejus &c. ponuntur per Pleonasmum, solius elegantiae causa, & spectata Latina consuetudine redundant: e. g. Dominus in caelo sedes ejus h. e. Domini sedes in caelo est. Salva sit sibi dextera ejus, h. e. Dei potentia salvavit nos. Beatus, cujus Deus Jacob adiutor ejus: idem fit cum praepositione in e. g. locutus sum in lingua mea.

Neutra, quo Hebraica lingua caret, substituitur masculinum, vel femininum: e. g. unum, hoc. Psalm. XXVI. item: *haec facta est mihi*, i. e. hoc mihi factum est. Psalm. CXVIII.

Omnis generis Tropus & Figuras Hebraicae linguae, consequenter etiam Scripturae familiares esse, non semel monui. Hujus itaque loci est quadam exempla subicere.

Per Metaphoram omnium frequentissimam lupi, usi, dracones, sunt feri atque indomiti homines.

Per synecdochin sumitur Libanus pro templo exstructo ex Cedris Libani. Caro pro homine: Verbum ex factum est, Joa. I. item pro fratribus & propinquis: Carnem tuam ne despexeris. Isa. LVIII. 7.

Per Metonymiam accipitur peccatum pro pena peccati, & pro hostia, quae pro peccato offertur: sic Olee. IV. 8. Sacerdotes dicuntur peccata populi comedere, h. e. oblata pro peccatis: & II. Cor. V. 21. Christus, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, h. e. hostiam pro peccatis. Sed multiplicem horum Troporum unum ex studiis humanioribus notum esse, supponere fas est. Ironia est Gen. III. Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est.

Antiphrasis est III. Reg. XXI. 10. Benedixit Deum & regem, h. e. maledixit: item Jobi I.

Hypallage est Psalm. XVIII. 6. In sole posuit tabernaculum suum, h. e. solem in tabernaculo suo, seu in caelo.

Quam frequens sit enallage, seu mutatio generis, personae, numeri, vel temporis, per se liquet.

Atagiales loquendi formulae Hebraicae familiares dantur multae in Scripturis: e. g. Ezech. XVIII. 2. Patres comederunt vivam acerbam, & filiorum dentes obstruunt, h. e. paternorum scelorum poenas filii luunt. Luc. X. 4. Neminem per viam salutaveritis, h. e. festinanter pergitis, neglectis inanibus urbanitatis officis & colloquiis cum obviis.

Nec desunt hieroglyphica & symbola, maxime apud Prophetas. Exempla sunt obvia in Jer. Ezech. Dan. Apoc. Ubi per iram vel gladium Columba Chaldaea columbam in latro ferentes: Per novacula pilos & bar-

Malach.
III.

ham radentem hostilis gladius plebem & Principes jugulans: Per statum quadrifariam, & quatuor bestias quatuor Monarchiæ: per hircum captivum Alexander Macedo designantur.

§. VII.

Hebraïseni variarum particularum.

Particula *Et* Hebræis & Græcis valde amica persape repetitur, & aliquibus S. Libris initium dat: Aliquando valet idem, ac *quia*, vel: e. g. II. LXIV. 5. *Ece tu iratus es, & peccavimus*, h. e. quia peccavimus. Act. III. 6. *Argentum & aurum non est mihi*: argentum vel aurum; nam ad cleemosynam alterutrum sufficit: item I. Cor. XI. 29. *Qui enim manducat & bibit*, h. e. vel bibit, prout ipse Apostolus jam declaraverat præced. v. 27.

Si, & *nisi* sæpe sunt notæ jurantis, & subintelligi oportet hæc vel similia verba: *Non habear verax*: e. g. Psalm. XCIV. *Si intrabunt in requiem meam*, item

Si in principio propositionis sæpe sonat an e. g. Matth. XXII. *Si licet censum dare Casari?*

Vocula *quasi* non significat similitudinem, sed rem ipsam & veritatem, Joann. I. *quasi unigeniti*, h. e. vere, & Jac. II. 9. *quasi transgressores*.

Vocula *quoniam*, eoque etiam accipiuntur pro *quomvis*: Ha. XII. 1. *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi*. Jer. VII. 10. *Liberati sumus, eoque fecerimus omnes abominaciones istas*, h. e. quamvis iratus &c. quamvis fecerimus &c.

Usitata phrasis, *in secula seculorum* abolutam æternitatem, sed vocula: *non ultra seculum*: æternum, sæpe solummodo longum vel longissimum tempus denotant.

Particula *forte*, *forsitan* non involvunt dubitationem, sed notant liberum arbitrium, vel paucitatem illorum, qui rem, de qua sermo est, facturi sunt.

Particula comparativæ *sicut*, *veluti*, *inftar* sæpius debent subintelligi: e. g. Psalm. LXVII. 37. *Increpa feras arundinis* &c. h. e. coerce o Deus hostes nostros, qui sicut feræ inter arundines pastæ, & sicut congregati tauri inter armenta ferociunt, atque promissa hereditate eos excludere conantur, qui a te electi & instar argenti probati sunt. Hoc modo etiam communiter exponitur locus ille alias obscurissimus I. Reg. XIII. *Filius unius anni erat Saul* &c. h. e. sicut puer unius anni innocens erat Saul, cum regnare cepisset; sed tantum duobus annis ita regnavit super Israel, brevique ab illa vitæ sanctitate degeneravit. Cæterum quando prædictæ particula æqualitatem, aut proprietatem, vel similitudinem tantum importent, ex subiecta materia est colligendum.

Particulæ *antequam*, *donec*, *usquedum* non

semper cessationem rei, de qua sermo est, sed sæpe ejusdem continuationem indicant: e. g. Gen. VIII. *Corvus dicitur non reversus* (nempe in ipsa interiora Arcæ, etsi ad recta revolaverit, ut est in Hebræico) *donec siccarentur aquæ*. Ubi utique sensus est, *corvum neque post siccatas aquas rediisse*, Psalm. CIX. *Oculi nostri ad Dominum, donec miseretur nostri*. Idem Hebræismus occurrit in Libris N. T. Matth. I. *Antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto*. *Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum*.

Particula *ut* in prophetiis non rei gestæ causam, sed rem ipsam significat: e. g. ubi Joann. XII. 37. de Judæorum cæcitate dicitur: *Non credebant in eum: ut sermo Isaiae Propheta impleretur* &c. Matthæus pro more sensum potius quam verba Prophetia secutus, eam ita explicat: *Impletur in eis Prophetia Isaiae dicentis: auditu audietis, & non intelligetis* &c. Sane vaticinium Isaia neque causa neque occasio fuit perverciæ Judæorum; sed sponte & ex mera malitia oculos a luce avertent, & aures obstruunt. Credere non poterant, quia volebant: malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus, & per Prophetam prænuñciavit.

Variis quoque est usus *propositionum*: sic

A vel *ab* sonat subinde *coram*, *pra*, & *propter*: e. g. *Nec impie gessi a Deo meo*, h. e. coram Deo. *Publicanus descendit justificatus ab illo Phariseo*, h. e. pra illo. *Ve mundo a scandalis*, propter scandala.

Ad valet *de*, *propter*: e. g. Hebr. I. *Ad angelos quidem dicit* &c. h. e. de angelis. Marc. X. 5. *Ad duritiam cordis vestri*, h. e. propter duritiam.

Apud etiam valet *in*: e. g. Joann. I. *Verbum erat apud Deum*, h. e. in Deo. *Contra* valet etiam *coram*: e. g. Psalm. L. *Peccatum meum contra me est semper*, h. e. coram me.

De sonat *pro*, *in*: e. g. *Rogabo Patrem de vobis*, h. e. pro vobis. *Laudate Dominum de caelis*, h. e. in caelis.

Propter etiam usurpatur *propter*: Joann. VI. 58. *Vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me*.

Propositio *In* fere omnium aliarum vices agit; nam aliquando valet *cum*, *de*, *contra*, *pro*. Idem notandum de *propositione Super*; hæc enim subinde usurpatur *pro*: *ad*, *contra*, *erga*, *in*, *juxta*, *post*. Id quod ex subiecta materia & contextu erit determinandum. Ex his autem studiosus Lector advertet & inferet, S. Scripturam non tam præceptis Grammaticorum, quam ponderi, & sensui suorum verborum attendere.

PARS SECUNDA
COMPLECTENS
PROLEGOMENA
IN SINGULOS
SACRÆ SCRIPTURÆ LIBROS.

PRÆLECTIO I.

IN LIBROS VETERIS TESTAMENTI.

§. I.

De Pentateuchi.

Rentateuchi seu quinque Librorum, qui sicut in Canone sunt primi, ita Græcos omnes, quotquot ad nos pervenerunt, vevastate superant, Authorem esse Moysen, virum summo pollentem ingenio, eximitaque præfulgentem sanctitate, extra omnem positum esse debet controversiam; id quippe nulla temporum serie interrupta Synagoga, quam Ecclesiæ demonstrat traditio, quam ipse Christus suo suffragio invictam inviolabilemque reddidit. Leviam quædam additamenta, ut de Moysis obitu &c. a Josue, vel alio quopiam sacro Scriptore apposta obstant minime; secus enim nemini, etiam post unius sæculi intervallum, scripti a se operis tuta foret possessio.

Cum Moyses tempore peregrinationis in desertis Arabia Pentateuchum exararet, omnes per orbem Gentes, Hebræam si excipias, glomerantibus circa veram Religionem tenebris obvolvabantur. Ipsi vero Judæi homines erant rudes adhuc, & indociles, atque indole, quam diuturnam in Agypto commoratione induerant, in idololatram maxime proclivi. Huic malo ut se velut aggerem opponeret, avitamque Religionem stabiliret, totus in eo fuit scriptor sapientissimus, ut infinitas unius Dei, cæli terræque Creatoris perfectiones vivis coloribus, stylo tamen ad ruidioris populi captum accommodato depingeret, simulque in memoriam revocaret magnificas illas Patribus suis a Deo factas promissiones de mittendo futuro Liberatore, in quem sane omnium vota, lex ipsa ac universa Religio, tamquam in unicum scopum, & complementum collimabant. Cæterum quanvis Moyses multa eorum, quæ narravit, accepta ex Patribus traditione discere potuerit (Abraham enim multo tempore vixit cum Sem

Noemi filio: Noe cum Mathusalem, & hic cum ipso Adamo) neutiquam tamen exinde aut Pentateuchi, aut aliorum S. Librorum, sed a divino Spiritu, abdita quæque scriptoribus sacris pandente, aliorum vero relatione cognitis infallibilem Authoritatem afferente, fides petenda est.

Itaque LIBER GENESIS (Hebræis *Bereschit*, quia libros Moysis a prima in capite operis occurrente voce nominant) partim a cæli terræque creatione, partim a deducta ibi Patriarcharum genealogia nomen trahens, prima rerum exordia, diluvium, confusionem linguarum, divisionem Gentium & Patriarcharum vitas refert, atque ex computo *vulgata* Hebræico textui insistentis a mundo condito usque ad Joseph, in cujus morte desinit, historiam 2369. annorum complectitur.

EXODUS ab exitu Israelitarum ex Agypto ita dictus, describendo duram servitutem, insignem stupendis plagis ac prodigiis factam liberationem, atque divina legis promulgationem, ab obitu Joseph usque ad erectionem tabernaculi ad montem Sinai sacram historiam per 154. annos profequitur. Quod autem potissimum in hoc opere lætorem detinere debet, est intum a Deo cum Israelitis fœdus; siquidem Deus in constituta a se Hebræorum Republica, quam idcirco *Theocratiam* seu divinam Politiam recte appellaveris, supremi Legislatoris, Regis & Patris munus sibi vindicare voluit. Id præcipue ostendit ferendo Hebræis, Moysi ministerio, leges *tum morales*, tum *judiciales* atque *ceremoniales*; quæ omnes nihil habent antiquius, quam ut in eo Republicæ felicitatem, atque universi Regni robur consistere doceant, si ea, quæ ad veram Religionem pertinent, salva sint omnia. Nec enim aliud etiam terrificus ille legum ceremonialium apparatus spectavit, quam ut per externas significationes intimæ pure mentis sanctitas commendaretur; populique hac disciplina imbutus, atque coram Deo suo, quasi in aula sui Principis positus, quæ tanti Regis oculos offendere possent, committere non austeret. Quia autem Lex Moisaica veluti Pædagogus ad Jesum Christum, qui stabilem atque omnibus numeris absolutam legem daturus esset, deducere pro scopo habebat, *judiciales* præsertim leges omnem

Libro
Genesis
capita
habet
L.

Exodus
cap. XL.

De Pen-
tateu-
cho.

pro imbecilli populo discretionem praefere-
re, pluraque continere, ut usuras in alieni-
genas, polygamiam, atque divortium,
quae Deus tamquam Princeps & Rex Hebraeorum
solum toleraret; sedulo animadverten-
dum est.

LEVITICUS tamquam *lex Sacerdotum*
ex spectantibus ad Sacerdotes, Levitas at-
que sacrificia legibus & officiis nomen ha-
bet. Fufe tractat de victimis, & personis
ad sacrum ministerium deligendis: festos
per annum dies & oblationes determinat;
animalium purorum ab impuris discretionem;
lepra hominum indicia, atque leges
pro nuptiis tradit. Quae omnia anni ab egressu
secundi mense primo, cum populus ad
montem Horeb subsisteret, praescripta sunt.
Ceterum monendus est libri hujus Lector,
ut leges caeremoniales, detracto cortice, se-
cundum spiritum consideret. Non enim ideo
tantum latae sunt, ut sacrificiorum multitu-
dine detinerentur, & rituum pondera levio-
res Hebraeorum animi firmarentur, ne proni
in superstitiones demoni victimas mactarent;
sed ut sacrificio Messiae preluderent, atque
ad spirituales puri cordis victimas dispo-
nerent. Hoc cum plerique Judaeorum parum
attenderent, sed solis externis caeremoniis
freti, atque figura tantum & umbra inhae-
rentes maxima interim legis praeccepta, amo-
rem; nempe Dei, & proximi, negligerent,
legis interpretes Prophetae omnes uno ore in
tantum abutens nunquam non acerrime in-
vecti sunt.

LIBER NUMERORUM a populi &
Levitarum censu nomen adoptans Historiam
exhibet rerum gestarum in itinere per de-
sertum 39. fere annorum spatio. Describit
populi ingrati seditiones & murmura, mox
tamen aut excitato divinitus incendio, aut
immissis subito in castra serpentibus repro-
sa. *Cors* quoque cum foecis terra dehiscente
absorptus, prodigiose flores *Virga Aaronis*,
relatae de Sehon rege Amorrhaeorum, & Og
rege Basan victorie, celebratissimus praesti-
giator *Balaam*, qui pro maledictis quae pa-
raverat, facta omnia in Israellem vel invi-
tus pronuntiavit, res sunt laetis attenti-
one praee aliis dignissima.

DEUTERONOMIUM seu *secunda*
lex non ex eo dicitur, quod nova sit, sed
legis antea in Exodo &c. latae Summa, at-
que repetitio simul & explicatio. Duplex
erat causa hujus repetitionis; nam Senes,
qui promulgatam ad mentem Sinai legem ex-
ceperant, ob inobedientiam & murmur mor-
tem in deserto jam obierant, adeoque omnes
fere ex praesenti populo, illo tempore vel
neccum nati erant, vel rerum, quae tunc
trahebantur, per atatem neccum capa-
ces. Dein Moses de imminente sibi obitu
certus, ultima haec verba ad populum
facere voluit, ut ea firmius vividiusque
sistorum animis, utpote suprema & quae va-
ledicturus amantissimus pater loqueretur,
inharent. Hoc ubi vir Dei praestiterat,
dataque benedictione pro singulis tribubus
pecuniaria futurorum eventuum oracula pro-
nuntiaverat, consensu ex iusti Dei mon-
tis Nebo eacumine, ibique mortali vi-
ta 120. annorum posita, ad Sinum Abrah-
ae, populus autem sub duce Josue in Chanaan
migravit.

LIBRI JOSUE eundem, cuius nomen
praefert, Authorem esse, abunde testa-
ri videntur verba illa in cap. ult. *Scriptis*
quoque Josue omnia verba haec &c. non enim
est ratio, cur testimonium hoc de solo cap.
ult. accipiatur, cum nulli alteri conveniant
omnes characteres hujus operis, res ab ipso
Josue gestas per 17. annorum spatium, qui-
bus populo praefuit, continentis. Quaedam
locorum nomina, aliaque minoris momenti
hic inserta Authori librum non abjudicant,
sicut de Pentateucho diximus. Nempe Pro-
phetae Mose & Josue recentiores, dum sa-
cros libros recensebant, hinc & inde ali-
quid, operis illustrandi gratia, adjiciendum
censuerunt. Talia itaque tamquam ab eodem
S. Spiritu fonte accepta & per sanctissimo-
rum virorum canalem derivata, eadem vene-
ratione ac reliquum textum excipimus.
Qualis jam quantusque fuerit Josue *Servatus*
a Deo datus, reque non minus quam no-
mine typus Christi Domini; quam felici ar-
morum successu pugnaverit, quantaque pro-
digiorum fama inelauerit, incolunus per
Jordanis vada trajectus exercitus, collapsa
clangentibus bacinis Jerichuntis moenia,
fusi ubique hostes, devicti unus ac triginta
reges, Sol & Luna cursum sistentes
dies, ut opportunus cadendis hostibus
suis prorogaretur, satis superque declarant.

LIBER JUDICUM a XIII. Judici-
bus, quorum res gestas a Josue usque ad
mortem Samsonis per 317. annos complexi
sunt, nomen suum sortitus est. Judex autem
hoc in loco non accipitur quasi vir, qui
solum iudicandi munus, sed qui in admini-
stratione Reipublicae vices Dei gerebat: cum
summa, tam pacis, quam belli tempore,
potestate. Cum enim illo tempore Hebraei
frequenter a divina lege recederent, a Deo
scelerum vindice suis hostibus flagellandi
traherentur. At ubi servitius jugo pressi
ad mentem & obedientiam redire, atque
penitentiam agere caeperunt, suscitavit
Deus, deditque illis virum & robore cor-
poris, & animi magnitudine insignem, qui
supremo adjutus animatusque praesidio eos
ex hostium manibus eriperet. Inter hos sin-
gulari factorum gloria excellunt Aod, San-
gar, Barac cum Debora, Gedeon, Jeph-
& Samson. Porro librum hunc a Samuele
ex Diaritis, quae quiescit Judex conscripserat,
collectum fuisse, magis recepta habet
sententia.

Idem iudicium est circa Authorem **LI-
BRI RUTH**, qui velut praecedentis ap-
pendix, & quaedam in libris Regum praefatio,
singulare divinae Providentiae exemplum
exhibet in Ruth Moabitide, quae, dum tem-
pore *Sangar* socrum suam Noemi Bethlehem
revertentem Religionis & viae socia secuta
est, Boozo viro praediviti secundis nuptiis
iuncta, ac edito in lucem Obed Davidis
Avo, illustrem inter ipsius Christi progeni-
trices locum obtinuit.

LIBRI PRIMI REGUM historiam 100. an-
norum complectentis haec est Summa: Anna
sterilis precibus a Deo Samuellem impe-
trat. Heli Pontifex & Judex per 40. annos,

Lib. Jo-
sue ha-
bet Cap.
XXIV.

Lib. Ju-
dicium
habet
Capit.
XXI.

Lib. Ru-
th habet
Cap. IV.

Lib. I.
Regum
habet
Capit.
XXXI.

Leviti-
cus ha-
bet Cap.
XXVII.

Lib. Nu-
merorum
habet
Capit.
XXXVI.

Deute-
rono-
mium
habet
Capit.
XXXIV.

Natur
Samuel
A. M.
1849.

sed filiis suis nimium indulgens pater, dum Arcam Domini a Philisthæis captam esse intelligit, retrorsum de sella lapsus fracta ceruice extinguitur. Samuel Propheta ex Levitico ordine, fractis bello Philisthæis, singulari pietate & prudentia populum 20. ann. gubernat. Saul perditas Patris sui asinas querens, regnum inuenit; sed postea ob contemptas diuinae Iussiones reprobatur, Davide substituto, qui ob relatum de prostrato Goliath gloriari diu, mirisque modis inuidia Saulis agitatus, diuinae semper Providentiæ clypeo protegitur. Tandem Saul frustra euocata Samuelis anima, victus a Philisthæis prælio, violentas sibi in montibus Gelboe manus infert, & occumbit.

Lib. II.
habet
Capit.
XXIV.

SECUNDUS LIBER per ann. 40. Davidicum regnum exhibet, & victoriis maxime inclumtum & pace florentissimum, donec post commissum in Bethsabee & Uriam crimen, cæde Ammonis, conjuratione Absalomis, ac dira grassante lue tristis rerum induceretur mutatio. His flagellis cum pie se submitteret penitens Princeps, ultimos vitæ annos iterum in pace transegit, sanctoque sine quieuit.

Lib. III.
habet
Capit.
XXII.

TERTIUS 126. annos complectens describit Regnum Salomonis, & factam sub ejus filio Roboamo in regnum Juda & Israel diuisionem: historiam quoque 4. Regum Juda, & 8. Regum Israel usque ad Achab, sub quo vixit Elias Propheta, non minus vitæ sanctitate, quam miraculorum gloria clarissimus.

Lib. IV.
habet
Capit.
XXV.

QUARTUS 16. Regum Juda, & 12. Regum Israelis res gestas per ann. 308. continet, vitam insuper & mira Elisei Prophetæ, qui, sicut Elias, ut Religionem tuereur, contra impios velut murum se opposuit; sed prævalente tandem impietate ultor Domini gladius cohiberi amplius non potuit. Anno itaque post factam a Juda secessionem 254. sub Rege Ossee, a Salmanafore Assyriorum rege expugnata fuit Samaria regni caput, & decem tribus in civitates Medorum abstractæ. Everso regno Israel manit adhuc regnum Juda per 134. ann. quibus elapsis, cum 500. circiter annis stetitset, pariter concidit, & translatus est Juda de terra sua in captiuitatem Babylonicam. Ad scriptores Librorum Regum quod attinet: duo priores, qui apud Hebræos Libri Samuelis dicuntur, potissimam partem Nathan & Gad Prophetis, qui sub Davide floruerunt: duo posteriores partim Isaia & Jeremia, partim Esdrae ex authenticis illorum annalibus colligenti vulgo ascribuntur.

IV. Reg.
ult.

Sequentes duos libros Hebræi verba dierum sive annales, Latini Græco vocabulo Paralipomena, id est, prætermissa appellat, tamquam supplementum Libris Regum adjectum, pluraque in illis omiſsa continens. Quamvis potissimum S. Scriptoris consilium in eo positum fuisse appareat, ut, qualis ante, ac deinde post solum captiuitatem familiarum status fuerit: item munera, genealogias, ordines Sacerdotum & Levitarum, verbo: quæ ad cultum Domini & templum pertinent, accurate describeret.

Paralipomena.

LIBER PRIMUS proponit Summam S. Historiæ ab ortu mundi usque ad obitum Davidis per ann. 2990.

Lib. I.
habet
Capit.
XXIX.

SECUNDUS describit Historiam Regum Ju-

da, & ex parte etiam Regum Israelis ab exordio Salomonis usque ad finitam captiuitatem per ann. 478. Utrumque Librum, in quo juxta S. Hier. omnis Scripturarum continetur eruditio, ab Esdra ex relictis Prophetarum monumentis digestum fuisse, communis habet sententia.

LIBER PRIMUS ESDRÆ, referens concessam a Cyro redeundi Babylone libertatem, sacrorum, templique restorationem, atque iuicicorum in contrarium molinina, historiam 83. ann. complectitur. Author est ipse Esdras ex genere Sacerdotali, appellatus in Scriptura scriba velox, i. e. legis peritissimus. Vir nempe erat spiritu Dei plenus, de reformata Judæorum Republica, de collectis ac in ordinem redactis sacris libris optime meritus: Historia, quam litteris mandavit, ipse pars maxima, & testis oculatus.

LIBER SECUNDUS ESDRÆ inscribitur, non quod is Author sit, sed quia in textu Hebræo una serie cum præcedenti olim conjunctus fuit, eaque continet, qua simul ab Esdra & Nehemia gesta sunt; Author enim ex communi sententia est Nehemias & ipse ex ordine Sacerdotali. Quamvis eum aliqui ex regia tribus Juda propagine descendisse contendunt. Quidquid autem de hoc sit, certe vir fuit per omnia magnus, qui, cum apud Artaxerxem Persarum Regem nobilissimo Athersate seu Pincerna munere fungeretur, afflictis suorum rebus succurrens, elusis inimicorum insidiis urbem restauravit, dedicavit, curaque omnes ad evellendos abusus, qui in Republicam irrepserant, convertit. Historia est 30. circiter annorum.

LIBER TOBIÆ authorem habuit utrumque Tobiam, additis tamen a Collectore ultimis duobus versiculis. Prodigiose hujus Historiæ versionem præ cæteris maxime perspicuam S. Hieronymo debemus illam ex opere Chaldaice scripto, quod tamquam autographum suscepit, adornanti. Cæterum quia Liber hic eximia pietatis, patientiæ, aquæ diuinae Providentiæ, cuius Ministri sunt SS. Angeli, præclara prorsus documenta proponit, omnibus, qui iuventutem saluberrimis vitæ morumque præceptis imbucere cupiunt, sedulo attendendum est, ut teneris infillanda animis ex divino hoc fonte hauriant. Etiam

LIBER JUDITHI a S. Hier. ex Chaldo translatus, æterna Cedro dignissimam refert Historiam in Judith Manassis vidua & spectata virtutis femina, quæ Holofernem ferocem Assyriorum Ducem stratagemate captum percussit, urbem Bethuliam ab obsidione, totamque Judæam ingenti discrimine liberavit. Certus hujus libri Author quidem latet; quia tamen Sacerdotum munus erat celebriora gentis suæ gesta in commentariis redigere, summo Sacerdoti Joachimo, sive Eliachimo, cuius ibidem mentio fit, verisimiliter attribuitur. De tempore historiæ major est controversia: verum recepta magis apud optimos chronologos, & melioribus fulta rationibus est sententia, quæ docet, illam contigisse ante captiuitatem Babylonicam sub Rege Manasse, quando is inter aduersa sapere doctus, & libertati reddendus totum se penitentiam addixit, ideoque nullis amplius se Republicæ negotiis immiscuit, sed juxta vaticinium Isaia omnia summo Pontifici Eliachimo gerenda commisit. Ineptas contra hunc librum

Lib. II.
habet
Capit.
XXXVI.
In Epist.
ad Do-
mni.

Lib.
Esdrae
I. habet
Cap. X.

Lib. II.
habet
Capit.
XIII.

Lib.
Tobiae
habet
Capit.
XIV.

Lib. Ju-
dith
habet
Capit.
XVI.

Ha.
XXII.

hete-

heterodoxorum cavillulas refutare non est hujus loci, easque jam pridem distarunt Bellarminus, Serarius, Huetius, Montfaucon, Calmet alique scriptores præstantissimi.

LIBER ESTHER singulare Providentiæ Dei, superbos humiliantis, & humiles exaltantis argumentum præbet in Esther seu Ediffa, quæ loco Vasthi Regine repudiata, quod ex Regis imperio ad convivas intrare superba renueret, in thorum regium assumpta totius gentis suæ excidium, quod elatus Regis amicitia Aman ob negatos sibi a Mardocheo divinos honores publico edicto decreverat, adeo feliciter avertit, ut Amanus, postquam Mardocheo summe honorato vile fratris ministerium exhibere coactus fuerat, ex eadem trabe, quam Regine Patruo paraverat, suspensus interiret. Historia hujus, quam sub Dario Hystaspis filio contigisse multo probabilius est, & cuius memoriam instituto quot annis solemnâ festo *Phurim*, i. e. sortium Judæi religiose servarunt, scriptores esse Mardocheum & Ediffam, ex ipso S. Textu Cap. IX. satis aperte colligitur.

LIBER JOB illustre justitiæ & patientiæ documentum exhibet in viro, qui inter Paganos vitam ad legis naturalis normam componens, durissimæ ac laboriosissimæ Christi Domini vitæ imago factus est eximia, suoque exemplo docuit, quid constans tam inter fortunæ illecebras, quam inter calamitatum procellas virtus possit. Bonis omnibus exutus, orbatus liberis, ab uxore irrisus, amicorum calumniis oneratus, conditoris tamen sui voluntate perfectissima animi subjectione obtemperat, manum percutientis veneratur, Majestatem celebrat, & Judicia adorat. Et dum quid acrius doloris vi expressum advertit, revocat, facio indutus, ac cinere aspersus luget. Jobum autem eundem esse cum *Jobab* ex genere Esau ortum, & in Denaba Idumææ Orientalis seu Arabiæ deserta metropoli regnasse eo tempore, quo Hebræi iter per desertum agebant, jure creditur. De auctore Libri, qui partim soluta, partim strictâ oratione exaratus est, inter eruditos controversitur. Alii ab ipso Job Arabice scriptum, & a Moysæ Hebræo sermone donatum fuisse contendunt. Alii, ex sententiarum Jobi cum iis, quæ in libris Salomononicis occurrunt, consensione & majestate Salomonis attribuant. Sed cum certum exploratumque sit, Authorem fuisse, cujus mens divino illustrabatur lumine, manusque a Deo dirigebatur, ut sancti Viri gesta & sermones religiose sancteque narraret, nihil ultra operose querendum est. Rectius pro faciliori intelligentia lectori totius libri argumentum proponitur, quod in hac maximi momenti quaestione versatur: Utrum Deus tantum impiis infligens in hac vita malis puniat: an vero iisdem quandoque etiam justos, ad eorum constantiam experimentum, perfectionis ac meritum incrementum exercent? priorem partem falso propugnabant tres Jobi amici Eliphaz, Baldad, & Sophar, quibus & quartus accessit Eliu. Unde Jobum, qui conscientia suæ testimonio securus posterioris partis veritatem acriter defendebat, sua impietate, & hypocriti tantum malorum turbinem in se provocasse constanter asserbant. Tandem Deus e nube loquens, litemque Jobo ad-judicans proluxa disputationi suam imposuit.

§. III.

LIBER PSALMORUM, apud Hebræos definiti utrobique ad 150. Psalmorum numero, qui ab Esdra, non attento materiarum, aut temporum ordine collecti creduntur. Omnium Author an solus David Regum sanctissimus habendus sit, celebris est controversia. Qui in divinisimo hoc opere Psalti regio ita primas attribuit, ut tamen alios Authores non excludant, præter autoritatem SS. Hieron. Hilar. &c. rationes afferunt minime contemnendas. Inter alias etiam hæc est: Psalmi, qui in fronte Davidicum nomen gerunt, Davidi adscribuntur: ergo qui nomen *Asaph*, aut aliorum præfixum habent eisdem pari jure tribuendi sunt. si dicas, nomen *Asaph* tantum sonare peritissimum cantorem, argumentum non solvis; nam II. Paralip. XXIX. 30. præcepit Rex Ezechias Levitis, ut laudarent Dominum sermonibus David, & *Asaph videntis*. Igitur *Asaph* æque ac David, tamquam *videns*, i. e. divino afflatus Spiritu, & futurorum præcius prædicatur. Non minus efficax ex temporum Notis, & Psalmorum argumentis petitur; plures enim sunt, qui Judæos velut in medio Babyloniorum versantes, criminum veniam, atque ex captivitate reditum a Deo flagitantes exhibent: corruptissimos Babylonis mores describunt: tristibus denique de templi eversione, de iniqua oppressione lamentis resonant. Alii econtra concessam a Cyro libertatem, templi reparationem, ejusdemque solemnem dedicationem gratulantur. Fateor quidem, etiam hujusmodi Psalmos Prophetæ regio posse vindicari ex eodem, quo plurima ad Christum, & Ecclesiæ speçtancia prædixit, spiritu loquenti; sed qui hoc asserunt, sine necessitate inducunt magna prodigia. Dein inter vaticinia, quæ ad legem gratiæ, & quæ ad captivitatem Babylonicam pertinent, non modica intercedit disparitas; quod enim omnes Prophetæ ad Christum tamquam ad suum scopum collimarint, alunde evidentè constat: at vero quod Prophetæ fumentiam de populo singularem aliquam ultionem prædixerint, antequam ille criminibus hanc unice provocantibus inquinatus esset, nullibi legitur. Cum Isaias Judæis captivitatem Babylonicam, urbis & templi ruinam annuntiare cepit, jam in profundum malorum prolapsus erat populus; a planta pedis usque ad verticem non erat in eo sanitas; idololatria aliaque cum Regum, tum populi scelera jam ita inundaverant, ut insignem aliquam ultionem a Domino extorquerent. Prout manifestum est ex *Libris Regum*. At nihil tale atate Davidis. Hinc ab eo nec filii sui Salomonis lapsus, nec decem tribuum a domo sua defectionem, quæ tamen paulo post eventura erant, aperte prænuuntiata ex Scriptura discimus. Quod jam Psalmos nullo insignitos nomine attinet, ex regula S. Hier. ad Authorem proxime nominatum referuntur, nisi sacra Authoritas, aut evidens ratio aliud suaserit. Sex itaque ultra centum ad Psalterium regium pertinere dicendi sunt. Verum de hoc satis licet enim labor, quo in Scriptores sacrorum Librorum inquiritur, præter laudabilem eruditionem ad instructionem simul & edificationem servire possit, contentiosum tamen

Lib. Esther habet Capit. XVI.

Lib. Job habet Capit. XLII.

Genes. XXXVI. 32.

Psalmi sunt CL.

Isa. I.

funem in similibus controversis trahendum non esse iudico, ne, quamvis Spiritum Sanctum Auctorem fideliter teneamus omnes, nihilominus de calamo litigare velle videamur. Magis operæ pretium erit S. Litterarum studiosos etiam atque hortari, ut nobilissimam hanc divini Codicis partem in primis semper curis habeant, eamque velut utriusque testamenti compendium suspiciant; tot namque etiam pro Lege gratiæ Psalterium suppeditat testimonia, ut singula afferre volenti totum propemodum exscribendum foret. Et SS. Patres si audias, Psalmorum Liber Veritatum fons est uberrimus; Summa totius Disciplinæ moralis; communis quidam & inexhaustus vitæ thesaurus; pharmacum dulci eloquentiæ & poësis sapore caelitus conditum, & ad sananda quævis mala animi præsentissimum. Liber est, in quo doctrina certat cum gratia, cuius læsione nulla suavior, nulla omnibus utilior: si ve laudare cupias Dei Majestatem, Potentiam, Sapientiam, Providentiam &c. si ve implorare Supremi Iudicis Misericordiam, si ve petere a Deo auxilium in bello, in morbis, omnivise generis calamitatibus, si ve grates persolvere pro acceptis beneficiis, si ve denique proximum instruere, corrigere, ad pietatis & justitiæ officia reducere desideres, tot tantisque simul omnibus unus Psalmorum Liber sufficit. Quia autem Psalmi genus quoddam sunt Poëticae longe vetustissimum, tam argumentorum magnitudine & varietate, quam styli sublimitate a vulgari sermone remotissimum, ad illos intelligendos Versiculi desultorio more percurrendi non sunt, sed, præter attentam lætionem, scribendi occasio, argumentum, mens Authoris, aliæque circumstantiæ sedulo præ oculis habeantur necesse est. Hoc unum adhuc adverte, neminem moveri debere iis locis, ubi facer Vates mala gravissima inimicis Dei imprecari videtur; nam per Hebraicum, pro tempore futuro indicativi modi, frequenter imperativus exprimitur: e. g. *diabolus stes a dextris ejus pro stabit*. Unde similia non animo optantis, sed tanquam futura vaticinantis oraculo prolata accipienda sunt. *Vide Parte prima, Praefat. II. Can. 17.*

LIBER PROVERBORUM omnem illius Sapientiæ, qua Regum sapientissimum a Deo exornatum fuisse novimus, thesaurum continet. Quippe pro omnium hominum conditione aptam vivendi normam, regulas etiam Discipline moralis, politice, & economicæ tanta varietate tradit, ut lectorum neminem vacuum discedere permittat. Nomen autem *Proverborum* hic denotat quaslibet illustres sententias, parabolas, similitudines, apophtegmata, & ænigmata stylo gravi & concilio exarata. Hæc omnia nomine *Misla*, quo Hebræi librum nuncupant, designantur. Sententiæ nulla inter se rerum connexionem junctæ per antitheses ac comparationes, quæ plerumque ex rebus naturalibus & maxime cognitis derivantur, ita proponuntur, ut sensum faciant absolutum, & a cæteris plane separatam. Cæterum hic Liber pars est selectissima illarum ter mille parabolarum, quas Salomonem scripsisse constat; novem Priora Capita sunt veluti præfatio totius Libri, atque eo spectant, ut filius seu discipulus, quem Salomon instituere intendit, contra voluptatum illecebras, ac mulierularum

laqueos pramunitus, ad virtutis & sapientiæ studium facilius certiusque perducatur. **ECCLESIASTES** si ve Concionator ab Hebræis *Cohelèth* dicitur, in idem recidente significatione nominis, utpote quo pariter cœtum convocans & pro concione loquens indicatur: siquidem in hoc Libro Salomon quasi pro concione populum, præcipue autem maturæ ætatis viros instituens, ita impiorum cavillationes producit, & refellit, ut simul demonstrandum suscipiat, ex una parte omnes hujus vitæ res vanitatis & molestiæ habere plurimum: ex altera vero unum tantum superesse solidum quid, perpetuumque, quod omni studio profectui nos oporteat, scilicet timorem Dei, pietatem, atque fidele divinis legibus obsequium. Hoc ut evincat, longo ordine per omnes vitæ condiciones excurrit, vitia omnia expendit, stultas hominum cogitationes & actiones recenset, opum ac voluptatum vanitatem proposito suo exemplo, atque experientia ostendit. Tandem sparsam orationem subito velut in unum coegens lætorem stringit, cogitque fateri, nihil esse in hoc mundo stabile, nihil, quod amorem nostrum studiumque omne mereatur, quam timorem Dei, virtutem atque profundam Judiciorum æterni Numinis æverentiam. Ad hunc scopum collineat Author, dum ita perorat: *Finem loquendi pariter omnes audiamus: Deum time, & mandata ejus observa. Hoc est enim omnis homo.* Hæc nempe tota hominis perfectio est: hæc humanorum officiorum summa est. Quicumque enim, ut Augustinus inquit, mandatorum Dei custos non est, nihil est. Quare attentus Lector inter ea, quæ Author ipse per se, & quæ ex persona impiorum loquitur, distinguere debet. Hoc si fecerit, scopulos vitabit, sententias, quæ inter se pugnare videntur, conciliabit, & mentem sacri Scriptoris assequetur, rerum vanitatem graphice depingentis, non utique ab aliud, nisi ut eam vitam desideremus, quæ vanitatem non habet sub hoc sole, sed veritatem sub illo, qui fecit hunc solem. Porro ex hoc ipso, quod Author verat, operis argumento, ejusque scopo non parum roboratur communior Interpretum sententia, quæ Librum a Salomone penitentiæ, tanquam perpetuum suæ respicientiæ monumentum, scriptum esse contendit. Certâ tamen non est, alias cessaret dubitatio de æterna Salomonis salute; de hac autem, nonnisi divina Autoritate decidenda, manet questio.

CANTICUM CANTICORUM seu Canticum inter plurima a Salomone scripta omnium excellentissimum, in tot dialogos, quot habet Capita, commode distribuitur: in his personæ loquentes inducuntur Sponsus & Sponsa, utriusque sodales & comites. Nam sub figura nuptiarum, ad quarum caremonias & solemnitatem more Judæorum per septem dies productam alluditur, spirituale & divinum Jesu Christi cum natura humana, cum Ecclesia, cum singulorum justorum anima celebratur connubium, seu intima per incomprehensibilem charitatem unio. Hæc veluti clavis est, qua referatur Sanctissimi hujus Libri mysterium. Sponsus, qui modo ut Rex, modo ut Pastor loquitur, ipse Deus est, ipse Christus Dominus. Sponsa nunc devotam castamque animam representat, nunc totam Ecclesiam

SS. Patrum de Psalterio sentia.

Ecclesiast. habet Capita. XII.

De civ. Lib. XX. cap. 3.

Idem l. c.

Liber Proverborum habet Capita. XXXI.

III. Regum IV 34.

Canticum Canticorum habet Capita. VIII.

qua sub *Sponse* vel *Vinea* nomine in S. Scriptura multoties designatur. In ipso Cantico perpetua regnat allegoria: nihil frequentius occurrit, quam unguenta, aromata, fructus, vinum, horti & fontes, terra sanctae deliciae: tropicum hoc dictionis genus ita amabant Judaei, ut longius etiam deductas & vehementiores figuras quandoque adhiberent. Alius itaque pro operis natura mens est erigenda, & latens sub litterae cortice sensus mysticus purae mentis oculis cruendus. Ardent hic amoris faces, sed quae ab igne caelesti, quem Christus venit mittere in terras, accensa sunt. Quomobrem qui allegoricis & mysticis impar est, aut carnem tantum & sanguinem sapit, a lectione abstineat: secus pro spiritu vivificante occidentem offendet litteram. Ipsa Synagoga, licet hoc Carmen, ut divinitus inspiratum opus, semper habuerit, *Sancti Sanctorum* nomine compellatur, atque de Domini cum populo suo federe ceu spiritali convivio pariter exposuerit; nihilominus imbecilliores, aut profanos accendos censuit; hinc lege cavet, ne quis illud ante trigessimam aetatis annum legere praesumeret.

LIBER SAPIENTIAE inter reliquos libros *Sapientiales* ita dicitur per Antonomasiam, seu quodam excellentiae privilegio; quia de Sapientia tam increata, quam creata sublimissime tractat. In tres Partes dividitur; *Prima* usque ad Cap. VII. exhortatio est ad amorem & studium Sapientiae. *Secunda* usque ad Cap. X. ejusdem originem explicat. *Tertia* Sapientiae effectus & fructus exhibet. Nomen autem *Sapientia* hic non accipitur pro nuda tantum veritatum generalium noticia, sed pro Religione, pietate, timore Dei & iustitia. Hujus Sapientiae studio, ut se totos impendant, Reges, Principes & Magistratus omnes qua verbis, qua propositis exemplis etiam atque etiam incitantur. Hic unicus scopus est hujus Libri, in quo Graecus Textus velut archetypus habetur, quia Hebraeum originale, vel exemplar (si unquam aliquod existit) jam tempore Hieron. interciderat. Quis scriptor fuerit, re ipsa incertum est. Nec sententia, qua opus hoc Salomoni; nec altera, qua Philoni, non quidem notissimo illi Alexandrino, sed ex *Septuaginta* uni ejusdem nominis attribuit, ultra gradus probabilis opinionis assurgit: hoc satis certum, quod, quo instrumento Spiritus Sanctus usus fuerit, sine dispendio ignoremus.

ECCLESIASTICUS i. e. Concionator hic Liber inscribitur ad distinctionem simul & imitationem *Ecclesiasticae*, quocum etiam eundem habet scopum, muniendi scilicet iter ad Sapientiam. Quare non modo omnem moralem philosophiam, & quidem uberius, quam Liber *Proverbi*. sed civilis quoque & politicae Institutionis praecepta & regulas ad bene gubernandam Rempublicam proponit. Hunc librum a quodam Jesu Sirachi filio, tempore *Septuaginta*, vel (ut alii volunt) commota ab Antiocho Epiphane persecutionis, Hebraice editum illius nepos cognominis in Graecum vertit: ita constat ex Prologo, cui tamen divinam auctoritatem asserere haud cogimur, cum non ex Scriptoris sacri, sed Interpretis dumtaxat calamo proflexerit.

S. IV.

Antequam Libros propheticos ordine recenseam, quodam de Prophetis summatis praemittere non abs re fore existimo.

Propheta, olim ab Hebraeis *Videntes*, quasi divina inveniuntur dicti, viri erant, qui divino instinctu impulsique loquebantur, populum instruebant, arguebant, futura praedicebant, & promissionibus consolabantur. His Spiritus Sanctus natura unicus, effectibus multiplex multifariam sese communicabat, per noctis quietem, per visum, in ecstasi, plerumque autem per secretam animi inspirationem, qua illorum mentem intimo lumine illustrabat, & voluntatem excitabat, ut, quae suggerente S. Spiritu perceptorant, verbis panderent, scripturae mandarent.

Prophetia, cujus donum via ordinaria non nisi hominibus sanctum & humile vitae genus sectantibus divinitus concedi solebat, aperitissimum erat vere Religionis argumentum, & ipsi Prophetae a Deo in medio populi constituebantur ut viva suae Praesentiae & Voluntatis documenta. Hinc quoties seu ad Principes, seu ad populum verba facerent, placidum Spiritus S. indum fecerit ea, quae Summi Dei Legatos decebat, gravitate loquebantur.

Omnia Prophetarum Oracula ex Spiritus S. consilio eo potissimum spectabant, ut de adventu Messiae, ejus Passione, Resurrectione, de vocatione Gentium, de Judaeorum reprobatione & Ecclesiae constitutione perspicua argumenta exhiberent. Horum veritati asserenda etiam ea oracula serviebant, quae minoris momenti videbantur, ut de politico Judaeorum statu, de Ninive, Babylone, Tyro &c. itarum enim rerum veritas coram totius mundi oculis impleta oraculorum ad Messiae Regnum spectantium fidem pariter demonstrabat. Sic dum Isaias praedixit liberationem Achaz, & interitum Regum Samariae & Damasci, horum inspecta veritas ortui Messiae ex Parente virgine, quem ille eodem tempore praenunciavit, & praecipue spectavit, argumentum praeiit certissimum. Historiae itaque, quas Prophetae describunt, ita accipiendae sunt, ut, praeter litteralem, sensus mysticus probe advertatur; nam ubi e. g. Regni Salomonici magnificentia commendatur: ubi victoriae Cyri, & concedenda ab eodem captivis Judaeis libertas deprecantur; a sensu historico circa Salomonem & Cyrum versante ad spiritualem assurgendum est; quippe similitum etiam oraculorum finis & meta omnis in Jesu Christo, quem sub nomine & figura illorum Principum exhibebant, collocabatur. *Vid. Parte I. Prael. II. S. 3. Reg. 3.*

Porro Vaticinia, pro diverso respectu, & perspicuitatem & obscuritatem praeserebant. Quae ad politicum Judaeorum, aliarumque gentium statum pertinebant, ipso Prophetarum aeo omnibus patebant: quae vero Messiam & Ecclesiam respiciebant, sacra quadam caligine obvolvebantur; nam licet identidem & quidem clarissimis verbis Liberator venturus nuntiaretur, ejus tamen dotes, ac tota

Prophetae Videntes appellati.

Quo Prophetae oracula spectant.

Capit. VII.

Libri Sapientiae habet Cap. XIX.

Ecclesiasticae habet Cap. II.

venturi in mundum historia figurarum velot plurimum tegebantur. Vicissim nunc cruem quomodoque nobis figunt Vaticinia, que concernunt illorum temporum historiam; hanc enim Propheta alio, nempe ad Christum spectantes, sapius obiter tantum indicabant: quæcumque autem de Messia & Ecclesia agunt, post Adventum Jesu Christi, cujus erat apposta sigilla removere, in apertam lucem prodierunt, quam sola non videt Judæorum, velamen ante oculos habentium perfida cæcitas. Hanc ipsam non semel prædixit.

ISAIAS inter 4. majores Prophetas, ab amplioribus, quæ ad nos pervenerunt, lucubrationibus ita vocatus, primus. Is non minus splendore natalium, utpote Amasæ Regis Juda ex fratre nepos, & regalis eloquentia Majestate, quam vita sanctitate & prodigiorum gloria maxime insignis prophætico munere fundus est per 60. circiter annos, si ejus exordium statim ab obitu Ozia & initio regni Joathan deducatur usque ad annum primum vel secundum Manassæ, a quo liberiora monita non ferente, juxta constantem Hebræorum æque ac Christianorum traditionem, serra dissectus gloriosus Martyr occubuit. Ejus vaticinia, quæ simul juncta & considerata multo facilius, quam solum per partes inspecta, intelliguntur, ita possunt distribui, ut sex priora Capita ad Regis Joathan, totidem, quæ sequuntur, ad Achaz, reliqua ad Ezechia tempora pertinere censentur. In hac sua prophætia, quæ Hieron. teste pulcherrimarum rerum compendium est, illud semper præ oculis habuit homo Dei, ut captivitatem Babylonicam & felicem ex ea reditum prænnuntiaret; hac enim sub imagine generis humani in peccatum lapsam, & futuram per Jesum Christum Redemptionem describit. In postrema autem prophætiæ parte tonis occupatur in Adventu Messia, vocatione Gentium, & reprobatione Judæorum; atque tam aperte de Regno Christi, ejus Passionis & morte agit, ut non tam de futuris vaticinari, quam de præteritis historiam texere videatur, idcirco *Evangelista* potius quam Propheta merito appellandus.

JEREMIAS ex genere Sacerdotali oriundus, in Anathoth vico Tribus Benjamin, ex utero matris Propheta consecratus, munus suum, quod jam a decimo quinto ætatis anno obire a Deo iussus est, 45. ann. usque ad captam Jerusalem profecutus est. Totus fere versatur in denuntiandis pœnis a Deo scelorum vindice propediem infingendis. Unde in Judæorum crimina aeri oratione invehitur, hortaturque, ut imminentem per Chaldaeos malorum turbinem seria penitentia avertent. Prophetam quoque Gentium agit, & ad ipsas divini furoris calicem pari mensura transferendum prædicit; hinc & inde tamen tristibus hæc oraculis, more omnium Prophetarum, læta promissa de reditu ex 70. annorum captivitate Babylonis immiscet, & ad mundi Redemptorem, ad vocationem Gentium avolat. Has veritates quo minus libere prædicaret, nunquam abstergeri se passus est; sed verberibus licet & vinculis oneratus adversus omnes Principum & populi injurias stetit ut *mus mus*, & *columna ferrea*. Ubi mala, quæ nuntiaverat, testis spectavit, *Threnos* scripsit, in quibus

tristes Jerusalemæ everfa vices, & flebilem captivi populi statum deplorat. Lugubre hoc carmen eo artificio constat, ut singuli versus a litteris Alphabeti ordine inchoentur: quantum in hoc scribendi genere *Propheta Lamentans* excelluerit, stylus elegans & movendis animis maxime opportunus satis superque declarat. Virginem perpetuo vixisse testantur Ignatius, Hieron. &c. & fundamentum habent in Cap. XVI. 2. Taphni autem urbe Ægypti ab ingrato & obstinato populo lapidibus obrutum fuisse matrum est sententia.

BARUCH, quamvis illustri natus prosapia & Saraia Principis in tribu Juda frater, Amanuenlem Jeremia agere non erubuit; a quo vaticinia ita didicæ, quasi ex libro legeret, calamo exceptit, eique constantissime adhæsit, omnium laborum & afflictionum particeps & comes fidelissimus. Exinde est, quod Baruchi prophætia a Patribus sub Jeremia nomine frequentius laudetur, nec de illa in vetustis S. Librorum catalogis aperta fiat mentio. Postquam Jeremia ex hac vita discesserat, Baruch ex Ægypto Babylonem abiit, ibique hoc volumen scripsit, in quo captivos fratres suos consolatur, cosque & fuga idololatricæ & sincera cordis conversione Deum placare docet. Divina Incarnationis Mysterium, more Prophetarum de re futura quasi de præterita loquens, his verbis prædicit: *Past hac in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.*

EZECHIEL ex nobili Sacerdotum stirpe ortus inter eos fuit, qui omnium primi una cum Jechonia Rege Babylonem translati sunt. Quinto post deportationem anno a Deo excitatus est, ut Pseudo-prophetas pacem & omnia prospera prædicantes refelleret, & vaticinia Jeremia illo tempore Jerusalemæ etiamnum prophetantis stabiliret: hinc idem est utriusque argumentum; quod tamen Ezechiel ita tractat, ut more Chaldaeorum, inter quos debebat, metaphoris & figuris crebrius utatur. Martyrem pariter obiisse a Duce Judæorum, in quos ob idololatricam vehementius invehebatur, occisum, Romanum habet Martyrologium. Prophetasse autem 30. ann. sanctitate æque ac eruditione & eloquentia clarissimum, omnino constat.

DANIEL ex Regum Juda sanguine progenus in primo ætatis flore, anno Regis Joachimi quarto, Babylonem deportatus est. Ubi ob corporis indolisque præstantiam una cum tribus aliis sociis selectus, ut in aula regia inserviret, ita vixit, ut & morum sanctimonia & sapientia, cujus in vindicanda *Susanna* innocencia primum specimen exhibuit, mirifice effulserit. Cum insuper spiritu prophætico atque somnia interpretandi virtute a Deo donatus esset, summus in splendidissima totius orbis Regia honores consecutus est, provincie Babylonice præfectus, omniumque Sapientum apud Chaldaeos princeps constitutus. Ut res gentis suæ promoveret, in Perside mansit ad obitum usque, amplissimis semper regni muneribus occupatus, & a præsentissimo vite discrimine malevolerum invidia parato, semel atque iterum, præclusis leonum faucibus, prodigiose liberatus. Quo tamen anno & an Babylone vel Susis diem elausit; incertum est. Id autem inter reliquos Prophetas præcipuum habet, ut non solum

Tfais
habet
Cap.
LXVI.

Baruch
habet
Cap. VI.

Cap. III
v. ult.

Ezechiel
habet
Cap.
XLVIIII

Jeremias
habet
Cap.
LII.

Daniel
habet
Cap.
XIV.

in terribili illa statua regnorum vices, in hircio Alexandri M. viciorias &c. & in lapide de monte sine manibus abscisso, ac regna omnia subvertente Christi adventum prædixerit, sed ipsum venturi tempus in 70. hebdomadam mysterio perspicue indicaverit. Quatuor Danielis Particulae, sub quo nomine veniunt oratio Azariae, hymnus trium puerorum, Historia Susanna, Beli & Draconis, jam tempore Hieron. ex Hebræo exciderant, in Græca tantum versione residua; hinc, an Canonice essent dubitatum fuit, donec traditio & Ecclesie auctoritas suspensos nonnullorum animos confirmaret.

Duodecim Prophetae minores, quibus, præter Vaticinia ad Christum & Ecclesiam spectantia, plura etiam historiarum pretiosa monumenta debemus, nec ex ætate, nec auctoritate, sed minore scriptorum mole ita appellatur. Hos inter primus

OSEE vixit in regno Samaria seu decem Tribuum, ad quas ejus vaticinia potissimum spectant; illas enim Deo quidem per fidem desponsatas, sed ob idololatram infideles & adulteras representabat mulier illa prostituta, quam Propheta ad pudicitiam convertere & in uxorem accipere iustus est: sub hac itaque figura & realis prophetia specie reprobationem Synagoga, cujus scelera acriter insectatur, & Gentium vocationem ita prædicit, ut simul penitentibus veniam promittat & gloriam. Quo tempore & quamdiu propheta verit, ex fronte operis habetur.

JOEL Osee, vel juxta alios, Jeremiae super in regnum Juda vaticinia edidit. Comparatione a locustarum nimbo deducit Chaldaeorum irruptiones, seu potius vastitatem & famem a locustis, quas sub specie hostilis exercitus elegantissime describit, inducendam minatur: mox tamen penitentiam agentibus singularem frugum abundantiam, præcipue vero maxima legis gratiæ bona, nimirum mittendum *Dilectorem Justitia*, Spiritum Sanctum super omnem carnem effundendum, & salutem omnibus nomen Dei invocantibus obtenturam promittit. Denique tempora mundi ultima prospiciens institutum in valle Josaphat extremum Judicium denunciat.

AMOS, non pater Isaia, sed opilio e vico Thecue in Tribu Juda, speciali Dei nutu ad munus propheticum vocatus, sub Jero-boamo II. rege Israelis prophetavit, biennio, antequam horrendo terra motu Jerosolyma concuteretur: id quod Ozia Regis Juda anno 23. contigisse communitur traditur. Ejus vaticinia potissimum feriunt regnum *Israel*, cujus luxum, superbiam & injustitiam oburgat, mala gravissima, nisi resipiscant, & ipsum excidium comminatur: prius tamen de suisimis Palæstinae Gentibus agit, illasque ob *erism & quatuor*, i. e. plurimum completam mensuram scelorum certissime castigandas esse prædicit.

AEDIAS, de cujus patria & gestis nihil certi habetur, Idumæis ultimum exitum intendit, eo quod Chaldaeis Jerosolymam expugnancibus juncti, superbe & crudeliter in Judæos egissent. Ex quo inferitur, illum post urbis excidium & Jeremiae coævum prophetaisse. Sub figura Sionis restituentæ & hostes suos sibi subjecuræ, amplitudinem gloriose Christi Ecclesie adumbrat.

JONAS genere Galilæus e Geth-opher urbe Tribus Zabulon oriundus, & Propheta Amos synchronus, grande sui sæculi portentum fuit. A Deo, qui omnia potest, omniaque ex æterno disponit consilio, solus inter Prophetas ad Gentes missus est, ut sicut Nivitarum conversione Ecclesie ex infidelibus congreganda certum pignus exhiberet, ita in ventre ceti triduo miraculose servatus Sepultura & Resurrectionis Jesu Christi vivam in se imaginem exprimeret. Ita nempe non tantum Prophetarum oracula, sed etiam ipsa gesta Messiam loquantur, & divinum Archetypum ubique representant: Jonas mari committitur, ut navigationis socios a naufragio liberet: Christus crucifigendus traditur, ut totum humanum genus ab exitio servet. Jonas e pisce incolatus prodit: Christus gloriosus mortis & inferorum victor e sepulchro surgit: quin ipsa umbrifera *hederæ*, seu *palma Christi*, quæ dein percussa aruit, & Prophetam ferventissimo solis aestu exposuit, mysterio non caret; figura enim erat legis Judæorum, cujus umbra aliquandiu tecti, nunc autem ea penitus destituti, & *vagi in nationibus*, inter ærumnas, merces atque afflictiones misere æstant.

MICHEAS e Morathi vico Tribus Juda ortus, Isaia coætaneus, eique spiritu & stylo similis contra duo regna Juda & Israel fudit oracula, debitas regnantibus utrobique scelerum licentiæ pœnas minitatus: his tamen plura itentidem addidit, quæ ad Christi Ecclesiam unice pertinent. Ipsum Divinitatem Messie, quem ex Bethlehem egesturum prædixit, his verbis luculenter indicavit: *Egressus Ejus ab initio, a diebus æternitatis*.

NAHUM e vico Elechi in Galilæa, tempore Ezechia Regis Juda floruit. Vaticinatur contra Ninivem, cujus excidium mirabili quadam vi eloquentiæ & vivis coloribus ita pingit, ut non tam describere, quam ipsis oculis subjicere videatur. Intelligendum autem est vaticinium de extremo excidio, quando Monarchia Assyriaca, cujus sedes regia & metropolis erat Ninive, ab Assyæ & Nabopolassaro patre Nabuchodonosoris magni ita everta fuit, ut ultra non surrexerit.

HBACUC, natus in Betzacar urbe Tribus Simeon, & Jeremiae aequalis, acri & vividâ oratione conquiratur de impiorum vindicta. At dum mox Deo revelante intelligit, terribilem regno Juda per Chaldaeos ultionem imminere, & hos ipsos, postquam velut Ministri divini justitiæ Judæos castigasset, scelorum suorum pœnas esse daturos, sedatis animi turbis sublimitatem & sapientiam judiciorum Dei admiratur, vetera in Israele beneficia, liberationem ex captivitate Egypti & Babylonis, & sub hac figura humani generis per Messiam Redemptionem nobilissimo carmine celebrat. Addit denique, sperare se, fore, ut, Deo juvante, cervorum more in montes elapsus, Chaldaeorum Judæam vastantium manus effugiat, & tranquilla pace fruatur. Spe majora consecutus Habacuc, cum post Chaldaeorum discessum agricultura vacaret, magno prodigio babylonem transferri, & prandio, quod messoribus paraverat, Daniele m pascere, moxque ab Angelo Domini in patriam restitutum meruit: ubi reliquum vitæ cursum placide confect, & sancto sine coronavit.

XII. Prophe-tæ mi-nores.

Osee habet Cap. XIV.

Joel habet Cap. III.

Amos habet Cap. IX.

Abdias habet Cap. unicum.

Jonas habet Cap. IV.

Ose. IX. 17.

Mi-chæas habet Cap. VII.

Cap. V.

Nahum habet Cap. III.

A. M. 3178.

Haba-cuc habet Cap. III.

Sepho-
nias ha-
bet Cap.
III.

SOPHONIAS, ejus oracula ad initium regni Josie consignata sunt, ex illuftri profapia in Tribu Simeon ortus dicitur. Judaeos, alioque populos ad penitentiam hortatur, nisi faciant, severissime puniendos. Verumtamen, ut solent Prophetae, gravissimas inter minas feliciora pollicetur, pluraque interferit, quorum integra fides non nisi post Adventum Jesu Christi expleta est.

Aggeus
habet
Cap. II.

AGGÆUS tempore captivitatis Babylone natus, & cum Zorobabele rediisse creditur. Magnates populi ad intermissum aliquot annis templi aedificium redire jubet, hanc negligentiam, malorum fertilitatis & famis, quibus post reditum vexati essent, fontem fuisse demonstrans. Propheta dictis paruerunt Principes & populus, atque humero uno urgere opus coeperunt, Quare nuntius Domini non solum terræ fertilitatem promittit, sed memorabile simul de adventu Messie oraculum proferens futurum esse denuntiat, ut novum hoc templum veteris gloriam, non quidem auri argentei fulgore, sed *præsentia desiderata cunctis Gentibus* longe superet.

Zachar.
habet
Cap.
XIV.

ZACHARIAS filius Barachia una cum Aggæo templi instaurandi auctor & promotor, per similitudines & anigmata varias Synagogæ, & regnorum vices prædicit. De lege gratiæ autem perspicua habet vaticinia. Messiam non tantum sub figura Zorobabelis exhibet, sed de ejus vita, de solemnibus in urbem ingressu, passione ac morte, de persecutionibus in Ecclesiam excitandis, & vindicta in hostes illius ita distincte agit, ut, quemadmodum Isaias inter Prophetas majores, ita ipse inter minores *Propheta Evangelices* omni jure dicendus sit.

Malachi.
habet
Cap.
IV.

MALACHIAS, quem plures cum S. Hier. ab Esdra non distinguunt, sub Nehemia & restaurato jam templo dedit oracula. Exprobrat Sacerdotibus sui numeris & sacre scientiæ neglectiõnem. Luculenter agit de ortu Præcurforis, & duplici Servatoris adventu: & quod notum dignissimum, veterum sacrifiõrum abrogationem & novæ Legis purissimum sacrificium in electa ex Gentibus Ecclesia omnibus in locis offensendum tam clare proponit oraculo, ut ejus fulgor nullis obscurari tenebris possit. Prophetarum hæcenus memoratorum successio, quæ per 400. ann. facile extenditur, cum Malachia ita finita est, ut ab illo usque ad Joannem Baptistam, quem itidem 400. circiter annis præcessit, alium in Israele Prophetam claruisse, minime constet.

Libri
Machabeor.

LIBRI MACHABÆORUM nomen acceperunt a Machabæo seu Asmonæo magni Mathathie ex genere Sacerdotali filii. Ety-mon hujus nominis, quod primo inditum fuit Judæ Religionis contra Antiochum Epiphanem vindictæ præcipuo, & sacrorum bellorum duci fortissimo, deductum creditur ex litteris M. C. B. I. quæ ex his vocibus: *Mi Camoca be Elim Tehova: Quis similis tui in fortibus Domine!* collectæ & in Machabæorum vexillis depicta circumferebantur.

Exod.
XV. 11.

Libri I.
Machabeor.
habet
Cap.
XVI.

PRIMUS LIBER, exponens statum Ecclesiæ Dei sub tertia Monarchia Græcorum, historiam 40. ann. complectitur. Hunc ex publicis Reipublicæ tabulis, quas ipse Judas Machabæus solerti studio curabat, desumptum & venaculo tunc Hebræorum sermone exaratum fuisse, nullum est dubium. De

scriptore tamen operis non satis liquet; nam quæ pro Joanne *Hircano* a quibusdam asseruntur, in conjectura posita esse, aliorum argumenta evincunt.

II. ha-
bet Cap.
XV.

SECUNDUS LIBER epitome est ex quinque Jasonis Cyrenæi libris ab ignoto pariter auctore græce adornata. Referuntur in hoc libro serme eadem, quæ in primo. Sed alia est annorum supputatio; primus enim ex æra Seleucidarum enumerat annos a mense verno *Nisan*; secundus a mense autumnali *Tisri*. Hinc fit, ut anni prioris libri annos posterioris sex mensium intervallo præcedant. Hæc de 45. Libris V. T.

P R Æ L E C T I O I I.

I N L I B R O S N O V I T E S T A M E N T I.

§. I.

Veteri Testamento successit Novum, umbra lux, figura veritas, antiquæ Legis scopus & complementum. *Finis enim Legis Christus, ad Justitiam omni credenti.* Inter N. T. Libros, quos Ecclesiæ Christiana tamquam Codicem vitæ, prodigiorum & doctrinæ Christi Domini Dei sui, tamquam fidei suæ, morumque regulam singulari cura & veneratione servat, primum locum tenet.

Rom. X.
4.

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM. Sonat autem Evangelium bonum nuncium libertatis & salutis a Jesu Christo mortalibus omnibus comparatæ. Precibus fidelium in Palæstina motus Evangelium primum omnium scripsit Mathæus, alio nomine *Levi* dicitur, patria Galilæus, & priusquam a Domino vocaretur, professione *Publicanus*, seu vectigalium exactor. Evangelicam divinum hoc opus litteris mandasse anno post Resurrectionem Domini octavo, vetustissimi Græci codices omnes testantur. Autographum exaratum erat sermone Hebræo sive Syriaco, tunc temporis Judæis venaculo: sed quia ab Ebionitis primi sæculi hæreticis depravatam advertit Ecclesiæ, illud neglexit, rejecit, & versionem Græcam jam ipsa Apostolorum ætate ex archetypo, cum adhuc purum esset, fidelissime expressam originalis loco habere cepit. Porro scopus, quem S. Mathæus in scribendo Evangelio præ oculis habuit, non erat alius, quam ut fidelibus simul prodesset, & Judæis: illis vitæ Christianæ regulas daret, his Jesu Christi veri Messie & Parente Virginæ nati divinitatem demonstraret, eumque non ad evertendam, sed ad perficiendam, atque complendam legem venisse ostenderet; quod ita accurate præstitit, ut eundem, quem Moyses inter veteris, ipse inter novi fœderis scriptores locum obtineat.

Matth.
habet
Cap.
XXVIII.

MARCUS, non consilendus cum Joanne Marco in Actis Apostolorum noto, sed ex Patrum sententia unus inter 72. discipulos, illis Christi verbis: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* una cum Capharnaitis pariter offensus Dominum reliquerat. Postmodum tamen a S. Petro ad fidem reduçtus eidem, dum Romanam Ecclesiam fundabat, comes fidissimus adhæsit. Romæ rogatus a fratribus scripsit Evangelium, prout a Petro

Marcus
habet
Cap.
XVI.
Joann.
VI.
Ciroa.
Chr. 43.

magistro suo audiverat. Scriptum Apostolus probavit, & Ecclesia legendum sua auctoritate tradidit. S. Augustino Matthæi breviator est Marcus: & sane ejus Evangelium velut epitomen Matthæi haberi posse, ex utriusque collatione facile intelligitur. An Evangelium Latine vel Græce scripserit Marcus, non levis inter eruditos est quaestio. Pro Latino idiomate stant graves auctores, suffragantur textus Syriacus, Arabicus, & plura Græca exemplaria: sunt etiam, qui utriusque linguæ hunc honorem tribuunt, & Marcum, antequam Alexandriae florentissimam Ecclesiam institueret, Aquilejæ ultra biennium subsistisse, ibique opus a se Latine editum in Græcum versisse contendunt. Si codex, quo Venetorum Republica gloriatur, certo autographus esset, cessare deberet omnis dubitatio: nam cum nostra ætate Bernardo Montfaucon illius inficiendi copia facta esset, librum & vetustate, & loci, in quo asservatur, humiditate jam ferme quidem corruptum, Latinas tamen litterulas in papyro Ægyptia deprehendisse se testatus est.

LUCAS S. Pauli discipulus & itinerum locius Antiochia Syriae metropoli oriundus erat, arte medica & juxta Nicæphorum alioque etiam scientia pingendi celebris; sed postea Apostolicis laboribus & scripto Evangelio multo illustrior. Hoc Græcis litteris mandavit in Achaja, ubi multis annis magistro suo superbes & 84. annorum senex mortalem vitam posuit. Ita recepta magis tenet sententia.

EVANGELIUM JOANNIS totius N. T. selectissima portio est, & veluti sigillum, quo cætera Evangelia obfirmantur. Dilectus hic Christo discipulus Bethsaida in Galilæa ortus erat, Zebedæi & Salomes filius. Cum rogaretur ab Episcopis Ecclesiarum Asiae, quas ipse fundaverat, ut Evangelium scriberet, non nisi indictis publicis precibus & jejuniis, operi se accingere voluit eo consilio, ut nascentes contra Divinitatem Christi Cerinthi, & Ebionis hæreses revinceret, & quæ ab aliis Evangelistis prætermissa fuerant, suppleret. Id juxta plerisque, solum jam exsilio, & senex perfectè Ephesi, ibique plenus dictum, utpote ultra 90. ann. natus, defunctus est. Joannem a cæteris Evangelistis scribendi ratione differre, mirum esse haud debet; naturam enim rerum imitatur oratio: pandit autem Joannes sublimissima Religionis nostræ mysteria. Idcirco apud Patres Theologos per excellentiam audit, & Aquila comparatur, quippe qui mox a principio cæteris altius se attollens ad solium usque Dei volando penetravit.

ACTUS APOSTOLORUM a Luca conscripti, præter nascentis Ecclesiae per 30. ann. historiam, tot quoque curandis animabus medicamenta exhibent, quot sententias; non enim illud tantum Sacri Scriptoris consilium, scopusque fuit, ut malorum hominum fraude confictis apostolicis actis genuinam fuisse oculis exploratum rerum ab Apostolis Petro & Paulo gestarum historiam opponeret, sed positus ob oculos primorum fidelium vita, & disciplina, eorumque illustribus virtutum exemplis, ad illorum etiam sequenda vestigia lætorem pertraheret. De tempore scripti operis communior habet sententia, litteris traditum

fuisse, cum Lucas Apostolo Romæ per biennium in custodia detento adhereret.

S. II.

XIV. S. Pauli Epistola.

Paulus, olim Saulus, ex Tribu Benjamin Tharsi in Cilicia natus, ex persecutore Ecclesiae factus est *vas electissimis*, & Gentium Apostolus. Omnia, quæ five ad formandos mores five ad Religionis Christianæ mysteria pertinent, ab ipso Christo Domino didicit, ac in suis Epistolis caelestis sapientia redundantibus expressit. Inter has tum ob propriam excellentiam, tum ob dignitatem, & præstantiam Romana Ecclesiae prima est.

EPISTOLA AD ROMANOS, in qua de operibus legis & gratiæ gravissima tractatur quaestio. Orta namque erat Romæ inter Judæos & Gentiles ad Christi fidem conversos contentio de justificatione; illi legis Mosaicæ, hi legis naturæ operibus, utriusque nempe suis meritis gratiam Evangelii adseribebant. Absente tunc forte fidei propagandæ causa S. Petro, disceptatio hæc adeo invadit, ut ad aures Pauli Corinthum usque perveniret. Quare ad componendas domesticas dissensiones in Epistola Corintho missa demonstrandum suscepit, tam Judæos, quam Gentiles, priusquam ad Christi fidem vocarentur, peccatis subditos indignis Redemptore, nec aut Mosaicæ, aut naturalis legis opera ad merendam fidei gratiam aliquid valuisse, proin gratuitum Dei donum esse justificationem, eamque haberi per fidem in Jesum Christum charitate animatam, & bonis operibus, quæ a fide procederet, exornatam.

PRIMA AD CORINTHIOS data est Ephesi ad comprimendos præcipue, qui in fideium cæcus irrepserat, abusus; scindebantur enim in scædas, ita ut de præceptoris nomine, a quo conversi & baptizati erant, se nuncuparent, & alii Pauli, alii *Apollo* se esse dicerent. Tum agit de SS. Eucharistia, de Virginitate, de Idolothytis &c. & (quod generale Paulinarum Epistoliarum argumentum est) veram fidei mortuæque doctrinam, charitatis pacificæ studium inculcat: ritus Mosaicos nova Christi lege abrogatos esse docet: gliscentes hæreses extinguit, atque adversus nascituram fideles Ecclesiae Corinthi præmunit. Erat autem Corinthus celeberrima & opulentissima Achajæ in Græcia Metropolis.

SECUNDA AD CORINTHIOS scripta fuit in Macedonia, an Philippis, an in alia ejusdem regionis urbe non constat. Scribendi occasio hæc erat: intellexerat Apostolus ex Tito, quam bonum apud plerisque successum prior Epistola habuisset; subintrasset tamen interea quosdam pseudo-apostolos obtrahentes, qui fidelibus legis Mosaicæ observationem obtruderent. Paulus igitur, ne operarii subdoli destruerent, quod ipse edificaverat, illorum nequitiam detegere, errorisque resutare ita aggressus est, ut simul ex charitate, & propter adificationem fidelium, ministerium suum commendare, & in Domino gloriari coactum se fuisse ostenderit.

EPISTOLA AD GALATAS provincia Asiae minoris incolas, sed originem ex Galilia trahentes, juxta vulgarem sententiam

Diar. Ital. cap. 4.

Lucas habet Cap. XXIV.

Circa A. C. 53.

Joannes habet Cap. XXI.

Circa A. C. 98.

Aq. Apostol. habet Capita XXXIII.

Circa A. C. 63.

Epist. ad Rom. habet Cap. XVI.

Circa A. C. 58.

T. ad Cor. habet Cap. XVI.

A. C. 56.

II. ad Cor. habet Cap. XIII A. C. 57.

Epist. ad Gal. habet Cap. VI.

A.C.55.

Ephesi scripta creditur . In hac Paulus iterum commissum sibi ab ipso Christo Apostolatam tueri, atque justificationem non ex circumcissione, sed ex *fide per charitatem operante* petendam esse, demonstrare necesse habuit; venerat enim nonnulli ex Judaeis conversi, qui floridissimam Galatarum Ecclesiam, quae opera maxime & praedicatione Pauli constituta erat, perturbantes auctoritatem Sancti Doctoris elevabant, & Legalia cum Evangelio conjungenda esse praedicabant.

Eph. ad Ephes. habet Cap. VI.

EPISTOLA AD EPHESIOS ceteris sublimior, magna Fidei nostrae mysteria tractat, de Redemptione per Christum, de Gentium ad Fidem vocatione, & praedestinatione. Variis dein hominum statibus saluberrima morum praepcepta tradit. Ceterum Ephesus, quo hac Epistola ab Apostolo Roma ex primis vinculis per Tychicum transmissa fuit, Asia minoris metropolis erat; celeberrimo Dianae templo, & civium frequentia toto orbe clarissima.

A.C.62.

EPISTOLA AD PHILIPPENSES Romanorum in Macedonia coloniam, pariter ex carcere & circa idem, quo prior, tempus scripta, magnum virtutis Philippensium argumentum est; siquidem suavissime eos alloquitur, nec increpat, sed solum, ut in bene cepto vitae Christianae proposito pergant, sibi quae Judaizantium *malis operariis* caveant, etiam atque etiam adhortatur.

Eph. ad Philipp. habet Cap. IV.

EPISTOLA AD COLOSSENSES (Colossae civitas erat Phrygia in Asia minore) eodem cum duabus praecedentibus anno & loco data; orthodoxam Colossensium fidem defendit contra pueudo-apostolos, qui praeter legalia *superstitiosum* Angelorum cultum invehentes, eos solos, per quos accessus ad Deum pateat, mediatores esse docebant.

Eph. ad Colossens. habet Cap. IV.

PRIMA AD THESSALONICENSES, ordine scriptio omnes praecedens, & Corintho missa civis Thessalonicae, metropolis Macedoniae, ob praeclearos in sancta Religione progressus commendat, in professione verae fidei confirmat, & circa mysterium Resurrectionis instruit.

I. ad Thess. habet Cap. V. A.C.52.

SECUNDA AD THESSALONICENSES, quae a priori nec loco nec tempore distat, eo potissimum collineat, ut in *anxi* metum, quem falsi quidam primae epistolae interpretes fidelibus inculcaverat asserentes, ex mente Apostoli jamjam instare *Diem Domini*, eximeret, eosque in adversis tum praesentibus cum imminentibus corroboraret.

II. habet Cap. III.

DUAS AD TIMOTHEUM Ephesinae, & UNAM AD TITUM Cretensis Ecclesiae Episcopum conjungo, quia non solum eodem circiter tempore datae, & quidem prior ad Tim. & ad Titum, cum Apostolus in Macedonia apud Philippenses versaretur, secunda ad Tim. vero Roma ex secundis vinculis, & paulo antequam cursum suum glorioso martyrio consummaret, sed etiam argumento similes sunt, atque eo spectant, ut in Timotheo, & Tito omnes Ecclesiarum Praefules circa officii sui recte administrandi partes copiose instituant. Quare Gentium Doctor iterato monet & praecipit, ut Christianae plebis Antistes & Doctores ad sacrum Litterarum studia, ob uberrimos tum in se, tum in alios exinde redundaturos fructus, sedulo incumbant, neque ordinandis ac promo-

A.C.66. Prima ad Tim. habet Cap. VI. Secunda ad Titum Cap. III.

vendis Ecclesiae ministris nimis faciles se praebent.

EPISTOLA AD PHILEMONEM Colossiarum civem tam potentia & opibus, quam pietate ac liberalitate conspicuum commendatitia est *Ovesim*. Is domestici furti reus & a Domino suo profugus Romam venit; mox vero penitentia ductus ad Paulum captivum, quem hero suo amicissimum noverrat, se contulit, ejusque servituti se adiecit. Fide postea inburum, atque in pietate satis confirmatum Paulus remisit cum hac Epistola, in qua miro artificio & eloquentia energia id agit, ut Onesimum jam non ut inutilem servum, sed ut filium carissimum Domino reconciliet. Onesimus in gratiam receptus vir evasit eximius, upote juxta quasdam Martyrologia, Ephesinus post Timotheum Episcopus, & gloriosus sub Trajano Martyr. Sane documento nobis est aperitissimo, de nullis quantumvis perditis hominis salute unquam esse desperandum.

EPISTOLAM AD HEBRAEOS, quam & sublimium rerum amplitudo, & orationis elegantia mirifice commendant, S. Pauli esse, ab eo ad Judaeos Palaestinae exaratum, postquam e bienniali Romano carcere dimissus fuerat, unanimis Ecclesiarum Latinae & Graecae, Patrum & Interpretum consensus probat, idque, praeter alia maximi ponderis argumenta, ex solo Cap. ult. *7. 23.* satis evincitur. Duplex habet argumentum; partim enim abrogato Aaronico novum Filii Dei Sacerdotium, juxta Prophetarum vaticinia, successisse ostendit: partim vero fideles Hebraeos ab incredulis Judaes inique vexatos consolatur, eosque ad patientiam, & ad divini Judicis expectationem hortatur. Cur epistola *nomen Pauli* non praesert, inter alias haec datur ratio: scivit nempe Apostolus, illud quasi antiquae legis adversarii, non modo apud Judaeos adhuc incredulos, verum etiam apud quosdam fideles legalibus addictos invidiosum esse, ne igitur a legendo, quod ad eorum salutem scripserat, apposita minus grati nominis inscriptione absterrentur, silere de hoc satius esse judicavit. Sed qua lingua scripta est, Hebraea, an Graeca? primum communis tenent Patres, & Interpretes, quia scripta a Paulo Hebraeo ad Hebraeos; ergo Hebraice: addunt tamen, illam mox a Luca vel Clemente Romano in Graecum translata fuisse: secundum descendunt, & ex ipsa epistola Graecam originem redolentem probant nonnulli recentiores Critici, quos minime movet, quod ad Hebraeos data fuerit; illo quippe tempore Graeci aequae ac Hebraei sermonis usum etiam in Palaestina vulgarem fuisse, asserunt.

Ad Phil. Cap. i. cum .

A.C.62.

A.C.62.

Epist. ad Heb. habet Cap. XIII.

A.C.63.

§. III.

VII. Epistola Catholica seu universalis.

ITA vocantur, quia non uni tantum Ecclesiae scriptae, sed ad omnes fideles directae sunt. *Canonica* quoque dicuntur, quod receptae in Caenone Fidei & morum regulas praescribant. Ex his ordine usitato prima ponitur

VII. Epistola Catholica.

JACOBI APOSTOLI vulgo MINORIS Ecclesiae Hierosolymitanae primi Episcopi. Praecipuum epistolae argumentum est fideles munire adversus haereses Simonis, Nicolai

Ep. Jac. habet Cap. V.

& simi-

& similibus, qui quibusdam Pauli ad Romanos abutentes, fidem sine operibus ad salutem satis esse predicabant. Ex quo illam circa A. C. 62. scriptam esse recte inferitur.

I. Petri
haber
Cap. V.

PRIMA PETRI Apostolorum Principis verbis pauca, sed sententia gravis, & Apostolica maiestate plena, omnibus vite Christiane precepta tradit, atque ad patientiam, obedientiam, aliorumque bonorum operum studium excitat. Romae scriptam fuisse constat; sed quo tempore, ita variant Interpretes, ut nihil certi statui possit.

Secunda
da vero
Cap. III
A. C.
66.

SECUNDA PETRI fideles ad constantiam in fide hortatur, monetque, ut a venturis in novissimis diebus magis mendacibus & illusoribus sibi diligenter caveant. Hanc quoque Romae a se scriptam veluti ultimas tabulas, utpote paulo ante obitum, ipse Apostolus non obscure significat, Cap. I. 14.

I. Joan.
haber
Cap. V.

PRIMA JOANNIS Apostoli ex veterum Traditione ad Parthos, quorum tunc amplum erat imperium, nomenque celebre, transmissa adversus haereticos Christi Divinitatem docet & propugnat. De tempore, quo haec & sequentes duae scriptae fuerint, inter Expofitores non convenit.

Secunda
haber
Cap. u
nicum.

SECUNDA prioris argumentum prosequitur, maxime contra Basilidem ejusque assecclas veram Christi humanitatem negantes: contra hanc impietatem praemunit *Ecclesiam* cum suis filiis, quam pro fidei Matrone prope Ephesum communiter habet sententia: non tamen desunt, qui sub hac locutione tanquam tropica quamdam Ecclesiam intelligi volunt.

Tertia
haber
Cap. u
nicum.

TERTIA Gajum quemdam, quem plerique cum Cajo S. Pauli Corinthi hospite confundunt, ob pietatem & hospitalitatem laudat, eumque, ut in bene coeptis pergat, hortatur.

Ep. Ju-
da ha-
ber
Cap.
unic.

EPISTOLA JUDE Apostoli (frater is erat Jacobi minoris cognomine Thaddaeus, seu Lebbaeus & Zelotes) idem cum *secunda Petri* argumentum tractat; pariter enim agit adversus Nicolaitas & similes farinae homines, qui postea in plures divisi sectas sub communi *Gnosticorum* nomine innoverunt. Scripta videtur circa A. C. 67.

Apoca-
lyp. ha-
ber
Cap.
XXII.

APOCALYPSIS seu revelatio praestantissimorum Interpretum judicio Liber est omni laude superior, styli artificio & ma-

gnificentia incomparabilis, atque ipsa obscenitate, quae non tam ad verba quam ad res referenda est, venerabilis. Scriptum fuisse a Joanne Apostolo in Insula Pathmo, certa tenet sententia. Argumentum quod attinet, circa *prima tria*, & *ultima tria* capita res est expedita; illa enim de septem Asiae Ecclesiarum agere: haec vero ad Antichristi adventum, mundi finem, supremum judicium & iustorum felicitatem respicere, in confesso est apud omnes. Remanet itaque omnis difficultas quoad sexdecim intermedia capita. Haec veterum plerique, & qui hos sequuntur, de tempore Antichristi & mundi fine: e contra plures Moderni, ex historia Ecclesiastica & Romani Imperii clavam petentes, de Ecclesia in primis quatuor saeculis perfectionibus exagitata, & tandem victrice, de persecutorum ultione, & idololatriae excidio exponunt. Via haec, quam maximi viri Bossuetus & Calmetus &c. complanarunt, non solum facillior, verum etiam magis ad veritatem accedere merito videri potest: siquidem valde durum est, & quod vel sola cogitatione concipere mens refugit, scilicet Romam, quae ex Magistra errorum & superstitionum centrum verae Religionis & sanctitatis divinitus facta est, eo impietatis rursus prolapsuram, ut futura sit urbs idololatriae & seductrix Gentium; id quod tamen admittere debent, qui praedicta Capita praesertim XVII. & XVIII. non ut jam completa, sed ut primum complenda accipiunt. Profecto ipse Joannes statim ab initio sua prophetiae praemittit, & in fine repetit, *Desum hic per Angelum suum ostendite servis suis, quae oportet fieri cito*. Addit quoque, dictum sibi fuisse: *ne signaveris verba prophetiae Libri hujus: tempus enim prope est*. At non ita loqui solet Spiritus Prophetarum, ubi de arcanis remotissimi temporis agitur; sic Daniel mandatum accepit: *Tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit*. Cum igitur in Apocalypsi plures contrarium iterato insinuetur, in ea de eventibus non diu post implendis admoneri fideles, ut in persecutionibus robur & solatium haberent, sat clare colligitur. Haec de argumentis Sacrorum Librorum pro facilliori intellectu dicta sint satis.

Dan.
VIII. 8

RO coronide nec ingratus, nec omnino inutile fore arbitror, si de Libris *Apoeryphis*, quorum aliqui in Bibliis extra Canonicorum ordinem positi inveniuntur, brevissime disseram. Sunt autem sequentes: Psalmus centesimus quinquagesimus primus, Oratio Manassae Regis Juda, tertius & quartus Machabaeorum, tertius & quartus Esdrae.

Psalmus CII. sicut in Hebraeo, Chaldaeis & Vulgatae omisus est, ita in Bibliis non occurrit: hinc, quia perbrevis est, cum in gratiam eruditae curiositatis subijcere juvat.

* I. Pusillus eram inter fratres meos: & adoleveram in domo patris mei; pascabam oves patris mei.

2. Manus mea fecerunt organum; & digiti mei aperaverunt psalterium.
3. Et quis annuntiavit Domino meo? ipse Dominus, ipse omnium exauditor.
4. Ipse misit Angelum suum, & tulit me de ovibus patris mei; & unxit me oleo unktionis suae.
5. Fratres mei pulcri & magni; & non sunt beneplacitum in eis Domino.
6. Exivi obviam alienigenae; & maledixit me in simulacris suis.
7. Ego autem evaginatus ab eo ipsius gladio, amputavi caput ejus; & abstuli opprobrium a filiis Israel.

Patet itaque, carmen esse Eucharisticum ob victoriam de Goliath.
ORATIO MANASSAE, quam catenis onustus, & scelerum penitens Babylone in carcere didicisse fertur, passim in Bibliis existat, & legi potest.

III. Machab. Cap. h. 2. bet VII.

TERTIUS MACHABÆORUM si Canonicus foret, ordine chronologico locum *Primi* occuparet; continet enim historiam motæ persecutionis per Philopatorem Regi Ægypti in Judæos suæ ditionis, qui elephantis objecti prodigiose a Deo servati sunt: licet igitur liber hic agat de rebus ante Machabæorum ætatem gestis, idem tamen nomen ob quamdam similitudinis rationem obtinuit.

Quartus Cap. XV.

QUARTUS MACHABÆORUM, sive Liber *Josephi de Imperio rationis* gloriosa Eleazari & septem Machabæorum fratrum pro fide certamina describit, atque id agit, ut illorum exemplo rationem affectuum ac perturbationum dominam ostendat; sed, in præfatione operis, vis rationis tantopere extollitur, ut ejus imperio etiam illa adscribi videantur, quæ tamen divina gratiæ in acceptis referenda esse novimus.

Tertius E. sive habet Cap. IX.

TERTIUS ESDRÆ, qui Ecclesiæ Latine Authoritate Canone excidit, eandem fer-

me, ac *primus* historiam refert, sed variis additamentis interpolatam; inter quæ primarium locum obtinet historia de Tribus Regis Darii corporis custodibus, quorum unus Zorobabel fuisse dicitur. Hi proposito problemate: *quidnam esset fortissimum?* se invicem provocarunt, singulis scriptam suam sententiam Regis in somnum resoluti pulvini supponentibus. Primus rem omnium fortissimam esse *vinum*; secundus *Regem*; Zorobabel autem his duobus quidem *fœminas*, omnibus tamen *veritatem* præfere defendebat. Veritatem videnti Rex, & omnes aula Procures, præter ingentia præmia, causa victoriam adjudicarunt.

Quartus Cap. XVI.

QUARTUS, qui pariter sub Eldra nomine circumfertur, quamvis bona quedam contineat, miris tamen de mundi fine, & judicio &c. visionibus scætet. Quare a S. Hieron. ad Apocryphorum somnia amandatus, atque unanimes tam Latine, quam Græcæ Ecclesiæ consensu rejectus est.

Epist. ad Dommon.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

A Vendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. *Filippo Rosa Lanzi* Inquisitor Generale del Santo Officio di Venezia nel Libro Intitolato *Prolegomena in Sacram Scripturam Authore Ferdinando Kopf S. T. D. &c.* non v'esser cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimenti per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi; e buoni costumi, concediamo Licenza agl' *Eredi Baglioni* Stampatori di Venezia che possi essere Stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 5. Dicembre 1764.

f. Angelo Contarini Proc. Rif.

f. Alvise Vallareffo Rif.

f. Francesco Morosini 2°. Kav. Proc. Rif.

Registrato in Libro a Carte 223. al Num. 1316.

Davidde Marchesini Segr.

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De mundi creatione, rerum creaturarum distinctione & ornatu, deque hominis formatione, cui subiecit Deus omnia quae creaverat.

N principio creavit Deus caelum & terram.

Terra autem erat inanis & vacua, & tenebrae erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei ferebatur super aquas.

Dixitque Deus: † Fiat lux. Et facta est lux.

4 Et vidit Deus lucem quod esset bona: Et divisit lucem à tenebris.

5 Appellavitque lucem diem, & tenebras Noctem: Factumque est vespere & mane, dies unus.

6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.

7 Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quae erant sub firmamento, ab his † quae erant super firmamentum. Et factum est ita.

8 Vocavitque Deus firmamentum, Caelum: & factum est vespere & mane, dies secundus.

9 Dixit vero Deus: Congregentur aquae, quae sub caelo sunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum est ita.

10 Et vocavit Deus aridam, † Terram, congregationisque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quod esset bonum.

11 Et ait: Germinet terra herbam virentem & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita.

12 Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque semen suum secundum speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum.

13 Et factum est vespere & mane, dies tertius.

14 Dixit autem Deus: † Fiant luminaria in firmamento caeli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa & tempora, & dies & annos:

15 Ut luceant in firmamento caeli, & illuminent terram. Et factum est ita.

16 Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut praesset diei: & luminare minus, ut praesset nocti: & stellas.

17 Et posuit eas in firmamento caeli, ut luцерent super terram.

18 Et praesent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum.

19 Et factum est vespere & mane, dies quartus.

20 Dixit etiam Deus: Producant aquae reptile animae viventis, & volatile super terram sub firmamento caeli.

21 Creavitque Deus cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquae in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum.

22 Benedixitque eis, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram.

23 Et factum est vespere & mane, dies quintus.

24 Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terrae secundum species suas. Factumque est ita.

25 Et fecit Deus bestias terrae juxta species suas, & jumenta & omne reptile terrae in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum.

26 Et ait: Faciamus hominem ad † imaginem & similitudinem nostram: & praesit piscibus maris, & volatilibus caeli, & bestis, universaeque terrae, omnique reptili quod movetur in terra.

27 Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: † ad imaginem Dei creavit illum, † masculum & feminam creavit eos.

28 Benedixitque illis Deus, & ait: † Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus caeli, & universis animantibus, quae moventur super terram.

29 Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam asserentem semen super terram, & universa ligna quae habent in semetipsis semen generis sui, † ut sint vobis in escam:

30 Et cunctis animantibus terrae, omnique volucris caeli, & universis quae moventur in terra, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.

Pf. 31.
6. &
135. 5.
Ecl. 1.
18. 1.
Astor.
24. 15.
3. 17.
† Heb.
21. 3.

† Psal.
135. 6.
& 149.
4.
Jer. 10.
12. &
52. 15.

† Joh.
38. 4.
Psal. 120.
7. & 89.
12. &
135. 6.

† Psal.
135. 7.

† Infra
5. 2. &
9. 6.
1. Cor.
11. 7.
Col. 3.
12.
† Sap.
2. 21.
Ecl. 1.
17. 1.
† Matt.
19. 4.
† Inf.
8. 47. &
9. 1.
† Inf.
9. 3.

† Eccl.
19. 37.
Mar. 7.
37.

31 † Viditque Deus cuncta quæ fecerat :
& erant valde bona. Et factum est vespere
& mane, dies sextus.

CAPUT II.

*Deus, completo sex diebus opificio, septimo
quiescit, cui & benedixit: hominem in pa-
radisum variis arboribus fructiferis, ac
fluminibus insignitum posuit, cui Evam ex
ipsius costa in adiutorium formavit, a ma-
trimonium instituit.*

1 ¶ Cgitur perfecti sunt cæli & terra, & omnis
ornatus eorum.

2 Complēvitque Deus die septimo opus suum
quod fecerat : & † requievit die septimo ab
universo opere quod pararat.

3 † Et benedixit diei septimo; & sanctifica-
vit illum : quia in ipso cessaverat ab omni
opere suo quod creavit Deus ut faceret.

4 Illæ sunt generationes cæli & terræ, quan-
do creatae sunt, in die quo fecit Dominus Deus
cælum & terram :

5 Et omne virgultum agri antequam orire-
tur in terra, omnemque herbam regionis prius-
quam germinaret : non enim pluerat Domi-
nus Deus super terram, & homo non erat
qui operaretur terram :

6 Sed fons ascendebat à terra, irrigans
universam superficiem terræ.

7 Formavit igitur Dominus Deus hominem
de limo terræ, & inspiravit in faciem eius
spiraculum vitæ, & † factus est homo in
animam viventem.

8 Plantaverat autem Dominus Deus paradisi-
sum voluptatis a principio : in quo posuit ho-
minem quem formaverat.

9 Produxitque Dominus Deus de humo omne
lignum pulcrum visu, & ad vescendum sua-
ve : lignum etiam vitæ in medio paradisi, li-
gnumque scientiæ boni & mali.

10 Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis
ad irrigandum paradysum, qui inde di-
viditur in quatuor capita.

11 Nomen † uni Phison : ipse est qui circum
omnem terram Hevilit, ubi nascitur aurum :

12 Et aurum terræ illius optimum est : ibi
invenitur bdellium, & lapis onychinus.

13 Et nomen fluvii secundi Gehon : ipse est
qui circumit omnem terram Æthiopiæ.

14 Nomen vero fluminis tertii, Tigris : ipse
vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus,
ipse est Euphrates.

15 Tulit ergo Dominus Deus hominem,
& posuit eum in paradiso voluptatis, ut ope-
raretur, & custodiret illum :

16 Præcepitque ei dicens : Ex omni ligno
paradisi comede :

17 De ligno autem scientiæ boni & mali
ne comedas : in quocumque enim die comedis
ex eo morte morieris.

18 Dixit quoque Dominus Deus : Non
est bonum esse hominem solum : faciamus ei
adiutorium simile sibi.

19 Formatis igitur, Dominus Deus, de hu-
mo cunctis animantibus terræ, & universis
volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut
videret quid vocaret ea : omne enim quod vo-
cavit Adam animæ viventis, ipsum est no-
men eius.

20 Appellavitque Adam nominibus suis
cuncta animantia, & universa volatilia cæli,
& omnes bestias terræ : Adæ vero non in-
veniebatur adiutor similis ejus.

21 Inmisit ergo Dominus Deus soporem in
Adam : cumque obdormisset, tulit unam de
costis ejus, & replevit carnem pro ea.

22 Et edificavit Dominus Deus costam, quam
tulerat de Adam, in mulierem : & adduxit
eam ad Adam.

23 Dixitque Adam : † Hoc nunc, os ex ossi-
bus meis, & caro de carne mea : hæc vo-
cabitur Virago, quoniam de viro sumpta est.

24 † Quamobrem relinquit homo patrem
suum, & matrem, & adhaerebit uxori suæ :
& erunt duo in carne una.

25 Erat autem uterque nudus, Adam scilicet
& uxor ejus : & non erubescabant.

CAPUT III.

*Serpentis astutia, primi parentes Dei præce-
ptum transgreduntur, Miffas obli-
pro-mittunt; atque iudicium panna à pa-
radiso pelluntur.*

1 ¶ Sed & serpens erat callidior cunctis ani-
mantibus terræ quæ fecerat Dominus
Deus. Qui dixit ad mulierem : Cur præce-
pit vobis Deus ut non comederetis de omni
ligno paradisi ?

2 Cui respondit mulier : De fructu ligno-
rum, quæ sunt in paradiso vescimur :

3 De fructu vero lieni, quod est in medio
paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus,
& ne tangeremus illum, ne forte moriamur.

4 Dixit autem serpens ad mulierem : † Ne-
ququam morte morietemini.

5 Scit enim Deus quod in quocumque die
comederitis ex eo, aperientur oculi vestri :
& eritis sicut dii, scientes bonum & malum.

6 Vidit igitur mulier quod bonum esset li-
gnum ad vescendum, & pulcrum oculis, & spe-
ctante delectabile : & tulit de fructu illius,
& † comedit : deditque viro suo, qui comedit.

7 Et aperti sunt oculi amborum : cumque
cognovissent se esse nudos, conuertunt folia
ficus, & fecerunt sibi perizoniam.

8 Et cum audissent vocem Domini Dei
deambulantis in paradiso ad auram post me-
ridiem, abscondit se Adam & uxor ejus à fa-
cie Domini Dei in medio ligni paradisi.

9 Vocavitque Dominus Deus Adam, & di-
xit ei : Ubi es ?

10 Qui ait : Vocem tuam audivi in para-
diso : & timui, eo quod nudus essem, & ab-
scondi me.

11 Cui dixit : Quis enim indicavit tibi quod
nudus esses, nisi quod ex ligno de quo præce-
peram tibi ne comederes, comediti ?

12 Dixitque Adam : Mulier, quam dedisti mi-
hi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.

13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem :
Quare hoc fecisti ? Quæ respondit : Serpens
decepit me, & comedi.

14 Et ait Dominus Deus ad serpentem :
Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia
animantia, & bestias terræ : super pectus
tuum gradieris, & terram comedes cunctis
diebus vitæ tuæ.

15 Inimicitias ponam inter te & mulie-
rem, & semen tuum & semen illius : ipsa
conteret caput tuum, & tu insidiaberis calca-
neo ejus.

16 Mulieri quoque dixit : Multiplicabo ani-
mas tuas, & conceptus tuos : in dolore pa-
ries filios, & sub vii poteitale eris, † & ipse
dominabitur tui.

17 Adæ vero dixit : Quia audisti vocem ux-
oris tuæ, & comediti de ligno, ex quo, præ-
ceperam tibi, ne comederes, maledicta terra
in opere tuo : in laboribus comedes ex ea
cunctis diebus vitæ tuæ.

18 Spinæ & tribulos germinabit tibi, & co-
medes herbam terræ.

† 1. Cor.
11. 9.

† Matt.
19. 5.
Marc.
10. 7.

Eph. 5.
31.

† 1. Cor.
6. 16.

† 1. Cor.
11. 3.

† Eccl.
25. 33.
1. Tim.
2. 14.

† Eccl.
24. 35.

† 1. Cor.
14. 34.

19 In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es, & in pulverem reverteris.

20 Et vocavit Adam nomen uxoris suae, Heva: eo quod mater esset cunctorum viventium.

21 Fecit quoque Dominus Deus Adae & uxori ejus tunicas pellicaeas, & induit eos:

22 Et ait: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum & malum: nunc ergo ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitae, & comedat, & vivat in aeternum.

23 Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est.

24 Ejecitque Adam: & collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammam gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitae.

C A P U T IV.

Adam ex Eva genuit Cain & Abel: impius Cain prius Abel fratrem occidit; & a Deo puniunt, ac profugus vitam agens, Enoch genuit: sed & Adam Seth generavit, cui natus est Enos.

1 Adam vero cognovit uxorem suam Hevam: quae concepit & peperit Cain, dicens: Possedi hominem per Deum.

2 Rursumque peperit fratrem ejus Abel. Fuit autem Abel pascor ovium, & Cain agricola.

3 Factum est autem post multos dies ut offerret Cain de fructibus terrae munera Domino.

4 Abel quoque obtulit de primogenitis grevis sui, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.

5 Ad Cain vero, & ad munera illius, non respexit: iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus.

6 Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies tua?

7 Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit: sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.

8 Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, confurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & interfecit eum.

9 Et ait Dominus ad Cain: Ubi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio: Num cubos fratris mei sum ego?

10 Dixitque ad eum: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

11 Nunc igitur maledictus eris super terram, quae aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.

12 Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super terram.

13 Dixitque Cain ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.

14 Ecce ejicis me hodie a facie terrae, & a facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me.

15 Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. Fossitque Dominus Cain lignum, ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum.

16 Egrediusque Cain a facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

17 Cognovit autem Cain uxorem suam, quae concepit, & peperit Henoch: & edificavit

civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii sui, Henoch.

18 Porro Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviael, & Maviael genuit Mathusael, & Mathusael genuit Lamech.

19 Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.

20 Genuitque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tenoriis, atque pastorum.

21 Et nomen fratris ejus Jubal: ipse fuit pater canentium citharae & organo.

22 Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator & faber in cuncta opera aeris & ferri. Soror vero Tubalcain, Noema.

23 Dixitque Lamech uxoris suis Adae & Sellae: Audite vocem meam uxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum.

24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies.

25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam: & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: P' s'it mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.

26 Sed & Seth natus est filius, quem vocavit Enos: iste cepit invocare nomen Domini.

C A P U T V.

Texitur genealogia Adae ac posterorum per Seth: annique vitae ipsorum usque ad Noe.

1 Hic est liber generationis Adam. In die militudinem Dei fecit illum.

2 Masculum & feminam creavit eos, & benedixit illis: & vocavit nomen eorum Adam, in die quo creati sunt.

3 Vixit autem Adam centum triginta annis: & genuit ad imaginem & similitudinem suam, vocavitque nomen ejus Seth.

4 Et facti sunt dies 7 Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios & filias.

5 Et factum est omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est.

6 Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit Enos.

7 Vixitque Seth postquam genuit Enos, octingentis septem annis, genuitque filios & filias.

8 Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus est.

9 Vixit vero Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.

10 Post cuius ortum vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios & filias.

11 Factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus est.

12 Vixit quoque Cainan septuaginta annis, & genuit Malaleel.

13 Et vixit Cainan postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios & filias.

14 Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus est.

15 Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, & genuit Jared.

16 Et vixit Malaleel postquam genuit Jared, octingentis triginta annis: & genuit filios & filias.

17 Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus est.

18 Vixitque Jared centum sexaginta duobus annis, & genuit Henoch.

19 Et vixit Jared postquam genuit Henoch, octingentis annis, & genuit filios & filias.

* Adam ex Eva genuit Cain & Abel: impius Cain prius Abel fratrem occidit; & a Deo puniunt, ac profugus vitam agens, Enoch genuit: sed & Adam Seth generavit, cui natus est Enos.

Hebr. 11. 4.

† Sap. 10. 3. March. 21. 35. 1. Joan. 3. 22. Jude. V. 12.

† Sap. 1. 27. Inf. 9. 6. Sap. 2. 23. Eccl. 17. 1. † r. Par. 1. 1.

20 Et facti sunt omnes dies Jared nougenti sexaginta duo anni, & mortuus est.

21 Porro Henoch vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalam.

22 Et ambulauit Henoch cum Deo: & vixit, postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, & genuit filios & filias.

23 Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni.

24 Ambulauitque cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.

25 Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, & genuit Lamech.

26 Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, & genuit filios & filias.

27 Et facti sunt omnes dies Mathusala nougenti sexaginta nouem anni, & mortuus est.

28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium:

29 Vocauitque nomen eius Noe, dicens: iste consolabitur nos ab operibus & laboribus manuum nostrarum, in terra cui maledixit Dominus.

30 Vixitque Lamech, postquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis, & genuit filios & filias.

31 Et facti sunt omnes dies Lamech, septingenti septuaginta septem anni, & mortuus est. Noe vero cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japhet.

CAPUT VI.

Homini peccata fuisse diluuii causa. Noe tamen iustus inuenitur esse, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipse & cultorum animantium genera seruentur.

1 Cumque copissent homines multiplicari terram, & filias procreassent, 2 Videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchrae, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.

3 Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in aeternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum.

4 Gigantes autem erant super terram in diebus illis: postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illaque genuerunt, isti sunt parentes ad faculo viri famosi.

5 Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, & quod cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore,

6 Pœnituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus,

7 Delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terrae, ab homine usque ad animantia, a reptili usque ad volucres caeli: pœnituit enim me fecisse eos.

8 Noe vero inuenit gratiam coram Domino.

9 Hæ sunt generationes Noe: † Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit.

10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Japhet.

11 Corrupta est autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate.

12 Cumque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corruerat viam suam super terram),

13 Dixit ad Noe: Finis universae carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, & ego disperdam eos cum terra.

14 Fac tibi arcam de lignis leuigatis: mansuetas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus.

15 Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arca, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius.

16 Fenestram in arca facies, & in cultro consummabis summamatem ejus: ostium autem arcae pohe ex latere: dorsum, cœnacula, & trilegata facies in ea.

17 Ecce ego adducam aquas diluuii super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cælum: Universa quæ in terra sunt, consumentur.

18 Ponamque tectus meum tecum: & ingredieris arcam tuam, & filii tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum, tecum.

19 Et ex cunctis animantibus universæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum: masculini sexus & feminini.

20 De volucribus juxta genus suum, & de jumentis in genere suo, & ex omni reptili terræ secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere.

21 Tolles igitur tecum ex omnibus ævis, quæ mandata sunt, & comportabis apud te: & erunt tibi tamquam illis in cibum.

22 Fecit igitur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAPUT VII.

Ingresso Noe cum suis in arcam, statim aqua omnium montium cacumina 150. diebus superavit, reliquaque animantia submersit.

1 Dixitque Dominus ad eum: Ingredere tu, & omnis domus tua, in arcam: te enim † vidi iustum coram me in generatione hæc.

2 Ex omnibus animantibus mundis tolle septena & septena, masculum & feminam: de animantibus vero immundis duo & duo, masculum & feminam.

3 Sed & de volatilibus caeli septena & septena, masculum & feminam: ut salvetur semina super faciem universæ terræ.

4 Adhuc enim, & post dies septem ego pluviam super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus: & delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie terræ.

5 Fecit ergo Noe omnia, quæ mandaverat ei Dominus.

6 Eratque sexcentorum annorum quando diluuii aquæ inundaverunt super terram:

7 Et † ingressus est Noe & filii ejus, uxor ejus & uxores filiorum ejus cum eo, in arcam propter aquas diluuii.

8 De animantibus quoque mundis, & immundis, & de volucribus, & ex omni, quod movetur super terram,

9 Duo & duo ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus & femina, sicut præceperat Dominus Noe.

10 Cumque transissent septem dies, aquæ diluuii inundaverunt super terram.

11 Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septimo decimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ caeli aperta sunt:

12 Et facta est pluvia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

13 In articulo diei illius ingressus est Noe, & Sem, & Cham, & Japhet, filii ejus; uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis, in arcam:

14 Ipsi & omne animal secundum genus suum, universaque jumenta in genere suo, & omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universæ aves, omnesque volucres,

Eccl.
44. 16.
Hebr.
11. 5.

† Inf.
8. 21.
Marth.
15. 19.

† Eccl.
44. 17.

† Hebr.
11. 7.
2. Petr.
2. 5.

† Marth.
24. 37.
Luc. 17.
16.
1. Petr.
3. 20.

12 Dixitque Deus: Hoc signum fœderis quod co inter me & vos, & ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum in generationes sempiternas.

13 Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram.

† Eccl. 43. 12. 14 † Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus:

15 Et recordabor fœderis mei vobiscum, & cum omni anima vivente quæ carnem vegetat: & non erunt ultra aquæ diluvii ad delendum universam carnem.

16 Eritque arcus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis sempiterni quod pactum est inter Deum & omnem animam viventem: universæ carnis quæ est super terram.

17 Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit signum fœderis, quod constituam inter me & omnem carnem super terram.

18 Erant ergo filii Noe, qui egressi sunt de arca, Sem, Cham, & Japhet: porro Cham ipse est pater Chanaan.

19 Tres isti filii sunt Noe: & ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram.

20 Cœpitque Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam:

21 Bibensque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo.

22 Quod cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras.

23 At vero Sem & Japhet pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui: faciesque eorum aversæ erant, & patris virilia non viderunt.

24 Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset quæ fecerat ei filius suus minor,

25 Ait: Maledictus Chanaan; servus servorum erit fratribus suis.

26 Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, sic Chanaan servus ejus.

27 Dilatet Deus Japhet, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus ejus.

28 Vixit autem Noe post diluvium trecentis quinquaginta annis.

29 Et impleri sunt omnes dies ejus nonagintorum quinquaginta annorum: & mortuus est.

CAPUT X.

Genealogia filiorum Noe, à quibus divisa sunt gentes post diluvium, & orti omnes mortales.

1. Par. 1. 5. 1 **H**Æ sunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, & Japhet: natiq̄ sunt eis filii post diluvium.

2 Filii Japhet: Gomer, & Magog, & Madai,

& Javan, & Thubel, & Mosoch, & Thiras.

3 Porro filii Gomer: Ascenez & Riphath & Thogorma.

4 Filii autem Javan: Elifas, & Tharsis, Cethim & Dodanim.

5 Ab his divisa sunt insule gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam & familias suas in nationibus suis.

6 Filii autem Cham: Chus, & Mesraim, & Phuth, & Chanaan.

7 Filii Chus: Saba, & Hevila, & Sabatha, & Regma, & Sabatacha. Filii Regma: Saba & Dadan.

8 Porro Chus genuit Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra.

9 Et erat robustus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quasi Nemrod robustus venator coram Domino.

10 Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Atach, & Achad, & Chalanne, in terra Sennar.

11 De terra illa egressus est Assur, & edificavit Niniven, & plateas civitatis, & Chale.

12 Resen quoque inter Niniven & Chale: hæc est civitas magna.

13 At vero Mesiaim genuit Ludim, & Ananim, & Laabim, Nephthuum,

14 Et Phœnufim, & Chasium: de quibus egressi sunt Philistin & Capthorim.

15 Chanaan autem genuit Sionem primogenitum suum, Hethæum,

16 Et Jebusæum, & Amorrhæum, Gergesæum,

17 Hevaum, & Aracæum: Sinaum, 18 Et Aradium, Samaraum, & Amathæum:

& post hæc disseminati sunt populi Chanaanorum.

19 Factique sunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram usque Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrhæam, & Admam, & Seboim, usque Lesa.

20 Hi sunt filii Cham in cognationibus, & linguis, & generationibus, terrisque & gentibus suis.

21 De Sem quoque nati sunt, parre omnium filiorum Heber, fratre Japhet majore.

22 Filii Sem: Aelam & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram.

23 Filii Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.

24 At vero Arphaxad genuit Sale, de quo ortus est Heber.

25 Natiq̄que sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eo quod in diebus ejus divisa sit terra: & nomen fratris ejus Jectan.

26 Qui Jectan genuit Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, Jare.

27 Et Aduram, & Uzal, & Decla,

28 Et Ebal, & Alimael, Saba.

29 Et Ophir, & Hevila, & Jobab: omnes isti, filii Jectan.

30 Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem.

31 Isti filii Sem, secundum cognationes, & linguas, & regiones, in gentibus suis.

32 Hæ familiæ Noe juxta populos & nationes suas. Ab his divisa sunt gentes in terra post diluvium.

CAPUT XI.

In turris Babel edificatione, superborum fastus ac lingua confunditur. Sem genealogia usque ad Abraham textitur.

1 **E**Rat autem terra labii unius, & sermone eorum eundem.

2 Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennar, & habitaverunt in eo.

3 Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro faxis, & bitumen pro cemento:

4 Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad cælum, & celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras.

5 Descendit autem Dominus, ut videret civitatem & turrim, quas edificabant filii Adam;

6 Et dixit: Ecce, unus est populus, & unum labium omnibus: ceperuntque hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant.

1. Par. 1. 27.

Sap. 10. 5.

7 Venite igitur, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui.

8 Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras, & cessaverunt aedificare civitatem.

9 Et idcirco vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusum est labium universae terrae: & inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.

10 Haec sunt generationes Sem: † Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluivum.

11 Vixitque Sem postquam genuit Arphaxad, quingentis annis: & genuit filios & filias.

12 Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale.

13 Vixitque Arphaxad postquam genuit Sale, trecentis tribus annis: & genuit filios & filias.

14 Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber.

15 Vixitque Sale postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis: & genuit filios & filias.

16 Vixit autem Heber triginta quatuor annis, & genuit Phaleg.

17 Et vixit Heber postquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: & genuit filios & filias.

18 Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu.

19 † Vixitque Phaleg postquam genuit Reu, ducentis novem annis: & genuit filios & filias.

20 Vixit autem Reu triginta duobus annis, & genuit Sarug.

21 Vixit quoque Reu postquam genuit Sarug, ducentis septem annis: & genuit filios & filias.

22 Vixit vero Sarug triginta annis, & genuit Nachor.

23 Vixitque Sarug postquam genuit Nachor, ducentis annis: & genuit filios & filias.

24 Vixit autem Nachor viginti novem annis, & genuit Thare.

25 Vixitque Nachor postquam genuit Thare, centum decem & novem annis: & genuit filios & filias.

26 Vixitque Thare septuaginta † annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran.

27 Haec sunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran. Porro Aran genuit Loth.

28 Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum, in terra civitatis suae in Ur Chaldaeorum.

29 Duxerunt autem Abram & Nachor uxores: nomen uxoris Abram Sarai: & nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran, patris Melchae, & patris Jeschae.

30 Erat autem Sarai sterilis, nec habebat liberos.

31 † Tulit itaque Thare Abram filium suum, & Lot filium Aran, filium filii sui, & Sarai nomen suum, uxorem Abram filii sui, & eduxit eos de Ur Chaldaeorum, † ut irent in terram Chanaan: veneruntque usque Haran, & habitaverunt ibi.

32 Et facti sunt dies Thare ducentorum quinquaginta annorum, & mortuus est in Haran.

CAPUT XII.

Abram Dei mandato parens, promissaque accipiens, patria relicta, comitante Lot, peregrinatur in Chanaan, & Domino in Sichem & Bethel sacrificat. Inde propter famem Aegyptum ingressus, uxorem suam vo-

cat sororem; quam in domum regis Pharaonis sublata, postea recipit intactam.

1 Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstro tibi.

2 Faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, etrisque benedictus.

3 Benedicam benedictibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque † IN TE benedicentur universae cognationes terrae.

4 Egredessus est itaque Abram sicut praeeperat ei Dominus & ivit cum eo Lot septuaginta quinque annorum erat Abram cum egredetur de Haran.

5 Tulitque Sarai uxorem suam, & Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant, & animas quas fecerant in Haran: & egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam,

6 Pertransiit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illiitrem: Chanaan autem tunc erat in terra.

7 Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei: † Semini tuo dabo terram hanc. Qui aedificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei.

8 Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel, & ab oriente Hai: aedificavit quoque ibi altare Domino, & invocavit nomen ejus.

9 Perrexitque Abram vadens, & ultra progrediens ad meridiem.

10 Facta est autem fames in terra: descenditque Abram in Aegyptum, ut peregrinaretur ibi: prevaluerat enim fames in terra.

11 Cumque prope esset ut ingrederetur Aegyptum, dixit Sarai uxori suae: Novi quod pulchra sis mulier:

12 Et quod cum viderint te Aegyptii, dicturi sunt: Uxor ipsius est: & interficient me, & te reservabunt.

13 † Dic ergo, obsecro te, quod soror mea sis: ut bene sit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tui.

14 Cum itaque ingressus esset Abram Aegyptum, viderunt Aegyptii mulierem quod esset pulchra nimis.

15 Et nuntiaverunt principes Pharaonis, & laudaverunt eam apud illum: & sublata est mulier in domum Pharaonis.

16 Abram vero bene usi sunt propter illam: fueruntque ei oves & boves, & asini, & servi & famulae, & asinae & cameli.

17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus, propter Sarai uxorem Abram.

18 Vocavitque Pharaos Abram, & dixit ei: Quidnam est hoc quod fecisti mihi? quare non indicasti quod uxor tua es?

19 Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nuncigitur ecce conjux tua, accipe eam, & vade.

20 Praecipitque Pharaos super Abram viris: & deduxerunt eum, & uxorem illius, & omnia quae habebat.

CAPUT XIII.

Abram & Lot Aegyptum egressi, praenimia opulentia separantur; & Lot Jordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: ubi rursus Dei promissiones de multiplicando semine, terraque possidenda, accipit.

1 Ascendit ergo Abram de Aegypto, ipse & uxor ejus, & omnia quae habebat, & Lot cum eo, ad Australem plagam.

2 Erat autem dives valde in possessione auri & argenti.

3 Reverfusque est per iter, quo venerat, à meridie in Bethel, usque ad locum ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai:

† Supra
12. 7.
4 In loco altaris † quod fecerat prius, & invocavit ibi nomen Domini.

† Infra
36. 7.
5 Sed & Lot qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, & armenta, & tabernacula.

6 Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul: † erat quippe substantia eorum multa, & nequibat habitare communiter.

7 Unde & facta est rixa inter pastores gregum Abram & Lot. Eo autem tempore Chanaan & Pherazeus habitabant in terra illa.

8 Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæso sit iurgium inter me & te, & inter pastores meos & pastores tuos: fratres enim sumus.

9 Ecce universa terra coram te est: recede à me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.

10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ universa irrigabatur antequam subverteret Dominus Sodomam & Gomorrhæ, sicut paradysus Domini, & sicut Aegyptus venientibus in Segor.

11 Elegitque sibi Lot regionem circa Jordanem, & recessit ab Oriente: divisique sunt alterutrum à fratre suo.

12 Abram habitavit in terra Chanaan: Lot vero moratus est in oppidis, quæ erant circa Jordanem, & habitavit in Sodomis.

13 Homines autem Sodomitæ pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis.

14 Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Lot: † Leva oculos tuos, & vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem.

15 Omnem terram, quam conspicias, tibi dabo & femini tuo usque in sempiternum.

16 Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ: si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit.

17 Surre, & perambula terram in longitudine, & in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam.

18 Movens igitur tabernaculum suum Abram, venit & habitavit juxta convallē Mambre, quæ est in Hebron: edificavitque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

Devotus quibus regibus, ac spoliatis Sodomis, Lot cum plerisque aliis captivis ducitur: quatuor regibus victoribus: quos Abram percussit, omnes captivos, spoliisque rediit: latiusque pro victoria, decimas dicit Melchisedech, à quo benedictione accepta, cuncta regi Sodomorum reddidit.

1 Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel, ex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum, & Thadal rex Gentium,

2 Inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Bersa regem Gomorrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, & contra Semeber regem Seboim, contraque regem Hala, ipsa est Segor.

3 Omnes hi convenerunt in vallē Silvestrem, quæ nunc est mare salis.

4 Duodecim enim annis fervierant Chodorlahomor, & tertiodécimo anno recesserunt ab eo.

5 Igitur quartodécimo anno venit Chodor-

lahomor, & reges qui erant cum eo: percussitque Raphaim in Astarothcarnaim, & Zuzim cum eis, & Emin in Save Carithaim,

6 Et Chorraos in montibus Seir, utque ad Campes tria Pharar, quæ est in solitudine.

7 Reverfusque sunt, & venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades: & percussierunt omnem regionem Amalecitarum, & Amorrhæum qui habitabat in Asafonthamar.

8 Et egressi sunt, rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, necnon & rex Bala, quæ est Segor, & direxerunt aciem contra eos in vallē Silvestri:

9 Scilicet adversus Chodorlahomor regem Elamitarum, & Thadal regem Gentium, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quatuor reges adversus quinque.

10 Vallis autem Silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Gomorrhæ, terga venterunt, cecideruntque ibi: & qui remanserant, fugerunt ad montem.

11 Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum & Gomorrhæ, & universa quæ ad cibum pertinent, & abierunt:

12 Necnon & Lot & substantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.

13 Et ecce unus qui evaserat, nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat in convallē Mambre Amorrhæi, fratris Escol, & fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.

14 Quod cum audisset Abram, captivum videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem & octo: & percussit eos usque ad Dan.

15 Et divisis focis, irruit super eos nocte: percussitque eos, & percussus est eos usque Hoba, quæ est ad levam Damasci.

16 Rediitque omnem substantiam, & Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque & populum.

17 Egressus est autem rex Sodomorum in occursum ejus, postquam reversus est à caede Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant in vallē Save, quæ est vallis regis.

18 † At vero Melchisedech rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi,

19 Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cælum & terram:

20 Et benedixit Deus excelsum, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.

21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle tibi.

22 Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ.

23 Quod à filo subtegemini usque ad corrigiam cæligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram:

24 Exceptis hiis, quæ comederunt juvenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Escol, & Mambre: isti accipient partes suas.

CAPUT XV.

Dens Abra de posteritate desperanti filium promittit, cui credens Abram justificatus, & in signum promissæ terræ, prescriptum a Domino, offert sacrificium, audisque sua posteritatis futuram peregrinationem.

1 His itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.

2 Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi: ego vadam absque liberis: & filius procuratoris domus mee iste Damascus Eliezer.

3 Addiditque Abram: Mihi autem non dediti semen: & ecce vernaculus meus, heres meus erit.

4 Sciatumque sermo Domini factus est ad eum, dicens: Non erit hic heres tuus: sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredem.

† Rom. 4. 18. 5 Eduxitque eum foras, & ait illi: † Suscipe celum, & numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum.

† Rom. 4. 1. Gal. 3. 6. Jac. 2. 23. 6 † Credit Abram Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

7 Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldaeorum, ut darem tibi terram istam, & possideres eam.

8 At ille ait: Domine Deus, unde scire possum, quod possideris sum eam?

9 Et respondens Dominus: Same, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam.

† Jer. 34. 18. 10 Qui tollens universa haec, † divisit ea per medium, & utraque partes contra se alternatus posuit: aves autem non divisit.

11 Descenderuntque volucres super cadavera, & abigebat eas Abram.

12 Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus invasit eum.

† Ab. 7. 6. 13 Dixitque est ad eum: Scito praescens quod † peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, & subicient eos servituti, & assigent quadringentis annis.

14 Verumtamen gentem, cui servituti sunt, ego iudicabo: & posthac egredientur cum magna substantia.

15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in sepulchre bona.

16 Generatione autem quarta revertentur haec: necdum enim completae sunt iniquitates Amorrhaeorum usque ad praesens tempus.

17 Cum ergo occubisset soli, facta est caligo tenebrosa, & apparuit cilibamus fumans, & lampas ignis transiens inter divisiones illas.

† Supra 12. 7. & 13. 25. Inf. 26. 4. Dent. 34. 4. 3. Reg. 4. 31. 2. Par. 9. 26. 18 In illo die † pepigit Dominus foedus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Aegypti usque ad fluvium magnum Euphratem.

19 Cineros, & Cenezaros, Cedmonaeros, 20 Et Hethaeros, & Pherezaeros, Raphaim quoque,

21 Et Amorraeos, & Chanaaneros, & Gergesaeros, & Jebusaeos.

CAPUT XVI

Agar a domina Sarai traditur Abrae uxor: qua ubi concepisset, atque ob id dominam contemneret, ab illa assista, fugam init; sed iussu angeli eidem submissa, parit Ismaelem.

1 † Gitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos: sed habens ancillam Aegyptiam nomine Agar,

2 Dixit marito suo: Ecce, conclusit me Dominus, ne parerem: ingredi ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille acquiesceret deprecanti,

3 Tulit Agar Aegyptiam ancillam suam, post annos decem quam habitare ceperant in terra Chanaan: & dedit eam viro suo uxorem.

4 Qui ingressus est ad eam. At illa concepit se videns, desepit dominam suam.

5 Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quae videns quod conceperit, despectum me habet: iudicet Dominus inter me & te.

6 Cui respondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, utere ea ut liber. Assurgente igitur eam Sarai, fugam inuit.

7 Cumque invenisset eam angelus Domini iuxta fontem aquae in solitudine, qui est in via Sur in deserto,

8 Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? & quo vadis? quae respondit: A facie Sarai dominae meae ego fugio.

9 Dixitque ei angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, & humiliare sub manibus illius,

10 Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, & non numerabitur praeter multitudinem.

11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti, & paries filium: vocabisque nomen ejus Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam.

12 Hic erit ferus homo, manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum: & regione universorum fratrum suorum figet tabernacula.

13 Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videns me.

14 Propterea appellavit pureum illum, Pureum viventis, & videns me. Ipse est inter Cades & Barad.

15 Reperitque Agar Abrae filium: qui vocavit nomen ejus Ismael.

16 Octoginta & sex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Ismaelem.

CAPUT XVII

Abra repetuntur promissiones, ipsus & Sarai nomina immutantur, circumcisio praecipitur ut foederis signum; filius ex Sara promittitur una cum successu Ismaelis, & Abraham circumcisionis praecipitur.

1 Postquam vero nonaginta & novem annorum esse ceperat, apparuit ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens; ambula coram me, & esto perfectus.

2 Bonaque foedus meum inter me & te, & multiplico te vehementer nimis.

3 Cecidit Abras pronus in faciem.

4 Dixitque ei Deus: Ego sum, & pactum meum tecum, † erisque pater multarum gentium.

5 Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram: sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te.

6 Faciamque te crescere vehementissime, & ponam te in gentibus, regaque exte egredientur.

7 Et statuum pactum meum inter me & te, & inter semem tuum post te in generationibus suis, foedere sempiterno: ut sim Deus tuus, & seminis tui post te.

8 Daboque tibi & semini tuo terram peregrinationis tuae, omnem terram Chanaan in possessionem aeternam, eroque Deus tuum.

9 Dixit iterum Deus ad Abraham: † Et tu ergo custodies pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis.

10 Hoc est pactum meum quod observabis inter me & vos, & semen tuum post te: Circumcidentur ex vobis omne masculinum:

11 Et circumcidetis carnem praepitii vestri, ut sit † in signum foederis inter me & vos.

12 Infans octo dierum circumciderit in vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumciderit, & quicumque non fuerit de stirpe vestra:

13 Eritque pactum meum in carne vestra in seculum aeternum.

14 Masculus, cuius præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.

15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram.

16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicetur sum, & eritque in nationes, & reges populorum orientur ex eo.

17 Cecidit Abraham in faciem suam, & risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nasceretur filius? & Sara nonagenaria pariet?

18 Dixitque ad Deum: Utinam Ismael vivat coram te.

19 Et ait Deus ad Abraham: † Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabique nomen eius Isaac, & constitutum pactum meum illi in seculum sempiternum, & semini ejus post eum.

20 Super Ismael quoque exaudivi te: ecce benedicam ei, & augetur & multiplicabit eum valde: duodecim duces generabit, & faciam illum in gentem magnam.

21 Pactum vero meum statuum ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.

22 Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ad Abraham.

23 Tulit autem Abraham Ismael filium suum, & omnes vernaculos domus suæ: universoque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suæ: & circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus.

24 Abraham nonaginta & novem erat annorum quando circumcidit carnem præputii sui.

25 Et Ismael filius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis suæ.

26 Eadem die circumcisus est Abraham & Ismael filius ejus.

27 Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quam empticii & alienigenæ, pariter circumcisus sunt.

CAPUT XVIII.

Angeli tres ab Abraham hospitio suscepti, filium ex Sara promittunt: que obidivens, corripitur. Sodomorum everso prædicitur, pro quibus Abraham sapiens deprecatur.

1 Apparuit autem ei Dominus in convallibus Membræ sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei.

2 Cumque elevasset oculos, appaerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adoravit in terram.

3 Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum:

4 Sed afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes vestros, & requiescite sub arbore.

5 Ponamque bucellam panis, & confortare cor vestrum, postea transibitis: idcirco enim declinasti ad servum vestrum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es.

6 Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria facta similia commisice, & fac subninericos panes.

7 Ipse vero ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerimum & optimum, deditque puero: qui festinavit & coxit illum.

8 Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum quem coxerat, & posuit coram eis: ipse vero stabat juxta eos sub arbore.

9 Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? ille respondit: Ecce in tabernaculo est.

10 Cui dixit: † Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit post Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi.

11 Erant autemambo senes, prorectaque ætatis, & desiderant Saræ fieri muliebria.

12 Quæ risit occulte, dicens: Postquam confentui, & † dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?

13 Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare risit Sara, dicens: Num vero paritura sum anus?

14 Numquid Deo quidquam est difficile: juxta conditum revertat ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium.

15 Negavit Sara dicens, Non risi: timore perterrita, Dominus autem: Non est, inquit, ita: sed risisti.

16 Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: & Abraham simul gradiebarur, deducens eos.

17 Dixitque Dominus: Num celare poterò Abraham quæ gesturus sum?

18 Cum futurus sit in gentem magnam, ac robustissimam, & BENEDICENDÆ sint in illo omnes nationes terræ?

19 Scio enim quod præceptum sit filiis suis, & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini, & faciant judicium & justitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quæ locutus est ad eum.

20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis.

21 Descendam & videbo, utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint: an non est ira, ut sciam.

22 Converteruntque se inde, & abierunt Sodomam: & Abraham vero adhuc stabat coram Domino.

23 Et appropinquans ait: Numquid perdes justum cum impio?

24 Si fuerint quinquaginta justi in civitate peribunt simul? & non parces loco illi propter quinquaginta justos, si fuerint in eo?

25 Absit a te, ut rem hanc facias, & occidas justum cum impio, siatque justus sicut impius, non est hoc tuum: qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.

26 Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomus quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.

27 Respondensque Abraham, ait: Quia semel cepi, loquar ad Dominum meum, cum sit pulvis & cinis.

28 Quid si minus quinquaginta justis, quinque fuerint? delebit propter quadraginta quinque, universam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque.

29 Rursumque locutus est ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percuriam propter quadraginta.

30 Ne queso, inquit, indigneris Domine, si loquar: Quid si ibi inventi fuerint triginta? Respondit: Non faciam, si invenero ibi triginta.

31 Quia semel, ait, cepi, loquar ad Dominum meum: Quid si ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti.

32 Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem.

33 Abiitque Dominus, postquam cessavit loqui ad Abraham: & ille reversus est in locum suum.

† Supr.
17. 19.
Inf. 21.
1.
Rom. 9.
9.

† 1. Pet.
3. 6.

Sup. 22.
Inf. 22.
18.

Hebr.
23. 22.

CAPUT XIX.

Lot, Angelis hospitio susceptis, a Sodomitis vim patitur, cum uxore & utraque filia a Sodomitico ereptus incubat, uxorem in via amisit; tandemque inebriatus, cum utraque filia incestum ignorans commisit; unde ortum habuerunt Moabita & Ammonita.

Hebr.
15. 2.

1 Veneruntque duo angeli Sodomam vesperis, & sedente Lot in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit, & ivit obviam eis: adoravitque pronus in terram,

2 Et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, & manete ibi: lavate pedes vestros, & mane proficissemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus.

3 Compulit illos oppido ut diverterent ad eum: ingressisque domum illius fecit convivium, & coxit azyma: & comederunt.

4 Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad senem, omnis populus simul.

5 Vocaveruntque Lot, & dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoscamus eos.

6 Egressus ad eos Lot, post tergum occultans ostium, ait:

7 Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere.

8 Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, & abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei.

9 At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquit, ut advena, numquid ut iudices? te ergo ipsum magis quam hos affligemus. † Vinque faciebant Lot vehementissime: jamque prope erat ut effringerent fores.

10 Et ecce miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Lot, clausuruntque ostium.

11 Et eos, qui foris erant, † percusserunt cæcitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent.

12 Dixerunt autem ad Lot: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac:

13 Delebitur enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos ut perdamus illos.

14 Egressus itaque Lot, locutus est ad generos suos, qui accepturi erant filias eius, & dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia elebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui.

15 Cumque esset mane, cogebant eum angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes: ne & tu pariter pereas in scelere civitatis.

16 Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, ac duram filiarum ejus, eo quod parceret Domino illi.

17 † Eduxeruntque eum, & posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac: ne & tu simul pereas.

18 Dixitque Lot ad eos: Quæso Domine mi,

19 Quia invenit servus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possim in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, & moriar:

20 Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea: numquid non modica est, & viveat anima mea?

21 Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es.

22 † Festina & salvare ibi: quia non poterit facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen ubi illis Segor.

23 Sol egressus est super terram, & Lot ingressus est Segor.

24 † Igitur Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhæam sulphur & ignem à Domino de caelo:

25 Et subvertit civitates has, & omnem circa regionem, universos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia.

26 † Respicienteque uxor ejus post se, versa est in statuum salis.

27 Abraham autem confurgens mane, ubi steterat † prius cum Domino,

28 Intuitus est Sodomam & Gomorrhæam, & universam terram regionis illius: viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum.

29 Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abraham, liberavit Lot de subversione urbium in quibus habitaverat.

30 Ascenditque Lot de Segor, & mansit in monte, duæ quoque filiae ejus cum eo (timeverat enim manere in Segor) & mansit in spelunca ipse, & duæ filiae ejus cum eo.

31 Dixitque major ad minorem: Pater noster senex est, & nullus virorum remansit in terra qui possit ingredi ad nos juxta morem universæ terræ.

32 Veni, inebriemus eum vine, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen.

33 Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa: Et ingressa est major, dormivitque cum patre: at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit.

34 Altera quoque die dixit major ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hæc nocte, & dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro.

35 Dederunt etiam & illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia, dormivit cum eo: & ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexit.

36 Conceptorunt ergo duæ filiae Lot de patre suo.

37 Peperitque major filium, & vocavit nomen ejus Moab: ipse est pater Moabitarum usque in presentem diem.

38 Minor quoque peperit filium, & vocavit nomen ejus Ammon, id est, filius populi mei: ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

CAPUT XX.

Abraham in Geraris peregrinanti uxor à rege tollitur: quæ ad Domini jussionem cum magno donis intacta redditur, & Abraham orante salus domui restituitur.

1 Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades & Sur: & peregrinatus est in Geraris.

2 Dixitque de Sara uxore sua, Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.

† Sap.
10. 6.

† Dent.
32. 13.

† Isa. 13.

† Jerem.
50. 40.

† Ezech.
16. 49.

† Ose. 11.
8.

† Amos
4. 11.

† Luc. 17.
38.

† Judæ v.

† Luc.
17. 32.

† Sup.
18. 1.

† 2. Pet.
2. 8.

† Sap.
19. 16.

† Sap.
10. 6.

3. Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, & ait: En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim vivum.

4. Abimelech vero non tetigerat eam, & ait: Domine, num gentem ignorantem & justam interficies?

5. Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est: & ipsa ait: Frater meus est: in simplicitate cordis mei, & mundicia manuum mearum, feci hoc.

6. Dixitque ad eum Deus: Et ego scio quod simplici corde feceris: & ideo custodivi te ne peccares in me, & non dimisi ut tangeres eam.

7. Nunc ergo redde viro suo uxorem, quia propheta estis: & orabit pro te, & vives: si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu, & omnia quae tua sunt.

8. Statimque de nocte confurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos: & locutus est universa verba haec in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde.

9. Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, & dixit ei: Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me & super regnum meum peccatum grande? quae non debuisti facere, fecisti nobis.

10. Rursusque expositulans, ait: Quid vidisti, ut hoc faceres?

11. Respondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto: & interficient me propter uxorem meam:

12. Alias autem & vere soror mea est, filia patris mei, & non filia matris meae, & duxi eam in uxorem.

13. Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: Hanc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quaerenda ingrediemur, dices quod frater tuus sum.

14. Tulit igitur Abimelech oves & boves, & servos & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque illi Saram uxorem suam,

15. Et ait: Terra coram vobis est, ubicumque tibi placuerit, habita.

16. Sara autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt, & quocumque perrexeris: mementoque te deprehensam.

17. Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech & uxorem, ancillaque ejus, & pepererunt:

18. Concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abrahae.

CAPUT XXI

Nascitur Isaac, circumciditur, & ablactatur: Ismael vero cum matre domo petitur desertis vitibus. Abimelech cum Abraham in foedus medio juramento percussit.

1. **V**isitavit autem Dominus Saram sicut promiserat: & implevit quae locutus est,

2. Concepitque & peperit filium in senectute sua, tempore quo praedixerat ei Deus.

3. Vocavitque Abraham nomen filii sui, quem genuit ei Sara, Isaac:

4. Et circumcidit eum octavo die, sicut praeeperat ei Deus.

5. Cum centum esset annorum: hac quippe aetate patris, natus est Isaac.

6. Dixitque Sara: Risum fecit mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi.

7. Rursusque ait: Quis audierum crederet Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam seni?

8. Crevit igitur puer, & ablactatus est: fecitque Abraham grande convivium in die ablationis ejus.

9. Cumque vidisset Sara filium Agar Aegyptiae ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham:

10. Ejice ancillam hanc, & filium ejus: non enim erit heres filius ancillae cum filio meo Isaac.

11. Dure acciebit hoc Abraham pro filio suo.

12. Qui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puerum, & super ancillam tua: omnia quae dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia tu in Isaac vocabitur tibi semen.

13. Sed & filium ancillae faciam in gentem magnam, quia semen tuum est.

14. Surrexit itaque Abraham mane, & tolens panem & utrem aquae, impositis scapulis ejus, tradiditque puerum, & dimisit eum. Quae cum abiisset, errabat in solitudine Bersabee.

15. Cumque consumpta esset aqua in utre, abiecit puerum subter unam arborum, quae ibi erant:

16. Et abiit, sedique e regione procul quantum potest arcus facere, dixit enim: Non videbo morientem puerum: & sedens contra, levavit vocem suam & flevit.

17. Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque Angelus Dei Agar de caelo, dicens: Quid agis Agar? nolui timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est.

18. Surge, tolle puerum, & tene manum filii: quia in gentem magnam faciam eum.

19. Aperuitque oculos ejus Deus: quae videns puteum aquae, abiit, & implevit utrum, deditque puerum bibere.

20. Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus est in solitudine, factusque est juvenis sagittarius.

21. Habitavit quae in deserto Pharan, & accipit illi mater sua uxorem de terra Aegypti.

22. Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, ad Abraham: Deus tecum est in universis quae agis.

23. Jura ergo per Deum, ne nocas mihi, & posteris meis, stirpique meae: sed juxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi, & terrae in qua versatus es advena.

24. Dixitque Abraham: Ego jurabo.

25. Et increpavit Abimelech propter puteum aquae quem vi abstulerat servi ejus.

26. Responditque Abimelech: Nescivi quis fecerit hanc rem: sed & tu non indicasti mihi, & ego non audivi praeter hodie.

27. Tulit itaque Abraham oves & boves, & dedit Abimelech: percusseruntqueambo foedus.

28. Et statuit Abraham septem agnas gregis forisum.

29. Qui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agnae istae, quas stare fecisti forisum?

30. At ille: Septem, inquit, agnae accipies de manu mea: ut sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum.

31. Ideo vocatus est locus ille Bersabee: quia ibi uterque juravit.

32. Et iniecit foedus pro puteo juramenti.

33. Surrexit autem Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, revertique sunt in terram Palaestinarum, Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, & invocavit ibi nomen Domini Dei aeterni.

34. Et fuit colorus terrae Palaestinarum diobus multis.

† Sup.
22. 13.† Inf.
21. 23.† Sup.
27. 19.
28. 18.
19.† Gal.
4. 23.
Hebr.
11. 11.† 17. 19.
Matth.
23. 2.† Gal.
4. 30.† Rom.
9. 7.
Hebr.
11. 18.† Sup.
23. 14.

CAPUT XXII.

Fides & obedientia Abrahae in filii sui praecpta immolatione probatur, sed ab ipsius immolatione prohibetur ab angelo, promissionisque ei demum ob hanc insignem obedientiam confirmatur: & filii Nachor fratris Abrahamae numerantur.

1 **Q**Ua postquam gesta sunt, † tentavit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum.

2 At ille: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi.

3 Igitur Abraham de nocte confurgens, stravit asinum suum: ducens secum duos juvenes, & Isaac filium suum: Cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem praeceperat ei Deus.

4 Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul:

5 Dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego & puer illic usque prope- rantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos.

6 Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem & gladium. Carnique duo peregerunt simul.

7 Dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis filii? Ecce, inquit, ignis & ligna: ubi est vicima holocausti?

8 Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, filii mi. Pergabant ergo pariter:

9 Et venerunt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo aedificavit altare, & desuper ligna composuit: cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare superstruam lignorum.

10 Extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum.

11 Et ecce angelus Domini de caelo, clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum.

12 Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quod times Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me.

13 Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres haerentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.

14 Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videt.

15 Vocavit autem angelus Domini Abraham secundo de caelo, dicens:

16 † Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti haec rem: & non pepercisti filio tuo unigenito propter me.

17 Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli, & velut arenam quae est in litore maris: possidebit semen tuum portus inimicorum suorum,

18 Et † **BENEDICENTUR** in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti voci meae.

19 Reversus est Abraham ad pueros suos, aberuntque Bersabee simul, & habitavit ibi.

20 His ita gestis, nuntiatum est Abrahae quod Melcha quoque genuisset filiae Nachor fratris suo,

21 Hus primogenitum, & Buz fratrem ejus, & Camuel patrem Syrorum,

22 Et Cated, & Azau, Pheldas quoque & Jedlaph,

23 Ac Bathuel, de quo nara est Rebecca: octo istos genuit Melcha, Nachor fratris Abrahamae.

24 Concubina vero illius, nomine Roma, peperit Tabee, & Gahan, & Tahas, & Maacha.

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in spelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro praesenti emit pecunia, sepelitur.

1 **V**IXIT autem Sara centum vigintiseptem annis.

2 Et mortua est in civitate Arbee, quae est Hebron, in terra Chanaan: venitque Abraham ut plangeret & fletet eam.

3 Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens:

4 Advena sum & peregrinus apud vos: date mihi jus sepulchri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum.

5 Responderunt filii Heth, dicentes:

6 Audi nos domine, princeps Dei es apud nos: in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullusque te prohibere poterit quin in monumento ejus sepelias mortuum tuum.

7 Surrexit Abraham, & adoravit populum terrae, filios videlicet Heth:

8 Dixitque ad eos: Si placet animae vestrae ut sepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Seor:

9 Ut det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agrum sui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulchri.

10 Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens:

11 Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu magis ausulta quod loquor: Agrum trado tibi, & speluncam quae in eo est, praesentibus filiis populi mei, sepeli mortuum tuum.

12 Adoravit Abraham coram populo terrae.

13 Et locus est ad Ephron circumstante plebe: Quae, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam mortuum meum in eo.

14 Responditque Ephron:

15 Domine mi, audi me: Terra, cumque postulas, quadringentis siclis argenti valer: istud est pretium inter me & te: sed quantum est hoc? Sepeli mortuum tuum.

16 Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron postulaverat, audientibus filii Heth, quadringentos siclos argenti probatae monetae publicae.

17 Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse, quam spelunca, & omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum,

18 Abrahamae in possessionem, videntibus filiis Heth, & cunctis qui intrabant portam civitatis illius.

19 Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorem suam in spelunca agri duplici, quae respiciebat Mambre, † haec est Hebron in terra Chanaan.

20 Et consumatus est ager, & agrum quod erat in eo, Abraham in possessionem monumenti & filiis Heth.

† Iudith
8. 22.
Hebr.
11. 17.

† Ios. 2.
21.

† Psal.
106. 9.
Eclii.
49. 24.
1. Ma.
chab. 2.
51.
Luc. 1.
71.
Hebr. 6.
13. 17.
† Supr.
12. 1.
& 18.
18.
Inf. 26.
4.
Eclii.
44. 25.
Act. 3.
25.

† Infr.
35. 27.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipso adjuratus & in Mesopotamiam ad quaerendam uxorem Isaac misissus, signo a Domino petito, Rebecca invenit, & habito parentum ac fratris ipsius quæ consensu adducit ad Isaac: quam ille ducit in uxorem, & ita super matris morte accipit consolationem.

1 ERAT autem Abraham senex, dierumque multorum: & Dominus in cunctis benedixerat ei.

2 Dixitque ad servum senioreni domus sue, qui præerat omnibus quæ habebat: † Pone manum tuam subter femur meum,

3 Ut adjurem te per Dominum, Deum cæli & terre, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chanaanorum, inter quos habito:

4 Sed ad terram & cognationem meam proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.

5 Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egressus es?

6 Dixitque Abraham: Cave nequando reducas filium meum illuc.

7 Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei, & de terra nativitatis meæ, qui locus est mihi, & juravit mihi, dicens: † Semini tuo dabo terram hanc: ipse mitteret angelum suum coram te, & accipe inde uxorem filio meo:

8 Sin autem mulier noluerit sequi te, non teneris juramento: filium meum tantum ne reducas illuc.

9 Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini sui, & juravit illi super sermone hoc.

10 Tulitque decem camelos de grege domini sui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans secum, profectusque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor.

11 Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum juxta puteum aque vespere, tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:

12 Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam cum domino meo Abraham.

13 Ecce ego sto prope fontem aque, & filie habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.

14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam: & illa responderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est, quam præparasti servo tuo Isaac: & per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo.

15 Necdum intra se verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bachel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in sepala sua,

16 Puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro, descenderat autem ad fontem, & impleverat hydriam, ac revertebatur.

17 Occurritque ei servus, & ait: Paxillum aque mihi ad bibendum præbe de hydria tua.

18 Quæ respondit: Bibe domine mi: celeriterque deposuit hydriam super ulgam suam, & dedit ei potum.

19 Cumque ille bibisset, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.

20 Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam: & hauriam omnibus camelis dedit.

21 Ipse autem contemplantur eam tacitus, scire volens utrum prosperum iter suum fecisset Dominus, an non.

22 Postquam autem biberunt cameli, protulit vir inares aureas, appendentes fuclos duos, & amillas totidem pondo siclorum decem.

23 Dixitque ad eam: Cujus es filia? Indica mihi: est in domo patris tui locus ad manendum?

24 Quæ respondit: Filia sum Bachelis, filii Melchæ, quem peperit ipsi Nachor.

25 Et addidit, dicens: Palearum quoque & fœni plurimum est apud nos, & locus spatiosus ad manendum.

26 Inclinavit se homo, & adoravit Dominum,

27 Dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non absulit misericordiam & veritatem suam a domino meo, & recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei.

28 Concurrit itaque puella, & nuntiavit in domum matris suæ omnia quæ audierat.

29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est ad hominem, ubi erat fons.

30 Cumque videret inares & amillas in manibus fororis suæ, & audisset cuncta verba referentis: Hæc locus est mihi homo: venit ad vitum, qui stabat juxta camelos, & prope fontem aque:

31 Dixitque ad eum: Ingredere, benedixit Domini: cur foris stas? præparavi domum, & locum camelis.

32 Et introduxit eum in hospitium: ac destravit camelos, deditque paleas & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & vitum qui venerat cum eo.

33 Et apposuit est in conspectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere.

34 At ille: Servus, inquit, Abraham sum:

35 Et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est: & dedit ei oves & boves, argentum & aurum, servos & ancillas, camelos & asinos.

36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia quæ habuerat.

37 Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chanaanorum, in quorum terra habito:

38 Sed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo:

39 Ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecum mulier?

40 Dominus, ait, in cuius conspectu ambulavi, mitteret angelum suum tecum, & diriget viam tuam: accipiesque uxorem filio meo de cognatione mea, & de domo patris mei.

41 Innocens eris a maledictione mea, cum veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42 Veni ergo hodie ad fontem aquæ, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam, in qua nunc ambulo,

43 Ecce sto juxta fontem aquæ, & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit a me: Da mihi paxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua:

44 Ex dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam præparavit Dominus filio domini mei.

† Infr.
47. 29.

† Supr.
23. 7.
& 13.
25. &
15. 28.
Inf. 26.
4.

45 Dumque hæc tacitus tecum volveret, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in scapula: descenditque ad fontem, & hausit aquam. Et ajo ad eam: Da mihi parvulum bibere.

46 Quæ festinus deposuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribum ponam. Bibi, & adaquavit camelos.

47 Interrogavique eam, & dixi: Cujus es filia? Quæ respondit: Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suspendi itaque in aureas ad orandam faciem ejus, & amillas posui in manibus ejus.

48 Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut fumerem filiam fratris domini mei filio ejus.

49 Quamobrem si facitis misericordiam & veritatem cum domino meo: indicite mihi: sin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, sive ad sinistram.

50 Responderuntque Laban & Bathuel: A Domino egressus est sermo: non possumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51 En Rebecca coram te est: tolle eam, & proficiscere, & sit uxor filii domini tui, sicut locutus est Dominus.

52 Quod cum audisset puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum.

53 Prolatisque vasis argenteis, & aureis, ac vestibus, dedit ea Rebecæ pro munere, fratribus quoque ejus & matri dona obtulit.

54 Into convivio, vescentes pariter & bibentes manserunt ibi. Surgens autem mane, locutus est puer: Dimitte me, ut vadam ad dominum meum.

55 Responderuntque frater ejus & mater: Mane puella saltem decem dies apud nos, & postea proficiscetur.

56 Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimitte me ut pergam ad dominum meum.

57 Et dixerunt: Vocemus puellam, & queramus ipsius voluntatem.

58 Cæmque vocata venisset, sciscitanti sunt: Vis ire cum homine isto? Quæ ait: Vadam.

59 Dimiserunt ergo eam, & nutricem illius, servumque Abraham, & comites ejus.

60 Imprecantes prospera sorori suæ, atque dicentes: Soror nostra est, crescat in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum suorum.

61 Igitur Rebecca & puellæ illius, ascendis camelis, secute sunt virum: qui festinus revertebatur ad dominum suum.

62 Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam quæ ducit ad puteum, † cujus nomen est Viventis & videntis: habitabat enim in terra australi:

63 Et egressus fuerat ad meditandum in agro, † inclinata jam die: cumque elevarset oculos, vidit camelos venientes procul.

64 Rebecca quoque, conspecto Isaac, descendit de camelo.

65 Et ait ad puerum: Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium, operuit se.

66 Servus autem, cuncta quæ gesserat, narravit Isaac.

67 Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, & accepit eam uxorem: & in tantum dilixit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

Abraham multis ex Cetura suscepis filiis quibus munera largitur, reliquit Isaac hereditate, mortuus est: Ismael quoque postquam duodecim genuit duces, moritur: Isaac pro uxore sua sterili precatur, geminos genuit Esau & Jacob, quorum major vendidit minori primogenita.

1 Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam:

2 Quæ peperit ei Zamran, & Iecsan, & Madan, & Madian, & Jeshoe, & Sue.

3 Iecsan quoque genuit Saba, & Dadan. Filii Dadan fuerunt, Assurim, & Loomim, & Loomim.

4 At vero ex Madian ortus est Ephra, & Opher, & Henoch, & Abida, & Eldad: omnes hi filii Ceturæ.

5 Deditque Abraham cuncta quæ possederat, Isaac:

6 Filiis autem concubinarum largitus est munera, & separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

7 Puerunt autem dies vite Abraham, centum septuaginta quinque anni.

8 Et deficiens mortuus est in senectute bona, proventusque ætatis, & plenus dierum: congregatusque est ad populum suum.

9 Et sepelierunt eum Isaac & Ismael filii sui in spelunca duplici, quæ sita est in agro Ephron filii Seor Hethæi, è regione Mambre.

10 Quem emerat à filiis Heth: ibi sepultus est ipse, & Sara uxor ejus.

11 Et post obitum illius benedixit Deus Isaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum nomine Viventis, & videntis.

12 Hæc sunt generationes Ismael filii Abraham, quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:

13 Et hæc nomina filiorum ejus in vocabulis & generationibus suis, † Primogenitus Ismaelis Nabajoth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mahsam,

14 Masma quoque, & Duma, & Massa, & Hagar, & Thema, & Jecsur, & Naphis, & Cedma.

16 Isti sunt filii Ismaelis: & hæc nomina per castella & oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum.

17 Et facti sunt anni vite Ismaelis centum triginta septem, deficiensque mortuus est, & appositus ad populum suum.

18 Habitavit autem ab Hevlla usque Sur: quæ respicit Ægyptum introcunctibus Assyris: coram cunctis fratribus suis obiit.

19 Hæc quoque sunt generationes Isaac filii Abraham: Abraham genuit Isaac:

20 Qui cum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebecca filiam Bethuelis Syri de Mesopotamia, † sororem Laban.

21 Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis: qui exaudivit eum, & dedit concepitur Rebecca.

22 Sed collidebatur in utero ejus parvuli, quæ ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum.

23 Qui respondens, ait: † Duxerunt sunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividuntur, popululique populum superabit, & major serviet minori.

24 Jam tempus pariendi advenerat, & ecce gemini in utero ejus reperti sunt.

1. Par.
1. 31.

† 1. Par.
1. 29.

† Rom.
9. 10.

25 † Qui

† Sup.
16. 14.

† Ofce
17. 3.
† Marc
11. 20

25 † Qui prior egressus est, rufus erat, & torus in morem pelvis hispidus: vocatumque est nomen eius Esau. † Procius alter egrediens, plantam fratris tenebat manu: & idcirco appellavit eum Jacob.

26 Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli.

27 Quibus adultis, factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola: Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis.

28 Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vefceretur: & Rebecca diligebat Jacob.

29 Coxie autem Jacob pulmentum: ad quem cum venisset Esau de agro lassus,

30 Ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen eius † Edom.

31 Cui dixit Jacob: Vende mihi primogenita tua.

32 Ille respondit: En mortui, quid mihi proderunt primogenita?

33 Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravie ei Esau, & vendidit primogenita.

34 Et sic accepto pane & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit: parvipendens quod primogenita vendidisset.

CAPUT XXVI.

Isaac ob famam in Geraris peregrinatus, post acceptam Terra promissionem & seminis benedictionem, reprehenditur ab Abimelech quod Rebecam dixerit suam esse sororem: & pastoribus ipsorum pro puteis jurantibus, Abimelech cum Isaac sedus percussit. Esau uxores accipit.

† **O**Rta autem fame super terram, post eam sterilitatem quae acciderat in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palaestinarum in Gerara.

2 Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne descendas in Aegyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi.

3 Et peregrinare in ea, & eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & semini tuo dabo universas regiones has, † complens juramentum quod spondi Abraham patri tuo.

4 Et multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli: daboque posteris tuis universas regiones has: † & BENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terrae.

5 Eo quod obediit Abraham voci meae, & custodierit praecipita & mandata mea, & ceremonias legeque servaverit.

6 Mansit itaque Isaac in Geraris.

7 Qui cum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea est: timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata conjugio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem.

8 Cumque pertransissent dies plurimi, & ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palaestinarum per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua.

9 Et accessit eo, ait: Perspicuum est quod uxor tua sit: cur mentitus es eam sororem tuam esse? Respondit: Timui ne morerer propter eam.

10 Dixitque Abimelech: Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Praecipitque omni populo, dicens:

11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12 Sevit autem Isaac in terra illa, & invenit in ipso anno centrum: benedixitque ei Dominus.

13 Et locupletatus est homo, & ibat proficiens atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est:

14 Habuit quoque possessiones ovium & armentorum, & familiae plurimum. Ob hoc invidentes ei Palaestini,

15 Omnes puteos, quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo:

16 In tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede a nobis, quoniam potentior nobis factus es valde.

17 Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Gerarae, habitaretque ibi,

18 Rursum fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham, & quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philistini: appellavitque eos eisdem nominibus quibus ante parter vocaverat.

19 Foderuntque in Torrente, & repererunt aquam vivam.

20 Sed & ibi jurgium fuit pastorum Gerarae adversus pastores Isaac, dicentium: Nostra est aqua, quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Galumaniam.

21 Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati sunt, appellavitque eum, Inimicitias.

22 Iyotectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen eius, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, & fecit crescere super terram.

23 Ascendit autem ex illo loco in Bersabee,

24 Ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum: benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham.

25 Itaque aedificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: praecipitque servis suis ut foderent puteum.

26 Ad quem locum cum venissent de Geraris, Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum,

27 Locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me, hominem quem odistis, & expulistis a vobis?

28 Qui responderunt: Vidimus tecum esse Dominum, & idcirco nos diximus: Sit juramentum inter nos, & ineamus foedus,

29 Ut non facias nobis quiddam mali, sicut & nos nihil tuorum attrigimus, nec fecimus quod te laederet: sed cum pace dimissimus auctum benedictione Domini.

30 Fecit ergo eis convivium, & post cibum & potum

31 Surgentes mane, juraverunt sibi invicem: dimisitque eos Isaac pacifice in locum suum.

32 Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac, annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33 Unde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impositum est Bersabee, usque in praesentem diem.

34 Esau vero quadragenarius duxit uxores, Judith filiam Beeri Hethae, & Basemath filiam Elon ejusdem loci:

35 † Quae ambae offenderant animum Isaac & Rebecca.

CAPUT XXVII.

Jacob matris consilio benedictionem lato Esau accepit; ad ejus edium fugendum monetur a matre ut in Haran ad Laban concedat.

† **S**ENIT autem Isaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat: vocavitque Esau filium suum majorem, & dixit ei: Fili mi? Qui respondit: Adium.

† Abd.
v. 1.
Hebr.
12. 16.

† Supr.
12. 7.
& 15.
16.
† Supr.
10. 3.
& 18.
18. &
22. 17.
Infra
28. 14.

† Inf.
27. 46.

2 Cui pater: Vides, inquit, quod fenerim, & ignorem diem mortis meae.

3 Summe arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras: cumque venatu aliquid apprehenderit,

4 Fac mihi inde pulmentum sicut velle me molli, & affer ut comedam: & benedicat tibi anima mea antequam moriar.

5 Quod cum audisset Rebecca, & ille abiisset in agrum ut iustionem patris impleret,

6 Dixit filio suo Jacob: Andivi patrem eum loquentem cum Esau fratre tuo, & dicentem ei:

7 Affer mihi de venatione tua, & fac cibos ut comedam, & benedicam tibi coram Domino antequam moriar.

8 Nunc ergo fili mi, acquiesce consiliis meis:

9 Et pergens ad gregem, affer mihi duos haedos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vesciatur:

10 Quas cum intuleris, & comederit, benedicat tibi priusquam moriatur.

11 Cui ille respondit: Nosti quod Esau frater meus homo pilosus sit, & ego lenis?

12 Si atredaverit me pater meus, & fenerit, timeo ne putet me tibi voluisse illudere, & indicam super me maledictionem pro benedictione.

13 Ad quem mater: In me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam, & pergens affer que dixi.

14 Abiit, & artulit, deditque matri. Paravit illa cibos, sicut velle noverat patrem illius.

15 Et vestibus Esau vade bonis, quas apud se habebat domi, induit eum:

16 Pellisculaeque haedorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit.

17 Deditque pulmentum, & panes, quos coxerat, tradidit.

18 Quibus illatis, dixit: Pater mi? At ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi?

19 Dixitque Jacob: Ego sum primogenitus tuus Esau? feci sicut praecipisti mihi: surge, sede, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua.

20 Rursumque Isaac ad filium suum: Quo modo, inquit, tam cito invenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit ut cito occurreret mihi quod volebam.

21 Dixitque Isaac: Accede huc, ut tangam te fili mi, & probem utrum tu sis filius meus Esau, an non.

22 Accessit ille ad patrem, & palpato eo, dixit Isaac: Vox quidem, vox Jacob est, sed manus, manus sunt Esau.

23 Et non cognovit eum, quia pilosae manus similitudinem majoris expresserant. Benedicens ergo illi,

24 Ait: Tu es filius meus Esau? Respondit, Ego sum.

25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum: quo hausto,

26 Dixit ad eum: Accede ad me, & da mihi osculum, fili mi.

27 Accessit, & osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.

28 Det tibi Deus de rore caeli, & de pinguedine terrae, abundantiam frumenti & vini.

29 Et serviant tibi populi, & adorent te tribus: esto dominus fratrum tuorum, & invenerunt ante te filii matris tuae: qui male dixerit tibi, sit ille maledictus: & qui bene dixerit tibi, benedictionibus repletur.

30 Vix Isaac sermonem impleverat: & egreffo Jacob foras, venit Esau,

31 Coctosque de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge pater mi, & comede de venatione filii tui: ut benedicat mihi anima tua.

32 Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau.

33 Expavit Isaac stupore vehementi: & ultra quam credi potest, admirans, ait: Quis igitur ille est qui dudum captam venationem artulit mihi, & comedi ex omnibus praeiuram tuam venires? benedixique ei, & erit benedictus.

34 Andivisti Esau sermonibus patris, irruit elemosae magno: & conservatus, ait: Benedic etiam & mihi, pater mi.

35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.

36 At ille subiunxit: Iuste vocatum est nomen ejus Jacob: supplantavi enim me in altera vice: † primogenita mea ante tulit, & nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem: Numquid non reservasti, ait, & mihi benedictionem?

37 Respondit Isaac: Dominum tuum illum constitui, & omnes fratres ejus servituti illius subjugavi: frumento & vino stabilivi eum, & tibi post haec, fili mi, ultra quid faciam?

38 Cui Esau: Nam unam, inquit, tantum benedictionem habes, pater: mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque ejulatu magno fletet,

39 Motus Isaac, dixit ad eum: † In pinguedine terrae, & in rore caeli desuper

40 Erit benedictio tua. Vives in gladio, & fratri tuo servies: tempusque veniet, cum excutias & solvas jugum ejus de cervicibus tuis.

41 Oderat ergo semper Esau Jacob pro benedictione qua benedixerat ei pater: dixitque in corde suo: † Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.

42 Nuntiata sunt haec Rebecca: quae mittens & vocans Jacob filium suum, dixit ad eum: Ecce Esau frater tuus minatur ut occidat te.

43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, & confurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran:

44 Habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui,

45 Et cesserit indignatio ejus, obfuscaturque corum quae fecisti in eis: postea mittam, & adducam te inde huc: cur utroque orbabor filio in uno die?

46 Dixitque Rebecca ad Isaac: Tardet me vita: meae propter filias Hethi: si acciperit Jacob uxorem de stirpe inuis terrae, nolo vivere.

CAPUT XXVIII.

Jacob accepta a patre benedictione, in Mesopotamiam transfrens, videt in seminis scalam cui innititur Dominus: & accepta de terra ac seminis multiplicacione promissione, experientis votum Deo voverit.

1 Vocavit itaque Isaac Jacob, & benedixit eum, praecipitque ei dicens: Non li accipere conjugem de genere Chanaan:

2 Sed vade, & proficiscere in Mesopotamiam Syriae, ad domum Bethuel patris matris tuae: & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.

3 Deus autem omnipotens benedicat tibi, & crescere te faciat, atque multiplicet: ut sis in turbas populorum.

4 Et det tibi benedictiones Abraham, & semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuae, quam pollicitus est avo tuo.

† Ofce
11. 12.

† Cumque dimisisset eum Isaac, profectus venit in Mesopotamiam Syriae ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebeckae matris suae.

6 Videns autem Esau quod benedixisset pater suus Jacob, & misisset eum in Mesopotamiam Syriae, ut inde uxorem duceret; & quod post benedictionem praecepisset ei, dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan:

7 Quodque obediens Jacob parentibus suis iisset in Syriam:

8 Probens quoque quod non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus:

9 Ivit ad Himelem, & duxit uxorem, absque iis quas prius habebat, Maheth filiam Ismael filii Abraham, sororem Najoth.

10 Igitur egressus Jacob de Bersabee, pergebat Haran.

11 Cumque venisset ad quemdam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubum, tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens capiti suo, dormivit in eodem loco.

12 Viditque in somnis flantem super terram, & cacumen illius tangens caelum: angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam,

13 Et Dominum innixum scalae dicentem sibi: † Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo & semini tuo.

† Eritque semen tuum quasi pulvis terrae: † dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem: † BENEDICENTUR IN TE & in semine tuo cunctae tribus terrae.

15 Et ero custos tuus quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam nisi complevero universa quae dixi.

16 Cumque evigilasset Jacob de somno, ait: Vere Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.

17 Pavensque, Quam terribilis est, inquit, locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, & porta caeli.

18 Surgens ergo Jacob mane, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum, † fundens oleum desuper.

19 Appellavitque nomen urbis Bethel, quae prius Luz vocabatur.

20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum.

21 Reversusque suero prospere ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum.

22 Et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei: cunctorumque quae dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAPUT XXIX.

Jacob à Laban susceptus, septem annis illi pascio iniso pro Rachel filia servivit: cui cum supposita esset Lia, septem alios annos pro eadem implere coactus est: Rachele autem sterili, Lia quatuor peperit filios.

1 Profectus ergo Jacob venit in terram Orientalem.

2 Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum: nam ex illo adaquarebantur pecora, & os ejus grandis lapide claudebatur.

3 Moritose erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, & reflectis gregibus rursus super os putei ponerent.

4 Dixitque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Haran.

5 Quos interrogans, Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.

6 Sanusne est? inquit. Valet, inquit: & ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.

7 Dixitque Jacob: Adhuc multum diei superest, nec est tempus ne reducantur ad canas greges: date ante potum ovibus, & sic eas ad pascum reducite.

8 Qui responderunt: Non possumus, donec omnia pecora congregentur, & amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.

9 Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascebat.

10 Quam cum vidisset Jacob, & sciret consobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui: amovit lapidem quo puteus claudebatur.

11 Et adaquato grege, osculatus est eam: & elevata voce flevit.

12 Et indicavit ei quod frater esset patris sui, & filius Rebeckae: ac illa festinans nuntiavit patri suo.

13 Qui, cum audisset venisse Jacob filium sororis suae, cucurrit obviam ei: complexusque eum, & in oscula ruens, duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris,

14 Respondit: Os meum es, & caro mea. Et postquam impleti sunt dies mensis unius,

15 Dixit ei: Num quia frater meus es, gratis servies mihi? dic quid mercedis accipias.

16 Habebat vero duas filias, nomen majoris Lia: minor vero appellabatur Rachel.

17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie, & venusto aspectu.

18 Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi pro Rachel filia tua minore, septem annis.

19 Respondit Laban: Melius est ut tibi eam dem quam alteri viro, mane apud me.

20 Servivit ergo Jacob pro Rachel septem annis: & videbantur illi pauci dies praemortis magnitudine.

21 Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam: quia jam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam.

22 Qui vocatis multis amicum turbis ad convivium, fecit nuptias.

23 Et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum.

24 Dans ancillam filiae, Zephram nomine. Ad quam cum ex more Jacob fuisset ingressus, factis mane vidit Liam:

25 Et dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti? nonne pro Rachel servivi tibi? quare imposuisti mihi?

26 Respondit Laban: Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias.

27 Imple hebdomadam dierum hujus copulae: & hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es mihi septem annis aliis.

28 Acquievit placito: & hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem:

29 Cui pater servam Balam tradiderat.

30 Tandemque potius optatis nuptiis, amorem sequentis priori praetulit, serviens apud eum septem annis aliis.

31 Videns autem Dominus quod despiceret Liam, aperuit vulvam ejus, forore sterili permanente.

32 Quae conceptum genuit filium, vocavitque nomen ejus Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus.

33 Rursumque concepit & peperit filium, & ait: Quoniam audivit me Dominus haberi contemptum, dedit etiam istum mihi: vocavitque nomen ejus Simeon.

† Infra
35. 1.
& 48. 3.

† Deut.
12. 20.
& 19. 8.
† Supr.
26. 4.

† Inf.
33. 13.

34 Concepitque tertio, & genuit alium filium: dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eo quod pepererim ei tres filios: & idcirco appellavit nomen ejus, Levi.

35 Quarto concepit, & peperit filium & ait: Modo confitebor Domino: † & ob hoc vocavit eum, Judam: cessavitque parere.

CAPUT XXX.

Rachel sterilis & Lia parere cessans ancillas suas marito tradunt, ex quibus singula binos suscipiunt filios; prater quos Lia duos alios & filiam parit; Rachel vero Joseph: quibus natis, Laban de mercede paciscitur cum Jacob, qui hoc modo plurimum ditatus est.

1 **C**ernens autem Rachel quod infecunda fuisset, invidit forori suae, & ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar.

2 Cui iratus respondit Jacob: Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?

3 At illa: Habeo, inquit, famulam Balam: Ingredere ad illam, ut pariat super genua mea, & habeam ex illa filios.

4 Deditque illi Balam in conjugium: quae, Ingresso ad se viro, concepit, & peperit filium.

6 Dixitque Rachel: Indicavit mihi Dominus, & exaudivit vocem meam, dans mihi filium: & idcirco appellavi nomen ejus, Dan.

7 Rursumque Bala concipiens peperit alterum,

8 Pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum forere mea, & invaluit: vocavitque eum, Nephtali.

9 Sentiens Lia quod parere desisset, Zelpham ancillam suam marito tradidit.

10 Qua post conceptum edente filium,

11 Dixit: Felicitet: & idcirco vocavit nomen ejus, Gad.

12 Peperit quoque Zelpha alterum.

13 Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine mea: Bearam quippe me dicent mulieres: propterea appellavit eum, Aser.

14 Egressus autem Ruben tempore messis triticivae in agrum, reperit mandragoras: quas matri Liae donavit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui.

15 Illa respondit: Parumne tibi videtur, quod praeruperis maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei ruleris? Ait Rachel: Dormiet tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.

16 Redeuntique ad vesperam Jacob de agro, egressus est in occursum ejus Lia, & ad eam, inquit, intrabis: quia mercede conduxisti me pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa.

17 Et exaudivit Deus preces ejus: concepitque & peperit filium quintum.

18 Et ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo: appellavitque nomen ejus, Issachar.

19 Rursum Lia concipiens, peperit sextum filium.

20 Et ait: Dotavit me Deus dote bona: etiam hac vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios: & idcirco appellavit nomen ejus, Zabulon.

21 Post quem peperit filiam, nomine Dinam.

22 Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.

23 Quae concepit & peperit filium, dicens: Abtulit Deus opprobrium meum:

24 Et vocavit nomen ejus, Joseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum.

25 Nato autem Joseph, dixit Jacob socio suo: Dimitte me ut revertar in patriam, & ad terram meam.

26 Da mihi uxores, & liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam: tu nosti servitutum qua servivi tibi.

27 Ait illi Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te:

28 Constatue mercedem tuam, quam dem tibi.

29 At ille respondit: Tu nosti quomodo servierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit possessio tua.

30 Modicum habuisti antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Justum est igitur ut aliquando provideam etiam domui meae.

31 Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: sed si feceris quod postulo, iterum pascam, & custodiam pecora tua.

32 Cyra omnes greges tuos, & separa cunctas oves varias & sparso vellere: & quodcumque sursum, & maculosum, variumque fuerit, tam in ovibus quam in capris, erit merces mea.

33 Respondebitque mihi eras justitia mea, quando placiti tempus advenierit coram te: & omnia quae non fuerint varia, & maculosa, & surva, tam in ovibus quam in capris, furti me arguent.

34 Dixitque Laban: Gratium habeo quod petis.

35 Et separavit in die illa, capras, & oves, & hircos, & arietes, varios atque maculosos: cunctam autem gregem unicolorem, id est, albi & nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum.

36 Et posuit spatium itineris trium dierum inter se & generum, qui pascebat reliquos greges ejus.

37 Tollens ergo Jacob vires populeas virides, & amygdalinas, & ex planis, ex parte decorticavit eas: detraxitque corribus, in his quae spoliata fuerant, candor apparuit: illa vero quae integra fuerant, viridia permanserunt: atque in hunc modum color effectus est varius.

38 Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua: ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent.

39 Factumque est ut in ipso calore coctus oves incurrerent virgas, & parerent maculosa, & varia, & diverso colore dispersa.

40 Divisitque gregem Jacob, & posuit virgas in canalibus ante oculos arietum: erant autem albae & nigrae quaeque, Laban: cetera vero, Jacob, separatis inter se gregibus.

41 Igitur quando primo tempore ascenderent oves, ponebat Jacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum & ovium, ut in eorum contemplatione conciperent.

42 Quando vero serotina admittura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factae sunt ea quae erant serotina, Laban: & quae primi temporis, Jacob.

43 Diciturque est homo ultra modum, & habuit greges multos, ancillas & servos, camelos & alinos.

CAPUT XXXI.

Jacob, jubente Domino, ad patrem cum omnibus suis tacitus revertitur, quem Laban insequitur: Rachel autem patris idolis abiat, ipsum quærentem astu decipit: tandemque post varias querelas & jurgia, Jacob & Laban in toto federe, ad propria quisque discedit.

Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Jacob omnia quæ fuerunt patris nostri, & de illius facultate diratus, factus est inclytus:

1. Animadvertit quoque faciem Laban, quod non esset erga se sicut heri & nudifertius;
3. Maxime dicente sibi Lomino: Revertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroque tecum.

4. Misit, & vocavit Rachel & Liam in agrum, ubi pascēbat greges,

5. Dixitque eis: Video faciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri & nudifertius: Deus autem patris mei fuit tecum.

6. Et ipsæ notis quod totis viribus meis servierim patri vestro.

7. Sed & pater vester circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem vicibus: & tamen non dimisit cum Deus ut noceret mihi.

8. Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oves variis fetus: quando vero è contrario air: Alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt.

9. Tulitque Deus substantiam patris vestri, & dedit mihi.

10. Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios & maculosos, & diversorum colorum.

11. Dixitque angelus Dei ad me in somnis: Jacob? Et ego respondi: Adsum.

12. Qui ait: Leva oculos tuos, & vide universos maculosos ascendentes super feminas, varios, maculosos, atque resperfos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.

13. Ego sum Deus Bethel, & tibi unxisti lapidem, & votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, & egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuæ.

14. Responderuntque Rachel & Lia: Numquid habemus residui quidquam in facultatibus & hereditate domus patris nostri?

15. Nonne quasi alienas reputavit nos, & vendidit, comedique pretium nostrum?

16. Sed Deus tulit opes patris nostri, & ea tradidit nobis, ac filius nostris: unde omnia quæ super tibi Deus, fac.

17. Surrexit itaque Jacob, & imposuit libentis ac conjugibus suis super camelos, abiit.

18. Tulitque omnem substantiam suam, & greges, & quicquid in Mesopotamia acquiserant, pergens ad Isaac patrem suum in tertiam Chanaan.

19. Po tempore ierat Laban ad tendendas oves, & Rachel furata est idola patris sui.

20. Noluitque Jacob confiteri socio suo quod fugeret.

21. Cumque abiisset tam ipse quam omnia quæ juris sui erant, & amne transmissio pergeret contra montem Galaad,

22. Nuntiavit est Laban die tertio quod fugeret Jacob.

23. Qui, assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem: & comprehensit eum in monte Galaad.

24. Viditque in somnis dicentem sibi Deum: Cave ne quidquam asperere loquaris contra Jacob.

25. Jamque Jacob extenderat in monte tabernaculum: cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem monte Galaad fixit tentorium.

26. Et dixit ad Jacob: Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio?

27. Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut proficeret te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28. Non es passus ut oscularer filios meos & filias: stulte operatus es: & nunc quidem

29. Valer manus mea reddere tibi majam: sed Deus patris vestri heri dixit mihi: **†** Cave ne loqueris contra Jacob quidquam durius.

30. Esto, ad tuos ire cupiebas, & desiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31. Respondit Jacob: Quod infuso te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas.

32. Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris: scrutare, quicquid tuorum apud me inveneris, & autem hæc dicens, ignorabat quod Rachel furata esset idola.

33. Ingressus itaque Laban tabernaculum Jacob & Lia, & utriusque famulas, non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis,

34. Ille festinans abscondit idola subter fragmenta camelis, & sedit desuper: scrutantique omne tentorium, & nihil inventi,

35. Ait: Ne irascatur dominus meus, quod coram te assurgere nequeo: quia juxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi: sic delusa sollicitudo quærentis est.

36. Timentique Jacob, cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum sic exaristi post me,

37. Et scrutatus es omnem suppellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? pone hic coram fratribus meis & fratribus tuis, & judicent inter me & te.

38. Idcirco viginti annis fui tecum: oves tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi:

39. Nec captum à bestia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam: quicquid furto peribat, à me exigebas:

40. Die nocturne astu urebar, & gelu, fugebarque somnis ab oculis meis.

41. Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis: immutasti quoque mercedem meam decem vicibus.

42. Nisi Deus patris mei Abraham, & timor Isaac, assuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses: afflictionem meam & laborem manuum mearum respexit Deus, & arguit te heri.

43. Respondit ei Laban: Filiae meæ & filii, & greges tui, & omnia quæ cernis, mea sunt: quid possum facere filiis & nepotibus meis?

44. Veni ergo, & incenam factus: ut sit in testimonium inter me & te.

45. Tulit itaque Jacob lapidem, & erexit illum in titulum:

46. Dixitque fratribus suis: Asserte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comeduntque super eum:

47. Quem vocavit Laban Tumulum testis: & Jacob, Acervum testimonii, uterque juxta propriam rem lingue suæ.

48. Dixitque Laban: Tumulus iste erit testis inter me & te hodie, & idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis.

49. Intuatur & judicet Dominus inter nos quando recesserimus à nobis,

† Sup.
28. 18.

† Infra
28. 18.

50 Si affixeris filias meas, & si introduce-
ris alias uxores super eas: nullus sermone
nostri testis est absque Deo, qui presens re-
spicit.

51 Dixitque rursus ad Jacob: En tumulus
hic, & lapis quem crexi inter me & te.

52 Testis erit: tumulus, inquam, iste & la-
pis sit in testimonium, si aut ego transiero
illum pergens ad te, aut tu praterieris, ma-
lum mihi cogitans.

53 Deus Abraham, & Deus Nachor, iudicet
inter nos, Deus patris eorum. Iuravit ergo
Jacob per timorem patris sui Isaac:

54 Immolatisque victimis in monte, vocavit
fratres suos ut ederent panem. Qui cum co-
medissent, manserunt ibi.

55 Laban vero de nocte confurgens, oscula-
tus est filios & filias suas, & benedixit illis:
reversusque est in locum suum.

CAPUT XXXII.

*Jacob, visis angelis, nuntios & munera ad
fratrem suum Esau mittit, interea
cum angelo luctans, & benedictionem ac no-
minis mutationem, tacto femoris nervo, ac-
cepit.*

† Infr.
48. 16.

1 Jacob † quoque abiit itinere quo coeperat:
fueruntque ei obviani angeli Dei.

2 Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt
haec: & appellavit nomen loci illius Maha-
naim, id est, Castra.

3 Misit autem & nuntios ante se ad Esau fra-
trem suum in terram Seir, in regione Edom:

4 Praecipitque eis, dicens: Sic loquimini
domino meo Esau: Haec dicit frater tuus Ja-
cob: Apud Laban peregrinatus sum, & sui
usque in praesentem diem.

5 Habeo boves, & asinos, & oves, & ser-
vos, & ancillas: mittoque nunc legationem
ad dominum meum, ut inveniam gratiam in
conspectu tuo.

6 Reversitque sunt nuntii ad Jacob, dicen-
tes: Venimus ad Esau fratrem tuum, & ecce
properat tibi in occursum cum quadringen-
tis viris.

7 Timuit Jacob valde: & perterritus divisit
populum qui secum erat, & greges quoque &
oves & boves & camelos, in duas turmas.

8 Dicens: Si venerit Esau ad unam turmam,
& percussit eam, alia turma, quae reliqua
est, salvabitur.

9 Dixitque Jacob: Deus patris mei Abra-
ham, & Deus patris mei Isaac: Domine qui
dixisti mihi: Revertere in terram tuam, & in
locum nativitatis tuae, & beneficia tibi:

10 Minor sum cunctis miserationibus tuis,
& veritate tua quam explevisti servo tuo. In
bactu tuo transivi Jordanem istum: & nunc
cum duabus turmis ingredior.

11 Enne me de manu fratris mei Esau, quia
valde eum timeo: non forte veniens percussit
matrem cum filiis.

12 Tu locutus es quod benefaceres mihi, &
dilatares semen meum sicut arenam maris,
quae praemultitudine numerari non potest.

13 Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit
de his quae habebat, munera Esau fratri suo,
14 Capras decemtas, hircos viginti, oves decem-
tas, & arietes viginti.

15 Camelos foetas cum pullis suis triginta,
vaces quadraginta, & tauros viginti, asinas
viginti, & pullos earum decem.

16 Et misit per manus servorum suorum
singulos scorum greges, dixitque pueris suis:
Antecedite me: & sit spatium inter gregem
& gregem.

17 Et praecipit priori, dicens: Si obviani
habueris fratrem meum Esau: & interrogaverit
te, Cujus es? aut, Quo vadis? aut, Cujus
sunt ista quae sequeris?

18 Respondebis: Servi tui Jacob, munera
misit domino meo Esau: ipse quoque post
nos venit.

19 Similiter dedit mandata secundo, &
tertio, & cunctis qui sequebantur greges,
dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau,
cum inveneritis eum.

20 Et additis: Ipse quoque servus tuus Ja-
cob iter nostrum insequitur: dixit enim:
Placabo illi munusculis quae praecedunt, &
postea videbo illum, forsitan propitiabitur
mihi.

21 Praecesserunt itaque munera ante eum,
ipse vero mansit nocte illa in castris.

22 Cumque mature surrexisset, tulit duas
uxores suas, & totidem famulas cum unde-
cim filijs, & transiit vadum Jacob.

23 Traductisque omnibus quae ad se perti-
nebant,

24 Mansit solus: & ecce vir luctabatur cum
eo usque mane.

25 Qui cum videret quod eum superare non
posset, tetigit nervum femoris ejus, & statim
emarcuit.

26 Dixitque ad eum: Dimitte me, jam enim
ascendit aurora. Respondit: Non dimittam
te, nisi benedixeris mihi.

27 Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respon-
dit: Jacob.

28 At ille, Nequaquam, inquit, Jacob ap-
pellabitur nomen tuum, sed Israel: quoniam
si contra Deum fortis fuisti, quanto magis
contra homines pravalebis?

29 Interrogavit eum Jacob: Dic mihi, quo
appellaris nomine? Respondit: Cur quaeris
nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.

30 Vocavitque Jacob nomen loci illius Phae-
nel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem,
& salva facta est anima mea.

31 Ortusque est ei statim sol, postquam
transgressus est Phaniel: ipse vero claudica-
bat pede.

32 Quam ob causam non comedunt nervum
filij Israel, qui emarcuit in femore Jacob,
usque in praesentem diem: eo quod tetigerit
nervum femoris ejus, & obstupuerit.

CAPUT XXXIII.

*Jacob ab Esau occurrente benigne excipitur,
agregue adigit ut munera accipiat, adomum-
que revertatur: & sic Jacob eo ab se dimis-
so, in Scythiam primum, deinde in Salem
profectus, auri partem emit, fixisque taber-
naculis, altare crexit.*

1 Elevans autem Jacob oculos suos, vidit
E venientem Esau, & cum eo quadringen-
tos viros: divisitque filios Lia & Rachel, am-
barumque famularum:

2 Et posuit utramque ancillam, & liberos
earum, in principio: Liam vero, & filios
ejus, in secundo loco: Rachel autem & Jo-
seph novissimos.

3 Et ipse progrediens adoravit promus in
terram septies, donec appropinquaret frater
ejus.

4 Currens itaque Esau obviani fratri suo,
amplexatus est eum: istringentque collum ejus
& osculatus flevit.

5 Levantisque oculis, vidit mulieres & par-
vulos earum, & ait: Quid tibi voluit ista? &
si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt,
quos donavit mihi Deus servo tuo.

6 Et appropinquantes ancilla & filii eorum, incurvati sunt.

7 Accessit quoque Lia cum pueris suis : & cum similiter adorassent, extremi Joseph & Rachel adoraverunt.

8 Dixitque Esau : Quamam sunt iste turme quas obviam habui ? Respondit : Ut invenirem gratiam coram domino meo.

9 At ille ait : Habeo plurima, frater mi, sunt tua tibi.

10 Dixitque Jacob : Noli ira, obsecro : sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis : sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei : esto mihi propitius.

11 Et suscipe benedictionem quam attuli tibi, & quam donavi mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens.

12 Ait : Gradimur simul, eroque focus itineris tui.

13 Dixitque Jacob : Nosti domine mi, quod parvulus habeam teneros, & oves & boves factas, mecum : quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges.

14 Præcedat dominus meus ante servum suum : & ego sequar paulatim vestigia ejus, sicut video parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir.

15 Respondit Esau : Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem focii remaneant viae tuae. Non est, inquit, necesse : hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo domine mi.

16 Reversus est itaque illo die Esau itinere quo venerat in Seir.

17 Et Jacob venit in Socoth : ubi aedificara domo & fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est, tabernacula.

18 Transivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syria : & habitavit juxta oppidum.

19 Emitte partem agri in qua fixerat tabernacula, a filiis Hemor patris Sichem, centum agris.

20 Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

C A P I T XXXIV.

Ob Dina raptum ac stuprum à Sichem Sichemitarum principis filio, & Sichemita prius circumcisi, à Simeone & Levi Dine fratris eius percipiuntur, atque à reliquis Jacob filiis ubi eorum vastatur : quapropter Simeon & Levi à parte arguuntur.

1 Egressa est autem Dina filia Lia, ut videret mulieres regionis illius.

2 Quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam : & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem.

3 Et concludinata est anima ejus cum ea, tristisque delinivit blanditiis.

4 Et pergens ad Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.

5 Quod cum audisset Jacob, absentibus filiis, & in pastu pecorum occupatis, siluit donec rediret.

6 Egresso autem Hemor patre Sichem ut loqueretur ad Jacob,

7 Ecce filii ejus veniebant de agro : auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod sanctam rem operatus esset in Israel, & violata filia Jacob, rem illicitam perpetrasset.

8 Locutus est itaque Hemor ad eos : Sichem filii mei adhæsit animæ filia vestra : dare eam illi uxorem :

9 Et jungamur vicissim connubia : filias vestras tradite nobis, & filias nostras accipite.

10 Et habitate nobiscum : terra in potestate vestra est, exercete, negotiamini, & possidete eam.

11 Sed & Sichem ad patrem & ad fratres ejus ait : Inveniam gratiam coram vobis : & quæcumque statueritis, dabo :

12 Augere doctem, & munera postulare, & libenter tribuam quod petieritis : tantum date mihi puellam hanc uxorem.

13 Responderunt filii Jacob & Sichem & patri ejus in dolo, sevientes ob stuprum fororis :

14 Non possumus facere quod petitis, nec dare fororem nostram homini incircumciso : quod illicitum & nefarium est apud nos.

15 Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri, & circumcidantur in vobis omne masculini sexus :

16 Tunc dabimus & accipiemus mutuo filias vestras ac nostras : & habitabimus vobiscum, erimusque unus populus :

17 Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram, & recedemus.

18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus :

19 Nec distulit adolescens quin statim quod perebatur expleret : amabat enim puellam valde, & ipse erat inclutus in omni domo patris sui.

20 Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum :

21 Viri isti pacifici sunt, & volunt habitare nobiscum : negotiantur in terra, & exercent eam, quæ spatiosa & lata cultoribus indiget : filias eorum accipiemus uxores, & nostras illis dabimus.

22 Unum est, quod differtur tantum bonum : Si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes.

23 Et substantiam eorum, & pecora, & cuncta quæ possident, nostra erunt : tantum in hoc acquiescamus, & habitantes simul, unum efficiemus populum.

24 Assensus sunt omnes, circumcisis cunctis matibus.

25 Et ecce, die tertio, quando gravissimus vulnere dolor est : arreptis, duo filii Jacob, Simeon & Levi fratres Dina, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter : † interfecisque omnibus masculis,

26 Hemor & Sichem pariter necaverunt, solentes Dinam de domo Sichem fororem suam.

27 Quibus egressis, irruerunt super occisos ceteri filii Jacob : & depopulati sunt urbem in ultionem supri.

28 Oves eorum, & armenta, & asinos, cunctaque vastantes quæ in domibus & in agris erant :

29 Parvulos quoque eorum & uxores duxerunt captivas.

30 Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad Simeon & Levi : Turbastis me, & odiosum fecistis me Chananeis & Pheræis habitatoribus terræ hujus : nos pauci sumus : illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.

31 Responderunt : Numquid ut scorto abuti debuere forore nostra?

† Infra
490 66

CAPUT XXXV.

Cum Jacob idola sursum juxta Sichem defodisset, jubente Domino ascendit in Bethel, ubi, edificato altari Deo sacrificavit, novaque Dei apparitione confortatus fuit; Debora moritur; nascitur Benjamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Bala incestum committit: numerantur filii Jacob, cujus pater Isaac moritur.

Interea locutus est Deus ad Jacob: Surge, & ascende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui tibi apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum.

2 Jacob vero convocata omni domo sua, ait: Abjicite deos alienos qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra.

3 Surgite, & ascendam in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudivit me in die tribulationis mee, & socius fuit itineris mei.

4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, & in aures quae erant in auribus eorum: at ille infodit ea subter terebinthum, quae est post urbem Sichem.

5 Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, & non sunt ausi persequi recedentes.

6 Venit igitur Jacob Luzam, quae est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse & omnis populus cum eo.

7 Edificavitque ibi altare, & appellavit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim tibi apparuit ei Deus cum fugeret fratrem suum.

8 Eodem tempore mortua est Debora nutrix Rebeccae, & sepulta est ad radices Bethel subter quercum: vocatumque est nomen loci illius, Quercus fetus.

9 Apparuit autem iterum Deus Jacob postquam reversus est de Mesopotamia Syriae, benedixitque ei,

10 Dicens: tibi Non vocaberis ultra Jacob, sed Israel erit nomen tuum. Et appellavit eum Israel,

11 Dixitque ei: Ego Deus omnipotens, cresce, & multiplicare: gentes & populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.

12 Terramque quam dedi Abraham & Isaac, dabo tibi & femini tuo post te.

13 Et recessit ab eo.

14 Ille vero erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans super eum libamina, & effundens oleum:

15 Vocansque nomen loci illius, Bethel.

16 Egressus inde, venit verno tempore ad terram quae dicit Ephratim: in qua cum parturiret Rachel,

17 Ob difficultatem partus periclitari cepit. Dixitque ei obstetrix: Noli timere, quia & hunc habebis filium.

18 Egredebat autem anima praedolore, & imminente jam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id est, filius doloris mei: pater vero appellavit eum Benjamin, id est, filius dextrae.

19 Mortua est ergo Rachel, & sepulta est in via qua ducit Ephratim, haec est Bethlehem.

20 Erexitque Jacob titulum super sepulchrum ejus: tibi hic est titulus monumenti Rachel, usque in praesentem diem.

21 Egressus inde, fixit tabernaculum trans turrem gregis.

22 tibi Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubina patris sui: quod illi minime latuit. Erant autem filii Jacob duodecim.

23 Filii Liae: primogenitus Ruben, & Simeon, & Levi, & Judas, & Issachar, & Zabulon.

24 Filii Rachel: Joseph & Benjamin.

25 Filii Bala ancillae Rachelis: Dan & Nephthali.

26 Filii Zelphe ancillae Liae: Gad & Aser: hi sunt filii Jacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syriae.

27 Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre, civitatem Arbee, haec est Hebron: in qua peregrinatus est Abraham & Isaac.

28 Et completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum.

29 Consumptusque aetate mortuus est: & appositus est populo suo senex & plenus dierum: & sepelierunt eum Esau & Jacob filii sui.

CAPUT XXXVI.

Esaü cum uxoris & filiis à fratre Jacob ob nimiam utriusque opulentiam separatur: filiorum Esau genealogia cum habitatione describitur.

Hae sunt autem generationes Esau, ipse est Edom.

2 Esau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hebraei, & Oolibama filiam Anae filiae Sebeon Hevaei:

3 Basemath quoque filiam Ismael sororem Nabaiorh.

4 tibi Peperit autem Ada, Eliphaz: Basemath genuit Rahuel:

5 Oolibama genuit Jehus & Ihelon & Core: hi filii Esau qui nati sunt ei in terra Chanaan.

6 Tulit autem Esau uxores suas & filios & filias, & omnem animam domus suae, & substantiam, & pecora, & cuncta quae habere poterat in terra Chanaan: & abiit in alteram regionem, recessitque à fratre suo Jacob.

7 tibi Divites enim erant valde, & simul habitare non poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum praemultitudine gregum.

8 tibi Habitavitque Esau in monte Seir, ipse est Edom.

9 Hae autem sunt generationes Esau patris Edom in monte Seir,

10 Et haec nomina filiorum ejus: tibi Eliphaz filius Ada uxoris Esau: Rahuel quoque filius Basemath uxoris ejus.

11 Fueruntque Eliphaz filii: Theman, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.

12 Erat autem Thamna, concubina Eliphaz filii Esau: quae peperit ei Amelech: hi sunt filii Ada uxoris Esau.

13 Filii autem Rahuel: Nahath & Zara, Samma & Meza: hi filii Basemath uxoris Esau.

14 Ipsi quoque erant filii Oolibama filiae Anae filiae Sebeon, uxoris Esau, quos genuit ei, Jehus & Ihelon & Core.

15 Hi duces filiorum Esau: Filii Eliphaz primogeniti Esau: dux Theman, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez.

16 Dux Core, dux Gatham, dux Amalech: hi filii Eliphaz in terra Edom, & hi filii Ada.

17 Hi quoque filii Rahuel filii Esau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza: hi autem duces Rahuel in terra Edom: isti filii Basemath uxoris Esau.

18 Hi autem filii Oolibama uxoris Esau: dux Jehus, dux Ihelon, dux Core, hi duces Oolibama filiae Anae uxoris Esau.

19 Ipsi sunt filii Esau, & hi duces eorum: ipse est Edom.

t Supra
28. 13.

t Sup.
28. 13.

t Sup.
34. 28.

t Infra
28. 7.

t Inf.
29. 4.

t. Par.
1. 35.

t Supra
13. 6.

t Jos.
24. 4.

t. Par.
1. 35.

fr. Par.
2. 38.

20 † Isti sunt filii Seir Horraei, habitatores terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, & Ana, 21 Et Dison, & Efer, & Difan: hi duces Horraei, filii Seir, in terra Edom.

22 Facti sunt autem filii Lotan: Hori & Hemana: erat autem soror Lotan, Thamma.

23 Et isti filii Sobal: Alvan & Manahat & Ebal, & Sepho & Onam.

24 Et hi filii Sebeon: Aja & Ana. Iste est Ana qui inventit aquas calidas in solitudine, cum pasceret alinos Sebeon patris sui:

25 Habuitque filium Dison, & filiam Oolibama.

26 Et isti filii Dison: Hamdan, & Efeban, & Jerhan, & Charan.

27 Hi quoque filii Efer: Balaan, & Zavan, & Acan.

28 Habuit autem filios Difan: Hus & Aram.

29 Hi duces Horraeorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,

30 Dux Dison, dux Efer, dux Difan: isti duces Horraeorum qui imperaverunt in terra Seir.

31 Reges autem qui regnaverunt in terra Edom antequam haberent regem filii Israel, fuerunt hi:

32 Bela filius Beor, nomenque urbis ejus Denaba.

33 Mortuus est autem Bela, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Bosra.

34 Quemque mortuus esset Jobab, regnavit pro eo Hulam de terra Themanorum.

35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in regione Moab: & nomen urbis ejus Avith.

36 Quemque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Mafteca.

37 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Saul de fluvio Roboborh.

38 Cumque & hic obisset, successit in regnum Balanan filius Achobor.

39 Iste quoque mortuo, regnavit pro eo Adar, nomenque urbis ejus Phau: & appellabatur uxor ejus Meertabel, filia Matred filie Mezab.

40 Hæc ergo nomina ducum Esau, in cognationibus, & locis, & vocabulis suis: dux Thamma, dux Alva, dux Jetheth,

41 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

42 Dux Cenez, dux Theman, dux Mafsar,

43 Dux Magdiel, dux Hiram: hi dux Edom habitantes in terra imperii sui, ipse est Esau pater Idumæorum.

CAPUT XXXVII.

Joseph fratres apud patrem de crimine accusans, visaque somnia narrans, fratrum edium in se concitat: quare primum volentes illum occidere, consilio Ruben prima in cisternam detrahitur, deinde venditur Ismaelitis infeno Ruben: a patre autem existimante eum a fera occisum ligetur; interea Joseph in Ægypto Putiphari venditur.

Habitavit autem Jacob in terra Chanaan, in qua pater suus peregrinatus est.

2 Et hæc sunt generationes ejus: Joseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer: & erat cum filiis Bala & Zelfhe uxorum patris sui: accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo.

3 Israel autem diligebat Joseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum: fecitque ei tunicam polymitam.

4 Videntes autem fratres ejus quod a patre plus cunctis filiis amaretur, odierunt eum: nec poterant ei quidquam pacifice loqui.

5 Accidit quoque ut visum somnium referret fratribus suis: qua causa majoris odii seminarium fuit.

6 Dixitque ad eos: Audite somnium meum quod vidi:

7 Putabam nos ligare manipulos in agro: & quasi confurgere manipulum meum, & stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum.

8 Respondenter fratres ejus: Numquid rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tue? Hæc ergo causa somniorum atque sermonum, invidiæ & odii fontem ministravit.

9 Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus, ait: Vidi pro somnium, quasi solem, & lunam, & stellas undecim, adorare me.

10 Quod eum patri suo & fratribus remisisset, increpavit eum pater suus, & dixit: Quid tibi vult hoc somnium quod vidisti? num ego & mater tua & fratres tui adorabimus te super terram?

11 Invidebant ei igitur fratres sui: pater vero rem tacitus considerabat.

12 Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem,

13 Dixit ad eum Israel: Fratres tui pascent oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo respondente,

14 Præsto sum, ait ei: Vade, & vide si cuncta prospera sint eiga fratres tuos, & pecora: & renuncia mihi quid agatur. Missus de valle Hebron, venit in Sichem:

15 Invenitque eum vir errantem in agro, & interrogavit quid quæreret.

16 At ille respondit: Fratres meos quaero, indica mihi ubi pascant greges.

17 Dixitque ei vir: Recefferunt de loco isto: audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Joseph post fratres suos, & invenit eos in Dothain.

18 Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere:

19 Et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit:

20 Venite, occidamus eum, & mittamus in cisternam veterem: dicemusque, fera pessima devoravit eum: & tunc apparebit quid illi protulit somnia sua.

21 † Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dicebat: † Inf. 22.

22 Non interficiatis animam ejus, nec effundatis sanguinem: sed projicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manufque vestras servate innoxias: hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, & reddere patri suo.

23 Confessum igitur ut pervenit ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari & polymita:

24 Miseruntque eum in cisternam veterem, quæ non habebat aquam.

25 Et sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum, portantes aromata, & resinam, & stactem, in Ægyptum.

26 Dixit ergo Judas fratribus suis: Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum, & celaverimus sanguinem ipsius?

27 Melius est ut venimur Ismaelitis, & manus nostræ non polluantur: frater enim & caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus illius.

28 † Et præterierunt Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de cisterna, vendiderunt eum Ismaelitis, viginti argenteis: qui duxerunt eum in Ægyptum. † Gen. 10. 13.

29 Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum:
 30 Et scissis vestibus pergens ad fratres suos, ait: Puer non comparet, & ego quoque ibo?
 31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in sanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt:
 32 Mittentes qui ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica filii tui sit, an non.
 33 Quam eum agnovisset pater, ait: Tunica filii mei est, fera pessima comedit eum, bestia devoravit Joseph.
 34 Scissisque vestibus, indatus est cilicio, lugens filium suum multo tempore.
 35 Congregatis autem cunctis liberis ejus ut leniret dolorem patris, nonuit consolationem accipere, sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fetu,
 36 Madianitæ vendiderunt Joseph in Ægypto Putiphari eunucho Pharaonis, magistro militum.

CAPUT XXXVIII.

Judas ex uxore Chananea tribus filiis susceptis, primum & deinde secundum Thamar copulavit: quibus mortuis, eam inscius pro sortio cognovit, quo concubuit Phares & Zaram geniti.

1 Eodem tempore descendens Judas a fratribus suis, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hiram.

2 † Viditque ibi filium hominis Chananeæ, vocabulo Sæ: & accepta uxore, ingressus est ad eam.

3 Quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Her.

4 † Rursumque concepto facta, natum filium vocavit Onan.

5 Tertium quoque peperit: quem appellavit Sela: quo nato, parere ultra cessavit.

6 Dedit autem Judas uxorem primogenito suo Her, nomine Thamar.

7 † Fuit quoque Her primogenitus Judæ, nequam in conspectu Domini: & ab eo occisus est.

8 Dixit ergo Judas ad Onan filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, & sociare illi, ut faceres semen fratri tuo.

9 Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur.

10 Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret.

11 Quam ob rem dixit Judas Thamar nurui suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec creascet Sela filius meus: timebat enim ne & ipse moreretur, sicut fratres ejus. Quæ abiit, & habitavit in domo patris sui.

12 Evolutis autem mensebus, mortua est filia Sæ uxor Judæ: qui post luctum consolatione suscepta, ascendebat ad montes ovium suarum, ipse & Hiras opisto gregis Odollamites, in Thannas.

13 Nuntiatumque est Thamar, quod fœder illius ascenderet in Thannas ad tondendas oves.

14 Quæ, depositis viduitatis vestibus, assumpsit theristrum: & mutato habitu, sedit in bivio itineris, quod dicit Thannam: eo quod crevisset Sela, & non eam accepisset maritum.

15 Quam cum vidisset Judas, suspicatus est esse meretricem: operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur.

16 Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum: nesciebat enim quod minus sua esset. Quæ respondente: Quid dabis mihi ut fruaris concubitu meo?

17 Dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus. Rursumque illa dicente: Pariar quod vis, si dederis mihi arrhaborem, donec mittas quod polliceris.

18 Ait Judas: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respondit: Annulum tuum, & armillam, & baculum quem manum tenes. Adunum igitur coitum mulier concepit.

19 Et surgens abiit, depositoque habitu, quem sumplerat, induta est viduitatis vestibus.

20 Misit autem Judas hœdum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri: qui cum non invenisset eam,

21 Interrogavit homines loci illius: Ubi est mulier quæ sedebat in bivio? Respondentibus cunctis: Non fuit in loco isto meretrix;

22 Reversus est ad Judam, & dixit ei: Non inveni eam: sed & homines loci illius dixerunt mihi, numquam sedisse ibi fœderum.

23 Ait Judas: Habeat sibi, certe mendacii arguere nos non potest: ego misi hœdum quem promiseram, & tu non invenisti eam.

24 Ecce autem post tres menses nuntiaverunt Judæ, dicentes: Fornicata est Thamar nuruz, & videtur uterus illius innumescere. Dixitque Judas: Producite eam ut comburatur.

25 Quæ cum duceretur ad penam, misit ad fœderum suum, dicens: De viro, cuius hæc sunt, concepi: cognosce cujus sit annulus, & armillæ, & baculus.

26 Qui, agnitis muneribus, ait: Justior me est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam.

27 † Instante autem partu, apparuerunt gemini in utero: atque in ipsa effusione infantium, unus protulit mannam, in qua obstetrix ligavit coccinum, dicens:

28 Iste egredietur prior.

29 Illo vero retrahente manum, egressus est alter: dixitque mulier: Quare divisa est propter te maceria? & ob hæc causam vocavit nomen ejus Phares.

40 † Postea egressus est frater ejus, in cujus manu erat coccinum: quem appellavit Zara.

CAPUT XXXIX.

Cum prospere ageret Joseph apud heram Putipharem, eique gratus foret administraret familiam, contemnens heram sapius de concubina interpellantem, accusatur apud dominum, & in carcerem conjicitur: ubi custodis gratiam demeretur, a quo amicum victorum curam accipit.

1 † Igitur Joseph ductus est in Ægyptum, & erantque eum Putiphar eunuclus Pharaonis, princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Ismaelitarum, a quibus perducus erat.

2 Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis prospere agens: habitavitque in domo domini sui.

3 Qui optime noverat Dominum esse cum eo, & omnia quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.

4 Invenitque Joseph gratiam coram domino suo, & ministrabat ei, a quo prepositus omnibus gubernabat creditam sibi domum, & universa quæ ei tradita fuerant:

5 Beneficixque Dominus domui Ægyptii propter Joseph, & multiplicavit tam in edibus quam in agris viciniam ejus substantiam:

6 Nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vescabatur. Erat autem Joseph pulchra facie, & decoris aspectu.

7 Post multos itaque dies iniecit domina sua oculos suos in Joseph, & ait: Dormi mecum.

8 Qui nequamquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua:

9 Nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, praefer te, quae uxor ejus es: quo modo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?

10 Hujuscemodi verbis per singulos dies, & mulier molesta erat adolescenti, & ille recubabat suprum.

11 Accidit autem quadam die, ut intraret Joseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret:

12 Et illa apprehensa lacinia vestimenti ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras.

13 Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis, & se esse contemptam,

14 Vocavit ad se homines domus suae, & ait ad eos: En introduxit virtus Hebraeorum, ut illuderet nobis: ingressus est ad me, ut coiret mecum: cumque ego fucllamassum,

15 Et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

16 In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum,

17 Et ait: Ingressus est ad me servus Hebraeus, quem adduxisti ut illuderet mihi:

18 Cumque audisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

19 His auditis dominus, & nimium credulus verbis conjugis, iratus est valde:

20 Tradiditque Joseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebantur, & erat ibi clausus.

21 Fuit autem Dominus cum Joseph, & miseris illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris.

22 Qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur, & quicquid fiebat, sub ipso erat.

23 Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, & omnia opera ejus dirigebat.

CAPUT XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Josephi somnia interpretatus, alterius officio pristino restituendum, alterum suspendio finiendum praedixit: Quae omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

1 **H**is ita gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Aegypti, & pistor, domino suo.

2 Iratusque contra eos Pharaeo (nam alter pincernis praeerat, alter pistoribus)

3 Misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus & Joseph.

4 At custos carceris tradidit eos Joseph, qui & ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, & illi in custodia tenebantur.

5 Videruntque ambo somnium nocte una juxta interpretationem consensum sibi:

6 Ad quos cum introisset Joseph mane, & vidisset eos tristes,

7 Sciscitavit eis eos dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra?

8 Qui responderunt: Somnium vidimus, & non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Joseph. Namquid non Dei est interpretatio? referre mihi quid videritis.

9 Narravit prior, praepositus pincernarum, somnium suum: Videbam coram me viteni,

10 In qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores uvas maturecere:

11 Calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, & expressi in calicem quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni.

12 Respondit Joseph: Haec est interpretatio somnii: Tres propagines, tres adhuc dies sunt:

13 Post quos recedebitur Pharaeo ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut ante facere consueveras.

14 Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, & facias mecum misericordiam: ut suggeras Pharaoni ut educat me de isto carcere:

15 Quia furto sublati sum de terra Hebraeorum, & hic innocens in lacum missus sum.

16 Videns pistorum magister quod prudenter somnium distulisset, ait: Et ego vidi somnium, quod tria canistra farinae haberem super caput meum:

17 Et in uno canistro quod erat excellentius, portare me omnes cibos qui sunt arte pistoria, avesque comedere ex eo.

18 Respondit Joseph: Haec est interpretatio somnii: Tria canistra, tres adhuc dies sunt:

19 Post quos auferet Pharaeo caput tuum, ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas.

20 Exinde dies tertius natalitium Pharaonis erat: qui faciens grande convivium pueris suis, recordatus est inter populos magistri pincernarum, & pistorum principis.

21 Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum:

22 Alterum suspendit in patibulo, ut conjectoris veritas probaretur.

23 Et tamen succedentibus prosperis, praepositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

CAPUT XLII.

Somnia Pharaonis de bobus & spicis, cum nemo alius valeret interpretari, unicuique Joseph interpretatur, ideoque toti Aegypto praeficitur, & ex Asethete data sibi Pharaone uxore duos sustulit filios ante septem famis annos. Sterilitas tandem fertilitati succedit.

1 **P**ost duos annos vidit Pharaeo somnium. Putabat se stare super fluvium,

2 De quo ascendebant septem boves, pulchrae & crassae nimis: & pascebantur in locis palustribus.

3 Aliae quoque septem emergebant de flumine, foedae confectaeque macie: & pascebantur in ipsa annis ripa in locis virentibus:

4 Devoraveruntque eas, quarum mira species & habitudo corporum erat. Expergestus Pharaeo,

5 Rursum dormivit, & vidit alterum somnium: Septem spicae pullulabant in culmo uno plenas atque formosae:

6 Aliae quoque totidem spicae tenuis & percussae uredine oriebantur,

7 Devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharaeo post quietem,

8 Et factio mane, pavore perterritus, misit ad omnes conjectores Aegypti, cunctosque sapientes: & acerrimis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur.

9 Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait: Confiteor peccatum meum:

10 Iratus rex servis suis, me & magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem principis militum:

11 Ubi una nocte uterque vidimus somnium praesagium futurorum.

12 Erat ibi puer Hebraeus, ejusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia,

13 Audivimus quicquid postea rei probavit eventus: ego enim reddens sum officio meo: & ille suspensus est in cruce.

† psal.
18.

14. Protinus ad regis imperium eductum de carcere Joseph cotonderunt: ac veste mutata, obtulerunt ei.

15. Qui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat: quae audiui te sapientissime conficere.

16. Respondit Joseph: Absque me Deus respondebis prospera Pharaoni.

17. Narravit ergo Pharaon quod viderat: Putabat me stare super ripam fluminis.

18. Et septem boves de amne conficere, pulchras nimis, & obetis carnibus: quae in pastu paladis virecta carpebant.

19. Et ecce, has sequebantur aliae septem boves in tantum deformes & macilentae, ut nunquam tales in terra Aegypti viderim:

20. Quae, devoratis & consumptis prioribus,

21. Nullum futuritatis dedere vestigium: sed simili macie & squalore torpebant. Evigilans, rursus sopore depreffus.

22. Vidi somnium: Septem spicae pullulabant in culmo uno plene: atque pulcherrima.

23. Aliae quoque septem tenues & percussae uredine, oriebantur è stipula:

24. Quae priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjecturis somnium, & nemo est qui edisserat.

25. Respondit Joseph: Somnium regis unum est: quae facturus est Deus, ostendit Pharaoni.

26. Septem boves pulchrae, & septem spicae plene: septem ubertatis anni sunt: eandemque vim somnii comprehendunt.

27. Septem quoque boves tenues atque macilentae, quae ascenderunt post eas, & septem spicae tenues, & vento urente percussae: septem anni venturae sunt famis.

28. Qui hoc ordine complebantur:

29. Ecce septem anni venient fertilitatis magnae in universa terra Aegypti:

30. Quos sequentur septem anni alii tantae sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta rerum abundantia: consumptura est enim famis omnem terram.

31. Et ubertatis magnitudinem peritura est inopia magnitudo.

32. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium: firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo Dei, & velocius impleatur.

33. Nunc ergo provideat rex virum sapientem & industrium, & praeficiat eum terrae Aegypti:

34. Qui constituat praepositos per cunctas regiones: & quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis,

35. Qui jam nunc futuri sunt, congreget in horrea: & omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque in urbilus.

36. Et praeparetur futura septem annorum fami, quae oppressura est Aegyptum, & non consumetur terra inopia.

37. Placuit Pharaoni consilium & cunctis ministris eius:

38. Locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?

39. Dixit ergo ad Joseph: Quia ostendit tibi Deus omnia quae locutus es, numquid sapienterem & consilium tui invenire poteris?

40. Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantum regni solo te precedam.

41. Dixitque rursus Pharaon ad Joseph: Ecce, constituat te super universam terram Aegypti.

42. Tulitque annulum de manu sua, & dedit eum in manu eius: vestivitque eum stola byssina, & collo torquem auream circumposuit.

43. Fecitque eum ascendere super curram suam secundum, clamante pracone, ut omnes coram eo genu flecterent, & praepositum essent universae terrae Aegypti.

44. Dixit quoque rex ad Joseph: Ego sum Pharaon: absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Aegypti.

45. Vertique nomen ejus, & vocavit eum lingua Aegyptiaca, Salvatore mundi. Deditque illi uxorem Afeneth filiam Putiphate sacerdotis Heliopolois. Egessus est itaque Joseph ad terram Aegypti.

46. (Triginta autem annorum erat quando stetit in conspectu regis Pharaonis) & circumvit omnes regiones Aegypti.

47. Venitque fertilitas septem annorum: & in manipulos redactae segetes congregatae sunt in horrea Aegypti.

48. Omnis etiam frugum abundantia in singulis urbilus condita est.

49. Tantaque fuit abundantia tritici, ut arenae maris coaequaretur, & copia mensuram excederet.

50. Nati sunt autem Joseph filii duo antequam veniret famis: quos peperit ei Afeneth, filia Putiphate sacerdotis Heliopolois.

51. Vocavitque nomen primogeniti, Manasses, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, & domus patris mei.

52. Nomen quoque secundi appellavit Ephraim, dicens: Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meae.

53. Igitur transactis septem ubertatis annis, qui fuerant in Aegypto:

54. Ceperunt venire septem anni inopiae: quos praedixerat Joseph: & in universo orbe famis praevalevit, in cuncta autem terra Aegypti panis erat.

55. Qua esuriente, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille respondit: Ite ad Joseph: & quicquid ipse vobis dixerit, facite.

56. Crescebat autem quotidie famis in omni terra: aperuitque Joseph universa horrea, & vendit Aegyptiis: nam & illos oppresserat famis.

57. Omnesque provinciae veniebant in Aegyptum, ut emerent escas, & malum inopiae temperarent.

CAPUT XLII.

Frater Joseph, cogente fame, in Aegyptum pro emendis frumentis à patre missi, ab eo cognoscuntur, ac duris tractantur, & in carcerem conjiciuntur: tandem Simeone in vinculis relicto, revertuntur, ac pecuniam in facrum cuiusque inditam una cum frumento inscii referunt.

1. Audiens autem Jacob quod alimenta venderentur in Aegypto, dixit filiis suis: Quare negligitis?

2. Audivi quod triticum veniundetur in Aegypto: descendite, & emite nobis necessaria, ut possimus vivere, & non consumemur inopia.

3. Descendentes igitur fratres Joseph decem, ut emerent frumenta in Aegypto,

4. Benjamin domi retento a Jacob, qui dixerat fratribus ejus: Ne forte in itinere quidquam patiaris mali:

5. Ingressi sunt terram Aegypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem famas in terra Chanaan.

6. Et Joseph erat princeps in terra Aegypti, atque ad ejus nutum frumenta populus vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui,

7. Et agnovisset eos, quasi ad alienos durius loquebatur, interrogans eos: Unde venistis? Qui responderunt: De terra Chanaan, ut emamus victui necessaria.

† Infra
26. 20.
& 48.
30.

† Psal.
104. 21.
1. Mac.
2. 53.
Actor.
7. 10.

8 Et tamen fratres ipse cognoscens, non est cognitus ab eis.

9 Recordanturque somniorum, quae aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores estis: ut videatis infirmiora terrae venistis.

10 Qui dixerunt: Non est ita, domine, sed servi tui venerunt ut emerent cilios.

11 Omnes filii unius viri sumus: pacifici venimus, nec quidquam temuli tui machinamur mali.

12 Quibus ille respondit: Aliter est: immunita terrae huius considerare venistis.

13 At illi: Duodecim, inquit, servi tui, fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan: minimus cum patre nostro est, alius non est super.

14 Hoc est, ait, quod locutus sum: Exploratores estis.

15 Iam nunc experimentum vestri capiam: per salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus.

16 Mittere ex vobis unum, & adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec probeatur quae dixistis utrum vera an falsa sint, alioquin per salutem Pharaonis exploratores estis.

17 Tradidit ergo illos custodiae tribus diebus.

18 Die autem tertio e ductis de carcere, ait: Facite quae dixi, & viveris: Deum enim timeo.

19 Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere: vos autem abite, & ferte frumenta quae emisistis, in domos vestras.

† Infra 43. 5.

20 † Et frater vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, & non moriamini. Fecerunt ut dixerat.

21 Et locuti sunt ad invicem: Merito haec patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animae illius, cum deprecaretur nos, & non audivimus: ideoque venit super nos ista tribulatio.

† Sup. 37. 21.

22 E quibus unus Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: † Nolite peccare in populo: & non audistis me? in sanguis eius exquirat.

23 Nesciebant autem quid intelligeret Ioseph: eo quod per interpretem loqueretur ad eos.

24 Avertitque se parumper, & flevit: & reversus locutus est ad eos.

25 Tollenque Simeon, & ligans illis praesentibus, iussit ministris ut implerent eorum saccos tritico, & reponerent pecunias singulorum in sacculis suis, datis supra cibariis in viam: qui fecerunt ita.

26 At illi portantes frumenta in asinis suis, profecti sunt.

27 Apertoque unus sacco, ut daret iumento pabulum in diversorio, contemplatus pecuniam in ore sacculi,

28 Dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia, en habetur in sacco. Et obstupescit turbatique, mutuo dixerunt: Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus?

29 Veneruntque ad Jacob patrem suum in terram Chanaan, & narraverunt ei omnia quae accidissent sibi, dicentes:

30 Locutus est nobis Dominus terrae dare, & praecepit nos exploratores esse provinciae.

31 Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas molimur iniurias.

32 Duodecim fratres uno patre geniti sumus: unus non est super, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan.

33 Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis: Fratrem vestrum unum dimittite apud me, & cibaria donibus vestris necessaria sumite, & abite.

34 Fratrumque vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores: & istum, qui tenetur in vinculis, recipere possitis: & deinceps quae vultis, emendi habeatis licentiam.

31 His dictis, cum frumenta effunderent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias: exterrificque simul omnibus.

36 Dixit pater Jacob: Absque uberis me esse fecistis, Ioseph non est super, Simeon tenetur in vinculis, & Benjamin auferetis: in me haec omnia mala reciderunt.

37 Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi: trade illum in manum meam, & ego eum tibi restituum.

38 At ille: Non descendam, inquit, filius meus vobiscum: frater eius mortuus est, & ipse solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

CAPUT XLIII.

Ecce impetravit fratres Ioseph a patre, ut in Aegyptum revertentes additis muneribus ac duplici pecunia, Benjamin secum ducerent: qui, invitatus ad convivium, educto Simone de carcere, simul epulantur cum Ioseph.

1 I Neerim fames omnem tetram vehementer premebat.

2 Consumptisque cibis quos ex Aegypto detulerant, dixit Jacob ad filios suos: Revertimini, & emite nobis paxillum escarum.

3 Respondit Iudas: Dentur mihi nobis vir ille sub attestazione iurjurandi, dicens: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.

4 Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, & ememus tibi necessaria:

5 Sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut saepe diximus, denuntiavit nobis dicens:

† Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo.

6 Dixit eis Israel: In meam hoc fecistis misericordiam, ut indicaretis ei & illum habere vos fratrem.

7 At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret: si haberemus fratrem: & nos respondimus ei consequenter iuxta id quod fuerat seiscitatus: numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum?

8 Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum, ut proficiamus, & possimus vivere: ne moriamur nos & parvuli nostri.

9 † Ego suscipio puerum: de manu mea require illum: nisi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.

10 Si non intercessisset dilatio, jam vice altera venissemus.

11 Igitur Israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis terrae fructibus in vasibus vestris, & deserite viro munera, modicum resinae, & mellis, & storacis, stactes, & terebinthi, & amygdalarum.

12 Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum: & illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit:

13 Sed & fratrem vestrum tollite, & ite ad virum.

14 Deus autem meus omnipotens sciavit vobis eum placabilem: & remittere vobiscum fratrem vestrum quem tenet, & hunc Benjamin: ego autem quasi orbatum absque liberis ero.

15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Benjamin: descenderuntque in Aegyptum, & steterunt coram Ioseph.

16 Quos cum ille vidisset, & Benjamin simul, praecipit dispensatori domus suae, dicens: Introduce viros domum, & occide victimas, & intrate convivium: quoniam mecum sunt comesturi merille.

† Sup. 43. 20.

† Inf. 44. 32.

17 Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.

18 Ibi que exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus: ut devolvat in nos calumniam, & violenter subiciat servituti & nos, & asinos nostros.

19 Quamobrem in istis foribus accedentes ad dispensatorem domus.

20 Locuti sunt: Oramus domine ut audias nos. † Jam ante descendimus ut emeremus escas:

21 Quibus emptis, cum venissimus ad diverforium, aperuimus saccos nostros, & invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus,

22 Sed & aliud areolinus argentum, ut emas que nobis necessaria sunt: non est in nostra conscientia quis possiderit eam in mansuris nostris.

23 At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester, & Deus patris vestri, dedit vobis thesauros in saccis vestris: nam pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.

24 Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum.

25 Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Joseph meridie: audierant enim quod ibi comesturi esset ne panem.

26 Iur ingressus est Joseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: & adoraverunt proni in terram.

27 At ille, clementer relinquit eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit.

28 Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum.

29 Attollens autem Joseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, & ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, miseretur tui, fili mi.

30 Festinavitque, quia commota fuerant viscera eius super fratrem suo, & erumpabant lacrymæ: & introiens cubiculum, flevit.

31 Rursumque lota facie egressus, contumit se, & ait: Ponite panes.

32 Quibus appositis, seorsum Joseph, & seorsum fratribus, Aegypti quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Aegypti comedere cum Hebraeis, & profanum putant hujuscemodi convivium).

33 Sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta ætatem suam. Et mirabantur nimis,

34 Sumptis partibus quas ab eo acceperant: majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque & inebriati sunt cum eo.

CAPUT XLIV.

Joseph abscondi scyphum suum in sacco Benjamin, & post eum inventum, revocatos ab itinere fratres furii arguit: Judas autem pro Benjamin se in servitutem offert.

1 P Ræcepit autem Joseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorum fumento, quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci.

2 Scyphum autem unum argenteum, & pretium quod dedit tibi, pone in ore sacci junioris. Factumque est ita.

3 Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis.

4 Jamque urbem exierant, & processerant paululum: tunc Joseph accessit dispensatore domus, surge, inquit, & persequere viros: & apprehensis dicit: Quare reddidistis malum pro bono?

5 Scyphus, quem furari estis, ipse est in quo bibit dominus meus, & in quo angurari solet: pessimam rem fecistis.

6 Fecit ille ut jussisset. Et apprehensis per ordinem locutus est.

7 Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagiti commiserint?

8 Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan: & quo modo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum?

9 Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod quaeris, moriatur, & nos erimus servi domini nostri.

10 Qui dixit eis: Fiat juxta vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii.

11 Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli.

12 Quos scrutatus, incipiens a majore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamin.

13 At illi, scisis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

14 Primaque Judas cum fratribus ingressus est ad Joseph (neclum enim de loco absterat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt.

15 Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia?

16 Cui Judas: Quid respondelimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut jure poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: et omnes servi sumus domini mei, & nos, & apud quem inventus est scyphus.

17 Respondit Joseph: Absit a me ut sic agam: qui sutatus est scyphum, ipse sit servus meus: vos autem in abite liberi ad patrem vestrum.

18 Accedens autem propius Judas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, & ne frateris famulo tuo: tu es enim post Pharaonem.

19 Dominus meus. † Interrogasti prius servos tuos: Habebis patrem, aut fratrem?

20 Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, & puer parvulus, qui in senectute illius natus est: cuius uterinus frater mortuus est: & ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum.

21 Dimisitque servus tuus: Adducite eum ad me, & ponam oculos meos super illum.

22 Suggestimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum: si enim illum dimiserit, morietur.

23 † Et dixisti servis tuis: Nisi venisset frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam.

24 Cum ergo ascendissemus ad fratrem tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia quæ locutus est dominus meus.

25 Et dixit pater noster: Revertimini, & epuite nobis parum tritici.

26 Cui diximus: Ne non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiemus simul: alioquin illo absente, non audemus videre faciem viri.

27 Ad que ille respondit: Vos scitis quod deos genuerit mihi mater mea.

† Sup.
43. 3.

† Sup.
42. 23.

† Sup.
43. 3-5.

† Supr. 28 Egressus est unus, & dixit: † Bestia devoravit eum: & hucusque non comparat. 29 Si tuleritis & istum, & aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum merore ad inferos.

30 Igitur si intraverit ad servum tuum patrem nostrum, & puer defuerit (cum anima illius ex huius anima pendeat.)

31 Videritque eum non esse nobiscum, morietur, & deducet famuli tui canos eius cum dolore ad inferos.

† Supr. 43. 32 Ego proprie servus tuus sum, qui in meam hunc recepi fidem, & spondendi dicens: † Nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore.

33 Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, & puer ascendat cum fratribus suis.

34 Non enim possum redire ad patrem meum, absente puero: ne calamitatis, quae oppressura est patrem meum, testis asistam.

CAPUT XLV.

Joseph se fratribus manifestat, eosque territos cum osculo amplexatur: quare Pharaon una cum tota domo sua exultans, praecepit ut advocetur pater cum universa domo sua in Aegyptum: idem multis verbis demorat Joseph, fratresque multis donatos muneribus ad patrem remittit.

1 **N**ON se poterat ultra cohibere Joseph multis coram astantibus: unde praecipit ut egrederentur cuncti foras, & nullus interesset alienus agnitioni matris.

2 Elevavitque vocem cum fletu: quam audierunt Aegyptii, omnisque domus Pharaonis.

3 Et dixit fratribus suis: Ego sum Joseph: adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere frater nimio terrore perterriti.

4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent prope, † Ego sum, ait, Joseph, frater vester, quem vendidistis in Aegyptum.

5 Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur quod vendidistis me in his regionibus: † pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Aegyptum.

6 Biennium est enim quod cepit fames esse in terra: & adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit nec meti.

7 Praemisitque me Deus ut reservemini super terram, & escas ad vivendum habere possitis.

8 Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum universae domus ejus, ac principem in omni terra Aegypti.

9 Percipite, & ascendite ad patrem meum, & dicetis ei: Haec mandat filius tuus Joseph: Deus fecit me Dominum universae terrae Aegypti: descende ad me, ne morieris.

10 Et habitabis in terra Gessen: erisque juxta me tu, & filii tui, & filii filiorum tuorum, oves tuae, & armenta tua, & universa quae possides.

11 Ibi que te pacem (adhuc enim quinque anni residui sunt famis) ne & tu percas, & domus tua, & omnia quae possides.

12 En oculi vestri, & oculi fratris mei Benjamin, vident quod os meum loquatur ad vos.

13 Nuntiate patri meo universam gloriam meam, & cuncta quae vidistis in Aegypto festinate, & adducite eum ad me.

14 Cumque amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris sui, flevit: illo quoque similiter flente super collum ejus.

15 Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, & ploravit super singulos: post quae audi sunt loqui ad eum.

16 Auditumque est, & celebri sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Joseph: & gavisus est Pharaon, atque omnis familia ejus.

17 Dixitque ad Joseph ut imperaret fratribus suis, dicens: Onerantes iumenta, ite in terram Chanaan,

18 Et tollite inde patrem vestrum & cognationem, & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona Aegypti, ut comedatis medullam terrae.

19 Praecepit etiam ut tollant plaustra de terra Aegypti, ad subvectionem parvulorum suorum ac conjugum: & dicit: Tollite patrem vestrum, & properate quocumque venieritis.

20 Nec dimittatis quidquam de suppellectili vestra: quia omnes opes Aegypti, vestrae erunt.

21 Feceruntque filii Israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Joseph plaustra, secundum Pharaonis imperium: & cibaria in itinere.

22 Singulis quoque proferti iussit binas stolas: Benjamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis:

23 Tantumdem pecuniae & vestium mitens patri suo, addens & asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Aegypti: & totidem asinos, triticum in itinere panesque portantes.

24 Dimisit ergo fratres suos, & proficiscens ait: Ne irascimini in via.

25 Qui ascendentes ex Aegypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Jacob.

26 Et nuntiaverunt ei, dicentes: Joseph filius tuus vivit: & ipse dominatur in omni terra Aegypti. Quo audito Jacob, quasi de gravi somno evigilans, somno non credebatur.

27 Illi e contra retinebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra, & universa quae miserat, revixit spiritus ejus.

28 Et ait: Sufficit mihi si adhuc Joseph filius meus vivit: vadam, & video illum antequam moriar.

CAPUT XLVI.

Jacob renovata Dei promissione cum universis suis ac nepotibus, quorum nomina recensentur, in Aegyptum descendit: cui occurrens Joseph, suadet ut Pharaonis se esse pastores ovium dicant.

1 **P**ROFECTUSQUE ISRAEL cum omnibus quae habebat, venit ad puteum juramenti, & mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac,

2 Audivit eum per visionem noctis vocantem se, & dicentem sibi: Jacob, Jacob: cui respondit: Ecce adsum.

3 Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui: noli timere, descende in Aegyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.

4 Ego descendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem: Joseph quoque ponet manus suas super oculos tuos.

5 Surrexit autem Jacob † a puro juramenti: † tuleruntque eum filii cum parvulis & uxoribus suis in plaustris quae miserat Pharaon ad portandum fenum.

6 Et omnia quae possederat in terra Chanaan: † venitque in Aegyptum cum omni femine suo,

7 filii ejus, & nepotes, filiae, & cuncta simul progenies.

8 Haec sunt autem nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Aegyptum, ipse cum liberis suis. † Primogenitus Ruben.

9 filii Ruben: Henoch & Phallu & Hefron & Charmi.

† Ad. 7. 13.

† Intra 50. 20.

† Ad.

7. 15.

† Jos.

24. 4.

Psalm.

104. 13.

114. 5.

† Exod.

1. 2. &

6. 14.

Num.

26. 5.

1. Par.

5. 7.

† Exod. 6. 15. 20 † Filii Simeon: Jamuel & Jarnin & Ahod, & Jachin & Sohar, & Saul filius Chanaanitidis.
 1. Par. 24. 11 † Filii Levi: Gerson & Caarh & Merari.
 4. 24. 12 † Filii Juda: Her & Onan & Sela & Phares & Zara: mortui sunt autem Her & Onan in terra Chanaan. Natiq̄ue sunt filii Phares: Hefron & Hamul.

† 1. Par. 2. 3. & 4. 22. 13 † Filii Issachar: Thola & Phua & Job & Semron.

† 1. Par. 7. 1. 14 Filii Zabulon: Sared & Elon & Jahel.
 15 Hi filii Lia quos genuit in Mesopotamia Syriae cum Dina filia sua: omnes animae filiorum ejus & filiarum, triginta tres.

† 1. Par. 7. 50. 16 Filii Gad: Sephion & Haggi & Suni & Efebon & Heri & Arodi & Areli.

† 1. Par. 7. 50. 17 † Filii Aser: Jamne & Jesua & Jessui & Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber & Melchiel.

† 1. Par. 7. 50. 18 Hi filii Zelphe, quam dedit Laban Liae filiae suae, & hos genuit Jacob sedecim animas.

† 1. Par. 7. 50. 19 Filii Rachel uxoris Jacob: Joseph & Benjamin.

† Sup. 43. 50. 20 † Natiq̄ue sunt Joseph filii in terra Aegypti, quos genuit ei Aseneth filia Puciphare sacerdotis Heliopoles: Manasse & Ephraim.

† 1. Par. 6. 7. & 8. 1. 21 Filii Benjamin: † Bela & Eechor & Asbel & Gera & Naaman & Echi & Ros & Mophim & Ophim & Aved.

† 1. Par. 6. 7. & 8. 1. 22 Hi filii Rachel quos genuit Jacob: omnes animae, quatuordecim.

† 1. Par. 6. 7. & 8. 1. 23 Filii Dan: Hufim.

† 1. Par. 6. 7. & 8. 1. 24 Filii Nephtali: Jafiel & Guni & Jeser & Sallem.

† 1. Par. 6. 7. & 8. 1. 25 Hi filii Balae, quam dedit Laban Racheli filiae suae: & hos genuit Jacob: omnes animae, septem.

† 1. Par. 6. 7. & 8. 1. 26 Cunctae animae, quae ingressae sunt cum Jacob in Aegyptum, & egressae sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum ejus, sexaginta sex.

† Deut. 10. 22. 27 Filii autem Joseph, qui nati sunt ei in terra Aegypti, animae duae. † Omnes animae domus Jacob, quae ingressae sunt in Aegyptum, fuere septuaginta.

† Deut. 10. 22. 28 Misit autem Judam ante se ad Joseph, ut nuntiaret ei, & occurreret in Gessen.

† Deut. 10. 22. 29 Quo cum pervenisset, juncto Joseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad eundem locum: videntique eum, irruit super collum ejus, & inter amplexus flevit.

† Deut. 10. 22. 30 Dixitque pater ad Joseph: Jam laetus moriar, quia vidi faciem tuam, & superstitem te relinquo.

† Deut. 10. 22. 31 At ille locutus est ad fratres suos, & ad omnem domum patris sui: Ascendam & nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, & domus patris mei, qui erant in terra Chanaan, venerunt ad me.

† Deut. 10. 22. 32 Et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, & armenta, & omnia quae habere potuerunt, adduxerunt secum.

† Deut. 10. 22. 33 Cumque vocaverit vos, & dixerit: Quod est ovium vestrum?

† Deut. 10. 22. 34 Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usque in praesens, & nos & patres nostri. Haec autem dicetis, ut habitare possitis in terra Gessen: quia detestantur Aegyptii omnes pastores ovium.

CAPUT XLVII.

Joseph, adventu patris & fratrum Pharaoni nuntiato, introduxit Jacob cum filiis ad Pharaonem: terra Gessen conceditur iis ad inhabitandum, famisque tempore eis alit: porro famis tantum premis Aegyptum, ut venditis pecoribus, terram quoque venderet

sine coacti: quo factum est ut quinta pars fructuum regibus Aegypti perpetuo cedat, praeterquam in possessionibus sacerdotum. Post annos septendecim Jacob plurimum ditatus & jam moriturus adjuravit Joseph de sua sepultura in Chanaan.

1 Ingressus ergo Joseph nuntiavit Pharaoni, dicens: Pater meus & fratres, oves eorum & armenta, & cuncta quae possident, venerunt de terra Chanaan: & ecce constitunt in terra Gessen.

2 Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege:

3 Quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, & nos, & patres nostri.

4 Ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: perimusque ut esse nos jubeas servos tuos in terra Gessen.

5 Dixit itaque rex ad Joseph: Pater tuus & fratres tui venerunt ad te.

6 Terra Aegypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis terram Gessen. Quod si nostri in eis esse viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum.

7 Post haec introduxit Joseph patrem suum ad Regem, & statuit eum coram eo: qui benedicens illi,

8 Et interrogavit ab eo: Quot sunt dies annorum vitae tuae?

9 Respondit: Dies peregrinationis meae centum triginta annorum sunt, parvi & mali, & non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinavi sunt.

10 Et benedicto rege, egressus est foras.

11 Joseph vero patri & fratribus suis dedit possessionem in Aegypto in optimo terrae loco, Ramesses, ut praeceperat Pharaon.

12 Et alebat eos, omnemque domum patris sui, in pabens cibaria singulis.

13 In toto enim orbe panis deerat, & oppresserat fames terram, maxime Aegypti & Chanaan.

14 Ex quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, & inulit eam in aerarium regis.

15 Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Aegyptus ad Joseph, dicens: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia?

16 Quibus ille respondit: Addicite pecora vestra, & dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis.

17 Quae cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, & ovibus, & bobus, & asinis: sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum.

18 Venerunt quoque anno secundo, & dixerunt ei: Non celabimus dominum nostrum quod deficiente pecunia, pecora simul defece- runt: nec clam te est, quod absque corporibus & terra nihil habeamus.

19 Cur ergo moriemur te vidente? & nos & terra nostra tui erimus: eme nos in servitum regiam, & praebe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem.

20 Emit igitur Joseph omnem terram Aegypti, vendentibus singulis possessiones suas pro magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni.

21 Et cunctos populos ejus, a novissimis terminis Aegypti, usque ad extremos fines ejus, 22 Praeterea terram sacerdotum, quae a rege tradita fuerat eis: quibus & stantia cibaria ex horreis publicis praebantur, & idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas.

23 Dixit ergo Joseph ad populos: Haec ut certitis, & vos, & terram vestram Pharaon possidet: accipite semina, & serte agros,

14 Ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum familiis & liberis vestris.

15 Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est: respiciat nos tantum dominus noster, & facti seruius regi.

16 Et eo tempore usque in presentem diem, in universa terra Aegypti, regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, qua libera ab hac conditione fuit.

17 Habitavit ergo Israel in Aegypto, id est, in terra Gessen, & possedit eam: auctusque est, & multiplicatus nimis.

18 Et vixit in ea decem & septem annis: factique sunt omnes dies vitae illius centum quadraginta septem annorum.

19 Cumque appropinquare cerneret diem mortis suae, vocavit filium suum Joseph, & dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam sub femore meo: & facies mihi misericordiam & veritatem, ut non sepelias me in Aegypto:

20 Sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac, condasque in sepulchro majorum meorum. Cui respondit Joseph: Ego faciam quod jussisti.

21 Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput.

CAPUT XLVIII.

Jacob agrotantem invisit Joseph. ejus filios Manasse & Ephraim Jacob sibi adoptat ac benedixit, minorem, contradicens Joseph, majori praeparat denique supra fratres partem unam Joseph tribuit.

1 **H**is ita transactis, nuntiatum est Joseph quod agrotaret pater suus, qui, assumptis duobus filiis Manasse & Ephraim, ire perrexit.

2 Dicendumque est tibi: Ecce filius tuus Joseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo.

3 Et ingressus ad eum ait: Deus omnipotens ꝑ apparuit mihi in Lizza, quae est in terra Chanaan: Benedixitque mihi.

4 Et ait: Ego te augebo & multiplicabo, & faciam te in turbas populorum: daboque tibi terram hanc, & semini tuo post te, in possessionem sempiternam.

5 Duo ergo filii tui, qui ꝑ nati sunt tibi in terra Aegypti antequam huc venirem ad te, mei erunt: ꝑ Ephraim & Manasse, sicut Ruben & Simeon reputabuntur mihi.

6 Reliquos autem quos generis post eos, tui erunt, & nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis.

7 Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, ꝑ mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, etateque verum tempus: & ingrediebar Ephraim, & sepelivi eam juxta viam Ephrae, quae alio nomine appellatur Bethlehem.

8 Videns autem filios ejus dixit ad eum: Qui sunt isti?

9 Respondit: Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis.

10 Oculi enim Israel caligabant praeter nimiam senectutem, & clare videre non poterat. Applicuitque ad se, deosculatus, & circumplexus eos.

11 Dixit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit mihi Deus sementem tuam.

12 Cumque tulisset eos Joseph de gremio patris, adoravit pronus in terram.

13 Et posuit Ephraim ad dexteram suam, id est, ad sinistram Israel: Manasse vero in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambos ad eum.

14 Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris: sinistram autem super caput Manasse qui major natus erat, commutans manus.

15 ꝑ Benedixitque Jacob filiis Joseph, & ait: Deus, in cuius conspectu ambulaverunt patres mei Abraham & Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in presentem diem:

16 ꝑ Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis: & invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Absaham & Isaac, & crescant in multitudinem super terram.

17 Videns autem Joseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit: & apprehensam manum patris levare conatus est de capite Ephraim, & transferre super caput Manasse.

18 Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput ejus.

19 Qui tenuens, ait: Scio filii mei, scio: & iste quidem erit in populo, & multiplicabitur: sed frater ejus minor, major erit illo: & semen illius crescit in gentes.

20 Benedixitque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Israel, atque dicitur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim, & sicut Manasse. Constituitque Ephraim ante Manasse.

21 Et ait ad Joseph filium suum: In ego morior, & erit Deus vobiscum, reducetque eos ad terram patrum vestrorum.

22 Do tibi ꝑ partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu ꝑ Amorrhaei in gladio & arcu meo.

CAPUT XLIX.

Jacob moriturus singulis filiis suis benedixit, quorundam tamen benedictiones ob peccata in maledictionem & aeternam objurgationem versa, futura illis praedicit; tandemque declarato sepulturae suae loco, moritur.

1 **V**ocavit autem Jacob filios suos, & ait eis: Congregamini, ut annuntiem quae ventura sunt vobis in diebus novissimis.

2 Congregamini, & audite filii Jacob, audite Israel patrem vestrum.

3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, major in imperio.

4 Effusus es sicut aqua, non crescas: ꝑ quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti iuramentum ejus.

5 Simeon & Levi fratres: vasa iniquitatis bellantia.

6 In consilium eorum non veniat anima mea, & in certu illorum non fit gloria mea: ꝑ quia in furore tuo occiderunt virum, & in voluntate sua susceperunt mortuum.

7 Maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura: ꝑ dividam eos in Jacob, & dispergam eos in Israel.

8 Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabant te filii patris tui.

9 ꝑ Carulus leonis Juda: ad praedam filii mei ascendisti: requiescis accubitum ut leo, & quasi leaena, quis suscitabit eum?

10 ꝑ NON AUFERETUR sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.

† Supr.
24. 2.

† Supr.
28. 13.

† Supr.
41. 50.
† Ios.
13. 7.
29.

† Supr.
35. 29.

† Hebr.
22. 22.

† Supr.
37. 29.
& 37. 3.
Marth.
18. 19.

† Ios.
25. 7.
& 16. 7.
† Ios.
24. 8.

Deut.
33. 6.

† Supr.
35. 22.
1. Par.
5. 2.

† Supr.
34. 25.

† Ios.
29. 2.

† 1. Par.
5. 2.

† Matt.
22. 6.
Joan.
1. 45.

11 Ligans ad vineam passum suum, & ad vitem, o fili mi, animam suam. Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine vine passum suum.

12 Pulchriores sunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.

13 Zabilon in litore maris habitabit, & in statione navium pertingens usque ad Sidonem.

14 Issachar alimus fortis accubans inter tentos.

15 Vidit requiem quod esset bona: & terram quod optima: & suppositit humerum suum ad portandum, factisque est tributus serviens.

16 Dan judicabit populum suum sicut & alia tribus in Israel.

17 Fiat Dan coluber in via, cerasus in femina, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro.

18 SALUTARE tuum expectabo Domine.

19 Gad, accensus prelabitur ante eum: & igne accingetur rectorisum.

20 Aser, pinguis panis ejus, & prebabit delicias regibus.

21 Nephthali, cervus emissus, & dans eloquia pulchritudinis.

22 Filius accrescens Joseph, filius accrescens & decorus aspectu: filia discurreunt super murum.

23 Sed exasperaverunt eum, & jurgati sunt, invideruntque illi habentes jacula.

24 Sedit in forti arcus ejus, & dissoluta sunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Jacob: inde pastor egressus est lapis Israel.

25 Deus patris tui erit adjutor tuus, & omnipotens benedicet tibi benedictionibus caeli desuper, benedictionibus abyssi jacentis deorsum, benedictionibus uberum & vulvae.

26 Benedictiones patris tui confortatae sunt benedictionibus partum ejus: donec venierit desiderium collum eternorum: sicut in capite Joseph, & in vertice Nazaraei inerat fratres suos.

27 Benjamin lupus rapax, mane comedet praedam, & vespere dividet spolia.

28 Omnes in in tribubus Israel duodecim: haec locutus est eis pater suus, benedixitque singulis, benedictionibus propriis.

29 Et praecepit eis, dicens: Ego congregavi ad populum meum: sepelire me cum patribus meis in spelunca duplici que est in agro Ephron Hethaei.

30 Contra Mambre in Terra Chanaan, quam emi Abraham cum agro ab Ephron Hethaeo in possessionem sepulchri.

31 Ibi sepelierunt eum, & Saram uxorem ejus: ibi sepulcus est Isaac cum Rebecca conjugis sua: ibi & Lia condita jacet.

32 Finitisque mandatis quibus filios instruebat, benigne pedes suos super lectulum, & oblit: apposuitque est ad populum suum.

CAPUT I.

Joseph corpus patris curans cum senioribus Aegypti proficiscitur ut in Terra Chanaan sepeliat: quo magna solemnitate peracto, fratres ob irrogaram illi invidiam sibi timens, benigne suscipit & consolatur: qui ubi mandatum dedisset de suis ossibus in Terram Chanaan descendis, in pace quievit.

1 Quod cernens Joseph, mit super faciem patris fletus & desolatus eum.

2 Praecepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem.

3 Quibus iussa explentibus, transferunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadaverum

conditorum: flevitque cum Aegyptus septuaginta diebus.

4 Et explorato planctu tempore, locutus est Joseph ad familiares Pharaonis: si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis:

5 Eo quod pater meus adjuraverit me, dicens: En morior, in sepulchro meo quod fodi mihi in terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igitur, & sepeliam patrem meum, ac revertar.

6 Dixitque ei Pharao: Ascende & sepeli patrem tuum sicut adjuratus es.

7 Quo ascendente, ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique majores natu Terrae Aegypti:

8 Domus Joseph cum fratribus suis, absque parvulis & pueris, atque armentis quae detraherentur in Terra Gessen.

9 Habuit quoque in comitatu curris & equites: & facta est turba non modica.

10 Veneruntque ad Aream Atad, quae sita est trans Jordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno acque vehementi, impleverunt septem dies.

11 Quod cum vidissent habitatores Terrae Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste Aegyptiis. Et idcirco vocatum est nomen loci illius, Planctus Aegypti.

12 Fecerunt ergo filii Jacob sicut praeceperat eis.

13 Et portantes eum in terram Chanaan, sepelierunt eum in spelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hethaeo contra faciem Mambre.

14 Reversusque est Joseph in Aegyptum cum fratribus suis, & omni comitatu, sepulto patre.

15 Quo mortuo, timentes fratres ejus, & metu colloquentes: Ne forte memor sit injuriae quam passus est, & reddat nobis omne malum quod fecimus,

16 Mandaverunt ei dicentes: Pater tuus praecepit nobis antequam moreretur,

17 Ut haec tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiae quam exercuerunt in te: nos quoque oramus ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Joseph.

18 Veneruntque ad eum fratres sui: & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui sumus.

19 Quibus ille respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati?

20 Vos cogitatis de me malum: sed Deus verit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in praesentiarum cernitis, & salvos faceret multos populos.

21 Nolite timere: ego pascam vos & parvulos vestros: consolatusque est eos, & blande ac leniter est locutus.

22 Et habitavit in Aegypto cum omni domo patris sui: vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Joseph.

23 Quibus transactis, locutus est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, & ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam juravit Abraham, Isaac, & Jacob.

24 Cumque adjurasset eos acque dixisset: Deus visitabit vos: asportate ossa mea vobiscum de loco isto:

25 Mortuus est, expletis centum decem vitae sine annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Aegypto.

i. Par. 1.

† Supr. 23. 16.

† Supr. 45. 20.

† A. E. 7. 16. † Supr. 25. 16.

† Supr. 45. 5.

† Num. 33. 19. † Heb. 11. 27.

† Exod. 13. 19. Jos. 24. 32.

LIBER EXODUS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPUT PRIMUM.

Nomina filiorum Israel qui Aegyptum ingressi sunt; quorum multiplicationem novus Pharaos frustra impedire nititur onerum impositione, masculorum eade ac submersione: de obstetricum miseratione, & earum a Deo pramiatione.

Hæc sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Aegyptum cum Jacob: singuli cum domibus suis introierunt:
 Ruben, Simeon, Levi, Judas,
 Issachar, Zabulon & Benjamin,

4 Dan, & Nephthali, Gad, & Aler.

5 Erant igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Jacob, septuaginta: Joseph autem in Aegypto erat.

6 Quo mortuo, & universis fratribus ejus, omnique cognatione illa,

7 † Filii Israel creverunt, & quasi geminantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleverunt terram.

8 Surrexit interea rex novus super Aegyptum, qui ignorabat Joseph:

9 Et ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israel multus, & fortior nobis est.

10 Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatique nobis egrediatur de terra.

11 Præposuit itaque eis magistros operum, ut assurgerent eos oneribus: edificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Ramesse,

12 Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & crescebant:

13 Oderantque filios Israel Aegyptii, & affligebant illudentes eis:

14 Atque ad amariudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti, & lateris, omnique famularu, quo in terræ operibus premebantur.

15 Dixit autem Rex Aegypti obstetricibus Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora, altera Phua,

16 Præcipiens eis: Quando obstetricibus Hebræas, & partus tempus advenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reservate.

17 Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum regis Aegypti, sed conservabant mares.

18 Quibus ad se accersitis, rex ait: Quidnam est hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis?

19 Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ sicut Aegyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt.

20 Bene ergo fecit Deus obstetricibus: & crevit populus, confortatusque est nimis.

21 Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos.

22 Præcepit ergo Pharaos omni populo suo, dicens: Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen projicite: quicquid feminini, reservate.

CAPUT II.

Moses aquis expositus, & inde extractus, a matre sua nutritus jussu filia Pharaonis quæ ipsum adoptavit, propter Aegyptii eadem in Madian metu regis fugit, ubi accepta uxore filia sacerdotis, duos genuit filios.

1 Egressus est post hæc vir de domo Levi:

2 Quæ concepit, & † peperit filium: & videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus.

3 Cumque jam celare non possêt, simpisit fiscellam scirpeam, & linivit eam bitumine ac pice: posuitque intus infantulum, & exposuit eam in cærecto ripæ fluminis,

4 Stante procul sorore ejus, & considerante eventum rei.

5 † Ecce autem descendebat filia Pharaonis ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cum vidisset fiscellam in papyrone, misit unam e famularibus suis: & allavit.

6 Aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, misera ejus, ait: De infantibus Hebræorum est hic.

Gen. 46. 8.

† A. 6. 7. 27.

† Inf. 6. 20. Heb. 11. 23.

† A. 6. 7. 21. Heb. 11. 25.

7 Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam, & vocem tibi mulierem Hebraeam, quæ nutrire possit infantulum?

8 Respondit: Vade. Perrexit puella, & vocavit matrem suam.

9 Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nutritivum puerum: adalutume tradidit filiae Pharaonis.

10 Quem illa adoptravit in locum filii, vocavitque nomen eius Moyses, dicens: Quia de aqua tui eum.

11 In diebus illis postquam creverat Moyses, egressus est ad fratres suos: viditque afflictionem eorum, & vitium Aegyptium percutientem quemdam de Hebraeis fratribus suis.

12 Cumque circumspexisset huc atque illuc, & nullum adesse vidisset, percussit Aegyptium abscondit fabulo.

13 Et egressus die altero conspexit duos Hebraeos rixantes: dixitque ei qui faciebat injuriam: Quare percussit proximum tuum?

14 Qui respondit: Quis te constituit principem & iudicem super nos? num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Aegyptium? Timuit Moyses, & ait: Quomodo palam factum est verbum istud?

15 Audivitque Pharaon sermonem hunc, & quarebat occidere Moysen: qui fugiens de conspectu eius, moratus est in terra Madian, & sedit juxta puteum.

16 Erant autem sacerdoti Madian septem filiae, quæ venerunt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui.

17 Supervenere pastores, & ejecerunt eas: furrixitque Moyses, & defensis puellis, adaquavit oves earum.

18 Quæ cum revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis solito?

19 Responderunt: Vir Aegyptius liberavit nos de manu pastorum: insuper & hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovis.

20 At ille: Ubi est, inquit, Quare dimissis hominibus vocate eum ut comedat panem.

21 Juravit ergo Moyses quod habitaret cum eo: & accepitque Sephoram filiam eius uxorem.

22 Quæ peperit ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena tui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.

23 Post multum vero temporis mortuus est rex Aegypti: & ingemiscunt filii Israel, propter opera voverat: ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus.

24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Jacob.

25 Et respexit Dominus filios Israel, & cognovit eos.

CAPUT III.

Dominus Moysi, oves Jethro saceris pascenti, in rubo ardente & incombusto apprensus, mittit eum etiam revertentem ad filios Israel de manu Pharaonis liberandis, spoliatis Aegyptii.

1 Moyses autem pascebat oves Jethro saceris sui sacerdotis Madian: cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb.

2 Apparuitque ei Dominus in flamma ignis

de medio rubi: & videbat quod rubus arderet, & non combureretur.

3 Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.

4 Certans autem Dominus quod pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, & ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum.

5 At ille: Ne appropies, inquit, huc: solve calcamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.

6 Et ait: † Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat aspiciere contra Deum.

7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem ejus audivi propter duritiam eorum qui præsent operibus:

8 Et sciens dolorem ejus, descendi ut liberem eum de manibus Aegyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam, & spatiosam, in terram que sinit lacte & melle, ad loca Chananei, & Hethæi, & Amorihæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebusæi.

9 Clamor ergo filiorum Israel venit ad me: vidique afflictionem eorum, quæ ab Aegyptiis opprimuntur.

10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel, de Aegypto.

11 Dixitque Moyses ad Deum: Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Aegypto?

12 Qui dixit ei: Ego ego tecum: & hoc habebis signum, quod misit me te: Cum eduxeris populum meum de Aegypto, immolabis Deo super montem istum.

13 Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israel, & dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen ejus? quid dicam eis?

14 Dixit Deus ad Moysen: EGO SUM QUI SUM: Ait: Sic dices filiis Israel: QUI EST, misit me ad vos.

15 Dixitque iterum Deus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, misit me ad vos: hoc nomen mihi est in æternum, & hoc memorialem meum in generationem & generationem.

16 Vade, & congrega Seniores Israel, & dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, dicens: Visitans visitavi vos, & vidi omnia quæ acciderunt vobis in Aegypto.

17 Et dixi ut educam vos de afflictione Aegypti, in terram Chananei, & Hethæi, & Amorihæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebusæi, ad terram fluentem lacte & melle.

18 Et audient vocem tuam: ingredietisque tu, & seniores Israel, ad regem Aegypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebraeorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro.

19 Sed ego scio quod non dimittet vos rex Aegypti: nisi per manum validam.

20 Extendam enim manum meam, & percutiam Aegyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post hæc dimittet vos.

21 Daboque gratiam populo huic eorum Aegyptiis: † & cum egredierantur, non exhibebis vacui.

22 Sed postalabis mulierem a vicina sua, & ab hospite sua, vasa argentea & aurea, ac vestes: ponerisque eas super filios & filias vestras, & spoliabis Aegyptum.

† Hebr. 11. 24.

† Math. 22. 32. Marc. 12. 26. Luc. 20. 37.

† Inf. 18. 23. 1 Par. 21. 15.

† Inf. 18. 23. & 12. 36.

† A. 9. 7. 30.

CAPUT IV.

Moyſes ſua miſſionis tribus ſignis a Deo acceperis, varie ſe excuſat ad hanc miſſione: tandem acquieſcit, rediitque in Aegyptum cum uxore & filiis: angelus minatur Moyſi mortem; hinc uxor circumcidit filium. Aaron fratri Moyſi occurrit, ſimulque uenerunt ad filios Iſrael.

Rſpondens Moyſes ait: Non credent mihi, neque audire uocem meam, ſed dicent: Non apparuit tibi Dominus.

1 Dixit ergo ad eum: Quid eſt quod tenes in manu tua? Reſpondit: Virga.

2 Dixitque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, & verſa eſt in colubum, ita ut timeret Moyſes.

3 Dixitque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, verſante eſt in virgam.

4 Ut erudant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum ſuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob.

5 Dixitque Dominus rurſum: Mittere manum tuam in ſinum tuum. Quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar niuis.

6 Retrahe, ait, manum tuam in ſinum tuum. Retraxit, & protulit iterum, & erat ſimilis camſi reliquæ.

7 Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint ſermonem ſigni prioris, credent uerbo ſigni ſequentis.

8 Quod ſi nec duobus quidem hiſ ſignis crediderint, neque audierint uocem tuam: ſume aquam fluminis, & effunde eam ſuper aridam, & quidquid hauseris de fluuio, uertetur in ſanguinem.

9 Ait Moyſes: Obſecro Domine, non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertiis: & ex quo locutus es ad ſeruum tuum, impeditioris & tardioris lingue ſum.

10 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus eſt mutum & ſurdum, uidentem & cæcum? noane ego?

11 Perge igitur, & ego ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris.

12 At ille: Obſecro, inquit, Domine, mittere quem miſiſtus es.

13 Itatus Dominus in Moyſen, ait: Aaron frater tuus Levites, ſcio quod eloquens ſit: ecce ipſe egreditur in occurſum tuum, & idemque te lababitur corde.

14 Loquere ad eum, & pone uerba mea in ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in ore illius, & ostendam uobis quid agere debeatis.

15 Ipſe loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in hiſ que ad Deum pertinent.

16 Virgam quoque hanc ſume in manu tua, in qua facturus es ſigna.

17 Abiit Moyſes, & reuerſus eſt ad Jerho ſocerum ſuum, dixitque ei: Vadam & reuertar ad fratres meos in Aegyptum, ut uideam ſi adhuc uiuant. Cui ait Jerho: Vade in pace.

18 Dixit ergo Dominus ad Moyſen in Madian: Vade, & reuerte in Aegyptum: Mortui ſunt enim omnes qui quærebant animam tuam.

19 Tulit ergo Moyſes uxorem ſuam, & filios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum, reuerſiſque eſt in Aegyptum, portans uirgam Dei in manu ſua.

20 Dixitque ei Dominus reuertenti in Aegyptum: Vide ut omnia oſtenta que poſui in manu tua, facias coram Pharaone: ego induro cor ejus, & non dimittet populum.

21 Diceſque ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Iſrael.

22 Dixi tibi: Dimitte filium meum ut ſeruiat mihi; & noluiſti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.

23 Quiaque eſt in itinere, in diverſorio occurrit ei Dominus, & uolebat occidere eum.

24 Tulit illico Sephora acutiſſimam petram, & circumcidit præputium filii ſui, tergitque pedes ejus, & ait: Sponſus ſanguinum tu mihi eſt.

25 Et dimiſit eum poſtquam dixerat: Sponſus ſanguinum, ob circumciſionem.

26 Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occurſum Moyſi in deſertum. Qui perrexit oſtendam ei in monte Dei, & oſculatus eſt eum.

27 Narrauitque Moyſes Aaron omnia uerba Domini quibus miſerat eum, & ſigna que mandauerat.

28 Veneruntque ſimul, & congregauerunt cunctos Seniores filiorum Iſrael.

29 Locutusque eſt Aaron omnia uerba que dixerat Dominus ad Moyſen: & fecit ſigna coram populo.

30 Et credidit populus. Audieruntque quod uifiſſet Dominus filios Iſrael, & quod reſpexiſſet afflictionem illorum: & prout adorauerunt.

CAPUT V.

Moyſes & Aaron Pharaoni Dei mandata ſeruii: que ille contempnit, grauius Iſraelitas premit negatis paleis; quod audiens Moyſes, orat pro eis Dominum.

Poſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi in deſerto.

1 At ille reſpondit: Quis eſt Dominus, ut audiam uocem ejus, & dimittam Iſrael? neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam.

2 Dixitque: Deus Hebræorum uocauit nos, ut eamus uiam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro: ne forte accidat nobis peſtis aut eladus.

3 Ait ad eos rex Aegypti: Quare Moyſes & Aaron ſolicitatis populum ab operibus ſuis: ite ad onera ueſtra.

4 Dixitque Pharao: Multus eſt populus terræ: uideris quod turba ſuccreuerit: quanto magis ſi dederitis eis requiem ab operibus?

5 Præcepit ergo in die illo præfectis operum & exactoribus populi, dicens:

6 Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad faciendos lateres, ſicut prius: ſed ipſi uadant, & colligant ſtipulas.

7 Et meſuram hauerunt, quam prius faciebant, imponetis ſuper eos, nec minuetur quidquam: uacant eam, & idcirco uociferantur, dicentes: Eamus, & ſacrificemus Deo noſtro.

8 Opprimantur operibus, & explent ea: ut non acquieſcant uerbis mendacibus.

9 Itaque offeſſi præfecti operum & exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do uobis paleas:

10 ite, & colligite ſicubi inuenire poteritis, nec minuetur quidquam de opere ueſtro.

11 Diſperſiſque eſt populus per omnem terram Aegypti ad colligendas paleas.

12 Præſecti quoque operum inſtabant, dicentes: Complete opus ueſtrum quotiædie, ut prius facere ſolebatis quando dabantur uobis paleas.

† Matt. 13. 20.

† Inſtr. 7. 2.

14 Flagellatique sunt qui præerant operibus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri, nec hodie?

15 Veneruntque præpositi filiorum Israel, & vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra servos tuos?

16 Paleæ non dantur nobis, & lateres similiter imperantur: en famuli tui fasselis cadimur, & inutte agitur contra populum tuum.

17 Qui ait: Vacaris otio, & idcirco dicis: Fumus, & sacrificemus Domino.

18 Ite ergo, & operi mini: paleæ non dantur vobis, & reddetis consuetum numerum laterum.

19 Videbantque se præpositi filiorum Israel in malo, eo quod dicebatur eis: Non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies.

20 Occurreruntque Moyse & Aaron, qui stabant ex adverso, egredientibus a Pharaone:

21 Et dixerunt ad eos: Videat Dominus & iudicet, quoniam frater fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis eius, & præbuitis ei gladium, ut occideret nos.

22 Reverfusque est Moyses ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me?

23 Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixisti populum tuum: & non liberasti eos.

CAPUT VI.

Deus animat Moysen, ei revelat nomen suum Jehova, solaturque Israelitas per Moysen, terra Chanaan promissione; recensetur genealogia Ruben, Simeonis & Levi, usque ad Moysen & Aaron.

1 **D**ixitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis quæ futurus sum Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robusta eieciet illos de terra sua.

2 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus.

3 Qui apparuit Abraham, Isaac, & Jacob, in Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI non indicavi eis:

4 Pæpigi que fœdus cum eis, ut darem eis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advena.

5 Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo Aegyptii oppræsserunt eos: & recordatus sum pacti mei.

6 Ideo dic filijs Israel: Ego Dominus qui educam vos de ergastulo Aegyptiorum, & erum de servitute: ac redimam in brachio excelso, & iudicis magnis.

7 Et assumam vos mihi in populum, & ero vester Deus: & scieris quod ego sum Dominus Deus vester qui eduxerim vos de ergastulo Aegyptiorum:

8 Et induxerim in terram, super quam levavi manum meam ut darem eam Abraham, Isaac, & Jacob: daboque illam vobis possidendam, ego Dominus.

9 Narravit ergo Moyses omnia filijs Israel: qui non acquirerunt ei, propter angustiam spiritus, & opus durissimum.

10 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regem Aegypti, ut dimittat filios Israel de terra sua.

12 Respondit Moyses coram Domino: Ecce filij Israel non audiant me: & quo modo audier Pharaon, præsertim cum incircumcisus sim labijs?

13 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, & dedit mandatum ad filios Israel, & ad Pharaonem regem Aegypti, ut educerent filios Israel de terra Aegypti.

14 Isti sunt principes domorum per familias suas. Filij Ruben primogeniti Israelis: Henoeh & Phallus, Hestron & Charmi.

15 Hæ cognationes Ruben. † Filij Simeon: Jamiel & Jamin, & Ahod, & Jachin, & Soar, & Saul filius Chananitidis: hæ progenies Simeon.

16 Et hæ nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson & Caath & Merari. Anni autem vitæ Levi fuerunt centum triginta septem.

17 † Filij Gerson: Lobni & Semel, per cognationes suas.

18 † Filij Caath: Amram, & Ischar, & Hebron, & Oziel: anni quoque vitæ Caath, centum triginta tres.

19 Filij Merari: Moholi & Mufi, hæ cognationes Levi per familias suas.

20 Accepit autem Amram uxorem Jochebed patrualem suam: quæ peperit ei Aaron & Moysen. Fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta septem.

21 Filij quoque Isaar: Core, & Nepheg, & Zechri.

22 Filij quoque Oziel: Misael, & Elisaphan, & Sethri.

23 Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam Aminadab, sororem Nahafon, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

24 Filij quoque Core: Afer, & Elcana, & Abiasaph: hæ sunt cognationes Coritarum.

25 At vero Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees: hi sunt principes familiarum Leviticarum per cognationes suas.

26 Iste est Aaron & Moyses, quibus præcepit Dominus, ut educerent filios Israel de terra Aegypti per turmas suas.

27 Hi sunt, qui locuntur ad Pharaonem regem Aegypti, ut educant filios Israel de Aegypto: iste est Moyses & Aaron.

28 In die quo locutus est Dominus ad Moysen, in terra Aegypti.

29 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem Aegypti, omnia quæ ego loquor tibi.

30 Et ait Moyses coram Domino: En incircumcisus labijs sum, quomodo audiet me Pharaon?

CAPUT VII.

Moyses & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgum vertunt in serpentem, & aquam virga percussam in sanguinem: similia faciunt magi Pharaonis suis incantationibus; quam ob causam Pharaon induratur, ne dimittat Hebræos.

1 **D**ixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit propheta tuus.

2 † Tu loqueris ei omnia quæ mando tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Israel de terra sua.

3 Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo siena & ostenta mea in terra Aegypti.

4 Et non audiet vos: immittamque manum meam super Aegyptum, & educam exercitum & populum meum filios Israel de terra Aegypti per iudicia maxima.

5 Et sciet Aegyptii quia ego sum Dominus qui extendierim manum meam super Aegyptum, & eduxerim filios Israel de medio eorum.

† Gen. 46. 9. Num.

26. 5. 1. Par. 5. 1. 7. Par. 4. 24.

† 1. Par. 6. 1. & 2. 6.

† Num. 3. 19. & 26. 57.

1. Par. 6. 2. & 23. 11.

† 1. Par. 6. 2. & 23. 11.

† Supra 4. 19.

6 Fecit itaque Moyses & Aaron sicut praeceperat Dominus: ita egerunt.

7 Erat autem Moyses octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.

8 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron: 9 Cum dixerit volis Pharaeo, Ostendite signa: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, & vertetur in colubum.

10 Ingressi itaque Moyses & Aaron ad Pharaonem, fecerunt sicut praeceperat Dominus: tulitque Aaron virgam coram Pharaone & servus ejus, qua versa est in colubum.

11 Vocavit autem Pharaeo sapientes & maleficos: & fecerunt etiam ipsi per incantationes Aegyptiacas & arcana quaedam similiter.

12 Proferuntque singuli virgas suas, quae verae sunt in dracones: sed devoravit virga Aaron virgas eorum.

13 Induratumque est cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut praeceperat Dominus.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingratum est cor Pharaonis, non vult dimittere populum.

15 Vade ad eum mane, ecce egredietur ad aquas: & stabis in occursum ejus super ripam fluminis: & virgam, quae conversa est in draconem, tolles in manu tua.

16 Dicesque ad eum: Dominus Deus Hebraeorum misit me ad te, dicens: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto: & usque ad praesens audire noluisti.

17 Haec igitur dicit Dominus: In hoc scies quod sum Dominus: ecce percutiam virga, quae in manu mea est, aquam fluminis, & vertetur in sanguinem.

18 Pisces quoque, qui sunt in fluvio, morientur, & computrescent aquae, & assilientur Aegyptii bibentes aquam fluminis.

19 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Aegypti, & super fluvios eorum, & rivos ac paludes, & omnes lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem: & sic erit in omni terra Aegypti, tam in ligneis vasibus quam in faxeis.

20 Feceruntque Moyses & Aaron sicut praeceperat Dominus: & elevans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone & servis ejus: qua versa est in sanguinem.

21 Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt: computrescentque fluvius, & non poterant Aegyptii bibere aquam fluminis, & fuit sanguis in tota terra Aegypti.

22 Feceruntque similiter malefici Aegyptiorum incantationibus suis: & induratum est cor Pharaonis, nec audivit eos, sicut praeceperat Dominus.

23 Avertitque se, & ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice.

24 Foderunt autem omnes Aegyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.

25 Impletique sunt septem dies, postquam percussit Dominus fluvium.

CAPUT VIII.

Secunda Aegypti plaga est ranarum; pro qua- rum ablatione promittit Pharaeo populum dimittere, nec facit: quare additur tertia sciniphorum, & quarta muscarum; propter quas rursus promittit Pharaeo se filios Israel dimissurum, quod non facit.

Dixit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum: Haec dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi:

2 Sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis.

3 Et ebullit fluvius ranas: quae ascendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lectuli tui, & super stratum tuum, & in domos servorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum:

4 Et ad te, & ad populum tuum, & ad omnes terminos tuos, intrabunt ranae.

5 Dixitque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron: Extende manum tuam super fluvios ac super rivos & paludes, & educ ranas super terram Aegypti.

6 Et extendit Aaron manum super aquas Aegypti, & ascenderunt ranae, operueruntque terram Aegypti.

7 Fecerunt autem & malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram Aegypti.

8 Vocavit autem Pharaeo Moysen & Aaron, & dixit eis: Oportet Dominum ut auferat ranas a me & a populo meo, & dimittat populum ut sacrificet Domino.

9 Dixitque Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi quando deprecer pro te, & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abigant ranae a te, & a domo tua, & a servis tuis, & a populo tuo: & tantum in flumine remaneant.

10 Qui respondit: Cras. At ille: Juxta, inquit, verbum tuum faciam: ut scias quoniam non est sicut Dominus Deus noster.

11 Et recedent ranae a te, & a domo tua, & a servis tuis, & a populo tuo: & tantum in flumine remanebunt.

12 Egredisse sunt Moyses & Aaron a Pharaone: & clamavit Moyses ad Dominum pro sponse ranarum quam condiderat Pharaoni.

13 Fecitque Dominus juxta verbum Moysi: & mortuae sunt ranae de domibus, & de villis, & de agris.

14 Congregaveruntque eas in immensos aggeres, & computruit terra.

15 Videns autem Pharaeo quod data esset requies, ingravit cor suum, & non audivit eos, sicut praeceperat Dominus.

16 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute pulverem terrae: & sint sciniphes in universa terra Aegypti.

17 Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussitque pulverem terrae, & facti sunt sciniphes in hominibus, & in jumentis: omnis pulvis terrae versus est in sciniphes per totam terram Aegypti.

18 Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, & non poterunt: erantque sciniphes tam in hominibus quam in jumentis.

19 Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digittus Dei est hic: induratumque est cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut praeceperat Dominus.

20 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Consurge diluculo, & sta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Haec dicit Dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi.

21 Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas, omne genus muscarum: & implebunt domus Aegyptiorum muscis diversi generis, & universa terra in qua fuerint.

22 Faciamque mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est: ut non sint ibi muscae: & scias quoniam ego Dominus in medio terrae.

† Tim. 3. 2.

† Infr. 17. 5. Pl. 77. 34.

† Sap. 17. 7.

† Sap. 17. 7.

23. Donaque divisionem inter populum meum & populum tuum: cras erit signum istud.

† Sap. 16. 9. 24. Fecitque Dominus ita. † Et venit musca gravissima in domos Pharaonis & servorum eius, & in omnem terram Ægypti: corruptaque est terra ab huiusmodi muscis.

25. Vocavitque Pharao Moysen & Aaron, & ait eis: Ite, & sacrificare Deo vestro in terra hac.

26. Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abominations enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro: quod si monstraverimus ea quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent.

27. Viam trium dierum pergemus in solitudinem: & sacrificabimus Domino Deo nostro, † sicut præcepit nobis.

† Sap. 16. 3. 28. Dixitque Pharao: Ego dimittam vos ut sacrificetis Domino Deo vestro in deserto: veniant enim homines ne abeat, rogare pro me.

29. Et ait Moyses: Egredius a te, orabo Dominum: & recedet musca a Pharaone, & a servis suis, & a populo eius cras: verumtamen non ultra fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino.

30. Egrediusque Moyses a Pharaone, oravit Dominum.

31. Qui fecit juxta verbum illius: & abstulit muscas a Pharaone, & a servis suis, & a populo eius: non superstit ne una quidem.

32. Et ingravitum est cor Pharaonis, ita ut ne hac quidem vice dimitteret populum.

CAPUT IX.

Quinta plaga est pestis in jumentis, sexta ulcerum, septima grandinis, tonitruorum & fulminum: ob quam promittit Pharao se dimissurum populum si cesser, verum nec id complet, & rursum se odurat: nullus autem filiorum Israel in his malis ultum patitur damnus.

1. **D**ixit autem Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & loquere ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hæbræorum: Dimittite populum meum ut sacrificet mihi.

2. Quod si adhuc renuis, & retines eos:

3. Ecce manus mea erit super agros tuos: & super equos, & asinos, & camelos, & boves, & oves, pestis valde gravis.

4. Et faciet Dominus mirabile inter possessiones Israel, & possessiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his quæ pertinent ad filios Israel.

5. Constituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum istud in terra.

6. Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuæque sunt omnia animalia Ægyptiorum: de animalibus vero filiorum Israel nihil omnino perit.

7. Et misit Pharao ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his quæ possidentur Israel. Ingravitumque est cor Pharaonis, & non dimisit populum.

8. Et dixit Dominus ad Moysen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cælum coram Pharaone.

9. Sique pulvis super omnem terram Ægypti: erunt enim in hominibus & jumentis ulcera, & vesicæ turgent, in un versa terra Ægypti.

10. Tuleruntque cinerem de camino, & steterunt coram Pharaone, & sparsit illum Moyses in cælum: factæque sunt ulcera vesicatorum turgentium in hominibus, & jumentis:

11. Næc poterant malefici stare coram Moysen propter ulcera quæ in illis erant, & in omni terra Ægypti.

12. Induravitque Dominus cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen.

13. Dixitque Dominus ad Moysen: Mane confurge, & ita coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hæbræorum: Dimittite populum meum ut sacrificet mihi.

14. Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, & super servos tuos, & super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra.

15. Nunc enim extendens manum percutiam te & populum tuum peste, peribique de terra.

16. † Idcirco autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra.

17. Adhuc retines populum meum, & non vis dimittere eum?

18. En pluviam cras hac ipsa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, a die qua fundata est, usque in præsens tempus.

19. Mitte ergo jam nunc, & congrega jumenta tua, & omnia quæ habes in agro: homines enim, & jumenta, & universa quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, cecideruntque super ea grando, morientur.

20. Qui timuit verbum Domini de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos & jumenta in domos:

21. Qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit servos suos & jumenta in agris.

22. Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in universa terra Ægypti, super homines, & super jumenta, & super omnem herbam agri in terra Ægypti.

23. † Extenditque Moyses virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem super terram Ægypti.

24. Et grando & ignis mixta pariter terebantur: tantaque fuit magnitudo, quanta ante nunquam apparuit in universa terra Ægypti ex quo gens illa condita est.

25. Et percussit grando in omni terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine usque ad jumentum: cunctaque herbam agri percussit grando, & omne ligam regionis contregit.

26. Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit.

27. Misitque Pharao, & vocavit Moysen & Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dominus iustus: ego & populus meus: impit-

28. Orate Dominum ut desinant tonitrua Dei, & grando: ut dimittam vos, & nequaquam hic ultra maneatis.

29. Ait Moyses: Cum egredius fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, & cessabunt tonitrua, & grando non erit: ut scias quia Domini est terra:

30. Novi autem, quod & tu, & servi tui, necdum timeatis Dominum Deum.

31. Linum ergo, & hordeum læsum est, eo quod hordeum esset virens, & linum jam folliculos germinaret:

32. Triticum autem, & far non sunt læsa, quia serotina erant.

33. Egrediusque est Moyses a Pharaone ex urbe, terendit manus ad Dominum: & cessaverunt tonitrua & grando, nec ultra stillavit pluvia super terram.

34. Videns autem Pharao quod cessasset pluvia, & grando & tonitrua, auxit peccatum:

† Rom. 9. 17.

† Sap. 16. 16. & 19. 19.

35 Et ingravatum est cor ejus, & fervorū illius, & induratum nimis: nec dimisit filios Israel, sicut præceperat Dominus per manū Moyſi.

CAPUT X.

Quarum signum seu plaga est locustarum; quibus ablatis, obduratus Pharaon ne sic quidem juxta conditum dimittit populum: quapropter novum additur, nempe tenebrarum densissimarum; propter quas permittit Pharaon ut exeat: sed omnium, etiam peccatorum missi non urgente Moyſe, idem denegat, Moyſique minatur mortem.

ET dixit Dominus ad Moyſen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor ejus, & fervorū illius: ut faciam signa mea hæc in eo,

2 Et narres in auribus filii tui, & nepotum tuorum, quoties contriverim Aegyptios, & signa mea fecerim in eis: & sciat is quia ego Dominus.

3 Introierunt ergo Moyſes & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Usquequo non vis subjici mihi? dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

4 † Sin autem refuſit, & non vis dimittere eum: ecce ego inducam tias locustas in fines tuos:

5 Quæ operiat superficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, sed comedatur quod residuum fuerit grandini: corrodet enim omnia ligna quæ germinant in agris.

6 Et implebunt domus tuas, & fervorū tuorum, & omnium Aegyptiorum: quantum viderunt patres tui, & avi, ex quo orti sunt super terram, usque in præsentem diem. Averſitque se, & egressus est a Pharaone.

7 Dixerunt autem servi Pharaonis ad eum: Usquequo parietur hoc scandalum: dimitte homines, ut sacrificent Domino Deo suo: nonne vides quod perierit Aegyptus?

8 Revocaveruntque Moyſen & Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Itæ, sacrificate Domino Deo vestro: quoniam sunt qui tui sunt?

9 Ait Moyſes: Cum parvulus nostris & senioribus pergemus, cum filiis & filiabus, cum ovibus & armentis: est enim solemnitas Domini Dei nostri.

10 Et respondit Pharaon: Sic Dominus sit vobiscum, quo modo ego dimittam vos, & parvulos vestros: cui dubium est quod pessime cogitetis?

11 Non fiet ira, sed ite tantum viri, & sacrificare Domino: hoc enim & ipsi petitis. Statimque ejeti sunt de conspectu Pharaonis.

12 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam super terram Aegypti ad locustam, ut ascendat super eam, & devoret omnem herbam quæ residua fuerit grandini.

13 Et extendit Moyſes virgam super terram Aegypti: & Dominus induxit ventum urentem tota die illa & nocte: & mane facta, ventus urens levavit locustas.

14 Quæ ascenderunt super universam terram Aegypti: & sederunt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec postea futurae sunt.

15 Operueruntque universam superficiem terræ, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ quando dimiserat: nihilque omnino virens relictum est in lignis & in herbis terræ, in cuncta Aegypto.

16 Quam ob rem festinus Pharaon vocavit

Moyſen & Aaron, & dixit eis: Fecavi in Dominum Deum vestrum, & in vos.

17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, & rogare Dominum Deum vestrum, ut auferat a me mortem istam.

18 Egressusque Moyſes de conspectu Pharaonis, oravit Dominum.

19 Qui stare fecit ventum ab occidente vehementissimum, & arreptam locustam projecit in mare rubrum: non remansit ne una quidem in cunctis finibus Aegypti.

20 Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel.

21 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam in caelum: & sint tenebrae super terram Aegypti, tam dense ut palpari queant.

22 Extenditque Moyſes manum in caelum: & factæ sunt tenebrae horribiles in universa terra Aegypti tribus diebus.

23 † Nemo vidit firrem suam, nec movit se de loco in quo erat: † ubicumque autem habitabant filii Israel, lux erat.

24 Vocavitque Pharaon Moyſen & Aaron, & dixit eis: Itæ, sacrificate Domino: oves tantum vestras & armenta remaneant, parvuli vestri eant vobiscum.

25 Ait Moyſes: Hostias quoque & holocausta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo nostro.

26 Cuncti greges pergent nobiscum: non remanebit ex eis ungula: quæ necessariae sunt in cultum Domini Dei nostri: preferemus cum ignoremus quid debeat impolari, donec ad ipsum locum perveniamus.

27 Induravit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit dimittere eos.

28 Dixitque Pharaon ad Moyſen: Recedo a me, & cave ne ultra videas faciem meam: quotumque die appaveris mihi, morieris.

29 Respondit Moyſes: Ita fiet ut locutus es, non video ultra faciem tuam.

CAPUT XI.

Ante decimum signum (stragem primogenitorum) quod prædicit Dominus, hortatu ad Aegypti spoliationem, quæ post stragem peracta est.

ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc una plaga tantam Pharaonem & Aegyptum, & post hæc dimittet vos, & exire compellet.

2 † Dices ergo omni plebi, ut postulet vir ab amico suo, & mulier a vicina sua, vasa argentea & aurea.

3 Dabit autem Dominus gratiam populo suo coram Aegyptiis. † Fuitque Moyſes vir magnus valde in terra Aegypti, coram servis Pharaonis & omni populo.

4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Aegyptum:

5 Et morietur omne primogenitum in terra Aegyptiorum, a primogenito Pharaonis qui sedet in folio ejus, usque ad primogenitum ancillæ quæ est ad molam, & omnia primogenita jumentorum.

6 Etique clamor magnus in universa terra Aegypti, qualis nec ante fuit, nec postea futurus est.

7 Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut sciatis quantum mihi & illo dividat Dominus Aegyptios & Israel.

8 Descendentque omnes servi tui isti ad me, & adorabunt me, dicentes: Egrederet tu, & omnis populus qui subiectus est tibi: post hæc egrediemur.

† Sap.
17. 1.
† Sap.
18. 1.

† Sap.
16. 2.

† Supra
3. 22.
Inf. 22.
35.
† Eccli.
45. 2.

9 Et exiit a Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen: Non audiet vos Pharaon, ut multa signa fiant in terra Aegypti.
10 Moyses autem & Aaron fecerunt omnia ostensa quae scripta sunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel de terra sua.

CAPUT XII.

Paschalis agni immolandi & comedendi ritus declarato ac celebrato, eiusque sanguine de morum superliminaribus effuso, angelus oculis omnibus Aegypti primogenitis, Israelitas intractos relinquit, qui cum spoliis & divitiis Aegypti, egrediuntur: de ritu Phasae ac usu azymorum, & tempore habitationis Israel in Aegypto.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen & Aaron in terra Aegypti:

2 Mensis iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni.

3 Loquimini ad universum coetum filiorum Israel, & dicite eis: Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias & domos suas.

4 Sin autem minor est numerus ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui iunctus est domui suae, iuxta numerum animalium quae sufficere possint ad esum agni.

5 Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis & haedum.

6 Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis huius: immolabitisque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam.

7 Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, & in superliminibus domorum, in quibus comedent illum.

8 Et edent carnes nocte illa assis igni, & azymos panes cum lactucis agrestitibus.

9 Non comedetis eis eo crudum, quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus ejus & intestinis vorabitis.

10 Nec remanebit quidquam ex eo usque mane: si quid residuum fuerit, igne comburetis.

11 Sic autem comedetis illum: Rex vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter: est enim Phasae (id est transitus) Domini.

12 Et transibo per terram Aegypti nocte illa, percussiamque omne primogenitum in terra Aegypti ab homine usque ad pecus: & in cunctis diis Aegypti faciam judicia, ego Dominus.

13 Erit autem sanguis vobis in signum in aedibus in quibus eritis: & videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero terram Aegypti.

14 Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eam solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno.

15 Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, a primo die usque ad diem septimum.

16 Dies prima erit sancta atque solemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quae ad vescendum pertinent.

17 Et observabitis azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra

Aegypti, & custodietis diem istum in generationibus vestras ritu perpetuo.

18 ¶ Primo mense, quattredecima die mensis ad vespem, comedetis azyma, usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vespem.

19 Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cunctis Israel, tam de advenis quam de indigenis terrae.

20 Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azyma.

21 Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israel, & dixit ad eos: Ire tollentes animal per familias vestras, & immolare Phasae.

22 ¶ Fasciculumque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, & asperite ex eo superliminare, & utrumque postem: nullus vestrum egredietur ostium domus suae usque mane.

23 Transiit enim Dominus percussiens Aegyptios: cumque viderit sanguinem in superliminari, & in utroque poste, transcendit ostium domus, & non sine percussore ingredi domos vestras & laedere.

24 Custodi verbum istud legitimum tibi & filiis tuis usque in aeternum.

25 Cumque introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis caeremonias istas.

26 Et cum dixerint vobis filii vestri: Quae est ista religio?

27 Licetis eis: Victima transiens Domini est, quando transiit super domos filiorum Israel in Aegypto, percussiens Aegyptios, & domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit.

28 Et egressi filii Israel fecerunt sicut praeceperat Dominus Moysi & Aaron.

29 Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat, usque ad primogenitum captivae quae erat in carcere, & omne primogenitum jumentorum.

30 Surrexitque Pharaon nocte, & omnes servi ejus, cunctaque Aegyptus: & ortus est clamor magnus in Aegypto: neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus.

31 Vocavitque Pharaon Moysen & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini a populo meo, vos & filii Israel: ite, immolate Domino sicut dicitis.

32 Oves vestras & armenta assumite ut perieratis, & abeuntes benedicite mihi.

33 Urgebantque Aegyptii populum de terra exire velociter, dicens: Omnes moriemur.

34 Tulit igitur populus conpersam sanam antequam fermentaretur: & ligans in pallis, posuit super humeros suos.

35 Feceruntque filii Israel sicut praeceperat Moyses: & perierunt ab Aegyptiis vasa argentea & aurea, vestemque plurimam.

36 Dominus autem dedit gratiam populo coram Aegyptiis ut commodaret eis: & spoliaverunt Aegyptios.

37 Protectique sunt filii Israel de Ramesse in Socoth, sexcenta fere milia vestium viturum, absque parvulis.

38 Sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oves & armenta & animalia diversi generis multa nimis.

39 Cokeruntque farinam, quam dudum de Aegypto conpersam vulerant: & fecerunt subcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Aegyptiis, & nullam facere finentibus moram: nec pulmentum quidquam occurrerat preparare.

† Lev.
23. 5.
Num.
28. 16.

† Hebr.
11. 28.

† Supr.
11. 5.
Sap. 18.
5.

† Supr.
11. 2.

40 Habitatio autem filiorum Israel qua manserunt in Aegypto, fuit quadringentorum triginta annorum.

41 Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Aegypti.

42 Nox ista est observabilis Domini, quando eduxit eos de terra Aegypti: hanc observare debent omnes filii Israel in generationibus suis.

43 Dixitque Dominus ad Moysen & Aazon: Hæc est religio Phasæ: Omnis alienigena non comedet ex eo.

44 Omnis autem servus emptitius circumcidetur, & sic comedet.

45 Advena & mercenarius non edent ex eo.

46 In una domo comedetur, nec offeretis de carnibus ejus foras, & nec os illius confringetis.

47 Omnis cæterus filiorum Israel faciet illud.

48 Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phasæ Domini, circumcidetur prius omne masculinum ejus, & tunc rite celebrabit: eritque sicut indigena terræ: si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo.

49 Eadem lex erit indigenæ & colono qui peregrinatur apud vos.

50 Feceruntque omnes filii Israel sicut præceperat Dominus Moyli & Aaron.

51 Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Aegypti per turmas suas.

CAPUT XIII.

Jubet Deus sibi offerri primogenita hominum & pecorum, & liberationis ab Aegypto religione Phasæ ac primogenitorum consecratione meminisse. Inde Israel em ducit Deus non per Philistham, sed per desertum; ossa Joseph secum defert, & columna ignis ac nubes est dux itineris.

1 **L**ocutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Quod sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus quam de jumentis: mea sunt enim omnia.

3 Et ait Moyses ad populum: Mementore diei hujus in qua egressi estis de Aegypto & de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem.

4 Hodie egredimini mense novarum frugum.

5 Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananaei, & Herthæi, & Amorrhæi, & Hevæi, & Jebusæi, quem juravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte & melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto.

6 Septem diebus vesceris azymis: & in die septimo erit solemnitas Domini.

7 Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.

8 Narrabitque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Aegypto.

9 Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos: & ut lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Aegypto.

10 Custodies hujusmodi cultum statuto tempore a diebus in dies.

11 Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananaei, sicut juravit tibi & patribus tuis, & dederit tibi eam:

12 Separabis omne quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum est in pecoribus tuis: quicquid habueris masculini sexus, conferabis Domino.

13 Primogenitum asini mutabis ove: quod si non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes.

14 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Aegypti, de domo servitutis.

15 Nam cum induratus esset Pharaos, & nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, a primogenito hominis usque ad primogenitum jumentorum: idcirco immolo Domino omne quod aperit vulvam masculini sexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

16 Erat igitur quasi signum in manu tua, & quasi appensum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Aegypto.

17 Igitur cum emisisset Pharaos populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philistham qua vicina est: reputans si forte ponerit eum, si vidisset adversum se bella confluxere, & revertetur in Aegyptum.

18 Sed circumduxit per viam deserti, quæ est juxta mare rubrum: & armati ascenderunt filii Israel de terra Aegypti.

19 Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum: eo quod adjurasset filios Israel, dicens: Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hic vobiscum.

20 Profectique de Socho castrametati sunt in Etham in extremis finibus solitudinis.

21 Dominus autem præcebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis: ut dux esset itineris utroque tempore.

22 Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

CAPUT XIV.

Pharaos cum suis Israel em persequitur, angelus in columna nubis medium se interponit, Moses dividit mare rubrum, quod sicco pede transiunt Hebraei: Aegyptii tum ab angelo, tum ab aquis recurrentibus, cum universo equitatu ac carribus submerguntur.

1 **L**ocutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel: Reversi castrametentur e regione Philisthorum, quæ est inter Magdalem & mare contra Beelsephon: in conspectu ejus castra ponetis super mare.

3 Diciturque est Pharaos super filios Israel: Coarctati sunt in terra, conclusi eos desertum.

4 Et indurato cor ejus, ac persequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus: scientique Aegyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque ira.

5 Et multatum est regi Aegyptiorum quod fugisset populus: immutatumque est cor Pharaonis & servorum ejus super populo, & dixerunt: Quid volumus facere, ut dimitteremus Israel, ne serviret nobis?

6 Junxit ergo currum, & omnem populum suum assumpti fecit.

7 Tulitque sexcentos currus electos, & quicquid in Aegypto currum fuit: & duces totius exercitus.

8 Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Aegypti, & persecutus est filios Israel: at illi egressi erant in manu excellenti.

† Infra
23. 29.
& 34.
19.
Ezech.
44. 30.

† Deut.
6. 8.

† Gen.
50. 24.

† Num.
13. 14.
Neh. 9.
19.
1 Cor.
10. 1.

† Cum.

† Num.
9. 11.
Joann.
19. 31.

† Infr.
14. 19.
Levit.
17. 26.
Num.
8. 16.
1 Cor. 1.
23.

† Jof.
4. 6.
1. Ma-
chab. 4.
9.

9. † Cumque persequerentur Aegyptii vestigia præcedentium, repererunt eos in castris super mare: omnis equitatus & curus Pharaonis, & universus exercitus, erant in Phihabiroth contra Beelsephon.

10. Cumque appropinquasset Pharaon, levantes filii Israel oculos, viderunt Aegyptios post se: & timerunt valde: clamaveruntque ad Dominum.

11. Et dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Aegypto: ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Aegypto?

12. Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te in Aegypto, dicentes: Recede a nobis, ut serviamus Aegyptiis: multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine.

13. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: statim, & videte magnalia Domini quae facturus est hodie: Aegyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum.

14. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

15. Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israel ut proficiantur.

16. Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud: ut gradientur filii Israel in medio mari per siccum.

17. Ego autem indurabo cor Aegyptiorum ut persequantur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, & in curribus & in equitibus illius.

18. Et scient Aegyptii quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus atque in equitibus ejus.

19. Tollenque se angelus Dei, qui præcedebat castra Israel, abiit post eos: & cum eo periter columna nubis, priora dimittens, post tergum.

20. Stetit, inter castra Aegyptiorum & castra Israel: & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21. Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi & urente tota nocte, & vertit in siccum: divisaque est aqua.

22. † Et ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris: erat enim aqua quasi murus a dextra eorum, & laeva.

23. Persequenteque Aegyptii ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis, curus ejus & equites, per medium maris.

24. Jamque advenerat vigiliamaturina, † & ecce respiciens Dominus super castra Aegyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum:

25. Et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Aegyptii: Fugimus Israel: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26. Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquae ad Aegyptios super curus & equites eorum.

27. Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Aegyptiis occurrerunt aquae, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28. Reversaeque sunt aquae, & openerunt curus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superstit ex eis.

29. Filii autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, & aquae eis erant quasi pro muro a dextris & a sinistris:

30. Liberavitque Dominus in die illa Israel de manu Aegyptiorum.

31. Et viderunt Aegyptios mortuos super lectus maris, & manum magnam quam exciecerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, & crediderunt Domino, & Moysi servo ejus.

CAPUT XV.

Moyses & Israelita, gratis Deo cum cantu peractis, veniunt in Marath; ubi amaritudo aquarum a Moysē versa in dulcedinem, pergunt in Elim, ubi 12 fontes & 70 palmae erant.

1. † Tunc † cecinit Moyses & filii Israel canticum hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino: gloriosus enim magnificatus est, equum & ascensores dejecit in mare.

2. † Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem: iste Deus meus, & glorificabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum.

3. Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

4. Curus Pharaonis & exercitus ejus profecit in mare: electi principes ejus submersi sunt in mari rubro.

5. Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis.

6. Dextera tua Domine magnificata est in fortitudine: dextera tua, Domine, percussit inimicum.

7. Et in multitudine gloriae tuae deposuisti adversarios tuos: misisti iram tuam, quae devoravit eos sicut stipulam.

8. Et in spiritu furoris tui congregatae sunt aquae: stetit unda fluens, congregatae sunt abyssi in medio mari.

9. Dixit inimicus: Persequar & comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eis manus mea.

10. Flavit spiritus tuus, & operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.

11. Quis similis tui in fortibus Domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?

12. Extendisti manum tuam, & devoravit eos terra.

13. Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti: & portasti eum in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum.

14. Ascenderunt populi, & irati sunt: dolores obruerunt habitatores Philisthim.

15. Tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

16. Irruit super eos formido & pavor, in magnitudine brachii tui: stant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus Domine, donec pertranseat populus tuus iste, quem posceisti.

17. Introduces eos, & plantabis in monte hereditatis tuae, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es Domine: sanctuarium tuum Domine, quod firmaverunt manus tuae.

18. Dominus regnabit in aeternum & ultra.

19. Ingressus est enim equus Pharaon cum curribus & equitibus ejus in mare: & rediit super eos Dominus aquas maris: filii autem Israel ambulaverunt per siccum in medio ejus.

20. Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua: egressaeque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris,

† Sap.
10. 20.

† Isai.
12. 2.
Pl. 127.
14.

† Psal.
77. 13.
& 104.
37. &
113. 3.
Hebr.
11. 29.
† Sap.
18. 15.

21 Quibus præcinebat, dicens: Cantemus Domino; gloriose enim magnificatus est, equum & ascensorem ejus dejecit in mare.

22 Tulit autem Moyses Israel de mari rubro, & egressi sunt in desertum Sur: ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, & non inveniebant aquam.

23 Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amare: unde & congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem.

24 Et murmuravit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus?

25 At ille clamavit ad Dominum, qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versa sunt: ibi constituit ei præcepta, atque judicia, & ibi tentavit eum.

26 Dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & obedieris mandatis ejus, custodierisque omnia præcepta illius, concitum languorem, quem posui in Aegypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus.

27 Veniunt autem in Elim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palme: & caltramerati sunt juxta aquas.

11 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

12 Audivi murmuraciones filiorum Israel, loquere ad eos: Vespere comeditis carnes, & mane saturabimini panibus: scietisque quod ego sum Dominus Deus vester.

13 Factum est ergo vespere, & ascendens coturnix, cooperiit castra: mane quoque ros jacuit per circuitum castrorum.

14 Cumque operiisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minium, & quasi pilo tufam, in similitudinem pruinae super terram.

15 Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum.

16 Hic est sermo, quem præcepit Dominus: Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, juxta numerum animarum vestrarum quæ habitant in tabernaculo sic tolleris.

17 Peceruntque ira filii Israel: & collegerunt, alius plus, alius minus.

18 Et mensi sunt ad mensuram gomor: nec qui pius collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: sed singuli juxta id quod edere poterant, congregaverunt.

19 Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mare.

20 Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, & scetere cepit vermis, atque computruit: & iratus est contra eos Moyses.

21 Colligebant autem mane singuli, quantum sufficere poterat ad vescendum: cumque incaluisse soli, liquebarat.

22 In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines: venerunt autem omnes principes multitudinis, & narraverunt Moysi.

23 Qui ait eis: Hoc est quod locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras: quocumque operandum est, scietis: & quæ quodcumque sunt coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane.

24 Peceruntque ita ut præceperat Moyses, & non computruit, neque vermis inventus est in eo.

25 Dixitque Moyses: Comeditis illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro.

26 Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbatum est Domini, idcirco non invenietur.

27 Venitque septima dies: & egressi de populo ut colligerent, non invenerunt.

28 Dixit autem Dominus ad Moysen: Uf, quequo non vultis custodire mandata mea, & legem meam?

29 Videte quod Dominus dedit vobis sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediarur de loco suo die septimo.

30 Et sabbatizavit populus die septimo.

31 Appellavitque domus Israel nomen ejus Man: quod erat quasi semen coriandri album, gustuque ejus quasi similia cum melle.

32 Dixit autem Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, & custodiatur in futuris retro generationes: ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de terra Aegypti.

33 Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, & mitte ibi Man, quantum potest capere gomor: & reponet coram Domino, ad servandum in generationibus vestris.

† Judic. 13. 5. Eccli. 38. 5.

† Num. 33. 9.

† Num. 11. 7. Psalm. 77. 34. Sap. 16. 27. Joann. 6. 31. 1 Cor. 10. 3.

† 2 Cor. 8. 15.

CAPUT XVI.

Murmurantes in deserto Sin de ciborum inopia Israelitis, mittit Dominus coturnices & pluit Man ad saturitatem: jussio Domini de Sabbato servando, & manna colligendo, & in monumentum reponendo, quo eos alit quotidie per quadraginta annos.

Sap. 11. 2.

1 **P**rofectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai: quinto decimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti.

2 Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen & Aaron in solitudine.

3 Dixeruntque filii Israel ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carum, & comedebamus panem in saturitate: cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame?

4 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce, ego pluviam vobis panes de caelo: egrediarur populus, & colligat quem sufficitur per singulos dies: ut tentem eum utrum ambulet in lege mea, an non.

5 Die autem sexto parent quod inferant: & sit duplum quam colligere solebant per singulos dies.

6 Dixeruntque Moyses & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Aegypti.

7 Et mane videbitis gloriam Domini: audivit enim murmur vestrum contra Dominum: nos vero quid sumus, quia misistis contra nos?

8 Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere carnes edere, & mane panes in saturitate: eo quod audierit murmuraciones vestras quibus murmurati estis contra eum, nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.

9 Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic universæ congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: audivit enim murmur vestrum.

10 Cumque loqueretur Aaron ad omnem exercitum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem: & ecce gloria Domini apparuit in nube.

† Eccli. 85. 3.

22 Qui iudicent populum omni tempore : quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipsi minor tantummodo iudicent : leviusque sit tibi, partio in alios onere.

23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & praecepta eius poteris sustinere : & omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace.

24 Quibus auditis, Moyses fecit omnia quae ille suggererat.

25 Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, & cenruriones, & quinquagenarios, & decanos.

26 Qui iudicabant plebem omni tempore : quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo iudicantes.

27 Dimisitque conatum suum : qui reversus abiit in terram suam.

CAPUT XIX.

Israelita motis castris veniunt in Sina : Moyses jussu Dei ascendit in montem, monita ejus refert ad populum, qui sanctificari jubetur, ut descendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Moysi locutus.

Num.
33. 15.

1 **M**ense tertio egressionis Israel de terra Aegypti, in die hac venerunt in solitudinem Sinai.

2 Nam profecti de Raphidim, & pervenientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria e regione montis.

† Aft.
7. 38.

3 † Moyses autem ascendit ad Deum, vocavitque eum Dominus de monte, & ait : Hec dices domui Jacob, & annuntiabis filiis Israel :

† Deut.
39. 2.

4 Vos † ipsi vidistis, quae fecerim Aegyptiis, quo modo portaverim vos super alas aquilum, & assumpserim mihi.

† Psal.
33. 1.

5 Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculiolum de cunctis populis : † mea est enim omnis terra.

† 1. Pet.
2. 9.

6 † Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta : haec sunt verba quae loqueris ad filios Israel.

7 Venit Moyses : & convocatis majoribus natu populi, exposuit omnes sermones quos mandaverat Dominus.

8 Responditque omnis populus simul : Cuncta quae locutus est Dominus, faciemus. Cumque retulisset Moyses verba populi ad Dominum,

9 Ait ei Dominus : Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyses verba populi ad Dominum.

10 Qui dixit ei : Vade ad populum, & sanctifica illos hodie, & cras, laventque vestimenta sua.

11 Et sint parati in diem tertium : in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai.

† Hebr.
22. 28.

12 Constituetque terminos populo per circuitum, & dices ad eos : Cavete ne ascendatis in montem, † nec tangatis fines illius : omnis qui tetigerit montem, morte morietur.

13 Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur jaculis : sive jumentum fuerit, sive homo, non viver : cum ceperit clangere buccina, tunc ascendant in montem.

14 Descenditque Moyses de monte ad populum, & sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua,

15 Ait ad eos : Effote parati in diem tertium, & ne appropinqueris moribus vestris.

16 Jamque advenerat tertius dies, & mane inclamarat : & ecce ceperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccinae vehementius pertrepebat : & timuit populus qui erat in castris.

17 Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis.

18 † Totus autem mons Sinai fumabat : eo quod descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo quasi de fornace : eratque omnis mons terribilis.

† Deut.
4. 11.

19 Et sonitus buccinae paulatim crescebat in majus, & prolixius tendebatur : Moyses loquebatur, & Deus respondebat ei.

20 Descenditque Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice, & vocavit Moysen in cacumen ejus. Quo cum ascendisset,

21 Dixit ad eum : Descende, & conestare populum : ne forte velit transcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo.

22 Sacerdotes quoque qui accedant ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.

23 Dixitque Moyses ad Dominum : Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai : tu enim testificatus es, & justifi, dicens : Pone terminos circa montem, & sanctifica illum.

24 Cui ait Dominus : Vade, descende : ascendeque tu, & Aaron tecum : sacerdotes autem & populus ne transcant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos.

25 Descenditque Moyses ad populum, & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Angelus vice Dei ex Sina monte decalogum promulgat toti populo, sed is manavit Moysen intermunicio mandata Dei sibi exponi : Moyses salutat populum ; ac terrenum aut lapideum de insectis lapidibus altare facere jubetur, ad quod non sit per gradus ascendendum.

1 **L**ocutusque est Dominus cunctos sermones hos :

2 Ego † sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo servitutis.

† Deut.
5. 6.

3 Non habebis deos alienos coram me.

Pl. 80.
12.

4 † Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quae est in caelo desuper, & quae in terra deorsum, nec eorum quae sunt in aquis sub terra.

† Lev.
26. 1.

5 Non adorabis ea, neque coles : ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui odierunt me :

Deut. 4.
19.

6 Et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, & custodiunt praecepta mea.

Jol. 24.
14.

7 † Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum : nec enim habebit insonem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.

Pl. 96.
7.

8 † Memento ut diem sabbati sanctifices.

† Lev.
19. 12.

9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

Deut. 5.
12.

10 Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est : non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus & filia tua, servus tuus & ancilla tua, jumentum tuum, & advena qui est intra portas tuas.

Matth.
5. 33.

11 † Sex enim diebus fecit Dominus caelum & terram, & mare, & omnia quae in eis sunt, & requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei sabbati, & sanctificavit eum.

† Taffet
31. 13.

Deut. 5.
14.

Ezech.
20. 12.

† Gen.
2. 2.

† Deut. 5. 16. Matth. 15. 4. Eph. 6. 2. † Matth. 5. 21. † Rom. 7. 7. 13. 9.

12 † Honora patrem tuam & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

13 † Non occides.

14 Non machaberis.

15 Non furtum facies.

16 Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

17 † Non concupisces domum proximi tui: nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

18 Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumantem: & perterriti ac pavore concussi, steterunt procul.

19 Dicens Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.

20 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos venit Deus, & ut terror illius esset in vobis, & non peccaretis.

† Deut. 18. 16. Hebr. 12. 18.

21 Stetitque populus de longe. † Moyses autem accessit ad caligiem in qua erat Deus.

22 Dixit præterea Dominus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Vos vidistis quod de cælo locutus sum vobis.

23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

† Infra 27. 8. & 38. 7.

24 † Altare de terra facietis mihi, & offerretis super eo holocausta & pacifica vestra, oves vestras & boves, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.

† Deut. 27. 5. Ios. 8. 31.

25 † Quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sctis lapidibus: si enim levaveris cultum super eo, pollutur.

26 Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpido tua.

CAPUT XXI.

Præcepta judicialia quoad empirios servos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas, & rationis pœnas, atque cornuptam bovem.

1 HÆC sunt judicia quæ propones eis.

† Deut. 15. 12. Ios. 14. 24.

2 Si † emeris servum Hebraum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis.

3 Cum quali veste intraverit, cum tali exeat: si habens uxorem, & uxor egredietur simul.

4 Sin autem dominus dederit illi uxorem, & peperit filios & filias: mulier & liberi ejus erunt domini sui, ipse vero exibat cum vestitu suo.

5 Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum & uxorem ac liberos, non egrediar liber:

6 Offeret enim dominus illis, & applicabitur ad osium & postes, perforabitque aurem ejus subola: & erit ei servus in sæculum.

7 Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillæ exire consueverunt.

8 Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam.

9 Sin autem filio suo responderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.

10 Quod si alteram ei acceperit, providebit

puellæ nuptias, & vestimenta, & pretium pudicitie non negabit.

11 Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.

12 † Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur.

13 Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus ejus: † constrictum tibi locum in quem fugere debeat.

14 Si quis per indultum occiderit proximum suum, & per insidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

15 Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.

16 Qui furatus fuerit hominem, & vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur.

17 † Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur.

18 Si rixati fuerint viri, & percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo:

19 Si surrexerit, & ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas ejus, & impensas in medicos restituar.

20 Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.

21 Sin autem uno die vel duobus supervixerit, non subacebit pœnæ, quia pecunia illius est.

22 Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subacebit damno quantum maritus mulieris experierit, & arbitri judicaverint.

23 Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima,

24 † Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede,

25 Adulterionem pro adulterione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.

26 Si percusserit quisquam oculum servi sui aut ancillæ, & lutosos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.

27 Dentem quoque si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.

28 Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obstruetur: & non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis innocens erit.

29 Quod si bos cornupta fuerit ab heri & nudifertus, & contestati sunt dominum ejus, nec recluserit eum, occidentque virum aut mulierem: & bos lapidibus obstruetur, & dominum ejus occident.

30 Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quicquid fuerit postulant.

31 Filium quoque & filiam si cornu percusserit, similis sententiæ subacebit.

32 Si servum, ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit, bos vero lapidibus opprimitur.

33 Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam,

34 Reddet dominus cisternæ pretium pimentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & dividunt pretium, cadaver autem mortui inter se disperient.

36 Sin autem sciebat quod bos cornupta esset ab heri & nudifertus, & non custodivit eam dominus suus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

† Lev. 24. 17.

† Deut. 19. 2.

† Lev. 24. 9.

Prov. 20. 20.

Matth. 15. 4.

Matth. 7. 20.

† Lev. 24. 17.

20.

† Lev. 24. 20.

Deut. 19. 21.

Matth. 5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

5. 38.

CAPUT XXII.

*Furti damnaque illati pana, depositi, commo-
darii, conducti, atque stupri lex, male-
ficium, bestialitatis, sacrificii idololatriæ
supplicium: advena, vidue & pupillo no-
centium pana: mutui, usura & pignoris
lex, ac obediencia & decimarum, primi-
tivarum, primogenitorum: de carne a bestis
præputata.*

1 **S**I quis furatus fuerit bovem, aut ovem,
& occiderit vel vendiderit: quinque
boves pro uno bove restituet, † & quatuor
oves pro una ove.

2 Si effingens fur domum sive sustodiens
fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus
fuerit: percussor non erit reus sanguinis.

3 Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium
perpetravit, & ipse morietur. Si non habuerit
quod pro furto reddat, ipse venudabitur.

4 Si inventum fuerit apud eum quod fur-
tus est, vivens, five bos, five asinus, five
ovis: duplum restituet.

5 Si læserit quispiam agrum vel vineam, &
dimiserit jumentum suum ut depascatur aliena:
quidquid optimum habuerit in agro suo,
vel in vinea, pro damni æstimatione restituet.

6 Si egressus ignis invenerit spinas, & com-
prehenderit acervos frugum, sive stantes fe-
setes in agris, reddet damnum qui ignem
fucceuderit.

7 Si quis commendaverit amico pecuniam
aut vas in custodiam, & ab eo, qui susceperat,
furto ablata fuerint: si invenit fur,
duplum reddet.

8 Si læter fur, dominus domus applicabitur
ad deos, & jurabit quod non extendere manum
in rem proximi sui,

9 Ad perpetranda fraudem, tam in bove,
quam in asino, & ove ac vestimento, & quid-
quid damnum inferre potest: ad deos utrius-
que causa perveniet: & si illi judicaverint,
duplum restituet proximo suo.

10 Si quis commendaverit proximo suo asinum,
bovem, ovem, & omne jumentum ad
custodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum,
vel captum ab hostibus, nullusque hoc
viderit:

11 Jurandum erit in medio, quod non
extendere manum ad rem proximi sui: susci-
pietque dominus juramentum, & ille redde-
re non cogetur.

12 † Quod si furto ablatum fuerit, restituet
damnum domino.

13 Si comestum a bestia, defecerat eum
quod occisum est, & non restituerit.

14 Qui a proximo suo quidquam horum mutuo
postulaverit, & debilitatum aut mortuum fuerit
domino non præsentem, reddere compellietur.

15 Quod si impræsentiarum dominus fuerit,
non restituet, maxime si conductum venerat
pro mercede operis sui.

16 † Si seduxerit quis virginem necdum
desponsatam, dormieritque cum ea: dotabit
eam, & habebit eam uxorem.

17 Si pater virginis dare noluerit, reddet
pecuniam juxta modum dotis, quam virgines
accipere consueverunt.

18 Maleficos non patieris vivere.

19 Qui colierit cum jumento, morte mo-
liatur.

20 † Qui immolat diis, occidetur, præter-
quam Domino soli.

21 Advenam non contristabis, neque affliges
eum: advenæ enim & ipsi fuistis in terra
Ægypti.

22 † Vidue & pupillo non nocebitis.

23 Si læseritis eos, vocalerantur ad me,
& ego audiam clamorem eorum:

24 Et indignabitur furor meus, percutiam-
que vos gladio, & erunt uxores vestræ viduæ,
& filii vestri pupilli.

25 Si pecuniam mutuum dederis populo meo
pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum
quali exactor, nec usurus opprimes.

26 † Si pignus a proximo tuo acceperis ves-
timentum, ante solis occasum reddes ei.

27 Ipsum enim est solum, quo operitur, in-
dumentum carnis ejus, nec habet aliud in
quo dormiat: si clamaverit ad me, exaudiam
eum, quia misericos sum.

28 Diis non detrahes, & † principi populi
tui non maledices.

29 Decimas tuas & primitias tuas non tar-
dabis reddere: † primogenituum filiorum tuo-
rum dabis mihi.

30 De bobus quoque, & ovibus similiter fa-
cies: septem diebus sit cum matre sua, die
octava reddes illum mihi.

31 Viri sancti eritis mihi: † carnem, quæ
a bestis fuerit præputata, non comedetis,
sed projicietis canibus.

CAPUT XXIII.

*Leges præfixæ iudicibus: bos & asinus inimici
servandus: non accipienda iudicibus mune-
ra: de anni & diei septimi quiete, tribusque
sestis præcipuis: promittit Deus se populo
Angelum in ducentis itineris præmissurum,
& præmium servantiibus præcepta: de ido-
lolaria & seditore Chanaanorum fugiendis,
dique eis exterminandis.*

1 **N**on suscipies vocem mendacii: nec
junges manum tuam ut pro impio di-
cas falsum testimonium.

2 Non sequeris turbam ad faciendum ma-
lum: nec in iudicio, plurimorum acquiesces
sententia: ut a vero devies.

3 Pauperis quoque non misereberis in iu-
dicio.

4 † Si occurreris bovi inimici tui, aut asino
errante, redde ad eum.

5 Si videris asinum odientis te jacere sub
onere, non pertransibis, sed subleवास cum eo.

6 Non declinabis in iudicium pauperis.

7 Mendacium fugies: † infontem & justum
non occides: quia aversor impium.

8 † Nec accipies munera, quæ etiam excec-
cant prudentes, & subvertunt verba justorum.

9 Peregrino molestus non eris: scitis enim
advenarum animas: quia & ipsi † peregrini
fuistis in terra Ægypti.

10 Sex annis feminabis terram tuam, &
congregabis fruges ejus.

11 Anno autem septimo dimittes eam, &
requiescere facies, ut comedant pauperes po-
puli tui: & quidquid reliquum fuerit, edant
bestiæ agri: ita facies in vinea, & in oli-
veto tuo.

12 Sex diebus operaberis: septimo die ces-
sabis, ut requiescat bos & asinus tuus: & re-
frigeretur filius ancillæ tuæ, & advena.

13 Omnia quæ dixi vobis, custodite. Et per
nomen externorum deorum non jurabitis, ne-
que audietur ex ore vestro.

14 Tribus vicibus per singulos annos mihi
festa celebrabitis.

15 Solemnitatem azymorum custodies. Sep-
tem diebus comedes azyma, † sicut præcepi
tibi, tempore mensis novorum, quando egres-
sus es de Ægypto: † non apparebis in conspe-
ctu meo vacuus.

† Zach.
7. 10.

† Deut.
24. 13.

† Act.
23. 5.

† Sup.
13. 2.

12.
Infra
34. 19.

Eccl.
14. 30.
† Lev.
22. 8.

† Deut.
22. 1.

† Dan.
13. 53.

† Deut.
16. 19.

Eccl.
20. 31.

† Gen.
46. 6.

† Supra
13. 3-4.

Infra
34. 22.

† Deut.
16. 16.
Eccl.
35. 6.

16 Et solemnitate[m] messis primitivorum operis tui, quicumque feminaveris in agro: solemnitate[m] quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro.

17 † Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo.

18 Non immolabis super fermento sanguinum victimas meas, nec remanebit adeps solemnitate[m] meam usque mane.

19 Primitias frugum terrae tuae deferes in domum Domini Dei tui. † Non coques lactem in lacte matris suae.

20 Ecce ego mittam angelum meum, qui praecedat te, & custodiat in via, & introducat in locum quem paravi.

21 Observa eum, & audi vocem ejus, & contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaveris, & est nomen meum in illo.

22 † Quod si audieris vocem ejus, & feceris omnia quae loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam assurgentes te.

23 † Praecedet te angelus meus, & introducet te ad Amorithaum, & Herethaum, & Pherezzaum, Chananaemque, & Hevaum, & Jebusium, quos ego conteras.

24 Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, sed destrues eos, & confringes statuas eorum.

25 Servietisque Domino Deo vestro, ut benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.

26 Non erit infecunda, nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo.

27 Terrorem meum mittam in praecursum tuum, & occidam omnem populum, ad quem intredieris: cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertram.

28 Emitres † crabrones prius, qui fugabunt Hevaum, & Chananaem, & Hethaem, antequam introeas.

29 Non ejiciam eos a facie tua anno uno: ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestiae.

30 Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augetis, & possideas terram.

31 Ponam autem terminos tuos a mari rubro usque ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores terrae, & ejiciam eos de conspectu vestro.

32 † Non iabis cum eis foedus, nec cum diis eorum.

33 Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum.

CAPUT XXIV.

Moses a Deo lasas leges ad populum refert, populus eas acceptat: & factus sancit inter Deum & populum, oblati Domino sacrificiis, faderisque sanguine in populum resperfo, Moses, ceteris ad radicem montis manentibus, salus in montem ascendit, ut tabulas legis accipiat, ubi cum Domino quadraginta diebus & noctibus permansit.

1 **M**Oysi quoque dixit: Ascende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & septuaginta senes ex Israel, & adorabitis procul.

2 Solusque Moses ascendit ad Dominum, & illi non appropinquabant: nec populus ascendit cum eo.

3 Venit ergo Moses & narravit plebi omnia verba Domini, atque iudicia: responditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quae locutus est, faciemus.

4 Scripsit autem Moyses universos sermones Domini: & mane confurgens edificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israel.

5 Misitque juvenes de filiis Israel, & obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos.

6 Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras: partem autem residuum fudit super altare.

7 Assumentisque volumen foederis, legit audiente populo: qui dixerunt: Omnia quae locutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes.

8 Ille vero sumptum sanguinem resperxit in populum, & ait: Hic est † sanguis foederis quod papigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.

9 Ascenderuntque Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & septuaginta de senioribus Israel.

10 Et viderunt Deum Israel: & sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, & quasi caelum, cum serenum est.

11 Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israel, misit manum suam, videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.

12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, & esto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem ac mandata quae scripti: ut doceas eos.

13 Surrexerunt Moyses & Josue minister ejus: ascendente Moysen in montem Dei.

14 Senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quaestio[n]is, referetis ad eos.

15 Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem.

16 Et habitavit gloria Domini super Sinal, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de medio caliginis.

17 Erat autem species gloriae Domini, quasi ignis ardens super verticem montis, in conspectu filiorum Israel.

18 Ingressusque Moyses medium nebulae, ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

CAPUT XXV.

Subetur primitiarum ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam seduris, mensam panum propositionis, & septiceps candelabrum, cunctaque illae pertinentia: horum omnium monstratur exemplar.

1 **L**ocutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, ut rollant mihi primitias ab † omni homine qui offeret ultro-neus, accipietis eas.

3 Haec sunt autem quae accipere debetis: Aurum, & argentum, & aes.

4 Hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

5 Et pelles arietum rubricatas, pellesque janthinas, & ligna fetim:

6 Oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, & thymiamata boni coloris.

7 Lapidés onychinos, & gemmas ad ornandum ephod, ac rationale.

8 Facientque mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum:

9 † Juxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum ejus: sicque facietis illud:

10 Arcam de lignis setim compingite, cuius longitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo, cubitum & dimidium: altitudo, cubitum similiter ac semissem.

11 Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris: faciesque supra, coronam auream per circuitum:

12 Et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arca angulos: duo circuli sint in latere uno, & duo in altero.

13 Facies quoque vinctes de lignis setim, & operies eos auro.

14 Indicesque per circulos qui sunt in arca lateribus, ut portetur in eis:

15 Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.

16 Tonesque in arca testificationem quam dabo tibi.

17 Facies & propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos & dimidium tenebit longitudo ejus, & cubitum ac semissem latitudo.

18 Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi.

19 Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.

20 Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, respiciantque se mutuo versus vultibus in propitiatorium quo operienda est arca,

21 In qua pones testimonium quod dabo tibi.

22 Inde precipiam, & loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam testimonii, cuncta que mandabo per te filiis Israel.

23 Facies & mensam de lignis setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum ac semissem.

24 Et inaurabis eam auro purissimo: faciesque illi labium aureum per circuitum,

25 Et ipsi labio coronam intrasabilem altam quatuor digitis: & super illam, alteram coronam aureolam.

26 Quatuor quoque circulos aureos praparabis, & pones eos in quatuor angulis ejusdem mensae per singulos pedes.

27 Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vinctes per eos, & possit mensa portari.

28 Ipsos quoque vinctes facies de lignis setim, & circumdabis auro ad subvehendam mensam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo.

30 Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.

31 Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, & calamos, scyphos, & sphaulas, ac lilia ex ipso procedentia.

32 Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphaulaeque simul & liliolum: & tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, sphaulaeque simul & liliolum: hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili.

34 In ipso autem candelabro erunt quatuor scyphi in nucis modum, sphaulaeque per singulos, & lilia.

35 Sphaulae sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex fiunt, procedentes de hastili uno.

36 Et sphaulae igitur & calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo.

37 Facies & lucernas septem, & pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso.

38 Emunctoria quoque, & ubi quae emuncta sunt extringantur, fiant de auro purissimo.

39 Omne pondus candelabri cum universis vasibus suis habeat talentum auri purissimi.

40 † Inspice, & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

CAPUT XXVI.

Forma & constructio tabernaculi Mosaici, veli, arca, propitiatorii, mensae, candelabri, & tentorii, juxta suas quaque mensuras.

1 **T**abernaculum vero ita facies: Decem cortinas de bysso retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2 Longitudo cortinae unius habeat viginti octo cubitos: latitudo, quatuor cubitorum erit. Unius mensurae fient universa tentoria.

3 Quinque cortinae sibi jungerunt mutuo, & aliae quinque nexi simili cohaerebunt.

4 Anfulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari.

5 Quinquagenas anfulas cortina habeat in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam veniat, & altera alteri possit aptari.

6 Facies & quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela jungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat.

7 Facies & saga ciliciana undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo sagi unius habeat triginta cubitos: & latitudo, quatuor: aequa erit mensura sagorum omnium.

9 E quibus quinque junges seorsum, & sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices.

10 Facies & quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut conjungi cum altero queat: & quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas aeneas, quibus jungantur ansae, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12 Quod autem super fuerit in saeis quae parantur tecto, id est, unum sagum quod amplius est, ex medietate ejus operies posteriora tabernaculi.

13 Et cubitus ex una parte pendebit, & alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi progrems.

14 Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & super hoc rursus aliud operimentum de janthinis pellibus.

15 Facies & tabulae stantes tabernaculi de lignis setim.

16 Quae singulae denos cubitos in longitudine habeant, & in latitudine singulos ac semissem.

17 In lateribus tabulae, duae incastratae fient, quibus tabulae alteri tabulae connectantur: atque in hunc modum cunctae tabulae parabantur.

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad austrum.

19 Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binae bases singulis tabulis per duos angulos subiciantur.

20 In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem, viginti tabulae erunt,

21 Quadraginta habentes bases argenteas: binae bases singulis tabulis supponentur.

† Hebr.
8. 5.
Act. 7.
44.

22 Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas;

23 Et rursus alias duas quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi.

24 Eruntque conjunctæ a deorsum usque sursum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ sunt, similis junctura servabitur.

25 Et erunt simul tabulæ octo, bases earum argenteæ sedecim, duabus basibus per unam tabulam suppositis.

26 Facies & venter de lignis ferim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi,

27 Et quinque alios in altero, & ejusdem numeri ad occidentalem plagam;

28 Qui miscentur per medias tabulas a summo usque ad summum.

29 Ipsas quoque tabulas deaurabis, & frondes in eis annulos aureos, per quos vestes tabulata continent: quos operies laminis aureis.

30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar quod tibi † in monte monstratum est.

31 Facies & velum de hyacintho, & purpura, coccocque bis tincto, & bysso retorta, opere plumario & pulchra varietate contextum;

32 Quod appendes ante quatuor columnas de lignis ferim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, & habebunt capita aurea, sed bases argenteas.

33 Inferetur autem velum per circulos, intra quod pones arcam testimonii; quo & Sanctuarium, & Sanctuarii sanctuarium dividetur.

34 Pones & propitiatorium super arcam testimonii in Sancto sanctorum;

35 Mensamque extra velum: & contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: mensa enim stabit in parte aquilonis.

36 Facies & tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccocque bis tincto, & bysso retorta, opere plumarii.

37 Et quinque columnas deaurabis lignorum ferim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea, & bases aeneæ.

CAPUT XXVII.

Altare holocaustorum & atrium tabernaculi, tentorium, columna, & oleum lucernarum parari jubentur, & earum accensio.

† **F**acies & altare de lignis ferim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, & totidem in latitudine, id est quadrum, & tres cubitos in altitudine.

2 Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erunt: & operies illud ære.

3 Faciesque in usus ejus lebetes ad suscipiendos cineres, & forcipes atque fuscinas, & ignium receptacula: omnia vasa ex ære fabricabis.

4 Craticulamque in modum retis æneam: per cuius quatuor angulos erunt quatuor annuli aenei,

5 Quos pones subter arulam altaris: eritque craticula usque ad altaris medium.

6 Facies & venter altaris de lignis ferim duos, quos operies laminis aeneis;

7 Et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum.

8 † Non solidum, sed inane & cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est.

9 Facies & atrium tabernaculi, in cuius australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine.

10 Et columnas viginti cum basibus totidem aeneis, quæ capita cum cælaturis suis habebunt argentea.

11 Similiter & in latere Aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti: & bases aeneæ ejusdem numeri, & capita earum cum cælaturis suis argentea.

12 In latitudine vero atrii, quod respicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ deceni & baselque totidem.

13 In ea quoque atrii latitudine, quæ respicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt.

14 In quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres & bases totidem:

15 Et in latere altero erunt tentoria cubitorum obtineria quindecim, columnæ tres, & bases totidem.

16 In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho & purpura, coccocque bis tincto, & bysso retorta, opere plumarii: columnas habebit quattuor, cum basibus totidem.

17 Omnes columnæ atrii per circuitum vestitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, & basibus aeneis.

18 In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit: fietque de bysso retorta, & habebit bases aeneas.

19 Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus & ceremonias, tam paxillos ejus quam atrii, ex ære facies.

20 Præcipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum, piloque contusum: ut ardeat lucerna semper.

21 In tabernaculo testimonii, extra velum quod oppositum est testimonio. Et collocabunt eam Aaron & filii ejus, ut usque maneat luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorum a filiis Israel.

CAPUT XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis & filiorum ejus describuntur.

† **A**pplica quoque ad te Aaron fratrem tuam cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

2 Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem.

3 Et loqueris cunctis sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentiæ, ut faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus minister mihi.

4 Hæc autem erunt vestimenta quæ facient: Rationale, & superhumeralè de auro & lineam strictam, cidarim & balteum. Facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron & filiis ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.

5 Accipientque aurum, & hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum.

6 Facient autem superhumeralè de auro & hyacintho & purpura, coccocque bis tincto, & bysso retorta, opere polymito.

7 Duas dras junctas habebit in utroque latere summitatum, ut in unum redeant.

8 Ipsa quoque textura & cuncta operis varietate erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccocque bis tincto, & bysso retorta.

9 Sumesque duos lapides onychinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israel:

10 Sex nomina in lapide uno, & sex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum.

† Supr.
25. 40.

† Inf. 38.
6.

† Supr.
20. 24.

11 Opere sculprois & cœlatura gemmarum, sculpsit eos nominibus filiorum Israel, inclusos auro atque circumdatos:

12 Et pones in utroque latere superhumeralis, memoriale filii Israel. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super utrumque humerum, ob recordationem.

13 Facies & uncinos ex auro,

14 Et duas catenas ex auro purissimo sibi invicem coherentes, quas inferes uncinis.

15 Rationale quoque iudicii facies opere polymito iuxta texturam superhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta.

16 Quadrangulum erit & duplex: mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine.

17 Ponesque in eo quatuor ordines lapidum: in primo versu erit lapis sardius, & topazius, & smaragdus:

18 In secundo carbunculus, saphirus, & jaspis:

19 In tertio ligurius, achates, & amethystus: 20 In quarto chrysolithus, onychinus, & beryllus: inclusi auro erunt per ordines suos.

21 Habebuntque nomina filiorum Israel: duodecim nominibus cœlabuntur, singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus.

22 Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo:

23 Et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationali summitate:

24 Catenasque aureas junges annulis, qui sunt in marginibus ejus:

25 Et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit.

26 Facies & duos annulos aureos, quos pones in summitatibus rationalis, in oris, quae e regione sunt superhumeralis, & posteriora ejus afficiunt.

27 Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem iuncturae inferioris, ut aprari possit cum superhumerali.

28 Et stringat rationale annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat iunctura fabrefacta, & a se invicem rationale & superhumerali nequeant separari.

29 Portabitque Aaron nomina filiorum Israel, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in aeternum.

30 Pones autem in rationali iudicii doctrinam & veritatem, quae erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu Domini semper.

31 Facies & tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,

32 In cuius medio supra erit capitium, & ora per gyrum ejus textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpantur.

33 Deorsum vero, ad pedes ejusdem tunicae, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,

34 Ita ut tintinnabulum sit aureum & malum punicum, rursusque tintinnabulum aliud aureum & malum punicum.

35 Et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiat sonitus quando ingredietur & egredietur Sanctuarium in conspectu Domini, & non morietur.

36 Facies & laminam de auro purissimo: in qua sculpsit opere cœlatores, sanctum Domino.

37 Ligabisque eam vitta hyacinthina, & erit super tiamam,

38 Imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quae obtulerunt & sanctificaverunt filii Israel, in cunctis muneribus & donariis suis. Erat autem lamina semper in fronte ejus, ut placatus sit eis Dominus.

39 Stringesque tunicam bysso, & tiamam byssinam facies, & balteum opere plumarii.

40 Porro filii Aaron tunicas lineas parabis, & balteos ac tiamas, in gloriam & decorem:

41 Vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum & filios ejus cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut sacerdotio fungantur mihi.

42 Facies & feminalia lineata, ut operiant carnem turpitudinis suae, a renibus usque ad femora:

43 Et urentur eis Aaron & filii ejus quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, & semini ejus post eum.

CAPUT XXIX.

Quae fuerit sacerdotum consecratio, ritusque oblationis pro illis, & qui his oblationibus vescentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

1 Sed & hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur: † Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos,

2 Panesque azymos, & crustulam absque fermento, quae conspersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de simila triticea cuncta facies.

3 Et posita in canistro offeres: vitulum autem & duos arietes.

4 Et Aaron ac filios ejus applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis suis aqua,

5 Indues Aaron vestimentis suis, id est, linea & tunica, & superhumerali, & rationali, quod constringes balteo.

6 Et pones tiamam in capite ejus, & laminam sanctam super tiamam,

7 Et oleum unctionis fundes super caput ejus: atque hoc ritu consecrabitur.

8 Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque balteo,

9 Aaron scilicet & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntque sacerdotibus mihi religione perpetua. Postquam initiaveris manus eorum,

10 † Applicabis & vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron & filii ejus manus super caput illius,

11 Et mactabis eum in conspectu Domini, juxta ostium tabernaculi testimonii.

12 Sumptumque de sanguine vituli, pones super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes juxta balium ejus.

13 † Sumes & adipem totum qui operit intestina, & reticulum jecoris, ac duos renes, & adipem qui super eos est, & offeres incensum super altare:

14 Carnes vero vituli & corium & simum combures foris extra castra, eo quod pro peccato sit.

15 Unum quoque arietem sumes, super cuius caput ponent Aaron & filii ejus manus.

16 Quem cum mactaveris, tolles de sanguine ejus, & fundes circa altare.

† Lev. 9. 2.

† Lev. 1. 5.

† Lev. 3. 5.

† Eccli. 43. 24.

17 Ipsum autem arietem fecabis in frustra. locaque intestina ejus ac pedes pones super concisas carnes, & super caput illius.

18 Et offeres totum arietem in incensum super altare: oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini.

19 Tolles quoque arietem alterum, super cuius caput Aaron & filii ejus ponent manus.

20 Quem cum immolaveris, fumes de sanguine ejus, & pones super extremum auriculæ dextre Aaron & filiorum ejus, & super pollices manus eorum ac pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum.

21 Cumque tuleris de sanguine qui est super altare, & de oleo unctiois, asperges Aaron & vestes ejus, filios & vestimenta eorum. Consecratisque ipsis & vestibus,

22 Tolles adipem de ariete, & caudam & arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, & duos renes, atque adipem qui super eos est, amicumque dextrum, eo quod sit aries consecrationis:

23 Tortamque panis unctis, crustulam conspersam oleo, lagnum de canistro azymorum, quod positum est in conspectu Domini:

24 Ponesque omnia super manus Aaron & filiorum ejus, & sanctificabis eos elevans coram Domino.

25 Suscipiesque universa de manibus eorum: & incendes super altare in holocaustum, odorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio ejus est.

26 Sumes quoque pectusculum de ariete, quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, & cedet in partem tuam.

27 Sanctificabisque & pectusculum consecratum, & arnum quem de ariete separasti,

28 Quo initiatus est Aaron & filii ejus, cedenteque in partem Aaron & filiorum ejus jure perpetuo a filiis Israel: quia primitiva sunt & initia de victimis eorum paci fides quæ offerunt Domino.

29 Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus post eum, ut ungantur in ea, & consecrentur manus eorum.

30 Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum testimonii ut ministret in Sanctuario.

31 Arietem autem consecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco sancto:

32 Quibus vescetur Aaron & filii ejus. † Panes quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonii comedent,

33 Ut sit placabile sacrificium, & sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt.

34 Quod si remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus usque mane, combures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt.

35 Omnia, quæ præcipi tibi, facies super Aaron & filios ejus. Septem diebus consecrabis manus eorum:

36 Et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam, & unges illud in sanctificationem.

37 Septem diebus expiabis altare, & sanctificabis, & erit Sanctum sanctorum, omnis, qui tetigerit illud, sanctificabitur.

38 Hoc est quod facies in altari: † Agnos anniculos duos per singulos dies jugiter.

39 Unum agnum mane, & alterum vespere,

40 Decimam partem similes conspersa oleo tursu, quod habeat mensuram quartam partem bin, & vinum ad libandum ejusdem mensuræ in agno uno.

41 Alterum vero agnum offeres ad vespertim juxta ritum matutinae oblationis, & juxta ea quæ diximus, in odorem suavitatis:

42 Sacrificium est Domino, oblatio perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ubi constitutam ut loquar ad te.

43 Ibi que præcipiam filiis Israel, & sanctificabitur altare in gloria mea.

44 Sanctificabo & tabernaculum testimonii cum altari, & Aaron cum filiis suis, ut sacerdotio fungantur mihi.

45 Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus,

46 Et scient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus istorum.

CAPUT XXX.

Institutio altaris thymiamatis, & pecunie in usus tabernaculi exigenda, labri auri construendi pro lotione sacerdotum, unguenti faceri pro unguendis sacerdotibus & vasis templi, unctiois thymiamatis & reliquorum qua ad tabernaculum spectant.

1 Facies quoque altare ad adolendum thymiana de lignis setim,

2 Habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, id est, quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent.

3 Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam ejus, quam parietes per circuitum, & cornua. Faciesque ei coronam auream per gyrum,

4 Et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vestes, & altare portetur.

5 Ipsos quoque vestes facies de lignis setim, & inaurabis.

6 Ponesque altare contra velum, quod ante arcam pender testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi.

7 Et adolebit incensum super eo Aaron, suave, fragrans mane. Quando componet lucernas, incendet illud:

8 Et quando collocabit eas ad vespertim, uret thymiana sempiternum coram Domino in generationes vestras.

9 Non offeretis super eo thymiana compositionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.

10 Et deprecabitur Aaron super cornua ejus semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato, & placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

12 † Quando tuleris summam filiorum Israel juxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis cum fuerint recensiti.

13 Hoc autem dabit omnis qui transiit ad nomen, dimidium sicii juxta mensuram templi. † Sictus viginti obolos habet. Media pars sicii offeretur Domino.

14 Qui habetur in numero, a viginti annis & supra, dabit pretium.

15 Dives non addet ad medium sicii, & pauper nihil minuet.

16 Susceptamque pecuniam, qua collata est a filiis Israel, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monumentum eorum coram Domino, & propitiatur animabus eorum.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

† Lev. 8. 31. & 24. 9. Matth. 22. 4.

† Num. 28. 3.

† Num. 11. 2.

† Lev. 27. 25. Num. 3. 47. Exech. 45. 21.

18 Facies & labrum aeneum cum basi sua ad lavandum: poneque illud inter tabernaculum testimonii & altare. Et missa aqua,

19 Lavabunt in ea Aaron & filii ejus manus suas ac pedes,

20 Quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, & quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,

21 Ne forte moriantur: legitimum sempiternum erit ipsi, & femini ejus per successiones.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen,

23 Dicens: Sume tibi aromata, primas myrthae & electae quingentos flosos, & cinnamomi medium, id est, ducentos quinquaginta flosos, calami similiter ducentos quinquaginta,

24 Casiae autem quingentos flosos, in pondere sanctuarii, olei de olivetis mensuram hin:

25 Faciesque unctiois oleum sanctum, unguentum compositum operi unguentarii,

26 Et unges ex eo tabernaculum testimonii, & arcam testamenti,

27 Mensamque cum vasis suis, candelabrum, & utensilia ejus, altaria thymiatis,

28 Et holocausti, & universam suppellectilem quae ad cultum eorum pertinet.

29 Sanctificabisque omnia, & erunt Sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur.

30 Aaron & filios ejus unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi.

31 Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctiois sanctum erit mihi in generationes vestras.

32 Caro hominis non ungetur ex eo, & iuxta compositionem ejus non facietis aliud, quia sanctificatum est, & sanctum erit vobis.

33 Homo quicumque tale compositur, & decerit ex eo, alieno, exterminabitur de populo suo.

34 Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, Racten & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidissimum, aequalis ponderis erunt omnia:

35 Faciesque thymiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter, & purum, & sanctificatione dignissimum.

36 Cumque in tenuissimum pulverem universa contuleris, pones ex eo coram tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama.

37 Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino.

38 Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfuratur, peribit de populo suis.

CAPUT XXXI.

Deputatur a Domino Beseleel & Ooliab ad constructionem tabernaculi ac ceterorum quae dicta sunt: de sabbati observatione, & de duabus lapideis tabulis legis a Domino Moysi datis.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Ecce, vocavi ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda,

3 Et implevi eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere.

4 Ad excogitandum quidquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & aere,

5 Marmore, & gemmis, & diversitate lignorum.

6 Deditque ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam: ut faciant cuncta quae praecepi tibi,

7 Tabernaculum fedetis, & arcam testimonii, & propitiatorium, quod super eam est, & cuncta vasa tabernaculi,

8 Mensamque & vasa ejus, candelabrum purissimum cum vasis suis, & altaria thymiatis,

9 Et holocausti, & omnia vasa eorum, labrum cum basi sua,

10 Vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti & filiis ejus, ut fungantur officio suo in facris.

11 Oleum unctiois, & thymiama aromatum in Sanctuario, omnia quae praecepi tibi, facient.

12 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

13 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: † Videte ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me & vos in generationibus vestris: ut sciatis quia ego Dominus, qui sanctifico vos.

14 Custodite sabbatum meum: sanctum est enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui.

15 Sex diebus facietis opus: in die septimo sabbatum est, requies sancta Domino: omnis qui fecerit opus in hac die, morietur.

16 Custodiant filii Israel sabbatum, & celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum.

17 Inter me & filios Israel, signumque perpetuum. † sex enim diebus fecit Dominus caelum & terram, & in septimo ab opere cessavit.

18 Deditque Dominus Moysi, completis hujuscemodi sermonibus in monte Sinai, † duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei.

CAPUT XXXII.

Moysae absente populus vitulum aureum conficit & adoratur: ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur; de monte descendens tabulas frangit, vitulum comburit, & Aaron oburgato, idololatrias occidi jubet, ceterisque veniam impetrat iterum conscensa monte.

1 Videns autem populus quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: † Surge, fac nobis deos, qui nos praecedant: Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Aegypti, ignoramus quid acciderit.

2 Dixitque ad eos Aaron: Tollite in aures aureas, de uxorum filiorumque & filiarum vestrarum auribus, & aserte ad me.

3 Fecitque populus quae iusserat, deferens in aures ad Aaron.

4 † Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum consilium: dixeruntque: Hi sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti.

5 Quod cum vidisset Aaron, edificavit altare coram eo, & praconis voce clamavit dicens: Cras solemnitas Domini est.

6 Surgentesque mane, obtulerunt holocausta, & hostias pacificas, & † sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.

7 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: † Vade, descende: peccavit populus tuus, quem eduxisti de terra Aegypti.

8 Reverserunt cito de via, quam ostendisti eis: feceruntque sibi vitulum consilium, & adoraverunt, atque immolantes ei hostias, dixit

† Sap.
20. 8.
Ezech.
20. 12.

† Gen.
1. 2.

† Deut.
9. 10.

† Act.
7. 40.

† Psal.
105. 19.

† 1. Cor.
10. 7.

† Deut.
9. 12.

† Reg. 13. 18. dixerunt; † Isti sunt dii tui Israel, qui te educerunt de terra Ægypti.

† Infr. 31. 3. Deut. 9. 17. 9 Rursusque ait Dominus ad Moysen: † Cerno quod populus iste duræ cervicis sit:

10 Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.

† Num. 14. 13. Psalm. 105. 23. 11 Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens: † Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti, in fortitudine magna, & in manu robusta?

12 Ne quæso dicant Ægyptii: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleter e terra: quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui.

† Gen. 12. 7. & 15. 7. & 48. 16. 13 Recordare Abraham, Isaac, & Israel, servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum, dicens: † Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cæli: & universam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, & possidebitis eam semper.

14 Placatusque est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum.

15 Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in manu sua, scriptas ex utraque parte,

16 Et factas opere Dei: scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis.

17 Audiens autem Josias tumultum populi vociferantis, dixit ad Moysen: Ululatus pugnæ audire in castris.

18 Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem cantantium ego audio.

19 Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum, & choros: iratusque valde, projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis:

20 Attripsitque vitulum quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israel.

21 Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum?

22 Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus: tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum:

23 Dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos præcedant: huic enim Moysi, qui nos eduxit de terra Ægypti, nescimus quid acciderit.

24 Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & projecit illud in ignem, egressusque est hic vitulus.

25 Videns ergo Moyses populum quod esset nudatus, (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam fordis, & inter hostes nudum constituerat)

26 Et stans in porta castrorum, ait: Si quis est Domini, jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi:

27 Quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum: ite, & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.

28 Feceruntque filii Levi iuxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illa quasi viginti tria millia hominum.

29 Et ait Moyses: Consecratis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio, & in fratre suo, ut detur vobis benedictio.

30 Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dominum, si quo modo quivero eum deprecari pro scelere vestro.

31 Reversusque ad Dominum, ait: Obsecro, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hæc noxam,

32 Aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.

33 Cui respondit Dominus: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo:

34 Tu autem vade, & duc populum istum quo locutus sum tibi: angelus meus præcedet te. Ego autem in die ultionis visitabo & hoc peccatum eorum.

35 Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPUT XXXIII.

Minis Dei in populum sedatis a Moysen. populus deponit ornatum suum & suum luxet delictum: placatur Deus, & loquitur Dominus cum Moysen facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Vade, ascende de loco isto tu, & Populus tuus quem eduxisti de terra Ægypti, in terram quam juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicens: † Semini tuo dabo eam:

2 Et † mittam præcursorum tui angelum, ut ejiciam † Chananaeam, & Amorream, & Hethæam, & Pherezæam, & Hevæam, & Jebusæam,

3 Et intres in terram fluentem lacte & melle. Non enim ascendam tecum, † quia populus duræ cervicis es: ne forte disperdam te in via.

4 Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit: & nullus ex more indurus est cultu suo.

5 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus duræ cervicis es, semel ascendam in medio tui, & delebo te. Jam nunc depono ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi.

6 Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Horeb.

7 Moyses quoque tollens tabernaculum, tendit extra castra procul, vocabiturque nomen ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam questionem, egrediebatur ad tabernaculum fœderis, extra castra.

8 Cumque egredieretur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciabantque tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium.

9 Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturque cum Moysen.

10 Cernentibus universis quod columna nubis stare ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi, & adorabant per fores tabernaculorum suorum.

11 Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille revertetur in castra, minister ejus Josue filius Nun, puer, non recedebat de tabernaculo.

12 Dixit autem Moyses ad Dominum: Præcipis ut educam populum istum: & non indicas mihi quem missurus es mecum, præsertim cum dixeris: Novi te ex nomine, & invenisti gratiam coram me.

13 Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, & inveniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum gentem hanc.

14 Dixitque Dominus: Facies mea precedet te, & requiem dabo tibi.

15 Et ait Moyses: Si non tu ipse precedas, ne educas nos de loco isto.

16 In quo enim scire poterimus ego & populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram.

17 Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud, quod locutus es, faciam: Invenisti enim gratiam coram me, & teipsum novi ex nomine.

18 Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam.

19 Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi, & vocabo in nomine Domini coram te: & miserebor cui volueris, & clemens ero in quem mihi placerit.

20 Rursusque ait: Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo, & vivet.

21 Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, & stabis supra petram.

22 Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petrae, & protegam dextera mea, donec transiam.

23 Tollamque manum meam, & videbis posteriora mea: faciem autem meam videre non poteris.

C A P U T XXXIV.

Moyes novis paratis tabulis rediit in montem, ubi tertium Dei vidit: prohibitaque Gentium societate & idololatria, datisque praeceptis de primogeniis, sabbato, azymis, ceterisque seclis, post 40 dierum jejuniu[m] cornutus de monte descendit, ac velata facie populo loquitur.

1 **A**C deinceps: Praecide, ait, tibi duas tabulas lapideas initar priorum, & scribam super eas verba, quae habuerunt tabulae quae fregisti.

2 Esto paratus mane, ut ascendas statim in montem Sinai, stabisque tecum super verticem montis.

3 Nullus ascendat tecum, nec videatur quisquam per totum montem: boves quoque & oves non pascantur eontra.

4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: & de nocte confurgens ascendit in montem Sinai, sicut praeceperat ei Dominus, portans secum tabulas.

5 Cumque descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomen Domini.

6 Quo transeunte eorum ait: Dominator Domine Deus, misericors & clemens, patiens & multa miserationis, ac verax.

7 Qui custodis misericordiam in millia: qui auers iniquitatem, & scelera, atque peccata, quae nullusque apud te per se innocens est.

8 Festinusque Moyses, curvatus est pronus in terram, & adorans.

9 Ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo Domine, obsecro ut gratiarum nobiscum (populus enim durus cervicis est) & auferas iniquitates nostras atque peccata, nosque possideas.

10 Respondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis, signa faciam quae numquam visa sunt super terram, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iste, in cuius es medio, opus Domini terribile quod facturus sum.

11 Observa cuncta quae hodie mando tibi:

ego ipse ejciam ante faciem tuam Amorrhaeum, & Chananaeum, & Hethaeum, Pherezaum quoque, & Hevaum, & Jebusaeum.

12 Cave ne unquam cum habitatoribus terrae illius jungas amicitias, quae sint tibi in iuram:

13 Sed aras eorum destrue, confinge statuas, incoque fucide:

14 Noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen eius, Deus est emulor.

15 Ne in eas pactum cum hominibus illarum regionum: ne, cum fornicati fuerint cum diis suis, & adoraverint simulachra eorum, vocet te quisquam ut comedas de immolatis.

16 Nec uxorem de filiabus eorum accipies filius tuus: ne, postquam ipse fuerint fornicatae, fornicari faciant & filios tuos in deos suos.

17 Deos consatiles non facies tibi.

18 Sollemnitate[m] azymorum cotidie. Septem diebus vesceris azymis, sicut praecepi tibi, in tempore mensis novorum: mense enim verni temporis egressus es de Aegypto.

19 Omne quod aperit vulvam generis masculini, meum erit: de cunctis animantibus, tam de bobus, quam de ovibus, meum erit.

20 Primogenitum asini redimes ove: si autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conspectu meo vacuus.

21 Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare & metere.

22 Sollemnitate[m] hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum mensis tuae triticeae, & sollemnitate[m], quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.

23 Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israel.

24 Cum enim tuleris gentes a facie tua, & dilataveris terminos tuos, nullus insidiabitur terrae tuae, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.

25 Non immolabis super fermento sanguinem hostiae meae: neque residet mane de victimis sollemnitatis Pascae.

26 Primitias frugum terrae tuae offeres in domo Domini Dei tui. Non coques haecum in lacte matris suae.

27 Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe tibi verba haec, quibus & tecum & cum Israel pepigi foedus.

28 Fuit ergo ibi cum Domino quadraginta dies & quadraginta noctes: panem non comedit, & aquam non bibit, & scripsit in tabulis verba foederis decem.

29 Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, & ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini.

30 Videntes autem Aaron & filii Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere.

31 Vocatque ab eo, reversi sunt tam Aaron quam principes synagoga. Et postquam locutus est ad eos,

32 Venerunt ad eum etiam omnes filii Israel: quibus praecepit cuncta quae audierat a Domino in monte Sinai.

33 Impletisque sermonibus, passit velamen super faciem suam.

34 Quod ingressus ad Dominum, & loquens cum eo, anferere donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israel omnia quae sibi fuerant imperata.

35 Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebatur ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

† Rom. 9. 25.

† Supra 25. 32. Deut. 7. 2. 11. Reg. 11. 2.

† Supra 47. 2. 12. & 22. 29.

† Supra 23. 25.

† Supra 23. 17. Deut. 16. 16.

† Supra 23. 18. 19.

† Supra 23. 19.

† Supra 24. 18. Deut. 9. 11. 18. † Deut. 4. 13.

† 1. Cor. 3. 13.

CAPUT XXXV.

Præcipitur sabbatum, petuntur primitiæ & donaria ac artifices ad construenda omnia quæ dicta sunt, quibus deputati a Domino dicuntur Beseleel & Ooliab.

1 **I**gitur congregata omni turba filiorum Israel, dixit ad eos: Hæc sunt quæ iussit Dominus fieri.

2 Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum, & requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur.

3 Non succenderis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

4 Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel: iste est sermo quem præcepit Dominus, dicens:

5 Separate apud vos primitias Domino: ^{† Supra 25. 2.} Omnis voluntarius & prono animo offerat eas Domino: aurum & argentum, & æs,

6 Hyacinthum & purpuram, coccoque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, 7 Pelleſque arietum rubricatas, & janthinas, ligna fetim,

8 Et oleum ad luminaria concinnanda, & ut conficiatur unguentum, & thymiana suavissimum,

9 Lapides onychinos, & gemmas ad ornatum superhumeralis & rationalis.

10 Quisquis vestrum sapiens est, veniat, & faciat quod Dominus imperavit:

11 Tabernaculum scilicet, & rectum ejus, arque operimentum, annulos, & tabulatum vestibus, paxillos & bases:

12 Arcam & vestes, propitiatorium, & velum quod ante illud oppanditur:

13 Mensam cum vestibus & vasibus, & propositionis panibus:

14 Candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius & lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:

15 Altare thymiamatis, & vestes, & oleum unctionis & thymiana ex aromatibus: Tentorium ad ostium tabernaculi:

16 Altare holocausti, & craticulam ejus æneam cum vestibus & vasibus suis: labrum & basim ejus:

17 Cortinas atrii cum columnis & basibus, tentorium in foribus vestibuli,

18 Paxillos tabernaculi & atrii cum funiculis suis:

19 Vestimenta, quorum usus est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac filiorum ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.

20 Egredessaque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi,

21 Obtulerunt mente promptissima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat,

22 Viri cum mulieribus præbuerunt, armillas & inares, annulos & dextralia: omne vas aureum in donaria Domini speratum est.

23 Si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccoque bis tinctum, byssum & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & janthinas,

24 Argenti ærisque metalla, obtulerunt Domino, lignaque fetim in varios usus.

25 Sed & mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byssum,

26 Et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes.

27 Principes vero obtulerunt lapides onychinos, & gemmas ad superhumeralis & rationale,

28 Aromataque & oleum ad luminaria concinnanda, & ad preparandum unguentum, ac thymiana odoris suavissimi componendum.

29 Omnes viri & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ iusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israel voluntaria Domino dedicaverunt.

30 Dixitque Moyses ad filios Israel: ^{† Supra 31. 2.} Ecce, vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda.

31 Implevitque eum spiritu Dei, sapientia & intelligentia, & scientia & omni doctrina.

32 Ad excogitandum, & faciendum opus in auro & argento, & ære,

33 Sculpensisque lapidibus, & opere carpentario: quidquid fabre adveniri potest.

34 Dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan:

35 Ambos eruditavit sapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii, ac plumarii, de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, & bysso, & textant omnia, ac nova queque reperiunt.

CAPUT XXXVL

Oblatis plusquam opus esset donariis, paratur tabernaculum juxta omnes partes suas, nempe corinas, saga, operaria, tabulata, velles, velum, & tentorium.

1 **F**ecit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam & intellectum, ut fierent fabre operari quæ in usus Sanctuarii necessaria sunt, & quæ præcepit Dominus. ^{Supra 26. 1.}

2 Cumque vocasset eos Moyses, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus sapientiam, & qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus,

3 Tradidit eis universa donaria filiorum Israel. Qui cum instarent operi, quotidie mane vota populus offerebat. ^{1. Par. 23. 29.}

4 Unde artifices venire compulsi,

5 Dixerunt Moysi: Plus offert populus quam necessarium est.

6 Jussit ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultra in opere Sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis.

7 Eo quod oblata sufficerent & superabundarent,

8 Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem de bysso reorta, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, opere vario, & arte polymita:

9 Quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos, & in latitudine quattuor: una mensura erat omnium corinarum.

10 Conjunxitque cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinque sibi invicem copulavit.

11 Fecit & ansas hyacinthinas in ora cortinae unius ex utroque latere, & in ora cortinae alterius similiter,

12 Ut contra se invicem venirent ansæ, & mutuo jungerentur.

13 Unde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent corinarum ansas, & fieret unum tabernaculum.

14 Fecit & saga undecim de pilis caprarum ad operiendum rectum tabernaculi:

15 Unum sagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quattuor: unius mensuræ erant omnia saga:

16 Quorum quinque junxit seorsum, & sex alia separatim.

17 Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, & quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem jungerentur.

18 Et fibulas aeneas quinquaginta, quibus nederetur testum, ut unum pallium ex omnibus sagis fieret.

19 Fecit & operitorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliudque desuper velamentum de pellibus janthinis.

20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis setim stantes.

21 Decem cubitorum erat longitudo tabulae unius: & unum ac semis cubitum latitudo retinebat.

22 Binae incastraturae erant per singulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.

23 Et quibus viginti ad plagam meridianam erant contra aurum.

24 Cum quadraginta basibus argenteis. Duas bases sub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incastraturae laterum in angulis terminantur.

25 Ad plagam quoque tabernaculi, quae respicit ad aquilonem, fecit viginti tabulas,

26 Cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas.

27 Contra occidentem vero, id est, ad eam partem tabernaculi, quae mare respicit, fecit sex tabulas.

28 Et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro:

29 Quae junctae erant a deorsum usque sursum, & in unam compagine pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:

30 Ut octo essent simul tabulae, & haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis.

31 Fecit & vestes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,

32 Et quinque alios ad alterius lateris comparandas tabulas: & extra hos, quinque alios vestes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.

33 Fecit quoque vestem aliam, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret.

34 Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vestes induci possent: quos & ipsos laminis aureis operuit.

35 Fecit & velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac bysso retorta, opere polymitario, varium atque distinctum:

36 Et quatuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis.

37 Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoque retorta, opere plumarii:

38 Et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum fudit aeneas.

C A P U T XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, Cherubim, mensa, candelabrum, lucerna, Altare thymiamatis, pro quo thymiana componitur.

1 Fecit autem Beseleel & arcam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, & cubitum ac semissem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit & dimidi: vestivitque eam auro purissimo intus ac foris.

2 Et fecit illi coronam auream per gyrum,

3 Confians quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.

4 Vestes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro,

5 Et quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcae ad portandum eam.

6 Fecit & propitiatorium, id est, oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum & dimidi in longitudine, & cubiti ac semis in latitudine.

7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii:

8 Cherub unum in summitate unius partis, & Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus propitiatorii,

9 Extendentes alas, & regentes propitiatorium, seque mutuo & illud respicientes.

10 Fecit & mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quae habebat in altitudine cubitum ac semissem.

11 Circumdeditque eam auro mundissimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,

12 Ipsique labio coronam auream interrasilem quatuor digitorum, & super eandem, alteram coronam auream.

13 Fudit & quatuor circulos aureos, quos posuit in quatuor angulis per singulos pedes mensae.

14 Contra coronam: misitque in eos vestes, ut possit mensa portari.

15 Ipsos quoque vestes fecit de lignis setim, & circumdedit eos auro.

16 Et vasa ad diversos usus mensae, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina.

17 Fecit & candelabrum ductile de auro mundissimo. De cuius veste calami, scyphi, sphaeraeque ac lilia procedebant:

18 Sex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:

19 Tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphaeraeque simul & lilia: & tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphaeraeque simul & lilia. Equum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri.

20 In ipso autem veste erant quatuor scyphi in nucis modum, sphaeraeque per singulos simul & lilia:

21 Et sphaerae sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex sunt calami procedentes de veste uno.

22 Et sphaerae igitur, & calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo.

23 Fecit & lucernas septem cum emunctis suis, & vasa ubi ea quae emuncta sunt extinguantur, de auro mundissimo.

24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasibus suis.

25 Fecit & altare thymiamatis de lignis setim, per quadratum singulos habens cubitos, & in altitudine duos: e cuius angulis procedebant cornua.

26 Vestivitque illud auro purissimo, cum craticula ac parietibus & cornibus.

27 Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vestes, & possit altare portari.

28 Ipsos autem vestes fecit de lignis setim, & operuit laminis aureis.

29 Composuit & oleum ad sanctificationis unguentum, & thymiana de aromatibus mundissimis, opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

Fabricatur altare holocaustorum cum labro aeneo, & atrio, oblataque donaria recensentur.

2. Par. 1 Fecit & altare holocausti de lignis setim, 27. 8.
 3. 1. 1. quinq; cubitorum per quadrum, & trium in altitudine:
 2. Cuius cornua de angulis procedebant, operu-
 ritque illud laminis aeneis.
 3. Et in usus ejus paravit ex aere vasa diversa, labetes, forceps, fuscinulas, uncinos, & ignium receptacula.
 4. Craticulamque ejus in modum retis fecit aeneam, & subter eam in altaris medio arulam.
 5. Fufis quattuor annulis per totidem teriaculi summities, ad immittendos vectes ad portandum:
 6. Quos & ipsos fecit de lignis setim, & operuit laminis aeneis:
 7. Induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipsum autem altare † non erat solidum, sed cavum ex tabulis, & intus vacuum.
 8. Fecit & labrum aeneum cum basi sua de speculis mulierum, quae excubabant in ostio tabernaculi.
 9. Fecit & atrium, in cuius australi plaga erant tentoria de bysso retorta, cubitorum centum.
 10. Columnae aeneae viginti cum basibus suis, capita columnarum, & tota operis caelatura, argentea.
 11. Aque ad septentrionalem plagam tentoria, columnae, bafesque & capita columnarum, ejusdem mensurae, & operis ac metalli, erant.
 12. In ea vero plaga, quae ad occidentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnae decem cum basibus suis aeneae, & capita columnarum, & tota operis caelatura, argentea.
 13. Porro contra orientem, quinquaginta cubitorum paravit tentoria:
 14. Ex quibus, quindecim cubitos columnarum trium, cum basibus suis, unum tenebatur larus:
 15. Et in parte altera (qua inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim aequae cubitorum erant tentoria, columnaeque tres, & bafes totidem.
 16. Cuncta atrii tentoria byssis retorta texerant.
 17. Bafes columnarum fuere aeneae, capita autem earum cum cunctis caelaturis suis argentea: sed & ipsas columnas atrii vestivit argento.
 18. Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo vero quique cubitorum erat, juxta mensuram, quam cuncta atrii tentoria habebant.
 19. Columnae autem in ingressu fuere quattuor cum basibus aeneis, capitaque earum & caelaturae argenteae.
 20. Paxillos quoque tabernaculi & atrii per byrum fecit aeneos.
 21. Haec sunt instrumenta tabernaculi testimonii, quae enumerata sunt juxta praeceptum Moysi in ceremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis:
 22. Quae Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Juda, Domino per Moysen jubente, compleverat,
 23. juncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui & ipse artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo & bysso.

24. Omne aurum quod expensum est in opere Sanctuarii, & quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, & septingentorum triginta sicelorum, ad mensuram Sanctuarii.

25. Oblatum est autem ab his qui transierunt ad numerum, a viginti annis, & supra, de sexcentis tribus millibus, & quingentis quinquaginta armatorum.

26. Fuerunt praeterea centum talenta argenti, e quibus conflatae sunt bafes Sanctuarii, & introitus ubi velum pender.

27. Centum bafes factae sunt de talentis centum, singulis talentis per bafes singulas supputatis.

28. De mille autem septingentis & septuaginta quinq; fecit capita columnarum, quas & ipsas vestivit argento.

29. Atris quoque oblatae sunt talenta septuaginta duo millia, & quadringenti supra sicli.

30. Ex quibus fufae sunt bafes in introitu tabernaculi testimonii, & altare aeneum cum craticula sua, omniaque vasa quae ad usum ejus pertinent.

31. Et bafes atrii tam in circuitu quam in ingressu ejus, & paxilli tabernaculi atque atrii per byrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia sacerdotaliaque consueiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur: benedicit Moyses populo.

1. DE hyacintho vero & purpura, vermiculo ac bysso, fecit vestes, in quibus indueretur Aaron quando ministrabat in sanctis, sicut praecepit Dominus Moysi.

2. Fecit igitur superhumeralis de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta.

3. Opere polymitario; inciditque bracteas aureas, & extenuavit in fila, ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmine.

4. Duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summatum.

5. Et balteum ex eisdem coloribus, sicut praeceperat Dominus Moysi.

6. Paravit & duos lapides onychinos, astrictos & inclutos auro, & sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israel:

7. Posuitque eos in lateribus superhumeralis, in ornamentum filiorum Israel, sicut praeceperat Dominus Moysi.

8. Fecit & rationale opere polymito juxta opus superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta:

9. Quadrangulum, duplex, mensurae palmi.
 10. Et posuit in eo gemmarum ordines quattuor. In primo versu erat sardius, topazius, smaragdus.

11. In secundo, carbunculus, sapphirus, & jaspis.

12. In tertio, ligurius, achates, & amethystus.

13. In quarto, chrysolithus, onychinus, & beryllus, circumdati & inclusi auro per ordines suos.

14. Ipsique lapides duodecim, sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israel, singuli per nomina singulorum.

15. Fecerunt in rationali & catenulas sibi invicem coherentes, de auro purissimo:

16. Et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis.

17. E quibus penderent duae catenae aureae, quas inferuerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant.

Sup.
28. 6.

18 Hac & ante & retro ita conveniebant sibi, ut superhumeralia & rationale mutuo necerentur,

19 Stricta ad balteum, & annulis fortius copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fuissent, & a se invicem moverentur, sicut præcepit Dominus Moysi.

20 Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,

21 Et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textileram:

22 Deorsum autem ad pedes malaunica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta:

23 Et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata in extrema parte tunice, per gyrum:

24 Tintinnabulum autem aureum, & malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando ministratio fungebatur, sicut præceperat Dominus Moysi.

25 Fecerunt & tunicas byssinas opere textili Aaron & filiis ejus:

26 Et mitras cum coronulis suis ex bysso:

27 Feminalia quoque linea, byssina:

28 Cingulum vero de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, atque plumaria, sicut præceperat Dominus Moysi.

29 Fecerunt & laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere geminatio, Sanctum Domini:

30 Et intrinsecum eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præceperat Dominus Moysi.

31 Perfectum est igitur omne opus tabernaculi & recti testimonii: feceruntque filii Israel cuncta quæ præceperat Dominus Moysi.

32 Et obtulerunt tabernaculum & tectum & universam suppellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac bases,

33 Operitorium de pellibus arctem rubricatis, & aliud operimentum de janthinis pellibus,

34 Velum: arcam, vectes, propitiatorium,

35 Mensum cum vasis suis & propositionis panibus:

36 Candelabrum, lucernas, & utensilia eorum cum oleo:

37 Altare aureum, & unguentum, & thymiana ex aromatibus:

38 Et tentorium in introitu tabernaculi:

39 Altare aeneum, retiaculum, vectes, & vasa ejus omnia: labrum cum basi sua: tentoria atrii, & columnas cum basibus suis:

40 Tentorium in introitu atrii, funiculosque illius & paxillos. Nihil ex vasis desuit, quæ in ministerium tabernaculi, & in tectum fœderis, iusta sunt fieri.

41 Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in Sanctuario, Aaron scilicet & filii ejus,

42 Obtulerunt filii Israel, sicut præceperat Dominus.

43 Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo mense tabernaculum erigendum & consecrandum præcipitur: quo facto, majestate Dei repletur, nube tabernaculum continuo operiente, nisi dum esset proficiendum.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 2 Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonii,
 3 Et pones in eo arcam, demittesque ante illam velum:

4 Et illata mensa, pones super eam quæ rite præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis,
 5 Et altare aureum in quo adolebit incensum, coram arca testimonii: Tentorium in introitu tabernaculi pones,
 6 Et ante illud altare holocausti.
 7 Labrum inter altare & tabernaculum, quod implebis aqua,
 8 Circumdabisque atrium tentorii, & ingressum ejus.
 9 Et assumpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur:
 10 Altere holocausti & omnia vasa ejus:
 11 Labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint sancta sanctorum,
 12 Applicabisque Aaron & filios ejus ad feres tabernaculi testimonii, & lotos aqua
 13 Indues sanctis vestibus, ut ministrant mihi, & unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.
 14 Fecitque Moyses omnia quæ præceperat Dominus.
 15 Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum.
 16 † Erexitque Moyses illud, & posuit tabulas ac bases & vectes, statuitque columnas,
 17 Et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperaverat.
 18 Posuit & testimonium in arca, subditis infra vectibus, & oraculum desuper.
 19 Cumque intulisset arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut exleret Domini iustionem.
 20 Posuit & mensam in tabernaculo testimonii ad plagam Septentrionalem extra velum,
 21 Ordinatis coram propositionis panibus, sicut præceperat Dominus Moysi.
 22 Posuit & candelabrum in tabernaculo testimonii & regione mensæ in parte australi,
 23 Locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.
 24 Posuit & altare aureum sub tecto testimonii contra velum,
 25 Et adolevit super eo incensum aromaticum, sicut iusserat Dominus Moysi.
 26 Posuit & tentorium in introitu tabernaculi testimonii,
 27 Et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in eo holocaustum, & sacrificia, ut Dominus imperaverat.
 28 Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii & altare, implens illud aqua.
 29 Laveruntque Moyses & Aaron ac filii ejus manus suas & pedes,
 30 Cum ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi.
 31 Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Postquam omnia perfecta sunt,
 32 † Operuit nubes tabernaculum testimonii, & gloria Domini implevit illud.
 33 Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & majestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat.
 34 Si quando nubes tabernaculum deferret, proficiscerentur filii Israel per circuitus suas:
 35 Si pendebat desuper, manebant in eodem loco.
 36 Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel per cunctas mansiones suas.

† Num. 7. 1.

† Num. 9. 15.
3. Reg. 8. 10.

LIBER LEVITICUS,

HEBRAICE VAICRA.

CAPUT PRIMUM.

Varius ritus ac modus armentorum, pecudum, & avium offerendorum in holocaustum.

1 Vocavit autem Moysen, & locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus & ovibus offerens victimas,

3 † Si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento; masculinum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum:

4 Poneretque manum super caput hostiæ, & acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens.

5 Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi.

6 Detrahaque pelle hostiæ, artus in frusta concident.

7 Et subsicient in altare ignem, sive lignorum ante composita:

8 Et membra quæ sunt castæ, desuper ordinantes, caput videelicet, & cuncta quæ adherent jecori.

9 Intestinis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum & suavem odorem Domino.

10 Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holocaustum, masculinum absque macula offeret:

11 Immolabitque ad latus altaris, quod respicit ad aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum:

12 Dividentque membra, caput, & omnia quæ adherent jecori: & ponent super ligna, quibus subsiciendus est ignis:

13 Intestina vero & pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare, in holocaustum & odorem suavissimum Domino.

14 Si autem de avibus, holocausti oblatio fuerit Domino, de curtibus, aut pullis columbæ,

15 Offeret eam sacerdos ad altare: & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris:

16 Vesiculam vero gutturis, & plumas projiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent.

17 Confringetque 2foellas ejus, & non secabit, neque ferro dividet eam, & adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est & oblatio suavissimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis sacrificiorum, simile oleo consperse, thuris, panum, lagarum, atque primitiarum, addito in omnibus sale, nusquam autem fermento, nec melle.

1 Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit ejus oblatio: fundetque super eam oleum, & ponet thus,

2 Ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum similit & olei, ac torum thus, & ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino.

3 † Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini. † Eccl. 7. 34.

4 Cum autem obtuleris sacrificium coctum in cibusano: de simila, panes scilicet absque fermento, consperos oleo, & lagana azyma oleo lita.

5 Si oblatio tua fuerit de farragine, similit consperse oleo & absque fermento.

6 Divides eam minutatim, & fundes super eam oleum.

7 Sin autem de craticula fuerit sacrificium, æque similit oleo conspergetur:

8 Quam offerens Domino, trades manibus sacerdotis.

9 Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, & adolebit super altare, in odorem suavitatis Domino;

10 Quidquid aurem reliquum est, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

11 Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino.

† Ixod. 10. 17.

12 Primitias tantum eorum offereris ac munerata : super altare vero non imponentur in odorem suavitatis.

† Marc. 9. 48. 13 Quidquid obtuleris sacrificii, † sale condies, nec auferes sal federis Dei tu de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal.

14 Si autem obtuleris munus primatum frugum tuarum Domino de spicis adhuc vitentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & sic offeres primitias tuas Domino.

15 Fundens supra oleum, & thus imponens, quia oblatio Domino est.

16 De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hostia pacificorum, nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris, adipem omnem & sanguinem sibi deposcit Deus, eorumque vetatur esus.

† Quid si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino.

2 Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per altaris circuitum.

3 Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino, † adipem qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus:

† Exod. 29. 13.

4 Duos renes cum adipe quò teguntur illa, & reticulum jecoris cum renunculis.

5 Adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito: in oblationem suavissimi odoris Domino.

6 Si vero de ovibus fuerit ejus oblatio & pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, immaculata erunt.

7 Si agnum obtulerit coram Domino,

8 Ponet manum suam super caput victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem ejus per circuitum altaris.

9 Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem & caudam totam.

10 Cum renibus, & pinguedinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, & utrumque renunculum cum adipe qui est juxta illa, reticulumque jecoris cum renunculis.

11 Et adolebit ea sacerdos super altare, in pabulum ignis & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 Ponet manum suam super caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. Et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum.

14 Tollentque ex ea in partem ignis Domini, adipem qui operit ventrem, & qui tegit universa vitalia:

15 Duos renunculos cum reticulo, quod est super eos juxta illa, & arvinam jecoris cum renunculis:

16 Adolebitque ea super altare sacerdos, in attoniam ignis, & suavissimi odoris. Omnis adeps Domini erit.

17 Jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hostias pro peccato sacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam commisso.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, & dicens:

2 Loquere filiis Israël: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, & de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quippiam fecerit:

3 Si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino:

4 Et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput ejus, & immolabit eum Domino:

5 Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii.

6 Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum Sanctuarii.

7 Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino: quod est in tabernaculo testimonii: omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi:

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quam omnia quæ intrinsecus sunt:

9 Duos renunculos, & reticulum quod est super eos juxta illa, & adipem jecoris cum renunculis,

10 Sicut auferetur de vitulo hostie pacificorum: & adolebit ea super altare holocausti.

11 Pellem vero & omnes carnes, cum capite & pedibus & intestinis & fimo,

12 Et reliquo corpore, effretur extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent: incendetque ea super lignorum struem, quæ in loco effusorum cinerum cremabuntur.

13 Quod si omnis turba Israël ignoraverit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est,

14 Et postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi.

15 Et ponent seniores populi mantis super caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini,

16 Inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine ejus in tabernaculum testimonii,

17 Tincto digito aspergens septies contra velum.

18 Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonii: reliquum autem sanguinem fundet juxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonii.

19 Omnemque ejus adipem tollet, & adolebit super altare:

20 Sic faciens & de hoc vitulo quo modo fecit & prius: & rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus.

21 Ipsum autem vitulum effretur extra castra: atque comburet sicut & priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis.

22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum & pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

23 Et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircam de capris immaculatum.

24 Ponetque manum suam super caput ejus: cumque immolaverit eum in locum ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est,

25 Tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, & reliquum fundens ad basim ejus.

26 Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

27 Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quiddam de his quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat,

28 Et cognoverit peccatum suum, offeret Capram immaculatam.

29 Ponetque manum super caput hostiæ quæ pro peccato est, & immolabit eam in loco holocausti.

30 Tolleretque sacerdos de sanguine in digito suo: & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

31 Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: rogabitque pro eo, & dimittetur ei.

32 Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam;

33 Poner manum super caput ejus, & immolabit eam in loco ubi solent caedi holocaustorum hostiæ.

34 Sumetque sacerdos de sanguine ejus digito suo, & tangens cornua altaris holocausti; reliquum fundet ad basim ejus.

35 Omnem quoque adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis; cremabit super altare in incensum Domini: rogabitque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

CAPUT V.

De hostiis pro peccatis ex silentio veritatis, immunditia, errore, juramento, sacrorum abusu atque ignorantia.

1 **S**I peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, testisque fuerit quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam.

2 Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod occidit a bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ suæ, rea est, & deliquit:

3 Et si tetigerit quiddam de immunditia hominis, juxta omnem impuritatem qua pollutus solet, oblitaque cognoverit postea, subiacebit delicto.

4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labilis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, & idipsum juramento & sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum,

5 Agat poenitentiam pro peccato,

6 Et offerat de gregibus agnam sive capram, orabitque pro ea sacerdos, & pro peccato ejus:

7 Sin autem non poterit offerre pecus, offerat $\dagger$ duos turtures, vel duos pullos columbarum, Domino, unam pro peccato, & alterum in holocaustum,

8 Dabitque eos sacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquet caput ejus ad pennas, ita ut collo hæreat, & non penitus abruptatur.

9 Et asperget de sanguine ejus parietem altaris: quiddam autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato est.

10 Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

11 Quod si non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo similem partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.

12 Tradetque eam sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare, in monumentum ejus qui obtulerit.

13 Rogans pro illo & expians, reliquam vero partem ipse habeat in munere.

14 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

15 Anima, si prævaricans ceremonias, per errorem, in his quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus Sanctuarii:

16 Ipsumque quod intulit damni restituet, & quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.

17 Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam,

18 Offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram æstimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: & dimittetur ei,

19 Quia per errorem deliquit in Dominum,

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa scientia commissæ: leges holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum & oblationum sacerdotis in die unktionis suæ: & in genere de hostia pro peccato: quivæ & quando his veses possint.

1 **L**ocutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Anima quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquod extorserit, aut calumniam fecerit,

3 Sive rem perditam inveniit, & insciens insuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines

4 Conversa delicti, reddet

5 Omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & $\dagger$ quintam insuper partem domino cui damnum intulerat.

6 Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum sacerdoti, juxta æstimationem mensuramque delicti:

7 Qui rostat pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccavit.

8 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

9 Præcipe Aaron & filiis ejus: Hæc est lex holocausti: Cremabitur in altari tota nocte usque mane: ignis ex eodem altari erit.

10 Vestietur tunica sacerdos & feminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exussit, & ponens iuxta altare,

11 Spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque albis, effret eos extra castra, & in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet.

12 Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutrit sacerdos sibiiciens ligna mane per singulos dies, & imposito holocausto, desuper adolebit adipem pacificorum,

13 Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.

$\dagger$ Inf. Luc. 2. 24.

$\dagger$ Num. 5. 7.

14 Hæc est lex sacrificii & libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, & coram altari.

15 Tolle sacerdos pugillum simiæ, quæ conspersa est oleo, & totum tuis, quod super similam positum est: adolebitque illud in altari, in monumentum odoris suavissimi Domino:

16 Reliquam autem partem simiæ comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento: & comedet in loco sancto atrii tabernaculi.

17 Ideo autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto.

18 Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis Domini: omnis qui tetigerit illa, sanctificabitur.

19 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

20 Hæc est oblatio Aaron, & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctiois suæ. Decimam partem epi offerent simiæ in sacrificio sempiterno; medium ejus mane, & medium ejus vespere:

21 Quæ in sartagine oleo conspersa frigeatur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum Domino

22 Sacerdos, qui iure patri successerit, & tota cremabitur in altari.

23 Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo.

24 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

25 Loquere Aaron & filiis ejus: Ista est lex hostiæ pro peccato: in loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino. Sanctum sanctorum est.

26 Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi.

27 Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto.

28 Vas autem fictile, in quo cocta est, confringetur: quod si vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29 Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia Sanctum sanctorum est.

30 Hostia enim quæ caditur pro peccato, & cujus sanguis inferretur in tabernaculum testimonii ad expandendum in sanctuario, non comedet, sed comburetur igni.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hostiæ pro delicto, & hostiæ ac victimæ pacificorum: adeps & sanguis in universum comedi prohibentur.

1 **H**ÆC quoque lex hostiæ pro delicto, & Sancti sanctorum est:

2 Idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur & victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum altaris fundetur.

3 Offerentur ex ea caudam & adipem qui operit vitalia:

4 Duos renunculos, & pinguedinem quæ juxta illa est, reticulumque jecoris cum renunculis.

5 Et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto.

6 Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est.

7 Sicut pro peccato offertur hostia, ita & pro delicto: utriusque hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.

8 Sacerdos qui offert holocausti victimam, habebit pellem ejus.

9 Et omne sacrificium simiæ, quod coquitur in cibano, & quidquid in craticula, vel in sartagine præparatur, ejus erit sacerdotis a quo offertur:

10 Sive oleo conspersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur.

11 Hæc est lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino.

12 Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque similam, & collyridas olei admixtione conspersas:

13 Panes quoque fermentatos, cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 Ex quibus unus pro primitiis offertur Domino, & erit sacerdotis qui funder hostiæ sanguinem.

15 Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane.

16 Si voto, vel sponte quisquam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed & si quid in cratinum remanserit, vesci licitum est:

17 Quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet.

18 Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, pravariationis rea erit.

19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedet, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea.

20 Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis.

21 Et quæ tetigerit immundiciam hominis, vel jumenti, sive omnis rei quæ polluere potest, & comederit de hujusmodi carnibus, interibit de populis suis.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

23 Loquere filiis Israel: Adipem ovis, & bovis, & capræ, non comedetis.

24 Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis quod a bestia captum est, habebitis in varios usus.

25 Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo.

26 Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus.

27 Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis.

28 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

29 Loquere filiis Israel, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul & sacrificium, id est, libamenta ejus.

30 Tenebit manibus adipem hostiæ, & pectusculum: cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti.

31 Qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem erit Aaron & filiorum ejus.

32 Armus quoque dexter de pacificorum hostiis ceder in primitiis sacerdotis.

33 Qui obtulerit sanguinem & adipem, filiorum Aaron, ipse habebit & armum dextrum in portione sua.

34 Pectusculum enim elevationis, & armum separationis, tuli a filiis Israel de hostiis eorum pacificis, & dedi Aaron sacerdoti, & filiis ejus, lege perpetua, ab omni populo Israel.

35 Hæc est unctio Aaron & filiorum ejus in ceremoniis Domini, die qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur,

36 Et quæ præcepit eis dari Dominus a filiis Israel religione perpetua in generationibus suis.

37 Ista est lex holocausti, & sacrificii pro peccato atque delicto, & pro consecratione & pacificorum victimis:

38 Quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

CAPUT VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum ejus in sacerdotes consecratis; ac tabernaculi supellectilisque ejus unctio per Moysen.

1 **L**ocutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum, & unctiois oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis,

3 Et congregabis omnem cæterum ad ostium tabernaculi.

4 Fecit Moyses ut Dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi,

5 Ait: Iste est sermo, quem jussit Dominus fieri.

6 Statimque obtulit Aaron & filios ejus. Cumque lavisset eos,

7 Vestivit Pontificem subucula linea, cingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina, & desuper humerale imposuit,

8 Quod astringens cingulo apravit rationali, in quo erat Doctrina & Veritas.

9 Cidari quoque texit caput: & super eam, contra frontem, posuit lamam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus.

10 Tulit & unctiois oleum, quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua.

11 Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, & omnia vasa ejus, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo.

† Ecdl. 45. 18. 12 † Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, & consecravit:

13 Filios quoque ejus oblatos vestivit tunicis lineis, & cinxit balteis, imposuitque mitras, ut jussisset Dominus.

14 Obtulit & vitulum pro peccato cumque super caput ejus posuisset Aaron, & filii ejus, manus suas,

15 Immolavit eum: hauriens sanguinem, & sancto digito, tetigit cornua altaris per gyrum: quo expiatio & sanctificatio, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus.

16 Adipem vero qui erat super vitalia, & reticulum jecoris, duosque reniculos cum arvinulis suis, adolevit super altare:

17 Vitulum cum pelle & carnisibus, & fumo, cremans extra castra, sicut præceperat Dominus.

18 Obtulit & arietem in holocaustum: super cuius caput cum imposuissent Aaron & filii ejus manus suas,

19 Immolavit eum, & fudit sanguinem ejus per circuitum altaris.

20 Ipsumque arietem in frustra concidens, caput ejus, & arsus, & adipem adolevit igni,

21 Lotis prius intestinis & pedibus: totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præceperat ei.

22 Obtulit & arietem secundum, in consecratione sacerdotum: posueruntque super caput ejus Aaron & filii ejus manus suas.

23 Quem cum immolasset Moyses, sumens de sanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, similiter & pedis.

24 Obtulit & filios Aaron: cumque de sanguine arietis immolari tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ, & pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum:

25 Adipem vero, & caudam, omnemque pinguedinem que operit intestina, reticulumque jecoris, & duos renes cum adipibus suis & armo dextro separavit.

26 Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento, & collyridam conspersam oleo, laganiumque, posuit super adipem, & arum dextrum,

27 Tradens simul omnia Aaron & filiis ejus. Qui postquam laverunt ea coram Domino,

28 Rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis, sacrificii Domino.

29 Tulitque pestusculum, elevans illud coram Domino, de arietis consecrationis in partem suam, sicut præceperat ei Dominus.

30 Assumensque unguentum, & sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron & vestimenta ejus, & super filios illius ac vestes eorum.

31 Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Concite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: † Aaron & filii ejus comedent eos:

32 Quidquid autem reliquum fuerit de carne & panibus, ignis absumet.

33 De ostio quoque tabernaculi non exhibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestre: septem enim diebus finitur consecratio:

34 Sicut & impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificii completeretur.

35 Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptum est.

36 Feceruntque Aaron & filii ejus cuncta quæ locutus est Dominus per manum Moysi.

CAPUT IX.

Inducitur Aaron consecratus, ac primitiis sacrificiorum pro seipso ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit: gloria Domini apparuit, ignisque holocaustum devoravit.

1 **F**acto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron & filios ejus, ac majores natu Israel, dixitque ad Aaron:

2 † Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, & offer illos coram Domino.

3 Et ad filios Israel loquens: Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum anniculos & sine macula, in holocaustum,

4 Bovem & arietem pro pacificis: & immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum simulam conspersam oleo offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis.

5 Tulerunt ergo cuncta quæ jussisset Moyses ad ostium tabernaculi: ubi cum omnis multitudo altaret,

6 Ait Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria ejus.

† Exod. 29. 31. Infra 24. 9.

† Exod. 29. 1.

7 Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer holocaustum, & deprecare pro te & pro populo: cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut præcepit Dominus.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo:

9 Cujus sanguinem obtulerunt ei filii sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit residuum ad basim ejus.

10 Adipemque & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præcepit Dominus Moyse:

11 Carnes vero & pellem ejus extra castra combussit igni.

12 Immolavit & holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum.

13 Ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite & membris singulis, obtulerunt: quæ omnia super altare cremavit igni,

14 Lotis aqua præ intestinis & pedibus.

15 Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiarque altari,

16 Fecit holocaustum,

17 Addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti manantini.

18 Immolavit & bovem atque arietem, hostias pacificæ populi: obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum.

19 Adipem autem bovis, & caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, & reticulum jecoris

20 Posuerunt super pectora: cumque cremati essent adipem super altare,

21 Pectora eorum, & armos dextros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præcepit Moyse.

22 Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, & holocaustis, & pacificis, descendit.

23 Ingressi autem Moyse & Aaron in tabernaculum testimonii, & deinceps egressi, benedixerunt populo. † Apparuitque gloria Domini omni multitudini:

24 Et ecce egressi sunt ignis a Domino, devoravit holocaustum, & adipem qui erant super altare. Quod cum vidisset turba, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

CAPUT X.

Nadab & Abiu thurificantes igne profano, igne caelesti consumpti planguntur a populo, non a sacerdotibus: vini usu & sicera sacerdotibus interdito, præcipitur ut residuum oblationis comedant.

1 **A** Rreptisque Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, † posuerunt ignem, & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat.

2 Egressisque ignis a Domino, devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.

3 Dixitque Moyse ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in his qui appropinquant mihi, & in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4 Vocatis autem Moyse Misaele & Elisaphan filiis Oziel, patrum Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fratres vestros de conspectu Sanctuarii, & asportate extra castra.

5 Confestisque pergentes, tulerunt eos sicut jacebant, vestros lineis tunicis, & ejecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum.

6 Locutusque est Moyse ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus: Capita vestra nolite nudare, & vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, & super omnem coram oriatur indignatio. Fratres vestri, & omnis domus Israel, plangent incendium quod Dominus suscitavit:

7 Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moyse.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron:

9 Vinum, & omne quod inebriare potest, non biberis tu & filii tui, quando intraveris in tabernaculum testimonii: ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.

10 Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mandum:

11 Doceatisque filios Israel omnia legitima mea quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moyse.

12 Locutusque est Moyse ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, & comedite illud absque fermento juxta altare, quia sanctum sanctorum est.

13 Comeditis autem in loco sancto: quod datum est tibi & filiis tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi.

14 Pectusculum quoque quod oblatum est, & armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu & filii tui, & filia: tuæ tecum: tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israel:

15 Eo quod armum & pectus, & adipem qui cremantur in altari, elevarunt coram Domino, & pertinent ad te, & ad filios tuos, lege perpetua, sicut præcepit Dominus.

16 † Inter hæc, hircum, qui oblatum fuerat pro peccato, cum quereret Moyse, exustum reperit: iratusque contra Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait:

17 Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ sancta sanctorum est, & data vobis ut potetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini,

18 Præsertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, & comedere deberetis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi?

19 Respondit Aaron: Oblata est hodie victima pro peccato, & holocaustum coram Domino: mihi autem accidit, quod vides, quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis, mente lugubri?

20 Quod cum audisset Moyse, recepit satisfactionem.

CAPUT XI.

Animalium mundorum ab immundis separatio, eorumque usus, ut sancti sint filii Israel, sicut & Dominus.

1 **L**ocutusque est Dominus ad Moysem & Aaron, dicens:

2 Dicitis filiis Israel: † Hæc sunt animalia quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ:

3 Omne quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

4 Quidquid autem ruminat quidem, & habet ungulam sed non dividit eam, sicut camelus & cetera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.

5 Chærogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est.

† 2. Machab. 2. 11.

† 1. Machab. 2. 10.

† Num. 3. 4. & 26. 61. 1. Par. 24. 2.

† Deut. 14. 4.

6 Lepus quoque: nam & ipse ruminat, sed unguam non dividit.

7 † Et sus: qui cum unguam dividat, non ruminat.

8 Horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia imunda sunt vobis.

9 Hæc sunt quæ signantur in aquis, & vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas & squamas, tam in mari quam in fluminibus & stagnis, comedetis.

10 Quidquid autem pinnulas & squamas non habet, eorum quæ in aquis moventur & vivunt, abominabile vobis.

11 Execrandumque erit: carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitis.

12 Cuncta quæ non habent pinnulas & squamas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda sunt vobis: Aquilam, & Gryphem, & halæetum,

14 Et milvum ac vulturum juxta genus suum,

15 Et omne corvini generis in similitudinem suam,

16 Scruthionem, & nothum, & lanum, & accipitrem juxta genus suum:

17 Bubonem, & mergulum, & ibin,

18 Et cygnum, & onocrotalum, & porphythionem,

19 Herodionem & charadriionem juxta genus suum, upupam quoque, & vesperilionem.

20 Omne de volucibus quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21 Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram,

22 Comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, & artacus atque ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum.

23 Quidquid autem ex volucibus quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis:

24 Et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus usque ad vesperum:

25 Et si necesse fuerit ut porter quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad occasum solis.

26 Omne animal quod habet quidem unguam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: & qui tetigerit illud, contaminabitur.

27 Quod ambulat super manus, ex cunctis animantibus quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum.

28 Et qui portaverit hujuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum: quia omnia hæc imunda sunt vobis.

29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his quæ moventur in terra, mustela & mus & crocodilus, singula juxta genus suum,

30 Mygale, & chamaeleon, & stellio, & lacerta, & talpa:

31 Omnia hæc imunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum:

32 Et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum & vestimentum, quam pelles & cilicia: & in quocumque sit opus, tingentur aqua, & polluta erunt usque ad vesperum, & sic postea mundabuntur:

33 Vas autem fictile, in quod hominum quidquam intro ceciderit, polluetur, & idcirco trahendum est.

34 Ornis cibus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: & omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit.

35 Et quidquid de morticinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundum erit: sive clibani, sive chytrapedes, destruantur, & immundi erunt.

36 Fontes vero & cisternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum edum tetigerit, polluetur.

37 Si ceciderit super sementem, non polluet eam.

38 Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, & postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur.

39 Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum:

40 Et qui conederit ex eo quippiam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

41 Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec asumerit in cibum.

42 Quidquid super pedes quadrupes graditur, & multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est.

43 Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis.

44 Ego enim sum Dominus Deus vester: † sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluaris sanguis vestras in omni reptili quod movetur super terram.

45 Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra Aegypti, ut essem vobis in Deum: Sancti eritis, quia ego sanctus sum.

46 Ista est lex animantium ac volucrum, & omnis anima viventis, quæ movetur in aqua, & reptat in terra,

47 Ut differentias noveritis mundi & immundi, & sciatis quid comedere & quid sequere debeatis.

CAPUT XII.

Puerpera immunditia, & mutatio rum oblatione.

1 Loquiturque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: † Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruarum.

3 † Et in die octavo circumcidetur infantulus:

4 Ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. In sanctuarium non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ.

5 Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

6 Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnam anniculam in holocaustum, & pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, & tradet sacerdoti.

7 Qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & sic mundabitur a profusio sanguinis sui: ista est lex patientis masculum aut feminam.

8 Quod si non invenerit manus ejus, nec poterit offerre agnam, sumet † duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccato: orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

CAPUT XIII.

Lex, & cognitio lepræ Sacerdotibus commissa in homine, & vestimento, qua præcipiantur leprosa.

I Occlusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

2 Homo, in cuius cute & carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est, plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum eius.

3 Qui cum viderit lepram in cute, & pilos in alium mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua; plaga lepræ est, & ad arbitrium eius separabitur.

4 Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus.

5 Et considerabit die septimo: & siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis.

6 Et die septimo contemplabitur: si obscurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, & mundus erit.

7 Quod si postquam a sacerdote visus est, & redditis munitiæ, iterum lepra creverit; adducetur ad eum,

8 Et immunditiæ condemnabitur.

9 Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem,

10 Et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, & capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit:

11 Lepra vetustissima iudicabitur, atque inolita curi. Contaminabit itaque eum sacerdos, & non recludet, quia perspicua immunditiæ est.

12 Sin autem efforuerit discurrens lepra in cute, & operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit,

13 Considerabit eum sacerdos, & teneri lepra mundissima iudicabit: eo quod omnis in candorens versa sit, & idcirco homo mundus erit.

14 Quando vero caro vivens in eo apparuerit,

15 Tunc sacerdotis iudicio polluetur, & inter immundos reputabitur: caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est.

16 Quod si rursum versa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit,

17 Considerabit eum sacerdos, & mundum esse decerner.

18 Caro autem & cutis in qua ulcus natum est & sanatum,

19 Et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:

20 Qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere.

21 Quod si pilus coloris est pristini, & cicatrix subobscura, & vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus.

22 Et si quidem creverit, ad iudicabit eum lepræ.

23 Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, & homo mundus erit.

24 Caro autem & cutis quam ignis exussit, & sanata albam sive rufam habuerit cicatricem,

25 Considerabit eam sacerdos, & ecce versa est in alborem, & locus ejus reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est.

26 Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus,

27 Et die septimo contemplabitur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum.

28 Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, & idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusturæ.

29 Vir, sive mulier, in cuius capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos.

30 Et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flavus, folioque subrior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbae est.

31 Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eum septem diebus,

32 Et die septimo inuebitur. Si non creverit macula, & capillus sui coloris est, & locus plagæ carni reliquæ æqualis:

33 Radetur homo absque loco maculæ, & includetur septem diebus aliis.

34 Si die septimo visa fuerit stetitisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, locisque vestibus suis mundus erit.

35 Sin autem post emundationem rursum creverit macula in cute,

36 Non quaeret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est.

37 Porro si steterit macula, & capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, & confidenter eum pronuntiet mundum.

38 Vir, sive mulier, in cuius cute candor apparuerit,

39 Inuebitur eos sacerdos, si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, & hominem mundum.

40 Vir, de cuius capite capilli fluunt, calvus & mundus est:

41 Et si a fronte ceciderint pili, recalvaster & mundus est.

42 Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus,

43 Et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum hand dubie lepræ, quæ orta est in calvitio.

44 Quicumque ergo macularum fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium sacerdotis,

45 Habebit vestimenta disista, caput nudum, os veste contactum, contaminatum ac fordidum se clamabit.

46 Omni tempore, quo leprosus est & immundus, solus habitabit extra castra.

47 Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit

48 In stamine atque subtegmine, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est,

49 Si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti.

50 Qui consideratam recludet septem diebus:

51 Et die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum iudicabit vestimentum, & omne in quo fuerit inventa:

52 Et idcirco comburetur flammis.

53 Quod si eam viderit non crevisse,

54 Præcipiet, & lavabunt id in quo lepra est, recludeturque illud septem diebus aliis.

55 Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum iudicabit, & igne comburet, eo quod infecta sit in superficie vestimenti vel per totum, lepra.

56 Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est loca, abrumpet eum, & a solido dividet.

57 Quod si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis & vaga: debet igne comburi.

58 Si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, & munda erunt.

59 Ista est lex lepræ vestimenti lanei & linei, staminis, arque subtegminis, omnique suppellectilis pellicæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

Lepra expianda sacrificia pro homine, domo, ac vestimento, lepra jam curata: ratio lepra domorum investiganda, curanda, purificanda.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: † Adduceatur ad sacerdotem:

3 Qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse mundatum,

4 † Præcipiet ei qui purificatur, ut offerat duos passeris vivos pro se, quibus vesici licium est, & lignum cedrinum, vermiculumque & hyssopum.

5 Et unum ex passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viventes:

6 Alium autem vivum cum ligno cedrino, & cocco & hyssopo, tinget in sanguine passeris immolati.

7 Quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut jure purgetur: & dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet.

8 Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: purificabitque ingredietur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus,

9 Et die septimo radet capillos capitis, barbamque & supercilia, ac totius corporis pilos. Et locis rursus vestibus & corpore,

10 Die octavo assumet duos agnos immaculatos, & ovem ancillam absque macula, & tres decimas similes in sacrificium, quæ conferta sit oleo, & seorlum olei sextarium.

11 Cumque sacerdos purificans hominem, staverit eum, & hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii,

12 Tolleat agnam, & offeret eum pro delicto, oleique sextarium: & oblatis ante Dominum omnibus,

13 Immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, & holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est.

14 Assumenque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, & super pollices manus dextræ & pedis:

15 Et de olei sextario mittet in manum suam sinistram,

16 Tingetque digitum dextrum in eo, & asperget coram Domino septies.

17 Quod autem reliquum est olei in lava manu, fundet super extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, & super pollices manus ac pedis dextræ, & super sanguinem qui effusus est pro delicto,

18 Et super caput ejus.

19 Rogabitque pro eo coram Domino, & faciet sacrificium pro peccato: tunc immolabit holocaustum,

20 Et ponet illud in altari cum libamentis suis, & homo rite mundabitur.

21 Quod si pauper est, & non potest manus ejus invenire quæ dicta sunt, pro delicto assumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem similes consperset oleo in sacrificium, & olei sextarium,

22 † Duosque turres vire dios pullos columbæ, quorum unus sit pro peccato, & alter in holocaustum:

23 Offeretque ea die Octavo purificationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino.

24 Qui suscipiens agnum pro delicto & sextarium olei, levabit simul:

25 Immolatoque agno, de sanguine ejus ponet super extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur, & super pollices manus ejus ac pedis dextræ, in loco sanguinis qui effusus est pro delicto:

26 Olei vero partem mittet in manum suam sinistram,

27 In quo tingens digitum dextræ manus asperget septies coram Domino:

28 Tanagerque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, & pollices manus ac pedis dextræ, in loco sanguinis qui effusus est pro delicto:

29 Reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum:

30 Et turrem sine pullum columbæ offeret,

31 Unum pro delicto, & alterum in holocaustum cum libamentis suis.

32 Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui.

33 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

34 Cum ingressi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus,

35 Ibit cujus est domus, nuntians sacerdoti, & dicit: Quasi plaga lepræ videret mihi esse in domo mea.

36 At ille præcipiet ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, & videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret lepram domus:

37 Et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, & humiliores superficie liqua,

38 Egredietur ostium domus, & statim claudet illam septem diebus.

39 Reversusque die septimo, considerabit eam: si invenerit crevisse lepram,

40 Jubebit erui lapides in quibus lepra est, & projici eos extra civitatem in locum immundum:

41 Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, & spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum,

42 Lapidisque alios reponi pro his qui ablati fuerint, & luto alio lini domum.

43 Sin autem postquam eruti sunt lapides, & pulvis eratus, & alia terra lita,

44 Ingressus sacerdos viderit reversam lepram, & parietes repletos maculis, lepra est perseverans, & immunda domus:

45 Quam statim destruent, & lapides ejus ac ligna, arque universum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum.

46 Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum:

47 Et qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit vestimenta sua.

48 Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, postquam denovo lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate:

† Supr.
5. 7.
11. 8.
Luc. 2.
24.

† Matt.
9. 4.

† Marc.
1. 44.
Luc. 5.
14.

49 Et in purificationem ejus fumer duos passeris, lignumque cedrinum, & vermiculum atque hyssopum:

50 Et immolato uno passere in vase fistilli super aquas vivas,

51 Tolle lignum cedrinum, & hyssopum, & coccum, & passerem vivum, & ringer omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, & asperget domum leprosis,

52 Purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus, & in passere vivo, lignoque cedrino & hyssopo atque vermiculo.

53 Cumque dimiserit passerem avolare in agrum libere, orabit pro domo, & jure nundabitur.

54 Ista est lex omnis leprae & percussurae,

55 Leprae vestium & domorum,

56 Cicatricis & erumpentium papularum, lucentis maculae, & in varias species, coloribus immutatis,

57 Ut possit sciri quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

CAPUT XV.

Seminis viri, concubantium, menstruae mulieris & haemorrhoeae expiatio ac purificatio.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Loquimini filiis Israel, & dicite eis: Vir, qui patitur fluxum feminis, immundus erit.

3 Et tunc judicabitur huic vitio subjacere, cum per singula momenta adhaerit carni ejus, atque concreverit foedus humor.

4 Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubiqueque federit.

5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

6 Si federit ubi ille federat, & ipse lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

8 Si salivam hujuscemodi homo jecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

9 Sagma, super quo federit, immundum erit:

10 Et quidquid sub eo fuerit qui fluxum feminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit homin aliquid, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

11 Omnis, quem tetigerit qui talis est, non lotus ante manibus, lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

12 Vas fistile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.

13 Si sanatus fuerit qui hujuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, & lotus vestibus & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.

14 Die autem octavo fumer duos turtures, aut duos pullos columbas, & veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti.

15 Qui faciet unum pro peccato, & alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur a fluxu feminis sui.

16 Vir de quo egredietur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: & immundus erit usque ad vesperum.

17 Vestem & pellem, quam habuerit, lavabit aqua, & immunda erit usque ad vesperum.

18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, & immunda erit usque ad vesperum.

19 Mulier, quae redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur.

20 Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum:

21 Et in quo dormierit vel federit diebus separationis suae, polluetur.

22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

23 Omne vas, super quo illa federit, quisquis atigerit, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, polluetur usque ad vesperum.

24 Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: & omne stratum, in quo dormierit, polluetur.

25 Mulier, quae patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstrualis, vel quae post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subjacet huic passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo.

26 Omne stratum in quo dormierit, & vas in quo federit, pollutum erit.

27 Quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

28 Si sterit sanguis, & fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suae:

29 Et die octavo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum, ad ostium tabernaculi testimonii:

30 Qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditatis ejus.

31 Docebitis ergo filios Israel ut caveant immunditatem, & non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos.

32 Ista est lex ejus, qui patitur fluxum feminis, & qui polluitur coitu,

33 Et quae mensuris temporibus separatur, vel quae jugi fluit sanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

Quando & quomodo sacerdos ingredi debeat Sanctuarium, ipsumque expiare una cum tabernaculo & altari, emissarium castrum abigere, & solum expiationum celebrare.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen post

† mortem duorum filiorum Aaron, quando † offerentes ignem alienum interfecit sunt:

2 Et praecepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, † ne omni tempore ingredietur Sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum)

3 Nisi haec ante fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocaustum.

4 Tunica linea vestietur, feminales lineas verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: haec enim vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur.

5 Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocaustum.

6 Cumque obtulerit vitulum, & oraverit pro se & pro domo sua,

7 Duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii:

† Supr.

10. 1. 2.

† Exod.

30. 10.

Hebr.

9. 7.

8 Mitrentque super utrumque fortem, unam Domino, & alteram capro emissario:

9 Cujus exierit fors Domino, offeret illum pro peccato:

10 Cujus autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, & emitat eum in solitudinem.

11 His rite celebratis, offeret vitulum, & rogans pro se & pro domo sua, immolabit eum:

12 Assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compositum thymiana in incensum, ultra velum intrabit in sancta:

13 Ut positus super ignem aromatibus, nebula eorum & vapor operiat oraculum, quod est supra testimonium, & non moriatur.

14 Toller quoque de sanguine vituli, & asperget digito septies contra propitiarium ad orientem.

15 Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem ejus intra velum, sicut preceptum est de sanguine vituli, ut asperget e regione oraculi,

16 Et expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel, & a pravaricationibus eorum, cunctisque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio foridum habitationis eorum.

Luc. 19. 17 Nullus hominum sit in tabernaculo, quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro se & pro domo sua, & pro universo coetu Israel, donec egrediatur.

18 Cum autem exierit ad altare quod coram Domino est, oret pro se, & sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua ejus per gyrum:

19 Astringensque digito septies, expiet, & sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel.

20 Postquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem:

21 Et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, & universa delicta atque peccata eorum: quae impreccans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in desertum.

22 Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, & dimissus fuerit in deserto,

23 Revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, & depositis vestibus, quibus prius indutus erat cum intraret Sanctuarium, relicti- que ibi,

24 Lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum, ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo:

25 Et adipem, qui oblatum est pro peccatis, adolebit super altare.

26 Ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua & corpus aqua, & sic ingreditur in castra.

27 Vitulum autem & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorum sanguis illatus est in Sanctuarium ut expiatio compleretur, asportant foras castra, & comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac firmam:

28 Et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua & carnem aqua, & sic ingreditur in castra.

29 Eruntque vobis hoc legitimum sempiternum: † Mense septimo, decima die mensis, affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena qui peregrinatur inter vos.

30 In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: eorum Domino mundabimini.

31 Sabbatum enim requiescentis est, & affligetis animas vestras religione perpetua.

32 Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus iniunctae sunt ut sacerdotio fungatur pro patre suo: indueturque stola lineae & vestibus sanctis,

33 Et expiabit sanctuarium & tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque & universum populum.

34 Eruntque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut praeceperat Dominus Moysi.

CAPUT XVII

Subentur Hebraei soli Deo sacrificare, non demoni, nec usquam nisi ad ostium tabernaculi: atque a sanguinis & morticini esu abstinentium.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere Aaron & filiis ejus, & cunctis filiis Israel, dicens ad eos: Iste est sermo quem mandavit Dominus, dicens:

3 Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem aut ovem, sive capram, in castris vel extra castra.

4 Et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuerit, sic peribit de medio populi sui.

5 Ideo sacerdoti offerre debent filii Israel hostias suas, quas occident in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, & immolent eas hostias pacificas Domino.

6 Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, & adolebit adipem in odorem suavitatis Domino:

7 Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis & posteris eorum.

8 Et ad ipsos dices: Homo de domo Israel, & de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam,

9 Et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

10 Homo quilibet de domo Israel, & de advenis qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eam de populo suo,

11 Quia anima carnis in sanguine est: & ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expieris pro animabus vestris, & sanguis pro animae piaculo sit.

12 Idcirco dixi filiis Israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur apud vos.

13 Homo quicumque de filiis Israel, & de advenis qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio eperit feras, vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, & operiat illum terra.

14 † Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixi filiis Israel: Sanguinem universae carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: & quicumque comederit illum, interibit.

15 Anima, quae comederit morticinium, vel captum a bestia, tam de indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua & sumerit aqua, & contaminatus erit usque ad vespem: & hoc ordine mundus fiet.

16 Quod si non laverit vestimenta sua & corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPUT XVIII.

Grads conjugii illiciti, ad Gentium & Chanaanorum opera fugienda in varia carnali turpitudine.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Ego Dominus Deus vester:

3 Juxta consuetudinem terræ Aegypti, in qua habitastis, non facietis: & juxta morem regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non ageris, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4 Facietis judicia mea, & præcepta mea servabitis, & ambulabitis in eis: ego Dominus Deus vester.

5 Custodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivit in eis. Ego Dominus.

6 Omnis homo ad proximum sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus.

7 Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non discooperies: mater tua est: non revelabis turpitudinem ejus.

8 Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudinem enim patris tui est.

9 Turpitudinem fororis tuæ ex patre, sive ex matre, quæ domi vel foris genita est, non revelabis.

10 Turpitudinem filiæ filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudinem tua est.

11 Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & est foror tua, non revelabis.

12 Turpitudinem fororis patris tui non discooperies: quia caro est patris tui.

13 Turpitudinem fororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro sit matris tuæ.

14 Turpitudinem patru tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur.

15 Turpitudinem nutris tuæ non revelabis, quia uxor filii tui est, nec discooperies ignominiam ejus.

16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudinem fratris tui est.

17 Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiæ illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius sunt, & talis coitus incestus est.

18 Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19 Ad mulierem quæ patitur menstrua, non accedes, nec revelabis fæditatem ejus.

20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec feminis commistione maculaberis.

21 De femine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

22 Cum masculo non commiscearis coitu femineo, quia abominatio est.

23 Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet jumento, nec miscebitur ei: quia scelus est.

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatae sunt universæ gentes, quas ego ejicam ante conspectum vestrum,

25 Et quibus polluta est terra: cujus ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos.

26 Custodite legitima mea atque judicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quam colonus qui peregrinatur apud vos.

27 Omnes enim execrationes istas fecerunt accola terræ, qui fuerunt ante vos, & pollutaverunt eam.

28 Cavete ergo ne & vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.

29 Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui.

30 Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

CAPUT XIX.

Varia præcepta moralia & ceremonialia ante recensita rursus inculcantur, additis de novo aliis.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad omnem cæctum filiorum Israel, & dices ad eos: Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester.

3 Unusquisque partem suam, & matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester.

4 Nolite converti ad idola, nec deos confictiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester.

5 Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis,

6 Eo die quo fuerit immolara, comederis eam, & die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis.

7 Si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus:

8 Portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini pollutit, & peribit anima illa de populo suo.

9 Cum messueris segetes terræ tuæ, non cõdebis usque ad solum superficiem terræ: nec remanentes spicas colliges.

10 Neque in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis, sed pauperibus & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester.

11 Non facietis furum, Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum.

12 Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

13 Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane.

14 Non maledicis surdo, nec coram cæco pones ostendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus.

15 Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Juste judica proximo tuo.

16 Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego Dominus.

17 Non oderis fratrem tuum in corde tuo sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum.

18 Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut teipsum: ego Dominus.

19 Leges meas custodite. Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non feres diverso femine. Veste, quæ ex duobus rexta est, non indieris.

20 Homo si dormierit cum muliere coitu feminis, quæ sit ancilla eam nullius, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

† Ezech.
20. 11.
Rom.
10. 5.
Gal. 3.
12.

† Supr.
11. 44.
1. Petr.
1. 16.

† Infr.
23. 23.

† Exod.
20. 7.
† Ecl.
10. 6.
† Deut.
24. 14.
Tob. 4.
15.
† Deut.
1. 17.
& 16.
19.
Prov.
24. 23.
Ecl.
22. 1.
Jac. 2. 2.
† 2. Jo.
2. 11.
& 3. 14.
† Ecl.
19. 13.
Matth.
18. 15.
Luc.
17. 3.
† Mat.
5. 43.
& 22.
39.
Luc. 6.
27.
Rom.
13. 9.

† Infr.
20. 2.

† Infr.
20. 16.

21 Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonium arietem:
 22 Orabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & repropiciabitur ei, dimitteturque peccatum.
 23 Quando ingressi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis eis.
 24 Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino.
 25 Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt: ego Dominus Deus vester.
 26 Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia.
 27 Neque in rotundum attondebitis comam: nec raderis barbam.
 28 Et super mortuum non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas aut stigmata facietis vobis: ego Dominus.
 29 Ne prostitutas filiam tuam, ne contamnetur terra, & impleatur piaculo.
 30 Sabbata mea custodite, & Sanctuarium meum metuite: ego Dominus.
 31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid scificiemini, ut polluatini per eos: ego Dominus Deus vester.
 32 Coram cano capite confurge, & honora personam senis: & time Dominum Deum tuum: ego sum Dominus.
 33 † Si habitaverit advena in terra vestra, & mortuus fuerit inter vos, non exprobetis ei:
 34 Sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis eum quasi vosmetipsos: fuisit enim & vos advena in terra Ægypti: ego Dominus Deus vester.
 35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura.
 36 Statera justa, & æqua sint pondera, justus modus, æquisque sextarius: ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti.
 37 Custodite omnia præcepta mea, & universa judicia, & facite ea: ego Dominus.

CAPUT XX.

Morte plebendi sunt qui de semine suo Moloch offerunt, qui magos aut ariolos consulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

1 **L**ocutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 2 Hæc loqueris filiis Israel: Homo de filiis Israel, & de advenis qui habitant in Israel, † si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum.
 3 Et ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, & contaminaverit Sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum.
 4 Quod si negligens populus terræ, & quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere:
 5 Ponam faciem meam super hominem illum, & super cognationem ejus, succidamque & ipsum, & omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur cum Moloch, de medio populi sui.
 6 Anima, quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.
 7 † Sanctificamini & estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester.
 8 Custodite præcepta mea, & facite ea: Ego Dominus qui sanctifico vos.

9 † Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum.
 10 † Si mechatus quis fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjugæ proximi sui, morte moriantur & mechatus & adultera.
 11 Qui dormierit cum noverca sua, & revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos.
 12 Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos.
 13 Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos.
 14 Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.
 15 Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite.
 16 † Mulier, quæ succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos.
 17 Qui acceperit sororem suam, filiam patris sui, vel filiam matris suæ, & viderit turpitudinem ejus, illaque conspexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, & portabunt iniquitatem suam.
 18 Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficietur ambo de medio populi sui.
 19 Turpitudinem materteræ & amitræ tuæ non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem suam.
 20 Qui coierit cum uxore patris, vel avunculæ sui, & revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur.
 21 Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit: absque liberis erunt.
 22 Custodite leges meas, atque judicia, & facite ea: ne & vos evomat terra quam intraturus estis & habitaturi.
 23 Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsi sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus sum eas.
 24 Vobis autem loquor: Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte & melle: ego Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris populis.
 25 Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda: ne polluat animas vestras in pecore, & avibus, & cunctis quæ moventur in terra, & quæ vobis ostendi esse polluta.
 26 † Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei.
 27 † Vir, si ve mulier, in quibus phthonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

CAPUT XXI.

Quibus suaveribus interesse possint sacerdotes, & quales ducere uxores; quive inepti sint ad sacerdotium: & de filia sacerdotis fornicante.

1 **D**ixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, & dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum,

CAPUT XXI.

Quibus suaveribus interesse possint sacerdotes, & quales ducere uxores; quive inepti sint ad sacerdotium: & de filia sacerdotis fornicante.

1 **D**ixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, & dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum,

† Exod. 22. 21.

† Supr. 18. 21.

† Petr. 1. 26.

† Exod. 21. 17. Pro. 9. 26. 20. Matth. 15. 4. Marc. 7. 10. † Deut. 22. 22. Joann. 8. 5.

† Supr. 18. 23.

† Petr. 1. 16.

† Deut. 18. 21. 1. Reg. 28. 7.

2 Nisi tantum in consanguineis, ac propinquis, id est, super patre, & matre, & filio, & filia, fratre quoque,

3 Et sorore virginis quae non est nupta viro: 4 Sed nec in principe populi sui contaminabitur.

† Supr. 19. 27. Ezech. 44. 20. 5 † Non radent caput, nec barbani, neque in carnibus suis facient incisuras.

6 Sancti erunt Deo suo, & non pollutent nomen eius: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.

† Supr. 19. 29. 7 † Scorrum & vile prostitulum non ducunt uxorem, nec eam quae repudiata est a marito: quia consecrati sunt Deo suo,

8 Et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia & ego sanctus sum: Dominus, qui sanctifico eos.

9 Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violaverit nomen patris sui, flammis exuretur.

10 Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fufum est unctio oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratae sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet:

11 Et ad omnem mortuum non ingredietur omnino: super patre quoque suo & matre non contaminabitur.

12 Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctae unctiois Dei super eum est: ego Dominus.

† Ezech. 44. 22. 13 † Virginem ducet uxorem:

14 Viduam autem & repudiatam, & fordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo:

15 Ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suae: quia ego Dominus qui sanctifico eum.

16 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

17 Loquere ad Aaron: Homo de femine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo,

18 Nec accedet ad ministerium eius: si caecus fuerit, si claudus, si parvo vel grandi vel torto naso,

19 Si fracto pede, si manu,

20 Si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.

21 Omnis qui habuerit maculam de femine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo:

22 Vescetur tamen panibus qui offeruntur in Sanctuario,

23 Ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediat, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus qui sanctifico eos.

24 Locutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Israel, cuncta quae fuerant sibi imperata.

C A P U T XXII.

Ab esu sanctificationum seu victimarum alienigena & immundi abstinere debent; describuntur maculae seu vitia quibus victima carere debeant, & quae debeant offerri.

1 Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad Aaron & ad filios ejus, ut caveant ab his quae consecratae sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen sanctificationum mihi, quae ipsi offerunt: ego Dominus.

3 Dic ad eos, & ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quae consecratae sunt, & quae obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino: ego sum Dominus.

4 Homo de femine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum feminis, non vescetur de his quae sanctificatae sunt mihi, donec sanetur. Qui terigerit immundum quasi mortuo, & ex quo egredietur semen quafi coitus,

5 Et qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cuius tactus est fordidos,

6 Immundus erit usque ad vesperum, & non vescetur his quae sanctificatae sunt: sed cum laverit carnem suam aqua,

7 Et occulerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificationibus, quia cibus illius est.

8 † Morticinum & captum a bestia non comedent, nec pollutentur in eis: ego sum Dominus.

9 Custodiant praecipua mea, ut non subiaceant peccato, & moriantur in Sanctuario, cum polluerint illud: ego Dominus qui sanctifico eos.

10 Omnis alienigena non comedit de sanctificationibus, inquit huius sacerdotis & mercenarius non vescetur ex eis.

11 Quem autem sacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.

12 Si filia sacerdotis emiserit ex populo nupta fuerit: de his quae sanctificatae sunt, & de primitiis non vescetur.

13 Si autem vidua, vel repudiata, & absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueverat, alitur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem.

14 Qui comederit de sanctificationibus per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, & dabit sacerdoti in Sanctuarium.

15 Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel, quae offerunt Domino:

16 Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint: ego Dominus qui sanctifico eos.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18 Loquere ad Aaron & filios ejus & ad omnes filios Israel, dicetque ad eos: Homo de domo Israel, & de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini,

19 Ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris: 20 Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

21 † Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo.

22 Si caecum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.

23 Bovem & ovem, aures & cauda amputatis, voluntarie offerre potes, vorum autem ex eis solvi non potest.

24 Omne animal, quod vel contritis, vel rufis, vel scetis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis.

25 De manu alienigenae non offeretis panes Deo vestro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculatae sunt omnia: non suscipietis ea.

† Exod. 22. 31. Supr.

17. 15. Deut. 14. 21. Ezech. 44. 31.

† Deut. 15. 22. Ezech. 35. 14.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

27 Bos, ovis, & capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt fusi ubere matris suae: die autem octavo, & deinceps offerri poterint Domino.

18 Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum factibus suis.

19 Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis,

30 Eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in mane alterius diei: ego Dominus.

31 Custodite mandata mea, & facite ea: ego Dominus.

32 Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificet in medio filiorum Israel. Ego Dominus qui sanctifico vos,

33 Et eduxi de terra Aegypti, ut essem vobis in Deum: ego Dominus.

CAPUT XXIII.

Sollemnitates Sabbati, Pascha, Primitiarum, Habermadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum, & quibus ritibus peragi debeant.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas.

3 Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus: omne opus non facietis in eo: sabbatum Domini est in cunctis habitacionibus vestris.

4 Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.

5 † Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est:

6 Et quintadecima die mensis hujus, sollemnitates azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.

7 Dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo:

8 Sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus: dies autem septimus erit celebrior & sanctior: nullumque servile opus facietis in eo.

9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

10 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ, ad sacerdotem.

11 Qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die Sabbati, & sanctificabit illum.

12 Atque in eodem die quo manipulos consecratur, cædetur agnus immaculatus anniculos in holocaustum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ similia consperse oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum: libra quoque vini, quarta pars hin.

14 Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeretis ex ea Deo vestro. Præceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris.

15 † Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obrulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas,

16 Usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est, quinquaginta dies: & sic offeretis sacrificium novum Domino

17 Ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis, similia fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.

18 Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de armento unum, & arietes duos, & erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino.

19 Facietis & hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum.

20 Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum ejus.

21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum: omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus vestris.

22 † Postquam autem messueritis segetem terræ vestræ, non secabitis eam usque ad folium: nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus & peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester.

23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

24 † Loquere filiis Israel: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur sanctum:

25 Omne opus servile non facietis in eo, & offeretis holocaustum Domino.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

27 † Decimo die mensis hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur sanctus: affligetisque animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino.

28 Omne opus servile non facietis in tempore diei hujus: quia dies propitiacionis est, ut propitiatur vobis Dominus Deus vester.

29 Omnis anima, que afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis:

30 Et que operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo.

31 Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitacionibus vestris.

32 Sabbatum requitionis est, & affligetis animas vestras die nono mensis: A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.

33 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

34 Loquere filiis Israel: A quindécimo die mensis hujus septimi, erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino.

35 Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo.

36 Et septem diebus offeretis holocausta Domino: dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, & offeretis holocaustum Domino: est enim cænis atque collectæ: omne opus servile non facietis in eo.

37 Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta & libamenta juxta ritum uniuscujusque diei:

38 Exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tribuetis Domino.

39 A quindécimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis feriæ Domini septem diebus: die primo & die octavo erit sabbatum, id est, requies.

40 Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulæque palmarum, & ramos signi densarum frondium, & faliæces de torrente, & lætabimini coram Domino Deo vestro.

41 Celebrabitisque sollemnitatem ejus septem diebus per annum: legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis.

† Exod.
12. 18.
Num.
18. 16.

† Deut.
16. 9.

† Supr.
15a. 9.

† Num.
29. 1.

† Supr.
16. 29.
Num.
29. 7.
Job. 7.
37.

Joann.
7. 37.

42 Et habitabit in umbraculis septem diebus: omnis, qui de genere est Israel, manebit in tabernaculis:

43 Ut discant posteri vestri, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum eduxerem eos de terra Aegypti: ego Dominus Deus vester.

44 Locutusque est Moyses super sollempnitatibus Domini ad filios Israel.

CAPUT XXIV.

Ritus & tempus concinnandarum lucernarum, panum propositionis; pœna blasphemiarum ac talionis.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas testimonii;

3 Extra velum iugiter in tabernaculo fœderis. Poneque eas Aaron a vespere usque ad mane coram Domino, cuius ritumque perpetuo in generationibus vestris.

4 Super candelabum purissimum ponentur semper in conspectu Domini.

5 Accipies quoque similam, & coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas:

6 Quorum senos atrifsecus super mensam purissimam coram Domino statues:

7 Et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monumentum oblationis Domini.

8 Per singula sabbata mutabuntur coram Domino suscepti a filiis Israel federe sempiterno:

9 Eruntque Aaron & filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto: quia Sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo.

10 Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quum pepererat de viro Aegyptio inter filios Israel, jurgatus est in castris cum viro Israelita.

11 Cumque blasphemasset nomen, & maledixisset ei, adductus est ad Moysen. (Vocabatur autem mater ejus Salumich, filia Dabiri de tribu Dan.)

12 Miseruntque eum in carcerem, donec noissent quid juberet Dominus.

13 Qui locutus est ad Moysen,

14 Dicens: Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes qui audierunt, manus suas super caput ejus, & lapidet eum populus universus.

15 Et ad filios Israel loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum:

16 Et qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

17 Qui percussit, & occiderit hominem, morte moriatur.

18 Qui percussit animal, reddet vicarium, id est, animam pro anima.

19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei:

20 Fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet: qualem infixit maculam, talem sustinere cogetur.

21 Qui percussit jumentum, reddet aliud. Qui percussit hominem, punietur.

22 Aequum iudicium sit inter vos, sive peregrini, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester.

23 Locutusque est Moyses ad filios Israel: & eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel sicut præceperat Dominus Moysi.

CAPUT XXV.

Septimi, id est, Sabbatici, & quinquagesimi anni, id est, Jubilei lex: non sumenda a fratribus usura, nec ipsi servitute perpetua opprimendi sunt, sed magis ab adventu potentibus redimendi.

1 LOCUTUSQUE EST DOMINUS AD MOYSEN IN monte Sinai, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, & sabbatizetis sabbatum Domino.

3 Sex annis feret agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus:

4 Septimo autem anno sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non feret, & vineam non putabis.

5 Quæ sponte gignet humus, non metes: & utras primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam: annus enim requietionis terræ est:

6 Sed erunt vobis in cibum, tibi & servo tuo, ancillæ & mercenario tuo, & advena, qui peregrinantur apud te:

7 Jumentis tuis & pecoribus, omnia que nascuntur, præbunt cibum.

8 Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt annos quadraginta novem:

9 Et clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiacionis tempore in universa terra vestra.

10 Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse est enim jubileus. Revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque rediet ad familiam primitivam:

11 Quia jubileus est & quinquagesimus annus. Non feretis, neque metetis sponte in agro nascencia, & primitias vindemiæ non colligetis,

12 Ob sanctificationem jubilei, sed statim oblata comedetis.

13 Anno jubilei redient omnes ad possessiones suas.

14 Quando vendas quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contrites fratrem tuum, sed juxta numerum annorum jubilei emes ab eo,

15 Et juxta supputationem frugum vendet tibi.

16 Quanto plures anni remanserint post jubileum, tanto crescet & pretium: & quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris & emptio constabit: tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum suum, quia ego Dominus Deus vester.

18 Facite præcepta mea, & judicia custodite, & implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore,

19 Et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius imperium formidantes.

20 Quod si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus, neque collegerimus fruges nostras?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum:

22 Seretisque anno octavo, & comedetis veteres fruges usque ad novum annum: donec nova nascantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum: quia mea est, & vos advente & coloni mei estis.

† Exod. 21. 12.

† Exod. 21. 24. Deut. 19. 21. Matth. 5. 38.

Exod. 21. 12.

44 Unde cuncta regio possessionis vestrae sub redemptionis conditione vendetur.

45 Si attenuatus frater tuus vendiderit possessionem suam, & voluerit propinquus ejus, potest redimere quod ille vendiderat.

46 Si autem non habuerit proximum, & ipse pretium ad redimendum poterit invenire:

47 Computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit: & quod reliquum est, reddet emptori, sicque recipiet possessionem suam.

48 Quod si non invenerit manus ejus ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat, usque ad annum jubileum. In ipso enim omnis venditio redibit ad dominum, & ad possessorem pristinum.

49 Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

50 Si non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, & posteris ejus in perpetuum, & redimi non poterit, etiam in jubileo.

51 Si autem in villa fuerit domus, quae muros non habet, agrorum jure vendetur: si ante redempta non fuerit, in jubileo revertetur ad dominum.

52 Aedes Levitarum, quae in urbibus sunt, semper possunt redimi:

53 Si redempta non fuerint, in jubileo revertentur ad dominos, quia domusurbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filios Israel.

54 Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est.

55 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & suscepit eum quasi advenam & peregrinum, & vixerit tecum,

56 Ne accipias ufuras ab eo, nec amplius quam dedisti. Time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te.

57 Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges.

58 Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti, ut darem vobis terram Chanaan, & essem vester Deus.

59 Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum,

60 Sed quasi mercenarius & colonus erit: usque ad annum jubileum operabitur apud te,

61 Et postea egredietur cum liberis suis, & revertetur ad cognationem & ad possessionem patrum suorum.

62 Mei enim servi sunt, & ego eduxi eos de terra Aegypti: non veneant conditione servorum:

63 Ne affligas eum per potentiam, sed merito Deum tuum.

64 Servus & ancilla sint vobis de nationibus quae in circuitu vestro sunt.

65 Et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis famulos:

66 Et hereditario jure transmittetis ad posteros, ac possidebitis in aeternum: fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam.

67 Si invaluerit apud vos manus advenae atque peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut aliquam de stirpe ejus:

68 Post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet eum,

69 Et patruus, & patruelis, & consanguineus, & affinis. Sin autem & ipse poterit, redimet se.

70 Supputatis duntaxat annis a tempore venditionis suae usque ad annum jubileum: & pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum & rationem mercenarii supputata.

71 Si plures fuerint anni qui remanent usque ad jubileum, secundum hos reddet & pretium.

72 Si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum numerum, & reddet emptori quod reliquum est annorum,

73 Quibus antea servivit mercedibus imputatis: non affliget eum violentier in conspectu tuo.

74 Quod si per haec redimi non poterit, anno jubileo egredietur cum liberis suis.

75 Mei enim servi vestri, filii Israel, quos eduxi de terra Aegypti.

CAPUT XXVII.

Dei praecepta servantibus bona promittuntur, non servantibus vero plurima mala.

1 EGO Dominus Deus vester: † Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos erigetis, nec insigne lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum: ego enim sum Dominus Deus vester.

2 Custodite sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum: ego Dominus.

3 † Si in praeceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluviam temporibus suis,

4 Et terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur.

5 Apprehender messum tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem: & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra.

6 Dabo pacem in sinibus vestris: dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam malas bestias, & gladius non transibit terminos vestros.

7 Persequenini inimicos vestros, & corruant coram vobis,

8 Persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro.

9 Respiciam vos, & crescere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum.

10 Comedetis vetustissima veterum, & vetera novis superventibus projicietis.

11 Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abijciet vos anima mea.

12 † Ambulabo inter vos, & ero Deus vester, vosque eritis populus meus.

13 Ego Dominus Deus vester: qui eduxi vos de terra Aegyptiorum, ne serviretis eis, & qui confregi catena cervicium vestrarum, ut incederetis erecti.

14 † Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea,

15 Si spreveritis leges meas, & judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea quae a me constituta sunt, & ad iritum perducatis pactum meum:

16 Ego quoque haec faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate, & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras. Frustra fecerit sementem, quae ab hostibus devorabitur.

17 Nonam faciem meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subiciemini his qui oderunt vos: fugietis, nemine persequente.

18 Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra,

19 Et conteram superbiam duritiae vestrae. Daboque vobis caelum desuper sicut ferrum, & terram aeneam.

† Exod. 20. 4. Deut. 5. 8. Psalm. 96. 7.

† Deut. 18. 15.

† 1. Cor. 6. 16.

† Deut. 28. 15. Thren. 2. 17. Malach. 2. 22.

20 Consumetur incassum labor vester, non profert terra germen, nec arbores poma praebeunt.

21 Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra:

22 Inmittamque in vos bestias agri, quae consumant vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertaque fiant viae vestrae.

23 Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi:

24 Ego quoque contra vos adversus incedam, & percussam vos septies propter peccata vestra.

25 Inducamque super vos gladium ultorem foederis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, & trademini in manibus hostium.

26 Postquam confregero baculum panis vestri: ita ut decem mulieres in uno cibus coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non saturabimini.

27 Sin autem nec per haec audieritis me, sed ambulaveritis contra me:

28 Et ego incedam adversus vos in furore contrario, & corripiam vos septem plagis propter peccata vestra.

29 Ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum & filiarum vestrarum.

30 Destruam excelsa vestra, & simulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, & abominabitur vos anima mea.

31 In tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem, & deserta faciam Sanctuarium vestra, nec recipiam ultra odorem suavissimum.

32 Disperdamque terram vestram, & stuperunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint.

33 Vos autem dispergam in Gentes, & evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, & civitates vestrae dirutae.

34 Tunc placebit terrae sabbata sua cunctis diebus solitudinis suae: quando fueritis

35 in terra hostilis, sabbatizabit, & requiescet in sabbatis solitudinis suae, eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea.

36 Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebite eos sonitus folii volantis, & ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente,

37 Et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes, nemo vestrum inimicis audebit resistere.

38 Peribitis inter Gentes, & hostis vos terra consumet.

39 Quod si & de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, & propter peccata patrum suorum & sua affligentur:

40 Donec constateantur iniquitates suas, & majorum suorum, quibus praevaricati sunt in me, & ambulaverunt ex adverso mihi.

41 Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incursum mens eorum: tunc orabunt pro impietatis suis.

42 Et recordabor foederis mei, quod pepigi cum Jacob, & Isaac, & Abraham. Terrae quoque memor ero:

43 Quae cum relicta fuerit ab eis, complacuit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abjecerint iudicia mea, & leges meas despexerint.

44 Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abieci eos, neque sic desepi ut consumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim sum Dominus Deus eorum.

45 Et recordabor foederis mei pristini, quando eduxi eos de terra Aegypti in conspectu Gentium, ut essem Deus eorum: ego Dominus. Haec sunt iudicia atque praecepta & leges, quas dedit Dominus inter se & filios Israel in monte Sinai per manum Moysi.

CAPUT XXVII.

Varia sancuntur leges de votis seu rebus per votum oblatis Deo: & de illorum ac decimarum perfolutione.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Homo qui votum fecerit, & spondiderit Deo animam suam, sub aestimatione dabit pretium.

3 Si fuerit masculus a vigesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram Sanctuarii.

4 Si mulier, triginta.

5 A quinto autem anno usque ad vigesimum, masculus dabit viginti siclos: femina decem.

6 Ab uno mense usque ad annum quintum, pro masculo dabuntur quinque sicli: pro femina, tres.

7 Sexagenarius & ultra masculus dabit quindecim siclos: femina decem.

8 Si pauper fuerit, & aestimationem reddere non valebit, stabit coram sacerdote: & quantum ille aestimaverit, & viderit eum posse reddere, tantum dabit.

9 Animal autem, quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit,

10 Et mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec peius bono: quod si mutaverit: & ipsum quod mutatum est, & illud pro quo mutatum est, consecratum erit Domino.

11 Animal immundum, quod immolari Domino non potest, si quis voverit, adducetur ante sacerdotem.

12 Qui iudicans utrum bonum an malum sit, statuet pretium.

13 Quod si dare voluerit is qui offert, addet supra aestimationem quintam partem.

14 Homo si voverit domum suam, & sanctificaverit Domino, considerabit eam sacerdos utrum bona an mala sit, & iuxta pretium, quod ab eo fuerit constitutum, vendabitur:

15 Sin autem ille qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem aestimationis supra, & habebit domum.

16 Quod si agrum possessionis suae voverit, & consecraverit Domino: iuxta mensuram sementis aestimabitur pretium: si triginea modis hordei seritur terra, quinquaginta siclis vendetur argenti.

17 Si statim ab anno incipientis jubilei voverit agrum, quanto valere potest, tanto aestimabitur.

18 Sin autem post aliquantum temporis: supputabit sacerdos pecuniam iuxta annorum, qui reliqui sunt, numerum usque ad jubileum, & detrahetur ex pretio.

19 Quod si voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet quintam partem aestimatae pecuniae, & possidebit eum.

20 Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venditatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit:

21 Quia cum jubilei venerit dies, sanctificatus erit Domino, & possessio consecrata ad jus pertinet sacerdotum.

22 Si ager emprus est, & non de possessione majorum sanctificatus fuerit Domino,

23 Supputabit sacerdos juxta annorum numerum usque ad jubileum, pretium: & dabit ille qui voverat eum, Domino.

24 In jubileo autem revererit ad priorem dominum, qui venderat eum, & habuerat in sorte possessionis sue.

25 Omnis aestimatio scilicet sanctuarii ponderabitur. † Siclus viginti obolos habet.

26 Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit & vovere: si ve bos, si ve ovis fuerit: Domini sunt.

27 Quod si immundum est animal, redimet qui obtulit, juxta aestimationem tuam, & addet quintam partem pretii: si redimere noluerit, venderit alteri quocumque a te fuerit aestimatum.

28 Omne quod Domino consecratur, si ve homo fuerit, si ve animal, si ve ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino.

29 Et omnis consecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.

30 Omnes decimæ terræ, si ve de frugibus, si ve de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur.

31 Si quis autem voluerit redimere decimas suas, addet quintam partem earum.

32 Omnium decimarum bovis & ovis & capræ, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino.

33 Non eligeat nec bonum nec malum, nec altero commutabitur: si quis mutaverit: & quod mutatum est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, & non redimetur.

34 Hæc sunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moysi ad filios Israel in monte Sinai.

† Exod.
30. 13.
Num. 3.
47.
Ezech.
45. 12.

LIBER NUMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER.

CAPUT PRIMUM.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filii Levi ad deferendum tabernaculum instruuntur.

Oculusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo sedentis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens:

† Tollite summam universæ congregationis filiorum Israel per cognationes & domos suas, & nomina singulorum, quidquid sexus est masculini

1. Quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elifur filius Sedeur.

2. De Simeon, Salamiel filius Surifaddai.

3. De Juda, Nahasson filius Aminadab.

4. De Issachar, Nathanael filius Suar.

5. De Zabulon, Eliab filius Helon.

6. Filiorum autem Joseph, de Ephraim, Elisama filius Ammiud: de Manasse, Gamaliel filius Phadassur.

7. De Benjamin, Abidan filius Gedeonis.

8. De Dan, Abiezer filius Amifaddai.

9. De Aser, Phegiel filius Ochran.

10. De Gad, Elifaph filius Duel.

11. De Nephthali, Ahira filius Enan.

12. Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus & cognationes suas, & capita exercitus Israel:

13. Quos tulerunt Moyses & Aaron cum omni vulgi multitudine:

14. Et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, & domos, ac familias, & capita, & nomina singulorum, a vigesimo anno & supra,

15. Sicut præceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinai.

16. De Ruben primogenito Israelis per generationes & familias ac domos suas, & nomina capitum singulorum, omne quod sexus est ma-

sculini a vigesimo anno & supra, procedentium ad bellum,

21. Quadraginta sex millia quingenti.

22. De filiis Simeon per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina & capita singulorum omne quod sexus est masculini a vigesimo anno & supra, procedentium ad bellum,

23. Quinquaginta novem millia trecenti.

24. De filiis Gad per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis & supra, omnes qui ad bella procederent,

25. Quadragintaquinque millia sexcenti quinquaginta.

26. De filiis Juda per generationes & familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

27. Recensiti sunt septuaginta quattuor millia sexcenti.

28. De filiis Issachar, per generationes & familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui ad bella procederent,

29. Recensiti sunt quinquaginta quattuor millia quadringenti.

30. De filiis Zabulon per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

31. Quinquaginta septem millia quadringenti.

32. De filiis Joseph, filiorum Ephraim per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

33. Quadraginta millia quingenti.

34. Porro filiorum Manasse per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

35. Triginta duo millia ducenti.

36. De filiis Benjamin per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

- 37 Triginta quinque millia quadringenti.
 38 De filiis Dan per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
 39 Sexaginta duo millia septingenti.
 40 De filiis Aser per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
 41 Quadraginta millia & mille quingenti.
 42 De filiis Nephthali per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
 43 Quinquaginta tria millia quadringenti.
 44 Hi sunt, quos numeraverunt Moyses & Aaron, & duodecim principes Israel, singulos per domos cognationum suarum.
 45 Fueruntque omnis numerus filiorum Israel per domos & familias suas a vigesimo anno & supra, qui poterant ad bella procedere,
 46 Sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.
 47 Levitae autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.
 48 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 49 Tribum Levi noli numerare, neque ponas summam eorum cum filiis Israel:
 50 Sed constitue eos super tabernaculum testimonii & cuncta vasa eius, & quidquid ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum & omnia utensilia eius: & erunt in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur.
 51 Cum proficiscendum fuerit, deponent Levitae tabernaculum: cum castrametandum, erigent: qui quisque externorum accesserit, occidetur.
 52 Metabuntur autem castra filii Israel unusquisque per turmas, & cuneos atque exercitum suum.
 53 Porro Levitae per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, & excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii.
 54 Fecerunt ergo filii Israel juxta omnia quae praeceperat Dominus Moysi.

CAPUT II.

Qua tribus circa tabernaculum in 4. acies ad quamvis mundi plagam ordinentur, recensitis familiarum principibus.

- 1 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:
 2 Singuli per turmas, signa, atque vexilla, & domos cognationum suarum, castrametabuntur filii Israel, per gyrum tabernaculi foederis.
 3 Ad orientem Judas figet tentoria per turmas exercitus sui: eritque princeps filiorum eius Nahasson filius Aminadab.
 4 Et omnis de stirpe eius summa pugnantium, septuaginta quatuor millia sexcenti.
 5 Juxta eum castrametati sunt de tribu Issachar, quorum princeps fuit Nathanael filius Suar.
 6 Et omnis numerus pugnatorum ejus, quinquaginta quatuor millia quadringenti.
 7 In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon.

- 8 Omnis de stirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta septem millia quadringenti.
 9 Universi qui in castris Judae annumerati sunt, fuerunt centum octoginta sex millia quadringenti: & per turmas suas primi egredientur.
 10 In castris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Elitir filius Seder:
 11 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta sex millia quingenti.
 12 Juxta eum castrametati sunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamuel filius Surifaddai:
 13 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quinquaginta novem millia trecenti.
 14 In tribu Gad princeps fuit Eliasaph filius Duel.
 15 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta.
 16 Omnes qui recensiti sunt in castris Ruben, centum quinquaginta millia & mille quadringenti quinquaginta per turmas suas: in secundo loco proficiscuntur.
 17 Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia Levitarum & turmas eorum: quomodo erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca & ordines suos proficiscuntur.
 18 Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Elisama filius Ammiud.
 19 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia quingenti.
 20 Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur.
 21 Cunctusque exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, triginta duo millia ducenti.
 22 In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis.
 23 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui recensiti sunt, triginta quinque millia quadringenti.
 24 Omnes qui numerati sunt in castris Ephraim, centum octo millia centum per turmas suas: tertii proficiscuntur.
 25 Ad aquilonis partem castrametati sunt filii Dan: quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammifaddai.
 26 Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, sexaginta duo millia septingenti.
 27 Juxta eum fixere tentoria de tribu Aser: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.
 28 Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta millia & mille quingenti.
 29 De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.
 30 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, quinquaginta tria millia quadringenti.
 31 Omnes qui numerati sunt in castris Dan, fuerunt centum quinquaginta septem millia sexcenti: & novissimi proficiscuntur.
 32 Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationum suarum & turmas divisi exercitus, sexcenta tria millia quingenti quinquaginta.
 33 Levitae autem non sunt numerati inter filios Israel: sic enim praeceperat Dominus Moysi.
 34 Feceruntque filii Israel juxta omnia quae mandaverat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas, & prospecti per familias ac domos patrum suorum.

CAPUT III.

Levita in tabernaculo ministerium assumpti numerantur, cum suis principibus ac ministris, & loco primogenitorum Israel suscipiuntur, reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio redimuntur.

1 **H**Æ sunt generationes Aaron & Moysi, in die quo locutus est Dominus ad Moysen in monte Sinai.

† Exod.
6. 23.

2 † Et hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus ejus Nadab, deince Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

3 Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt, & quorum repleta & consecrata manus ut sacerdotio fungerentur.

† Lev.
10. 1-3.
1. Par.
24. 2.

4 † Mortui sunt enim Nadab & Abiu, cum offerrent ignem alienum in conspectu Domini in deserto Sinai, absque liberis: functique sunt sacerdotio Eleazar & Ithamar coram Aaron patre suo.

5 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

6 Applica tribum Levi, & fac stare in conspectu Aaron sacerdotis ut ministrant ei, & excubent,

7 Et observent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii,

8 Et custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus.

9 Dabisque dono Levitas

10 Aaron & filiis ejus, quibus traditi sunt a filiis Israel. Aaron autem & filios ejus constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

12 Ego tuli Levitas a filiis Israel pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque Levitæ mei.

† Exod.
13. 2.
Infr. 8.
16.

13 † Meum est enim omne primogenitum: ex quo percussisti primogenitos in terra Egypti: sanctificavi mihi quidquid primum nascitur in Israel ab homine usque ad pecus, mei sunt: ego Dominus.

14 Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, dicens:

15 Numeram filios Levi per domos patrum suorum & familias, omnem masculum, ab uno mense & supra.

16 Numeravit Moyses, ut præceperat Dominus,

† Exod.
6. 46.

17 † Et inventi sunt filii Levi per nomina sua, Gerson & Caath & Merari.

18 Filii Gerson: Lebnî & Semei.

19 Filii Caath: Amram & Jesaar, Hebron & Oziel.

20 Filii Merari: Moholi & Musi.

21 De Gerson fuere familiae duæ, Lebnitica, & Semeitica:

22 Quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense & supra, septem millia quingenti.

23 Hi post tabernaculum metabuntur ad occidentem,

24 Sub principe Eliafaph filio Lael.

25 Et habebunt excubias in tabernaculo sacerdotis,

26 Ipsum tabernaculum & operimentum ejus, tentorium quod trahitur ante fores tecti sacerdotis, & cortinas atrii: tentorium quoque quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi & omnia utensilia ejus.

27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas & Jesaaritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ sunt familiae Caathitarum recensite per nomina sua.

28 Omnes generis masculini ab uno mense & supra, octo millia sexcenti habebunt excubias Sanctuarii,

29 Et castrametabuntur ad meridianam plagam.

30 Princepsque eorum erit Eliafaph filius Oziel:

31 Et custodient arcam, mensamque & candelabrum, altaria & vasa Sanctuarii, in quibus ministratur, & velum, cunctamque hujusmodi supellectilem.

32 Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiæ Sanctuarii.

33 At vero de Merari erunt populi Moholite & Musite recensiti per nomina sua:

34 Omnes generis masculini ab uno mense & supra, sex millia ducenti.

35 Princeps eorum Surliel filius Abihalel: in plaza septentrionali castrametabuntur,

36 Erunt sub custodia eorum tabule tabernaculi & vestes, & columna ac bases earum, & omnia que ad cultum hujusmodi pertinent:

37 Columnaque atrii per circuitum cum basibus suis, & paxilli cum funibus.

38 Castrametabuntur ante tabernaculum sacerdotis, id est, ad orientalem plagam, Moyses & Aaron cum filiis suis, habentes custodiam Sanctuarii in medio filiorum Israel, quisquis alienus accesserit, morietur.

39 Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyses & Aaron, juxta præceptum Domini per familias suas in genere masculino a mense uno & supra, fuerunt viginti duo millia.

40 Et ait Dominus ad Moysen: Numeram primogenitos sexus masculini de filiis Israel ab uno mense & supra, & habebis summam eorum.

41 Tolleque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel, ego sum Dominus: & pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel.

42 Recensuit Moyses, sicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Israel.

43 Et fuerunt masculi per nomina sua, a mense uno & supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.

44 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

45 Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Israel, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei: ego sum Dominus.

46 In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israel,

47 Accipies quinque siclos per singula capita ad mensuram Sanctuarii. † Siclus habet viginti obolos.

48 Dabisque pecuniam Aaron & filiis ejus, pretium eorum qui supra sunt.

49 Tulit igitur Moyses pecuniam eorum qui fuerant amplius, & quos redemerant a Levitis

50 Pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexagintaquinque siclorum juxta pondus Sanctuarii,

51 Et dedit eam Aaron & filiis ejus juxta verbum quod præceperat sibi Dominus.

† Exod.
30. 13.
Levit.
27. 25.
Exech.
45. 12.

CAPUT IV.

Ritus & officia Levitarum juxta cujusque familiam distribuuntur.

1 **L**ocutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Tolle summam filiorum Caath de medio Levitarum per domos & familias suas,

3 A trigesimo anno & supra, usque ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur ut stent & ministrent in tabernaculo fœderis.

4 Hic est cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum sanctorum

5 Ingrediuntur Aaron & filii ejus, quando movenda sunt castra, & deponent velum quod pendet ante fores, involventque eo arcam testimonii.

6 Et operient rursum velamine janthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, & inducent vectes.

7 Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula & mortariola, cyathos & crateras ad liba fundenda: panes semper in ea erunt.

8 Extendentque desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento janthinarum pellium, & inducent vectes.

9 Sument & pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis & forcipibus suis & emundatoriis & cunctis vasis olei, quae ad concinnandas lucernas necessaria sunt.

10 Et super omnia ponent operimentum janthinarum pellium, & inducent vectes.

11 Nec non & altare aureum involvent hyacinthino vestimento, & extendent desuper operimentum janthinarum pellium, inducentque vectes.

12 Omnia vasa, quibus ministratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent desuper operimentum janthinarum pellium, inducentque vectes.

13 Sed & altare mundabunt cinere, & involvent illud purpureo vestimento,

14 Ponentque cum eo omnia vasa, quibus in ministerio eius utuntur, id est, ignium receptacula, fuscinulas ac tridentes, uncinos & barilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine janthinarum pellium, & inducent vectes.

15 Cumque involverint Aaron & filii ejus Sanctuarium, & omnia vasa ejus in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Caath ut portent involta: & non tangant vasa Sanctuarii, ne moriantur. Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis:

16 Super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compositionis incensum, & sacrificium, quod semper offertur, & oleum unctionis, & quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vasorum quae in Sanctuario sunt.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

18 Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:

19 Sed hoc facite eis ut vivant, & non moriantur, si tetigerint Sancta sanctorum. Aaron & filii ejus intrabunt, ipsique disponent opera singulorum, & dividunt quid portare quis debeat.

20 Alii nulla curiositate videant quae sunt in Sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur.

21 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

22 Tolle summam etiam filiorum Gerson per domos ac familias & cognationes suas,

23 A triginta annis & supra, usque ad annos quinquaginta. Numerata omnes qui ingrediuntur & ministrent in tabernaculo fœderis.

24 Hoc est officium familiae Gersonitarum,

25 Ut portent cortinas tabernaculi & tectum fœderis operimentum aliud, & super omnia velamen janthinum tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis;

26 Cortinas atrii, & velum in introitu quod est ante tabernaculum: Omnia quae ad altare pertinent, funiculos, & vasa ministerii;

27 Jubente Aaron & filiis ejus, portabunt filii Gerson: & scient singuli cui debeant oneri mancipari.

28 Hic est cultus familiae Gersonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque sub manu Ichamar filii Aaron sacerdotis.

29 Filios quoque Merari per familias & domos patrum suorum recensetis,

30 A triginta annis & supra, usque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium ministerii sui & cultum fœderis testimonii.

31 Haec sunt onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi & vectes ejus, columnas ac bases earum,

32 Columnas quoque atrii per circuitum cum balibus & paxillis & funibus suis. Omnia vasa & supellectilem ad numerum accipient, sicque portabunt.

33 Hoc est officium familiae Meraritarum & ministerium in tabernaculo fœderis: eruntque sub manu Ichamar filii Aaron sacerdotis.

34 Recensuerunt igitur Moyses & Aaron & principes synagogae filios Caath per cognationes & domos patrum suorum,

35 A triginta annis & supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi fœderis:

36 Et inventi sunt duo millia septingenti quinquaginta.

37 Hic est numerus populi Caath qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyses & Aaron juxta sermonem Domini per manum Moysi.

38 Numerati sunt & filii Gerson per cognationes & domos patrum suorum,

39 A triginta annis & supra, usque ad quinquagesimum annum, omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo fœderis:

40 Et inventi sunt duo millia sexcenti triginta.

41 Hic est populus Gersonitarum, quos numeraverunt Moyses & Aaron juxta verbum Domini.

42 Numerati sunt & filii Merari per cognationes & domos patrum suorum,

43 A triginta annis & supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:

44 Et inventi sunt tria millia ducenti.

45 Hic est numerus filiorum Merari, quos recensuerunt Moyses & Aaron juxta imperium Domini per manum Moysi.

46 Omnes qui recensiti sunt de Levitis, & quos recenseri fecit ad nomen Moyses, & Aaron, & principes Israel, per cognationes & domos patrum suorum,

47 A triginta annis & supra, usque ad annum quinquagesimum, ingredients ad ministerium tabernaculi, & onera portanda.

48 Fuerunt simul octo millia quingenti octoginta.

49 Juxta verbum Domini recensit eos Moyses, unumquemque juxta officium & onera sua, sicut praeceperat ei Dominus.

CAPUT V.

Qui immundi a castris arcenti: Satisfactio transgressionis per negligentiam: de primitiis ac oblationibus: & lege zelotypiae.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Praecepto filiis Israel, ut ejiciant de castris omnem leprosum, & qui semine suae, pollutusque est super mortuo:

3 Tam masculum quam feminam eiecit de castris, ne contaminent ea cum habuiverim vobiscum.

4 Feceruntque ita filii Israel, & eiecerunt eos extra castra, sicut locutus erat Dominus Moyfi.

5 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

6 Loquere ad filios Israel: Vir, siue mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,

7 Confitebuntur peccatum suum, & reddent ipsum caput, quantumque partem desuper, ei in quem peccaverint.

8 Sin autem non fuerit qui recipiat, dabitur Domino, & erit sacerdotis, excepto ariere, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia.

9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent:

10 Et quicquid in sanctuarium offertur a singulis, & traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

12 Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Vir, cuius uxor erraverit, maritumque contemns

13 Dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiverit, sed lateat adulterium, & testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro:

14 Si spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspitione appetitur,

15 Adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem sari farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & oblatio investigans adulterium.

16 Offeret igitur eam sacerdos, & statuet eam Domino.

17 Assumetque aquam sanctam in vase fictili, & paulillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam.

18 Cumque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congestis.

19 Adjurabitque eam, & dicit: Si non dormivit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congestis.

20 Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, & concubisti cum altero viro:

21 His maledictionibus subjacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus distumpatur.

22 Ingressiantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier, Amen, amen.

23 Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congestis.

24 Et dabit ei libere. Quas cum exhausserit,

25 Tolleat sacerdos de manu eius sacrificium zelotypiæ, & elevabit illud coram Domino, imponetque illud super altare: ita duntaxat ut prius,

26 Pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur, & incendat super altare: & sic potum det mulieri aquas amarissimas.

27 Quas cum biberit, si polluta est, & contempro viro adulterii rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet femur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo.

28 Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.

29 Ista est lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier a viro suo, & si polluta fuerit,

30 Marituque zelotypiæ spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, & fecerit ei sacerdos juxta omnia quæ scripta sunt:

31 Maritus absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam.

CAPUT VI.

Nazaraorum consecratio & oblatio: quibusque verbis sacerdotes populo benedicant, præscribitur.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Vir, siue mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare:

3 A vino, & omni quod inebriare potest, abstinere. Acetum ex vino, & ex qualibet alia portione, & quicquid de uva exprimitur, non bibent: uvæ recentes siccatque non comedent.

4 Cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur: quicquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum non comedent.

5 Omni tempore separationis suæ novacula non transibit per caput ejus, usque ad completum diem quo Domino consecratur. Sanctus erit, crescente cæsarie capitis ejus.

6 Omni tempore consecrationis suæ super mortuum non ingredietur,

7 Nec super patris quidem & matris & fratris sororisque funere contaminabitur, quia consecratio Dei sui super caput ejus est.

8 Omnibus diebus separationis suæ sanctus erit Domino.

9 Sin autem mortuus fuerit subito, quispiam coram eo, & pollutus caput consecrationis ejus: quod raderit illico in eadem die purgationis suæ, & rursum septima.

10 In octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ sacerdoti in introitu fœderis testimonii.

11 Facietque sacerdos unum pro peccato, & alterum in holocaustum, & deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo: sanctificabitque caput ejus in die illo:

12 Et consecrabit Domino dies separationis illius, offerens agrum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta est sanctificatio ejus.

13 Ista est lex consecrationis. Cum dies, quos ex voto decreverat, compleverit: adducet eum ad ostium tabernaculi fœderis,

14 Et offeret oblationem ejus Domino, agrum anniculum immaculatum in holocaustum, & ovem anniculum immaculatum pro peccato, & arietem immaculatum, hostiam pacificam,

15 Canistrum quoque panum azymorum qui conspersi sint oleo, & lagana alique fermento unctæ oleo, ac libamenta singulorum:

16 Quæ offeret sacerdos coram Domino, & faciet tam pro peccato, quam in holocaustum.

17 Arietem vero immolabit hostiam pacificam Domino, offerens simul canistrum azymorum, & libamenta quæ ex more debentur.

† Judic. 13. 5.

† AA.
21. 22.

18 † Tunc radeatur nazareus ante ostium tabernaculi foderis caesarie consecrationis suae: tolleret capillos eius, & ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum.

19 Et arnum coctum arietis, totamque absque fermento unam de canitro, & laganum azymum unum, & tradet in manus nazaraei, postquam rasum fuerit caput ejus.

20 Susceperatque rursum ab eo, elevabit in conspectu Domini: & sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectusculum, quod separari iustum est, & femur: post haec potest bibere nazareus vinum.

21 Ista est lex nazaraei, cum voverit oblationem suam Domino tempore consecrationis suae, exceptis his quae invenerit manus ejus: juxta quod mente deoverat, ita faciet ad perfectionem sanctificationis suae.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

23 Loquere Aaron & filiis ejus: Sic benedicetis filiis Israel, & dicetis eis:

24 † Benedicat tibi Dominus, & custodiat te.

25 Ostendat Dominus faciem suam tibi, & miseretur tui.

26 Converterat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem.

27 Invocabuntque nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis.

CAPUT VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi & altaris: Dominus Moysi sanctuarium ingresso loquitur de proprietario.

† Ecdi.
36. 19.† Exod.
40. 16.

1 † Agnum † est autem in die qua complevit Moyses tabernaculum, & erexit illud: unxitque & sanctificavit cum omnibus vasibus suis, altare similiter & omnia vasa ejus.

2 Obtulerunt principes Israel & capita familiarum, qui erant per singulas tribus, praefectique eorum qui numerati fuerant,

3 Munera coram Domino, sex plaustra recta cum duodecim bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces, & unum bovem singuli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi.

4 Ait autem Dominus ad Moysen:

5 Suscipe ab eis ut servant in ministerio tabernaculi, & trades ea Levitis juxta ordinem ministerii sui.

6 Itaque cum suscepisset Moyses plaustra & boves, tradidit eos Levitis.

7 Duo plaustra & quatuor boves dedit filiis Gerson, juxta id quod habebant necessarium.

8 Quattuor alia plaustra & octo boves dedit filiis Merari, secundum officia & cultum suum, sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.

9 Filiis autem Caath non dedit plaustra & boves: quia in sanctuario servant, & onera propriis portant humeris.

10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum est, oblationem suam ante altare.

11 Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris.

12 Primo die obtulit oblationem suam Nahasson filius Aminadab de tribu Juda:

13 Fueruntque in ea, acetabulum argenteum pondi centum triginta siclorum, phiala argentea habens septuaginta siclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia confersa oleo in sacrificium:

14 Mortariolum ex decem siclis aureis plenum incenso:

15 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

16 Hircumque pro peccato:

17 Et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec est oblatio Nahasson filii Aminadab.

18 Secundo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Issachar,

19 Acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia confersa oleo in sacrificium:

20 Mortariolum aureum habens decem siclos, plenum incenso:

21 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

22 Hircumque pro peccato:

23 Et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec fuit oblatio Nathanael filii Suar.

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,

25 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia confersa oleo in sacrificium:

26 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

27 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

28 Hircumque pro peccato:

29 Et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec est oblatio Eliab filii Helon.

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Elisur filius Sedeur,

31 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia confersa oleo in sacrificium:

32 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

33 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

34 Hircumque pro peccato:

35 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec fuit oblatio Elisur filii Sedeur.

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Surifaddai,

37 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia confersa oleo in sacrificium:

38 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

39 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

40 Hircumque pro peccato:

41 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec fuit oblatio Salamiel filii Surifaddai.

42 Die sexto princeps filiorum Gad, Eliasaph filius Ducl,

43 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia confersa oleo in sacrificium:

44 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

45 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

46 Hircumque pro peccato:

47 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Eliasaph filii Euel.

48 Die septimo princeps filiorum Ephraim, Elisama filius Ammiad,

49 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

50 Mortariolum aureum appendens decem sicos, plenum incenso:

51 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

52 Hircumque pro peccato:

53 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Elisama filii Ammiad.

54 Die octavo princeps filiorum Manasse, Gamaliel filius Phadassur,

55 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

56 Mortariolum aureum appendens decem sicos, plenum incenso:

57 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

58 Hircumque pro peccato:

59 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadassur.

60 Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis,

61 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

62 Et mortariolum aureum appendens decem sicos, plenum incenso:

63 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

64 Hircumque pro peccato:

65 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Abidan filii Gedeonis.

66 Die decimo princeps filiorum Dan, Abiezer filius Ammifaddai,

67 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

68 Mortariolum aureum appendens decem sicos, plenum incenso:

69 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

70 Hircumque pro peccato:

71 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Abiezer filii Ammifaddai.

72 Die undecimo princeps filiorum Aser, Phegiel filius Ochrani,

73 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

74 Mortariolum aureum appendens decem sicos, plenum incenso:

75 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

76 Hircumque pro peccato:

77 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochrani.

78 Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira filius Enan,

79 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta sicos, phialam argenteam habentem septuaginta sicos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila oleo conspersa in sacrificium:

80 Mortariolum aureum appendens decem sicos, plenum incenso:

81 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

82 Hircumque pro peccato:

83 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Ahira filii Enan.

84 Hæc in dedicatione altaris oblata sunt a principibus Israel, in die qua consecratum est: acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ duodecim: mortariola aurea duodecim:

85 Ita ut centum triginta sicos argenti haberet unum acetabulum, & septuaginta sicos haberet una phiala: id est, in commune vasorum omnium ex argento sici duo milia quadringenti, pondere Sanctuarii:

86 Mortariola aurea duodecim plena incenso, denos sicos appendentia pondere Sanctuarii: id est, simul auri sici centum viginti:

87 Boves de armento in holocaustum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & libamenta eorum: hirci duodecim pro peccato.

88 In hostias pacificorum: boves viginti quattuor, arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est.

89 Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, audierat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super arcam testimonii inter duos Cherubim, unde & loquebatur ei.

CAPUT VIII.

Candelabri & lucernarum locus, situs, materia, ac forma: atque & consecratio Levitarum.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere Aaron, & dices ad eum: Cum posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe ut lucernæ contra boream et regione respiciant ad mensam panum propositionis, contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucete debebunt.

3 Fecitque Aaron, & imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat Dominus Moysi.

4 Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam mediis stipes, quam cuncta quæ ex utroque calamarum latere nascebantur: juxta exemplum quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.

5 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

6 Tolle Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos.

7 Juxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis sue. Cumque laverint vestimenta sua, & mundati fuerint.

8 Tollent bovem de armentis, & libamen-

tum ejus similitudo oleo conserpam: bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato:

9 Et applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Israel.

10 Cumque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israel manus suas super eos.

11 Et offeret Aaron Levitas, munus in conspectu Domini a filiis Israel, ut serviant in ministerio ejus.

12 Levitæ quoque ponent manus suas super capita bouum, e quibus unum facies pro peccato, & alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis.

13 Stareque Levitas in conspectu Aaron & filiorum ejus, & consecrabis oblatos Domino.

14 Ac separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei.

15 Et postea ingredientur tabernaculum fœderis, ut serviant mihi. Sicque purificabis & consecrabis eos in oblationem Domini: quoniam dono donati sunt mihi a filiis Israel.

16 Pro primogenitis quoque aperient omnem vulvum in Israel, accepi eos.

17 Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israel, tam ex hominibus quam ex jumentis. Ex die quo percussit omne primogenitum in terra Ægypti, sanctificavi eos mihi:

18 Et tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israel:

19 Tradidique eos dono Aaron & filiis ejus de medio populi, ut serviant mihi pro Israel in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad Sanctuarium.

20 Feceruntque Moyses & Aaron & omnis multitudo filiorum Israel super Levitas quæ præceperat Dominus Moysi:

21 Purificavitque sunt, & laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos Aaron in conspectu Domini, & oravit pro eis.

22 Ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron & filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moysi de Levitis, ita factum est.

23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

24 Hæc est lex Levitarum, A viginti quinque annis & supra, ingredientur ut ministrent in tabernaculo fœderis.

25 Cumque quinquagesimum annum ætatis impleverint, servire cessabunt:

26 Eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo fœderis, ut custodiant quæ sibi fuerint commendata, opera autem ipsa non faciant. Sic dispones Levitis in custodiis suis.

CAPUT IX.

Quo tempore debeant mundi Phæse celebrare, & quo immundi: nubes tabernaculum operiens per diem columba nubis, per noctem ut species ignis ducit exercitum totis 40 annis.

1 Locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, anno secundo postquam egressi sunt de terra Ægypti mense primo dicens:

2 Faciant filii Israel Phæse in tempore suo,

3 Quartadecima die mensis hujus ad vespèram, juxta omnes ceremonias & justificationes ejus.

4 Præcepitque Moyses filiis Israel ut facerent Phæse.

5 Qui fecerunt tempore suo: quartadecima

die mensis ad vespèram, in monte Sinai. Juxta omnia quæ mandaverat Dominus Moysi, fecerunt filii Israel.

6 Ecce autem quidam immundi super anima hominis, qui non poterant facere Phæse in die illo, accedentes ad Moysen & Aaron,

7 Dixerunt eis: immundi fumus super anima hominis: quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore suo inter filios Israel?

8 Quibus respondit Moyses: State ut consulam quid præcipiat Dominus de vobis.

9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

10 Loquere filiis Israel: Homo qui fuerit immundus super anima, sive in via procul in gente vestra, faciat Phæse Domino.

11 In mense secundo, quartadecima die mensis ad vespèram: cum azymis & lactucis agretilibus comedent illud:

12 Non relinquent ex eo quidpiam usque mane, & os ejus non confringent, omnem ritum Phæse observabunt.

13 Si quis autem & mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phæse, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo: peccatum suum ipse portabit.

14 Peregrinus quoque & advena si fuerint apud vos, facient Phæse Domino juxta ceremonias & justificationes ejus. Præceptum idem erit apud vos tam advena quam indigenæ.

15 Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane.

16 Sic fiebat jugiter: per diem operiebat illud nubes, & per noctem quasi species ignis.

17 Cumque ablata fuisset nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficisciebantur filii Israel: & in loco ubi steterat nubes, ibi castrametabantur.

18 Ad imperium Domini proficisciebantur, & ad imperium illius fiebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum, manebant in eodem loco:

19 Et si evenisset ut multo tempore maneret super illud, erant filii Israel in excubiis Domini, & non proficisciebantur

20 Quot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperium illius deponabant.

21 Si fuisset nubes 2 vespere usque mane, & statim diluulo tabernaculum reliquisset, proficisciebantur: & si post diem & noctem recessisset, dissipabant tentoria.

22 Si vero biduo aut uno mense vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel in eodem loco, & non proficisciebantur: statim autem ut recessisset, movebant castra.

23 Per verbum Domini fiebant tentoria, & per verbum illius proficisciebantur: erantque in excubiis Domini juxta imperium ejus per manum Moysi.

CAPUT X.

Jubet Deus fieri duas tubas argenteas, doctæque earum usum: quo ordine nota sint castra de deserto Sinai: orat Moyses cognatum Hobab ut cum ipsis proficiscatur: & verba que loquebatur Moyses cum elevaretur vel deponeretur arca.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Fac tibi duas tubas argenteas ductiles,

† Exod. 13. 2. Supra 3. 13. Luc. 2. 25.

† Exod. 13. 26. Joann. 19. 136.

† Exod. 4. 16. 32. Supra 7. 1.

† Cor. 10. 11.

† Exod. 12. 3.

quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt castra.

3 Cumque increperis tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi fœderis.

4 Si semel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Israel.

5 Si autem proluxior atque concisus clangor increperit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam.

6 In secundo autem sonitu & pari ulularu tuba, levabunt tentoria qui habitant ad meridiem, & juxta hunc modum reliqui facient, ululantiul tubis in protectionem.

7 Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, & non concise ululabunt.

8 Filii autem Aaron sacerdotis clangent tubis: eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris.

9 Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangent ululantiul tubis, & erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eriamini de manibus inimicorum vestrorum.

10 Si quando habebitis epulum, & dies festos, & calendas, canetis tubis super holocaustis, & pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri: ego Dominus Deus vester.

11 Anno secundo, mense secundo, vigesima die mensis, elevata est nubes de tabernaculo fœderis:

12 Protectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, & recubuit nubes in solitudine Pharan.

13 Moveruntque castra primi juxta imperium Domini in manu Moyfi.

14 † Filii Juda per turmas suas: quorum princeps erat Nahafion filius Aminadab.

15 In tribu Benjamin Iffachar fuit princeps Nathanael filius Suar.

16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.

17 Depositorium est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson & Merari.

18 Protectique sunt & filii Ruben, per turmas & ordinem suum: quorum princeps erat Hefsur filius Sedeur.

19 In tribu autem filiorum Simeon, princeps fuit Salamiel filius Surifaddai.

20 Porro in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel.

21 Protectique sunt & Caathira portantes Sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venient ad erectionis locum.

22 Moverunt castra & filii Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Amniud.

23 In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur.

24 Et in tribu Benjamin erat dux Abidan filius Gedeonis.

25 Novissimi castrorum omnium protecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammifaddai.

26 In tribu autem filiorum Afer erat princeps Phegail filius Ochran.

27 Et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.

28 Hæc sunt castra, & protectiones filiorum Israel per turmas suas, quæ ad egrediebantur.

29 Dixitque Moyfes Hobab filio Raguel Madianitæ, cognato suo: Profectusur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut beneficiamus tibi: quia Dominus bona promissit Israeli.

30 Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam, in qua natus sum.

31 Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris dux noster.

32 Cumque nobiscum veneris, quicquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi.

33 Profecti sunt ergo de monte Domini viam trium dierum, arcaque fœderis Domini præcedebat eos, per dies tres providens castrorum locum.

34 Nubes quoque Domini super eos erat per diem cum incederent.

35 Cumque elevaretur arca, dicebat Moyfes: † Surge Domine, & dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, a facie tua.

36 Cum autem deponeretur, aiebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitus Israel.

CAPUT XI.

Murmurant Hebraei primum ex defatigatione: dein petunt carnes, cepas, ollas Aegyptii: turbatoque Moyfi spiritu, Deus illius omnis in septuaginta seniores partitur, qui omnes prophetant; dantur cornucopiae, puniuntque populus propter carnium concupiscentiam.

1 Interea ortum est † murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cum audisset Dominus, iratus est. Et † accensus in eos ignis Domini devoravit extremam castrorum partem.

2 Cumque clamasset populus ad Moysem, oravit Moyfes ad Dominum, & absorptus est ignis.

3 Vocavitque nomen loci illius, Incensio: eo quod incensus fuisset contra eos ignis Domini.

4 Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagravat desiderio, sedens & stans, junctis sibi pariter filiis Israel, & ait: † Quis dabit nobis ad vescendum carnes?

5 Recordamur piscium quos comedebamus in Aeypro gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique & cepe, & allia.

6 Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.

7 † Erat autem Man quasi semen coriandri, coloris bdellii.

8 Circulabatque populus, & colligens illud, frangebat mola, sive terabat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati.

9 Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter & Man.

10 Audivit ergo Moyfes stentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde: sed & Moyfi intoleranda res visa est.

11 Et ait ad Dominum: Cur affixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? & cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?

12 Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram, pro qua iurasti patribus eorum?

13 Unde mihi carnes ut demtantæ multitudini? stent contra me, dicentes: Da nobis carnes ut comedamus.

14 Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia solus est mihi.

† Supr. 1. 7.

† Psal. 67. 2.

† Psal. 77. 19. 1. Cor. 10. 10. † Psal. 77. 21.

† 1. Cor. 10. 3.

† Exod. 16. 14. Psalm. 77. 24. Sap. 16. 20. Joann. 6. 31.

15 Sin aliter tibi videretur, obsecro ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.

16 Et dixit Dominus ad Moysem: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri: & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum,

17 Ut descendam & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo, & tradamque eis, ut sustentent tecum omnis populi, & non tu solus graveris.

18 Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes: ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis escas carni? bene nobis eras in Agypto. Ut det vobis Dominus carnes, & comedatis:

19 Non uno die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem,

20 Sed usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras, & vertatur in nausam, eo quod repuleritis Dominum, qui in medio vestri est, & severitis coram eo, dicens: Quare egressi sumus ex Agypto?

21 Et ait Moyse: Sexcenta millia pedum hujus populi sunt: & tu dicens: Dabo eis escam carni mensis integro?

22 Numquid ovium & boum multitudo cederet, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos satient?

23 Cui respondit Dominus: Numquid manus Domini invalida est? Jam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur.

24 Venit igitur Moyse, & narravit populo verba Domini, congregans septuaginta viros de senibus Israel, quos stare fecit circa tabernaculum.

25 Descenditque Dominus per nubem, & locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse, & dans septuaginta viris. Cumque requieverit in eis Spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessaverunt.

26 Remanserant autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, & alter Medad, super quos requievit Spiritus: nam & ipsi descripti fuerant, & non exierant ad tabernaculum.

27 Cumque propheterent in castris, cucurrit puer, & nuntiavit Moyse, dicens: Eldad & Medad propheterant in castris.

28 Statim Josue filius Nun, minister Moyse, & electus e pluribus, ait: Domine mi Moyse prohibe eos.

29 At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat ut omnis populus propheteret, & det eis Dominus Spiritum suum?

30 Reversusque est Moyse, & majores natu Israel in castra.

31 Venus autem egrediens a Domino, arreptas trans mare cornices detulit, & demisit in castra itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram.

32 Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit cornicum, qui parum, decem coros: & siccaverunt eas per gyrum castrorum.

33 Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuscemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.

34 Vocatusque est ille locus, Sepulchra concupiscentie: ibi enim sepelierunt populum qui desideraverat. Egressi autem de sepulchris concupiscentie, venerunt in Haseroth, & manserunt ibi.

CAPUT XII.

Aaron & Maria in micissimum Moysem murmurant, apud quos Deus Moysem laudat a familiaritate erga Dominum. Maria lepra percussa & septem diebus a populo separata, sanitati restituitur, orante pro ea Moyse.

1 Locutaque est Maria & Aaron contra Moysem propter uxorem ejus Aethiopsiam,

2 Et dixerunt: Num pro solum Moysem locutus est Dominus? nonne & nobis similiter est locutus? Quod cum audisset Dominus,

3 (Erat enim Moyse vir micissimus super omnes homines qui morabantur in terra)

4 Statim locutus est ad eum, & ad Aaron & Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis. Cumque fuissent egressi,

5 Descendit Dominus in columna nubis, & stetit in introitu tabernaculi vocans Aaron & Mariam. Qui cum isseint,

6 Dixit ad eos: Audite sermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum.

7 At non talis servus meus Moyse, qui in omni domo mea fidelissimus est:

8 Ore enim ad os loquor ei: & palam, & non per anigmata & figuras Dominum vider. Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moyse?

9 Iratusque contra eos, abiit:

10 Nubes quoque recessit, quæ erat super tabernaculum: & ecce Maria apparuit camdens lepra quasi nix. Cumque respexisset eam Aaron, & vidisset perfusam lepra,

11 Ait ad Moysem: Obsecro domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod stulte commisimus.

12 Ne fiat hæc quasi mortua, & ut abortivum quod projicitur de vulva matris suæ, & cece jam medium carnis ejus devoratum est a lepra.

13 Clamavitque Moyse ad Dominum, dicens: Deus, obsecro, sana eam:

14 Cui respondit Dominus: Si pater ejus spuisset in faciem illius, nonne deberat saltem septem diebus extra castra, & postea revocabitur.

15 Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus: & populus non est motus de loco illo, donec revocata est Maria,

CAPUT XIII.

Missi a Moyse 12 exploratores ad considerandam terram promissionis, palmitem cum botro aliisque fructibus in fertilitatis signum post 40 dies referunt: qui tamen universi, præter Caleb & Josue, murmur in populo concitant.

1 Profectusque est populus de Haseroth, fixis tentoriis in deserto Pharan.

2 Ibi que locutus est Dominus ad Moysem, dicens:

3 Mitte viros, qui considerent terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israel, singulos de singulis tribubus, ex principibus.

4 Fecit Moyse quod Dominus imperaverat, de deserto Pharan mittens principes viros, quorum ista sunt nomina.

5 De tribu Ruben, Sannaia filium Zechur.

6 De tribu Simeon, Saphir filium Huri.

7 De tribu Juda, Caleb filium Jephone.

8 De tribu Issachar, Isai filium Joseph.

9 De tribu Ephraim, Osse filium Nun.

10 De tribu Benjamin, Phalei filium Raphu.

† Joann. 6. 10.
† Hsai. 59. 1.

† Hebr. 3. 2.
† Exod. 33. 11.

† Psal. 77. 26. 37.

† Psal. 77. 30.

11 De tribu Zabulon, Seddiel filium Sodi.
 12 De tribu Joseph, ſcepri Manaffi, Gaddi filium Suſi.
 13 De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.
 14 De tribu Aſer, Schur filium Michael.
 15 De tribu Nephtali, Nehabi filium Vapſi.
 16 De tribu Gad, Guel filium Machi.
 17 Hæc ſunt nomina virorum, quos miſit Moyſes ad conſiderandam terram: vocavitque Oſee filium Num, Joſue.

18 Miſit ergo eos Moyſes ad conſiderandam terram Chanaan, & dixit ad eos: Aſcendite per meridianaſ plagam. Cumque veneritis ad montes,

19 Conſiderate terram, qualis ſit: & populum qui habitator eſt ejus, utrum fortis ſit an infirmus: ſi pauci numero an plures:

20 Ipſa terra, bona an mala: urbes quales, muratæ an abſque muris:

21 Humus, pinguis an ſterilis, nemoroſa an abſque arboribus. Conſortamini, & aſſerte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus quando jam præcoqua uvæ veſci poſſunt.

22 Cumque aſcendiſſent, exploraverunt terram a deſerto Sin, uſque Rohob intransibus Emath.

23 Aſcenderuntque ad meridiam, & venerunt in Hebron, ubi erant Achiman & Saiſai & Tholmai filii Enac: nam Hebron ſeptem annis ante Tanim urbem Ægypti condita eſt.

24 † Pergentesque uſque ad Torrentem botri, abſciderunt palmitem cum uva ſua, quem portaverunt in veſte duo viri. De malis quoque granatis & de ficis loci illius tulerunt:

25 Qui appellatus eſt Neheleſchol, id eſt, Totrens botri, eo quod botrum portaffent inde filii Iſrael.

26 Revertique exploratores terræ poſt quadraginta dies, omni regione circumta,

27 Venerunt ad Moyſen & Aaron & ad omnem cæterum filiorum Iſrael in deſerto Pharan, quod eſt in Cades. Locutique eis & omni multitudini oſtenderunt fructus terræ:

28 Et narraverunt, dicentes: Venimus in terram, ad quam miſiſti nos, quæ revera fuit lacte & melle, ut ex his fructibus cognoſci poteſt.

29 Sed cultores fortiſſimos habet, & urbes grandes atque muratas. Scipem Enac vidimus ibi.

30 Amalec habitat in montanis: Chananeus vero moratur juxta mare & circa fluenta Jordanis.

31 Inter hæc Caleb compeſcens murmur populi, qui oriebatur contra Moyſen, ait: Aſcendamus, & poſſideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.

32 Alii vero, qui fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt.

33 Detraxeruntque terræ, quam inſpexerant, apud filios Iſrael, dicentes: Terra, quam luſtravimus, devorat habitatores ſuos: populus, quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt.

34 Ibi vidimus monſtra quedam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati, quaſi locuſtæ videbantur.

C A P U T XIV.

Murmur populi, auditis exploratoribus, fruſtra ſedare conantur Joſue & Caleb: iratum Dominum placat Moyſes: omnes morti in deſerto addicuntur præter Caleb ac Joſue: & pugnantes Iſraelita contra Dominum voluntatem caduntur ab hoſtibus.

1 Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa,

2 Et murmurati ſunt contra Moyſen & Aaron cuncti filii Iſrael, dicentes.

3 Utinam moruſſemur in Ægypto: & in

hac vaſta ſolitudine utinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram iſtam, ne cadamus gladio, & uxores ac liberi noſtri ducuntur captivi. Nonne melius eſt reverti in Ægyptum?

4 Dixeruntque alter ad alterum: Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.

5 Quo audito Moyſes & Aaron, ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Iſrael.

6 † At vero Joſue filius Nun, & Caleb filius Jephone, qui & ipſi luſtraverant terram, ſciderunt veſtimenta ſua,

7 Et ad omnem multitudinem filiorum Iſrael locuti ſunt: Terra, quam circumvimus, valde bona eſt.

8 Si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet eam lacte & melle manantem.

9 Nolite rebelles eſſe contra Dominum: neque timeatis populum terræ hujus, quia ſicut panem ita eos poſſumus devorare: receſſit ab eis omne præſidium: Dominus nobiſcum eſt, nolite metuere.

10 Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini ſuper tectum federis cunctis filijs Iſrael,

11 Et dixit Dominus ad Moyſen: Uſquequo detraheret mihi populus iſte? Quotſque non credent mihi, in omnibus ſignis quæ feci coram eis?

12 Feriam igitur eos peſtilentia, atque conſumam: te autem faciam principem ſuper gentem magnam, & fortiorem quam hæc eſt.

13 Et ait Moyſes ad Dominum: Ut audiant Ægyptii, de quorum medio eduxiſti populum iſtum,

14 Et habitatores terræ hujus, qui audierunt quod tu Domine in populo iſto ſis, & facie videaris ad faciem, † & nubes tua protegat illos, & in columna nubis præcedas eos per diem, & in columna ignis per noctem:

15 Quod occideris tantam multitudinem quaſi unum hominem, & dicant:

16 Non poterat introducere populum in terram, pro qua juraverat: † idcirco occidit eos in ſolitudine.

17 Magnificetur ergo fortitudo Domini ſicut juraviſti, dicens:

18 † Dominus patiens & multæ miſericordiæ, † auferens iniquitatem & ſcelera, nullumque innoxium derelinquens, qui † viſuras peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem.

19 Dimitte, obſecro, peccatum populi hujus ſecundum magnitudinem miſericordiæ tuæ, ſicut propitius fuiſti egredientibus de Ægypto uſque ad locum iſtum.

20 Dixitque Dominus: Dimiſi juxta verbum tuum.

21 Vivo ego: & implebitur gloria Domini univerſa terra.

22 Attamen omnes homines qui viderunt majestatem meam, & ſigna quæ feci in Ægypto & in ſolitudine, & tentaverunt me ſan per decem vices, nec obediſſent voci meæ,

23 † Non videntur terram pro qua juravi patribus eorum, nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi, intuebatur eam.

24 † Servum meum Caleb, qui plenus alio ſpiritu ſecurus eſt me, inducam in terram hanc, quam circumvit: & ſemen ejus poſſidebit eam.

25 Quoniam Amalecites & Chananeus habitant in vallibus. Cras movete caſtra, & revertimini in ſolitudinem per viam maris rubri.

26 Locutusque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

† Eccl. 46. 9.
 1. Mac. 2. 55.
 56.

† Exod. 13. 21.

† Exod. 32. 28.

† Pſal. 102. 8.
 † Exod. 14. 7.
 † Exod. 10. 5.

† Dent. 1. 35.

† Joſ. 14. 6.

27 Usquequo multitudo hæc pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israel auidi.

28 Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis.

29 † In solitudine hæc jacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis & supra, & murmurastis contra me,

30 † Non intrabitis terram, super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Jephone, & Josue filium Nun.

31 Parvulos autem vestros, de quibus dixisti quod prædæ hostibus forent, introducam: ut videant terram, quæ vobis displicuit.

32 Vestra cadavera jacebunt in solitudine:

33 Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, & portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in deserto.

34 Juxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis terram: † annus pro die imputabitur. † Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, & scietis ultionem meam:

35 Quoniam sicut locutus sum, ita faciam omni multitudo huic pessime, quæ consurrexit adversum me: in solitudine hæc deficiet, & morietur.

36 † Igitur omnes viri, quos miserat Moyses ad contemplantum terram, & qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem, detrahentes terræ quod esset mala,

37 Mortui sunt atque percussi in conspectu Domini.

38 Josue autem filius Nun, & Caleb filius Jephone, vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandum terram.

39 Locutusque est Moyses universa verba hæc ad omnes filios Israel, & luxit populus nimis.

40 Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum, de quo Dominus locutus est: quia peccavimus.

41 Quibus Moyses: Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cederet in prosperum?

42 † Nolite ascendere: non enim est Dominus vobiscum: ne corruatis coram inimicis vestris.

43 Amalecites & Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corrueris, eo quod nolueritis acquiescere Domino, nec erit Dominus vobiscum.

44 Ac illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Arca autem testamenti Domini & Moyses non recesserunt de castris.

45 Descenditque Amalecites & Chananæus, qui habitat in monte: & percutiens eos atque concidens, persecutus est eos usque Horma.

CAPUT XV.

Quæ libamenta ingressi terram offerenda sint, ac primitiæ separanda: pœna peccati per ignorantiam aut superbiam commissi: lapidatur qui Sabbato ligna collegit: simbra ac vitæ ab Hebræis per quatuor angulos palliorum ponenda, qua moneant eos legis Dei.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram habitationis vestræ, quam ego dabo vobis,

3 Et feceritis oblationem Domino in holocaustum, aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in solemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino, de bobus sive de ovibus:

4 Offeret quicumque immolaverit victimam, sacrificium similia, decimam partem ephi, conperse oleo, quod mensuram habebit quartam partem hin:

5 Et vinum ad liba fundenda ejus mensuram dabit in holocaustum sive in victimam. Per agnos singulos

6 Et arietes erit sacrificium similia duarum decimarum, quæ conpersa sit oleo tertiæ partis hin:

7 Et vinum ad libamentum tertiæ partis ejusdem mensuræ offeret in odorem suavitatis Domino.

8 Quando vero de bobus feceris holocaustum aut hostiam, ut impleas votum vel pacificas victimas,

9 Dabis per singulos boves similia tres decimas conperse oleo, quod habeat medium mensuræ hin:

10 Et vinum ad liba fundenda ejusdem mensuræ in oblationem suavitissimi odoris Domino.

11 Sic facies.

12 Per singulos boves & arietes & agnos & hæcos.

13 Tam indigenæ quam peregrini

14 Eodem ritu offerent sacrificia.

15 Unum præceptum erit atque iudicium tam vobis quam advenis terræ.

16 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

17 Loquere filiis Israel, & dices ad eos:

18 Cum veneritis in terram, quam dabo vobis,

19 Et comederitis de panibus regionis illius, separabitis primitias Domino.

20 De cibus vestris. Sicut de areis primitias separatis,

21 Ita de pulmentis dabitis primitiva Domino.

22 Quod si per ignorantiam præterieritis quidquam horum, quæ locutus est Dominus ad Moysen,

23 Er mandavit per eum ad vos, a die quæ cepit jubere & ultra,

24 Oblitaque fuerit facere multitudo: offerret vitulum de armento, holocaustum in odorem suavitissimum Domino, & sacrificium ejus ac liba, ut ceremoniæ postulant, hircumque pro peccato:

25 Et rogabit sacerdos pro omni multitudo filiorum Israel: & dimittetur eis, quoniam non sponte peccaverunt, nihilominus offerentes incensum Domino pro se & pro peccato atque errore suo:

26 Et dimittetur universæ plebi filiorum Israel, & advenis qui peregrinantur inter eos: quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam.

27 Quod si anima una nesciens peccaverit, offeret capram annuicam pro peccato suo:

28 Et deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, & dimittetur illi.

29 Tam indigenis quam advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes.

30 Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus, (quoniam adversus Dominum rebellis fuit) peribit de populo suo.

31 Verbum enim Domini contempsit, & præceptum illius fecit irritum: scilicet delectabitur, & portabit iniquitatem suam.

32 Factum est autem, cum essent filii Israel

in solitudine, & invenissent hominem colligentem signa in die Sabbati,

33 Obulerunt eum Moyſi & Aaron & univerſe multitudini.

34 Qui recluſerunt eum in carcerem, neſcientes quid ſuper eo facere deberent.

35 Dixitque Dominus ad Moyſen: Morite moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus omnis turba extra caſtra.

36 Cumque eduxiſſent eum foras, obruerunt lapidibus, & mortuus eſt: ſicut præceperat Dominus.

37 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:

38 Loquere filiſiſ Israel, & dices ad eos † ut faciant ſibi ſumbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vitas hyacinthinas:

39 Quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec ſequantur cogitationes ſuas & oculos per res varias fornicantes,

40 Sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, ſintque ſancti Deo ſuo.

41 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Aegypti, ut eſſem Deus veſter.

CAPUT XVI.

Core, Dathan & Abiron ſeditionem movent contra Moyſen & Aaron, ambiguntque principatum & ſacerdotium, unde eos vivos terra abſorbet: & ignis interficit 250 viros offerentes incenſum; & alios 14700 murmurantes conſumpſit incendium, quod oratione ſua Aaron conſepuit.

1 **E**cce autem Core filius Iſſaſar, filii Caath, filii Levi, & Dathan atque Abiron filii Eliab, Non quoque filius Phelech de filiſiſ Ruben,

2 Surrexerunt contra Moyſen, aliique filiorum Iſrael ducenti quinquaginta viri proceres ſynagogæ, & qui tempore concilii per nomina vocabantur.

3 † Cumque ſteſſiſſent adverſum Moyſen & Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in iſtis eſt Dominus: Cur elevamini ſuper populum Domini:

4 Quod cum auდიſſet Moyſes, cecidit pronus in faciem:

5 Locutusque ad Core & ad omnem multitudinem: Mane, inquit, notum faciet Dominus qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit ſibi: & quos elegerit, appropinquabunt ei.

6 Hoc igitur facite: Tollat unusquique turribus ſua, tu Core, & omne concilium tuum:

7 Et hauſto cras igne, ponite deſuper thymiama coram Domino: & quemcumque elegerit, ipſe erit ſanctus: multum erigimini filiſi Levi.

8 Dixitque ruruſum ad Core: Audite filiſi Levi:

9 Num parum vobis eſt, quod ſeparavit vos Deus Iſrael ab omni populo, & junxit ſibi, ut ſervaretis ei in cultu tabernaculi, & ſtaretis coram frequentia populi, & miniſtraretis ei?

10 Idcirco ad ſe fecit accedere te & omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam ſacerdotium vendicaretis,

11 Et omnis globus tuus ſtet contra Dominum: quid eſt enim Aaron ut murmuretis contra eum?

12 Miſere ergo Moyſes ut vocaret Dathan & Abiron filios Eliab. Qui reſponderunt: Non venimus.

13 Numquid parum eſt tibi quod eduxiſti nos de terra, quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deſerto, niſi & dominatus fueris noſtri?

14 Revera induxiſti nos in terram, quæ fluit rivis lactis & mellis, & dediſti nobis poſſeſſiones agrorum & vinearum: an & oculos noſtros vis eriere? non venimus.

15 Iratuſque Moyſes valde, ait ad Dominum: Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu ſcis quod ne aſellum quidem umquam acceperim ab eis, nec afflexerim quempiam eorum.

16 Dixitque ad Core: Tu, & omnis congregatio tua ſtate ſeorum coram Domino, & Aaron die craſtino ſeparatim.

17 Tollite ſinguli thuribula veſtra, & ponite ſuper ea incenſum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula: Aaron quoque teneat thuribulum ſuum.

18 Quod cum feciſſent, ſtanſibus Moyſe & Aaron,

19 Et coacervatiſſent adverſum eos omnem multitudinem ad oſtium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini.

20 Locutusque Dominus ad Moyſen & Aaron, ait:

21 Separamini de medio congregationis hujuſ, ut eos repente diſperdam.

22 Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortiſſime Deus ſpirituſum univerſæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua deſaveſcit?

23 Et ait Dominus ad Moyſen:

24 Præcipe univerſo populo ut ſepararetur a tabernaculis Core, & Dathan & Abiron.

25 Surrexitque Moyſes, & aliiit ad Dathan & Abiron: & ſequentibus eum ſenioribus Iſrael,

26 Dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.

27 Cumque reſceſſiſſent a tentoriis eorum per circuitum, Dathan & Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum ſuorum, cum uxoribus & liberis, omnique frequentia.

28 Et ait Moyſes: In hoc ſciſtis, quod Dominus miſerit me ut facerem univerſa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim:

29 Si conſueſta hominum morte inſerierint, & viſitaverit eos plaga, quæ & cæteri viſitari ſolent, non miſit me Dominus:

30 Sin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os ſuum degluciat eos & omnia quæ ad illos pertinent, deſcenderintque viventes in infernum, ſciſtis quod blaſphemerint Dominum.

31 † Conſeſtim igitur ut ceſſavit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum:

32 Et aperiens os ſuum, devoravit illos cum tabernaculis ſuis & univerſa ſubſtantia eorum.

33 Deſcendenteſque vivi in infernum operi humo, & perierunt de medio multitudinis.

34 At vero omnis Iſrael, qui ſtabat per gymnum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte & nos terra degluciat.

35 Sed & ignis egreſſus a Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerbant incenſum.

36 Locutusque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

37 Præcipe Eleazaro Filio Aaron ſacerdoti ut tollat thuribula quæ ſacent in incendio, & ignem huic illucque diſpergat: quoniam ſanctificata ſunt

† Deut.
22. 23.
Matth.
23. 5.

† Eccl.
45. 22.
1. Cor.
10. 10.
Judæ
9. 12.

† Deut.
11. 6.
Pſalm.
105. 17.
18.

38 In moribus peccatorum: producaturque ea in laminas, & affigat altari, eo quod oblatum sit in eis incensum Domino, & sanctificata sint, ut cernant ea pro signo & monumento filii Israel.

39 Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula aenea, in quibus obtulerant hi quos incensum devoravit, & produxit ea in laminas, affigens altari:

40 Ut haberent postea filii Israel, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, & qui non est de semine Aaron, ad offerendum incensum Domino, ne patiar sicut passus est Core, & omnis congregatio ejus, loquente Domino ad Moysen.

41 Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen & Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini.

42 Cumque oriretur seditio, & tumultus increveret,

43 Moyses & Aaron fugerunt ad tabernaculum foederis. Quod, postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini.

44 Dixitque Dominus ad Moysen: Recedite de medio hujus multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque jacerent in terra,

46 Dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens circo ad populum ut roges pro eis: ¶ jam enim egressa est ira a Domino, & plaga defavit.

47 Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam jam vastabat incendium, obtulit thymiana:

48 Et stans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit.

49 Fuerunt autem qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum, & septingenti, absque his qui perierant in seditione Core.

50 Reverfusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi foederis postquam quievit interitus.

CAPUT XVII.

Sumptis 12. virga a duodecim tribuum principibus, sola Aaronis virga floruit, ac fructum produxit: hoc miraculo & indicio sacerdotium illi a Deo confirmatur: servata quoque est in tabernaculo testimonii.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad filios Israel, & accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, a cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, & uniuscujusque nomen supercribes virgæ suæ.

3 Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, & una virga cunctas scorsum familias continebit:

4 Poneque eas in tabernaculo foederis coram testimonio, tibi loquar ad te.

5 Quem ex his elegero, germinabit virga ejus: & cohibebo a me querimonias filiorum Israel, quibus contra vos murmurant.

6 Locutusque est Moyses ad filios Israel: & dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntque virgæ duodecim absque virga Aaron.

7 Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii:

8 Sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt.

9 Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel: videruntque & receperunt singuli virgas suas.

10 Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii, ¶ ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, & quiescant querelæ eorum a me, ne moriantur.

11 Fecitque Moyses sicut præceperat Dominus.

12 Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes perivimus.

13 Quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur: num usque ad internecionem cuncti delendi sumus?

CAPUT XVIII.

De oneribus sacerdotum & excubiis Levitarum: loco sortis hereditaria, primitiæ & oblationes ac sacrificia sacerdotibus, decimæ autem Levitis assignantur, qui earum decimam rursus dabant Aaron.

1 DIXITQUE Dominus ad Aaron: Tu, & filii tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarii: & tu & filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri.

2 Sed & fratres tuos de tribu Levi, & sceptrum patris tui sume tecum, præbique sint, & ministrent tibi: tu autem & filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii.

3 Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera tabernaculi: ita duntaxat, ut ad vasa Sanctuarii & ad altare non accedant, ne & illi moriantur, & vos pereratis simul.

4 Sint autem tecum, & excubent in custodiis tabernaculi, & in omnibus ceremoniis ejus. Alienigena non miscebitur vobis.

5 Excubare in custodia Sanctuarii, & in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israel.

6 Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, & tradidi donum Domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi ejus.

7 Tu autem & filii tui custodite sacerdotium vestrum: & omnia quæ ad cultum altaris pertinent, & intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur: si quis externus accesserit, occidetur.

8 Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia quæ sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi & filijs tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna.

9 Hac ergo accipies de his, quæ sanctificantur & oblata sunt Domino. Omnis oblatio, & sacrificium, & quicquid pro peccato atque delicto redditur mihi, & cedit in Sancta sanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum.

10 In Sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo, quæ consecratum est tibi.

11 Primitias autem, quas voverint & obtulerint filii Israel, tibi dedi, & filijs tuis, ac filiabus tuis, jure perpetuo: qui mundus est in domo tua, vescetur eis.

12 Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quicquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.

13 Univerfa frugum initia, quas gignit humus, & Domino deportantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur eis.

14 Omne quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit.

15 Quidquid primum erumpit e vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, five ex hominibus, five de pecoribus fuerit, tui juris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis primogenio pretium accipias, & omne animal quod immundum est, redimi facias,

16 Cujus redemptio erit post unum mensem, siclis argenti quinque, pondere Sanctuarii. † Siclus viginti obolos habet.

17 Primogenium autem bovis & ovis & capræ non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino: sanguinem tantum eorum fundes super altare, & adipem adolebis in suavisimum odorem Domino.

18 Carnes vero in usum tuum cedent, sicut pecusculum consecratum, & armus dexter, tua erunt.

19 Omnes primitias Sanctuarii, quas offerunt filii Israel Domino, tibi dedi, & filiis ac filiabus tuis, jure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis.

20 Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars & hereditas tua in medio filiorum Israel.

21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem, pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo cœderis:

22 Ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum,

23 Solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, & portantibus peccata populi: legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. † Nihil aliud possidebunt,

24 Decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum & necessaria separavi.

25 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 16 Præcipe Levitis, atque denuntia: Cum acceperitis a filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est, decimam partem decimæ.

27 Ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis, quam de torcularibus:

28 Et de universis quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron sacerdoti.

29 Omnia que offeretis ex decimis, & in donaria Domini separabitis, optima & electa erunt.

30 Dicesque ad eos: Si præclara & mellora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de area & torculari dederitis primitias:

31 Et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos quam familie vestræ: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonii.

32 Et non peccabitis super hoc, egregia vobis & pinguis reservantes, ne polluatit oblationes filiorum Israel, & mortamini.

CAPUT XIX.

Ritus parandi aquam lustrationis traditur, ex cinere vacca rufa fiebat aqua expiationis, qua varia immunditia abluebantur: de moriente in tabernaculo, & vase non habente operculum, ac tangente cadaver hominis.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Ista est religio victimæ quam conti-

luit Dominus. Præcipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integre, in qua nulla sit macula, nec portaverit jugum:

3 Tradetisque eam Eleazaro sacerdoti: † qui educatam extra castra, immolabit in conspectu omnium,

4 Et ringens digitum in sanguine ejus, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus,

5 Comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle & carnis ejus, quam sanguine & fimo flammæ traditis.

6 Lignum quoque cedrinum, & hyssopum, & coccumque his rinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.

7 Et tunc demum, lotis vestibus & corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum.

8 Sed & ille qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua & corpus, & immundus erit usque ad vesperum.

9 Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effunder extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, & in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est.

10 Cumque laverit, qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum. Habebunt hoc filii Israel, & advenæ qui habitant inter eos, sanctum jure perpetuo.

11 Qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus:

12 Aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari.

13 Omnis qui tetigerit humanam animam morticinum, & aspersus hac commutione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Israel: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, & manebit spurcicia ejus super eum.

14 Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & universa vasa que ibi sunt, polluta erunt septem diebus.

15 Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit.

16 Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, five os illius, vel sepulchrum, immundus erit septem diebus.

17 Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, & mittent aquas vivas super eos in vas.

18 In quibus cum homo mundus trinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, & cunctam suppellectilem, & homines hujusmodi contagione pollutos:

19 Atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio & septimo die: expiatusque die septimo, lavabit & se & vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio ecclesie: quia sanctuarium Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus.

21 Erit hoc præceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua: Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum.

22 Quicquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima, que horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

† Hebr. 13. 11.

† Exod. 13. 13. Levit. 27. 25. Supra 1. 47. Ezech. 45. 12.

† Dent. 18. 1.

CAPUT XX.

Maria moritur: murmuranti populo aqua e petra fuit: Moyses & Aaron offendunt Deum ad aquas contradictionis; ideo privantur ingressu terra promissa: negantque transitum Edom, discedunt ad montem Hor; ubi consecratur in summum sacerdotem Eleazar, moritur Aaron pater ipsius.

1 Veneruntque filii Israel, & omnis multitudo in desertum Sin, mense primo: & mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, & sepulta in eodem loco.

2 Cumque indigeret aqua populus, conveniunt adversum Moysen & Aaron:

3 Et versi in seditionem, dixerunt: Utinam perissemus inter fratres nostros coram Domino.

4 † Cur eduxistis ecclesiam Domini in solitudinem, ut & nos & nostra iumenta moriamur?

5 Quare nos fecistis ascendere de Aegypto, & adduxistis in locum istum pessimum, qui feri non potest, qui nec fenum gignit, nec vineas, nec malgranata, & insuper & aquam non habet ad bibendum?

6 Ingressusque Moyses & Aaron, dimissa multitudo, tabernaculum foederis, corruerunt prout in terram, clamaveruntque ad Dominum, acque dixerunt: Domine Deus audi clamorem hujus populi, & aperi eis thesaurum tuum fontem aquae vivae, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos.

7 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

8 Tolle virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo & iumenta eius.

9 † Tulit igitur Moyses virgam, quae erat in conspectu Domini, sicut praeeperat ei,

10 Congregata multitudo ante petram, dixitque eis: Audite rebelles & increduli: † Num de petra hac vobis aquam poterimus elicere?

11 Cumque elevasset Moyses manum, percuciens virga bis silicem, exersisse sunt aquae largissime, ita ut populus biberet & iumenta.

12 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron: † Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.

13 Haec est aqua contradictionis, ubi iurgati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.

14 Misit iterea nuntios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Haec mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem qui apprehendit nos,

15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:

16 Et quo modo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miserique angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quae est in extremis finibus tuis, positi,

17 Obscuramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos.

18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurrarum tibi.

19 Dixeruntque filii Israel: Per citram gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos & pecora nostra, dabimus quod iustum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velocius transeamus.

20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius, cum infinita multitudine, & manu forti,

21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum pro fines suos: quam ob rem divertit ab eo Israel.

22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in finibus terra Edom:

23 Ubi locutus est Dominus ad Moysen:

24 Pergat, inquit, Aaron ad populos suos: non enim intrabit terram, quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo, ad aquas contradictionis.

25 † Tolle Aaron & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor.

26 Cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium ejus: Aaron colligetur, & morietur ibi.

27 Fecit Moyses ut praeeperat Dominus: & ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine.

28 Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium ejus.

29 Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazar.

30 Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

CAPUT XXI.

Vincitur ab Israel rex Chananeus: serpentes in populum ob itineris radium, aqua penuriam, manna nauseam murmurantem, immittuntur, quorum morsibus erectus serpens aeneus medetur: Sehon & Og reges vincuntur.

1 Quod cum audisset Chananeus rex Arad, qui habitabar ad meridiem, venisse scilicet Israel per exploratorum viam, pugnavit contra illum, & victor exiens, dixit ex eo praedam.

2 At Israel volor se Domino obligans ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes ejus.

3 Exaudivitque Dominus preces Israel, & tradidit Chananeum, quem ille interfecit subversis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, id est, anathema.

4 Profecti sunt autem & de monte Hor, per viam quae ducit ad mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et caedere cepit populum itineris ac laboris:

5 Locutusque contra Deum & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Aegypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquae: anima nostra jam nauscat super cibo isto levissimo.

6 † Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum,

7 Venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum & te: ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque Moyses pro populo,

8 Et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem aeneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet.

9 † Fecit ergo Moyses SERPENTEM AENEUM, & posuit eum pro signo: quem cum percussus aspicerent, sanabantur.

† Exod. 17. 3.

† Exod. 17. 5. 6. Sap. 11. 4. † Psal. 77. 15. 27. 1. Cor. 10. 4.

† Deut. 1. 37.

† Infra 33. 18. Deut. 32. 50.

† Judit. 8. 25. Sap. 16. 5. 1. Cor. 10. 9.

† Joan. 5. 24.

10 Profectique filii Israel castrametati sunt in Oboth.

11 Unde egressi fixere tentoria in Jeabarim, in solitudine, quæ respicit Moab contra orientalem plagam.

12 Et inde moventes, venerunt ad torrentem Zared.

13 Quem relinquentes castrametati sunt contra Arnon, quæ est in deserto, & prominet in finibus Amorrhæi: † siquidem Arnon terminus est Moab, dividens Moabitas & Amorrhæos.

14 Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.

15 Scopuli torrentium inclinati sunt, ut requiescerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum.

16 Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, & dabo ei aquam.

17 Tunc cecinit Israel carmen istud: Ascendat puteus. Conciuebant:

18 Puteus, quem foderunt principes, & paraverunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis suis. De solitudine, Matthana.

19 De Matthana in Nahalci: de Nahalci in Bamoth.

20 De Bamoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga, quod respicit contra desertum.

21 † Misit autem Israel nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens:

22 Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus in agros & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transcamus terminos tuos.

23 Qui concedere noluit ut transfret Israel per fines suos: quin potius exercitu congregato, egressus est obviam in desertum, & venit in Jafa, pugnanteque contra eum.

24 † A quo percussus est in ore gladii, & possessa est terra ejus ab Arnon usque Jeboc, & filios Ammon: quia forti presidio tenebantur termini Ammonitarum.

25 Tulit ergo Israel omnes civitates ejus, & habitavit in urbibus Amorrhæi, in Hesebon scilicet, & viculis ejus.

26 Urbs Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, usque Arnon.

27 Idcirco dicitur in Proverbio, Venite in Hesebon, ædificetur, & construatur civitas Sehon:

28 Ignis egressus est de Hesebon, flamma de oppido Sehon, & devoravit Ar Moabitarum, & habitatores excelsum Arnon.

29 † Væ tibi Moab, peristi popule Chamos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in captivitatem, regi Amorrhæorum Sehon.

30 Jugum ipsorum disperit ab Hesebon usque Dibon, lassè pervenerunt in Nophie, & usque Medaba.

31 Habitavit itaque Israel in terra Amorrhæi,

32 Misitque Moyses qui explorarent Jazer: cujus ceperunt viculos, & possederunt habitatores.

33 † Verteruntque se, & ascenderunt per viam Basan, & occurrit eis Oreg rex Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai.

34 Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram ejus: faciesque illi sicut fecisti sehon regi Amorrhæorum habitatori Hesebon.

35 Percusserunt igitur & hunc cum filiis suis, univèrsaque populum ejus usque ad interneconem, & possederunt terram illius.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam ariolus a Balac rege Moab, ut Israelicis malediceret; quem Angelus asina loquente corripit.

1 Profectique castrametati sunt in campibus Moab, ubi trans Jordanem Jericho sita est.

2 Videns autem Balac filius Sephor omnia quæ fecerat Israel Amorrhæo,

3 Et quod permississent eum Moabitis, & impetum ejus ferre non possent,

4 Dixit ad majores natu Madian: Ita delens hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quo modo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab.

5 † Misit ergo nuntios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, & dicerent: Ecce egressus est populus ex Ægypto, qui operuit superficiem terræ, sedens contra me.

6 Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me est: si quo modo possim percutere & eicere eum de terra mea: novi enim quod benedictus sit cui benedixeris, & maledictus in quem maledicta congesteris.

7 Perrexeruntque seniores Moab, & majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam, & narrassent ei omnia verba Balac:

8 Ille respondit: Manete hic nocte, & respondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum:

9 Quid sibi volunt homines isti apud te? 10 Respondit: Balac filius Sephor rex Moabitarum misit ad me,

11 Dicens: Ecce populus qui egressus est de Ægypto, operuit superficiem terræ: veni, & maledic ei, si quo modo possim pugnans abigere eum.

12 Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus est: 13 Qui mane consurgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum.

14 Reversi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire nobiscum.

15 Rursum ille multo plures & nobiliores quam ante miserat, misit.

16 Qui cum venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me:

17 Peratus sum honorare te, & quidquid volueris dabo tibi: veni, & maledic populo isti.

18 Respondit Balaam: † Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti & auri, non potero innutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar.

19 Obsecro ut hic manearis etiam hac nocte, & scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus.

20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge, & vade cum eis: ita duntaxat, ut quod tibi pracepero, facias.

21 Surrexit Balaam mane, & strata asina sua profectus est cum eis.

22 † Et iratus est Deus. Stereticus angelus Domini in via contra Balaam, qui infidebat asinæ, & duos pueros habebat secum.

† Judic. 11. 18.

† Deut. 2. 26. Judic. 11. 19.

† Psal. 134. 11. Amos 2. 2.

† Judic. 11. 24. 3. Reg. 11. 7.

† Deut. 3. 3. & 3. 7.

† Jos. 24. 9.

† Infra 24. 13.

† 3. Pet. 2. 15.

23 Cernens asina angelum stantem in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, & ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam, & vellet ad semitam reducere,

24 Stetit angelus in angustiis duarum macciarum, quibus vineæ cingebantur.

25 Quem videns asina, junxit se parieti, & attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat eam:

26 Et nihilominus angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat deviare, obvius stetit.

27 Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit sub pedibus sedentis: qui iratus, vehementius cædebat fuste latera ejus.

28 Apernitque Dominus os asinæ, & locuta est: Quid fecisti tibi? cur percussit me? ecce jam tertio?

29 Respondit Balaam: Quia commenuisti, & insulisti mihi: utinam haberem gladium, ut te percuterem.

30 Dixit asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in presentem diem? dic quid simile unquam fecerim tibi. At ille ait: Numquam.

31 Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram.

32 Qui angelus: Cur, inquit, tertio verberas asinam tuam? Ego veni ut adverserer tibi, quia perversa est via tua, mihi que contraria:

33 Et nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem, & illa viveret.

34 Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quod tu stares contra me: & nunc si displicet illi ut vadam, revertar.

35 Ait angelus: Vade cum istis, & cave ne aliud quam præcepere tibi loquaris. Ivis igitur cum principibus.

36 Quod cum audisset Balac, egressus est in occursum ejus, in oppido Moabitarum, quod situm est in extremis finibus Arnon.

37 Dixitque ad Balaam: Mihi nuntios ut vocaret te, cur non statim venisti ad me? an quia mercedem adventui tuo reddere nescio?

38 Cui ille respondit: Ecce adsum: numquid loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo?

39 Perrexerunt ergo simul, & venerunt in urbem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.

40 Cumque occidisset Balac boves & oves, misit ad Balaam, & principes qui cum eo erant, munera.

41 Mane autem facto duxit eum ad excessu Baal, & intulit extremam partem populi.

CAPUT XXIII.

Balaam, extructis aris parat se ad maledicendum Hebræis, sed loco maledictionis benedicit semel ac iterum populo Israel, multa de isto vaticinatus.

1 Dixitque Balaam ad Balac: Edifica mihi hic septem aras, & para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes.

2 Cumque fecisset juxta sermonem Balaam, imposuerunt simul vitulum & arietem super aram.

3 Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper juxta holocaustum tuum, donec vadam, si forte occurrat mihi Dominus, & quodcumque imperaverit, loquar tibi.

4 Cumque abisset velociter, occurrit illi Deus. Locutusque ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi, & imposui vitulum & arietem desuper.

5 Dominus autem posuit verbum in ore ejus, & ait: Revertete ad Balac, & hæc loqueris.

6 Reversus invenit stantem Balac juxta holocaustum suum, & omnes principes Moabitarum:

7 Assumptaque parabola sua, dixit: De Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis: Veni, inquit, & maledic Jacob: propterea, & detestare Israel.

8 Quo modo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione detestetur, quem Dominus non detestatur?

9 De summis silicibus video eum, & de collibus considerabo illum. Populus solus habitabit, & inter gentes non reputabitur.

10 Quis dinumerare possit pulverem Jacob, & nosse numerum stirpis Israel? Moriatur anima mea morte iustorum, & sicut novissima mea horum similia.

11 Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? Ut malediceras inimicis meis vocavi te: & tu e contrario benedixisti eis.

12 Cui ille respondit: Non aliud possum loqui, nisi quod jusserit Dominus?

13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum unde partem Israel videas, & totum videre non possis, inde maledicito ei.

14 Cumque duxisset eum in locum sublimem, super verticem montis Phagor, ædificavit Balaam septem aras, & imposuit supra vitulo atque arietem,

15 Dixit ad Balac: Sta hic juxta holocaustum tuum, donec ego obvius pergam.

16 Cui cum Dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore ejus, ait: Revertete ad Balac, & hæc loqueris ei.

17 Reversus invenit eum stantem juxta holocaustum suum, & principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus est Dominus?

18 At ille assumpta parabola sua, ait: Sta Balac, & ausculta, audi filii Sephor:

19 Non est Deus quasi homo, ut mentiar: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & non faciet: locutus est, & non implebit.

20 Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo.

21 Non est idolum in Jacob, nec videtur simulachrum in Israel. Dominus Deus ejus cum eo est, & clangor victoriae regis in illo.

22 Deus eduxit illum de Aegypto, cujus fortitudo similis est rhinocerotis.

23 Non est augurium in Jacob, nec divinatio in Israel. Temporibus suis dicitur Jacob & Israeli quod operatus sit Deus.

24 Ecce populus ut leana confurget, & quasi leo erigetur: non accubabit donec devoret prædam, & occisorum sanguinem bibat.

25 Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas.

26 Et ille ait: Nonne dixi tibi, quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem?

27 Et ait Balac ad eum: Veni, & ducam te ad alium locum: si forte placeat Deo ut inde maledicas eis.

28 Cumque duxisset eum super verticem montis Phogor, qui respicit solitudinem,

29 Dixit ei Balaam: Edifica mihi hic septem aras, & para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes.

30 Fecit Balac ut Balaam dixerat: imposuitque vitulos & arietes per singulas aras.

† Infra 27. 8.

CAPUT XXIV.

Balaam tertio benedicit, & prospera vaticinatur de Israel, & de Christo: item de Amalecitis, Caneis, & Romanis vastandis ac perdendis.

1 **C**umque vidisset Balaam quod placeret Domino ut benediceret Israeli, nequam ablit ut ante perrexerat, ut augurium quaereret: sed dirigens contra desertum vulturnum suum,

2 Et elevans oculos, vidit Israel in tentoriis commorantem per tribus suas: & irruente in se spiritum Dei,

3 Assumpta parabola ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cuius obrutatus est oculus:

4 Dixit auditor sermonum Dei, qui visiohem omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperitur oculi ejus:

5 Quam pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel!

6 Ut valles nemorosae, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quae fixit Dominus, quasi cedri prope aquas.

7 Fluet aqua de fistula ejus, & semen illius erit in aquas multas. Tolletur propter Agas, rex ejus, & auferetur regnum illius.

8 Deus eduxit illum de Aegypto, & ejus fortitudo similis est rhinocerotis. Devorabunt gentes hostes illius, obsequia eorum confringent, & perforabunt fasciatis.

9 Accubans dormivit ut leo, & quasi leaena, quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus: qui maledixerit, erit in maledictione reputabitur.

10 Iratusque Balac contra Balaam, complois manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus & contrario tertio benedixisti:

11 Revertere ad locum tuum. Deceveram quidem magnifice honorare te, sed Dominus privavit te honore disposito.

12 Respondit Balaam ad Balac: Nonne nuntiis tuis, quos misisti ad me, dixi:

13 Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti & auri, non potero praerere sermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde meo: sed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar:

14 Verumtamen pergens ad populum meum, dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.

15 Sumpta igitur parabola, rursum ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cuius obrutatus est oculus:

16 Dixit auditor sermonum Dei, qui novit doctrinam Altissimi, & visiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos.

17 Videbo eum, sed non modo: invehor illum, sed non prope. **† ORIETUR STELLA** ex Jacob, & confluet virga de Israel: & percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth.

18 Et erit Idumaea possessio ejus: hereditas Seir ceder inimicis suis: Israel vero fortiter ager.

19 De Jacob erit qui dominetur, & perdat reliquias civitatis.

20 Cumque vidisset Amalec, assumens parabola, ait: Principium gentium Amalec, cuius extrema perdentur.

21 Vidit quoque Cineam: & assumpta parabola, ait: Robustum quidem est habitaculum tuum: sed si in peera posteris nidum tuum,

22 Et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te.

23 Assumptaque parabola iterum locutus est: Heu, quis vidurus est, quando ista faciet Deus:

24 Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios, vastabuntque Hebraeos, & ad extremum etiam ipsi peribunt.

25 Surrexitque Balaam, & reversus est in locum suum: Balac quoque via, qua venerat, rediit.

CAPUT XXV.

Ob fornicationem Israel cum Moabitibus & Madianitis jubet Deus principes suspendi, & pereunt e plebe 24 milia: ipsique Phinees dat pro mercede perpetuum sacerdotium, eo quod divino zelo Zambri & Cozbi pugione confodisset.

1 **M**orabatur autem eo tempore Israel in Serrim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab,

2 Quae vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt & adoraverunt deos earum.

3 **†** Initiansque est Israel Beelphegor: & iratus Dominus,

4 Ait ad Moysen: **†** Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis: ut avertatur furor meus ab Israel.

5 Dixitque Moyses ad Judices Israel: **†** Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.

6 Et ecce unus de filiis Israel intravit eorum iratribus suis ad scortum Madianiticam, vidente Moysen, & omni turba filiorum Israel, qui fiebant ante fores tabernaculi.

7 **†** Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione,

8 Ingressus est post virum Israelitem in lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet & mulierem, in locis genitalibus. Cessavitque plaga a filiis Israel:

9 Et occisi sunt viginti quattuor millia hominum.

10 Dixitque Dominus ad Moysen:

11 Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis avertit iram meam a filiis Israel: quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delestem filios Israel in zelo meo.

12 Idcirco loquere ad eum: **†** Ecce do ei pacem federis meae.

13 Et erit cum ipsi quam semini ejus pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & expiavit scelus filiorum Israel.

14 Erat autem nomen viri Israelite, qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione & tribu Simeonis.

15 Porro mulier Madianitica, quae pariter interfecta est, vocabatur Cozbi, filia Sur principis nobilissimi Madianitarum.

16 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

17 **†** Hostes vos sentiant Madianitae, & percutite eos:

18 Quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos, & deciperet insidias per idolum phogor, & Cozbi filiam ducis Madian tororem suam, quae percussa est in die plagae pro sacrilegio Phogor.

CAPUT XXVI.

Numerantur Israelita per singulas tribus, qui bello apti sunt terram promissionis ingressuri: & juxta hanc dimmerationem jubetur illis terra dividi.

1 **P**ostquam noxiorum sanguis effusus est, & dixit Dominus ad Moysen & Eleazarum filium Aaron sacerdotem:

† Supra 23. 22.

† Supra 22. 18.

† Matt. 2. 1.

† Dan. 12. 30.

† Jos. 21. 17.

† Dou. 7. 3.

† Exod. 32. 27.

† Psal. 105. 30.

1. Ma-

chab. 2.

16.

1. Cor. 10. 8.

† Eccli. 45. 24.

1. Ma-

chab. 2.

53.

† Infra 31. 2.

† Supra
1. 2. 3.

† Gen.
46. 9.
Exod. 6.
14.
1. Par.
5. 3.

† Supra
16. 1.

† Gen.
38. 3. 4.

2 † Numerate omnem summam filiorum
Israel a viginti annis & supra, per domos &
cognationes suas, cunctos qui possunt ad bel-
la procedere.
3 Locuti sunt itaque Moyses & Eleazar sacer-
dos in campestribus Moab super Jordanem
contra Jericho, ad eos qui erant.
4 A viginti annis & supra, sicut Dominus
imperaverat, quorum iste est numerus:
5 Ruben primogenitus Israel: † hujus filius
Henoch, a quo familia Henochitarum: & Phal-
lu, a quo familia Phalluitarum:
6 Et Hefron, a quo familia Hefronitarum:
& Charmi, a quo familia Charmitarum.
7 Hæ sunt familie de stirpe Ruben: quarum
numerus inventus est, quadraginta tria
millia & septingenti triginta.
8 Filius Phailu, Eliab.
9 Hujus filii, Namuel & Dathan & Abiron:
isti sunt Dathan & Abiron principes populi,
† qui surrexerunt contra Moysen & Aaron in
seditione Core, quando adversus Dominum
rebellaverunt:
10 Et aperiens terra os suum devoravit Co-
re, morientibus plurimis, quando combussit
ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum
est grande miraculum.
11 Ut, Core pereunte, filii illius non pe-
rissent.
12 Filii Simeon per cognationes suas: Na-
muel, ab hoc familia Namuelitarum: Jamin,
ab hoc familia Jaminitarum: Jachin, ab hoc
familia Jachinitarum:
13 Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul,
ab hoc familia Saulitarum.
14 Hæ sunt familie de stirpe Simeon, qua-
rum omnis numerus fuit, viginti duo millia
ducenti.
15 Filii Gad per cognationes suas: Sephon,
ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc
familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Su-
nitarum:
16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her,
ab hoc familia Heritarum:
17 Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel,
ab hoc familia Arieltarum.
18 Istæ sunt familie Gad, quarum omnis
numerus fuit, quadraginta millia quingenti.
19 † Filii Juda, Her & Onan, qui ambo
mortui sunt in terra Chanaan.
20 Fueruntque filii Juda, per cognationes
suas: Sela, a quo familia Selaitarum: Pha-
res, a quo familia Phareitarum: Zare, a quo
familia Zareitarum.
21 Porro filii Phares: Hefron, a quo fami-
lia Hefronitarum: & Hamul, a quo familia
Hamulitarum.
22 Istæ sunt familie Juda, quarum omnis nu-
merus fuit, septuaginta sex millia quingenti.
23 Filii Issachar per cognationes suas: Tho-
la, a quo familia Tholaitarum: Phua, a quo
familia Phuaitarum:
24 Jasub, a quo familia Jasubitarum: Sem-
ran, a quo familia Semranitarum.
25 Hæ sunt cognationes Issachar, quarum
numerus fuit, sexaginta quatuor millia tre-
centi.
26 Filii Zabulon per cognationes suas: Sa-
red, a quo familia Sareditarum: Elon, a quo
familia Elonitarum: Jalel, a quo familia Ja-
lelitarum.
27 Hæ sunt cognationes Zabulon, quarum
numerus fuit, sexaginta millia quingenti.
28 Filii Joseph per cognationes suas, Ma-
nasse & Ephraim.
29 De Manasse ortus est Machir, a quo fami-
lia Machritarum. † Machir genuit Galaad,
a quo familia Galaaditarum.

30 Galaad habuit filios: Jezer, a quo fami-
lia Jezeritarum: & Helec, a quo familia He-
lecitarum:
31 Et Arielel, a quo familia Arielelitarum:
& Sechem, a quo familia Sechemitarum:
32 Et Semida, a quo familia Semidaitarum:
† & Hopher, a quo familia Hopheritarum.
33 Fuit autem Hopher pater Salphaad, qui
filios non habebat, sed tantum filias, quarum
ista sunt nomina: † Maala, & Noa, & Hiegla,
& Melcha, & Thersa.
34 Hæ sunt familie Manasse, & numerus
earum, quinquaginta duo millia septingenti.
35 Filii autem Ephraim per cognationes
suas, fuerunt hi: Suthala, a quo familia Su-
thalitarum: Becher, a quo familia Becherita-
rum: Thehen, a quo familia Thehenitarum.
36 Porro filius Suthala fuit Heran, a quo
familia Heranitarum.
37 Hæ sunt cognationes filiorum Ephraim,
quarum numerus fuit, triginta duo millia
quingenti.
38 Isti sunt filii Joseph per familias suas.
Filii Benjamin in cognationibus suis: Bela,
a quo familia Belaitarum: Asbel, a quo fami-
lia Asbelitarum: Ahiram, a quo familia
Ahitamitarum:
39 Supham, a quo familia Suphamitarum:
Hupham, a quo familia Huphamitarum.
40 Filii Bela: Hered, & Noeman. De He-
red, familia Hereditarum: de Noeman, fami-
lia Noemanitarum.
41 Hi sunt filii Benjamin per cognationes
suas, quarum numerus fuit, quadraginta
quinque millia sexcenti.
42 Filii Dan per cognationes suas: Suham,
a quo familia Suhamitarum: hæ sunt cog-
nationes Dan per familias suas.
43 Omnes fiere Suhamite, quorum nume-
rus erat, sexaginta quatuor millia quadrin-
genti.
44 Filii Aser per cognationes suas: Jemna,
a quo familia Jemnaitarum: Jessui, a quo fa-
milia Jessuitarum: Brie, a quo familia Briei-
tarum.
45 Filii Brie: Heber, a quo familia Hebe-
ritarum: & Melchiel, a quo familia Melchie-
litarum.
46 Nomen autem filie Aser, filii Sara.
47 Hæ cognationes filiorum Aser, & nu-
merus eorum, quinquaginta tria millia qua-
dringenti.
48 Filii Nephthali per cognationes suas:
Jesiel, a quo familia Jesielitarum: Guni, a quo
familia Gunitarum:
49 Jezer, a quo familia Jezeritarum: Sel-
lem, a quo familia Sellenitarum.
50 Hæ sunt cognationes filiorum Nephthali
per familias suas: quorum numerus, quadra-
ginta quinque millia quadringenti.
51 Ista est summa filiorum Israel, qui re-
censiti sunt, sexcenta millia, & mille septin-
genti triginta.
52 Locutusque est Dominus ad Moysen,
dicens:
53 Istis divideret terra juxta numerum vo-
cabulorum in possessionem suas.
54 Pluribus majorem partem dabis, & pau-
cioribus minorem: singulis, sicut nunc recen-
siti sunt, traderet possessio.
55 Ita dimittat ut fors terram tribubus di-
vidat & familiis.
56 Quidquid forte contigerit, hoc vel plu-
res accipiant, vel pauciores.
57 † Hic quoque est numerus filiorum Levi
per familias suas: Gerson, a quo familia Ger-
sonitarum: Caath, a quo familia Caathita-
rum: Merari, a quo familia Meraritarum.

† Infra
27. 1.
† Ibid.

† Exod.
6. 16.

58 Hæc sunt familiae Levi: Familia Lobni, familia Helroni, familia Moholi, familia Musi, familia Core. At vero Caath genuit Amram: 59 Qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata est ei in Aegypto: hæc genuit Amram viro suo filios, Aaron & Moysen, & Mariam sororem eorum.

60 De Aaron orti sunt Nadab & Abie, & Eleazar & Ithamar: 61 Quorum Nadab & Abie mortui sunt, cum obtulissent ignem alienum coram Domino.

62 Fueruntque omnes qui numerati sunt, viginti tria millia generis masculini, ab uno mense & supra: quia non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum ceteris data possessio est.

63 Hæc est numerus filiorum Israel, qui descripti sunt a Moysè & Eleazaro sacerdote, in campesribus Moab supra Jordanem contra Jericho.

64 † Inter quos, nullus fuit eorum qui ante numerati sunt a Moysè & Aaron in deserto Sinai.

65 † Prædixerat enim Dominus, quod omnes morerentur in solitudine. Nullusque remansit ex eis, nisi Caleb filius Jephone, & Josue filius Nun.

CAPUT XXVII.

Filiae Salphaad, deficiente prole mascula, patri succedunt in hereditatem: dicitque Dominus Moysen mortuum, ubi ex monte Abarim terram promissionis conspexerit, sibi que in ducatu populi substituerit Josue.

1 Accesserunt † autem filiae Salphaad, filii Hephher, filii Galaad, filii Machir, filii Manasse, qui fuit filius Joseph: quarum sunt nomina. Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Thera.

2 Steteruntque coram Moysè & Eleazaro sacerdote, & cunctis principibus populi, ad ostium tabernaculi federis, atque dixerunt:

3 Pater noster mortuus est in deserto, nec fuit in seditione, quæ † concitata est contra Dominum sub Core, sed in peccato suo mortuus est: hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia sua, quia non habuit filium? Dare nobis possessionem inter cognatos patris nostri.

4 Retulitque Moyses causam earum ad iudicium Domini.

5 Qui dixit ad eum: 6 Justam rem postulant filiae Salphaad: da eis possessionem inter cognatos patris sui, & ei in hereditatem succedant.

7 Ad filios autem Israel loqueris hæc: 8 Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam ejus transit hereditas.

9 Si filiam non habuerit, habeat successores fratres suos.

10 Quod si & fratres non fuerint, dabitur hereditatem fratribus patris ejus.

11 Sin autem nec patris habuerit, dabitur hereditas his qui ei proximi sunt: eritque hoc filiis Israel sanctum lege perpetua, sicut præcepit Dominus Moysi.

12 Dixit quoque Dominus ad Moysen: † 13 Ascende in montem istum Abarim, & contemplate inde terram, quam daturus sum filiis Israel.

14 Cumque videris eam, ibis & tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron:

15 Quia offendisti me in deserto Sin in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluisti coram ea super aquas: hæc sunt aquæ contradictionis in Cades deserto Sin.

15 Qui respondit Moyses: 16 Provideat Dominus Deus spiritum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc:

17 Et possit exire & intrare ante eos, & educere eos vel introducere: ne sit populus Domini sicut oves absque pastore.

18 Dixitque Dominus ad eum: † Tolle Josue filium Num, virum in quo est Spiritus, & pone manum tuam super eum.

19 Qui stabit coram Eleazaro sacerdote & omni multitudine:

20 Et dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriae tuæ, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel.

21 Pro hoc, si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulat Dominum. Ad verbum ejus egredietur & ingredietur ipse, & omnes filii Israel cum eo, & cetera multitudo.

22 Fecit Moyses ut præceperat Dominus. Cumque tulisset Josue, staturit eum coram Eleazaro sacerdote & omni frequentia populi.

23 Et imposuit capiti ejus manibus, cuncta replicavit quæ mandaverat Dominus.

CAPUT XXVIII.

Sacrificia quotidiana, & diei septimi, ac Calendarum, & de duabus solemnitatibus Azymorum & Hebdomadarum.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen: 2 Præcipe filiis Israel, & dices ad eos: Oblationem meam & panes, & incensum odoris suavisissimi offerre per tempora sua.

3 Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis: † Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum:

4 Unum offeretis mane, & alterum ad vesperum:

5 Decimam partem ephi simile, quæ conspersa sit oleo purissimo, & habeat quartam partem hin.

6 Holocaustum jure est quod obtulisti in monte Sinai in odorem suavisimum incensi Domini.

7 Et libebitis vini quartam partem hin per agnos singulos in Sanctuario Domini.

8 Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam, juxta omnem ritum sacrificii murturini, & libamentorum ejus, oblationem suavisissimi odoris Domino.

9 † Die autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas simile oleo consperse in sacrificio, & liba

10 Quæ rite funduntur per singula sabbata in holocaustum sempiternum.

11 In calendis autem offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos annulos septem immaculatos.

12 Et tres decimas simile oleo consperse in sacrificio per singulos vitulos: & duas decimas simile oleo consperse per singulos arietes:

13 Et decimam decimam simile ex oleo in sacrificio per agnos singulos: holocaustum suavisissimi odoris atque incensi est Domino.

14 Libamenta autem vini, quæ per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt: media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum: hoc erit holocaustum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt.

15 Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libamentis suis.

16 † Mense autem primo, quartadecima die mensis, Phase Domini erit,

† Lev. 10. 1. Supr. 3. 4. 1. Par. 24. 3.

† 1. Cor. 10. 5.

† Supr. 14. 33. 24.

† Supr. 16. 32. 33. 106. 36. 1. Job. 17. 4.

† Supr. 16. 2.

† Deut. 34. 69.

† Supr. 20. 12. Deut. 71. 54.

† Deut. 3. 22.

† Exod. 29. 36.

† Mat. 12. 5.

† Exod. 12. 18. Levit. 23. 5.

17 Et quintadecima die sollempnitas: septem diebus vescetur azyms.

18 Quarum dies prima venerabilis & sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.

19 Offeretisque incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

20 Et sacrificia singulorum ex similia que conspersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, & duas decimas per arietem,

21 Et decimam decimae per agnos singulos: id est, per septem agnos.

22 Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis,

23 Præter holocaustum maturinum quod semper offeretis.

24 Ita facietis per singulos dies septem sicutum in fontem ignis, & in odorem suavissimum Domino, qui surget de holocausto, & de libationibus singulorum.

25 Dies quoque septimus celeberrimus & sanctus erit vobis: omne opus servile non facietis in eo.

26 Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis & sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.

27 Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos septem:

28 Atque in sacrificiis eorum, similia oleo conspersa tres decimas per singulos vitulos, per arietes duas,

29 Per agnos decimam decimam, qui simul sunt agni septem: hircum quoque

30 Qui mactantur pro expiatione: præter holocaustum sempiternum & liba ejus.

31 Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

CAPUT XXIX.

Sollempnitates mensis septimi, & quid in eis observandum sit: nempe sollempnitas tubarum, expiationis, & tabernaculorum, qua octo diebus varias habent oblationes.

1 Mensis etiam septimi prima dies venerabilis & sancta erit vobis: omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est & tubarum.

2 Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos septem:

3 Et in sacrificiis eorum, similia oleo conspersa tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

4 Unam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem:

5 Et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi,

6 Præter holocaustum calendarum cum sacrificiis suis, & holocaustum sempiternum cum libationibus suis: eisdem ceremoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino.

7 † Decima quoque dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis, & affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea.

8 Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

9 Et in sacrificiis eorum, similia oleo conspersa tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

10 Decimam decimam per agnos singulos, qui sunt simul agni septem:

11 Et hircum pro peccato, absque his que offerri pro delicto solent in expiationem, & holocaustum sempiternum, cum sacrificio & libaminibus eorum.

12 Quintadecima vero die mensis septimi, que vobis sancta erit atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis sollempnitatem Domino septem diebus.

13 Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:

14 Et in libamentis eorum, similia oleo conspersa tres decimas per vitulos singulos, qui sunt simul vituli tredecim: & duas decimas arietem uno, id est, simul arietibus duobus,

15 Et decimam decimam agnis singulis, qui sunt simul agni quattuordecim:

16 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, & sacrificio, & libamine ejus.

17 In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:

18 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

19 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque & libamine ejus.

20 Die tertio offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:

21 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

22 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque & libamine ejus.

23 Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:

24 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

25 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus & libamine.

26 Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:

27 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

28 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus & libamine.

29 Die sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:

30 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

31 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus & libamine.

32 Die septimo offeretis vitulos septem, & arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:

33 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

34 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus & libamine.

35 Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis,

36 Offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

37 Sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

38 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus & libamine.

39 Hæc offeretis Domino in sollempnitatibus vestris: præter vota & oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, & in hostiis pacificis.

† Lev.
16. 29.
& 23.
24.

CAPUT XXX.

De voto ac juramento virorum, & quando puellarum & uxorum vota seu juramenta rata sint, vel irrita.

NArravitque Moyses filiis Israel omnia quae ei Dominus imperarat:

1 Et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: iste est sermo quem praecepit Dominus:

2 Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constinxerit juramento: non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promissit implebit.

3 Mulier si quippiam voverit, & se constinxerit juramento, quae est in domo patris sui, & in arate adhuc puellari: si cognoverit pater votum quod pollicita est, & juramentum quo obligavit animam suam, & tacuerit, voti rea erit:

4 Quidquid pollicita est & juravit, opere complebit.

5 Sin autem, statim ut audierit, contradixerit pater: & vota & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater.

6 Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento:

7 Quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat.

8 Sin autem audiens statim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obstrinxerat animam suam: propitius erit ei Dominus.

9 Vidua & repudiata quidquid voverint, reddent.

10 Uxor in domo viri cum se voto constinxerit & juramento,

11 Si audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat.

12 Sin autem exemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit.

13 Si voverit, & juramento se constinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abstinentiam, affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat, sive non faciat.

14 Quod si audiens vir tacuerit, & in alteram diem distulerit sententiam: quidquid voverat atque promiserat, reddet: quia statim ut audivit, tacuit.

15 Sin autem contradixerit postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem ejus.

16 Ista sunt leges, quas constituit Dominus Moysi, inter virum & uxorem, inter patrem & filiam, quae in puellari adhuc aetate est, vel quae manet in parentis domo.

CAPUT XXXI.

Casus Madianitis jussu Dei, virgines sola reservantur: substantia ex aequo dividitur pugnantibus & plebi, primitiae Sacerdoti ac Levitis traduntur, gratia Deo cum donariis offeruntur, quod nullus Hebraeorum occubuit.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

1 Ulciscere prius filios Israel de Madianitis, & sic colligeris ad populum tuum.

2 Statimque Moyses, † Armate, inquit, ex

vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini experere de Madianitis.

3 Mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel qui mittantur ad bellum.

4 Dederuntque milenos de singulis tribubus, id est, duodecim milia expeditorum ad pugnam:

5 Quos misit Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.

6 Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt,

7 † Et reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio.

8 Ceperuntque mulieres eorum, & parvulos, omniaque pecora, & cunctam suppellectilem: quidquid habere potuerant depopulari sunt:

9 Tam urbes quam viculos & castella flamma consumpsit.

10 Et tulerunt praedam, & universa quae ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis.

11 Et adduxerunt ad Moysen, & Eleazarum sacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Israel: reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campis sribus Moab juxta Jordanem contra Jericho.

12 Egressi sunt autem Moyses & Eleazar sacerdotes, & omnes principes synagogae, in occursum eorum extra castra.

13 Iratusque Moyses principibus exercitus, tribubus, & centurionibus qui venerant de bello,

14 Ait: Cur feminas reservastis?

15 † Nonne istae sunt, quae deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, & pravaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde & percussus est populus?

16 † Ergo cunctos interficite quidquid generis masculini, etiam in parvulis: & mulieres, quae noverunt viros in coitu, jugulate:

17 Puellas autem & omnes feminas virgines servate vobis:

18 Et manete extra castra septem diebus. Qui occiderit hominem, vel occisum ceegerit, lustrabitur die tertio & septimo.

19 Et de omni praeda, sive vestimentum fuerit, sive vas, & aliquid in utensilia praeparatum, de caprarum pellibus, & pills, & ligno, expiabitur.

20 Eleazar quoque sacerdos, ad viros exercitus qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc est praecipuum legis, † quod mandavit Dominus Moysi:

21 Aurum, & argenteum, & aes, & ferrum, & plumbum, & stannum,

22 Et omne quod potest transire per flammam, igne purgabitur: quidquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur:

23 Et lavabis vestimenta vestra die septimo, & purificati postea castra intrabitis.

24 Dixit quoque Dominus ad Moysen:

25 Tollite summam eorum quae capta sunt, ab homine usque ad pecus, tu & Eleazar sacerdos & principes vulgi:

26 Dividesque ex aequo praedam, inter eos qui pugnaverunt egredientes sunt ad bellum: & inter omnem reliquam multitudinem.

27 Et separabis partem Domino ab his qui pugnaverunt & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus quam ex botus & asinis & ovibus,

28 Et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiae Domini sunt.

† Jos.
13. 22.

† Supr.
25. 18.

† Judic.
11. 11.

† Lev.
6. 28.
& 11.
33. &
15. 22.

† Supr.
25. 17.

30 Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum, & boum, & asinorum, & ovium, & cunctorum animalium, & dabis ea Levitis, qui excubant in custodiis tabernaculi Domini.

31 Feceruntque Moyſes & Eleazar, sicut præceperat Dominus.

32 Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque millia,

33 Bovi septuaginta duo millia,

34 Asinorum sexaginta millia & mille:

35 Animæ hominum sexus feminei, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia.

36 Daraque est media pars his qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta septem millia quingentæ:

37 E quibus in partem Domini supputate sunt oves sexcentæ septuaginta quinque.

38 Et de bobus triginta sex millibus, boves septuaginta & duo:

39 De asinis triginta millibus quingentis, asini sexaginta unus:

40 De animalibus hominum sedecim millibus, cesserunt in partem Domini triginta duæ animæ.

41 Tradiditque Moyſes numerum primitiarum Domini Eleazar sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum,

42 Ex media parte filiorum Israel, quam separaverat his qui in prælio fuerant.

43 De media vero parte quæ contigerat reliquæ multitudini, id est, de ovibus trecentis triginta septem millibus quingentis,

44 Et de bobus triginta sex millibus,

45 Et de asinis triginta millibus quingentis:

46 Et de hominibus sedecim millibus,

47 Tulit Moyſes quinquagesimum caput, & dedit Levitis, qui excubant in tabernaculo Domini, sicut præceperat Dominus.

48 Cumque accessissent principes exercitus ad Moyſes, & tribuni, centurionesque, dixerunt:

49 Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum, quos habuimus sub manu nostra: & ne unus quidem defuit.

50 Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli quod in præda auri potuimus invenire, periceledes & armillas, anulos & dextralia, ac murenulas, ut deprecetur pro nobis Dominum.

51 Susceperuntque Moyſes & Eleazar sacerdotes, omne aurum in diversis speciebus,

52 Pondo sedecim millia, septingentos quinquaginta siclos, a tribuni & centurionibus.

53 Unusquisque enim quod in præda rapuerat, suum erat.

54 Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii, in monumentum filiorum Israel coram Domino.

CAPUT XXXII.

Filiis Ruben & Gad & dimidia tribu Manasse, quod pecoribus abundarent, portio datur trans Jordanem, modo fratres suos in terram promissionis armati præcedant.

1 **F**ilii autem Ruben & Gad habebant pecora multa, & erat illis in jumentis infinita substantia. Cumque vidissent Jazer & Galaad aptas animalibus alendis terras,

2 Venerunt ad Moyſes, & ad Eleazarum sacerdotem, & principes multitudinis, atque dixerunt:

3 Ataroth, & Nibon, & Jazer, & Nemra, Hesebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon,

4 Terra, quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regio uberrima est ad pascuum animalium: & nos servi tui habemus jumenta plurima:

5 Precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Jordanem.

6 Quibus respondit Moyſes: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis?

7 Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus?

8 Nonne ita egerunt patres vestri, quando misit de Cadesbarne ad explorandum terram?

9 † Cumque venissent usque ad vallem botri, lustrata omni regione, subverterunt cor filiorum Israel, ut non intrarent fines, quos eis Dominus dedit.

10 Qui iratus juravit, dicens:

11 Si videbunt homines isti, qui ascenderunt ex Ægypto, a viginti annis & supra, terram, quam sub juramento pollicitus sum Abraham, Isaac, & Jacob: & noluerunt sequi me,

12 Præter Caleb filium Jephone Cenezæum, & Josue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam.

13 Iratusque Dominus adversum Israel, circumduxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio, quæ fecerat malum in conspectu eius.

14 Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa & alumni hominum peccatorum, ut augetis furorem Domini contra Israel.

15 Quod si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, & vos causa eritis necis omnium.

16 At illi prope accedentes, dixerunt: Cautas ovium fabricabimus, & stabula jumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas:

17 Nos autem ipsi armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri, & quidquid habere possumus, erunt in urbibus muratis, propter habitatorum infidias.

18 Non reverremur in domos nostras, usque dum possideant filii Israel hereditatem suam:

19 Nec quidquam queremus trans Jordanem, quia jam habemus nostram possessionem in orientali ejus plaga.

20 Quibus Moyſes ait: † Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam:

21 Et omnis vir bellator armatus Jordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos,

22 Et subiciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum & apud Israel, & obtinebitis regiones, quas vultis, coram Domino.

23 Sin autem quod dicitis, non fueritis, nulli dubium est quin peccetis in Deum: & scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos.

24 Adificate ergo urbes parvulis vestris, & cautas & stabula ovibus ac jumentis: & quod polliciti estis implete.

25 † Dixeruntque filii Gad & Ruben ad Moyſes: Servi tui sumus, faciemus quod jubet dominus noster.

26 Parvulos nostros, & mulieres, & pecora, ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:

† Supr. 13. 24.

† Jos. 1. 14.

† Jos. 4. 13.

17 Nos autem famuli tui omnes expediti pergenus ad bellum, sicut tui Domine loqueris.

18 Præcepit ergo Moyſes Eleazaro ſacerdoti, & Joſue filio Num, & principibus familiarum per tribus Iſrael, & dixit ad eos:

19 ¶ Si tranſierint filii Gad & filii Ruben vobiscum Jordanem omnes armati ad bellum coram Domino, & omnis fuerit terra ſubjecta: date eis Galaad in poſſeſſionem.

20 Sin autem noverint tranſire armati vobiscum in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca.

21 Reſponderuntque filii Gad, & filii Ruben: Sicut locutus eſt dominus ſervis ſuis, ita faciemus:

22 Ipsi armati pergenus coram Domino in terram Chanaan, & poſſeſſionem jam ſuſcepit nos conſtituemus trans Jordanem.

23 ¶ Dedit itaque Moyſes filiis Gad & Ruben, & dimidiis tribui Manasse filii Joſeph, regnum Sehon regis Amorrhæi, & regnum Og regis Baſan, & terram eorum cum urbibus ſuis per circuitum.

24 Igitur extruxerunt filii Gad, Dibon, & Ataroth, & Aioer,

25 Et Etroth, & Sophan, & Jazer, & Jegbaa,

26 Et Berhnebra, & Bertharan, urbes munitas, & caulas pecoribus ſuis.

27 Filii vero Ruben ædificaverunt Heſebon, & Eleale, & Cariathaim,

28 Et Nabo, & Baalmeon veſis nominibus, Sabama quoque: imponentes vocabula urbibus, quas extruxerant.

29 ¶ Porro filii Machir, filii Manasse, perrexerunt in Galaad, & vaſtaverunt eam interfecto Amorrhæo habitatore ejus.

30 Dedit ergo Moyſes terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea.

31 Jair autem filius Manasse abſit & occupavit vicus ejus, quos appellavit Havoth Jair, ad eſt, Villas Jair.

32 Nobe quoque perrexit, & apprehendit Chanaſh cum viculis ſuis: vocavitque eam ex nomine ſuo Nobe.

CAPUT XXXIII.

Manſionibus 42 filiorum Iſrael per varia loca in deſerto reſentiſ, Chanaanai a Domino jubentur interim.

1 HÆ ſunt manſiones filiorum Iſrael, qui egreſſi ſunt de Ægypto per curvas ſuas in manu Moyſi & Aaron,

2 Quas deſcripſit Moyſes juxta caſtrorum loca, quæ Domini juſſione mutabant.

3 Profecti igitur de Raſeſſe menſe primo, quattodecima die menſis primi, altera die Phaſe, filii Iſrael in manu excelſa, videntibus cunctis Ægyptiis,

4 Et ſepellentibus primogenitos, quos percuſerat Dominus (ham & in diis eorum exercuerat ultionem)

5 Caſtramerati ſunt in Socoth.

6 Et de Socoth venerunt in Etham, quæ eſt in extremis ſinibus ſolitudinis.

7 ¶ Inde egreſſi venerunt contra Phihahiroth, quæ reſpicit Beelſephon, & caſtramerati ſunt ante Magdalum.

8 Proſectique de Phihahiroth, tranſierunt per medium mare in ſolitudinem: & ambulantes tribus diebus per deſertum Etham, caſtramerati ſunt in Mara.

9 ¶ Proſectique de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, & palme ſeptuaginta: ibique caſtramerati ſunt.

10 Sed & inde egreſſi, fixerunt tentoria

ſuper mare rubrum. Proſectique de mari rubro,

11 Caſtramerati ſunt in deſerto Sin.

12 Unde egreſſi, venerunt in Daphca.

13 Proſectique de Daphca, caſtramerati ſunt in Aluſ.

14 Egreſſique de Aluſ, in Raphidim fixere tentoria, ¶ ubi populo deſuit aqua ad bibendum.

15 Proſectique de Raphidim, caſtramerati ſunt in deſerto Sinai.

16 Sed & de ſolitudine ¶ Sinai egreſſi, venerunt ad ſepulchra concupiſcentiæ.

17 ¶ Proſectique de ſepulchris concupiſcentiæ, caſtramerati ſunt in Haſeroth.

18 ¶ Et de Haſeroth venerunt in Rechma.

19 Proſectique de Rechma, caſtramerati ſunt in Remmonphares.

20 Inde egreſſi, venerunt in Lebna.

21 De Lebna, caſtramerati ſunt in Reſſa.

22 Egreſſique de Reſſa venerunt in Ceelatha.

23 Unde proſecti, caſtramerati ſunt in monte Sepher.

24 Egreſſi de monte Sepher, venerunt in Arad.

25 Inde proſiſcentes, caſtramerati ſunt in Maceloth.

26 Proſectique de Maceloth, venerunt in Thahath.

27 De Thahath, caſtramerati ſunt in Thare.

28 Unde egreſſi, fixere tentoria in Methca.

29 Et de Methca, caſtramerati ſunt in Heſmona.

30 Proſectique de Heſmona, venerunt in Moſeroth.

31 Et de Moſeroth, caſtramerati ſunt in Benejaacan.

32 ¶ Proſectique de Benejaacan, venerunt in montem Gadgad.

33 Unde proſecti, caſtramerati ſunt in Jetebartha.

34 Et de Jetebartha, venerunt in Hebrona.

35 Egreſſique de Hebrona, caſtramerati ſunt in Aſongaber.

36 ¶ Inde proſecti, venerunt in deſertum Sin, hæc eſt Cades.

37 Egreſſique de Cades, caſtramerati ſunt in monte Hor, in extremis ſinibus terræ Edom.

38 ¶ Aſcenditque Aaron ſacerdos in monte Hor, jubente Domino: & ibi mortuus eſt anno quattageſimo egreſſionis filiorum Iſrael ex Ægypto, menſe quinto, prima die menſis,

39 Cum eſſet annorum centum viginti trium.

40 Audvitque Chanaanus rex Arad, qui habitabat ad meridem, in terram Chanaan veniſſe filios Iſrael.

41 Et proſecti de monte Hor, caſtramerati ſunt in Salmona.

42 Unde egreſſi, venerunt in Phunon.

43 Proſectique de Phunon, caſtramerati ſunt in Oboth.

44 Et de Oboth, venerunt in Ijealarim, quæ eſt in ſinibus Moabitum.

45 Proſectique de Ijealarim, fixere tentoria in Dibongad.

46 Unde egreſſi, caſtramerati ſunt in Helmondeblathaim.

47 Egreſſique de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo.

48 Proſectique de montibus Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Jordanem contra Jericho.

49 Ibiſque caſtramerati ſunt de Beſhmoth uſque ad Abellatim in planioribus locis Moabitum.

† Deut. 2. 12. Joſ. 13. 8. & 22. 4.

† Joſ. 22. 4.

† Gen. 50. 22.

† Exod. 17. 1.

† Exod. 19. 2.

† Supr. 11. 34. 13. 1.

† Deut. 10. 7.

† Supr. 20. 1.

† Supr. 20. 25. Deut. 32. 50.

† Exod. 14. 22.

† Exod. 15. 27.

50 Ubi locutus est Dominus ad Moysen:
51 Præcipe filiis Israel, & dic ad eos:
Quando transieritis Jordanem, intrantes terram Chanaan.

† Deut.
7. 5.
Judic.
1. 2.

52 Disperditis cunctos habitatores terræ illius: † constringite titulos, & statuas committite, atque omnia excelsa vastate.

53 Mundantes terram, & habitantes in ea: ego enim dedi vobis illam in possessionem.

54 Quam dividetis vobis forte. Pluribus dabitis latiorē, & paucis angustiorē. Singulis ut fors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus & familias possessio dividetur.

55 Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ: qui remanserint: erunt vobis quasi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, & adversabuntur vobis in terra habitationis vestræ:

56 Et quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

CAPUT XXXIV.

Terra promissionis situs & limites juxta 4 orbis plagas; eaque forte dividenda præcipitur, additis illorum nominibus qui eam dividant.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Præcipe filiis Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, & in possessionem vobis forte ceciderit, his finibus terminabitur.

† Josue
15. 1.

3 † Pars meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est juxta Edom: & habebit terminos contra orientem mare salissimum.

4 Qui circueunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in Sena, & perveniant a meridie usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent usque ad Asemona.

5 Ibi que per gym terminus ab Asemona usque ad torrentem Aegypti, & maris magni litore finietur.

6 Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, & ipso sine claudetur.

7 Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum.

8 A quo venient in Emath usque ad terminos Sedada:

9 Ibi que confinia usque ad Zephrona, & villam Enan: hi erunt termini in parte Aquilonis.

10 Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama.

11 Et de Sephama descendet termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra orientem ad mare Cenereth.

12 Et tendent usque ad Jordanem, & ad ultimum salissimum claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitum.

13 Præcepitque Moyses filiis Israel, dicens: Hæc erit terra, quam possidebitis forte, & quam jussit Dominus dari novem tribubus, & dimidiis tribu.

14 Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, & tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse.

15 Id est, duæ semis tribus, acceperunt partem suam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.

16 Et ait Dominus ad Moysen:

17 † Hæc sunt nomina virorum qui terram vobis dividunt, Eleazar sacerdos, & Josue filius Nun.

† Josue
14. 1.

18 Et singuli principes de tribubus singulis,

19 Quorum ista sunt vocabula: De tribu Juda, Caleb filius Jephone.

20 De tribu Simcon, Samuel filius Ammiud.

21 De tribu Benjamin, Elidad filius Chafelon.

22 De tribu filiorum Dan, Bocci filius Joqli.

23 Filiorum Joseph de tribu Manasse, Haniel filius Ephod.

24 De tribu Ephraim, Camuel filius Sephtan.

25 De tribu Zabulon, Elisaphan filius Pharnach.

26 De tribu Issachar, dux Phaltiel filius Ozan.

27 De tribu Aser, Ahuid filius Salomi.

28 De tribu Nephthali, Phedael filius Ammiud.

29 Hi sunt, quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Israel terram Chanaan.

CAPUT XXXV.

Assignari jubentur urbes 48 & suburbana Levitis, & ex iis urbes 6 refugii pro homicidiis non voluntariis: lex homicidii voluntarii, & non voluntarii: unius testimonio nemo puniendus.

1 Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab supra Jordanem, contra Jericho:

2 † Præcipe filiis Israel ut dent Levitis de possessionibus suis.

† Josue
21. 2.

3 Urbes ad habitandum, & suburbana earum per circuitum: ut ipsi in oppidis manent, & suburbana sint pecoribus ac jumentis:

4 Quæ a muris civitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur.

5 Contra orientem duo millia erunt cubiti, & contra meridiem similiter erunt duo millia: ad mare quoque, quod respicit ad occidentem, eadem mensura erit, & septentrionalis plagæ aequali termino finietur, eruntque urbes in medio, & foris suburbana.

6 De ipsis autem oppidis, quæ Levitis dabitur, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: & exceptis his, alia quadraginta duo oppida.

7 Id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis.

8 Ipsæque urbes, quæ dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his qui plus habent, plures auferentur: & qui minus, pauciores: singuli juxta mensuram hereditatis suæ dabunt oppida Levitis.

9 Ait Dominus ad Moysen:

10 Loquere filiis Israel, & dices ad eos:

† Deut.
19. 2.

† Quando transgressi fueritis Jordanem in terram Chanaan,

† Jos. 20.
2.

11 Decernite quæ urbes esse debeant in prædicia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint:

12 In quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, & causa illius judicetur.

13 † De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur,

† Deut.
4. 42.

14 Tres erunt trans Jordanem, & tres in terra Chanaan.

† Jos. 21.
7. 8.

15 Tam filiis Israel quam advenis atque peregrinis, ut contigiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit.

16 Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est: reus erit homicidii, & ipse morietur.

17 Si lapidem jecerit, & istus occubuerit: similiter punietur.

18 Si ligno percussus interiorit: percussoris sanguine vindicabitur.

19 Propinquus occisi, homicidam interficiet: statim ut apprehenderit eum interficiet:

† Dent. 19. 11. 20 † Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias:

21 Aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit: cognatus occisi statim ut invenit eum, jugulabit.

22 Quod si fortuito, & absque odio

23 Et inimicitis, quidquam horum fecerit,

24 Et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem & propinquum sanguinis questio ventilata:

25 Liberabitur innocens de ulitoris manu, & reducet per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur.

26 Si interfector extra fines urbium, que exilibus deputatæ sunt,

27 Fuerit inventus, & percussus, ab eo qui ultor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit.

28 Debuerat enim profugus usque ad mortem Pontificis in urbe residere: postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam.

29 Hæc sempiterna erunt, & legitima in cunctis habitacionibus vestris.

30 Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.

31 Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis, statim & ipse morietur.

32 Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt:

33 Ne polluat terra habitacionis vestrae, que insontium cruore maculatur: nec aliter explari potest, nisi per ejus sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit.

34 Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum: ego enim sum Dominus qui habito inter filios Israel.

CAPUT XXXVL

Lex fertur, ut filia paternam hereditatem adcentes nubant contribulibus suis, ne tribus per comubia misceantur, & possessiones confundantur.

† Supr. 27. 1. 1 **A**ccesserunt † autem & principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manasse, de stirpe filiorum Joseph: locutique sunt Moyfi coram principibus Israel, atque dixerunt:

2 Tibi Domino nostro præcepit Dominus, ut terram forte divideres filiis Israel, & ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri:

3 Quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, & translata ad aliam tribum, de nostra hereditate minuetur.

4 Atque ita fiet, ut cum jubileus, id est, quinquagesimus annus remissionis advenerit, confundatur sortium distributio, & aliorum possessio ad alios transeat.

5 Respondit Moyfes filiis Israel, & Domino præcipiente, ait: Recte tribus filiorum Joseph locuta est.

6 Et hæc lex super filiabus Salphaad a Domino promulgata est: † Nubant quibus volunt, tantum ut suæ tribus hominibus:

7 Ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu & cognatione sua:

8 Et cunctæ feminae de eadem tribu maritos accipient: ut hereditas permaneat in familiis.

9 Nec sibi misceantur tribus, sed ita manent

10 Ut a Domino separatæ sunt. Feceruntque filia Salphaad, ut fuerat imperatum:

11 Et nupsērunt, Maala, & Thersa, & Hegla, & Melcha, & Noa, filiis patris sui

12 De familia Manasse, qui fuit filius Joseph: & possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu & familia patris earum.

13 Hæc sunt mandata atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moyfi ad filios Israel, in campes tribus Moab supra Jordanem contra Jericho.

LIBER DEUTERONOMII,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

C A P U T L

Brevis repetitio eorum qua Israeli in deserto contigerant; paraque infideli populo instilla vel mortis, vel peregrinationis per 40 annos.

1

Ac sunt verba, quae locutus est Moyses ad omnem Israel trans Jordanem in solitudine campetri, contra mare rubrum, inter Pharan & Thophel & Laban & Hatheroth, ubi auri est plurimum:

2 Undecim diebus de Horeb per viam montis Seir usque ad Cadesbarne.

3 Quadragesimo anno, undecimo mense, prima die mensis, locutus est Moyses ad filios Israel omnia quae praeceperat illi Dominus, ut diceret eis:

4 † Postquam percussit Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon: & Og regem Basan, qui mansit in Astaroth, & in Edrai. 5 Trans Jordanem in terra Moab. Cœpirque Moyses explanare legem, & dicere:

6 Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis quod in hoc monte mansistis:

7 Revertimini, & venite ad montem Amorrhæorum, & ad cetera quae ei proxima sunt caespitria atque montana & humiliora loca contra meridiem, & juxta litus maris, terram Chananaeorum, & Libani usque ad flumen magnum Euphratem.

8 En, inquit, tradidi vobis: ingredimini & possidete eam, super qua juravit Dominus patribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob, ut daret illam eis, & semini eorum post eos. 9 Dixique vobis illo in tempore:

† Exod. 18. 18. 10 † Non possum solus sustinere vos: quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, & estis hodie sicut stella caeli, plurimi.

11 (Dominus Deus parum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, & benedicit vobis sicut locutus est.)

12 Non valeo solus negotia vestra sustinere, & pondus ac jurgia.

13 Date ex vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conversario sit prolata in tribus vestris, ut ponam eos vobis principes.

14 Tunc respondistis mihi: Bona res est, quam vis facere.

15 Tulique de tribubus vestris viros sapientes & nobiles, & constitui eos principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula.

16 Præcepique eis, dicens: Audite illos, & † quod iustum est judicate: sive civis sit ille, sive peregrinus.

17 † Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiam.

18 Præcepique omnia quae facere deberetis. 19 Profecti autem de Horeb, transivimus per eremum terribilem & maximam, quam vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut praeceperat Dominus Deus noster nobis. Cumque venissemus in Cadesbarne,

20 Dixi vobis: Venistis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noster daturus est vobis.

21 Vide terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi: ascende & posside eam, sicut locutus est Dominus Deus noster patribus tuis: noli timere, nec quidquam paveas.

22 † Et accessistis ad me omnes, atque dixistis: Mitramus viros qui considerent terram: & renuntient per quod iter debeamus ascendere, & ad quas pergere civitates.

23 Cumque mihi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros, singulos de tribubus suis.

24 Qui cum perrexissent, & ascendissent in montana, venerunt usque ad vallem botri: & considerata terra,

25 Sumentes de fructibus ejus, ut ostenderent bonitatem, attulerunt ad nos, atque dixerunt: Uberta est terra, quam Dominus Deus noster daturus est nobis.

26 Et noluitis ascendere, sed increduli ad sermonem Domini Dei nostri

27 Murrurastis in tabernaculis vestris, atque dixistis: Odit nos Dominus, & idcirco eduxit nos de terra Aegypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque deleret.

28 Quo ascendemus? nuntii terrerunt cor nostrum, dicentes: Maxima multitudo est, & nobis statuta procerior: urbes magnae, & ad caelum usque munitae, filios Enacim vidimus ibi.

† Joan.

7. 24.

† Lev.

19. 15.

Infr.

16. 19.

Pr ov.

24. 23.

Eccli.

42. 1.

Jacobi

1. 1.

† Num.

13. 1.

29 Et dixi vobis: Nolite metuere, nec timeatis eos:

30 Dominus Deus, qui duxit vos hinc, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Agypto cunctis videntibus.

31 Et in solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus Deus tuus, ut fover homo gestare parvulum filium suum, in omni via per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum.

32 Et nec sic quidem credidistis Domino Deo vestro.

† Exod. 23. 21. Num. 24. 44.

33 † Qui præcessit vos in via, & meratus est locum in quo tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, & die per columnam nubis.

34 Cumque audisset Dominus vocem sermonum vestrorum, iratus juravit & ait:

† Num. 14. 23. Psalm. 94. 11.

35 † Non videbit quisquam de hominibus generationis hujus pessime terram bonam, quam sub juramento pollicitus sum patribus vestris:

36 Præter Caleb filium Jephone: ipse enim videbit eam, & ipsi dabo terram, quam calcavit, & filius ejus, quia fecutus est Dominum.

37 Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:

38 Sed Josue filius Nun minister tuus, ipse intrabit pro te: hunc exhortare & roborare, & ipse forte terram divideri Israel.

39 Parvuli vestri, de quibus dixisti quod captivi ducerentur, & filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur: & ipsis dabo terram, & possideant eam.

40 Vos autem revertimini & abite in solitudine per viam maris rubri.

† Num. 24. 40.

41 † Et respondistis mihi: Peccavimus Domino: ascendemus & pugnabimus, sicut præcepit Dominus Deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem,

† Num. 24. 42.

42 Ait mihi Dominus: Dic ad eos: † Nolite ascendere, neque pugnatis, non enim sum vobiscum: ne cadatis coram inimicis vestris.

43 Locutus sum, & non audistis: sed adversantes imperio Domini, & tumentes superbia, ascendistis in montem.

44 Iraque egressus Amorrhæus, qui habitabat in montibus, & obviam veniens, persecutus est vos, sicut solent apes persequi: & cecidit de Seir usque Horma.

45 Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos, nec voci vestræ voluit acquiescere.

46 Sed istis ergo in Cadesbarne multo tempore.

CAPUT II.

Beneficiorum populo exhibitio repetitio, pugnæ contra Moab & Ammon prohibitio, regisque Sehon & terra ipsius expugnatio.

1 **P**rofectique inde venimus in solitudinem, que ducit ad mare rubrum, sicut mihi dixerat Dominus: & circumivimus montem Seir longo tempore.

2 Dixitque Dominus ad me:

3 Sufficit vobis circuire montem istum: ite contra aquilonem:

4 Et populo præcipe dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Seir, & timebunt vos.

5 Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos: neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir.

6 Cibos emetis ab eis pecunia, & comedetis: aquam emptam haurietis, & bibetis.

7 Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum: novit iter tuum, quomodo transferis solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, & nihil tibi defuit.

8 Cumque transissemus fratres nostros filios Esau, qui habitabant in Seir, per viam campestris de Elath, & de Aliongaber, venimus ad iter, quod ducit in desertum Moab.

9 Dixitque Dominus ad me: Non pugnes contra Moabites, nec inees adversus eos prælium: non enim dabo tibi quidem de terra eorum, quia filius Lot transiit Ar in possessionem:

10 Emim primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus, & validus, & tam excelsus, ut de Enacim stirpe,

11 Quasi gigantes, crederentur, & essent similes filiorum Enacim. Denique Moabites appellantur eos Emim.

12 In Seir autem prius habitaverunt Horrhæi: quibus expulsi atque deleris, habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis suæ, quam dedit illi Dominus.

13 Surgentes ergo ut transiremus torrentem Zared, venimus ad eum.

14 Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transiitum torrentis Zared, triginta & octo annorum fuit: donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris, sicut juraverat Dominus:

15 Cujus manus fuit adversum eos, ut irent de castrorum medio.

16 Postquam autem universi ceciderunt pugnatores,

17 Locutus est Dominus ad me, dicens: 18 Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar:

19 Et accedes in vicina filiorum Ammon, cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad prælium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filius Lot dedi eam in possessionem.

20 Terra gigantum reputata est: & in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonites vocant Zomzominim,

21 Populus magnus, & multus, & proceræ longitudinis, sicut Enacim, quos delavit Dominus a facie eorum: & fecit illos habitare pro eis,

22 Sicut fecerat filius Esau, qui habitant in Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis tradens, quam possident usque in præsens.

23 Hevæos quoque, qui habitant in Haseirim usque Gazan, Cappadoces expulerunt: qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, & habitaverunt pro illis.

24 Surgite, & transite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon Amorrhæum, & terram ejus incipe possidere, & committe adversus eum prælium.

25 Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habitant sub omni caelo: ut audito nomine tuo paveant, & in morem parturientium contremiscent, & dolore teneantur.

26 † Misi ergo nuntios de solitudine Cadesbarne ad Sehon regem Hesebon verbis pacificis, dicens:

27 Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dexteram, neque ad sinistram.

28 Alimenta pretio vende nobis, ut vescamur: aquam pecunia tribue, & sic bibemus. Tantum est ut nobis concedas transitum.

29 Sicut fecerunt filii Esau, qui habitant in Seir, & Moabites, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Jordanem, & transeamus ad terram, quam Dominus Deus noster daturus est nobis.

† Num. 21. 24.

30 Noluitque Sehon rex Hesebon dare nobis transiitum: quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum ejus, & obfirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides.

31 Dixitque Dominus ad me: † Ecce cepi tibi tradere Sehon, & terram ejus, incipe possidere eam.

32 Egredisusque est Sehon obviam nobis cum omni populo suo ad prælium in Jafa.

33 Et tradidit eum Dominus Deus noster nobis: percussimusque eum cum filiis suis & omni populo suo.

34 Cunctasque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus & parvulis: non reliquimus in eis quidquam.

35 Absque jumentis, quæ in partem venire prædantium: & spoliis urbium, quas cepimus.

36 Ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus & civitas, quæ nostras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noster nobis.

37 Absque terra filiorum Ammon, ad quam non accessimus: & cunctis quæ adjacent torrenti Jeboc, & urbibus montanis, universisque locis, a quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

CAPUT III.

Pugna contra Og regem Basan, & lectus ejus, aique sors duarum tribuum & semis citra Jordanem: præcatur Moyses ut liceat ei terram promissam ingredi, sed Deus id illi negat: Josue ad ceteros Chananaeos debellantes roborat.

† Num. 21. 45. Intra 22. 7. 1 † Itaque conversi ascendimus per iter Basan: † Num. 21. 24. † Intra 22. 24. 1 † egredisusque est Og rex Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai.

2 Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua: faciesque ei † sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon.

3 † Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan, & universum populum ejus: percussimusque eos usque ad interuentionem,

4 Vastantes cunctas civitates illius uno tempore: non tuit oppidum, quod nos effugeret: sexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Basan.

5 Cunctæ urbes erant munitæ muris altissimis, portibus & vestibus, absque oppidis sanumeris, quæ non habebant muros.

6 Et delevimus eos, sicut feceramus Sehon regi Hesebon, disperdentes omnem civitatem, virosque ac mulieres & parvulos:

7 Jumenta autem & spolia urbium diripimus.

8 Tulimusque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem: a torrente Arnon usque ad montem Hermon,

9 Quem Sionii Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:

10 Omnes civitates, quæ sitæ sunt in planitie, & universam terram Galaad & Basan usque ad Selcha & Edrai civitates regni Og in Basan.

11 Solus quippe Og rex Basan restiterat de stirpe gigantum, Monstravit lectus ejus ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis ad mensuram culti virillis manus.

12 Terramque possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, usque ad mediam partem montis Galaad: & civitates illius † dedi Ruben & Gad.

13 Reliquam autem partem Galaad, & omnem Basan regni Og, tradidi mediæ tribui Manasse, omnem regionem Argob: cunctaque Basan vocatur terra gigantum.

14 Jair filius Manasse possedit omnem regionem Argob usque ad terminos Gesuri & Machari. Vocavitque ex nomine suo Basan, Havoth Jair, id est, Villas Jair, usque in presentem diem.

15 Machir quoque dedi Galaad.

16 Et tribuibus Ruben & Gad dedi de terra Galaad usque ad torrentem Arnon medium torrentis, & consinium usque ad torrentem Jeboc, qui est terminus filiorum Ammon:

17 Et plantilem solitudinis, acque Jordanem, & terminos Cenereth usque ad mare deserti, quod est salissimum, ad radices montis Phaga contra orientem.

18 Præcepique vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem, expediti præcedite fratres vestros filios Israel omnes viri robusti:

19 Absque uxoribus, & parvulis, acque jumentis. Novi enim quod plura habeatis pecora, & in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis.

20 Donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris, sicut vobis tribuit: & possideant ipsi etiam terram, quam daturus est eis trans Jordanem: tunc revertetur unusquisque in possessionem suam, quam dedi vobis.

21 † Josue quoque in tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Dominus Deus vester duobus his rebus: sic faciet omnibus regnis, ad quæ transieritis es.

22 Ne timeas eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis.

23 Præcaturusque sum Dominum in tempore illo, dicens:

24 Dominus Deus, tu cepisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam, manumque fortissimam: neque enim est alius Deus, vel in celo, vel in terra, qui possit facere opera tua, & comparari fortitudini tue.

25 Transibo igitur, & video terram hanc optimam trans Jordanem, & montem istum egregium, & Libanum.

26 Iratusque est Dominus mihi propter vos, nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultra loquaris de hac re ad me.

27 Ascende cacumen Phagæ, & oculos tuos circumfer ad occidentem, & ad aquilonem, austrumque & orientem, & aspice: † nec enim transibis Jordanem istum.

28 Præcipe Josue, & corrobora eum atque confortato: quia ipse præcedet populum istum, & dividet eis terram quam visurus es.

29 Mansimusque in valle contra sanum Phogor.

CAPUT IV.

Exhortatur Moyses ad servanda Dei præcepta, tum beneficiis Dei tum eorum laudibus comminatio transgressoribus, prohibet omnem imaginem quæ ad idololatram induceret: suam prædicat mortem, resque vobis resugii separat trans Jordanem pro homicidiis involuntariis & casualibus.

† Num. 32. 29. 1 ET nunc Israel audi præcepta & judicia, quæ ego doceo te: ut facias ea, vivas, & ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis.

† A. mos 1. 9.

† Num. 32. 29.

† Num. 27. 18.

† Intra 31. 22. & 34. 4.

2 Non adderitis ad verbum quod vobis loquitur, nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini Dei vestri quae ego praecipio vobis.

3 † Oculi vestri viderunt omnia quae fecit Dominus contra Belphegor, quomodo contriverit omnes cultores ejus de medio vestri.

4 Vos autem qui adheretis Domino Deo vestro, vivitis universi usque in praesentem diem.

5 Scitis quod docuerim vos praecepta atque justitias, sicut mandavi mihi Dominus Deus meus: sic facietis ea in terra, quam possessuri estis:

6 Et observabitis & implebitis opere. Haec est enim vestra sapientia & intellectus coram populo, ut audientes universa praecepta haec, dicant: Er populus sapiens & intelligens, gens magna.

7 Nec est alia natio tam grandis, quae habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster ad se cunctis obsecrationibus nostris.

8 Quae est enim alia gens sic incluta, ut habeat ceremonias, iustaque judicia, & universam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros?

9 Custodi igitur temetipsum, & animam tuam sollicite. Ne obliviscaris verborum, quae viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitae tuae. Docebis ea filios ac nepotes tuos,

10 A die in quo stetit coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus est mihi, dicens: Congrega ad me populum, ut audiant sermones meos, & discant timere me omni tempore quo vivunt in terra, doceantque filios suos.

11 Et accessistis ad radices montis, qui † ardebat usque ad caelum: erantque in eo tenebrae, & nubes, & caligo.

12 Locutusque est Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audistis, & fornam penitus non vidistis.

13 Et ostendit vobis pactum suum, quod praecipit ut faceretis, & decem verba, quae scripsit in duabus tabulis lapideis.

14 Mihi quae mandavit in illo tempore ut docerem vos ceremonias & judicia, quae facere deberetis in terra, quam possessuri estis.

15 Custodite igitur sollicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem, in die qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis:

16 Ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi vel feminae,

17 Similitudinem omnium jumentorum quae sunt super terram, vel avium sub caelo volantium,

18 Acque reptilium quae moventur in terra, sive piscium qui sub terra morantur in aquis:

19 Ne forte elevatis oculis ad caelum, videas Solem & Lunam, & omnia astra caeli, & errore deceptus adores ea & colas quae creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quae sub caelo sunt.

20 Vos autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Aegypti, ut haberet populum hereditarium, sicut est in praesenti die.

21 † Transque est Dominus contra me propter sermones vestros, & juravit ut non transirem Jordanem, nec ingrederet terram optinam, quam daturus est vobis.

22 Ecce morior in hac humo, non transibo Jordanem: vos transibitis, & possidebitis terram egregiam.

23 Cave ne quando obliviscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi sculptam similitudinem eorum, quae fieri Dominus prohibuit:

24 † Quia Dominus Deus tuus ignis consumens est, Deus amulator.

25 Si generetis filios ac nepotes, & morati fueritis in terra, deceptique fueritis vobis aliquam similitudinem, patentes malum certam Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis:

26 Testes invocato hodie caelum & terram, cito perituros vos esse de terra, quam transito Jordane possessuri estis: non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus,

27 Atque disperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus.

28 Ibi quae fervierit diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno & lapidi qui non vident, nec audiunt, nec comedit, nec odorantur.

29 Cumque quaesieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quaesieris, & tota tribulatione animae tuae.

30 Postquam te invenerint omnia quae praedicta sunt, novissimo tempore revertentis ad Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus.

31 Quia Deus misericors, Dominus Deus tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliviscetur pacti, in quo juravit patribus tuis.

32 Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te: ex die quo creavit Deus hominem super terram, a summo caelo usque ad summum ejus, si facta est aliquando hujusmodi res, aut unquam cognitum est,

33 Ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti & vixisti:

34 Si fecit Deus ut ingrederetur, & tolleretur sibi gentem de medio nationum, per tentationes, signa, atque portentia, per pugnam, & robustam manum, extentumque brachium, & horribiles visiones, juxta omnia quae fecit pro vobis Dominus Deus vester in Aegypto, videntibus oculis tuis:

35 Ut scires quoniam Dominus ipse est Deus, & non est alius praeter eum.

36 De caelo te fecit audire vocem suam, ut doceret te, & in terra ostendit tibi ignem suum maximum, & audisti verba illius de medio ignis.

37 Quia dilexit patres mos, & elegit semen eorum post eos. † Eduxitque te praecedens in virtute sua magna ex Aegypto,

38 Ut deleter nationes maximas & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, daretque tibi terram eorum in possessionem, sicut cernis in praesenti die.

39 Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quod Dominus ipse sit Deus in caelo sursum, & in terra deorsum, & non sit alius.

40 Custodi praecepta ejus atque mandata, quae ego praecipio tibi: ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, & permaneat multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

41 † Tunc separavit Moyses tres civitates trans Jordanem ad orientalem plagam,

42 Ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum & alterum diem, & ad harum aliquam urbium possit evadere:

43 † Bosor in solitudine, quae sita est in terra campestri de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad, quae est in tribu Gad: & Golan in Basan, quae est in tribu Manasse.

44 Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israel,

45 Et haec testimonia & ceremoniae atque judicia, quae locutus est ad filios Israel, quando egressi sunt de Aegypto,

† Num. 25. 4.

† Exod. 19. 18.

† Hebr. 12. 29.

† Exod. 15. 22.

† Supra 11. 37.

† Num. 35. 14.

† Josue 20. 8.

46 Trans Jordanem in valle contra sanum Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui habitavit in Hesebon, quem percussit Moyses. Filii quoque Israël egressi ex Ægypto

47 Possederunt terram ejus, & terram Og regis Basan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem ad solis ortum.

48 Ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, usque ad montem Sion, qui est & Hermon,

49 Omaem planitiem trans Jordanem ad orientalem plagam, usque ad mare solitudinis, & usque ad radices montis Thasga.

CAPUT V.

Præceptum decalogi repetitur & explanatio: & de timore filiorum Israël, cum Dei vocem audissent, & montem ardere viderent ad legis promulgationem.

1 Vocavitque Moyses omnem Israël, & dixit ad eum: Audi Israël ceremonias atque judicia, quæ ego loquor in auribus vestris hodie: discite ea, & opere complete.

2 Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.

3 Non cum patribus nostris inivit pactum, sed nobiscum qui in præsentiarum sumus, & vivimus.

4 Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis.

5 Ego sequester & medius fui inter Dominum & vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus: timuitis enim ignem, & non ascendistis in montem, & ait:

6 † Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis.

7 † Non habebis deos alienos in conspectu meo.

8 † Non facies tibi sculpsile, nec similitudinem omnium, quæ in cælo sunt desuper, & quæ in terra deorsum, & quæ versantur in aquis sub terra.

9 † Non adorabis ea, & non coles. Ego enim sum Dominus Deus tuus: Deus ambulatorem, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam & quartam generationem his qui oderunt me,

10 Et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me, & custodientibus præcepta mea.

11 † Non usurpabis nomen Domini Dei tui frustra: quia non erit impunitus qui super re vana nomen ejus assumpserit.

12 Observa diem sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus.

13 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

14 † Septimus dies sabbati est, id est, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quicquam operis tui, & filius tuus, & filia, servus & ancilla, & bos, & asinus, & omne jumentum tuum, & peregrinus qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus, & ancilla tua, sicut & tu.

15 Memento quod & ipse servieris in Ægypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extenso. Idcirco præcepit tibi ut observares diem sabbati.

16 † Honora patrem tuam & matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longæ vivas tempore, & bene sit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

17 Non occides.

18 Neque machaberis.

19 Furumque non facies.

20 Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

21 † Non concupisces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa quæ illius sunt.

22 Hæc verba locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram in monte, de medio ignis & nubis & caliginis, voce magna, nihil addens amplius, & scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.

23 Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum, & montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum, & majores natu, atque dixistis:

24 Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster majestatem & magnitudinem suam: vocem ejus audivimus de medio ignis, & probavimus hodie, quod loquente Deo cum homine, vixerit homo.

25 Cur ergo moriemur? Si enim audierimus ultra vocem Domini Dei nostri, moriemur.

26 Quid est omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus, & possit vivere?

27 Tu magis accede: & audi cuncta quæ dixerit Dominus Deus noster tibi: loquerisque ad nos, & nos audientes faciemus ea.

28 Quod cum audisset Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi lupus quæ locuti sunt tibi: bene omnia sunt locuti.

29 Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis, & filiis eorum in sempiternum?

30 Vade & dic eis: Revertimini in tentoria vestra.

31 Tu vero hic sta mecum, & loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias atque judicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in terra, quam dabo illis in possessionem.

32 Custodite igitur & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram:

33 Sed per viam, quam præcepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, & bene sit vobis, & protulerit dies in terra possessionis vestræ.

CAPUT VI.

Dominus ex toto corde diligendus, & jusque mandata sollicite servanda, & posteris inculcanda.

1 Hæc sunt præcepta & ceremoniæ atque judicia, quæ mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos, & faciatis ea in terra, ad quam transgredimini possidendam:

2 Ut timeas Dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata & præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui.

3 Audi Israël, & observa ut facias quæ præcepit tibi Dominus, & bene sit tibi, & multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte & melle manantem.

4 Audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus est.

5 † Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.

6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo:

7 Et narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens.

† Exod. 20. 7.
Levit. 26. 1.
Psalm. 96. 11.
† Exod. 20. 7.
Psalm. 80. 10.
† Exod. 20. 4.
Levit. 26. 11.
Psalm. 96. 7.
† Exod. 34. 14.
† Exod. 20. 7.
Levit. 19. 17.
Matth. 5. 33.
† Gen. 1. 2.
Exod. 20. 10.
Hebr. 4. 4.
† Exod. 20. 12.
Ecclesi. 1. 9.
Matth. 23. 2.
Marc. 7. 10.
Ephes. 6. 2.

† Matth. 5. 28.
Rom. 7. 7.
† Infra 11. 13.
Matth. 22. 37.
Marc. 12. 30.
Luc. 10. 17.

8 Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos, 9 Scribesque ea in limine & ostiis domus tue.

10 Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, pro qua juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob: & dederit tibi civitates magnas & optimas, quas non edificasti,

11 Domos plenas cunctarum opum, quas non extruxisti, cisternas, quas non fodisti, vinea & oliveta, que non plantasti,

12 Et comederis, & saturatus fueris: 13 Cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servitutis. † Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies, ac per nomen illius jurabis.

14 Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium, que in circuitu vestro sunt:

15 Quoniam Deus amulator, Dominus Deus tuus in medio tui: ne quando irascatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de superficie terre.

16 † Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis.

17 Custodi præcepta Domini Dei tui, ac testimonia & ceremonias, quas præcepit tibi:

18 Et fac quod placitum est & bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi: & ingressus possideas terram optimam, de qua juravit Dominus patribus tuis,

19 Ut deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut locutus est.

20 Cumque interrogaverit te filius tuus eras, dicens: Quid tibi volunt testimonia hæc, & ceremonia, atque judicia, que præcepit Dominus Deus noster nobis?

21 Dies ei: Servi eramus Pharaonis in Ægypto, & eduxit nos Dominus de Ægypto in manu forti:

22 Fecitque signa atque prodigia magna & pessima in Ægypto contra Pharaonem, & omnem domum illius, in conspectu nostro,

23 Et eduxit nos inde, ut introductis daret terram, super qua juravit patribus nostris.

24 Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vite nostre, sicut est hodie.

25 Erigitque nostri misericors, si custodierimus & fecerimus omnia præcepta ejus coram Domino Deo nostro, sicut mandavit nobis.

CAPUT VII.

Nulla cum gentibus societas contrahenda, sed earum ara, luci ac simulacra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxilium & ubertatem, modo ejus præcepta observent.

1 Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingredieris, & deleverit gentes multas coram te, † Heethæum, & Gergezeum, & Amorrhæum, Chanaanæum, & Pherezæum, & Hevæum, & Jebusæum, septem gentes multo majoris numeri quam tu es, & robustiores te:

2 Tradideritque eas Dominus Deus tibi, percutiens eas usque ad intericionem. † Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum,

3 Neque † sociabis cum eis conjuncta. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo:

4 Quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat diis alienis: irasceturque furor Domini, & delebit te cito.

5 Quin potius hæc facietis eis: † Aras eorum subvertite, & confringite statuas, lucosque succidite, & sculpitilia comburite.

6 † Quia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te † elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram.

7 Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis junctus est Dominus, & elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores:

8 Sed quia dilexit vos Dominus, & custodivit juramentum, quod juravit patribus vestris: eduxitque vos in manu forti, & redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti.

9 Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis & fidelis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus se, & his qui custodiunt præcepta ejus, in mille generationes:

10 Et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, & ultra non differat, protinus eis restiturus quod merentur.

11 Custodi ergo præcepta & ceremonias atque judicia, que ego mando tibi hodie ut facias.

12 Si postquam audieris hæc judicia, custodieris ea & feceris, custodiet & Dominus Deus tuus pactum tibi, & misericordiam quam juravit patribus tuis:

13 Et diliget te ac multiplicabit, benedictque fructui ventris tui, & fructui terre tue, frumento tuo, atque vindemias, oleo, & armentis, gregibus ovium marum super terram, pro qua juravit patribus tuis ut daret eam tibi.

14 Benedicetur eris inter omnes populos, † Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus, quam in gregibus tuis.

15 Auferet Dominus a te omnem languorem: & infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis.

16 Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parceris eis oculis tuis, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui.

17 Si dixeris in corde tuo: plures sunt gentes istæ quam ego, quo modo potero delere eas?

18 Noli metuere, sed recordare que fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis.

19 Plagas maximas, quas viderunt oculi tui, & signa atque portenta, manumque robustam, & extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus: sic faciet cunctis populis, quos metuis.

20 † Insuper & crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque disperdat qui te fugerint, & latere poterint.

21 Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus & terribilis:

22 Ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra te bestia terre.

23 Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: & interficiet illos donec penitus deleantur.

24 Tradetque reges eorum in manus tuas, & disperdes nomina eorum sub celo: nullus poterit resistere tibi, donec conteras eos.

25 † Sculpitilia eorum igne combures: non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio est Domini Dei tui.

† Infra 10. 20. Matth. 4. 10. Luc. 4. 8.

† Matth. 4. 7. Luc. 4. 8.

† Exod. 23. 24. Infra 17. 3. & 16. 21. Inf. a 14. 2. † Infra 26. 18.

† Exod. 23. 26.

† Exod. 23. 28. 106. 24. 21.

† Exod. 23. 23. & 33. 2.

† Exod. 25. 32. & 16. 15. 16.

† Exod. 34. 16.

† 2. M. chab. 12. 4.

26 Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est. Quasi spurciciam detestaberis, & velut inquinamentum ac fordes abominationi habebis, quia anathema est.

CAPUT VIII.

Commemorantur beneficia & afflictiones quas Dominus eis in deserto immiserat, ne illorum & Dei sui fiant immemores.

1 Omne mandatum, quod ego precipio tibi hodie, cave diligenter ut facias: ut possitis vivere, & multiplicemini, ingressique possideatis terram, pro qua juravit Dominus patribus vestris.

2 Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affigeret te, acque tentaret, & nota fierent quae in tuo animo verfabantur, utrum custodires mandata illius, an non.

3 Affixit te penuria, & dedit tibi cibum Mannam, quod ignorabas tu & patres tui: ut ostenderet tibi quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei.

4 Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, & pes tuus non est subtritus, en quadragentesimus annus est.

5 Ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudit te,

6 Ut custodias mandata Domini Dei tui, & ambules in viis ejus, & timeas eum.

7 Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque & fontium: in cujus campis & montibus erumpunt fluviorum abyssi:

8 Terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, & malogranata, & oliveta nascuntur: terram olei ac mellis.

9 Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris: cujus lapides ferrum sunt, & de montibus ejus aeris metallae fodiuntur:

10 Ut cum comederis, & satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi.

11 Observa, & cave ne quando obliviscaris Domini Dei tui, & negligas mandata ejus acque judicia & ceremonias, quas ego precipio tibi hodie:

12 Ne postquam comederis & satiatus fueris, domos pulchras aedificaveris, & habitaveris in eis,

13 Habuerisque armenta boum, & ovium greges, argenti & auri cunctorumque rerum copiam,

14 Elevetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis:

15 Et ductor tuus fuit in solitudine magna acque terribili, in qua erat serpens sicut adurens, & scorpio ac dipsas, & nulla omnino aqua; in qua eduxit rivos de petra durissima,

16 Et in cibavit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam affixit ac probavit, ad extremum miseratus est tui,

17 Ne diceris in corde tuo: Fortitudo mea, & robur manus meae, haec mihi omnia praestiterunt.

18 Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi praebuerit, ut impleret pactum suum, super quod juravit patribus tuis, sicut praefens indicat dies.

19 Sin autem oblitus Domini Dei tui, securus fueris deos alienos, conuersique illos & adoraveris: ecce nunc praedico tibi quod omnino disperas.

20 Sicut gentes, quas deleuit Dominus in introitu tuo, ita & vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

CAPUT IX.

Rebimittitur elatio, ne futuras victorias sibi sed soli Domino adscribant, reficitur Moyses populo sua murmura & peccata in deserto, & suam pro populo intercessionem.

1 Audi Israel: Tu transgredieris hodie Jordanem, ut possideas nationes maximas & fortiores te, civitates ingentes & ad caelum usque muratas,

2 Populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti, & audisti, quibus nullus potest esse adverso resistere.

3 Scies ergo hodie quod Dominus Deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos & deleat acque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locusus est tibi.

4 Ne dicas in corde tuo, cum deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: Propter justitiam meam introduxit me Dominus ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istae deleat sint nationes.

5 Neque enim propter justitias tuas, & aequitatem cordis tui, ingrediens ut possideas terras earum: sed quia illae egerunt impie, introeunte te delatae sunt: & ut completeret verbum suum Dominus, quod sub juramento pollicitus est patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob.

6 Scito ergo quod non propter justitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimae cervicis sis populus.

7 Memento, & ne obliviscaris, quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es ex Aegypto usque ad locum istum, semper adversum Dominum contempsisti.

8 Nam & in Horeb provocasti eum, & iratus delere te voluit,

9 Quando ascendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum Dominus: & perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens.

10 Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, & continentes omnia verba quae vobis locutus est in monte de medio ignis, quando concio populi congregata est.

11 Cumque transissent quadraginta dies, & totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas foederis,

12 Dixitque mihi: Surge, & descende hinc cito: quia populus tuus, quem eduxisti de Aegypto, deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis, feceruntque sibi constabile.

13 Rursusque ait Dominus ad me: Cerno quod populus iste durae cervicis sit:

14 Dimitte me ut conteram eum, & deleam nomen ejus de sub caelo, & constituam te super gentem, quae haec major & fortior sit.

15 Cumque de monte ardente descenderem, & duas tabulas foederis utraque tenerem manu,

16 Vidissemque vos peccasse Domino Deo vestro, & fecisse vobis vitulum constabilem, ac deseruisse velociter viam ejus, quam vobis ostenderat:

+ Matt.
4. 4.
Luc. 4.
4.

+ Num.
22. 9.
27. 6.
& 21.
C.

+ Exod.

17. 6.

+ Exod.

16. 24.

+ Exod.
17. 6.
& 19.
& 21.
18. &
21. 15.
+ Exod.
21. 18.

+ Exod.
32. 74.

17 Projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro.

18 Et prociat ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens propter omnia peccata vestra quae gefistis contra Dominum, & eum ad iracundiam provocastis:

19 Timui enim indignationem & iram illius, qua aduersum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hac vice.

20 Aduersum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum contere, & pro illo similiter deprecatus sum.

21 Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est, vitulum, arripiens, igne combussit, & in frusta comminans, omninoque in pulverem redigens, projecit in torrentem, qui de monte descendit.

22 † In incendio quoque & in tentatione, & in Sepulchris concupiscentiae provocastis Dominum:

23 Et quando misit vos de Cadabarne, dicens: Ascendite, & possidete terram, quam dedi vobis, & contempistis imperium Domini Dei vestri, & non credidistis ei, neque vocem ejus audire voluistis:

24 Sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi.

25 Et jacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus:

26 Et orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum, & hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Aegypto in manu forti.

27 Recordare fervorum tuorum, Abraham, Isaac, & Jacob: ne aspidas duritiam populi hujus, & impietatem atque peccatum:

28 Ne forte dicant habitatores terrae, de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus est eis, & oderat illos: idcirco eduxit, ut interficeret eos in solitudine.

29 Qui sunt populus tuus & hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

C A P U T X.

Tabularum secundarum instauratio, Levitarum officia: timor & dilectio Dei ad servanda praecpta movere debent: praecipuum cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen jurandum.

† Exod. 34. 1. **I**N † tempore illo dixit Dominus ad me: **I**Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt, & ascende ad me in montem: faciesque arcam ligneam,

2 Et scribam in tabulis verba quae fuerunt in his quas ante confregisti, poneque eas in arca.

3 Feci igitur arcam de lignis setrim. Cumque dolasset duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus.

4 Scripsitque in tabulis, juxta id quod prius scripserat, verba decem, quae locutus est Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus est: & dedit eas mihi.

5 Reversusque a monte, descendi, & posui tabulas in arcam, quam feceram, quae hucusque ibi sunt, sicut mihi praecipit Dominus.

6 † Filii autem Israel moverunt castra ex Berorh filiorum Jacan in Mosera, ubi † Aaron mortuus ac sepultus est, pro quo, sacerdote sanctus est Eleazar filius ejus.

7 Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, castrametati sunt in Jetabatha, in terra aquarum atque torrentium.

8 Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret arcam foederis Domini, & staret coram eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usque in praesentem diem.

9 Quam ob rem non habuit Levi partem, neque possessionem eum fratribus suis: quia ipse Dominus possessio ejus est, sicut promisit ei Dominus Deus tuus.

10 Ego autem steti in monte, sicut prius, quadraginta diebus ac noctibus: exaudivitque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit.

11 Dixitque mihi: Vade, & praecede populum, ut ingrediaris, & possideas terram, quam juravi patribus eorum ut traderem eis.

12 Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua:

13 Custodiasque mandata Domini, & ceremonias ejus, quas ego hodie praecipio tibi, ut bene sit tibi?

14 En Domini Dei tui caelum est, & caelum caeli, terra, & omnia quae in ea sunt:

15 Et tamen patribus tuis congruuntus est Dominus, & amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est, vos, de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur.

16 Circumcidite igitur praecipuum cordis vestri, & cervicem vestram ne induretis amplius:

17 Quia Dominus Deus vester, ipse est Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus & potens, & terribilis, † qui personam non accipit, nec munera.

18 Facit judicium pupillo & viduae, amat peregrinum, & dat ei victum atque vestitum.

19 Et vos ergo amate peregrinos, quia & ipsi fuistis advena in terra Aegypti.

20 † Dominum Deum tuum timebis, & ei soli servies: ipsi adhaerebis, jurabisque in nomine illius.

21 Ipse est laus tua, & Deus tuus, qui fecit tibi haec magna & terribilia, quae viderunt oculi tui.

22 † In septuaginta animabus descendunt patres tui in Aegyptum: & ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra caeli.

C A P U T XI.

Recensentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur servantibus ejus praecpta, mala autem non servantibus, hoc est, benedictio & maledictio super montes Garizim & Hibal ponenda.

AMa itaque Dominum Deum tuum, & observa praecpta ejus & ceremonias, judicia atque mandata, omni tempore.

2 Cognoscite hodie quae ignorant filii vestri, qui non videntur disciplinam Domini Dei vestri, magnalia ejus & robustam manum, extentumque brachium,

3 Signa & opera quae fecit in medio Aegypti Pharaoni regi, & universae terrae ejus,

4 Omnisque exercitus Aegyptiorum, & equis ac curribus: quo modo operuerint eos aquae maris rubri, cum vos persequerentur, & deleverit eos Dominus usque in praesentem diem:

5 Vobisque quae fecerit in solitudine, donec veniretis ad hunc locum.

† Num. 21. 1. & 16. 1. & 26. 5.

† 2. Par. 19. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Eccl. 35. 15. Actor. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 2. † Supra 6. 13. Math. 4. 17. Luc. 4. 8. † Gen. 46. 37. Exod. 2. 5.

† Exod. 34. 1.

† Num. 33. 31. † Num. 20. 28. 29.

† Num.
16. 1.
† Num.
16. 32.

6 Et † Dathan atque Abiron filius Eliah, qui fuit filius Ruben: quos † aperto ore suo terra absorbit, cum domibus & tabernaculis, & universa substantia eorum, quam habebant in medio Israel.

7 Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna quae fecit.

8 Ut custodiatis universa mandata illius, quae ego hodie praecipio vobis, & possitis introire, & possidere terram, ad quam ingredimini.

9 Multoque in ea vivatis tempore: quam sub juramento pollicitus est Dominus patribus vestris, & semini eorum, lacte & melle manantem.

10 Terra enim, ad quam ingredieris possidendam, non est sicut terra Aegypti, de qua existi, ubi factio semine in hortorum morem aquae dicuntur irriguae:

11 Sed montuosa est & campestris, de caelo expectans pluvias.

12 Quam Dominus Deus tuus semper invisit, & oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad finem ejus.

† Supra
10. 11.

13 † Si ergo obedieritis mandatis meis, quae ego hodie praecipio vobis, & diligatis Dominum Deum vestrum, & servatis ei in toto corde vestro, & in tota anima vestra:

14 Dabit pluviam terrae vestrae temporaneam & serotinam, ut colligatis frumentum, & vinum, & oleum,

15 Foenunisque ex agris ad pasceda jumenta, & ut ipsi comedatis ac saturemini.

16 Cavete ne forte decipiatur cor vestrum, & recedatis a Domino, servatisque diis alienis, & adoretis eos:

17 Iratusque Dominus claudat caelum, & pluviae non descendant, nec terra det germen suum, perearique velociter de terra optima, quam Dominus daturus est vobis.

† Supra
6. 6.

18 † Ponite haec verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & inter oculos vestros collocare.

19 Docete filios vestros ut illa meditentur, quando federis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris atque surrexeris.

20 Scribes autem super postes & januas domus tuae:

21 Ut multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum, in terra quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret eis quamdiu caelum innunet terrae.

22 Si enim custodieritis mandata quae ego praecipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, adhaerentes ei,

23 Disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, & possidebitis eas, quae majores & fortiores vobis sunt.

† Josue
1. 3.

24 † Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. A deserto, & a Libano, a flumine magno Euphrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri.

25 Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis.

26 En propono in conspectu vestro hodie benedictionem & maledictionem:

27 Benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quae ego hodie praecipio vobis:

28 Maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, & ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis.

29 Cum vero introduxerit te Dominus Deus tuus in terram ad quam pergis habitandam, pone benedictionem super montem Garizim, maledictionem super montem Hebal:

30 Qui sunt trans Jordanem, post viam quae vergit ad solis occubitum, in terra Chananaei, qui habitat in campibus contra Galsalam, quae est juxta vallem tendentem & intrantem procul.

31 Vos enim transibitis Jordanem, ut possideatis terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut habeatis & possideatis illam.

32 Videte ergo ut impleatis ceremonias atque judicia, quae ego hodie ponam in conspectu vestro.

CAPUT XII.

Praecipit exterminari idololatram: decimas ac primitias reddi: sacrificia certo loco exivi, & comedi: a sanguine & omni cibo immundo abstinere.

1 **H**aec sunt praecepta atque judicia, quae facere debetis in terra, quam Dominus Deus parum tuorum daturus est tibi, ut possideas eam cunctis diebus quibus super humum gradieris.

2 Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possessuri estis, deos suos super montes excelsos, & colles, & subter omne lignum frondosum.

† Supra
7. 25.
2. Mac.
12. 40.

3 † Disperate aras eorum, & confringite statuas, lucos igne comburite, & idola comminate: disperdit nomina eorum de locis illis.

4 Non facietis ita Domino Deo vestro:

5 Sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis:

6 Et offeretis in loco illo holocausta & victimas vestras, decimas & primitias manuum vestrarum, & vota atque donaria, primogenita hominum & ovium.

7 Et comedetis ibi in conspectu Domini Dei vestri: ac laetabimini in cunctis, ad quae miseritis manum vos & domus vestrae, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester.

8 Non facietis ibi quae nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videntur.

9 Neque enim usque in praesens tempus venistis ad requiem, & possessionem, quam Dominus Deus vester daturus est vobis.

10 Transibitis Jordanem, & habitabitis in terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescat a cunctis hostibus per circuitum: & absque ullo timore habitetis.

11 In loco quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen ejus in eo: illuc omnia, quae praecipio, conferetis, holocausta, & hostias, ac decimas, & primitias manuum vestrarum: & quoequid praecipuum est in numeribus, quae vobisquid Domino.

12 Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro, vos & filii ac filiae vestrae, famuli & famulae, atque Levites qui in urbibus vestris commoratur: neque enim habet aliam partem & possessionem inter vos.

13 Cave ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris:

14 Sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribum tuarum offeres hostias, & facies quae omni praecipio tibi.

15 Sin autem comedere volueris, & te elus carnium delectaverit, occide, & comede juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: sive immundum fuerit, hoc est, maculatum & debile: sive mundum, hoc est, integrum & sine macula, quod offerri licet, sicut capream & cervum, comedes.

16 Absque elu dumtaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes.

17 Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, & vini, & olei tui, primogenita armentorum & pecorum, & omnia quae voveris, & sponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum:

18 Sed coram Domino Deo tuo comedes ea, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus, & filia tua, & servus & famula, atque Levites qui manet in urbibus tuis: & lataberis & reficiaris coram Domino Deo tuo, in cunctis ad quae extenderit manum tuam.

19 Cave ne derelinquas Levitem in omni tempore quo versaris in terra.

20 † Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut locutus est tibi, & volueris vesci carnibus, quas desiderat anima tua:

21 Locus autem, quem elegerit Dominus Deus tuus ut sit nomen ejus tibi, si procul fuerit, occides de armentis & pecoribus, quae habueris, sicut praecepi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet.

22 Sicut comeditur caprea & cervus, ita vesceris eis: & mundus & immundus in commune vescentur.

23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas: sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus:

24 Sed super terram fundes quasi aquam, ut bene sit tibi & filiis tuis post te, cum feceris quod placet in conspectu Domini.

26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus:

27 Et offeres oblationes tuas carnem & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carnibus autem ipse vesceris:

28 Observa & audi omnia quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris quod bonum est & placitum in conspectu Domini Dei tui.

29 † Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum:

30 Cave ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversae, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam.

31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas averfarat Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios & filias, comburentes igni.

32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

CAPUT XIII.

Pseudopropheta a Deo avertens occidi debet, quantumvis propinquus sis vel amicus; imo & urbs vastari funditus, cujus habitatores id facere conati fuerint.

1 **S**I surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisset se dicat, & praedixerit signum atque portentum,

2 Et evenierit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur deos alienos quos ignoras, & serviamus eis:

3 Non audies verba prophetae illius aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum an non, in toto corde, & in tota anima vestra.

4 Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum time, & mandata illius custodite, & audite vocem ejus: ipsi servietis, & ipsi adhaerebitis.

5 Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos averteret a Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terra Aegypti, & redemit vos de domo servitutis: ut errare te faceret de via, quam tibi praecepit Dominus Deus tuus: & auferes malum de medio tui.

6 Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuae, aut filius tuus vel filia, sive uxor quae est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, & serviamus diis alienis, quos ignoras tu, & patres tui,

7 Cunctarum in circuitu gentium, quae juxta vel procul sunt, ab initio usque ad finem terrae,

8 Non acquiescas ei, nec audias, neque parcat eis oculus tuus ut miserearis & occultes eum,

9 Sed statim interficies: † sit primum manus tua super eum, & postea omnis populus mittat manum,

10 Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere a Domino Deo tuo, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis:

11 Ut omnis Israel audiens timeat, & nequaquam ultra faciat quippiam hujus rei simile.

12 Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos:

13 Egressi sunt filii Belial de medio tui, & averterunt habitatores urbis suae, atque dixerunt: Eamus, & serviamus diis alienis quos ignoratis:

14 Quare sollicite & diligenter, rei veritate perspecta, si inveniatis certum esse quod dixerit, & abominationem hanc optere pepertrataam,

15 Statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, & delebis eam, ac omnia quae in illa sunt, usque ad pecora.

16 Quidquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum ejus, & cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiternus: non edificabitur amplius.

17 Et non adhaerebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, multiplicetque te sicut juravit patribus tuis.

18 Quando audieris vocem Domini Dei tui, custodiens omnia praecipia ejus, quae ego praecipio tibi hodie, ut facias quod placitum est in conspectu Domini Dei tui.

CAPUT XIV.

Gentium ritus super mortuo fugiendus: animalium mundorum & immundorum discriminatio: & decimas esse solvendas.

1 **F**illi estote Domini Dei vestri: non vos incidetis, nec facietis calvitium super mortuo.

2 † Quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo: & te elegit ut sis ei in populum peculiarem, de cunctis gentibus quae sunt super terram.

3 † Nec comedatis quae immunda sunt.

4 Hoc est animal quod comedere debetis, Bovem, & ovem, & capram,

5 Cervum & capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum.

6 Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, & ruminat, comedetis.

† Gen. 23. 14. Exod. 34. 24. Infra 19. 8.

† Infra 19. 1.

† Infra 17. 7.

† Supra 7. 6. Infra 26. 18. † Lev. 11. 4.

7 De his autem quæ ruminant, & ungulam non findunt, comedere non debetis, ut carneum, leporem, chærogyllum: hæc quia ruminant, & non dividunt ungulam, immunda erunt vobis.

8 Sus quoque quoniam dividit ungulam, & non ruminat, immunda erit: carnis eorum non vescemini, & cadavera non tangetis.

9 Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis: Quæ habent pinnulas & squamas, comedite:

10 Quæ absque pinnulis & squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt.

11 Omnes aves mundas comedite.

12 Immundas ne comedatis: aquilam scilicet, & gryphem, & halieutem,

13 Ixion, & vulturem ac milvum juxta genus suum:

14 Et omne corvini generis,

15 Et struthionem, ac noctuam, & Iarum, atque accipitrem juxta genus suum:

16 Herodium ac cygnum, & ibin,

17 Ac mergulum, porphyriionem, & nyctioracem,

18 Onocrotalum, & charadrium, singula in genere suo: upupam quoque & vespertilionem.

19 Et omne quod reptat & pennas habet, immundum erit, & non comedatur,

20 Omne quod mundum est, comedite.

21 Quidquid autem morticinum est, ne vescamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas est, da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. † Non coques hœdum in lacte matris suæ.

22 Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos singulos,

23 Et comedes in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit ut in eo nomen illius invocetur, decimam fumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis & ovibus tuis: ut dicas timere Dominum Deum tuum omni tempore.

24 Cum autem longior fuerit via, & locus quem elegerit Dominus Deus tuus, tibi que benedixerit, nec poteris ad eum hæc cuncta portare,

25 Vendes omnia, & in pretium rediges, portabisque manu tua, & proficisceris ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus:

26 Et emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, sive ex armentis, sive ex ovibus, vinum quoque & siceram, & omne quod desiderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua:

27 Et Levites qui intra portas tuas est: cave ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua.

28 Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore: & repones intra januas tuas.

29 Venietque Levites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent & saturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum que feceris.

C A P U T XV.

Lex remissionis septimi anni in quos exercetur: de servo Hebræo qui noluerit manumitti: de primogenitiis Domino sanctificandis & comedendis.

1 **S**eptimo anno facies remissionem, Quæ hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre

fuo, repetere non poterit, quia annus remissionis est Domini.

3 A peregrino & advena exigēs: civem & propinquum repetendi non habebis potestatem.

4 Et omnino indigens & mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem.

5 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris univerſa que jussit, & que ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus est.

6 Frænerabis gentibus multis, & ipse a malo accipies munus. Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur.

7 Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad pauperem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahas manum,

8 Sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum, quo eum indigere perpexeris.

9 Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat septimus annus remissionis; & avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum.

10 Sed dabis ei: nec ayes quippiam callide in ejus necessitatibus sublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cunctis ad quæ manum miseris.

11 † Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra.

12 † Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, & sex annis servierit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum:

13 Et quem libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patieris:

14 Sed dabis viaticum de gregibus, & de area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi.

15 Memento quod & ipse servieris in terra Ægypti, & liberaverit te Dominus Deus tuus, & idcirco ego nunc præcipio tibi.

16 Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo quod diligat te, & domum tuam, & bene sibi apud te esse sentiat:

17 Assumes subulam, & perforabis aurem ejus in janna domus tuæ, & serviet tibi usque in æternum: tunc illæ quoque similiter facies.

18 Non avertas ab eis oculos tuos, quando dimiseris eos liberos: quoniam juxta mercedem mercenarii per sex annos servivit tibi: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus que agis.

19 De primogenitiis, quæ nascuntur in armentis, & in ovibus tuis, quidquid est sexus masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis, & non tondebis primogenita ovium.

20 In conspectu Domini Dei tui comedes ea per annos singulos, in loco quem elegerit Dominus, tu & domus tua.

21 † Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte deforme vel debile, non immolabitur Dimino Deo tuo.

22 Sed intra portas urbis tuæ comedes illud: tam mundus quam immundus similiter vescuntur eis, quasi caprea & cervo.

23 Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum non comedas, sed effundes in terram quasi aquam.

† Exod. 23. 19. & 34. 26.

† Mat. 5. 42. Luc. 6. 34.

† Mat. 26. 11.

† Exod. 21. 2. Jerem. 34. 14.

† Lev. 22. 20. Eccli. 15. 14.

CAPUT XVI.

Tres precipua omni sollempnitates, Azymorum, Hebdomadarum, & Tabernaculorum: de iustis iudiciis constituendis, & de cavendo ab occasibus idolatriæ.

Observa mensem novarium frugum, & veni primum temporis, ut facias Phasè Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte.

2 Immolabis que Phasè Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi.

3 Non comedes in eo panem fermentatum: Septem diebus comedes absque fermento, abstinctionis panem, quoniam in pavore egressus es de Ægypto, ut memineras diei egressionis tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ.

4 Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, & non remanebit de carnisibus eius quod immolatum est vespere in die primo utque mane.

5 Non poteris immolare Phasè in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus datus est tibi.

6 Sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi: immolabis Phasè vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto.

7 Et coques, & comedes in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, maneque confurgens vades in tabernacula tua.

8 Sex diebus comedes azyma: & in die septima, quia collecta est Domini Dei tui, non facies opus.

9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua scilicet in segetem miseris.

10 Et celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem spontaneam manus tuæ, quam offeres iuxta benedictionem Domini Dei tui.

11 Et epulaberis coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, & Levites qui est intra portas tuas, advena ac pupillus & vidua, qui morantur vobiscum: in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi.

12 Et recordaberis quoniam servus fueris in Ægypto: custodisque ac facies quæ præcepta sunt.

13 Sollemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies, quando collegeris de area & torculari fruges tuas:

14 Et epulaberis in festivitate tua, tu, filius tuus & filia, servus tuus & ancilla, Levites quoque & advena, pupillus ac vidua qui intra portas tuas sunt.

15 Septem diebus Domino Deo tuo festa celebrabis, in loco quem elegerit Dominus: benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni opere manuum tuarum, erisque in læticia.

16 Trillus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit: in sollempnitate azymorum, in sollempnitate hebdomadarum, & in sollempnitate tabernaculorum. † Non apparebit ante Dominum vacuus.

17 Sed offeret unumquisque secundum quod habuerit iuxta benedictionem Domini Dei tui, quam dederit ei.

18 Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: ut iudicent populum iusto iudicio.

19 Nec in alteram partem declinent. † Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.

20 Iuste quod iustum est persequeris: ut vivas & possideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

21 Non plantabis lucum, & omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui.

22 Nec facies tibi, neque constitus statuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

Hostia deligenda; idolatria punienda; in gravi difficultate ad summum sacerdotem ejusque concilium recurendum; & qua regi eligendo sint observanda.

Non immolabis Domino Deo tuo ovem, & bovem, in quo est macula, aut quidpiam vitii: abominatio est Domino Deo tuo.

2 Cum reperti fuerint apud te, intra unam portarum tuarum quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur pactum illius,

3 Ut vadant & servant diis alienis, & adorent eos, solem & lunam, & omnem miliciam cæli, quæ non præcepi:

4 Et hoc tibi fuerit munitatum, audientisque inquisitis diligenter, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israel:

5 Educes vinum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetraverit, ad portas civitatis tuæ, & lapidibus obruentur.

6 † In ore duorum aut trium testium peribit qui int' rificietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium.

7 Manus testium prima interficiet eum, † & manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferat malum de medio tui.

8 Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram: & iudicium intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus.

9 † Venietque ad sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem.

10 Et facies quodcumque dixerint qui præfunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te.

11 Iuxta legem ejus: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram.

12 Qui autem superbiebit, nolens obidire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille, & auferat malum de Israel:

13 Cunctisque populus audiens timebit, ut nullus deinceps innumerec superbia.

14 Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi & possederis eam, habitaverisque in illa, & dixeris: Constituiam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes:

15 Eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus.

16 Cumque fuerit constitutus, non multiplicabis tibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevaris, præsertim cum Dominus præceperit vobis, ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini.

† Exod. 13. 8. Levit. 19. 15. Supr. 1. 17. Eccl. 12. 31.

† Infr. 19. 15. Math. 18. 16. 3. Cor. 13. 1. † Supr. 13. 9.

† 1. Par. 19. 8.

† Exod. 33. 15. & 34. 20. Eccl. 35. 6.

17 Non habebit uxores plurimas, quæ alligant animum ejus, neque argenti & auri immanis pondera.

18 Postquam autem federit in folio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticæ tribus,

19 Et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt.

20 Nec elevert cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus, super Israel.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus & Levitis pro possessione cedunt oblationes ac sacrificia: cavenda omnis superstitio: de vero propheta suscitando, & falso probeta interficiendo: quomodo verus a falso discernendus.

1 Non habebunt sacerdotes & Levitæ, & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hereditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini, & oblationes ejus comedent,

2 Et nihil aliud accipiet de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis.

3 Hoc erit iudicium sacerdotum a populo, & ab his qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem involaverint, dabunt sacerdoti arum ac ventriculum:

4 Primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonsione.

5 Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet, & ministrat nomini Domini ipse, & filii ejus in sempiternum.

6 Si exierit Levites ex una urbiu tuarum ex omni Israel in qua habitat, & voluerit venire, desiderans locum quem elegerit Dominus,

7 Ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres ejus Levitæ, qui stabunt eo tempore coram Domino.

8 Partem ciborum eandem accipiet, quam & ceteri: excepto eo, quod in urbe sua externa ei successione debetur.

9 Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominations illarum gentium.

10 Nec inveniatur in te qui iustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: † aut qui ariolos sciscitetur, & observet somnia atque auguria, nec sit maleficus,

11 Nec incantator, nec qui pythones consultat, nec divinos, † aut quærat a mortuis veritatem.

12 Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera debet eos in introitu tuo.

13 Perfectus eris, & absque macula cum Domino Deo tuo.

14 Gentes istæ, quarum possidebis terram, angures & divinos audiunt: tu autem a Domino Deo tuo aliter inflictus es.

15 † PROPHETAM de gente tua & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies,

16 Ur petisti a Domino Deo tuo † in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar.

17 Et ait Dominus mihi. Bene omnia sunt locuti.

18 † Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi.

19 Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor exitum.

20 Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur.

21 Quod si tacita cogitatione responderis: Quo modo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus?

22 Hoc habebis signum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non est locutus, sed per eumorem animi sui propheta confinxit: & idcirco non timebis eum.

CAPUT XIX.

Separanda 6 urbes refugii, & qui ad eas intro confugient, & qui non: de veris falsisque testibus, & de terminis non transferendis.

1 Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, & possederis eam, habitaverisque in urbibus ejus & in ædibus:

2 Tres civitates separabis tibi in medio terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem.

3 Sternens diligenter viam: & in tres æqualiter partes totam terræ tuæ provinciam divides: ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est, quo possit evadere.

4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cuius vita servanda est: Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri & nudius tertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur:

5 Sed abiisse cum eo simpliciter in silvam ad ligna cædenda, & in succisione lignorum secutis fugerit manu, ferrunque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit, & occiderit: hic ad unam supradictarum urbium confugiet, & vivet:

6 Ne forsitan proximus ejus, cuius effusus est sanguis, dolore stimularis, persequatur, & apprehendat eum si longior via fuerit, & percutiat animam ejus, qui non est vitæ mortis: quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse monstratur.

7 Idcirco præcipio tibi, ut tres civitates æqualis inter se spatii divides.

8 Cum autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut juravit patribus tuis, & dederit tibi cunctam terram, quam ejus pollicitus est,

9 Si tamen custodieris mandata ejus, & feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus omni tempore) addes tibi tres alias civitates, & supradictarum trium urbium numerum duplicabis:

10 Ut non effundatur sanguis innocuus in medio terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus.

11 Si quis autem odio habens proximum suum, insidiarius fuerit vitæ ejus, surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus,

12 Mittent seniores civitatis illius, & arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, & morientur.

13 Non misereberis ejus, & auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi.

† Num. 18. 20. 23. Supr. 10. 9. 1. Cor. 9. 13.

† Num. 18. 22.

† Lev. 10. 27.

† Reg. 18. 7.

† Joan. 1. 45. Ador. 22. Exod. 20. 21.

† Joan. 1. 45.

† Num. 35. 11. Josue 20. 2.

† Gen. 28. 14. Exod. 34. 14. Supr. 22. 20.

† Num. 35. 20.

14 Non assumes, & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua; quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terra, quam acceperis possidendam.

15 † Non stabit testis unquam contra aliquem, quicquid illud peccati & facinorosi fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum.

16 Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum prævencionis;

17 Stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum & iudicum qui fuerint in diebus illis.

18 † Cumque diligentissime persecutantes, invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium:

19 Reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui:

20 Ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere.

21 Non miseraberis eius, † fed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exigēs.

CAPUT XX.

Qui tempore pugne sint domum remittendi: iura belli quomodo servanda; quæ arbores cadende ad machinas instruendas, & quæ relinquenda.

1 **S**I exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus & currus, & majorem quam tu habes adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Ægypti.

2 Appropinquante autem jam prælio, stabit sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad populum: 3 Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidatis eos:

4 Quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.

5 Duces quosque per singulas turmas audientis exercitus proclamabunt: † Quis est homo qui edificavit domum novam, & non dedicavit eam? vadat, & revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius dedicet eam.

6 Quis est homo qui plantavit vineam, & necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat, & revertatur in domum suam: ne forte moriatur in bello, & alius homo ejus fungatur officio.

7 Quis est homo qui despondit uxore, & non accepit eam? vadat, & revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo accipiat eam.

8 His dictis addent reliqua, & loquentur ad populum: † Quis est homo formidolosus, & corde pavido? vadat, & revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est.

9 Cumque siluerint duces exercitus, & finem loquendi fecerint, uniusquisque suos ad bellandum cuneos preparabit.

10 Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem.

11 Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea est, salvabitur, & serviet tibi sub tributo.

12 Sin autem scelus inire noluerit, & ceperit contra te bellum, oppugnabis eam.

13 Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percutes omne quod in ea generis masculini est, in ore gladii,

14 Absque mulieribus & infantibus, jumentis, & ceteris quæ in civitate sunt. Omnem prædam exercitus divides, & comedes de spoliis hostium tuorum, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.

15 Sic facies cunctis civitatibus, quæ a te procul valde sunt, & non sunt de his urbibus, quas in possessionem acceperis esse.

16 De his autem civitatibus, quæ dabantur tibi, nullum omnino permittes vivere:

17 Sed interficies in ore gladii, Herthæum videlicet, & Amorithæum, & Chananeum, Pherezeum, & Hevæum, & Jebusæum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus:

18 Ne forte doceant vos facere cunctas abominaciones, quas ipsi operati sunt diis suis: & peccetis in Dominum Deum vestrum.

19 Quando obfederis civitatem multo tempore, & munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci poterit, nec securibus per circuitum debes vastare regionem: quoniam lignum est, & non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum.

20 Si qua autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia, & in cereros aptausus, succide, & instrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

CAPUT XXI.

Causa super homicidium occulto; muliere in bello capta; de filio odiose primogenito; filio contumace; & eo qui suspensus est in ligno.

1 **Q**UANDO inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, hominis cadaver occisi, & ignorabitur cædis reus,

2 Egredietur majores natu, & iudices tui, & metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum:

3 Et quam vicinior ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram scidit vomere,

4 Et ducent eam ad valem asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementem recepit: & cædent in ea cervicem vitule;

5 Accedentque sacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus ut ministrarent ei, & benedicant in nomine ejus, & ad verbum eorum, omne negotium, & quicquid mundum, vel immundum est, iudicetur.

6 Et venient majores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus suas super vitulam, quæ in valle percussa est,

7 Et dicent: Manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt.

8 Propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti Domine, & ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis:

9 Tu autem alienus eris ab innocentis cruce, qui fusus est, cum feceris quod præcepit Dominus.

10 Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivosque duxeris,

11 Et videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, voluerisque habere uxorem,

12 Introduces eam in domum tuam: quæ radeat castriem, & circumcidet unguem,

13 Et deponet vestem, in qua capta est: sedensque in domo tua, & flectet patrem & matrem suam uno mense: & postea intrabis ad eam, dormiesque cum illa, & erit uxor tua.

† Supr.
17. 6.
Matth.
18. 16.
1. Cor.
13. 1.

† Dan.
13. 62.

† Exod.
21. 23.
24.
Levit.
24. 20.
Matth.
5. 38.

† x. Ma.
clab.
3. 56.

† Judic.
7. 3.

14 Si autem postea non federit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliasti eam.

15 Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odiosam, generintque ex eo liberos, & fuerit filius odiosus primogenitus, 16 Volueritque substantiam inter filios suos dividere: non poterit filium dilectae facere primogenitum, & praeferre filio odiosae,

† 17 ¶ Sed filium odiosae agnoscat primogenitum, dabitque ei de his quae habuerit tunc duplicia: iste est enim principium liberorum ejus, & huic debentur primogenita.

18 Si genuerit homo filium contumacem & protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, & coartatus obedire contempserit:

19 Apprehendent eum, & ducent ad seniores civitatis illius, & ad portam iudicii,

20 Dicentque ad eos: Filius noster iste protervus & contumax est, monita nostra audire contemnit, commensationibus vacat, & luxuriae atque conviviis:

21 Lapidibus eum obruet populus civitatis: & morietur, ut auferatis malum de medio vestri, & universis Israel audiens pertimescat.

22 Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, & adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo:

† 23 Non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur: quia ¶ maledictus a Deo est qui pendet in ligno: & nequam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dedit tibi in possessionem.

CAPUT XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veste alterius sexus, de invento nido, de circumdando testo domus, de non commiscendis rebus diversi generis, de simbris, de signis virginitatis, de adulterio, de corrupta in urbe vel in agro, de uxore patris non ducenda.

† 1 Non ¶ videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, & praeteribis: sed reduces fratri tuo,

2 Etiam si non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, & erunt apud te quamdiu quaerat ea frater tuus, & recipiat.

3 Similiter facies de asino, & de vestimento, & de omni re fratris tui, quae perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam.

4 Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo.

5 Non induetur mulier veste virili, nec vir uterur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est qui facit haec.

6 Si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidum avis inveneris, & matrem pulli vel ovis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis:

7 Sed abire patieris, caprostentens filios: ut bene sit tibi, & longo vivas tempore.

8 Cum aedificaveris domum novam, facies murum recti per circumitum: ne effundatur sanguis in domo tua, & sis reus labente alio, & in praeceptis venere.

9 Non feres vineam tuam altero semine: ne & sementis quam sevisisti, & quae nascuntur ex vinea, paniter sanctificentur.

10 Non arabis in bove simul & asino.

11 Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est.

12 ¶ Funiculos in simbrilis facies, per quatuor angulos pallii tui, quo operieris.

13 Si duxerit vir uxorem, & postea odio habuerit eam,

14 Quaesieritque occasiones quibus dimittat eam, obiciens ei nomen pessimum, & dixerit: Uxorem hanc accepi, & ingressus ad eam non inveni virginem:

15 Tollent eam pater & mater ejus, & fentent secum signa virginitatis ejus ad seniores urbis qui in porta sunt:

16 Et dicer pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit,

17 Imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem: & ecce haec sunt signa virginitatis filiae meae: expandent vestimentum coram senioribus civitatis:

18 Apprehendentque senes urbis illius virum, & verberabunt illum,

19 Condemnantes insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puellae: quoniam difsamavit nomen pessimum super virginem Israel: habebitque eam uxorem, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitae suae.

20 Quod si verum est quod obicit, & non est in puella inventa virginitas:

21 Efficient eam extra fores domus patris sui, & lapidibus obruent viri civitatis illius, & morietur: quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui: & auferes malum de medio tui.

22 ¶ Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter & adultera: & auferes malum de Israel.

23 Si puellam virginem desponderit vir, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea,

24 Educes utrumque ad portam civitatis illius, & lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cum esset in civitate: vir quia humiliavit uxorem proximi sui: & auferes malum de medio tui.

25 Sin autem in agro repererit vir puellam, quae desponsata est, & apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus:

26 Puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro confurgit contra fratrem suum, & occidit animam ejus, ita & puella perperla est.

27 Sala erat in agro: clamavit, & nullus affuit qui liberaret eam.

28 Si invenerit vir puellam virginem, quae non habet sponsum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad iudicium venerit:

29 ¶ Dabit qui dormivit cum ea, patri puellae quinquaginta siclos argenti, & habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitae suae.

30 Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus.

CAPUT XXIII.

De his qui ab ecclesia Dei arcendi sunt vel admittendi: Idumaei & Aegyptii non sunt abiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad necessaria natura deputando: de servo fugitivo, de mercede prestibili, fugienda usura erga fratres, de voto, de vinea & segete proximi.

1 Non intrabit eunuchus, attricis vel amputatis testiculis, & abscisso veretro, ecclesiam Domini.

2 Non ingredietur manzer, hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem.

† Num. 15. 38.

† Lev. 20. 10.

† Exod. 23. 4.

† Exod. 22. 26.

† Neb. 13. 1. 3 † Ammonites & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam Domini, in æternum :

4 Quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via quando egressi estis de Ægypto : & † quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriæ, ut malediceret tibi :

5 Et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertique maledictionem eius in benedictionem tuam, eo quod diligeret te.

6 Non facies cum eis pacem, nec quaras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in sempiternum.

7 Non abominaberis Idumæam, quia frater tuus est : nec Ægyptium, quia advena fuisti in terra ejus.

8 Qui nati fuerint ex eis, tertia generatio- nem intrabunt in ecclesiam Domini.

9 Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala.

10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somno, egredietur extra castra,

11 Et non revertetur, prorsquam ad vesperam lavetur aqua : & post solis occasum regredietur in castra.

12 Habebis locum extra castra, ad quem egredietis ad requisita naturæ,

13 Gerens paxillum in balteo : cumque sederis, fodies per circuitum, & egesta lumo operies

14 Quo relevatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos) & sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat fecditatis, ne derelinquat te.

15 Non trades servum domino suo, qui ad te conlugerit.

16 Habitabit tecum in loco, qui ei place- rit, & in una urbium tuarum requiescat : ne contristes eum.

17 Non erit meretrix de filiabus Israel, nec fornicator de filiis Israel.

18 Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis, in domo Domini Dei tui, quidquid illud est quod voveris : quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum.

19 Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem :

20 Sed alieno. Fratri autem tuo absque usura, id quo indiget, commodabis : ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quam ingredieris possidendam.

21 Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere : quia requirit illud Dominus Deus tuus : & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

22 Si nolueris polliceri, absque peccato eris.

23 Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, & facies sicut promissisti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo locutus es.

24 Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit : foras autem ne efferas tecum.

25 Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas, & manu conteres : falce autem non metes.

CAPUT XXIV.

Libellus repudii permittitur : misericordia in debiores pauperes : non neganda merces : de judicio advena & pupilli ; reliquia messis ac vindemia pauperibus relinquenda.

† Matt. 5. 31. & 19. 7. Marc. 10. 4. 1 Si † acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fecditatem : scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua.

2 Cumque egressa alterum maritum duxerit, 3 Et ille quoque oderit eam, deditque ei libellum repudii, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit :

4 Non poterit prior maritus recipere eam in uxorem : quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino : ne peccare facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.

5 Cum acceperit homo nuper uxorem, non proce- det ad bellum, nec ei quippiam necessitatis in- jungetur publice, sed vacabit absque culpa do- mi sui, ut uno anno lateatur cum uxore sua.

6 Non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorem molam : quia animam suam oppo- suit tibi.

7 Si deprehensus fuerit homo sollicitans fra- trem suum de filiis Israel, & vendito eo ac- ceperit pretium, interficietur, & auferes malum de medio tui.

8 Observa diligenter ne incurras plagam le- præ, sed facies quæcumque doxerint te sa- cerdotes Levitici generis, juxta id quod præ- ceperit eis, & imple solcite.

9 † Memento que fecerit Dominus Deus ves- ter Mariæ in via cum egredere mini de Ægypto.

10 Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum ejus ut pignus auferas :

11 † Sed itabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit.

12 Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus.

13 Sed statim reddes ei ante solis occasum : ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, & habeas justitiam coram Domino Deo tuo.

14 † Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, si ve advena, qui recum moratur in terra, & intra portas tuas est :

15 Sed eadem die reddes ei præcium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam : ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

16 † Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro pecca- to suo morietur.

17 Non pervertes judicium advena & pupilli, nec auferes pignori loco viduæ vestimentum.

18 Memento quod servieris in Ægypto, & eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.

19 Quando messueris segetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reverte- ris ut tollas illum : sed advenam, & pupil- lum, & viduam auferre patieris, ut benedi- cat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum.

20 Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non revertaris ut colligas : sed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ.

21 Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenæ, pupilli, ac viduæ.

22 Memento quod & tu servieris in Ægypto, & idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.

CAPUT XXV.

Judices juste judicent : quot plagis reus cadendus, bovi trituranti es non alligandus, semen fratri suscitandum, pœna mulieris verenda apprehendentis, non committenda in pondere & mensura injustitia, Amalecitis delenda.

1 Si fuerit causa inter aliquos, & interpel- laverint iudices : quem justum esse per- spexerint, illi justitia palam dabunt : quem impium, condemnabunt impietatis.

† Num. 12. 10.

† Exod. 22. 26.

† Lev. 19. 13. Tob. 4. 45.

† 4. Reg. 14. 6. 2. Par. 25. 4. Ezech. 18. 20.

2 Sin autem eum qui peccavit, dignum viderint plagis: proferent, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagatum modus:

3 Ita duxitque, † ut quadragenarium numerum non excedat: ne fede laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.

4 † Non ligabis os bovis terentis in area frugis tuas.

5 † Quando habitaverint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater ejus, & suscitabit semen fratris sui:

6 Et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Israel.

7 Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, & interpellabit majores natu, dicetque: † Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in Israel: nec me in conjugem sumere.

8 Statimque accerseri eum facient, & interrogabunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere:

9 Accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calceamentum de pede ejus, spuerque in faciem illius, & dicit: Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui.

10 Et vocabitur nomen illius in Israel, Dominus discalceatus.

11 Si habuerint inter se jurgium viri duo, & unus contra alterum rixari cœperit, volensque uxor alterius ertere virum suum de manu fortioris, miseritque manum, & apprehenderit verenda ejus:

12 Abscindes manum illius, nec flecteris super eam ulla misericordia.

13 Non habebis in sacculo diversa pondera, majus & minus:

14 Nec erit in domo tua modius major & minor.

15 Pondus habebis justum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi: ut multo vivas tempore super terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

16 Abominatur enim Dominus Deus tuus eum qui facit hæc, & avertat omnem injustitiam.

17 † Memento quæ fecerit tibi Amalec in via quando egrediebaris ex Ægypto:

18 Quomodo occurrerit tibi: & extremos agminis tui, qui lassii residebant, ceciderit, quando tu eras fame & labore confectus, & non timerit Deum.

19 Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & subjecerit cunctas per circuitum nationes, in terra, quam tibi pollicitus est: delebis nomen ejus sub caelo. Cave ne obliviscaris.

CAPUT XXVI.

Primitia ac decima ubi & quibus exolvenda, & sub qua verborum forma.

1 Cumque intraveris terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus est possidendam, & obtinueris eam, atque habitaveris in ea:

2 Tollas de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus:

3 Accedesque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: profiteor tibi coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in terram, pro qua juravit patribus nostris, ut daret eam nobis.

4 Suscipiensque sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:

5 Et loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequatur partem meam, qui descendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus est in paucissimo numero: crevitque in gentem magnam ac robustam & infinitam multitudinis.

6 Afflixeruntque nos Ægyptii, & persecuti sunt imponentes onera gravissima:

7 Et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum: qui exaudivit nos, & respexit humilitatem nostram, & laborem, atque angustiam:

8 Et eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extenso, in ingenti pavore, in signis atque portentis:

9 Et introduxit ad locum istum, & tradidit nobis terram lacte & melle manantem.

10 Et ideo nunc offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo.

11 Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu & Levites, & advena qui tecum est.

12 Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio, dabis Levitæ, & advenæ, & pupillo & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & faturentur:

13 Loquerisque in conspectu Domini Dei tui: Abituli quod sanctificatum est de domo mea, & † dedi illud Levitæ & advenæ: & pupillo ac viduæ, sicut iussisti mihi: non præterivi mandata tua, nec sum oblitus imperii tui.

14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec separavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in te funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, & feci omnia sicut præcepisti mihi.

15 † Respice de sanctuario tuo, & de excelso caelotum habitaculo, & benedic populo tuo Israel, & terræ, quam dedisti nobis, sicut jurasti patribus nostris, terræ lacte & melle mananti.

16 Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi ut facias mandata hæc atque judicia: & custodias & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.

17 Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & custodias ceremonias illius, & mandata atque judicia, & obediās ejus imperio,

18 Et † Dominus elegit te hodie, ut sis ei populus peculiaris, sicut lectus est tibi, & custodias omnia præcepta illius:

19 Et faciat te excelsoiorem cunctis gentibus quas creavit, in laudem, & nomen, & gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

CAPUT XXVII.

Transito Jordane, altare lapideum erigendum, lexque lapideis inscribenda: benedictionis piorum, & maledictionis impiorum ritus & formula.

1 Præcepit autem Moyses & seniores Israel, populo dicentes: Custodite omne mandatum quod præcipio vobis hodie.

2 Cumque transieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, & calce levigabis eos,

3 Ut possis in eis scribere omnia verba legis hujus, Jordanem transmisso: ut introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte & melle manantem, sicut juravit patribus tuis.

4 † Quando ergo transieris Jordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in monte Hebal, & levigabis eos calce:

5 Et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo, de lapidibus quos ferrum non terigit,

6 Et de saxis inermibus & impolitis: & offeres super eo holocausta Domino Deo tuo,

7 Et immolabis hostias pacificas, comedesque ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo.

8 Et scribes super lapides omnia verba legis hujus plane & lucide.

9 Dixeruntque Moyse & sacerdotes Levitici generis ad omnem Israel: Attende, & audi Israel: hodie factus es populus Domini Dei tui:

10 Audies vocem ejus, & facies mandata atque justitias, quas ego præcipio tibi.

11 Præcepitque Moyse populo in die illo, dicens:

12 Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Garizim, Jordanem transmisso: Simeon, Levi, Judas, Issachar, Joseph, & Benjamin.

13 Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Azer, & Zabulon, Dan, & Nephthali.

14 † Et pronuntiabunt Levitæ, dicentque ad omnes viros Israel excelsa voce:

15 Maledictus homo qui facit sculptile & consutile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito: & respondet omnis populus, & dicit: Amen.

16 Maledictus qui non honorat patrem suum, & matrem: & dicit omnis populus: Amen.

17 Maledictus qui transfert terminos proximi sui: & dicit omnis populus: Amen.

18 Maledictus qui errare facit cæcum in itinere: & dicit omnis populus: Amen.

19 Maledictus qui pervertit iudicium advenæ, pupilli, & viduæ: & dicit omnis populus: Amen.

20 Maledictus qui dormit cum uxore patris sui, & revelat operimentum lectuli ejus: & dicit omnis populus: Amen.

21 Maledictus qui dormit cum omni jumento: & dicit omnis populus: Amen.

22 Maledictus qui dormit cum sorore sua, filia patris sui vel matris suæ: & dicit omnis populus: Amen.

23 Maledictus qui dormit cum socru sua: & dicit omnis populus: Amen.

24 Maledictus qui clam percussit proximum suum: & dicit omnis populus: Amen.

25 Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis: & dicit omnis populus: Amen.

26 Maledictus qui non permanet in sermone legis hujus, nec eos opere perficit: & dicit omnis populus: Amen.

C A P U T XXVIII

Multiplex promittitur observantibus legem benedictio, & transgredientibus maledictio.

1 **S**I autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias atque custodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelsum cunctis gentibus, quæ versantur in terra.

2 Venientque super te universæ benedictiones istæ, & apprehendent te: si tamen præcepta ejus audieris.

3 Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro.

4 Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructusque jumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & causæ ovium tuarum.

5 Benedicta hortea tua, & benedictæ reliquæ tuæ.

6 Benedictus eris tu ingrediens & egrediens.

7 Dabit Dominus inimicos tuos, qui consurgunt adversum te, corruentes in conspectu tuo: per unam viam venient contra te, & per septem fugient a facie tua.

8 Emittere Dominus benedictionem super cellaria tua, & super omnia opera manuum tuarum: benedicetque tibi in terra, quam acciperis.

9 Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum, sicut juravit tibi: si custodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaveris in vis ejus.

10 Videbuntque omnes terrarum populi quod nomen Domini invocatum sit super te, & timebunt te.

11 Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ; quam juravit Dominus patribus tuis ut daret tibi.

12 Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cælum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore suo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et frenerabis gentibus multis, & ipse a nullo frenus accipies.

13 Constituet te Dominus in caput, & non in caudam, & eris semper supra, & non subter: si tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & custodieris & feceris.

14 Ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos; neque coleris eos.

15 † Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias & facias omnia mandata ejus & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istæ, & apprehendent te.

16 Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17 Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquæ tuæ.

18 Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

19 Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

20 Mittet Dominus super te famem & esturiam, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterar te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me.

21 Adjungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra ad quam ingredieris possidendam.

22 Percutiat te Dominus egestate, febre & frigore, ardore & aestu, & aere corrupto ac rubigine, & persequatur donec pereas.

23 Sit calum, quod supra te est, aneum: & terra, quam calcas, ferrea.

24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cælo descendat super te cinis, donec conteraris.

25 Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos: per unam viam egredieris contra eos, & per septem fugias, & dispergaris per omnia regna terræ.

26 Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cæli, & bestis terræ: & non sit qui abigat.

† Exod. 20. 25. Jos. 8. 31.

† Dan. 9. 13.

† Levi. 26. 14. Thren. 2. 17. Baruch 1. 20. Malac. 2. 2.

27 Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam stercore egerunt, scabie quoque & pruriginis: ita ut curari nequeas.

28 Percutiat te Dominus amentia & cæcitate ac furore mentis,

29 Et palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.

30 Uxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantas vineam, & non vindemias eam.

31 Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non sit qui te adjuvet.

32 Filii tui & filiae tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, & non sit fortitudo in manu tua.

33 Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos, comedat populum quem ignoras: & sis semper calumniam sustinens, & oppressus cunctis diebus,

34 Et stupens ad terrorem eorum quæ videbunt oculi tui.

35 Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus & in suris, & sanarique non possis a planta pedis usque ad verticem tuum.

36 Ducet te Dominus, & regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu & patres tui: & servies ibi diis alienis, ligno & lapidi.

37 Er eris perditus in proverbium ac fabularum omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

38 † Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locustæ devorabunt omnia.

39 Vineam plantabis, & fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermisibus.

40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo: quia defluent, & peribunt.

41 Filios generabis & filias, & non fueris eis: quoniam ducentur in captivitatem.

42 Omnes arbores tuas & fruges terræ tuæ rubigo consumet.

43 Advena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, & eritque sublimior: tu autem descendes, & eris interior.

44 Ipse fenerabit tibi, & tu non fenerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in caudam.

45 Et venient super te omnes maledictiones istæ, & persequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audisti vocem Domini Dei tui, nec servasti mandata ejus & ceremonias, quas præcepit tibi.

46 Et erunt in te signa atque prodigia, & in semine tuo usque in sempiternum:

47 Eo quod non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lætitia, propter rerum omnium abundantiam:

48 Servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & siti, & nuditate, & omni penuria: & ponet jugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat.

49 Adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non possis:

50 Gentem procacissimam, quæ non desat seni, nec miseretur parvuli,

51 Et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges terræ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ovium: donec te disperdat,

52 Et conterat in cunctis urbibus tuis, & destituantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis iacta portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus:

53 Et † comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus in angustia & vastitate qua opprimet te hostis tuus.

54 Homo delicatus in te, & luxuriosus valde, invidet fratri suo, & uxori: quæ cubat in sinu suo,

55 Ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comeder: eo quod nihil aliud habeat in obsidione & penuria, qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.

56 Tenera mulier & delicata, quæ super terram ingredi non valebat, nec pedes vestigium figere, propter molliorem & teneritatem nimiam, invidet viro suo, qui cubat in sinu ejus, super filii & filia carnis,

57 Et illivie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & super liberis qui eadem hora nati sunt: comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione & vastitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

58 Nisi custodieris & feceris omnia verba legis hujus, quæ scripta sunt in hoc volumine, & timeris nomen ejus & gloriosum & terribile, hoc est, Dominum Deum tuum:

59 Augebit Dominus plagas tuas, & plagas feminis tui, plagas magnas & perseverantes, infirmitates pessimas & perpetuas.

60 Et converteret in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, & adhærebit tibi:

61 Insuper & diversos languores, & plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus super te, donec te conterat:

62 Et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut astra cæli pro multitudine, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui.

63 Et sicut ante lætatis est Dominus super vos, bene vobis faciens, vosque multiplicans: sic lætabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de terra, ad quam ingredieris possidendam.

64 Disperget te Dominus in omnes populos, a summitate terræ usque ad terminos ejus: & servies ibi diis alienis, quos & tu ignoras & patres tui, lignis & lapidibus.

65 In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigii pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam merore:

66 Et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ.

67 Mane dices: Quis mihi det vesperum? & vespere: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis videbis oculis.

68 Reducet te Dominus classibus in Ægyptum, per viam de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos & ancillas, & non erit qui emat.

CAPUT XXIX.

Fœdus & juramentum Israelitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adversus fœdifragos.

† Hæc sunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moysi ut ferret cum filijs Israel in terrâ Moab: propter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

† Thren.
4. 10.
Baruch
3. 2.

† Mich.
6. 15.
Aggei
1. 6.

† Exod. 29. 4. 2 Vocavitque Moyses omnem Israel, & dixit ad eos: † Vos vidistis universa, quae fecit Dominus coram vobis in terra Aegypti Pharaoni, & omnibus servis ejus, universaeque terrae illius,

3 Tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia,

4 Et non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quae possunt audire, usque in presentem diem.

† Supra 8. 24. 5 † Adduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt atrita vestimenta vestra, nec calcamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt.

6 Panem non comeditis, vinum & ficeram non bibistis: ut sciretis quia ego sum Dominus Deus vester.

† Supra 31. 1. 7 Et venistis ad hunc locum: † ingressusque est Sehon rex Hesebon, & Og rex Esau, occurrentes vobis ad pugnam. Et percussimus eos,

8 Et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben & Gad, & dimidiae tribui Manasse.

9 Custodite ergo verba pacti hujus, & implete ea: ut intelligatis universa quae facitis.

10 Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri, & tribus, ac majores natu, acque doctores, omnis populus Israel,

11 Liberi & uxores vestrae, & advena qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum caesoriis, & his qui comportant aquas:

12 Ut transeas in foedere Domini Dei tui, & in iurejurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum:

13 Ut suscitaret se tibi in populum, & ipse sit Deus tuus, sicut locutus est tibi, & sicut juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob.

14 Nec vobis solis ego hoc foederis serio, & haec juramenta confirmo,

15 Sed cunctis praesentibus & absentibus.

16 Vos enim nostis quo modo habitaverimus in terra Aegypti, & quo modo transferimus per medium nationum, quas transierunt,

17 Vidistis abominaciones & sordes, id est, idola eorum, lignum & lapidem, argentum & aurum, quae colebant.

18 Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cuius cor aversum est hodie a Domino Deo nostro: ut vadat & serviat diis illarum gentium, & sit inter vos radix germinans fel & amaritudinem.

19 Cumque audierit verba juramenti hujus, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis mei: & abstinet ebria sitientem.

20 Et Dominus non ignoscat ei: sed tuncquam maxime furor ejus fumer, & zelus contra hominem illum, & sedebat super eum omnia maledicta, quae scripta sunt in hoc volumine: & deleat Dominus nomen ejus sub caelo,

21 Et consumat eum in perditionem ex omnibus tribus Israel, juxta maledictiones, quae in libro legis hujus ac foederis continentur.

22 Diceretque sequens generatio, & filii qui nascentur deinceps, & peregrini, qui de longe venerint, videntes plagas terrae illius, & infirmitates, quibus eam affixerit Dominus,

23 Sulphure, & salis ardore comburens, ita ut ultra non serauer, nec vires quippiam germiner, in exemplum † subversionis Sodomae & Gomorrhae, Adamae & Seboim, quas subvertit Dominus in ira & furore suo.

† Gen. 19. 24. † Reg. 9. 8. Jer. 22. 8. 24 Et dicent omnes gentes: † Quare sic fecit Dominus terrae huius? quae est haec ira furoris ejus immensa?

25 Et respondebunt: Quia dereliquerunt patrum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de terra Aegypti:

26 Et servierunt diis alienis, & adoraverunt eos, quos nesciebant, & quibus non fuerant attributi:

27 Idecirco iratus est furor Domini contra terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quae in hoc volumine scripta sunt:

28 Er eiecit eos de terra sua in ira & in furore, & in indignatione maxima, proiecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur.

29 Abscondita, Domino Deo nostro: quae manifesta sunt, nobis & filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis hujus.

CAPUT XXX.

Lapsos hortatur Moyses ad poenitentiam; verba enim poenitentiae Deum placat: praestitum nobis datum, non longe a nobis separatur: in ejus impletione vel neglectu proponitur bonum & malum; ut alter bonum eligentes, vivamus, & non percamus, malo adherentes.

1 Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: & ductus poenitudine cordis tui in universis gentibus, in quas disperferit te Dominus Deus tuus,

2 Et reveris fueris ad eum, & obediens ejus imperiis, sicut ego hodie praecipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua:

3 Reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miseretur tui, & rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante disperfit.

4 Si ad cardines caeli fueris dispersus, inde te trahet Dominus Deus tuus.

5 Et † assumet, atque introducet in terram, quam possederunt patres tui, & obtinebis eam: & benedicens tibi, majoris numeri te esse faciet quam fuerunt patres tui.

6 Circumcides Dominus Deus tuus cor tuum, & cor feminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut possis vivere.

7 Omnes autem maledictiones has converteret super inimicos tuos, & eos qui oderunt te & persequuntur.

8 Tu autem reverteris, & audies vocem Domini Dei tui: faciesque universa mandata quae ego praecipio tibi hodie:

9 Et abundare te faciet Dominus Deus tuus, in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, & in fructu jumentorum tuorum, in ubertate terrae tuae, & in tenui omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gavisus est in patribus tuis:

10 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris praecipia ejus & ceremonias, quae in hac lege conscripta sunt: & revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua.

11 Mandatum hoc, quod ego praecipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum,

12 Nec in caelo situm, ut possis dicere: † Quis nostrum valet ad caelum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus?

13 Neque trans mare possum: ut causeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfrangere mare, & illud ad nos usque deferre: ut possimus audire & facere quod praecipiamus est?

† 1. Mab. chab. 12. 29.

† Rom. 10. 6.

14 Sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.

15 Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & e contrario mortem & malum:

16 Ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata illius ac ceremonias atque judicia: & viuas, atque multiplicet te, & benedicatque tibi in terra, ad quam ingredieris possidendam.

17 Si autem aversum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos, & servieris eis:

18 Prædico tibi hodie quod pereas, & parvo tempore moreris in terra, ad quam, Jordanem transiituro, ingredieris possidendam.

19 Testes invoco hodie cælum & terram, quod proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu viuas, & semen tuum:

20 Et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus & illi adhaereas (ipse est enim vita tua, & longitudo dierum tuorum) ut habites in terra, pro qua juravit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

Moyse Josue sibi successit in ducem, Deuteronomium scribit, jubetque illud populo prælegi 7 anno remissionis, & in latere arce adservari.

1 **A**liis itaque Moyse, & locutus est omnia verba hæc ad universum Israel,

2 Et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum ultra egredi, & ingredi, præserim cum & Dominus dixerit mihi: † Non transibis Jordanem istum.

3 Dominus ergo Deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, & possidebis eas: & Josue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus.

4 Facietque Dominus eis † sicut fecit Sehon & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebitque eos.

5 Cum ergo & hos tradiderit vobis, † similiter facietis eis, sicut præcepi vobis.

6 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec pavetis ad conspectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipse est ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te.

7 Vocavitque Moyse Josue, & dixit ei coram omni Israel: † Confortare, & esto robustus: tu enim introduces populum istum in terram, quam daturum se patribus eorum juravit Dominus, & tu eam forte divides.

8 Et Dominus qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec pavere.

9 Scripsit itaque Moyse legem hanc, & tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis senionibus Israel.

10 Præcepitque eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in solemnitate tabernaculorum,

11 Convenientibus cunctis ex Israel, ut appareant in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Israel, audientibus eis.

12 Et in unum omni populo congregato, tam viris quam mulieribus, parvulis, & advenis, qui sunt intra portas tuas: ut audien-

tes discant, & timeant Dominum Deum vestrum, & custodiant, impleantque omnes sermones legis hujus.

13 Filii quoque eorum qui nunc ignorant, ut audire possint, & timeant Dominum Deum suum cunctis diebus quibus versantur in terra, ad quam vos, Jordanem transiituro, pergitis obtinendam.

14 Et ait Dominus ad Moyse: Ecce prope sunt dies mortis tuæ: voca Josue, & stete in tabernaculo testimonii, ut præcipiam ei. Abierunt ergo Moyse & Josue, & steterunt in tabernaculo testimonii:

15 Apparuitque Dominus ibi in columna nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi.

16 Dixitque Dominus ad Moyse: Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus iste confurgens fornicabitur post deos alienos in terra, ad quam ingreditur ut habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo.

17 Et irascetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum, & abscondam faciem meam ab eo, & erit in devoracionem: invenient eum omnia mala & afflictiones, ira ut dicat in illo die: Vere quia non est Deus mecum, invenientur me hæc mala.

18 Ego autem abscondam, & celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala quæ fecit, quia secutus est deos alienos.

19 Nunc itaque scribite vobis canticum istud, & docete filios Israel: ut memoriter teneant, & ore decantent, & sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel.

20 Introducam enim eum in terram, pro qua juravi patribus ejus, lacte & melle manantem. Cumque comederint, & saturati, crassique fuerint, avertentur ad deos alienos, & servient eis: detrahentque mihi, & irritum facient pactum meum.

21 Postquam invenerint enim mala multa & afflictiones, respondebit eis canticum istud pro testimonio, quod nulla debebit oblivio ex ore seminis sui. Scio enim cogitationes ejus, quæ facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram, quam ei pollicitus sum.

22 Scripsit ergo Moyse canticum, & docuit filios Israel.

23 Præcepitque Dominus Josue filio Nun, & ait: Confortare, & esto robustus: tu enim introduces filios Israel in terram, quam pollicitus sum, & ego ero tecum.

24 Postquam ergo scripsit Moyse verba legis hujus in volumine, atque complevit:

25 Præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens:

26 Tollite librum istum, & ponite eum in latere arce fœderis Domini Dei vestri: ut sit ibi contra te in testimonium.

27 Ego enim scio contentionem tuam, & cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me, & ingrediente vobiscum, semper contentiose existis contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero?

28 Congregate ad me omnes majores natu per tribus vestras, atque doctores, & loquar audientibus eis sermones istos, & invocabo contra eos cælum & terram.

29 Novi enim quod post mortem meam inique ageris, & declinabis cirò de via, quam præcepi vobis: & occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irriteris eum per opera manuum vestrarum.

30 Locutus est ergo Moyse, audiente universo cœtu Israel, verba carminis hujus, & ad finem usque complevit.

† Num.
37. 1.
Supra
3. 27.

† Num.
37. 1.

† Supra
7. 2.

† Jos. 1.
6.
3. Reg.
2. 2.

CAPUT XXXII.

Canticum Moysi quo Dei refert beneficia, populi que ingratitude sapienter a Domino castigari: jubetur Moyses montem Abarim ascendere, ut promissam terram contempletur.

1 **A**udite celi quæ loquor, audiat terra verba oris mei.

2 Concresecat ut pluvia doctrina mea, sicut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stilla super gramina.

3 Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro.

4 Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus: judicium: Deus fidelis, & absque ulla iniquitate, justus & rectus.

5 Peccaverunt ei, & non filii ejus in fordibus: generatio prava atque perversa.

6 Hæcne reddis Domino popule stulte & insipienti? numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?

7 † Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi.

8 Quando dividebat Alcissimus gentes: quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel.

9 Pars autem Domini, populus ejus: Jacob funiculus hereditatis ejus.

10 Invenit eum in terra deserta, in loco horrois, & vastæ soliudinis: circumdavit eum, & docuit: & custodivit quasi pupillam oculi sui.

11 Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos voltans, expandit alas suas, & assumpsit eum, atque portavit in humeris suis.

12 Dominus solus lux ejus fuit: & non erat cum eo Deus alienus.

13 Constituit eum super excelsum terram: ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo.

14 Butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipè agnorum, & arietum filiorum Basan: & hircos cum medulla tritici, & sanguinem uvæ biberet meracissimum.

15 Incrassatus est dilectus, & recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutari suo.

16 Provocaverunt eum in diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.

17 Immolaverunt demoniis, & non Deo, diis quos ignorabant: novi recentisque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.

18 Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui.

19 Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui & filia.

20 Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo novissima eorum: generatio enim perversa est, & infideles filii.

21 Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus: & irritaverunt in vanitatibus suis: & ego provocabo eos in eo qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos.

22 Ignis succensus est in furore meo, & ardebat usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburent.

23 Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.

24 Consumantur fame, & devorabunt eos aves mortuæ amarissimos: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium.

25 Foris vastabit eos gladius, & intrus pavor, juvenem simul ac virginem, lactentem cum homine fene.

26 Dixi: Ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.

27 Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum, & dicerent: Manus nostra excelsa, & non Dominus, fecit hæc omnia.

28 Gens absque consilio est, & sine prudentia.

29 † Utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent.

30 Quo modo persequatur unus mille, & duo fugent decem milia? nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, & Dominus conclussit illos?

31 Non enim est Deus noster ut dii eorum: & inimici nostri sunt iudices.

32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva fellis, & botri amarissimi.

33 Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.

34 Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis?

35 † Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum: juxta est dies perditionis, & adesse festinant tempora.

36 Judicabit Dominus populum suum, & † in fervis suis miseretur: videbit quod infirmata sit manus, & clausi quoque defecerunt, residuaque consumpti sunt.

37 Et dicit: † Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?

38 De quorum victimis comedebant adipès, & bibebant vinum libaminum: surgant, & opulentur vobis, & in necessitate vos protegant.

39 Videte quod ego sim solus, & non sit alius Deus præter me: † ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego sanabo, & † non est qui de manu mea possit eruere.

40 Levabo ad cælum manum meam, & dicam: Vivo ego in æternum.

41 Si acuro ut fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me retribuam.

42 Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes, de crure occisorum, de captivitate, nudati inimicorum capitis.

43 † Laudate gentes populum ejus, quia sanguinem fervorum suorum ulciscetur: & vindictam retribuet in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui.

44 Venit ergo Moyses, & locutus est omnia verba cantici hujus in auribus populi, ipse & Josue filius Nun.

45 Complexitque omnes sermones istos, loquens ad universum Israel.

46 Et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis vestris custodire & facere, & implere universa quæ scripta sunt legis hujus:

47 Quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent: quæ facientes longo perseveretis tempore in terra, ad quam, Jordanem transiit, ingredimini possidendam.

48 Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens:

† Jer. 8.

† Jer. 9. 11.

† Eccli. 18. 1.

Rom. 12. 19.

Hebr. 10. 30.

† 2. Machab. 7. 6.

† Jer. 8. 18.

† 1. Reg. 2. 6.

Tob. 13. 2.

Sap. 16. 13.

† Job. 10. 7.

Sap. 16. 15.

† 2. Machab. 7. 6.

† Jer. 15. 14. Rom. 10. 19.

49 Ascende in montem istum Abarim, id est, transitum, in montem Nebo, qui est in terra Moab contra Jericho: & vide terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel obtinendam, & morare in monte.

50 Quem concedas iungeris populis tuis, † sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositis populis suis:

51 † Quia prævaricati estis contra me, in medio filiorum Israel, ad aquas contradictionis in Cades deserti Sin: & non sanctificastis me inter filios Israel.

52 Et contra videbis terram, & non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

CAPUT XXXIII.

Benedictus Moyses moriturus duodecim tribubus Israel, eisque olim adventura predicat.

1 Hæc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israel ante mortem suam.

2 Et ait: Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus est nobis: apparuit de monte Pharan, & cum eo sanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.

3 Dilexit populos, † omnes sancti in manu illius sunt: & qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.

4 Legem præcepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Jacob.

5 Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israel.

6 Vivat Ruben, & non moriatur, & sit parvus in numero.

7 Hæc est Judæ benedictio: Audi Domine vocem Judæ, & ad populum suum introduc eum: manus ejus pugnabunt pro eo, & adiutor illius contra adversarios ejus erit.

8 Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, & judicasti ad Aquas contradictionis.

9 Qui dixit patri suo, & matri suæ: Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro vos: & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt.

10 Judicia tua o Jacob, & legem tuam o Israel: ponent thymiama in furore tuo, & holocaustum super altare tuum.

11 Benedic Domine fortitudini ejus, & opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum ejus: & qui oderunt eum, non confurgant.

12 Et Benjamin ait: Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.

13 Joseph quoque ait: De benedictione Domini terra ejus, de pomis cæli, & rore, atque abyssu subsistente.

14 De pomis sanctum solis ac lunæ.

15 De vertice antiquorum montium, de pomis collum æternorum.

16 Et de frugibus terræ, & de plenitudine ejus. Benedictio illius † qui apparuit in rubo, venit super caput Joseph, & super verticem nazarei inter fratres suos.

17 Quasi primogeniti tauri puritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terræ: hæc sunt multitudines Ephraim: & hæc millia Manasse.

18 Et Zabulon ait: Letare Zabulon in exitu tuo, & Issachar in tabernaculis tuis.

19 Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas justitiæ. Qui inundatio-

nem maris quasi lac fugent, & chelauros absconditos arenarum.

20 Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requievit, cepitque brachium & verticem.

21 Et vidit principatum suum, quod in parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum principibus populi, & fecit justitias Domini, & judicium suum cum Israel.

22 Dan quoque ait: Dan cavulus leonis, sicut largitor de Basan.

23 Et Nephthali dixit: Nephthali abundantia persuadet, & plenus erit benedictionibus Domini: mare & meridiem possidebit.

24 Aser quoque ait: Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, & tingat in oleo pedem suum.

25 Ferrum & æs calceamentum ejus. Sicut dies juvenutis tue, ita & senectus tua.

26 Non est dens alius ut Deus rectissimi: ascensor cæli auxiliator tuus. Magnificencia ejus discurrunt nubes.

27 Habitaculum ejus sursum, & subter brachia sempiterna: exciet a facie tua inimicum, dicerque: Conterere.

28 Habitabit Israel confidenter, & solus. Oculus Jacob in terra frumenti & vini, callique caligabunt rore.

29 Beatus es tu Israel: quis similis tui popule, qui salvaris in Domino? secutum auxilium tui, & gladius gloriæ tue: negabunt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAPUT XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyses, & occulte a Deo sepultus fletur a populo, illique Josue substituitur; commendatur propheta Moyses a Dei familiaritate, & salvis per ipsum signis.

1 Ascendit † ergo Moyses de campestribus Moab super montem Nebo, in verticem Phasga contra Jericho: ostenditque ei Dominus omnem terram Galaad usque Dan,

2 Et universum Nephthali, terramque Ephraim & Manasse, & omnem terram Juda usque ad mare novissimum,

3 Et australem partem, & latitudinem campi Jericho civitatis palmarum usque Segor.

4 Dixitque Dominus ad eum: † Hæc est terra, pro qua juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam.

5 Mortuusque est ibi Moyses servus Domini, in terra Moab, jubente Domino:

6 Et sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor: & non cognovit homo sepulchrum ejus usque in presentem diem.

7 Moyses centum & viginti annorum erat quando mortuus est: non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt.

8 Fleveruntque eum filii Israel in campestribus Moab triginta diebus: & completi sunt dies plangus lugentium Moysen.

9 Josue vero filius Nun repletus est Spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Et obedierunt ei filii Israel, feceruntque sicut præcepit Dominus Moysi.

10 Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, quem nosse Dominus facie ad faciem,

11 In omnibus signis atque potentis, quam misit per eum, ut faceret in terra Egypti Pharaoni, & omnibus servis ejus, universaque terræ illius.

12 Et cunctam manum robustam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo Israel.

† Num. 20. 26. & 27. 11. † Num. 30. 12. & 27. 14.

† Sap. 3. 1. & 5. 2.

† Supra 3. 27. 2. Machab. 2. 4.

† Gen. 12. 7. & 15. 18.

† Exod. 3. 2.

LIBER JOSUE,

HEBRAICE JEHOUSA.

CAPUT PRIMUM.

Confortatus Josue a Domino monet populum ut se ad Jordanis transitum praparent in diem tertium; tribus autem Ruben, Gad, & dimidiam Manasse, ut fratres ad promissam terram armati ex condito procedant.

IT factum est post mortem Moyſi ſervi Domini, ut loqueretur Dominus ad Joſue filium Nun, miſtrum Moyſi, & diceret ei:

Moyſes ſervus meus mortuus eſt: ſurge, & tranſi Jordanem iſtum tu,

& omnis populus tecum, in terram, quam ego dabo filiis Iſrael.

3 † Omnem locum, quem calcaverit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut locutus ſum Moyſi.

4 A deſerto & Libano uſque ad fluvium magnum Euphraten, omnis terra Hebræorum uſque ad mare magnum contra ſolis occaſum erit terminus veſter.

5 Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis diebus vitæ tuæ: † ſicut fui cum Moyſe, ita ero tecum: non derelinquam te.

6 † Confortare, & eſto robuſtus: tu enim forte divides populo huic terram, pro qua juravi patribus ſuis, ut traderem eam illis:

7 Confortare igitur, & eſto robuſtus valde: tu cuſtodias, & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyſes ſervus meus: ne declines ab ea ad dexteram vel ad ſiniſtram, ut intelligas cuncta quæ agis.

8 Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut cuſtodias & facias omnia quæ ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.

9 Ecce præcipio tibi, confortare, & eſto robuſtus. Noli metueri, & noli timere: quoniam tecum eſt Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcumque perrexeris.

10 Præcipitque Joſue principibus populi, dicens: Tranſite per medium caſtrorum, & imperate populo, ac dicite:

11 Præparate volis cibaria: quoniam poſt diem tertium tranſibitis Jordanem, & intra-

bitis ad poſſidendam terram, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis.

12 Rubenitis quoque & Gaditis, & dimidiam tribui Manaſſe ait:

13 Mementore ſermonis, quem præcepit vobis Moyſes ſervus Domini, dicens: Dominus Deus veſter dedit vobis requiem, & omnem terram.

14 † Uxores veſtræ, & filii, ac jumenta manebunt in terra, quam tradidit vobis Moyſes trans Jordanem: vos autem tranſite armati ante fratres veſtros, omnes fortes manū, & pugnate pro eis,

15 Donec det Dominus requiem fratribus veſtris ſicut & vobis dedit, & poſſideant ipſi quoque terram, quam Dominus Deus veſter daturus eſt eis: & ſic revertemini in terram poſſeſſionis veſtræ, & habitabitis in ea, quam vobis dedit Moyſes ſervus Domini trans Jordanem contra ſolis ortum.

16 Reſponderuntque ad Joſue, atque dixerunt: Omnia, quæ præcepiſti nobis, faciemus: & quocumque miſeris, illumus.

17 Sicut obedivimus in cunctis Moyſi, ita obediemus & tibi: tantum ſit Dominus Deus tuus tecum, ſicut fuit cum Moyſe.

18 Qui contradixerit ori tuo, & non obediert cunctis ſermonibus quos præceperis ei, moriatur: tu tantum confortare, & viriliter age.

CAPUT II.

Miſi exploratores in urbem Jericho, a Rahab meretrice oculantur, promiſſa illi omnique illius familia miſericordia, incolumes redeunt in caſtra.

Miſit igitur Joſue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abſcondito: & dixit eis: Ire, & conſiderate terram, urbemque Jericho. † Qui pergentes ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis, nomine Rahab, & quieverunt apud eam.

2 Nuntiaturque eſt regi Jericho, & dictum: Ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctem de filiis Iſrael, ut explorarent terram.

3 Miſitque rex Jericho ad Rahab dicens: Educ viros, qui venerunt ad te, & ingreſſi ſunt domum tuam: exploratores quippe ſunt, & omnem terram conſiderare venerunt.

C A P U T I I I .

Siccitatem Dei miraculo Jordanem, præcones arca, populus tranſiſſe.

1 Igitur Joſue de nocte conſurgens movit caſtra: egredienteſque de Serim, venerunt ad Jordanem ipſe & omnes filii Iſrael, & morati ſunt ibi tres dies.

2 Quibus evolūtis, tranſierunt præcones per caſtrorum medium,

3 Et clamare cæperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, & ſacerdotes ſtirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque conſurgite, & ſequimini præcedentes:

4 Siquæ inter vos & arcam ſpatium cubitorum duum miſſum: ut procul videre poſſitis, & noſſe per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulatiſtis per eam: & cave te ne appropinquetis ad arcam.

5 Dixitque Joſue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos miracula.

6 Et ait ad ſacerdotes: Tollite arcam fœderis, & præcedite populum. Qui juſta complentes, tulerunt, & ambulaverunt ante eos.

7 Dixitque Dominus ad Joſue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Iſrael: ut ſciant quod ꝓ ſicut cum Moyſe fui, ita & tecum ſim.

8 Tu autem præcipe ſacerdotibus, qui portant arcam fœderis, & dic eis: Cum ingreſſi fueritis partem aquæ Jordanis, ſtate in ea.

9 Dixitque Joſue ad filios Iſrael: Accedite huc, & audite verbum Domini Dei veſtri.

10 Et rurlum: In hoc, inquit, ſciatis quod Dominus Deus vivens in medio veſtri eſt, & diſperdet in conſpectu veſtro Chananaum & Hethæum, & Hevæum & Pherezaum, & Gegeſæum quoque & Jebuſæum, & Amorrhæum.

11 ꝑ Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ: antecedit vos per Jordanem.

12 Parate duodecim viros de tribubus Iſrael, ſingulos per ſingulas tribus.

13 Et cum poſueroſit veſtigia pedum ſuorum, ſacerdotes qui portant arcam Domini Dei univerſæ terræ, in aquis Jordanis, aquæ que inferiores ſunt, decurrunt atque deſicent: quæ autem deſuper veniunt, in una mole conſiſtent.

14 Igitur egreſſus eſt populus de tabernaculis ſuis, ut tranſirent Jordanem: & ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum.

15 Ingreſſiſque eis Jordanem, & pedibus eorum in parte aquæ tinctis (Jordanis autem ripas alvei ſui tempore ꝓ meſſis impleverat)

16 Steterunt aquæ deſcendentes in loco uno, & ad intar montis intumefcentes apparebant procul, ab urbe quæ vocatur Adom uſque ad locum Sathban: quæ autem inferiores erant, in mare ſolitudinis (quod nunc vocatur mortuum) deſcenderunt, uſquequo omnino deſicerunt.

17 Populus autem incedebat contra Jericho: & ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccitatem hujum in medio Jordanis accincti, omniſque populus per arentem alveum tranſibat.

C A P U T I V .

Duodecim lapides de Jordane ſiccato ad poſteriorum memoriam colliguntur, aliiſque duodecim in ipſo Jordane alveo ſtatuantur.

1 Quibus tranſgreſſis, dixit Dominus ad Joſue:

2 Elige duodecim viros ſingulos per ſingulas tribus:

4 ꝑ Tollensque mulier viros, abſcondit, & ait: Fateor, venerunt ad me, ſed neſciebam unde eſſent:

ꝑ Cumque porta clauderetur in tenebris, & illi pariſter exierunt, neſcio quo abierunt: perſequimini cito, & comprehendetis eos.

6 Ipſa autem fecit accendere viros in ſolarium domus ſuæ, operuitque eos ſtipula ſini, quæ ibi erat.

7 Hi autem qui miſſi fuerant, ſecuti ſunt eos per viam quæ ducit ad vadum Jordanis: illiſque egreſſis itarum porta clauſa eſt.

8 Necdum obdormierant qui tærebant, & ecce mulier aſcendit ad eos, & ait:

9 Novi quod Dominus tradiderit vobis terram: etenim irruit in nos terror veſter, & elanguerunt omnes habitatores terræ.

10 Audivimus quod ꝑ ſecaverit Dominus aquas maris rubri ad veſtrum introitum, quando egreſſi eſtis ex Agypto: ꝑ & quæ feceritis duobus Amorrhæorum regibus, qui erant trans Jordanem, Sehon & Og, quos interfeciſtis.

11 Et hæc audientes percuimus, & elanguit cor noſtrum, nec remanſit in nobis ſpiritus ad introitum veſtrum: Dominus enim Deus veſter, ipſe eſt Deus in cælo ſurſum, & in terra deoſum.

12 ꝑ Nunc ergo jurate mihi per Dominum, ut quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis eum domo patris mei: deſiſque mihi verum ſignum.

13 Ut ſalvetis patrem meum & matrem, fratres ac ſorores meas, & omnia quæ illorum ſunt, & eratis animas noſtras a morte.

14 Qui reſponderunt ei: Anima noſtra ſit ꝓ vobis in mortem, ſi tamen non prodideris nos: cumque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te miſericordiam & veritatem.

15 Demiſit ergo eos per ſinem de fenestra: domus enim ejus hærebat muro.

16 Dixitque ad eos: Ad montana conſcendite, ne forte occurrant vobis revertentes: ibique laritate tribus diebus, donec redeant, & ſic ibitis per viam veſtram.

17 Qui dixerunt ad eam: Innoxii eſimus a juramento hoc, quo adjuſtaſti nos:

18 Si ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaveris eum in fenestra, per quam demiſiſti nos: & patrem tuum ac matrem, fratresque & omnem cognationem tuam, congregaveris in donum tuam.

19 Qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit, ſanguis ipſius erit in caput ejus, & nos erimus alieni. Cunctorum autem ſanguis, qui tecum in domo fuerit, redundabit in caput noſtrum, ſi eos aliquis tetigerit.

20 Quod ſi nos prodere volueris, & ſermonem iſtum proferre in medium, erimus mundi ab hoc juramento, quo adjuſtaſti nos.

21 Et illa reſpondit: Sicut locuti eſtis, ita fiat: demittensque eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra.

22 Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana, & manſerunt ibi tres dies, donec reverterentur qui fuerant perſecuti: quærentes enim per omnem viam, non reppererunt eos.

23 Qui lites urbem ingreſſis, reverſi ſunt, & deſcendenſem exploratores de monte: & tranſmiſſo Jordane, venerunt ad Joſue filium Num, narraveruntque ei omnia quæ acciderant ſibi.

24 Atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt cuncti habitatores ejus.

Exod. 14. 21. Num. 11. 24.

Infra 6. 22.

Supra 1. 5.

A. 7. 45.

Ecc. 14. 36.

CAPUT V.

3 Et præcipe eis, ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos poreris in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria.

4 Vocavitque Josue duodecim viros, quos elegerat de filiis Israel, singulos de singulis tribubus,

5 Et ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei vestri ad Jordanis medium, & portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris, juxta numerum filiorum Israel,

6 Ut sit signum inter vos: & quando interrogaverint vos filii vestri cras: dicentes: Quid sibi volunt isti lapides?

7 Respondelatis eis: Defecerat aqua Jordanis ante arcam fœderis Domini, cum transiret eum: idcirco positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israel usque in æternum.

8 Fecerunt ergo filii Israel sicut præcepit eis Josue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum filiorum Israel, usque ad locum in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos.

9 Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis: & sunt ibi usque in præsentem diem.

10 Sacerdotes autem, qui portabant arcam, stabant in Jordanis medio, donec omnia complerentur, quæ Josue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, & dixerat ei Moyses. Festinavitque populus, & transit.

11 Cumque transissent omnes, transivit & arca Domini, sacerdotesque pergebant ante populum.

12 Filii quoque Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios Israel, † sicut eis præceperat Moyses:

13 Et quadraginta pugnatorum millia per turmas, & cuneos, incedebant per plana atque campestria urbis Jericho.

14 In die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israel, ut timerent eum, sicut timebant Moysen, dum adviveret.

15 Dixitque ad eum:

16 Præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, ut ascendant de Jordane.

17 Qui præcepit eis, dicens: Ascendite de Jordane.

18 Cumque ascendissent portantes arcam fœderis Domini, & siccam humum calcare cepissent, reversæ sunt aquæ in alveum suum, & fluēbant sicut ante consueverant.

19 Populus autem ascendit de Jordane, decimo die mensis primi, & castrametati sunt in Galgalis contra orientalem plagam urbis Jericho.

20 Duodecim quoque lapides, quos de Jordanis alveo sumplerant, posuit Josue in Galgalis.

21 Et dixit ad filios Israel: Quando interrogaverint filii vestri cras patres suos, & dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?

22 Docebitis eos, atque dicetis: Per arenam alveum transivit Israel Jordanem istum,

23 Siccante Domino Leo vestro aquas ejus in conspectu vestro, donec transiretis:

24 † Sicut fecerat prius in mari rubro, quod siccauit donec transiremus:

25 Ut discant omnes terrarum populi fortissimam Domini manum, ut & vos timeatis Dominum Deum vestrum omni tempore.

Territur Chanaan; circumcisio fit in Galgalis, & Phafe celebratur; deficit manna ubi de fructibus terræ edunt, & angelus Domini Josue apparet.

1 Postquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Jordanem ad occidentalem plagam, & cuncti reges Chanaan, qui propinqua possidebant magni maris loca, quod siccafferat Dominus fuenta Jordanis coram filiis Israel donec transirent, dissolutum est cor eorum, & non remansit in eis spiritus, timentium introitum filiorum Israel.

2 Eo tempore ait Dominus ad Josue: Fac tibi culeros lapideos, & circumcide secundo filios Israel.

3 Fecit quod jusserrat Dominus, & circumcidit filios Israel in colle præputiorum.

4 Hæc autem causa est secundæ circumcissionis: Omnis populus, qui egressus est de Ægypto generis masculini, universi bellatores viri, mortui sunt in deserto per longissimos viæ circuitus,

5 Qui omnes circumcisii erant. Populus autem qui natus est in deserto,

6 Per quadraginta annos itineris lassimæ solitudinis, incircumcisus fuit: donec consummerentur qui non audierant vocem Domini, & quibus ante juraverat ut non offenderet eis terram lacte & melle manantem.

7 Horum filii in locum successerunt patrum, & circumcisii sunt a Josue: quia sicut nati fuerant, in præputio erant, nec eos in via aliquis circumciderat.

8 Postquam autem omnes circumcisii sunt, manserunt in eodem castrorum loco, donec sanarentur.

9 Dixitque Dominus ad Josue: Hodie abstulit opprobrium Ægypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala, usque in præsentem diem.

10 Manseruntque filii Israel in Galgalis, & fecerunt Phafe, quartadecima die mensis ad vespem, in campestribus Jericho:

11 Et comederunt de frugibus terræ die altero, azymos panes, & potentiam ejusdem anni.

12 Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terræ, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel, sed comederunt de frugibus præsentis anni terræ Chanaan.

13 Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, & vidit vium stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait: Noster es, an adversariorum?

14 Qui respondit: Nequaquam: sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio.

15 Cecidit Josue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum?

16 † Solve, inquit, calcæamentum tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque Josue ut sibi fuerat imperatum.

CAPUT VI.

Post varios septem dierum circuitus cum arca, Jericho capta funditus deletur, sola servatur Rahab cum suis: reedificatori urbis maledicitur.

1 Jericho autem clausa erat atque munita, timore filiorum Israel, & nullus egredi audebat aut ingredi.

† Num.
32. 38.

† Exod.
3. 5.
Ad. 7.
33.

† Exod.
14. 21.

2 Dixitque Dominus ad Josue: Ecce dedi in manu tua Jericho, & regem ejus, omnesque fortes viros.

3 Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem: sic facietis sex diebus.

4 Septimo autem die sacerdotes tollant septem buccinas, quarum usus est in jubileo, & precedant arcam fœderis: septiesque circuitibus civitatem, & sacerdotes clangent buccinis.

5 Cumque infonuerit vox tubæ longior atque concissor, & in auribus vestris increpaverit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent civitatis, intrredienturque singuli per locum contra quem steterint.

6 Vocavit ergo Josue filius Nun sacerdotes, & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & septem alii sacerdotes tollant septem jubileorum buccinas, & incedant ante arcam Domini.

7 Ad populum quoque ait: Ite, & circuite civitatem, armati, precedentes arcam Domini.

8 Cumque Josue verba finisset, & septem sacerdotes septem buccinis clangerent ante arcam fœderis Domini,

9 Omnisque precederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concerebant.

10 Præceperat autem Josue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur: donec veniat dies in quo dicam vobis: Clamate, & vociferamini.

11 Circuivit ergo arca Domini civitatem semel per diem, & reversa in castra, mansit ibi.

12 Igitur Josue de nocte confurgente, tulerrunt sacerdotes arcam Domini,

13 Et septem ex eis septem buccinas, quarum in jubileo usus est: præcedebantque arcam Domini ambulantes atque clangentes: & armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum sequebatur arcam, & buccinis personabat.

14 Circueveruntque civitatem secundo die semel, & reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus.

15 Die autem septimo, diluculo confurgentes, circueverunt urbem, sicut dispositum erat, septies.

16 Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes, dixit Josue ad omnem Israel: Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem:

17 Sitque civitas hæc anathema: & omnia quæ in ea sunt, Domino: sola Rahab meretrix vivat, cum universis qui cum ea in domo sunt: † abscondit enim nuntios quos direximus.

18 Vos autem cavete, ne de his quæ præcepta sunt, quippiam contingatis, & sitis prævaricationis rei: & omnia castra Israel sub peccato sint atque turbentur.

19 Quidquid autem auri & argenti fuerit, & vasorum æneorum ac ferri, Domino confectur, repositum in thesauris ejus.

20 † Igitur omni populo vociferante & clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitueque increpavit, muri illico corruerunt: & ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat: † ceperuntque civitatem,

21 Et interfecerunt omnia quæ erant in ea a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque & oves & asinos in ore gladii percusserunt.

22 Duobus autem viris, † qui exploratores missi fuerant, dixit Josue: Ingredimini domum mulieris meretricis, & prodicite eam, & omnia quæ illius sunt, sicut illi juramento firmatis.

23 † Ingressisque juvenes, eduxerunt Rahab, & parentes ejus, fratres quoque, & cunctam suppellectilem ac cognationem illius, & extra castra Israel manere fecerunt.

24 † Urbem autem, & omnia quæ erant in ea, succenderunt: absque auro & argento, & vasis æneis, ac ferro, quæ in ararium Domini consecrarunt.

25 Rahab vero meretricem, & domum patris ejus, & omnia quæ habebat, fecit Josue vivere, & habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem: eo quod abscondiderit nuntios, quos miserat ut explorarent Jericho. In tempore illo, imprecatus est Josue, dicens:

26 † Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit & edificaverit civitatem Jericho. In primogenito suo fundamenta illius jaciatur, & in novissimo liberorum ponatur portæ ejus.

27 Fuit ergo Dominus cum Josue, & nomen ejus vulgatum est in omni terra.

CAPUT VII.

Explorata urbe Hai cedit populus Israel hisibi: non propter factum de anathemate Jericho; quapropter post Josue lamentationem, missa sorte Achan lapidatur jussu Domini.

1 Illi † autem Israel prævaricati sunt mandatum, & usurpaverunt de anathemate. † Nam Achan filius Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda, tulit aliquid de anathemate: iratusque est Dominus contra filios Israel.

2 Cumque mitteret Josue de Jericho viros contra Hai, quæ est juxta Bethaven, ad orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascendite, & exploreate terram. Qui præcepta complentes exploraverunt Hai.

3 Et reversi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo vel tria millia virorum pergant, & deleant civitatem: quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos?

4 Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum. Qui statim terga vertentes,

5 Percussi sunt a viris urbis Hai, & corruerunt ex eis triginta sex homines: perfecti quoque sunt eos adversarii de porta usque ad Sabaïam, & ceciderunt per prona fugientes: perinuirque cor populi, & instar aquæ liquefactum est.

6 Josue vero scidit vestimenta sua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel: miseruntque pulverem super capita sua.

7 Et dixit Josue: Heu Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Jordanem fluxurum, ut traderes nos in manus Amorrhæi, & perderes? utinam ut cepimus, mansissemus trans Jordanem.

8 Mi Domine Deus quid dicam, videns Israel hostibus suis terga vertentem?

9 Assueti Chananei, & omnes habitatores terræ, & pariter conglobari circumdabant nos, atque debebant nomen nostrum de terra: & quid facies magno nomini tuo?

10 Dixitque Dominus ad Josue: Surge, cur facies pronus in terra?

† Supr. 11. 31. Hebr.

† Hebr. 11. 30.

† 1. Machab. 11. 15.

† Supr. 2. 10. 14.

† Hebr. 11. 31.

† Infra 8. 21.

† 3. Reg. 16. 34.

† Infra 22. 20. 1. Par. 2. 7.

11 Peccavit Israel, & pravaricatus est: pacium meum: tuleruntque de anathemate, & furati sunt aque mentis, & absconderunt inter vasa sua.

12 Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eoſque fugiet: quia pollutus est anathemate: non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum qui huius sceleris reus est.

13 Surge, sanctifica populum, & dic eis: † Sanctificamini in crastinum: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Anathema in medio tui est Israel: non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere.

14 Accedestique mane singuli per tribus vestras: & quicumque tribum fors invenerit, accedet per cognationes suas, & cognatio per domos, domusque per viros.

15 Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua: quoniam pravaricatus est pacium Domini, & fecit nefas in Israel.

16 Surgens itaque Josue mane, applicuit Israel per tribus suas, & inventa est tribus Juda.

17 Quæ cum juxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi:

18 Cujus domum in singulis dividens viros, invenit Achan filium Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Juda.

19 Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, & confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas.

20 Responditque Achan Josue, & dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel, & sic & sic feci.

21 Vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: & concupiscens abstuli, & abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossi humo operui.

22 Misit ergo Josue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repperunt cuncta abscondita in eodem loco, & argentum simul.

23 Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Josue, & ad omnes filios Israel, projeceruntque ante Dominum.

24 Tollens itaque Josue Achan filium Zare, argentumque & pallium, & auream regulam, filios quoque & filias ejus, boves & aunos, & oves, ipsamque tabernaculum, & cunctam suppellectilem: (& omnis Israel cum eo) duxerunt eos ad valem Achor:

25 Ubi dixit Josue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac: Lapidavitque eum omnis Israel: & cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt.

26 Congressaveruntque super eum † acervum magnum lapidum, qui permanet usque in presentem diem: Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius, Vallis Achor, usque hodie.

CAPUT VIII.

Expugnata Hai rex ejus suspenditur, erecto altari lapideo: Deuteronomium super lapides scribitur, & populo benedicuntur.

1 Dixit autem Dominus ad Josue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & conſurgens ascende in oppidum Hai: ecce tradidi in manu tua regem ejus, & populum, urbemque & terram.

2 Faciesque urbi Hai, & regi ejus, † sicut fecisti Jericho, & regi illius: prælam vero, & omnia animantia diripiatis vobis, pone infidias urbi post eam.

3 Surrexitque Josue, & omnis exercitus bellatorum cum eo, ut ascenderent in Hai: & electa triginta millia virorum fortium misit nocte.

4 Præcepitque eis, dicens: Ponite infidias post civitatem: nec longius recedatis: & eritis omnes parati.

5 Ego autem, & reliqua multitudo quemcumque est, accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierit contra nos, † sicut ante fecimus, fugiemus, & terga vertemus:

6 Donec persequentes ab urbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere sicut prius.

7 Nobis ergo fugientibus, & illis persequentibus, conſurgetis de infidiis, & vastabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras.

8 Cumque ceperitis, succendite eam, & sic omnia facietis, ut iusti.

9 Dimisitque eos, & perrexerunt ad locum infidiarum, sederuntque inter Bethel & Hai: ad occidentalem plagam urbis Hai: Josue autem nocte illa in medio mansit populi.

10 Surgensque diluculo recessit socios, & ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.

11 Cumque venissent & ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad septentrionalem urbis plagam, inter quam & eos erat vallis media.

12 Quinque autem millia viros elegerat, & posuerat in infidiis inter Bethel & Hai, & occidentali parte eusdem civitatis:

13 Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Josue nocte illa, & stetit in vallis medio.

14 Quod cum vidisset rex Hai, festinavit mane, & egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans quod post tergum lateret infidia.

15 Josue vero & omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, & fugientes per solitudinis viam.

16 At illi vociferantes pariter, & se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque recessissent a civitate,

17 Et ne unus quidem in urbe Hai & Bethel remansisset qui non persequeretur Israel (sicut eruperant aperta oppida relinquentes,)

18 Dixit Dominus ad Josue: Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.

19 Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis, infidias, quæ latebant, surrexerunt contestim: & pergentes ad civitatem, ceperunt, & succendebunt eam.

20 Viri autem civitatis, qui persequerantur Josue, respicientes & videntes fumum urbis ad caelum usque conscendere, non poterunt ultra hoc illucque diffugere: præsertim cum hi qui simulaverant fugam, & tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissime restitissent.

21 Vidensque Josue & omnis Israel quod capta esset civitas, & fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hai.

22 Siquidem & illi qui ceperant & succenderant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire ceperunt. Cum ergo ex utraque parte adversarii caderentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur,

† Lev. 20. 7. Num. 12. 18. Supr. 3. 5. 1. Reg. 16. 5.

† Supr. 6. 24.

† Supr. 7. 4.

† 1. Reg. 28. 17.

23 Regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, & obtulerunt Josue.

24 Igitur omnibus interfectis, qui Israellem ad desertam tendentem fuerant persecuti, & in eodem loco gladio cornentibus, reversi filii Israel percusserunt civitatem.

25 Erant autem qui in eodem die conciderant a viro usque ad mulierem, duodecim millia hominum, omnes urbis Hai.

26 Josue vero non contraxit manum, quam in sublime proreerat, tenens clypeum donec interficerentur omnes habitatores Hai.

27 Jumenta autem & prædam civitatis diviserunt sibi filii Israel, sicut præceperat Dominus Josue.

28 Qui succendit urbem, & fecit eam tumulum sempiternum:

29 Regem quoque ejus suspendit in pacibulo usque ad vesperam & solis occasum. Præcepitque Josue, & deposuerunt cadaver ejus de cruce: proieceruntque in ipso introitu civitatis, confesso super eum magno acervo lapidum, qui permanet usque in præsentem diem.

30 Tunc ædificavit Josue altare Domino Deo Israel in monte Hebal:

† Exod. 20. 25. Deut. 27. 5. 31 † Sicut præceperat Moyses famulus Domini filiis Israel, & scriptum est in volumine legis Moyfi: Altare vero de lapidibus impositis, quos ferrum non tergit: & obtulit super eo holocausta Domino, immolavitque pacificas victimas.

32 Et scripsit super lapides Deuteronomium legis Moyfi, quod ille digesserat coram filiis Israel.

33 Omnis autem populus, & majores natu, discessit ac iudices stabant ex utraque parte arce, in conspectu sacerdotum qui portabant arcam fœderis Domini, ut advena ita & indigena. Media pars eorum juxta montem Garizim, & media juxta montem Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israel.

34 Post hæc legit omnia verba benedictionis, & maledictionis, & cuncta que scripta erant in legis volumine.

35 Nihil ex his que Moyses jusserat, reliquit inactum, sed universa replicavit coram omni multitudine Israel, mulieribus ac parvulis & advenis, qui inter eos morabantur.

CAPUT IX.

Gabaonita simulatione longi itineris imponentes Josue & principibus Israelitarum, inreposito juramento salvantur, insecto tamen murmure, perpetua famulatio asringuntur.

1 Quibus auditis, sancti reges trans Jordanem, qui versabantur in montanis & campestribus, in maritimis ac litore magni maris, hi quoque qui habitabant juxta Libanum, Hethæus & Amorrhæus, Chananeus, Phereæus, & Hevæus, & Jebusæus.

2 Congregati sunt pariter ut pugnant contra Josue & Israel uno animo, eademque sententia.

3 At hi qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta que fecerat Josue, Jericho & Hai:

4 Et callide cogitantes, tulerunt sibi cibaria, saccos veteres atque imponentes, & utres vinarios scissos atque confisos.

5 Calceamentaque perantiqua que ad indicium vetustatis pittacis confusa erant, induti veteribus vestimentis: panes quoque, quos portabant ob viaticum, duri erant, & in frusta comminuti:

6 Perrexeruntque ad Josue, qui tunc morabatur in castris Gaigala, & dixerunt ei, atque simul omni Israeli: De terra longinqua venimus pacem vobiscum facere cupientes, Responderuntque viri Israel ad eos, atque dixerunt:

7 Ne forte in terra, qua nobis forte debetur, habitetis, & non possimus fœdus inite vobiscum.

8 At illi ad Josue, Servi, inquirunt, tui sumus. Quibus Josue ait: Quinam estis vos? & unde venistis?

9 Responderunt: De terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentæ ejus, cuncta que fecit in Agypto.

10 † Et duobus regibus Amorrhæorum qui fuerunt trans Jordanem, Sehon regi Hesebon, & Og regi Basan qui erat in Astaroth:

11 Dixeruntque nobis seniores, & omnes habitatores terræ nostræ: Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam, & occurrere eis, & dicite: Servi vestri sumus, fœdus inite nobiscum.

12 En, panes quando egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos, calidos sumpsimus, nunc sicci facti sunt, & veritate nimia comminuti.

13 Utres vini novos implevimus, nunc rupti sunt & soluti: vestes & calceamenta quibus induimur, & que habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita sunt, & panes consumpta.

14 Susceperunt igitur de cibariis eorum, & os Domini non interrogaverunt.

15 † Fecitque Josue cum eis pacem, & in initio fœdere pollicitus est quod non occiderentur: principes quoque multitudinis juraverunt eis.

16 Post dies autem tres in initio fœderis, audierunt quod in vicino habitarent, & inter eos futuri essent.

17 Moveruntque castra filii Israel, & venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula sunt, Gabaon, & Caphira, & Beroth, & Cariathairim.

18 Et non percusserunt eos, eo quod jurasset eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israel. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes.

19 Qui responderunt eis: Juravimus illis in nomine Domini Dei Israel, & idcirco non possumus eos contingere.

20 Sed hoc faciemus eis: Reserventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, si pejeraverimus:

21 Sed sic vivant, ut in usus universæ multitudinis ligna cadant, aquasque comportent. Quibus hæc loquentibus:

22 Vocavit Gabaonitas Josue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluistis, ut diceretis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio nostri sitis?

23 Itaque sub maledictione eritis, & non deficiet de stirpe vestra ligna cadens, aquasque comportans in domum Dei mei.

24 Qui responderunt: Nuntiamus est nobis servis tuis, quod promississet Dominus Deus tuus Moyfi servo suo, ut traderet vobis omnem terram, & disperderet cunctos habitatores ejus. Timuimus igitur valde, & providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, & hoc consilium inivimus.

25 Nunc autem in manu tua sumus: quod tibi bonum & rectum videntur, fac nobis.

26 Fecit ergo Josue ut dixerat, & liberavit eos de manu filiorum Israel, ut non occiderentur.

† Num. 31. 24.

† 3. Reg. 21. 2.

27 Decevitque in illo die eos esse in ministerio cuncti populi, & altaris Domini, cadentes ligna, & aquas comportantes, usque in præsens tempus, in loco quem Dominus elegerat.

CAPUT X.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immo sole unius diei spatio, vincuntur; & ex spelunca extracti suspenduntur, pluresque alii reges & civitates excinduntur.

I Quæ cum audisset Adonisedec rex Jerusalem, quod scilicet cepisset Josue Hai, & subvertisset eam (sicut enim fecerat Jericho & regis ejus, sic fecit Hai & regi illius) & quod transfugerent Gabaonitæ ad Israel, & essent foederati eorum,

2 Timuit valde. Urbis enim magna erat Gabaon, & una civitatum regaliū, & major oppido Hai, omnisque bellatores ejus fortissimi.

3 Misit ergo Adonisedec rex Jerusalem ad Oham regem Hebron, & ad Pharam regem Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon, dicens:

4 Ad me ascende, & ferte præsidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Josue, & ad filios Israel.

5 Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum, rex Jerusalem, rex Hebron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon, simul cum exercitibus suis, & castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam.

6 Habitatores autem Gabaon urbis obfesse miserunt ad Josue, qui tunc morabatur in castris apud Gagaliam, & dixerunt ei: Ne recahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum: ascende cito, & libera nos, serque præsidium: convenit enim adversum nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis.

7 Ascendit Josue de Gagalas, & omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi.

8 Dixitque Dominus ad Josue: Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit.

9 Irruit itaque Josue super eos repente, tota nocte ascendens de Gagalas:

10 Et concurbavit eos Dominus a facie Israel: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Bethoron, & percussit usque Azeca & Maceda.

11 Cumque fugerent filios Israel, & essent in descensu Bethoron, Dominus misit super eos lapides magnos de cælo usque ad Azeca: & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel.

12 Tunc locutus est Josue Domino, in die qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon.

13 Steteruntque † Sol & Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaque Sol in medio cæli, & non festinavit occumbere spatio unius diei.

14 Non fuit antea nec postea tam longa dies, obediens Domino voci hominis, & pugnante pro Israel.

15 Reversusque est Josue cum omni Israel in castra Gagalæ.

16 Fugerant enim quinque reges, & se absconderant in spelunca urbis Maceda.

17 Nuntiatumque est Josue, quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda.

18 Qui præcepit sociis, & ait: Volvite saxa ingentia ad os spelunca, & ponite viros indutrios, qui clausos custodiant:

19 Vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, & extremos quosque fugientium cadite: nec dimittat eos urbium suarum intrare præsidia, quos tradidit Dominus Deus in manus vestras.

20 Cælis ergo adversariis plaga magna, & usque ad internecionem pene consumpris, hi qui Israel fugere poterunt, ingressi sunt civitates munitas.

21 Reversusque est omnis exercitus ad Josue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani & integro numero: nullusque contra filios Israel mutare ausus est.

22 Præcepitque Josue, dicens: Aperite os spelunca, & producite ad me quinque reges, qui in ea latitant.

23 Feceruntque ministri ut sibi fuerat imperatum: & eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca, regem Jerusalem, regem Hebron, regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.

24 Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel, & ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite, & ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent, & subjectorum colla pedibus calcarent,

25 Rursum ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis, confortamini & estote robusti: sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis.

26 Percussitque Josue, & interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites: fueruntque suspensi usque ad vesperum.

27 † Cumque occumberet sol, præcepit sociis ut deponerent eos de parvulis. Qui depositos procecerunt in speluncam, in qua latuerant, & posuerunt super os ejus saxa ingentia, quæ permanent usque in præsens.

28 Eodem quoque die Macedam cepit Josue, & percussit eam in ore gladii, regemque illius interfecit, & omnes habitatores ejus: non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Bectique regi Maceda, sicut fecerat regi Jericho.

29 Transiit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, & pugnabat contra eam:

30 Quam tradidit Dominus cum rege suo in manus Israel: percusseruntque urbem in ore gladii, & omnes habitatores ejus: non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna, † sicut fecerant regi Jericho.

31 De Lebna transiit in Lachis cum omni Israel: & exercitu per gryum disposito oppugnabat eam.

32 Tradiditque Dominus Lachis in manus Israel, & cepit eam die altero, atque percussit in ore gladii, omnemque animam quæ fuerat in ea, sicut fecerat Lebna.

33 Eo tempore ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percussit Josue cum omni populo ejus usque ad internecionem.

34 Transiitque de Lachis in Eglon, & circumdedit.

35 Atque expugnavit eam eadem die: percussitque in ore gladii omnes animas quæ erant in ea, juxta omnia quæ fecerat Lachis.

36 Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron, & pugnabat contra eam:

37 Cepit eam, & percussit in ore gladii, regem quoque ejus, & omnia oppida regionis illius, universaque animas quæ in ea fuerant commotate: non reliquit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Eglon, sic fecit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit consumens gladio.

† Deut. 21. 23.

† Supr. 6. 2.

38 Inde reversus in Dabir,

39 Cepit eam atque vastavit: regem quoque ejus atque omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii: non dimisit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Hebron & Leba & regibus eorum, sic fecit Dabir & regi illius.

40 Percussit itaque Josue omnem terram montanam & meridianam atque campestris, & Aseoth, cum regibus suis: non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat interfecit, sicut præceperat ei Dominus Deus Israel.

41 A Cadesbarne usque Gazam. Omnem terram Gosen usque Gabaon,

42 Universosque reges, & regiones eorum, uno impetu cepit atque vastavit: Dominus enim Deus Israel pugnavit pro eo.

43 Reversusque est cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala.

CAPUT XI.

Expugnat Josue regem Jabin cum aliis plurimis regibus ac populis, omnia servans que Dominus Moysi præceperat.

1 **Q**Uæ cum audisset Jabin rex Afor, misit ad Jobab regem Madon, & ad regem Semeron, atque ad regem Achsaph.

2 Ad reges quoque Aquilonis, qui habitabant in montanis & in planitie contra meridiem Ceneroth, in campestribus quoque & in regionibus Dor juxta mare:

3 Chananaeum quoque ab oriente & occidente, & Amorrhæum atque Hethæum ac Pherezæum & Jebuzæum in montanis: Hevæum quoque qui habitabat ad radices Hermon in terra Maspha.

4 Egressisque sunt omnes cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena quæ est in littore maris, equi quoque & currus immensæ multitudinis.

5 Conveneruntque omnes reges isti in unum ad aquas Merom, ut pugnarent contra Israel.

6 Dixitque Dominus ad Josue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israel: equos eorum subvertabis, & currus igne combures.

7 Venitque Josue, & omnis exercitus cum eo, adversus illos ad aquas Merom subito, & irruerunt super eos.

8 Tradiditque illos Dominus in manus Israel. Qui percusserunt eos, & persecuti sunt usque ad Sidonem magnam, & Aquas Maserophora, campumque Maspha, qui est ad orientalem illius partem. Ita percussit omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias.

9 Fecitque sicut præceperat ei Dominus, equos eorum subvertavit, currusque combussit igni.

10 Reversusque statim cepit Afor: & regem ejus percussit gladio. Afor enim antiquitus inter omnia regna hæc principatum tenebat.

11 Percussitque omnes animas, quæ ibidem morabantur: non dimisit in ea ullas reliquias, sed usque ad internecionem universa vastavit, ipsamque urbem peremit incendio.

12 Et omnes per circuitum civitates, regesque eorum cepit, percussit atque delevit, sicut præceperat ei Moyses famulus Domini.

13 Absque urbibus, quæ erant in collibus & in rumulis sitæ, ceteras succendit Israel: unam tantum Afor munificentissimam flamma consumpsit.

14 Omnemque prædam istarum urbium ac jumenta diviserunt sibi filii Israel, cunctis hominibus interfectis.

15 † Sicut præceperat Dominus Moysi servo suo, ita præcepit Moyses Josue, & ille universa complevit: non perterit de universis mandatis, nec unam quidem verbum quod jussisset Dominus Moysi.

16 Cepit itaque Josue omnem terram montanam, & meridianam, terramque Gosen, & planitiem, & occidentalem plagam, montemque Israel, & campestris ejus:

17 Et partem montis quæ ascendit Seir usque Baalgad, per planitiem Libani subter montem Hermon: omnes reges eorum cepit, percussit, & occidit.

18 Multo tempore pugnavit Josue contra reges istos.

19 Non fuit civitas quæ se traderet filiis Israel, præter Hevæum, qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cepit.

20 Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, & pugnarent contra Israel & caderent, & non mererentur ullam clementiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus Moysi.

21 In illo tempore venit Josue, & interfecit Enacim de montanis, Hebron, & Dabir, & Anab, & de omni monte Juda & Israel, urbesque eorum delevit.

22 Non reliquit ullum de stirpe Enacim, in terra filiorum Israel: absque civicaribus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus solis relicti sunt.

23 Cepit ergo Josue omnem terram, sicut locutus est Dominus ad Moysen, & tradidit eam in possessionem filiis Israel secundum partes & tribus suas: quævitque terra a præliis.

CAPUT XII.

Numeraunt reges 31 circa & ultra Jordanem, quos percusserunt Moyses & Josue.

1 **H**I sunt reges, quos percusserunt filii Israel, & possederunt terram eorum trans Jordanem ad solis ortum, a torrente Arnon usque ad montem Hermon, & omnem orientalem plagam quæ respicit solitudinem.

2 Sehon rex Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon, dominatus est ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, & medietatis partem in valle, dimidiaque Galaad, usque ad torrentem Jaboc, qui est terminus filiorum Ammon.

3 Et a solitudine usque ad mare Ceneroth contra orientem, & usque ad mare deserti, quod est mare salissimum, ad orientalem plagam per viam quæ ducit Bechsmoth: & ab australi parte, quæ subjacet Aseoth, Phasga.

4 Terminus Og regis Basan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Aithroth, & in Edrai, & dominatus est in monte Hermon, & in Selecha, atque in universa Basan, usque ad terminos.

5 Gessuri, & Machati, & dimidia partem Galaad: terminos Sehon regis Hesebon.

6 Moyses famulus Domini, & filii Israel percusserunt eos, tradiditque terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis, & Gaditis, & dimidia tribui Manasse.

7 Hi sunt reges terræ, quos percussit Josue, & filii Israel, trans Jordanem ad occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani, usque ad montem cujus pars ascendit in Seir: tradiditque eam Josue in possessionem tribus Israel, singulis partes suas.

8 Tam in montanis quam in planis atque campestribus. In Aseoth, & in solitudine, ac in meridie Hethæus fuit & Amorrhæus, Chananaeus & Pherezæus, Hevæus & Jebusæus.

† Exod. 14. 11. Deut. 7. 1.

† Deut. 7. 1.

9 Rex Jericho unus: rex Hai, quæ est ex latere Bethel, unus:
 10 Rex Jerusalem unus, rex Hebron unus:
 11 Rex Jerimoth unus, rex Lachis unus,
 12 Rex Eglon unus, rex Gazer unus,
 13 Rex Dalit unus, rex Gader unus,
 14 Rex Herma unus, rex Hered unus,
 15 Rex Lebna unus, rex Odullam unus,
 16 Rex Maceda unus, rex Bethel unus,
 17 Rex Taphua unus, rex Opher unus,
 18 Rex Aphec unus, rex Saron unus,
 19 Rex Madon unus, rex Afor unus,
 20 Rex Semeron unus, rex Achsaph unus,
 21 Rex Thenac unus, rex Mageddo unus,
 22 Rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli unus,
 23 Rex Dor, & provinciæ Dor unus, rex Gentium Galgal unus,
 24 Rex Therfa unus: omnes reges triginta unus.

CAPUT XIII.

Subet Dominus Josue ut terram occupatam Israelitis dividat: recensentur jam ante assignata portiones Ruben, Gad, & dimidia tribui Manasse trans Jordanem.

1 Josue senex, profectaque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum: Seniisti & longævus es, terraque lacrimosa derelicta est, quæ necdum sorte divisa est:

2 Omnis videlicet Galilæa, Philisthim, & universa Gessuri.

3 A fluvio turbido, qui irrigat Egyptum, usque ad terminos Accaron contra aqilonem: Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philisthim dividitur, Gazæos, & Azotios, Ascalonitas, Gerthæos, & Accaronitas.

4 Ad meridiem vero sunt Hevai, omnis terra Chanaan, & Maara Sidoniorum, usque Apheca & terminos Amorrhæi.

5 Ejusque consilia. Libani quoque regio contra orientem, a Baalad sub monte Hermon, donec ingrediaris Emath.

6 Omnium qui habitant in monte, a Libano usque ad aquas Maserephot, universique Sidonii. Ego sum qui delebo eos a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem hereditatis Israel, sicut præcepi tibi.

7 Et nunc divide terram in possessionem novem tribubus, & dimidiæ tribui Manasse,

8 Cum qua Rubeni & Gad possederunt terram, † quam tradidit eis Moyses famulus Domini, trans fluentia Jordanis ad orientalem plagam.

9 Ab Aroer, quasita est in ripa torrentis Arnon, & in vallis medio, universaque campestris Medaba, usque Dibon.

10 Et cunctas civitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, usque ad terminos filiorum Ammon.

11 Et Galaad, ac terminum Gessuri & Machari, & omnem montem Hermon, & universam Bafan, usque ad Salecha,

12 Omne regnum Og in Bafan, qui regnavit in Astaroth & Edrai, ipse fuit de reliquiis Raphaim: percussitque eos Moyses, atque delevit.

13 Nolueruntque disperdere filii Israel Gessuri & Machari: & habitaverunt in medio Israel usque in præteritum diem.

14 † Tribui autem Levi non dedit possessionem: sed sacrificia & victimæ Domini Dei Israel, ipsa est ejus hereditas: sicut locutus est illi.

15 Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben juxta cognationes suas.

16 Fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, & in valle ejusdem torrentis media: universam planitiem, quæ ducit Medaba,

17 Et Hesebon, cunctoque viculos earum, qui sunt in campestribus Dibon quoque, & Bamothbaal, & oppidum Baalmaon.

18 Et Jassa, & Cedimoth, & Mephaath,
 19 Et Cariathaim, & Sabama, & Sarathafar in monte convallis.

20 Bethphogor & Avedoth, Phasga & Bethiesimoth.

21 Et omnes urbes campestris, universaque regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, † quem percussit Moyses cum principibus Madian: Hevatum, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe duces Sehon habitatores terræ.

22 Et Baalam filium Beor ariolum occiderunt filii Israel gladio cum ceteris interfectis.

23 Factusque est terminus filiorum Ruben Jordanis fluvius. Hac est possessio Rubenitarum per cognationes suas urbium & viculorum.

24 Deditque Moyses tribui Gad & filiis ejus per cognationes suas possessionem, cujus hæc divisio est.

25 Terminus Jafer, & omnes civitates Galaad, & dimidiā partem terræ filiorum Ammon, usque ad Aroer, quæ est contra Rabba.

26 Et ab Hesebon usque Ramoth, Masphe & Betonim: & a Manaim usque ad terminos Dabir.

27 In valle quoque Betharan, & Bethnerra, & Socoth, & Saphon reliquam partem regni Sehon regis Hesebon: hujus quoque finis, Jordanis est, usque ad extremam partem maris Cenereth trans Jordanem ad orientalem plagam.

28 Hæc est possessio filiorum Gad per familias suas, civitates & villæ earum.

29 Dedit & dimidiā tribui Manasse, filiisque ejus juxta cognationes suas possessionem.

30 Cujus hoc principium est: a Manaim universam Bafan, & cuncta regna Og, rex Bafan, omnesque vicos Jair, qui sunt in Bafan, sexaginta oppida.

31 Et dimidiā partem Galaad, & Astaroth, & Edrai, urbes regni Og in Bafan: filiis Machir, filii Manasse, dimidiā parti filiorum Machir juxta cognationes suas.

32 Hanc possessionem divisit Moyses in campestribus Moab trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.

33 † Tribui autem Levi non dedit possessionem: quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus, ut locutus est illi.

CAPUT XIV.

Caleb accipit Hebron in hereditatem sibi a Deo promissam, eo quod alis exploratoribus detrahentibus terra promissa, ipse sequutus sit Danimum.

1 Hoc est quod possederunt filii Israel in terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos & Josue filius Nun, & principes familiarum per tribus Israel:

2 Sorte omnia dividentes, † sicut præcepit Dominus in manu Moysi, novem tribubus, & dimidiæ tribui.

3 Duabus enim tribubus, & dimidiæ, dedit Moyses trans Jordanem possessionem: abique Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos:

† Num. 32. 8.

† Num. 32. 33.

† Num. 18. 20.

† Num. 18. 20.

† Num. 43. 33.

4 Sed in eorum successerunt locum filii Joseph in duas divisi tribus, Manasse & Ephraim: nec acceperunt Levitas aliam in terra partem, nisi urbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda iumenta & pecora sua.

5 Sicut præceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filii Israël, & dividerunt terram.

6 Accesserunt itaque filii Juda ad Josue in Galgala, locutusque est ad eum Caleb filius Jephone Cenezæus: † Nostrum quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me & te in Cadesbarne.

7 Quadraginta annorum eram, quando misit me Moyses famulus Domini de Cadesbarne, ut considerarem terram, nunciavi que ei quod nihil verum videbar.

8 Fratres autem mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt cor populi: & nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum.

9 Juravique Moyses in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit possessio tua, & filiorum tuorum in æternum: quia secutus es Dominum Deum meum.

10 Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est usque in præsentem diem. Quadraginta & quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israël per solitudinem: hodie octoginta quinque annorum sum,

11 Sic valens, ut evalebam tempore quando ad explorandum missus sum: † illius in me temporis foris quoque usque hodie perseveravi, tam ad bellandum quam ad gradiendum.

12 Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim sunt, & urbes magna atque munitæ: si forte sit Dominus mecum, & poterit delere eos, sicut promissum mihi.

13 Benedixitque ei Josue: & tradidit ei Hebron in possessionem.

14 Atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone Cenezæo usque in præsentem diem: quia secutus est Dominum Deum Israël.

15 Nomen Hebron ante vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est: & terra cessavit a præliis:

CAPUT XV.

Sors tribus Juda, civitates & villa earum. Orthoniel accipit Axam filiam Caleb, eo quod obtinuerit Cariath Sepher, additurque ei terra irrigua.

1 **I**gitur sors filiorum Judæ per cognationes suas ista fuit: † A termino Edom, desertum Sin contra meridiem, & usque ad extremam partem Australis plagæ.

2 Initium ejus a summitate maris salissimum, & a lingua ejus, que respicit meridiem.

3 Egrediturque contra ascensum Scorpionis, & pertransit in Sina: ascenditque in Cadesbarne, & pervenit in Esion, ascendens ad Adar, & circumiens Carcaæ.

4 Atque inde pertransiens in Asemona, & perveniens ad torrentem Ægypti: eruntque termini ejus mare magnum: hic erit finis meridiana plagæ.

5 Ab oriente vero erit initium, mare salissimum usque ad extrema Jordanis: & ea que respiciunt ad aquilonem, a lingua maris usque ad eundem Jordanis fluvium.

6 Ascenditque terminus in Beth Hagla, & transit ab aquilone in Beth Araba: ascendens ad lapidem Boen filii Ruben.

7 Et tendens usque ad terminos Debera de Valle Achor, contra aquilonem respiciens

Galgala, que est ex adverso Ascensionis Adommini, ab australi parte torrentis: transitque aquas, que vocantur Fons solis: & erunt exitus ejus ad Fontem Rogel.

8 Ascenditque per convallem filii Ennom ex latere Jebusæi ad meridiem, hæc est Jerusalem: & inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Geennom ad occidentem in summitate vallis Raphaim contra aquilonem.

9 Pertransitque a vertice montis usque ad fontem aque Nephtha: & pervenit usque ad vicus montis Ephron: inclinaturque in Baala, que est Cariathiarim, id est, urbs filiarum.

10 Et circuit de Baala contra occidentem, usque ad montem Seir: transitque juxta latum montis Jarim ad aquilonem in Cheslon: & descendit in Beesfames, transitque in Thamma.

11 Et pervenit contra aquilonem partis Accaron ex latere: inclinaturque Sechrona, & erant montem Baala: pervenitque in Iebneel, & magni maris contra occidentem sine concluditur.

12 Hi sunt termini filiorum Judæ per circuitum in cognationibus suis.

13 Caleb vero filio Jephone dedit partem in medio filiorum Judæ, sicut præceperat ei Dominus: Cariath Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.

14 † Delevitque ex ea Caleb tres filios Enac, Sefai & Ahiman & Tholmai de stirpe Enac.

15 Atque inde concendens venit ad habitatores Dabir, que prius vocabatur Cariath Sepher, id est, civitas litterarum.

16 Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

17 Cepitque eam Orthoniel filius Cenes frater Caleb junior: deditque ei Axam filiam suam uxorem.

18 Quæ, cum pergeret simul, stasia est a viro suo ut peteret a patre suo agrum, suspiravitque ut sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes, inquit?

19 At illa respondit: Da mihi benedictionem: Terram australem & arentem dediti mihi, junge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguam superius & inferius.

20 Hæc est possessio tribus filiorum Judæ per cognationes suas.

21 Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Judæ juxta terminos Edom a meridie: Cabseel & Eder & Jagur,

22 Et Cyna & Dimona & Adada,

23 Et Cades & Afor & Jethiam,

24 Ziph & Telem & Baloth,

25 Afor nova & Carioth, Hefron, hæc est Afor.

26 Aman, Sanna, & Molada,

27 Et Afergadda & Haffemom & Bethpheler,

28 Et Haterfual & Bersabee & Baziothia,

29 Et Baala & Iim & Efem,

30 Et Eltholad & Cesil & Harma,

31 Et Siceleg & Medemena & Senlenna,

32 Lebath & Selim & Aen & Remmon: omnes civitates viginovem, & villæ earum.

33 In campesribus vero: Estaol & Sarea & Afsena,

34 Et Zanoë & Angannim & Taphua & Enaim,

35 Et Jerinoth & Adullam, Socho & Azeca,

36 Et Saraim & Adichaim, & Gadera & Gederothaim: urbes quattuordecim, & villæ earum.

37 Sanzen & Hadassa & Magdalga,

38 Delean & Mafepha & Jethel,

† Num.
14. 24.

† Excl.
46. 11.

† Judic.
1. 20.

† Num.
34. 3.

39 Lachis & Bascath & Eglon.
40 Chebron & Leheman & Cethlis.
41 Et Gideroth & Berthagon & Naama & Macedonia: civitates sedecim, & villæ earum.

42 Labana & Ether & Afan,
43 Jephtha & Epha & Nesib,
44 Et Cella & Achizib & Marefa: civitates novem, & villæ earum.

45 Accaron cum vicis & villulis suis.
46 Ab Accaron usque ad mare: omnia que vergunt ad Azotum & viculos ejus.

47 Azotus cum vicis & villulis suis. Gaza cum vicis & villulis suis, usque ad torrentem Egypti, & mare magnum terminus ejus.

48 Et in monte: Samir & Jerher & Socoth
49 Et Danna & Cariathenna, hæc est Dabit:

50 Anab & Istemo & Anim,
51 Gofen & Olon & Gilo: civitates undecim & villæ earum.

52 Arab & Ruma & Efsan,
53 Et Janum & Bethathaphua & Apheca.
54 Achmartha, & Canatharbe, hæc est Hebron, & Sior: civitates novem, & villæ earum.

55 Maon & Carmel & Ziph & Jota,
56 Jezrael & Jucadam & Zanoe,
57 Accain, Gabaa, & Thanina: civitates decem, & villæ earum.

58 Halhul, & Bessut, & Gedor,
59 Mareth, & Bethanoth, & Etecon: civitates sex, & villæ earum.

60 Cariathbaal, hæc est Cariathiarim urbs silvarum, & Arebba: civitates duæ, & villæ earum.

61 In deserto Betharaba, Meddin, & Sachacha.

62 Et Nebfan, & civitas salis, & Engaddi: civitates sex, & villæ earum.

63 Jebusium autem habitatorem Jerusalem non poruerunt filii Juda delere: habitavit Jebusæus cum filiis Juda in Jerusalem usque in præsentem diem.

CAPUT XVI.

Sors Ephraim, urbes & viculorum, mansio- que inter hos Chananeus tributarius.

1 Cecidit quoque sors filiorum Joseph, ab Jordane contra Jericho & aquas ejus ab oriente: solivudo que ascendit de Jericho ad montem Bethel:

2 Et egredietur de Bethel Luza: transietque terminum Archi, Acharoth.

3 Et descendit ad occidentem juxta terminum Jephleri, usque ad terminos Beth horon inferioris, & Gazer: finiunturque regiones ejus mari magno:

4 Possederuntque filii Joseph Manasse & Ephraim.

5 Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas: & possessio eorum contra orientem Aaroth addar usque Beth horon superiorem.

6 Egredianturque confinia in mare: Machmethath vero aquilonem respicit, & circuit terminos contra orientem in Thanathsele: & pertransit ab oriente Janoe.

7 Descenditque de Janoe in Aaroth & Naarathia: & pervenit in Jericho, egrediturque ad Jordanem.

8 De Taphua pertransit contra mare in Vallem arundineti, suntque egressus ejus in mare salissimum: hæc est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas.

9 Urbesque separate sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse, & villæ earum.

10 Et non interfecerunt filii Ephraim Chananeum, qui habitabat in Gazer: habitavitque Chananeus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

CAPUT XVII.

Media tribui Manasse & siliabus Salphaad sortes assignantur, & augetur sors filiorum Joseph.

1 Cecidit autem sors tribui Manasse: (ipse enim est primogenitus Joseph) Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugator, habuitque possessionem Galaad & Basan:

2 † Et reliquis filiorum Manasse juxta familias suas, filiis Abiezer, & filiis Helec, & filiis Efriel, & filiis Sechem, & filiis Hephher, & filiis Semida: isti sunt filii Manasse filii Joseph, mares, per cognationes suas. † Num. 26. 37.

3 † Salphaad vero filio Hephher filii Galaad filii Machir filii Manasse, non erant filii, sed solæ filiae: quarum ista sunt nomina, Maala & Noa, & Hegla & Melcha & Thersa. † Num. 27. 1. & 36. 11.

4 Veneruntque in conspectu Eleazari sacerdotis, & Josue filii Nun, & principum, dicentes: Dominus præcepit per manum Moysi, ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis juxta imperium Domini possessionem in medio fratrum patris earum.

5 Et ceciderunt funiculi Manasse, decem, abque terra Galaad & Basan trans Jordanem.

6 Filii enim Manasse possederunt hereditatem in medio filiorum ejus. Terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse qui reliqui erant.

7 Fuitque terminus Manasse ab Afer, Machmethath quæ respicit Sichein: & egredietur ad dexteram juxta habitatores fontis Taphua.

8 Etenim in sorte Manasse ceciderat terra Taphua, quæ est juxta terminos Manasse filiorum Ephraim.

9 Descenditque terminus Vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ in medio sunt urbium Manasse: terminus Manasse ab aquilone torrentis, & exitus ejus pergit ad mare:

10 Ita ut possessio Ephraim sit ab austro, & ab aquilone Manasse, & utramque claudat mare, & conjungantur sibi in tribu Afer ab aquilone, & in tribu Issachar ab oriente.

11 Fuitque hereditas Manasse in Issachar & in Afer, Bethfan & viculi ejus, & Jebaam cum viculis suis, & habitatores Dor cum oppidis suis, habitatores quoque Endor cum viculis suis: similiterque habitatores Thenac cum viculis suis, & habitatores Mageddo cum viculis suis, & tertia pars urbis Nopher.

12 Nec poruerunt filii Manasse has civitates subvertere, sed cepit Chananeus habitare in terra sua.

13 Postquam autem convalescerunt filii Israel, subjecerunt Chananeos, & fecerunt sibi tributarios, nec interfecerunt eos.

14 Locutique sunt filii Joseph ad Josue, & dixerunt: Quare dedisti mihi possessionem fortis & funiculi unius, cum sum tanta multitudine, & benedixerit mihi Dominus?

15 Ad quos Josue ait: Si populus multus es, ascende in silvam, & succide tibi sparta in terra Pherезæi & Raphaim: quia angusta est tibi possessio montis Ephraim.

16 Cui responderunt filii Joseph: Non poterimus ad montana descendere, cum ferreis curribus utantur Chananeus, qui habitant in terra campeltri, in qua sita: sunt Bethfan cum viculis suis, & Jezrael mediam possidens vallem.

17 Dixitque Josue ad domum Joseph, Ephraim & Manasse: Populus multus es, & maris fortitudinis, non habebis fortem unam.

18 Sed transibis ad montem, & succides riberi, atque purgabis ad habitandum spacia: & poteris ultra procedere cum subverteris Chanaanum, quem dicis ferreos habere currus, & esse fortissimum.

CAPUT XVIII.

Mittuntur qui describant terram reliquarum septem tribuum, & assignatur fors Benjamin.

1 Congregatique sunt omnes filii Israel in Silo, ibique fixerunt tabernaculum testimonii, & fuit eis terra subiecta.

2 Remanserant autem filiorum Israel septem tribus, quae necdum acceperant possessiones suas.

3 Ad quos Josue ait: Usquequo mactetis ignavia, & non intratis ad possidendam terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum dedit vobis?

4 Eligite de singulis tribubus terenos viros, ut mittam eos, & pergant atque circumceant terram, & describant eam juxta numerum uniuscujusque multitudinis: referantque ad me quod descriperint.

5 Dividite vobis terram in septem partes: Judas sit in terminis suis ab australi plaga, & domus Joseph ab aquilone.

6 Mediam inter hos terram in septem partes describite: & huc venietis ad me, ut coram Domino Deo vestro mittam vobis hic fortem:

7 Quia non est inter vos pars Levitarum, sed sacerdotium Domini est eorum hereditas. Gad autem & Ruben, & dimidia tribus Manasse, jam acceperant possessiones suas trans Jordanem ad orientalem plagam: quas dedit eis Moyses famulus Domini.

8 Cumque surrexissent viri, ut pergerent ad describendam terram, praecepit eis Josue, dicens: Circuite terram, & describite eam, ac revertimini ad me: ut hic coram Domino, in Silo, mittam vobis fortem.

9 Itaque perrexerunt: & lustrantes eam, in septem partes diviserunt, scribebant in volumine. Reverisque sunt ad Josue in castra Silo.

10 Qui misit fortes coram Domino in Silo, divisitque terram filii Israel in septem partes.

11 Et ascendit fors prima filiorum Benjamin per familias suas, ut possiderent terram inter filios Juda & filios Joseph.

12 Fuitque terminus eorum contra aquilonem a Jordane: pergens juxta latus Jericho septentrionalis plagae, & inde contra occidentem ad montana descendens, & perveniens ad solitudinem Bethaven,

13 Atque pertransiens juxta † Luzam ad meridiem, ipsa est Bethel: descenditque in Ataroth addar, in montem qui est ad meridiem Beth horon inferioris:

14 Et inclinatur circuitus contra mare ad meridiem montis qui respicit Beth horon contra Africum: suntque exitus ejus in Cariath baal, quae vocatur & Cariathiarim, urbem filiorum Juda: haec est plaga contra mare, ad occidentem.

15 A meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, & pervenit usque ad fontem aquarum Nephtoa.

16 Descenditque in partem montis, qui respicit vallem filiorum Ennon: & est contra

septentrionalis plagam in extrema parte vallis Raphaim. Descenditque in Geennom (id est, vallem Ennom) juxta latus Jebusei ad austrum: & pervenit ad fontem Rogel,

17 Transiens ad aquilonem, & egrediens ad Enfemes, id est, fontem follis:

18 Et pertransit usque ad tumulos, qui sunt e regione ascensus Adonimim: descenditque ad Abenboen, id est, lapidem Boen filii Ruben: & pertransit ex latere aquilonis ad campestria: descenditque in planitiem.

19 Et praetergreditur contra aquilonem Beth hagla: suntque exitus ejus contra linguam maris salissimi ab aquilone in fine Jordanis ad australem plagam:

20 Qui est terminus illius ab oriente: haec est possessio filiorum Benjamin per terminos suos in circuitu, & familias suas.

21 Fueruntque civitates ejus, Jericho & Beth hagla & Vallis Cafis,

22 Beth Araba & Samaraim & Bethel

23 Et Avim & Aphara & Ophera,

24 Villa Emona & Ophni & Gabee: civitates duodecim, & villae earum.

25 Gaboon & Rama & Beroth,

26 Et Mesphe & Caphara, & Amofa

27 Et Recem, Jarephel & Tharela,

28 Et Sela, Eleph, & Jebus, quae est Jerusalem, Gabaath & Cariath: civitates quattuordecim, & villae earum. Haec est possessio filiorum Benjamin juxta familias suas.

CAPUT XIX.

Assignantur sortes sex tribubus Simeon, Zabulon, Issachar, Aser, Nephthaim, Dan, & Josue.

1 Egressa est fors secunda filiorum Simeon per cognationes suas: fuitque hereditas

2 Eorum in medio possessionis filiorum Juda: Bersabee & Sabee & Molada

3 Et Haserfual, Bala & Aseni

4 Et Eltholad, Bethul & Harna

5 Et Siceleg, & Bethmarchabor & Haserfua

6 Et Bethlebaoth & Sarohen: civitates tredecim, & villae earum.

7 Ain & Remmon & Athar & Alan: civitates quatuor, & villae earum:

8 Omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad Baalath Beer Ramoth contra australem plagam. Haec est hereditas filiorum Simeon juxta cognationes suas,

9 In possessione & funiculo filiorum Juda: quia major erat: & idcirco filii Simeon possederunt in medio hereditatis eorum.

10 Ceciditque fors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas: & factus est terminus possessionis eorum usque Sarid.

11 Ascenditque de Mari & Merala, & pervenit in Debbaferth, usque ad torrentem qui est contra Jeconam.

12 Et revertitur de Sared contra orientem in fines Ceselechthabor: & egreditur ad Dabereh, ascenditque contra Japhiel.

13 Et inde pertransit usque ad orientalem plagam Gethshepher & Thacafin: & egreditur in Remmon, Amthar, & Noa.

14 Et circuit ad aquilonem Hanathon: suntque egressus ejus vallis Jephthel,

15 Et Capher & Naalol & Semeron & Jeddala & Bethlehem: civitates duodecim, & villae earum.

16 Haec est hereditas tribus filiorum Zabulon per cognationes suas, urbes & viculi earum.

† Gen.
18. 19.

17 Iffachar egressa est fors quarta per cognationes suas.

18 Fuitque ejus hereditas, Jezrael & Cafaloch & Sunem

19 Et Hapharaim & Seon, & Ancharath

20 Et Rabbobh & Cefion, Abes,

21 Et Rameh, & Engannim, & Enhadda, & Bethpelles.

22 Et pervenit terminus ejus usque Thabor & Sehesima & Bethfames: eruntque exitus ejus Jordanis: civitates sedecim, & villæ earum.

23 Hæc est possessio filiorum Issachar per cognationes suas, urbes & viculi earum.

24 Ceciditque fors quinta tribui filiorum Afer per cognationes suas:

25 Fuitque terminus eorum Halcath & Chali & Beten & Axaph.

26 Et Elmelech & Amaad & Messal: & pervenit usque ad Carmelum maris & Sihor & Labanath.

27 Ac revertitur contra orientem Bethdagon: & pertransit usque Zabulon & vallem Jephthael contra aquilonem in Bethenech & Nehiel. Egrediturque ad lavam Cabul.

28 Et Abtan & Rohob & Hamon & Cana, usque ad Sidonem magnam.

29 Revertiturque in Horna usque ad civitatem munitissimam Tyrum, & usque Hosa: eruntque exitus ejus in mare de funiculo Achziba:

30 Et Amma & Aphec & Rohob: civitates viginti duæ, & villæ earum.

31 Hæc est possessio filiorum Afer per cognationes suas, urbesque & viculi earum.

32 Filiorum Nephthali sexta fors cecidit per familias suas:

33 Et cepit terminus de Heleph & Elon in Saananim, & Adami, quæ est Neech, & Jebnael usque Lecum: & egressus eorum usque ad Jordanem:

34 Revertiturque terminus contra occidentem in Azanorthabor, atque inde egreditur in Huceca, & pertransit in Zabulon contra meridiem, & in Afer contra occidentem, & in Juda ad Jordanem contra ortum solis.

35 Civitates munitissimæ, Asselim, Ser, & Emath, & Reocath & Cenereth,

36 Et Edema & Arama, Afor

37 Et Cedec & Edrai, Enhasor

38 Et Jeron & Magdalel, Horem & Bethanath & Bethfames: civitates decem & novem, & villæ earum.

39 Hæc est possessio tribus filiorum Nephthali per cognationes suas, urbes & viculi earum.

40 Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est fors septima:

41 Et fuit terminus possessionis ejus Saara & Ethaal, & Hirsemes, id est, civitas solis.

42 Selebin & Ajalon & Jethela,

43 Eion & Themna & Aeron,

44 Elthece, Gebbethon & Balath,

45 Et Jud & Bane & Barach & Gethremmon:

46 Et Mejarcon & Arecon, cum termino qui respicit Joppen,

47 Et ipso sine concluditur. Ascenderuntque filii Dan, & pugnaverunt contra Lesem, ceperuntque eam: & percusserunt eam in ore gladii, & possederunt, & habitaverunt in ea, vocantes nomen ejus Lesem Dan, ex nomine Dan patris sui.

48 Hæc est possessio tribus filiorum Dan, per cognationes suas, urbes & viculi earum.

49 Cumque complexet forte dividere terram singulis per tribus suas, dederunt filii Israel possessionem Josue filio Nun in medio sui,

50 juxta præceptum Domini, urbem quam postulavit, Thamnath Saraz in monte Ephraim: & edificavit civitatem, habitavitque in ea.

51 Hæc sunt possessiones, quas forte dividerunt Eleazar sacerdos & Josue filius Nun, & principes familiarum ac tribuum filiorum Israel, in Silo, coram Domino ad ostium tabernaculi testimonii, partitice sunt terram.

CAPUT XX.

Sex refugii civitates eis & trans Jordanem, & qui ad ea possunt confugere: & quamvis ibi remanere debeant.

1 ET locutus est Dominus ad Josue, dicens: Loquere filiis Israel, & dic eis:

2 Separate urbes fugitivorum, & de quibus locutus sum ad vos per manum Moysi:

3 Ut confugiat ad eas quicumque animam percusserit nescius: & possit evagare iram proximi, qui ulor est sanguinis:

4 Cum ad unam harum confugerit civitatem, stabit ante portam civitatis, & loquetur senioribus urbis illius ea quæ se compingent innocentem: sicque suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.

5 Cumque ulor sanguinis eam fuerit persecutus, non tradent in manus ejus: quia ignorans percussit proximum ejus, nec ante bicuum, triduumve, ejus probatur inimicus.

6 Et habitabit in civitate illa, donec steterit ante judicium causam reddens facti sui, & moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur homicida, & ingredietur civitatem & domum suam de qua fugerat.

7 Decreveruntque Cedec in Galilæa montis Nephthali, & Sichein in monte Ephraim, & Cariatharbe, ipsa est Hebron, in monte Juda.

8 Et trans Jordanem contra orientalem plagam Jericho, & stauerunt Bosor, quæ sita est in campestri solitudine, de tribu Rubens, & Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in Basan de tribu Manasse.

9 Hæc civitates constitutæ sunt cunctis filiis Israel, & advenis qui habitabant inter eos: ut fugeret ad eas qui animam nescius percussisset, & non moreretur in manu proximi, effusum sanguinem vindicare cupientis, donec staret ante populum expositorus causam suam.

CAPUT XXI.

Levitis assignantur civitates quadraginta octo cum suburbanis: & completa Dei promissione olim Patriarchis facta, pax & requies datur filiis Israel.

1 ACCESSERUNTque principes familiarum Levi ad Eleazarum sacerdotem, & Josue filium Nun, & ad duces cognationum per singulas tribus filiorum Israel:

2 Locutique sunt ad eos in Silo terræ Chanaan, atque dixerunt: † Dominus præcepit per manum Moysi, ut darentur nobis urbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda jumenta.

3 Dederuntque filii Israel de possessionibus suis juxta imperium Domini, civitates & suburbana earum.

4 Egressaque est fors in familiam Caath filiorum Aaron sacerdotis, de tribubus Juda, & Simeon, & Benjamin, civitates tredecim:

5 Et reliquis filiorum Caath, id est, Levitis qui superfuerant, de tribubus Ephraim, & Dan, & dimidia tribu Manasse, civitates decem.

† Num.
35. 11.
Deut.
19. 2.

† Dent.
4. 43.

† Num.
35. 24.

6 Porro filii Gerson egressa est fors, ut acciperent de tribubus Issachar & Aser & Nephtali, dimidiaque tribu Manasse in Basan, civitates numero tredecim.

7 Et filiis Merari per cognationes suas, de tribubus Ruben & Gad & Zabulon, urbes duodecim.

8 Dederuntque filii Israel Levitis civitates & suburbana earum, sicut præcepit Dominus per manum Moysi, singulis forte tribuentibus.

9 De tribubus filiorum Juda & Simeon dedit Josue civitates; † quarum ista sunt nomina,

10 Filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim fors illis egressa est)

11 Cariathabbe patris Enach, que vocatur Hebron, in monte Juda, & suburbana ejus per circuitum.

12 † Agros vero & villas ejus, dederat Caleb filio Jephone ad possidendum.

13 Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii civitatem, ac suburbana ejus: & Lobnam cum suburbanis suis:

14 Et Jether, & Esthemo,

15 Et Holon, & Dabir,

16 Et Ain, & Jeta, & Bethfames, cum suburbanis suis: civitates novem de tribubus, ut dictum est, duabus.

17 De tribu autem filiorum Benjamin, Gabaa, & Gabaa,

18 Et Anathoth & Almon, cum suburbanis suis: civitates quatuor.

19 Omnes simul civitates filiorum Aaron sacerdotis, tredecim, cum suburbanis suis.

20 Reliquis vero per familias filiorum Caath Levitici generis, hæc est data possessio.

21 De tribu Ephraim urbes confugii, Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer

22 Et Cibsam & Bethoron, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

23 De tribu quoque Dan, Eltheco & Gathon,

24 Et Ajalon & Gethemmon, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

25 Porro de dimidia tribu Manasse, Thanaçh & Gethemmon, cum suburbanis suis, civitates duæ.

26 Omnes civitates decem, & suburbana earum, data sunt filiis Caath inferioris gradus.

27 Filiis quoque Gerson Levitici generis dedit de dimidia tribu Manasse confugii civitates, Gaon in Basan, & Bosram, cum suburbanis suis, civitates duas.

28 Porro de tribu Issachar, Cefion, & Deberech,

29 Et Jaramoth, & Engannim, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

30 De tribu autem Aser, Masal & Abdon,

31 Et Helcath & Rohob, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

32 De tribu quoque Nephtali civitates confugii, Cedes in Galilea, & Hammoth Dor, & Carthan, cum suburbanis suis, civitates tres.

33 Omnes urbes familiarum Gerson, tredecim, cum suburbanis suis.

34 Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias suas data est de tribu Zabulon, Jecnam & Cartha

35 Et Damna & Naalol, civitates quatuor cum suburbanis suis.

36 De tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho civitates refugii, Bosor in solitudine, Misor & Jaser & Jethion & Mephaath, civitates quatuor cum suburbanis suis.

37 De tribu Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, & Manaim & Hesebon & Jaser, civitates quatuor cum suburbanis suis.

38 Omnes urbes filiorum Merari per familias & cognationes suas, duodecim.

39 Itaque civitates universæ Levitarum in medio possessionis filiorum Israel fuerunt quadraginta octo.

40 Cum suburbanis suis, singulas per familias distribuit.

41 Deditque Dominus Deus Israel omnem terram, quam tradituum de patribus eorum juraverat: & possederunt illam, atque habitaverunt in ea.

42 Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullusque eis hostium resistere ausus est, sed euncti in eorum ditionem redacti sunt.

43 Ne unum quidem verbum, quod illis præstiturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAPUT XXII.

Remissa ad suam possessionem trans Jordanem tribus Ruben, & Gad & dimidia Manasse, suspicionem movens cæteris tribubus, propter extructum ad Jordanem altare: sed missi legati suscipiunt justam eorum excusationem.

1 Eodem tempore vocavit Josue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum Manasse,

2 Dixitque ad eos: Fecistis omnia quæ præcepit vobis Moyses famulus Domini: mihi quoque in omnibus obedistis,

3 Nec reliquistis fratres vestros longo tempore, usque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri.

4 Quia igitur dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietem & pacem, sicut pollicitus est: revertimini, & ite in tabernacula vestra, & in terram possessionis, † quam tradidit vobis Moyses famulus Domini trans Jordanem:

5 Ita dumtaxat, ut custodiaris attente, & opere compleatis mandatum & legem quam præcepit vobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambulatis in omnibus viis ejus, & observetis mandata illius, adhereatque ei, ac servietis in omni corde, & in omni anima vestra.

6 Benedixitque eis Josue, & dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua.

7 Dimidia autem tribu Manasse possessionem Moyses dederat in Basan: & idcirco mediae quæ supersunt, dedit Josue fortem inter ceteros fratres suos trans Jordanem ad occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua, & benedixisset eis,

8 Dixit ad eos: In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras, cum argento & auro, ære ac ferro, & veste multiplici: dividite prædam hostium cum fratribus vestris.

9 Reversique sunt, & abierunt filii Ruben, & filii Gad, & dimidia tribus Manasse, a filiis Israel de Siso, quæ sita est in Chanaan, ut iurarent Galaad terram possessionis suæ, quam obtinuerant juxta imperium Domini in manu Moysi.

10 Cumque venissent ad tumulos Jordanis in terram Chanaan, edificaverunt juxta Jordanem altare infinite magnitudinis.

11 Quod cum audissent filii Israel, & ad eos certi nuntii detulissent, edificasse filios Ruben, & Gad, & dimidiam tribus Manasse, altare in terra Chanaan, super Jordanis tumulos, contra filios Israel:

† 1. Paral. 6. 55.

† Supra 19. 44.

† Num. 33. 33. Supra 13. 8.

12. Convenerunt omnes in Silo, ut ascenderent & dimicaret contra eos.

13. Et interim miserunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis,

14. Et decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus.

15. Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, in terram Galaad, dixeruntque ad eos:

16. Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, & edificastis altare sacrilegum, & a cultu illius recedentes?

17. An parum vobis est quod peccastis in Beelphegor, & usque in præsentem diem macula hujus sceleris in nobis permanet? multique de populo corruerunt.

18. Et vos hodie reliquistis Dominum, & cras in universum Israel ira ejus deserviet.

19. Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestre, transite ad terram, in qua tabernaculum Domini est, & habitate inter nos: tantum ut a Domino, & a nostro confortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei nostri.

20. Nonne Achan filius Zare præterit mandatum Domini, & super omnem populum Israel ira ejus intubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam solus perisset in scelere suo.

21. Responderuntque filii Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse, principibus legationis Israel:

22. Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus Deus Dominus, ipse novit, & Israel simul intelliget: si pravaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat nos in præsentem:

23. Et si ea mente fecimus, ut holocausta, & sacrificium, & pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quærat & judicet:

24. Et non ea magis cogitatione atque tractatu, ut diceremus: Cras dicent filii vestri filii nostris: Quid vobis & Domino Deo Israel?

25. Terminum posuit Dominus inter nos & vos, o filii Ruben, & filii Gad, Jordanem fluvium: & idcirco partem non habetis in Domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore Domini. Putavimus itaque melius.

26. Et diximus: Extruamus nobis altare, non in holocausta, neque ad victimas offerendas.

27. Sed in testimonium inter nos & vos, & sobolem nostram vestramque progeniem, ut serviamus Domino, & juris nostri sit offerre, & holocausta, & victimas, & pacificas hostias: & nequaquam dicant eras filii vestri filii nostris: Non est vobis pars in Domino.

28. Quod si voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum.

29. Absit a nobis hoc scelus, ut recedamus a Domino, & ejus vestigia relinquamus, extructo altari ad holocausta, & sacrificia, & victimas offerendas, præter altare Domini Dei nostri, quod extructum est ante tabernaculum ejus.

30. Quibus auditis, Phinees sacerdos, & principes legationis Israel: qui erant cum eo, placati sunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, liberrime susceperunt.

31. Dixitque Phinees filius Eleazari sacerdos ad eos: Nunc scimus quod nobiscum sit

Dominus, quoniam alieni estis a pravaricatione hac, & liberastis filios Israel de manu Domini.

32. Reversusque est cum principibus a filiis Ruben & Gad, de terra Galaad, finem Chanaan, ad filios Israel, & retulit eis.

33. Placuitque sermo cunctis audientibus. Et laudaverunt Deum filii Israel, & nequaquam ultra dixerunt, ut ascenderent contra eos, atque pugnarent, & deleterent terram possessionis eorum.

34. Vocaveruntque filii Ruben, & filii Gad, altare quod extruxerant, Testimonium nostrum, quod Dominus ipse sit Deus.

CAPUT XXIII.

Josue senex, jamque moribundus, exhortatur filios Israel ad servanda Dei præcepta, & cavendam societatem cum Gentibus.

1. **E**Voluto autem multo tempore, postquam pacem dederat Dominus Israeli, subiectis in gyro nationibus universis, & Josue jam longævo, & pensilis ætatis:

2. Vocavit Josue omnem Israelem, majoresque natu, & principes ac duces, & magistratos, dixitque ad eos: Ego senui, & progressioris ætatis sum:

3. Vosque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus vester cunctis per circuitum nationibus, quo modo pro vobis ipse pugnavit:

4. Et nunc quia vobis forte divisit omnem terram, ab orientali parte Jordanis usque ad mare magnum, multaque adhuc supersunt nationes:

5. Dominus Deus vester disperdet eas, & auferet a facie vestra, & possidebitis terram, sicut vobis pollicitus est.

6. Tantum confortamini, & estote solliciti, ut custodiatis cuncta quæ scripta sunt in volumine legis Moyse: & non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram:

7. Ne postquam intraveritis ad Gentes, quæ inter vos futuræ sunt, juretis in nomine deorum earum, & servatis eis, & adoretis illos:

8. Sed adhæreatis Domino Deo vestro: quod fecistis usque in diem hanc.

9. Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro gentes magnas & robustissimas, & nullus vobis resistere poterit.

10. Unus e vobis persequetur hostium mille viros: quia Dominus Deus vester pro vobis ipse pugnavit, sicut pollicitus est.

11. Hoc tantum diligentissime præcavete, ut diligaris Dominum Deum vestrum.

12. Quod si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum eis miscere connubia, atque amicitias copulare:

13. Jam nunc scitote quod Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in fovam ac laqueum, & ostendiculum ex latere vestro, & fudes in oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de terra hæc optima, quam tradidit vobis.

14. In ego hodie ingredior viam universæ terræ, & toto animo cognoscetis, quod de omnibus verbis, quæ se Dominus præstititum vobis esse pollicitus est, unum non præterierit incassum.

15. Sicut ergo implevit opere quod promissit, & prospera cuncta venerunt: sic adducet super vos quicquid malorum comminatus est, donec vos auferat atque disperdat de terra hæc optima, quam tradidit vobis.

16 *Et quod praterieritis pactum Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, & servieritis diis alienis, & adoraveritis eos: cito atque velociter confurget in vos furor Domini, & auferemini ab hac terra optima, quam tradidit vobis.*

CAPUT XXIV.

Commemorantur beneficia Israelitis a Deo exhibita, sedus populi cum Domino, mors Josue, sepultura ossium Joseph, & mors Eleazari sacerdotis.

1 **C**ongregavitque Josue omnes tribus Israel in Sichem, & vocavit majores natu, ac principes, & iudices, & magistros: steteruntque in conspectu Domini:

2 *Et ad populum sic locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio, † Thare pater Abraham & Nachor: servieruntque diis alienis.*

† Gen. 11. 26.

3 † Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ finibus: & adduxi eum in terram Chanaan: multiplicavique semen ejus,

† Gen. 11. 31.

4 † Et dedi ei Isaac: † Illique rursum dedi Jacob & Esau. † Et quibus, Esau dedi montem Seir ad possidendum: † Jacob vero, & filii ejus descendunt in Ægyptum.

† Gen. 21. 2.

5 † Misitque Moysen & Aaron, & percussit Ægyptum multis signis atque portentis.

† Gen. 25. 26.

6 † Eduxitque vos & patres vestros de Ægypto, & venistis ad mare: persecuti que sunt † Ægyptii patres vestros cum curribus & equitibus, usque ad mare rubrum.

† Gen. 36. 8.

† Exod. 46. 6.

† Exod. 3. 10.

7 Clamaverunt autem ad Dominum filii Israel: qui posuit tenebras inter vos & Ægyptios, & adduxit super eos mare, & operuit eos. Viderunt oculi vestri cuncta que in Ægypto fecerim, & habitastis in solitudine multo tempore:

† Exod. 12. 37.

† Exod. 14. 9.

8 *Et introduxi vos in terram Amorrhæi, qui habitabat trans Jordanem. † Cumque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus vestras, & possedistis terram eorum, atque interfecistis eos.*

† Num. 21. 24.

9 Surrexit autem Balac filius Sephor rex Moab, & pugnavit contra Israel. † Misitque & vocavit Balaam filium Beor, ut malediceret vobis:

† Num. 22. 5.

10 *Et ego nolui audire eum, sed e contrario per illum benedixi vobis, & liberavi vos de manu ejus.*

† Num. 22. 5.

11 † Transistis Jordanem, & venistis ad Jericho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis ejus, Amorrhæus, & Pherezeus, & Chanaanæus, & Hethæus, & Gergezeus, & Hevæus, & Jebusæus: & tradidi illos in manus vestras.

† Num. 22. 5.

† Supra 3. 14.

† 6. 1.

† 11. 3.

12 † Misitque ante vos crabrones: & ejeci eos de locis suis, duos reges Amorrhæorum, non in gladio nec in arcu tuo.

† Exod. 13. 28.

† Deut. 7. 20.

† Supra 11. 20.

13 *Dedique vobis terram, in qua non laborastis, & urbes quas non ædificastis, ut habitaretis in eis: vineas & oliveta, que non plantastis.*

† 1. Reg. 7. 3.

† Tob. 14. 10.

14 † Nunc ergo timete Dominum, & servite ei perfecto corde atque verissimo: & auferite deos, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia & in Ægypto, ac servite Domino.

15 *Sin autem malum vobis videtur ut Domino serviacis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum diis, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, an diis Amorrhæorum, in quorum terra habitatis: ego autem & domus mea servivimus Domino.*

16 *Responditque populus, & ait: Absit a nobis ut relinquamus Dominum, & serviamus diis alienis.*

17 *Dominus Deus noster ipse eduxit nos, & patres nostros, de terra Ægypti, de domo servitutis: fecitque videntibus nobis signa ingentia, & custodivit nos in omni via, per quam ambulavimus, & in cunctis populis, per quos transivimus.*

18 *Et ejecit universas gentes, Amorrhæum habitatorem terræ, quam nos intravimus. Servivimus igitur Domino, quia ipse est Deus noster.*

19 *Dixitque Josue ad populum: Non poteritis servire Domino: Deus enim sanctus, & fortis amulator est: nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis.*

20 *Si dimiseritis Dominum, & servieritis diis alienis, converteret se, & affligeret vos, atque subvertet postquam vobis præstiterit bona.*

21 *Dixitque populus ad Josue: Nequaquam ita ut loqueris, eris, sed Domino servivimus.*

22 *Et Josue ad populum, Testes, inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dominum ut serviacis ei. Responderuntque Testes.*

23 *Nunc ergo, ait, auferite deos alienos de medio vestri, & inclinate corda vestra ad Dominum Deum Israel.*

24 *Dixitque populus ad Josue: Domino Deo nostro servivimus, & obediens erimus præceptis ejus.*

25 *Percussit ergo Josue in die illo sedus, & proposuit populo præcepta atque judicia in Sichem.*

26 *Scriptis quoque omnia verba hæc in volumine legis Domini: & tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quercum, quæ erat in sanctuario Domini:*

27 *Et dixit ad omnem populum. En lapis iste erit vobis in testimonium, quod audivit omnia verba Domini quæ locutus est vobis: ne forte postea negare velitis, & mentiri Domino Deo vestro.*

28 *Dimisitque populum, singulos in possessionem suam.*

29 *Et post hæc mortuus est Josue filius Nann servus Domini, centum & decem annorum:*

30 *sepelieruntque eum in finibus possessionis suæ in Thamnathare, quæ est sita in monte Ephraim, a septentrionali parte montis Gaas.*

31 *Servivitque Israel Domino cunctis diebus Josue, & seniorum qui longo vixerunt tempore post Josue, & qui novenerunt omnia opera Domini quæ fecerat in Israel.*

32 † *Ossa quoque Joseph, quæ tolerant filii Israel de Ægypto, sepelierunt in Sichem, in parte agri, † quem emerat Jacob a filiis Hemor patris Sichem, centum novellis ovibus, & sicut in possessionem filiorum Joseph.*

33 *Eleazar quoque filius Aaron mortuus est: & sepelierunt eum in Gabaath Phinees filii ejus, quæ data est ei in monte Ephraim.*

† Gen. 50. 24.

† Exod. 13. 19.

† Gen. 33. 19.

LIBER JUDICUM,

HEBRAICE SOPHETIM.

CAPUT PRIMUM.

Juda duce una cum fratre ipsius Simeone plurima gentium civitates expugnantur: Othoniel obrenta Cariath Sepher ducit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananaei tributarii servantur.

POST mortem Josue confulerunt filii Israel Dominum, dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chananaeum, & erit dux belli?

Dixitque Dominus: Juda: ecce tradidi terram in manus ejus.

3 Et ait Judas Simeoni fratri suo: Ascende mecum in forem meam, & pugna contra Chananaeum, ut & ego pergam tecum in forem tuam. Et abiit cum eo Simeon

4 Ascenditque Judas, & tradidit Dominus Chananaeum ac Pherazaum in manus eorum: & percusserunt in Bezec decem millia virorum.

5 Invenieruntque Adonibezec in Bezec, & pugnauerunt contra eum, ac percusserunt Chananaeum & Pherazaum.

6 Fugit autem Adonibezec: quem persecuti comprehenderunt, caesis summitatibus manuum ejus ac pedum.

7 Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Ad duxeruntque eum in Jerusalem, & ibi mortuus est.

8 Oppugnantes ergo filii Juda Jerusalem, ceperunt eam, & percusserunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem.

9 Et postea descendentes pugnauerunt contra Chananaeum, qui habitabat in montanis, & ad meridiem, & in campestribus.

10 † Pergensque Judas contra Chananaeum, qui habitabat in Hebron, (cujus nomen fuit antiquitus Cariath Airbe) percussit Sefai, & Ahiman, & Tholmai:

11 Atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Sepher, id est, civitas litterarum.

12 Dixitque Caleb: Qui percussit Cariath

Sepher, & vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

13 Cumque cepisset eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam conjugem.

14 Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut pereret a patre suo agnum. Quae cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb: Quid habes?

15 At illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram arenam dedisti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, & irriguum inferius.

16 Filii autem Cinai cognati Moysi, ascenderunt de civitate palmarum, cum filiis Juda, in desertum fortis ejus, quod est ad meridiem Arad, & habitaverunt cum eo.

17 Abiit autem Judas cum Simeone fratre suo, & percusserunt simul Chananaeum qui habitabat in Sephaath, & interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis, Horma, id est, anathema.

18 Cepitque Judas Gazam cum finibus suis, & Ascalonem, atque Accaron cum terminis suis.

19 Fuirque Dominus cum Juda, & montana possedit: nec potuit delere habitatores valles, quia falcatis curribus abundabant.

20 Dederuntque Caleb Hebron, † sicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enac.

21 Jebusaeum autem habitatorem Jerusalem non deleverunt filii Benjamin: habitavitque Jebusaeus cum filiis Benjamin in Jerusalem, usque in praesentem diem.

22 Domus quoque Joseph ascendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis.

23 Nam cum obsiderent urbem, quae prius Luz vocabatur,

24 Viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, & faciemus tecum misericordiam.

25 Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, & omnem cognationem ejus, dimiserunt.

26 Qui dimissus, abiit in terram Herthim, & edificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam: quae ita appellatur usque in praesentem diem.

27 Manasses quoque non delevit Bethsan, & Thanac cum viculis suis, & habitatores Dor, & Jebllaam, & Maggedo cum viculis suis, cepitque Chananaeus habitare cum eis.

† Jos.
15. 24.

† Num.
14. 24.
Jos. 15.
14.

28 Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, & delere noluit.

29 Ephraim etiam non interfecit Chananaeum, qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo.

30 Zabulon non deleuit habitatores Cetron, & Naalol: sed habitavit Chananaeus in medio ejus, factusque est ei tributarius.

31 Afer quoque non deleuit habitatores Aecho, & Sidonis, Abalah, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob:

32 Habitavitque in medio Chananaei habitatoris illius terrae, nec interfecit eum.

33 Nephthali quoque non deleuit habitatores Bethfames, & Bethanath: & habitavit inter Chananaeum habitatorem terrae, fueruntque ei Bethfames, & Bethanath tributarii.

34 Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent:

35 Habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Ajalon & Salebim. Et aggravata est manus domus Joseph, factusque est ei tributarius.

36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab Adscensu Scorpionis, petra, & superiora loca.

CAPUT II.

Angelus Dei beneficia refert; quo audito, fit populus: post mortem tamen Josue & coarctatum, Israel frequenter liberatus semper in pejora recidit.

1 Ascenditque angelus Domini de Galgalis ad locum sentium, & ait: Eduxi vos de Aegypto, & introdixi in terram, pro qua juravi patribus vestris: & pollicitus sum, ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum:

2 Ira duntaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ hujus, sed aras eorum subverteretis: & nolistis audire vocem meam, cur hoc fecistis?

3 Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra: ut habeatis hostes, & dii eorum sint vobis in ruinam.

4 Cumque loqueretur angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel: elevaverunt ipsi vocem suam, & severunt.

5 Et vocatum est nomen loci illius: Locus sentium, sive lacrymarum: immolaveruntque illi hostias Domino.

† Jos.
24. 28.

6 Dimisit ergo Josue populum, & abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam:

7 Servieruntque Domino cunctis diebus ejus, & seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, & novarunt omnia opera Domini quæ fecerat cum Israel.

8 Mortuus est autem Josue filius Nun, famulus Domini, centum & decem annorum.

9 Et sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in Thammathare in monte Ephraim, a septentrionali plega montis Gaas.

10 Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos: & surrexerunt alii, qui non novarunt Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel.

11 Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, & servierunt Baalim.

12 Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduixerat eos de terra Aegypti: & secuti sunt deos alienos, deosque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, & adoraverunt eos: & ad iracundiam concitaverunt Dominum,

13 Dimittentes eum, & servientes Baal & Astaroth.

14 Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, & venderunt hostibus, qui habitabant per egyptum: nec poterunt resistere adversariis suis:

15 Sed quocumque pergere voluissent, manus Domini super eos erat, sicut locutus est, & juravit eis: & vehementer afflicti sunt.

16 Suscitavitque Dominus iudices, qui liberarent eos de vastantium manibus: sed nec eos audire voluerunt.

17 Fornicantes cum diis alienis, & adorantes eos. Cito desererunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria.

18 Cumque Dominus iudices suscitaret, in diebus eorum ssectebatur misericordia, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vastantium.

19 Postquam autem mortuus esset iudex, revertentibus autem patres eorum, sequentes deos alienos, servientes eis, & adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas, & viam durissimam, per quam ambulare consueverunt.

20 Iratusque est furor Domini in Israel, & ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempsit:

21 Et ego non delelo gentes, quas dimisit Josue, & mortuus est:

22 Ut in ipsis experiat Israel, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non.

23 Dimisit ergo Dominus omnes nationes has, & cito subvertete noluit, nec tradidit in manus Josue.

CAPUT III.

Israel dum sociatur gentibus a Domino derelictis, ad ipsius exercitationem, eorum sceleribus contaminatur: ideo sapius per extraneos reges affligitur: sed respiciens, per Othoniel Aod, & Samgar liberatur.

1 Hæc sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut endiret in eis Israel, & omnes qui non voverant bella Chananaeorum:

2 Ut postea discedent filii eorum ceitare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi:

3 Quinque sarrapas Philistinorum, omnemque Chananaeum, & Sidonium, arque Hevæum, qui habitabat in monte Litano, de monte Baal Hermon usque ad introitum Emath.

4 Dimisitque eos, ut in ipsis experiretur Israel, utrum audiret mandata Domini quæ præceperat patribus eorum per manum Moyse, an non.

5 Itaque filii Israel habitaverunt in medio Chananaei, & Hechæi, & Amorrhæi, & Pheræi, & Hevæi, & Jebusæi:

6 Et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas filiis eorum tradiderunt, & servierunt diis eorum.

7 Feceruntque malum in conspectu Domini, & oblitæ sunt Dei sui, servientes Baalim & Astaroth.

8 Iratusque contra Israel Dominus, tradidit eos in manus Chusan Rasathaim regis Mesopotamiae, servieruntque ei octo annis.

9 Et clamaverunt ad Dominum : qui suscitavit eis salvatorem, & liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem Caleb minorum :

10 Fuitque in eo Spiritus Domini, & judicavit Israel. Egressusque est ad pugnam, & tradidit Dominus in manus ejus Chuzan Rafathaim regem Syriae, & oppressit eum.

11 Quiescitque terra quadraginta annis, & mortuus est Othoniel filius Cenez.

12 Addiderunt autem filii Israel facere malum in conspectu Domini : qui confortavit adversum eos Eglon regem Moab : quia fecerunt malum in conspectu ejus.

13 Et copulavit ei filios Ammon, & Amalec, abilitque & percussit Israel, atque possedit urbem palmarum.

14 Servieruntque filii Israel Eglon regi Moab decem & octo annis :

15 Et postea clamaverunt ad Dominum : qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod, filium Gera, filii femini, qui utraque manu pro dextera utebatur. Miseruntque filii Israel per illum munera Eglon regi Moab.

16 Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmae manus, & accinctus est eo subter sagum in dextro femore.

17 Oblivisque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis.

18 Cumque obtulisset ei munera, profectus est socios, qui cum eo venerant.

19 Et reversus de Galgalis, tibi erant idola, dixit ad regem : Verbum secretum habeo ad te o Rex. Et ille imperavit silentium : egressisque omnibus qui circa eum erant,

20 Ingressus est Aod ad eum : sedebat autem in activo conaculo solus : dixitque : Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno.

21 Extradiditque Aod sinistram manum, & tulit sicinam de dextero femore suo, infixitque eam in ventre ejus.

22 Tam valide, ut capulus sequeretur ferum in vulnere, ac pinguisimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita ut percussisset, reliquit in corpore : statimque per secreta naturae aivi stercora proruperunt.

23 Aod autem clausis diligentissime ostiis conaculi, & obscuratis fera,

24 Per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores conaculi, atque dixerunt : Forsitan purgat alvum in activo cubiculo.

25 Expectantesque diu donec erubescerent, & videntes quod nullus aperiret, tulerunt clavem : & aperientes inveniunt dominum suum in terra jacentem mortuum.

26 Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, & pertransiit locum idolorum, unde reversus fuerat. Venitque in Seirath :

27 Et statim insonit buccina in monte Ephraim : descendenteque cum eo filii Israel, ipso in fronte gradiente.

28 Qui dixit ad eos : Sequimini me : tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum, & occupaverunt vada Jordanis quae transiuntur in Moab : & non dimiserunt transire quemquam :

29 Sed percurserunt Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robustos & fortes viros : nullus eorum evadere potuit.

30 Plumiliariusque est Moab in die illo sub manu Israel : & quiescit terra octoginta annis.

31 Post hunc fuit Samgar filius Anath, qui percussit de Philisthim sexcentos viros vincere : & ipse quoque defendit Israel.

CAPUT IV.

Deborah prophetissa & Barac adversus Sisaram principem militiae regis Jabin feliciter dimicant, quem profugum occidit Jael uxor Haber Cinai.

1 Adideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aod,

2 † Et tradidit illos Dominus in manus Jabin regis Chanaan, qui regnavit in Asor : habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram, ipse autem habitabat in Haroseth gentium.

† 1. Reg. 12. 9.

3 Clamaveruntque filii Israel ad Dominum : nongentos enim habebat falcatos currus, & per viginti annos vehementer oppresserat eos.

4 Erat autem Deborah prophetis uxor Lapidoth, quae judicabat populum in illo tempore.

5 Et sedebat sub palma, quae nomine illius vocabatur, inter Rama & Bethel in monte Ephraim : ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium.

6 Quae misit & vocavit Barac filium Abinoem de Cedes Nephthali : dixitque ad eum : Praecipit tibi Dominus Deus Israel, vade, & duc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephthali, & de filiis Zabulon :

7 Ego autem adducam ad te in loco torrentis Cison, Sisaram principem exercitus Jabin, & curus ejus, atque omnem multitudinem, & tradam eos in manu tua.

8 Dixitque ad eam Barac : Si venis mecum, vadam : Si nolueris venire mecum, non pergam.

9 Quae dixit ad eum : Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reparabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit itaque Deborah, & perrexit cum Barac in Cedes.

10 Qui, accitis Zabulon & Nephthali, ascendit cum decem millibus pugnatorum, habens Deborah in comitatu suo.

11 Haber autem Cinai recesserat quondam a ceteris Cinaiis fratribus suis filiis Hobab, cognati Moysi : & tetenderat tabernacula usque ad vallem, quae vocatur Sennim, & erat juxta Cedes.

12 Nuntiatumque est Sisarae, quod ascendisset Barac filius Abinoem in montem Thabor :

13 Et congregavit nongentos falcatos currus, & omnem exercitum de Haroseth gentium ad torrentem Cison.

14 Dixitque Deborah ad Barac : Surge, haec est enim dies, in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas : en ipse ductor est tuus. Descendit itaque Barac de monte Thabor, & decem millia pugnatorum cum eo.

15 † Perterritusque Dominus Sisaram, & omnes curus ejus, universamque multitudinem, in ore gladii, ad conspectum Barac : in tantum, ut Sisara de curru desiliens, pedibus fugeret,

† Psa. 82. 20.

16 Et Barac persequeretur fugientes currus, & exercitum, usque ad Haroseth gentium, & omnis hostium multitudo usque ad interfectionem caderet.

17 Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Jael uxoris Haber Cinai : erat enim pax inter Jabin regem Azor, & domum Haber Cinai.

18 Egressa igitur Jael in occursum Sisarae, dixit ad eum : Intra ad me domine mi : intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum ejus, & operus ab ea pallio,

19 Dixit ad eam: Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia sitio valde. Quæ aperuit utrum lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.

20 Dixitque Sifara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi: & cum venerit aliquis interrogans te, & dicens: Numquid hic est aliquis? Respondebis: Nullus est.

21 Tulit itaque Jahel uxor Haber clavum tabernaculi, affumens pariter & malleum: & ingressa abscondite & cum silentio, percussit supra tempus capitis ejus clavum, percussitque malleo dextram usque ad terram: qui soporem morti confocians defecit, & mortuus est.

22 Et ecce Barac sequens Sifaram veniebat: egressaque Jahel in occursum ejus, dixit ei: Veni, & ostendam tibi virum quem quæris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sifaram jacentem mortuam, & clavum infixum in tempore ejus.

23 Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin regem Chanaan coram filiis Israel:

24 Qui crescebat quotidie, & forti manu opprimebant Jabin regem Chanaan, donec deleterent eum.

CAPUT V.

Canticum triumphale & gratiarum actionis Debhora & Barac post victoriam.

1 **C**ecideruntque Debhora & Barac filius Abinoem in isto die, dicentes:

2 Qui sponte obtulit deus Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino.

3 Audite reges, auribus percipite principes: Ego sum, ego sum quæ Domino canam, psallam Domino Deo Israel.

4 Domine cum exires de Seir, & transires per regiones Edom, terra mota est, cælique ac nubes distillaverunt aquis.

5 Montes fluxerunt a facie Domini, & Sinai a facie Domini Dei Israel.

6 In diebus Samgar filii Anath, in diebus Jahel, quieverunt semitæ: & qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.

7 Cessaverunt fortes in Israel, & quieverunt: donec surgeret Debhora, surgeret mater in Israel.

8 Nova bella elegit Dominus, & portas hostium ipse subvertit: clypeus & hasta si apparuerint in quadraginta milibus Israel.

9 Cor meum diligit principes Israel: qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino.

10 Qui ascenditis super nitentes asinos, & sedetis in judicio, & ambulatis in via, loquimini.

11 Ubi collisi sunt currus, & hostium suffocatus est exercitus, tibi parrentur justitiæ Domini & clementia in fortibus Israel: tunc descendit populus Domini ad portas, & obtinuit principatum.

12 Surge, surge Debhora, surge, surge, & loquere canticum: surge Barac, & apprehende captivos tuos filii Abinoem.

13 Salvatæ sunt reliquæ populi, Dominus in fortibus dimicavit.

14 Ex Ephraim elevit eos in Amalec, & post eum ex Benjamin in populos tuos o Amalec: de Machir principes descenderunt, & de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.

15 Duces Issachar fuerunt cum Debhora, & Barac vestigia sunt secuti, qui quasi in preceptis abarachum se discrimini dedit: diviso contra se Ruben, magnanimatorum reperta est contentio.

16 Quare habitas inter duos terminos, ut audias libilos gregum? diviso contra se Ruben, magnanimatorum reperta est contentio.

17 Galaad trans Jordanem quiescebat, & Dan vacabat navibus: Afer habitabat in litore maris, & in portibus morabatur.

18 Zabulon vero & Nephthali obtulerunt animas suas morti in regione Merome.

19 Venerunt reges & pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanach juxta aquas Magdedo, & tamen nihil tulere prædantes.

20 De cælo dimicavit eis contra eos; stelle manentes in ordine & cursu suo, adversus Sifaram pugnaverunt.

21 Torrens Cifon traxit cadavera eorum, torrens Cadumin, torrens Cifon: conculeta anima mea solusitas.

22 Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu, & per præceptra ruentibus fortissimis hostium.

23 Maledicite terræ Merotz, dixit angelus Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adiutorium fortissimorum ejus.

24 Benedicita inter mulieres Jahel uxor Haber Cinal, & benedicatur in tabernaculo suo.

25 Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum obtulit butyrum.

26 Sinistram manum misit ad clavum, & dexteram ad fabricum malleos, percussitque Sifaram quærens in capite vulneri locum, & tempus valide perforans.

27 Inter pedes ejus ruit: defecit, & mortuus est: volebatur ante pedes ejus, & jacebat exanimis & miserabilis.

28 Per fenestram respiciens, ululabat mater ejus: & de concaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus ejus? quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?

29 Una sapientior ceteris uxoribus ejus, hæc fecit verba respondit:

30 Forsitan nunc dividit spolia, & pulcherrima seminarum eligitur ei: vestes diversorum colorum Sifaræ traduntur in prædam, & supellex varia ad ornanda colla congeritur.

31 Sic perant omnes inimici tui Domine: qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent.

32 Quiescitque terra per quadraginta annos.

CAPUT VI.

Israelitis a Madian oppressis Gideon multis signis auxilio designatur, qui post sacrificium & altare Deo erectum, destruxit aram Baal, eique rursus datur signum in vellere.

1 **F**ecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini: qui tradidit illos in manu Madian septent annis.

2 Et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra & speluncas in montibus, & munitissima ad repugnandum loca.

3 Cumque levisset Israel, ascendebat Madian & Amalec, ceterique orientalium nationum:

4 Et apud eos figentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta vastabant usque ad introitum Gazæ: nihilque omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos.

5 Ipsi enim & universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, & instar locustarum universa complebant, innumera multitudo hominum, & camelorum, quidquid ceciderant devastantes.

6 Humiliatusque est Israel valde in conspectu Madian.

7 Et clamavit ad Dominum postulans auxilium contra Madianitas.

8 Qui misit ad eos virum prophetam, & locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vos feci confedere de Agypto, & eduxi vos de domo servitutis.

9 Et liberavi de manu Agyptiorum, & omnium inimicorum, qui affligebant vos: eiecique eos ad interiorum vestrum, & tradidi vobis terram eorum.

10 Et dixi: Ego Dominus Deus vester, ne timeatis deos Amorrhæonum, in quorum terra habitatis. Et nolistis audire vocem meam.

11 Venit autem angelus Domini, & sedit sub quercu, quæ erat in Ephra, & perinebar ad Joas patrem familie Ezri. Cumque Gedeon filius ejus excuteret arque purgaret frumenta in torculari, ut figeret Madian.

12 Apparuit ei angelus Domini, & ait: Dominus tecum, virorum fortissime.

13 Dixitque ei Gedeon: Obsecro, mi domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi sunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres nostri, atque dixerunt: De Agypto eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos Dominus, & tradidit in manu Madian.

14 Responxitque ad eum Dominus, & ait: † Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israel de manu Madian: scito quod miserum te.

15 Qui respondens ait: Obsecro, mi domine, in quo liberabo Israel? ecce familia mea infima est in Manasse, & ego minimus in domo patris mei.

16 Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum: & percuris Madian quasi unum virum.

17 Et ille, Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum quod tu sis qui loqueris ad me.

18 Nec recedas hinc, donec revertar ad te, portans sacrificium, & offerens tibi. Qui respondit: Ego præstabo tibi adventum tuum.

19 Ingressus est itaque Gedeon & coxit hædum, & de farinae modio azyum panes: carnesque ponens in canistro, & jus carniū mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, & obtulit ei.

20 Cui dixit angelus Domini: Tolle carnes & azyum panes, & pone supra petram illam, & jus desuper funde. Cumque fecisset ita,

21 Extendit angelus Domini summitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes & panes azymos: ascenditque ignis de petra, & carnes azymosque panes consumpsit: angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus.

22 Videntesque Gedeon quod esset angelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus: quia vidi angelum Domini facie ad faciem.

23 Dixitque ei Dominus: Pax tecum: ne timeas, non morieris.

24 Aedificavit ergo ibi Gedeon altare Domino, vocavitque illud, Domini pax, usque in presentem diem. Cumque adhuc esset in Ephra, quæ est familie Ezri,

25 Nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle taurum patris tui, & altenum taurum annorum septem, destruesque aram Baal, quæ est patris tui: & nemus, quod circa aram est, succide.

26 Et aedificabis altare Domino Deo tuo in summitate petrae hujus, super quam ante sacrificium posuisti: tollesque taurum secundum, & offeres holocaustum super struem lignorum, quæ de memore succideris.

27 Assumptis ergo Gedeon decem viris de

servis suis, fecit sicut præceperat ei Dominus. Timens autem domum patris sui, & homines illius civitatis, per diem noluit id facere, sed omnia nocte complevit.

28 Cumque surrexissent viri oppidi ejus mane, viderunt destructam aram Baal, lucumque succisum, & taurum altenum impositum super altare, quod tunc aedificatum erat.

29 Diximusque ad invicem: Quis hoc fecit? Cumque perquirent auctorem facti, dictum est: Gedeon filius Joas fecit hæc omnia.

30 Et dixerunt ad Joas: Prode filium tuum huc, ut moriatur: quia destruxit aram Baal, & succidit nemus.

31 Quibus ille respondit: Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo? qui adversarius est ejus, moriatur antequam lux crassina veniat: si Deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram ejus.

32 Ex illo die vocatus est Gedeon, Jerobaal, eo quod dixisset Joas: Ulciscatur se de eo Baal, qui suffodit aram ejus.

33 Igaur omnis Madian, & Amalec, & orientales populi congregati sunt simul: & transientes Jordanem, castrametati sunt in valle Jezrael.

34 Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer, ut sequeretur se.

35 Misitque nuntios in universum Manassæ, qui & ipse secutus est eum: & alios nuntios in Aser & Zabulon & Nephthali, qui occurrerunt ei.

36 Dixitque Gedeon ad Deum: Si salvum facis per manum meam Israel, sicut locutus es,

37 Ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, & in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel.

38 Factumque est ita. Et de nocte confurgens, expresso vellere, concham rore implevit.

39 Dixitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me si adhuc fecerit tentavero, signum querens in vellere. Oro ut solum vellus siccum sit, & omnis terra rore madens.

40 Fecitque Deus nocte illa ut postulaverat: & fuit siccitas in solo vellere, & ros in omni terra.

CAPUT VII.

Probatris ad aquas his qui ad bellum essent progressuri, Gedeon auditu omnis castris Madianitarum somno, in eos irruit, tubis, lagenis ac lucernis armatus; quos cum Oreb & Zeb principibus eorum devicit.

1 **I**gitur Jerobaal qui & Gedeon, de nocte confurgens, & omnis populus cum eo, venit ad fontem qui vocatur Harad: erant autem castra Madian in valle ad septentrionalem plagam collis excelis.

2 Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus ejus: ne glorietur contra me Israel, & dicat: Meis viribus liberatus sum.

3 Loquere ad populum, & cunctis audientibus prædica: † Qui formidolosus & timidus est, revertatur. Reverseruntque de monte Galaad, & reversi sunt de populo viginti duo millia virorum, & tantum decem millia remanserunt.

† Reg. 12. 11.

† Deut. 20. 8. 1. Machab. 3. 56.

4 Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus est, duc eos ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixerō tibi ut tecum vadat, ipse pergat: quem ire prohibero, revertatur.

5 Cumque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt.

6 Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os projiciente lambuerunt aquas, trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat.

7 Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris qui lambuerunt aquas, liberabo vos, & tradam in manu tua Madian: omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum.

8 Sumptis itaque per numero cibariis & turbis, omnem reliquam multitudinem abire præcepit ad tabernacula sua: & ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter in valle.

9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Surge, & descende in castra: quia tradidi eos in manus tua.

10 Sin autem solus ire formidas, descendat tecum Phara puer tuus.

11 Et cum audieris quid loquantur, tunc confortabuntur manus tuae, & securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse & Phara puer ejus in partem castrorum, ubi erant amatorum vigiliæ.

12 Madian autem & Amalec, & omnes orientales populi, fusi jacebant in valle, ut locustarum multitudo: cameli quoque innumerabiles erant, sicut arena quæ jacet in litore maris.

13 Cumque venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo: & in hunc modum referebat quod viderat: Vidi somnium, & videbatur mihi quasi subcinericius penis ex hordeo volvi, & in castra Madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, & terre funditus coæquavit.

14 Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filii Joas viri Israelitæ: tradidit enim Dominus in manus ejus Madian, & omnia castra ejus.

15 Cumque audisset Gedeon somnium, & interpretationem ejus, adoravit: & reversus est ad castra Israel, & ait: surgite, tradidit enim Dominus in manus nostras castra Madian.

16 Divisitque trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas & lampades in medio lagenarum.

17 Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite: ingrediat partem castrorum, & quod fecero sectamini.

18 Quando perforaverit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite & conclamate, Domino & Gedeoni.

19 Ingressusque est Gedeon, & trecenti viri qui erant cum eo, in partem castrorum, incipientibus vigiliis noctis medie, & custodibus suscitatis, cœperunt buccinis clangere, & complodere intrer se lagenas.

20 Cumque per gym castrorum in tribus perforarent locis, & hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas, clamaveruntque: Gladius Domini & Gedeonis!

21 Stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt, & vociferantes, ululantesque fugerunt:

22 Et nihilominus insisterant trecenti viri buccinis perforantes. † Immisitque Dominus gladium in omnibus castris, & mutua se caede truncabant. † P. fa. 82. 10.

23 Furientes usque ad Bethsetta, & crepidinem Abelmelua in Tebbath. Conclamantes autem viri Israel de Nephthali, & Aser, & omni Manasse, persequerantur Madian.

24 Misitque Gedeon nuntios in omnem montem Ephraim, dicens: Descendite in occursum Madian, & occupate aquas usque Bethbera atque Jordanem. Clamavitque omnis Ephraim, & præoccupavit aquas atque Jordanem usque Bethbera.

25 † Apprehensitque duos viros Madian, Oreb & Zeb, interfecit Oreb in petra Oreb, Zeb vero in torculari Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita Oreb & Zeb portantes ad Gedeon trans fluentia Jordanis. † P. fa. 82. 11. 11a. 10. 16.

CAPUT VIII.

Tribus Ephraim insurgit adversus Gedeon, quod putaret se contemptum, quam blandis verbis compefcit, & devotus Zebec & Salmana, viros Socoth & Phaniel perdidit, & ex inauribus aliusque populi donis fecit Ephid, quod domui suæ & Israeli fuit in ruinam: postquam autem quadraginta annis præfuit, generatis 70 filiis ex uxoribus, & uno Abimelech ex concubina, mortuus est, rediitque Israel ad idololatriam.

1 **D**iveruntque ad eum viri Ephraim: Quid est hoc quod facere voluisti, ut nos non vocares, cum ad pugnam pergeres contra Madian? jurgantes fortiter, & prope vim inferentes.

2 Quibus ille respondit: Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? nonne melior est racemus Ephraim, vindemiis Abiezer?

3 In manus vestras Dominus tradidit principes Madian, Oreb & Zeb: quid tale facere potui, quale vos fecistis? Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum, quo tumebant contra eum.

4 Cumque venisset Gedeon ad Jordanem, transivit eum cum trecentis viris qui secum erant: & præ lassitudine, fugientes persequi non poterant.

5 Dixitque ad viros Socoth: Date, obsecro, panes populo qui mecum est, quia valde defecerunt: ut possim persequi Zebec & Salmana reges Madian.

6 Responderunt principes Socoth: Fortitan palmæ manuum Zebec & Salmana in manu tua sunt, & idcirco postulas ut demus exercitui tuo panes.

7 Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit Dominus Zebec & Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti.

8 Et inde descendens, venit in Phaniel: locutusque est ad viros loci illius similia. Cui & illi responderunt, sicut responderant viri Socoth.

9 Dixit itaque & eis: Cum reversus fuero victor in pace, destruaui turrim hanc.

10 Zebec autem & Salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim milia viri remanserant ex omnibus turmis orientalis populorum, castis centum viginti milibus bellarum educiturum gladium.

11 † Ascendensque Gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur, ad orientalem partem Nobe & Jegbaz, percussit castra hostium, qui securi erant, & nihil adversi suspicabantur. † Ofen. 10. 14.

12 Fugeruntque Zabee & Salmāna, quos persequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum.

13 Revertensque de bello ante solis ortum,

14 Apprehendit puerum de viris Soccoth: interrogavitque eum nomina principum & seniorum Soccoth, & descripsit septuaginta septem viros.

15 Venitque ad Soccoth, & dixit eis: En Zabee & Salmāna, super quibus exprobraſtis mihi, dicentes: Positam manus Zabee & Salmāna in manibus tuis sunt. & idcirco postulas ut demus viros, qui laſsi sunt & defecerunt, panes.

16 Tulit ergo seniores civitatis & spinas deferti ac tribulos, & contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth.

17 Turrim quoque Phanael subvertit, occisis habitatoribus civitatis.

18 Dixitque ad Zabee & Salmāna: Quales fuerunt viri, quos occidistis in Thabor? Qui responderunt: Similes tui, & unus ex eis quasi filius regis.

19 Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt, filii matris meae: vivit Dominus, quia si servassetis eos, non vos occiderem.

20 Dixitque Jether primogenito suo: Surge, & interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat.

21 Dixeruntque Zabee & Salmāna: Tu surge, & irne in nos: quia juxta arietem robur est hominis. Surrexit Gedeon, † & interfecit Zabee & Salmāna: & tulit ornamenta ac bulles, quibus colla regalium camelorum decorari solent.

22 Dixeruntque omnes viri Israel ad Gedeon: Dominare nostri tu, & filius tuus, & filius filii tui: quia liberasti nos de manu Madian.

23 Quibus ille ait: Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur vobis Dominus.

24 Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo a vobis: Date mihi in aureas ex praeda vestra. In aureas enim aureas Ismaelitarum habere consueverant.

25 Qui responderunt: Libentissime dabimus. Expanderetque super terram pallium, proferunt in eo in aureas de praeda:

26 Et fuit pondus postularum inaurium, mille septingenti auti sicli, absque ornamentis, & momilibus, & veste purpurea, quibus reges Madian uti soliti erant, & praeter torques aureas camelorum.

27 Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israel in eo, & factum est Gedeoni & omni domui ejus in ruinam.

28 Humiliatus est autem Madian coram filiis Israel, nec potuerunt ultra cervices elevare: sed quiescit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon praesuit.

29 Abiit itaque Jerobaal filius Joas, & habitavit in domo sua:

30 Habuitque septuaginta filios, qui egressi sunt de femore ejus: eo quod plures haberet uxores.

31 Concubina autem illius, quam habebat in Sichein, genuit ei filium nomine Abimelech.

32 Mortuusque est Gedeon filius Joas in senectute bona, & sepultus est in sepulchro Joas patris sui in Ephra de familia Ezri.

33 Postquam autem mortuus est Gedeon, averti sunt filii Israel, & fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal factus, ut esset eis in deum:

34 Nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium per circuitum:

35 Nec fecerunt misericordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona quae fecerat Israeli. †

CAPUT IX.

Abimelech occisis 70 fratribus suis, imperium sibi tyrannice usurpat; qui post parabolum Joatham fratris ejus qui servatus erat, exercitum Gaal devicit, turrimque Sichein exussit, & a muliere tandem fragmine mole oppressus est.

1 Abiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichein ad fratres matris suae, & locutus est ad eos, & ad omnem cognationem domus patris matris suae, dicens:

2 Loquimini ad omnes viros Sichein: Quid vobis est melius, ut dominetur vestri septuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate, quod os vestrum & caro vestra sum.

3 Locutique sunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichein universos sermones istos, & inclinaverunt cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater noster est.

4 Dederuntque illi septuaginta pondus argenti de sano Baalberith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes & vagos, securique sunt eum.

5 Et venit in domum patris sui in Ephra, & occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros, super lapidem unum: remansitque Joatham filius Jerobaal minimus, & absconditus est.

6 Congregati sunt autem omnes viri Sichein, & universae familiae urbis Mello: abieruntque & constituerunt regem Abimelech, juxta quercum quae stabat in Sichein.

7 Quod cum nuntiatum esset Joatham, ivit, & stetit in vertice montis Garizim: elevataque voce, clamavit, & dixit: Audite me viri Sichein, ita audiat vos Deus,

8 Ierunt ligna ut ungerent super se regem: dixeruntque olivae: Impera nobis:

9 Quae respondit: Numquid possum deferere pinguedinem meam, quae & dii utuntur & homines, & venire ut inter ligna promovear?

10 Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos regnum accipe.

11 Quae respondit eis: Numquid possum deferere dulcedinem meam, fructusque suavitissimos, & ire ut inter cetera ligna promovear?

12 Locutaeque sunt ligna ad vitem: Veni, & impera nobis.

13 Quae respondit eis: Numquid possum deferere vinum meum, quod sacrificat Deum & homines, & inter ligna cetera promovori?

14 Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera super nos.

15 Quae respondit eis: Si vere me regem vobis constitueris, venite, & sub umbra mea requiescite: si autem non vultis, exardiat ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.

16 Nunc igitur, si recte & absque peccato constitueris super vos regem Abimelech, & bene egistis cum Jerobaal, & cum domo ejus & reddidistis vicem beneficis ejus, qui pugnavit pro vobis,

17 Et animam suam dedit periculis, ut rediret vos de manu Madian,

18 Qui non surrexit contra domum patris mei, & interfecistis filios ejus septuaginta viros super unum lapidem, & constitueris regem Abimelech filium ancillae ejus super habitatores Sichein, eo quod frater vester sit:

19 Si ergo recte & absque vicio egistis cum Jerobaal, & domo eius, hodie latramini in Abimelech, & ille laetetur in vobis.

20 Sin autem perverse: egrediatur ignis ex eo, & consumat habitatores Sichem, & oppidum Mello: egrediaturque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, & devoret Abimelech.

21 Quae cum dixisset, fugit, & abiit in Bera: habitavitque ibi ob metum Abimelech fratris sui.

22 Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis.

23 Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech & habitatores Sichem: qui ceperunt eum detestari.

24 Et factus interfectionis septuaginta filiorum Jerobaal, & effusionem sanguinis eorum conferte in Abimelech fratrem suum, & in ceteros Sichimorum principes, qui eum adjuverant.

25 Posueruntque insidias adversus eum in summitate montium: & dum illius praetolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes praedas de praetereuntibus: nuntiatumque est Abimelech.

26 Venit autem Gaal filius Obed cum fratribus suis, & transivit in Sichimam. Ad eujus adventum erecti habitatores Sichem,

27 Egressi sunt in agros, vastantes vineas, uvasque calcantes: & factis cantantium choris, ingressi sunt fanum Dei sui, & inter epulas & pocula maledicebant Abimelech.

28 Clamante Gaal filio Obed: Quis est Abimelech, & quae est Sichem, ut serviamus ei? nunquid non est filius Jerobaal, & constituit principem Zebul servum suum super viros Emor patris Sichem? Cur ergo serviamus ei?

29 Urinam daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech. Dicitumque est Abimelech: Congrega exercitus multitudinem, & veni.

30 Zebul enim princeps civitatis, auditis sermonibus Gaal filii Obed, iratus est valde.

31 Et misit clam ad Abimelech nuntios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus suis, & oppugnat adversum te civitatem.

32 Surge itaque nocte cum populo qui tecum est, & laetia in agro:

33 Et primo mane oriente sole, irruere super civitatem: illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei quod poteris.

34 Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte, & tendit insidias juxta Sichimam in quatuor locis.

35 Egressusque est Gaal filius Obed, & stetit in introitu portae civitatis. Surrexit autem Abimelech, & omnis exercitus cum eo de insidiarum loco.

36 Cumque vidisset populum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit: Umbras montium vides quasi capita hominum, & hoc errore decipieris.

37 Rursusque Gaal ait: Ecce populus de umbilico terrae descendit, & unus cuneus venit per viam quae respicit quercum.

38 Cui dixit Zebul: Ubi est nunc os tuum, quo loquebaris: Quis est Abimelech ut serviamus ei? Nonne hic populus est, quem despiciebas? Egredere, & pugna contra eum.

39 Abiit ergo Gaal, spectante Sichimorum populo, & pugnavit contra Abimelech.

40 Qui persecutus est eum fugientem, & in urbem compulsi: cecideruntque ex parte ejus plurimi, usque ad portam civitatis:

41 Et Abimelech sedit in Ruma: Zebul autem, Gaal & socios ejus expulsi de urbe, nec in ea passus est commorari.

42 Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod cum nuntiatum esset Abimelech,

43 Tulit exercitum suum & divisit in tres turmas, tendens insidias in agris. Videntque quod egredereetur populus de civitate, surrexit, & irruit in eos.

44 Cum cuneo suo, oppugnans, & obsidens civitatem: duae autem turmae palantes per campum adversarios persequabantur.

45 Porro Abimelech omni die illo oppugnabat urbem: quam cepit, interfectis habitatoribus ejus, ipsaque destructa, ita ut sal in ea dispergeret.

46 Quod cum audissent qui habitabant in turre Sichimorum, ingressi sunt fanum dei sui Berith, ubi sedus cum eo pepigerant, & ex eo locus nomen accepit: quod erat munus valde.

47 Abimelech quoque audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos,

48 Ascendit in montem Selmon cum omni populo suo: & arrepta securi, praecidit arboris ramum, imposuitque ferens humero, dixit ad socios: Quod me videris facere, cito facite.

49 Igitur certatim ramos de arboribus praecedentes, sequebantur ducem. Qui circumdantes praedictum, succederunt: atque ita factum est, ut fumo & igne mille homines necarentur, viri pariter & mulieres, habitatorum turris Sichem.

50 Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes, quod circumdans obsidebat exercitu.

51 Erat autem turris excelsa in media civitate, ad quam confugerant simul viri ac mulieres, & omnes principes civitatis, clausa firmissime janua, & super turris rectum stantes per propugnacula.

52 Accedensque Abimelech juxta turrim, pugnavit fortiter: & appropinquans ostio, ignem supponere nitabatur:

53 † Et ecce una mulier fragmen molae desuper jaciens, illi capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus.

54 † Qui vocavit cito armigerum suum, & ait ad eum: Evagina gladium tuum, & percutite me: ne forte dicatur quod a femina interfectus sum. Qui iussa perficiens, interfecit eum.

55 Illoque mortuo, omnes qui cum eo erant de Israel, reversi sunt in sedes suas:

56 Et reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfectis septuaginta fratribus suis.

57 Sichimitis quoque, quod operati erant, retributum est, & venit super eos maledictio Joatham filii Jerobaal.

CAPUT X.

Thola dux creatus, huic vita sancto Jair succedit: Israelita vero in idolatriam lapsi traduntur Philisthaeis & Ammonitis: quibus poenitentibus, Dominus ingratitudinem improperat, tandemque eorum miseretur.

1 **P**ost Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrum Abimelech, vir de Issachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim:

2 Et judicavit Israelitae viginti & tribus annis, mortuusque est, ac sepultus in Samir.

3 Huic successit Jair Galaadites, qui judicavit Israelitae per viginti & duos annos,

† 7. Reg. 11. 21.

† 7. Reg. 31. 4. 1. Par. 10. 4.

4 Habens triginta filios sedentes super triginta pullos alinarum, & principes triginta civitatum: quæ ex nomine ejus sunt appellatæ Havoth Jair, id est, oppida Jair, usque in præsentem diem, in terra Galaad.

5 Mortuusque est Jair, ac sepultus in loco cui est vocabulum Camon.

6 Filii autem Israel peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, & servierunt idolis, Baalim & Astaroth, & diis Syriæ ac Sidonis & Moab & filiorum Ammon & Philisthim: dimiseruntque Dominum, & non coluerunt eum.

7 Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philisthim & filiorum Ammon.

8 Afflicti que sunt, & vehementer oppressi per annos decem & octo, omnes qui habitabant trans Jordanem in terra Amorrhæi, qui est in Galaad:

9 In tantum, ut filii Ammon, Jordane transiisso, vastarent Judam & Benjamin & Ephraim: afflicti que est Israel nimis.

10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum nostrum, & servivimus Baalim.

11 Quibus locutus est Dominus: Numquid non Aegyptii & Amorrhæi, filii que Ammon & Philisthim,

12 Sidonii quoque & Amalec & Chanaan, oppresserunt vos, & clamastis ad me, & erui vos de manu eorum?

13 Et tamen reliquistis me, & coluistis deos alienos: idcirco non addam ut ultra vos liberem:

14 Ire, & invocare deos quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustiarum.

15 Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quicquid tibi placet: tantum nunc libera nos.

16 Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola profecerunt, & servierunt Domino Deo: qui doluit super miseris eorum.

17 Itaque filii Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria: contra quos congregari filii Israel, in Maspha castrametari sunt.

18 Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon coeperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPUT XL

Jephthe iudex factus, Dei Spiritu accensus, primum ratione agit cum rege Ammonitarum: deinde ubi eos vicisset, ob votum temere factum filiam suam unicam Deo sacrificat.

1 **F**UIT illo tempore Jephthe Galaadites vir fortissimus atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad.

2 Habuit autem Galaad uxorem, de qua suscepit filios: qui postquam creverant, eiecerunt Jephthe, dicentes: Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es.

3 Quos ille fugiens atque devitans, habitavit in terra Tob; congregatique sunt ad eum viri inopes, & latrocinantæ, & quasi principem sequebantur.

4 In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel.

5 Quibus acriter instantibus, perrexerunt majore, nam de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Jephthe de terra Tob:

6 Dixeruntque ad eum: Veni & esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.

7 Quibus ille respondit: † Nonne vos estis, qui odistis me, & ejecistis de domo patris mei, & nunc venistis ad me necessitate compulsi? † Gen. 26. 27.

8 Dixeruntque principes Galaad ad Jephthe: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum, & pugnes contra filios Ammon, si quis dux omnium qui habitant in Galaad.

9 Jephthe quoque dixit eis: Si vere venistis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero vester princeps?

10 Qui responderunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipse mediator ac testis est, quod nostra promissa faciemus.

11 Abiit itaque Jephthe cum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est Jephthe omnes sermones suos coram Domino in Maspha.

12 Et misit nuntios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent: Quid mihi & tibi est, quia venisti contra me, ut vastares terram meam?

13 Quibus ille respondit: † Quia tulit Israel terram meam, quando ascendit de Aegypto, a finibus Arnon usque Jaboc atque Jordanem: nunc ergo cum pace redde mihi eam. † Num. 34. 24.

14 Per quos rursum mandavit Jephthe, & imperavit eis ut dicerent regi Ammon:

15 Hæc dicit Jephthe: Non tulit Israel terram Moab, nec terram filiorum Ammon:

16 Sed quando de Aegypto confecerunt, ambulavit per solitudinem usque ad mare rubrum, & venit in Cades.

17 † Misitque nuntios ad regem Edom, dicens: Dimitte me ut transeam per terram tuam. Qui noluit acquiescere, precibus ejus, Misit quoque ad regem Moab, qui & ipse transtrum præbere contempsit. Manavit itaque in Cades. † Num. 30. 24.

18 Et circumvit ex latere terram Edom, & terram Moab: venitque contra orientalem plagam terræ Moab, & castrametatus est trans Arnon: nec voluit intrare terminos Moab: † Arnon quippe confinium est terræ Moab. † Num. 21. 13.

19 Misit itaque Israel nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum qui habitabat in Hesbon, & dixerunt ei: Dimitte ut transeam per terram tuam usque ad fluvium.

20 Qui & ipse Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos: sed infinita multitudine congregata, egressus est contra eum in Jasta, & fortiter resistebat.

21 Tradiditque eum Dominus in manus Israel cum omni exercitu suo, qui percussit eum, & possedit omnem terram Amorrhæi habitatoris regionis illius.

22 Et universos fines ejus, de Arnon usque Jaboc, & de solitudine usque ad Jordanem.

23 Dominus ergo Deus Israel subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israel, & tu nunc vis possidere terram ejus?

24 Nonne ea que possidet Chamos deus tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedent possessionem?

25 † Nisi forte melior es Balac filio Saphor rege Moab: aut docere potes, quod iurgatus sit contra Israel, & pugnaverit contra eum. † Num. 22. 2.

26 Quando habitavit in Hesbon, & vicibus ejus, & in Aroer, & villis illius, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis?

17 Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis, indicens mihi bella non iusta. Iudicet Dominus arbiter hujus diei, inter Israel & inter filios Ammon.

18 Noluistis acquiescere rex filiorum Ammon verbis Jephthe, quæ per nuntios mandaverat.

19 Factus est ergo super Jephthe Spiritus Domini, & circuevit Galaad, & Manasse, Maspha quoque Galaad, & inde transiens ad filios Ammon.

20 Votum vovit Domino, dicens: Si traderis filios Ammon in manus meas,

21 Quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, ubique occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino.

22 Transivique Jephthe ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos: quos tradidit Dominus in manus ejus.

23 Percussitque ab Aroer usque dum venias in Mennith, viginti civitates, & usque ad Abel, quæ est vineis constita, plaga magna nimis: humiliatque sunt filii Ammon a filiis Israel.

24 Revertente autem Jephthe in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua cum tympanis & choris: non enim habebat alios liberos.

25 Quæ visa, scidit vestimenta sua, & ait: Heu me, filia mea, decepti me, & ipsa decepta es: aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero.

26 Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis.

27 Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi præsta quod deprecor: Dimitte me ut duobus mensibus circumeam montes, & plangam virginitatem meam cum sodalibus meis.

28 Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus.

29 Expletisque duobus mensibus, reversa est ad patrem suum, & fecit ei sicut volebat, quæ ignorabat virum. Exinde mox increbuit in Israel, & consuetudo servata est:

30 Ut post anni circulum conveniant in unum filia Israel, & plangent filiam Jephthe Galaaditæ diebus quattuor.

CAPUT XII.

Ephraim injuste adversus Jephthe insurgentes ad vada Jordanis ad 42 millia occiduntur, cum vocem Sibboleth proferre non possent; quo vita funesto, succedunt duces Abesan, Ahialon, & Abdon.

1 Ecce autem in Ephraim orta est seditio: nam transientes contra aqilonem, dixerunt ad Jephthe: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon, vocare nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam.

2 Quibus ille respondit: Disceptatio erat mihi & populo meo contra filios Ammon vehemens: vocavique vos, ut præberetis mihi auxilium, & facere nolulistis.

3 Quod cernens posui animam meam in manibus meis, transivique ad filios Ammon, & tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commerui, ut adversum me confurgatis in prælium?

4 Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim: percusseruntque

viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim, & habitat in medio Ephraim & Manasse.

5 Occupaveruntque Galaaditæ vada Jordanis, per quæ Ephraim revertens erat. Cumque venisset ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixisset: Obsecro ut me transire permittatis: dicebant ei Galaaditæ: Numquid Ephraimæus es? quo dicente: Non sum:

6 Interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica. Qui respondebat, Sibboleth: eadem littera spicam exprime non valens. Statimque apprehensum jugulabant in ipso Jordanis transitu. Et occiderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia.

7 Judicavit itaque Jephthe Galaadites Israel sex annis: & mortuus est, ac sepultus in civitate sua Galaad.

8 Post hunc judicavit Israel Abesan de Bethlehem:

9 Qui habuit triginta filios, & totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, & ejusdem numeri filijs suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui septem annis judicavit Israel.

10 Mortuusque est, ac sepultus in Bethlehem.

11 Cui successit Ahialon Zabulonites: & judicavit Israel decem annis:

12 Mortuusque est, ac sepultus in Zabulon.

13 Post hunc judicavit Israel Abdon, filius Illel, Pharathonites:

14 Qui habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes, ascendentes super septuaginta pullos asinarum, & judicavit Israel octo annis:

15 Mortuusque est, ac sepultus in Pharahton terræ Ephraim, in monte Amalec.

CAPUT XIII.

Israelita rursus in idololatriam lapsi Philisthis traduntur: Samson nasciturus ab angelo prædicitur matri, & deinde patri, natusque a Domino benedicitur.

1 Rursumque filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini: qui tradidit eos in manus Philistinorum quadraginta annis.

† Supra 10. 6.

2 Erat autem quidam vir de Saraa, & de stirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilem.

3 Cui apparuit angelus Domini, & dixit ad eam: Sterilis es & absque liberis: † sed concipies & paries filium: † cave ergo ne bibas vinum ac siceram, nec immundum quidquam comedas:

† Gen. 16. 11. 1. Reg. 1. 20. Luc. 1. 31. † Num. 6. 3. 4.

4 Quia concipies, & paries filium, cujus non tanget caput novacula: erit enim nazareus Dei ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum.

5 Quæ cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem, quis esset, & unde venisset, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere:

6 Quæ cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem, quis esset, & unde venisset, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere:

7 Sed hoc respondit: Ecce concipies & paries filium: cave ne vinum bibas, nec siceram, & ne aliquo vestaris immundo: erit enim puer nazareus Dei ab infantia sua, ex utero matris suæ usque ad diem mortis suæ.

8 Oravit itaque Manue Dominum, & ait: Obsecro Domine, ut vir Dei, quem misisti, veniat iterum, & doceat nos quid debeamus facere de puero, qui nasciturus est.

9 Exaudivitque Dominus deprecantem Manue, & apparuit rursum angelus Dei uxori ejus sedenti in agro. Manue autem manibus ejus non erat cum ea. Quæ cum vidisset angelum:

10 Festinavit, & cucurrit ad virum suum: nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem ante videram.

11 Qui surrexit, & secutus est uxorem suam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum.

12 Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat puer? aut a quo se observare debebit?

13 Dixitque angelus Domini ad Manue: Ab omnibus, quæ locutus sum uxori tuæ, abstineat se:

14 Et quicquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum & ficeram non bibat, nullo vescatur immundo: & quod ei præcepi, impleat atque custodiat.

15 Dixitque Manue ad angelum Domini: Obsecro te ut acquirescas precibus meis, & faciamus tibi hædum de capris.

16 Cui respondit angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue quod angelus Domini esset:

17 Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut, si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te?

18 Cui ille respondit: ? Cur quæris nomen meum, quod est mirabile?

19 Tulit itaque Manue hædum de capris, & libamenta, & posuit super petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipse autem & uxor ejus intuebantur.

20 Cumque ascenderet flamma altaris in cælum, angelus Domini pariter in flamma ascendit. Quod cum vidissent Manue & uxor ejus, proni ceciderunt in terram,

21 Et ultra eis non apparuit angelus Domini, Sciatumque intellexit Manue angelum Domini esse.

22 Et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus Deum.

23 Cui respondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum & libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis hæc omnia, neque ea quæ sunt ventura dixisset.

24 peperit itaque filium, & vocavit nomen ejus Samson. Crevitque puer, & benedixit ei Dominus.

25 Cœpitque Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan inter Saraa & Esthaal.

CAPUT XIV.

Samson uxorem ducit Philistham: quam cum viseret, leonem laceravit, in cujus ore postmodum reperto melle, sumpsit ab eo parabolam: qua sodalibus proposita, illi interpretationem per Samsonis uxorem intellexerunt.

1 Descendit ergo Samson in Thamnatha, vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthim,

2 Ascendit, & nuntiavit patri suo, & matri suæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philisthinorum: quam quæso ut mihi accipiat uxorem.

3 Cui dixerunt pater & mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philisthim, qui incircumcisi sunt? Dixitque Samson ad patrem suum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis.

4 Parentes autem ejus nesciebant quod res-

a Domino fieret, & quæret occasionem contra Philisthim: eo enim tempore Philisthim dominabantur Israël.

5 Descendit itaque Samson cum patre suo & matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis fevus, & rugiens, & occurrit ei.

6 Irruit autem Spiritus Domini in Samson, & dilaceravit leonem, quasi hædum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu: & hoc patri & matri noluit indicare.

7 Descenditque & locutus est mulieri, quæ placuerat oculis ejus.

8 Et post aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis.

9 Quem cum sumpsisset in manibus, comedit in via: veniensque ad patrem suum & matrem, dedit eis partem, quæ & ipsi comederunt: nec tamen eis voluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserat.

10 Descendit itaque pater ejus ad mulierem, & fecit filio suo Samson convivium: sic enim juvenes ficere consueverant.

11 Cum ergo cives loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta ut essent cum eo.

12 Quibus locutus est Samson: Proponam vobis problema: quod si solveritis mihi intra septem dies convivi, dabo vobis triginta sindones, & toridem tunicas:

13 Sin autem non poteritis solvere, vos dabitis mihi triginta sindones, & eisdem numeri tunicas. Qui responderunt ei: Proponere problema, ut audiamus.

14 Dixitque eis: De comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo: nec poterunt per tres dies propositionem solvere.

15 Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Samson: Blandire viro tuo, & suade ei ut indicet tibi quid significet problema: quod si facere nolueris, incendemus te, & domum patris tui: an idcirco vocatis nos ad nuptias ut spoliaretis?

16 Quæ fundebat apud Samson lacrymas, & querebatur dicens: Odisti me, & non diligis: idcirco problema, quod proposuisti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo & matri nolui dicere: & tibi indicare poterò?

17 Septem igitur diebus convivi fiebat ante eum: tandemque die septimo cum ei esset molesta, exposuit. Quæ statim indicavit civibus suis.

18 Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid dulcis melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam.

19 Irruit itaque in eum spiritus Domini, descenditque Alczonem, & percussit ibi triginta viros: quorum ablatas vestes dedit iis qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui:

20 Uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus & pronubis.

CAPUT XV.

Trecentis vulpibus & fasciis Samson Philistharum segetes incendit, & fractis sinitibus quibus ligatus erat, mille Philistharum asini maxilla prostravit: e cujus dente molari aqua siccitatis fluxerunt.

1 Post aliquantulum autem temporis, cum dies triticeæ messis instarent, venit Samson, invisere volens uxorem suam, & attulit ei hædum de capris. Cumque cubiculum ejus solito veller intrare, prohibuit eum pater illius, dicens:

2 Putavi quod odisses eam, & ideo tradidi illam amico tuo: sed habet forem, & quae junior & pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor.

3 Cui Samson respondit: Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthaeos: faciam enim vobis mala.

4 Perrexitque & cepit trecentas vulpes, caudaeque earum iunxit ad caudas, & faces ligavit in medio:

5 Quas igne succendens, dimisit ut huc illucque discurrerent. Quae statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, & comportatae jam fruges, & adhuc stantes in stipula, concrematae sunt, in tantum, ut vineas quoque & olivetae flamma consumerent.

6 Dixeruntque Philisthim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Samson gener Thamnathai: quia tulit uxorem ejus, & alteri tradidit, haec operatus est. Ascenderuntque Philisthim: & combusserunt nam mulierem quam patrem ejus.

7 Quibus ait Samson: Licet haec feceritis, tamen adhuc ex vobis expectam ultionem, & tunc quiescam.

8 Percussitque eos ingenti plaga, ita ut stupentes suram femori inponerent. Et descendens habitavit in spelunca petrae Etam.

9 Igitur ascendentes Philisthim in terram Juda, castrametati sunt in loco, qui postea vocatus est Lechi, id est, maxilla, ubi eorum effusus est exercitus.

10 Dixeruntque ad eos de tribu Juda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt: Ut ligemus Samson, venimus, & reddamus ei quae in nos operatus est.

11 Descenderunt ergo tria millia virorum de Juda, ad specum silicis Etam, dixeruntque ad Samson: Nescis quod Philisthim imperent nobis? quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, sic feci eis.

12 Ligare, inquit, te venimus, & tradere in manus Philisthinorum. Quibus Samson, Jurare, ait, & spondere mihi quod non occidatis me.

13 Dixerunt: Non te occidemus, sed vincam trademus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus, & tulerunt eum de petra Etam.

14 Qui cum venisset ad locum maxillae, & Philisthim vociferantes occurrissent ei, irruit Spiritus Domini in eum: & sicut solent ad odorem ignis lina consumi, ita vincula quibus ligatus erat, dissipata sunt & soluta.

15 Inventamque maxillam, id est, mandibulam asini, quae jacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros.

16 Et ait: In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum, delevi eos, & percussi mille viros.

17 Cumque haec verba canens compleisset, projecit mandibulam de manu, & vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxillae.

18 Sirensque valde, clamavit ad Dominum, & ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: en sit morior, incidamque in manus incircumcisorum.

19 Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, & egressa sunt ex eo aquae. Quibus haustus, resocillavit spiritum, & vires recepit. Ideo appellatum est nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla, usque in presentem diem.

20 Judicavitque Israel in diebus Philisthim viginti annis.

CAPUT XVI.

Samson, observantibus eum custodibus, portas Gaza urbis in montem derulit: a Dalila autem cui sepius illuserat, cognita causa fortitudinis, detonsus, illudicr & excrucatur ab hostibus; quos tandem una secum interemit, videlicet 3000. Philisthaorum.

1 **A**bit quoque in Gazan, & vidit ibi mulierem meretricem, ingreffiuseque est ad eam.

2 Quod cum audissent Philisthim, & percrebisset apud eos, intrasse urbem Samson, circumdederunt eum, positus in porta civitatis custodibus: & ibi tota nocte cum silentio praestolantes, ut factis mane exeuntem occiderent.

3 Dormivit autem Samson usque ad medium noctis: & inde confurgens, apprehendit ambas portas fores cum postibus suis & sera, impositaque humeris suis portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron.

4 Post hac amavit mulierem, quae habitabat in Valle Sorec, & vocabatur Dalila.

5 Veneruntque ad eam principes Philisthinorum, atque dixerunt: Decipe eum, & disce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, & quo modo eum superare valeamus, & vincam affigere: quod si feceris, dabimus tibi singuli mille & centum argenteos.

6 Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima fortitudo, & quid sit quo ligatus erumpere nequeas?

7 Cui respondit Samson: Si septem nervicis funibus, necdum siccis & adhuc humentibus, ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines.

8 Attuleruntque ad eam satrapae Philisthinorum septem funes, ut dixerat: quibus vinxit eum,

9 Latentibus apud se infidiis, & in cubiculo finem rei expectantibus, clamavitque ad eum: Philisthim super te Samson. Qui rapit vincula, quo modo si rumpat quis filum de stuppea totum putamine, cum odorem ignis acceperit: & non est cognitum in quo esset fortitudo ejus.

10 Dixitque ad eum Dalila: Ecce illustrasti mihi, & falsum locutus es: saltem nunc indica mihi quod ligari debeas.

11 Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus, qui nunquam fuerunt in opere, infirmus ero, & aliorum hominum similis.

12 Quibus rursus Dalila vinxit eum, & clamavit: Philisthim super te Samson, in cubiculo infidiis praeparatis. Qui ita rapit vincula quasi fila telarum.

13 Dixitque Dalila rursus ad eum: Usquequo decipis me, & falsum loqueris? ostende quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si septem crines capitis mei cum licio plexueris, & clavum his circumligatum terrae fixeris, infirmus ero.

14 Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eum, Philisthim super te Samson. Qui confurgens de somno extraxit clavum cum crinibus & licio.

15 Dixitque ad eum Dalila: Quo modo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres veces mentiens es mihi, & noluisti dicere in quo sit maxima fortitudo tua.

16 Cumque molesta esset ei, & per multos dies jugiter adhaereret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima ejus, & ad mortem usque lassata est.

17 Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam ascendit super caput meum, quia nazaraus, id est, consecratus Deo sum de utero matris meae: si ratum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, & desiciam, eroque sicut ceteri homines.

18 Vidensque illa quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philistinorum ac mandavit: Ascendite ad huc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt, assumpta pecunia quam promiserant.

19 At illa dormire eum fecit super genna sua, & in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem, & rasit septem crines ejus, & cepit abigere eum, & a se repellere: statim enim ab eo fortitudo discessit.

20 Dixitque: Philisthim super te Samson. Qui de somno confurgens, dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci, & me excutiam, nesciens quod recessisset ab eo Dominus.

21 Quem cum apprehendissent Philisthim, statim eruerunt oculos ejus, & duxerunt Gazam vincum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt.

22 Jamque capilli ejus renasci ceperant,

23 Et principes Philistinorum convenerunt in unum ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo, & epularentur, dicentes: Tradidit deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras.

24 Quod etiam populus videns, laudabat deum suum, eademque dicebat: Tradidit deus noster adversarium nostrum in manus nostras, qui delevit terram nostram, & occidit plurimos.

25 Lacantesque per convivia, sumptis jam epulis, praeceperunt ut vocaretur Samson, & ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos, feceruntque eum stare inter duas columnas.

26 Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte me, ut tangam columnas, quibus omnis imminet domus, & reclinet super eas, & paululum requiescam.

27 Domus autem erat plena virorum ac mulierum, & erant ibi omnes principes Philistinorum, ac de recto & solario circiter eria millia utriusque sexus spectantes ludentem Samson.

28 At ille invocato Domino ait: Domine Deus, memento mei, & redde mihi nunc fortitudinem postquam Deus meus, ut ulciscer me de hostibus meis, & pro amissione duorum luminum unam ultionem recipiam.

29 Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque eorum dextera, & alteram laeva tenens,

30 Ait: Moriar anima mea cum Philisthim: concessitque fortiter columnis, cecidit domus super omnes principes, & ceteram multitudinem quae ibi erat: multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat.

31 Descendentes autem fratres ejus & universa cognata tulerunt corpus ejus, & sepelierunt inter Saraa & Eschaol in sepulchro patris sui Manue: judicavitque Israel viginti annis.

CAPUT XVII.

Mater Michae convavit ipsi de servato argento idolum, cui ille primo filium suum, deinde Levitem Bethlehemitem praefecit sacerdotem.

1 Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim nomine Michas,

2 Qui dixit matri suae: Mille & centum argenteos, quos separaveras tibi, & super qui-

bus me audirent juraveras, ecce ego habeo, & apud me sunt. Qui illa respondit: Benedictus filius meus Domino.

3 Reddidit ergo eos matri suae, quae dixerat ei: Consecravi & voti hoc argentum Domino, ut de manu mea suscipiar filius meus, & faciat sculptile atque constabile: & nunc trado illud tibi.

4 Reddidit igitur eos matri suae: quae tulit ducentos argenteos, & dedit eos argentario, ut faceret ex eis sculptile atque constabile, quod fuit in domo Michae.

5 Qui adiculam quomque in ea Deo separavit, & fecit ephod, & theraphim, id est, vestem sacerdotalem, & idola: implevitque unius filiorum suorum manum, & factus est ei sacerdos.

6 In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

7 Fuit quoque alter adolescens de Bethlehem Juda, ex conjugatione ejus: eratque ipse Levites, & habitabat ibi.

8 Egrediusque de civitate Bethlehem, peregrinari voluit ubicunque sibi commodum reperisset. Cumque venisset in montem Ephraim, iter faciens, & declinasset parumper in domum Michae,

9 Interrogatus est ab eo unde venisset. Qui respondit: Levita sum de Bethlehem Juda, & vado ut habitem ubi poterit, & utile mihi esse perpexero.

10 Dixitque Michas: Mane apud me, & esto mihi parens ac sacerdos: daboque tibi per annos singulos decem argenteos, ac vestem dupplicem, & quae ad victum sunt necessaria.

11 Acquievit, & mansit apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis.

12 Implevit Michas manum ejus, & habuit puerum sacerdotem apud se.

13 Nunc scio, dicens, quod benefecit mihi Deus habenti Levitici generis sacerdotem.

CAPUT XVIII.

Missi primum exploratoribus, securi postea sunt sexcenti viri de tribu Dan, quarentes sibi possessionem: & ablato Michae idolo cum sacerdote, urbem Lais vi capientes inhabitaverunt.

1 IN diebus illis non erat rex in Israel, & I tribus Dan quaerebat possessionem sibi, ut habitaret in ea: usque ad illum enim diem inter ceteras tribus sortem non acceperat.

2 Miserunt ergo filii Dan, stirpis & familiae suae quinque viros fortissimos de Saraa & Eschaol, ut explorarent terram, & diligenter inspicerent: dixeruntque eis: Ite, & considerate terram. Qui cum perissent venissent in montem Ephraim, & intrassent domum Michae, requieverunt ibi:

3 Et agnoscentes vocem adolescentis Levitae, utentesque illius diversorio, dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit? quid hic agis? quam ob causam huc venire voluisti?

4 Qui respondit eis: Haec & haec praestitit mihi Michas, & me mercede conduxit, ut sim ei sacerdos,

5 Rogaverunt autem eum, ut consuleret Dominum, ut scire possent an prospero itinere pergerent, & res haberet effectum.

6 Qui respondit eis: Ite in pace: Dominus respicit viam vestram, & iter quo perieris.

7 Euntes igitur quinque viri venerunt Lais: videruntque populum habitatorem in ea absque ullo timore, juxta consuetudinem Sidoniorum, securum & quietum, nullo ei penitus resistente, magnarumque opum, & procul a Sidone atque a cunctis hominibus separatam.

8 Revertique ad fratres suos in Saraa & Ethaol; & quid egissent sciscitantibus responderunt:

9 Surgite, ascendamus ad eos: vidimus enim terram valde opulentam & uberem: nolite negligere, nolite cessare: eamus, & possideamus eam, nullus erit labor.

10 Intrabimus ad securos, in regionem latissimam, tradetque nobis Dominus locum, in quo nullus rei est penuria, eorum que gignuntur in terra.

11 Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est, de Saraa & Ethaol, sexcenti viri accincti armis bellicis.

12 Ascendentesque manserunt in Cariathiarim judæ: qui locus, ex eo tempore, Castrorum Dan nomen accepit, & est post tergum Cariathiarim.

13 Inde transferunt in montem Ephraim. Cumque venissent ad domum Michæ,

14 Dixerunt quinque viri, qui prius missi fuerant ad considerandam terram Lais, ceteris fratribus suis: Nostis quod in domibus istis sit ephod, & theraphim, & sculpsile, atque consiliale: videte quid vobis placeat.

15 Et cum paululum declinassent, ingressi sunt domum adolescentis Levitæ, qui erat in domo Michæ: salutaveruntque eum verbis pacificis.

16 Sexcenti autem viri ita ut erant armati, stabant ante ostium.

17 At illi qui ingressi fuerant domum juvenis, sculpsile, & ephod, & theraphim, atque consiliale tollere nitentur, & sacerdos stabat ante ostium, sexcentis viris fortissimis haud procul expectantibus.

18 Tulerunt igitur qui intraverant, sculpsile, ephod, & idola, atque consiliale. Quibus dixit sacerdos: Quid facitis?

19 Cui responderunt: Tace, & pone digitum super os tuum: venique nobiscum, ut habeamus te parem, ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri, an in una tribu & familia in Israel?

20 Quod cum audisset, acquievit sermonibus eorum, & tulit ephod, & idola, ac sculpsile, & profectus est cum eis.

21 Qui cum pergerent, & ante se ire facissent parvulos ac jumenta, & omne quod erat pretiosum,

22 Et jam a domo Michæ essent procul, viri qui habitabant in sedibus Michæ conclamantes secuti sunt,

23 Et post tergum clamare cœperunt. Qui cum respexissent, dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur clamas?

24 Cui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia que habeo, & dicitis: Quid tibi est?

25 Dixeruntque ei filii Dan: Cave ne ultra loquaris ad nos, & veniant ad te viri animo concitati, & ipse cum omni domo tua pereas.

26 Et sic cepto itinere perrexerunt. Videns autem Michas, quod fortiores se essent, reversus est in domum suam.

27 Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem, & que supra diximus: veneruntque in Lais ad populum quiescentem atque securum, & percuterunt eos in ore gladii: urbemque incendio tradiderunt.

28 Nullo peritis ferente præsidium, eo quod procul habitarent a Sidone, & cum nullo hominum haberent quidquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Robob: quam rursus extruentes habitaverunt in ea.

29 Vocato nomine civitatis Dan, juxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israel, que prius Lais dicebatur.

30 Posueruntque sibi sculpsile, & Jonathan filium Gerlam filii Moysi, ac filios ejus sacerdotes in tribu Dan, usque ad diem captivitatis sue.

31 Mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo: in diebus illis non erat rex in Israel.

CAPUT XIX.

Cum Levita suam uxorem a parentum domo reduceret, ipsa a Gabaonitis qui tribus erant Benjamin, prodigiosa libidine extincta, maritus in duodecim partes corpore secto, ad singulas tribus singulas portiones misit, ad infandum scelus ulciscendum reliquas tribus evocans.

1 FUIT quidam vir Levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Bethlehem judæ:

2 Quæ reliquit eum, & reversa est in domum patris sui in Bethlehem, mansitque apud eum quatuor mensibus.

3 Secutusque est eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri, & secum reducere, habens in comitatu puerum & duos afinos: quæ suscepit eum, & introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset focer ejus, eumque vidisset, occurrit ei lætus,

4 Et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo & bibens familiariter.

5 Die autem quarto de nocte confurgens, proficisci voluit: quem tenuit focer, & ait ad eum: Gusta prius pauxillum panis, & conforta stomachum, & sic proficisceris.

6 Sederuntque simul, ac comederunt & biberunt. Dixitque pater puellæ ad generum suum: Quæro te ut hodie hic maneas, pariterque lætemur.

7 At ille confurgens, cepit velle proficisci. Et nihilominus obnixus eum focer tenuit, & apud se fecit manere.

8 Mane autem facto, parabat Levites iter. Cui focer rursus: Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, & assumpsis viribus, donec increfcat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul.

9 Surrexitque adolescens, ut pergeret cum uxore sua & puero. Cui rursus locutus est focer: Considera quod dies ad occasum declivior sit, & propinquat ad vesperum: mane apud me etiam hodie, & duc lætum diem, & cras proficisceris ut vadas in domum tuam.

10 Noluit gener acquiescere sermonibus ejus: sed statim perrexit, & venit contra Jebus, quæ altero nomine vocatur Jerusalem, ducens secum duos afinos onustos, & concubinam.

11 Jamque erant juxta Jebus, & dies mutabatur in noctem: dixitque puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Jebusorum, & maneamus in ea.

12 Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa.

13 Et cum illuc pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama.

14 Transferunt ergo Jebus, & ceptum carpebant iter, occubitusque eis sol juxta Gabaa, quæ est in tribu Benjamin:

15 Divertenterunt ad eam, ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, & nullus eos recipere voluit hospitio.

16 Et ecce, apparuit homo senex, revertens de agro & de opere suo vesperi, qui & ipse de monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat in Gabaa: homines autem regionis illius erant filii Iemini.

17 Elevatis oculis, vidit senex sedentem hominem cum fasciulis suis in platea civitatis: & dixit ad eum: Uase venis? & quo vadis?

18 Qui respondit ei: Profecti sumus de Berthelem Juda, & pergitus ad locum nostrum qui est in latere montis Ephraim, unde iteramus in Berthelem: & nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere.

19 Habentes paleas & foenum in asinorum pabulum, & panem ac vinum in meos & ancillae tuae usus, & pueri qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospitio.

20 Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego praebebo omnia qua necessaria sunt, tantum, quae, ne in platea maneas.

21 Introduxitque eum in domum suam, & pabulum asinis praeavit: ac postquam lavavit pedes suos: recepit eos in convivium.

22 Illis epulantibus, & post laborem itineris, cibo, & potu refectis corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Bethäl, (id est, absque iugo) & circumdantes domum senis, fores pulsare ceperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: † Educ virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutatur eo.

23 Egressusque est ad eos senex, & ait: Nolite fratre, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, & cessare ab hac stultitia:

24 Habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilieris eas, & vestram libidinem complectis: tantum, obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum.

25 Nolebant acquiescere sermonibus illius: quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, & eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abesset, dimiserunt eam mane.

26 At mulier, recedens tenebris, venit ad ostium domus, ubi manebat dominus suus, & ibi corruit.

27 Mane facto, surrexit homo, & aperuit ostium, ut ceptam expleret viam: & ecce concubina ejus jacebat ante ostium sparsis in limine manibus.

28 Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, & ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens quod erat mortua; tulit eam, & imposuit abno, reverfusque est in domum suam.

29 Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, & cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frustra concidens, misit in omnes terminos Israel.

30 Quod cum vidissent singuli, conclamabant: Numquam res talis facta est in Israel, ex eo die quo ascenderunt partes nostri de Aegypto, usque in praesens tempus: quid sententiam, & in commune decernite ferte factu opus sit.

CAPUT XX.

Ob hoc scelus pugnantes reliqua tribus adversus Benjamin, semel atque iterum bello inferiores, tertioque committentes iussu Domini praelium, tribum illam, praeter sexcentos qui in solitudinem fugerant, penitus deleverunt.

† Egressi itaque sunt omnes filii Israel, & pariter congregati, quasi vir unus, † de Dan usque Bersabee, & terra Galaad, ad Dominum in Maspha:

2 Omnesque anguli populorum, & cunctae tribus Israel in ecclesiam populi Dei conveniunt, quadringenta milia pedum pugnatorum.

3 (Nec latuit filios Benjamin, quod ascendissent filii Israel in Maspha.) Interrogavitque Levita, maritus mulieris interfectae, quomodo tantum scelus perpetratum esset.

4 Respondit: Veni in Gabaa Benjamin cum uxore mea, illucque divertit:

5 Et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, & uxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua est.

6 Quam arreptam, in frustra concidi, misique patres in omnes terminos possessionis vestrae: quia numquam tantum nefas, & tam grande piaculum factum est in Israel.

7 Adestis omnes filii Israel, decernite quid facere debeatis.

8 Stansque omnis populus, quasi unus hominis sermone respondit: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisquam intrabit domum:

9 Sed hoc contra Gabaa in commune faciamus.

10 Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus Israel, & centum de mille, & mille de decem millibus, ut componant exercitum cibaria, & possimus pugnare contra Gabaa Benjamin, & reddere ei pro scelere, quod meretur.

11 Convenitque universus Israel ad civitatem, quasi homo unus, eadem mente, unoque consilio.

12 Et miserunt nuntios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum est?

13 Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, & auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel audire mandatum:

14 Sed ex cunctis urbibus, quae fortis fuerant, conveniunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, & contra universum populum Israel dimicarent.

15 Inventique sunt viginti quinque milia de Benjamin educuntium gladium, praeter habitatores Gabaa,

16 Qui septingenti erant viri fortissimi, ita sinistra ut dextra praesiantes: & sic fundis lapides ad certum jacentes, ut capillum quoque possent percutere, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur.

17 Viromum quoque Israel, absque filii Benjamin, inventa sunt quadringenta milia educuntium gladios, & paratorum ad pugnam.

18 Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est, in Silo: consulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: Judas sit dux vester.

19 Statimque filii Israel surgentes mane, castramerati sunt juxta Gabaa:

20 Et inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare ceperunt.

21 Egressique filii Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo milia viromum.

22 Rursum filii Israel & fortitudine & numero confidentes, in eodem loco, in quo prius certaverant, aciem direxerunt:

23 Ita tamen ut prius ascenderent & starent coram Domino usque ad noctem: consulereque eum, & dicerent: Debeo ultra procedere ad dimicandum contra filios Benjamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eos, & inite certamen.

† Gen. 19. 5.

† Osee 9.

24 Cumque filii Israel altera die contra filios Benjamin ad praelium processissent,

25 Eruperunt filii Benjamin de portis Gabaa: & occurrentes eis, tanta in illos caede bacchari sunt, ut decem & octo millia viro- rum educerent gladium proferrent.

26 Quamobrem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, & sedentes sebant coram Domino: jejunaveruntque die illo usque ad vesperam, & obtulerunt ei holocausta, atque pacificas victimas.

27 Et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca foederis Dei,

28 Et Phinees filius Eleazari filii Aaron propositus domus. Consuluerunt igitur Dominum atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pugnam contra filios Benjamin fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras.

29 Posueruntque filii Israel insidias per circuitum urbis Gabaa:

30 Et tertia vice, sicut semel & bis, contra Benjamin exercitum produxerunt.

31 Sed & filii Benjamin adhaerens eruperunt de civitate, & fugientes adversarios longius persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo die & secundo, & caderent per duas semitas vertentes terga, & quarum una ferebatur in Bethel & altera in Gabaa, atque prosternerent triginta circiter viros:

32 Peraverunt enim solito eos more cedere. Qui fugiam arte simulates, inierunt consilium ut abstraherent eos de civitate, & quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent.

33 Omnes itaque filii Israel surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Balthamar. Insidias quoque, quae circa urbem erant, paulatim se aperire coeperunt,

34 Et ab occidentali urbis parte procedere. Sed & alia decem millia viro- rum de universo Israel, habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravatumque est bellum contra filios Benjamin: & non intellexerunt quod ex omni parte illis insisterent interitus.

35 Percussitque eos Dominus in conspectu filiorum Israel, & interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque millia & centum viros, omnes bellatores & educentes gladium.

36 Filii autem Benjamin, cum se inferiores esse vidissent, coeperunt fugere. Quod cernentes filii Israel, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad praeparatas insidias devenirent, quas juxta urbem posuerant.

37 Qui cum repente de latibulis surrexissent, & Benjamin terga cadentibus daret, ingressi sunt civitatem, & percusserunt eam in ore gladii.

38 Signum autem dederant filii Israel his quos in insidiis collocaverant, ut postquam urbem cepissent, ignem accenderent: ut ascendente in altum fumo, captam urbem demonstrarent.

39 Quod cum cernerent filii Israel in ipso certamine positi (peraverunt enim filii Benjamin eos fugere, & instantius persequerentur, caelis de exercitu eorum triginta viros.)

40 Et viderent quasi columnam fumi de civitate ascendere; & Benjamin quoque aspiciens retro, cum captam cerneret civitatem, & flammam in sublime ferri:

41 Qui prius simulaverant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii Benjamin, in fugam versi sunt,

42 Et ad viam deserti ire coeperunt, illic quoque eos adversarii persequentibus: sed & hi qui urbem succenderant, occurrerunt eis.

43 Atque ita factum est, ut ex utraque parte ab hostibus caderentur, nec erat ulla reliqua moriantium. Ceciderunt, atque prostrati sunt ad orientalem plagam urbis Gabaa.

44 Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt, decem & octo millia viro- rum, omnes robustissimi pugnatore.

45 Quod cum vidissent qui remanserant de Benjamin, fugerunt in solitudinem: & pergebant ad petram, cuius vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in diversa tendentes, occiderunt quinque millia viro- rum. Et cum ultra tenderent, persecuti virum eos, & interfecerunt etiam alia duo millia.

46 Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Benjamin in diversis locis, essent viginti quinque millia, pugnatore ad bella promptissimi.

47 Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui evadere, & fugere in solitudinem poterunt, sexcenti viri: federuntque in petra Remmon mensibus quatuor.

48 Regressi autem filii Israel, omnes reliquias civitatis, a viris usque ad jumenta, gladio percusserunt, cunctasque urbes & viculos Benjamin vorax flamma consumpsit.

CAPUT XXI.

Instauratur tribus Benjamin ex 400. virginibus in caede habitatorum Jabes Galaad reservatis, & ex raptis ducentium choros in Silo virginibus.

1 Juraverunt quoque filii Israel in Maspha & dixerunt: Nullus nostrum dabit filius Benjamin de filiabus suis uxorem.

2 Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, & in conspectu ejus sedentes usque ad vesperam, levaverunt vocem, & magno ululatu coeperunt flere, dicentes:

3 Quare Domine Deus Israel factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis?

4 Altera autem die diluculo confurgentes, extruxerunt altare; obtuleruntque ibi holocausta, & pacificas victimas, & dixerunt:

5 Quis non ascendit in exercitu Domini de universis tribus Israel? Grandi enim juramento se constrinxerant, cum essent in Maspha, interficere eos qui desissent.

6 Ductique penitentia filii Israel super fratre suo Benjamin, coeperunt dicere: Ablata est tribus una de Israel,

7 Unde uxores accipient? omnes enim in commune juravimus, non daturos nos his filias nostras.

8 Idcirco dixerunt: Quis est de universis tribus Israel, qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et ecce inventi sunt habitatores Jabes Galaad in illo exercitu non fuisse.

9 (Eo quoque tempore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.)

10 Miserunt itaque decem millia viros robustissimos, & praecerunt eis: Ite, & percutite habitatores Jabes Galaad in ore gladii, tam uxores quam parvulos eorum.

11 Et hoc erit quod observare debebitis: Omne generis masculini, & mulieres quoque cognoverunt viros, interficite, virgines autem tecum servate.

12 Inventaeque sunt de Jabes Galaad quadringentae virgines, quae nescierunt viri thorum, & adduxerunt eas ad castra in Silo, in terram Chanaan.

† Num. 31. 27-28.

13 Miseruntque nuntios ad filios Benjamin, qui erant in petra Remmon, & praeceperunt eis, ut eos susciperent in pace.

14 Veneruntque filii Benjamin in illo tempore, & datae sunt eis uxores de filiabus Jabez Galaad: alias autem non repererunt, quas simili modo traderent.

15 Uniuersusque Israel valde doluit, & egit poenitentiam super interfectione unius tribus ex Israel.

16 Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores: omnes in Benjamin feminae conciderunt.

17 Et magna nobis cura, ingentique studio providendum est, ne una tribus deleatur ex Israel.

18 Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti iuramento & maledictione, qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem Benjamin.

19 Ceperuntque consilium, atque dixerunt: Ecce sollempnitas Domini est in Silo anniversaria, quae sita est ad septentrionem urbis Bethel, & ad orientalem plagam via, quae

de Bethel tendit ad Sichimam, & ad meridiem oppidi Lebona.

20 Praeceperuntque filiis Benjamin, atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis.

21 Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exire repente de vineis, & rapite ex eis singuli uxores singulas, & pergite in terram Benjamin.

22 Cumque venerint patres earum, ac fratres, & aduersum vos queri coeperint, atque iurgari, dicemus eis: Miseremini eorum: non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent, non dedistis, & a vestra parte peccatum est.

23 Feceruntque filii Benjamin, ut sibi fuerat imperatum: & iuxta numerum suum, rapuerunt sibi de his quae ducebant choros, uxores singulas: abieruntque in possessionem suam, aedificantes urbes, & habitantes in eis.

24 Filii quoque Israel reuersi sunt per tribus & familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel: sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

CAPUT PRIMUM.

Elimelech Bethlehemita pro nimia fame cum uxore Noemi ac duobus filiis in terram Moab concedit; quo una cum filiis mortuo, Noemi cum Ruth nuru sua in Bethlehem revertens, non vult vocari Noemi, sed Mara.

1

N diebus unius iudicis, quando iudices praerant, facta est fames in terra. Abiitque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabide cum uxore sua ac duobus liberis.

Ipsę vocabatur Elimelech, & uxor ejus Noemi: & duo filii, alter Mahalon, & alter Chelion, Ephrathae de Bethlehem Juda. Ingressique regionem Moabitidem, morabantur ibi.

Et mortuus est Elimelech maritus Noemi: remansitque ipsa cum filiis.

Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manseruntque ibi decem annis,

Et ambo mortui sunt, Mahalon videlicet & Chelion: remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito.

Et surrexit ut in patriam pergeret, cum utraque nuru sua, de regione Moabide: audierat enim quod respexisset Dominus populum suum, & dedisset eis escas.

Egressa est itaque de loco peregrinationis suae, cum utraque nuru: & jam in via revertendi posita in terram Juda,

Dixit ad eas: Ite in domum matris vestrae, faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis cum mortuis & mecum.

Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos forsitura estis. Et osculata est eas. Quae elevata voce flere coeperunt,

Et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum.

Quibus illa respondit: Revertimini filiae meae, cur venitis mecum? num ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis?

Revertimini filiae meae, & abite: jam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo conjugali: etiam si postem hac nocte concipere, & parere filios;

Si eos expectare velitis, donec crescant, & annos pubertatis impleant, ante eritis ve-

rae quam nubatis. Nolite, quaeso, filiae meae: quia vestra angustia magis me premit, & carena est manus Domini contra me.

14 Elevata igitur voce, rursus flere coeperunt: Orpha osculata est socrum, ac reversa est: Ruth adhaesit socri suae.

15 Cui dixit Noemi: En reversa est cognata tua ad populum suum, & ad deos suos, vade cum ea.

16 Quae respondit: Ne adverteris mihi ut relinquam te & abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: & ubi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, & Deus tuus Deus meus.

17 Quae te terra mortentem susceperit, in ea moriar: ibique locum accipiam sepulturae. Haec mihi faciat Dominus, & haec addat, si non sola mors me & te separaverit.

18 Videns ergo Noemi, quod obstinato animo Ruth decrevisset secum pergere, advertere noluit, nec ad suos ultra reditum persuadere:

19 Profectaeque sunt simul, & venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit: dicebantque mulieres: Haec est illa Noemi.

20 Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (id est, pulchram) sed vocate me Mara (id est, amarā) quia amaritudine valde replevit me Omnipotens.

21 Egressa sum plena, & vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, & afflixit Omnipotens?

22 Venit ergo Noemi cum Ruth Moabide nuru sua, de terra peregrinationis suae: ac reversa est in Bethlehem, quando primum hordea metebantur.

CAPUT II.

Ruth pressa fame, spicas in agro Booz affinis sui colligens, gratiam apud eum invenit, & lata vespere ad socrum reversa, multam frumenti & de ciborum reliquiis ei offert.

ERAT autem viro Elimelech consanguineus, homo potens, & magnarum opum, nomine Booz.

2 Dixitque Ruth Moabide ad socrum suam: Si iubes, vadam in agrum, & colligam spicas, quae fuerint manus merentium, ubicumque clementis in me patris familias reperero gratiam: Cui illa respondit: Vade filia mea.

3 Abiit itaque & colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

4 Et ecce, ipse veniebat de Bethlehem, dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedictus tibi Dominus:

5 Dixitque Booz juveni, qui messoribus præerat: Cujus est hæc puella?

6 Cui respondit: Hæc est Moabitidis, quæ venit cum Noemi, de regione Moabitis.

7 Et rogavit ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia: & de mane usque nunc stat in agro, & ne ad momentum quidem domum reversa est.

8 Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco, sed jungere puellis meis.

9 Et ubi messuerint, sequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed etiam si stiteris, vade ad fascinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.

10 Quæ cadens in faciem suam & adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, & nosse me dignareris peregrinam mulierem?

11 Cui ille respondit: Nuntiata sunt mihi omnia, quæ feceris focui tuæ post mortem viri tui: & quod reliqueris parentes tuos, & terram in qua nata es, & veneris ad populum, quem antea nesciebas.

12 Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, & sub cujus confugisti alas.

13 Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos domine mi, qui consolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non sum similis unius puellarum tuarum.

14 Dixitque ad eam Booz: Quando hora vescenti fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum laus, & concessit potentiam sibi, comeditque & saturata est, & tulit reliquias.

15 Atque inde surrexit, ut spicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris suis, dicens: Sciantis vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam:

16 Et de vestris quoque manipulis projicte de industria, & remanere permittite, ut absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.

17 Collegit ergo in agro usque ad vesperam: & quæ collegerat virga cadens & exortens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est, tres modios.

18 Quos portans reversa est in civitatem, & ostendit focui suæ: insuper protulit, & dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat.

19 Dixitque ei focus suæ: Ubi hodie collegisti, & ubi fecisti opus? sit benedictus qui miserus est tui. Indicavitque ei apud quem fuisset operata: & nomen dixit viri, quod Booz vocaretur.

20 Cui respondit Noemi: Benedictus sit a Domino: quoniam eandem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit & mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo.

21 Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tandem messoribus ejus jungerer, donec omnes fegeter mererentur.

22 Cui dixit focus: Melius est, filia mea, ut cum puellis ejus exeat ad metendum, ne in alieno agro quisquam resistat tibi,

23 Juncta est itaque puellis Booz: & tandem cum eis messuit, donec hordea & triticum in horreis conderentur.

CAPUT III.

Ruth socrus suæ consilio obsecrata ad pedes Booz dormientis recumbens, nuptias veraciter postulat; accepto lato responso, sex hordei modios ad focrum defert.

1 Postquam autem reversa est ad focrum suam, audivit ab ea: Filia mea, quam tibi requiem, & providebo ut bene sit tibi.

2 Booz iste, cujus puellis in agro junctas es, propinquus noster est, & hac nocte aream hordei ventilat.

3 Lavare igitur, & ungere, & induere cultioribus vestimentis, & descende in aream: non te videat homo, donec esum potunquam finierit.

4 Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat: veniesque & discooperies pallium, quo operitur a parte pedum, & proicies te, & ibi jacebis: ipse autem dicet tibi quid agere debeas.

5 Quæ respondit: Quidquid præceperis faciam.

6 Descenditque in aream, & fecit omnia quæ sibi imperaverat focus.

7 Cumque comedisset Booz & bibisset, & factus esset hilarior, issetque ad dormiendum juxta acervum manipulorum, venit abscondite, & discooperito pallio a pedibus ejus, se projecit.

8 Et ecce, nocte jam media expavit homo, & conturbatus est: viditque mulierem jacentem ad pedes suos.

9 Et ait illi: Quæ es? Illaque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum super famulum tuam, quia propinquus es.

10 Et ille, Benedista, inquit, es a Domino filia, & priorem misericordiam posteriore superasti: quia non es secuta juvenes, pauperes sive divites.

11 Noli ergo metere, sed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meæ, mulierem te esse virtutis.

12 Nec abino me propinquum, sed est alius me propinquior.

13 Quiesce hac nocte: & facto mane, si te voluerit propinquitatis jure retinere, bene res acta est: sin autem ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit Dominus, dormi usque mane.

14 Dormivit itaque ad pedes ejus, usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque antequam homines se cognoscerent mutuo, & dixit Booz: Cave ne quis noverit quod hac veneris.

15 Et rursum, Expande, inquit, pallium tuum quo operiris, & tene utraque manum. Quæ extendente, & tenente, mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. Quæ portans ingressa est civitatem.

16 Et venit ad focrum suam. Quæ dixit ei: Quid egisti filia? Narravitque ei omnia, quæ sibi fecisset homo.

17 Et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi, & ait: Nolo vacuum te reverti ad focrum tuum.

18 Dixitque Noemi: Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat: neque enim cessabit homo nisi compleverit quod locutus est.

CAPUT IV.

Booz coram senioribus civitatis, accipit possessionem Elimelech, & Ruth nuptum de-functi in uxorem (cedente alio propinquo-re juri propinquitatis) ex qua genuit Obed avum Davidis regis.

1 **A** Scendit ergo Booz ad portam, & se-dit ibi. Cumque vidisset propinquum praterire, de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper, & sede hic: vocans eum nomine suo. Qui divertit, & sedit.

2 Tollens autem Booz decem viros de se-nioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic, & Quibus sedentibus, locutus est ad propin-quum: Partem agri fratris nostri Elimelech vender Noemi, quae reversa est de regione Moabitide:

3 Quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus, & majoribus natu de populo meo. Si vis possidere jure propin-quitatis: eme, & posside: sin autem displi-cet tibi, hoc ipsum indica mihi, ut sciam quid facere debeam: nullus enim est propin-quis, excepto te, qui prior es; & me, qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam.

4 Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabiti-dem, quae uxor defuncti fuit, debes accipe-re: ut suscites nomen propinqui tui in here-ditate sua.

5 Qui respondit: Cedo juri propinquitatis: neque enim posteritatem familiae meae delere debeo: tu meo utere privilegio, quo me li-benter carere profiteor.

6 **†** Ille autem erat mos antiquitus in Israel inter propinquos, ut si querens alter alteri suo juri cedebat, ut esset firma concessio, solvebat homo calcamentum suum, & dabat proximo suo: hoc erat testimonium cessionis in Israel.

7 Dixit ergo propinquo suo Booz: Tolle

calcamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo.

8 At ille majoribus natu, & universo populo, Testes vos, inquit, estis hodie, quod possederim omnia quae fuerunt Elimelech, & Chelson, & Mahalon, tradente Noemi:

9 Et Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in conjugium sumpsim, ut suscitarem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum ejus de familia sua ac fratribus & populo deleatur. Vos, inquam, hujus rei testes estis.

10 Respondit omnis populus, qui erat in porta, & majores natu: Nos testes sumus: faci-ati Dominus hanc mulierem, quae ingreditur domum tuam, sicut Rachel & Liara, quae edificaverunt domum Israel: ut sit exem-plum virtutis in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethlehemi:

11 Fiatque donus tua, sicut domus Phares, † quem Thamar peperit Juae, de semine quod tibi dedit Dominus ex hac puella.

12 Tulit itaque Booz Ruth, & accepit uxorem: ingressusque est ad eam, & dedit illi Dominus ut conciperet, & pareret filium.

13 Dixeruntque mulieres ad Noem: Benedic-tus Dominus, qui non est passus ut desce-deret successor familiae tuae, & vocarem no-men ejus in Israel.

14 Et habes qui consoletur animam tuam, & enutriet senectutem: de natu enim tu natus est, quae te diligit: & multo tibi melior est, quam si septem haberes filios.

15 Susceptumque Noemi puerum posuit in sinu suo, & nutricis ad gerulam fungebatur officio.

16 Vicinae autem mulieres congratularies ei, & dicentes: Natus est filius Noemi: vo-caverunt nomen ejus Obed: hic est pater Isai, patris David.

17 Haec sunt generationes Phares: † Phares genuit Esron,

18 Esron genuit Aram, Aram genuit Aminadab,

19 Aminadab genuit Nahasson, Nahasson genuit Salmon,

20 Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed, 21 Obed genuit Isai, Isai genuit David.

LIBER PRIMUS
SAMUELIS,
QUEM NOS
PRIMUM REGUM
DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Elcana habuit uxores Annam & Phenennam; quarum Anna diu sterilis & amula improperio tristis, susa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuelem; quem ablactatum Domino utulit, ut voverat.

Fueruntque Phenennæ filii: Annæ autem non erant liberi.

3 Et ascendebat vir ille de civitate sua statutus diebus, ut adoraret & sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filii Heli, Ophni & Phinees, sacerdotes Domini.

4 Venit ergo dies, & immolavit Elcana, deditque Phenennæ uxori suæ, & cunctis filiis ejus, & filiabus partes:

5 Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam ejus.

6 Affligebat quoque eam amula ejus; & vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret quod Dominus conclusisset vulvam ejus:

7 Sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent ad templum Domini: & sic provocabat eam: porro illa flebat, & non capiebat cibum.

8 Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fies? Et quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sum, quam decem filii?

9 Surrexit autem Anna postquam comederat

& biberat in Silo. Et Heli sacerdote sedente super sellam ante postes templi Domini,

10 Cum esset Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter,

11 Ervotum vovit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, & novacula non ascendet super caput ejus.

12 Factum est autem, cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus.

13 Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo eam Heli temulentam,

14 Dixitque ei: Usquequo ebria eris? digere paulisper vinum, quo mades.

15 Respondens Anna, Nequaquam, inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinumque & omne quod inebriare potest, non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini.

16 Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris & mœtoris mei, locuta sum usque in presens.

17 Tunc Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.

18 Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam, & comedit, vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati.

19 Et surrexerunt mane, & adoraverunt coram Domino: reversique sunt, & venerunt in domum suam Ramathæ. Cognovit autem Elcana Annam uxorem suam: & recordatus est ejus Dominus.

20 Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel: eo quod a Domino postulasset eum.

21 Ascendit autem vir ejus Elcana, & omnis domus ejus, ut immolaret Domino hostiam sollemnem, & votum suum,

22 Et Anna non ascendit: dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablaçetur infans, & ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, & maneat ibi jugiter.

23 Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, & mane donec ablaçtes eum: precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, & lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte.

24 Et adduxit eum secum, postquam ablaçaverat, in vitulis rribus, & tribus modis farinae, & amphora vini, & adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus:

25 Et immolaverunt vitulum, & obsecrunt puerum Heli.

26 Et ait Anna: Obsecro mi domine, vivit anima tua domine: ego sum illa mulier, quae steri corata te hic orans Dominum.

27 Pro puero isto oravi, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum.

28 Idcirco & ego commodavi eum Domino, cunctis diebus quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum. Et oravit Anna, & ait:

CAPUT II.

Anna canticum in gratiarum actionem; qua rursus tres filios & duas filias generavit: ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam, fit illi & domui ejus comminatio, ac mors filiorum praedicitur.

1 Exultavit cor meum in Domino, & exaltatum est cor meum in Deo meo: dilatatum est os meum super inimicos meos: quia laetata sum in salutari tuo.

2 Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te, & non est fortis sicut Deus noster.

3 Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes: recedant vetera de ore vestro: quia Deus scientiarum, Dominus est, & ipsi praeparantur cogitationes.

4 Arcus fortium superatus est, & infirmi accendi sunt robore.

5 Repleti prius, pro panibus se locaverunt: & famelici saturati sunt, donec sterili peperit plurimos: & quae multos habebat filios, infirmata est.

6 † Dominus mortificat & vivificat, dedit ad inferos & reducit.

7 Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & sublevar.

8 Suscitavit de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem: ut sedeat cum principibus, & solum gloriae teneat. Domini enim sunt cardines terrae, & posuit super eos orbem.

9 Pedes sanctorum suorum servabit, & impii in tenebris conticescent: quia non in fortitudine sua roborabunt vir.

10 Dominum formidabant adversarii ejus: & super ipsos in caelis tonabit: Dominus judicabit fines terrae, & dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui,

11 Et abiit Elcana Ramatha, in domum suam: puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis.

12 Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum,

13 Neque officium sacerdotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur car-

nes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua,

14 Et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, sive in cacabum: & omne quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi: sic faciebant univervo Israelii venientium in Silo.

15 Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, & dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam.

16 Dicebatque illi immolans: Incendatur primum juxta morem hodie adeps, & tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam vi.

17 Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia retrahabant homines a sacrificio Domini.

18 Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod lineo.

19 Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam sollemnem.

20 Et benedixit Heli Elcanae & uxori ejus: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro senore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum.

21 Visitavit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios, & duas filias: & magnificatus est puer Samuel apud Dominum.

22 Heli autem erat senex valde, & audivit omnia quae faciebant filii sui univervo Israelii: & quomodo dormiebant cum mulieribus quae observabant ad ostium tabernaculi:

23 Et dixit eis: Quare facitis res hujusmodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo?

24 Nolite filii mei: non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domino.

25 Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos.

26 Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, & placebat tam Domino quam hominibus.

27 Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad eum: Haec dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum esset in Aegypto in domo Pharaonis?

28 Et elegi eum ex omnibus tribus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, & adoleret mihi incensum & portaret ephod coram me: & dedi donum patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel.

29 Quare calce abjecisti victimam meam, & munera mea quae praecipit ut offererentur in templo: & magis honorasti filios tuos quam me; ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei?

30 Propretea ait Dominus Deus Israel: † Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui, ministraret in conspectu meo, usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Abstine hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnit me, erunt ignobiles.

31 Ecce dies veniunt, & praedicam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua.

32 Et videbis simulum tuum in templo, in univervis prosperis Israel: & non erit senex in domo tua omnibus diebus.

† Deut. 32. 39. Tob. 13. 2. Sap. 16. 13.

† 3. Reg. 1. 27.

33 Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: sed ut deficiant oculi tui, & tabefcat anima tua: & pars magna domus tuæ morietur cum ad vinilem aratrem venerit.

34 Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni & Phinees: In die uno morietur ambo.

35 Et suscitabo tibi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo quicunque diebus.

36 Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat ut oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & rotam panis, dicatque: Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

CAPUT III.

Samuel quater a Domino vocatus, revelationem sibi adversum Heli factam, ei refert: & paulatim toti Israeli suis prophetiis innotescit.

Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, & sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, non erat visio manifesta.

2 Factum est ergo in die quadam, Heli jacebat in loco suo, & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre:

3 Lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei.

4 Et vocavit Dominus Samuel. Qui respondens, ait: Ecce ego.

5 Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi: revertere, & dormi. Et abiit, & dormivit.

6 Et adjecit Dominus rursum vocare Samuel. Confurgensque Samuel, abiit ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia vocasti me. Qui respondit: Non vocavi te fili mi: revertere: & dormi.

7 Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini.

8 Et adjecit Dominus, & vocavit adhuc Samuel tertio. Qui confurgens abiit ad Heli,

9 Et ait: Ecce ego: quia vocasti me. Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum: & ait ad Samuel: Vade, & dormi: & si deinceps vocaverit te, dices: Loquere Domine, quia audit servus tuus. Abiit ergo Samuel, & dormivit in loco suo.

10 Et venit Dominus, & stetit: & vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere Domine, quia audit servus tuus.

11 Et dixit Dominus ad Samuel: Ecce ego facio verbum in Israel: quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus.

12 In die illa suscitabo adversum Heli omnia que locutus sum super domum ejus: incipiam, & complebo.

13 Prædixi enim ei quod judicaretur esse domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indignè agere filios suos, & non corripuit eos.

14 Idcirco juravi domui Heli, quod non exierit iniquitas domus ejus victimis & muneribus usque in æternum.

15 Dormivit autem Samuel usque mane, aperuitque ostia domus Domini. Et Samuel timebat indicare visionem Heli.

16 Vocavit ergo Heli Samuel, & dixit: Samuel fili mi? Qui respondens, ait: Præsto sum.

17 Et interrogavit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus ad te? oro te ne celaveris me, hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, si absconderis a me sermonem, ex omnibus verbis que dicta sunt tibi.

18 Indicavit itaque ei Samuel universos sermones, & non abscondit ab eo. Et ille respondit: Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat.

19 Crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.

20 Et cognovit universus Israel, a Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini.

21 Et addidit Dominus ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit sermo Samuelis universo Israeli.

CAPUT IV.

Caduntur Israelitæ a Philisthæis, rursusque adducta in castra arca caduntur, capraque arca duo filii Heli occiduntur: quibus auditis, Heli cornuens occumbit, & natus ejus in partu moritur.

ET factum est in diebus illis, conveniunt Philisthim in pugnam: & egressus est Israel obviam Philisthim in prelium, & castrametatus est juxta lapidem adjutorii. Porro Philisthim venerunt in Aphec.

2 Et intraverunt aciem contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel Philisthæis: & caesa sunt in illo certamine passim per agros, quasi quatuor millia virorum.

3 Et reversus est populus ad castra: dixeruntque majores natu de Israel: Quare percussit nos Dominus hostie dorum Philisthim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium nostrum, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum.

4 Misit ergo populus in Silo, & tulit inde arcam fœderis Domini exercituum sedentis super Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei; Ophni & Phinees.

5 Cumque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferans est omnis Israel clamore grandi, & percussit terra.

6 Et audierunt Philisthim vocem clamoris, dixeruntque: Quenam est hæc vox clamoris magni in castris Hebræorum? Et cognoverunt quod arca Domini venisset in castra.

7 Tinnueruntque Philisthim, dicentes: Venit Deus in castra. Et ingemuerunt, dicentes:

8 Va nobis: non enim fuit tanta exultatio heri & nudius tertius: va nobis. Quis nos salvabit de manu Deorum sublimium istorum? hi sunt Dii, qui percastrerunt Aegyptum omni plaga, in deserto.

9 Confortamini, & estote viri, Philisthim: ne serviatu Hebræis, sicut & illi servierunt vobis: confortamini, & bellate.

10 Pugnaverunt ergo Philisthim, & caesus est Israel, & fugit unusquisque in tabernaculum suum: & facta est plaga magna nimis: & ceciderunt de Israel triginta millia peditum.

11 Et arca Dei capta est: duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni & Phinees.

12 Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa, scissa veste, & confersus pulvere caput.

13 Cumque ille venisset, Heli sedebat super sellam contra viam spectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille postquam ingressus est, nuntiavit urbi: & nullavit omnis civitas.

14 Et audivit Heli sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumultus huius? At ille festinavit, & venit, & nuntiavit Heli.

15 Heli autem erat nonaginta & octo annorum, & oculi ejus caligaverant, & videre non poterat.

16 Et dixit ad Heli: Ego sum qui veni de praelio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum est filii mi?

17 Respondens autem ille, qui nuntiabat, Fugit, inquit, Israel coram Philisthim, & ruina magna facta est in populo: insuper & duo filii tui mortui sunt, Ophni & Phinees: & arca Dei capta est.

18 Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta otium, & fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir & grandævus: & ipse judicavit Israel quadraginta annis.

19 Nurus autem ejus, uxor Phinees, prægnans erat, vicinque partui: & audito nuntio quod capta esset arca Dei, & mortuus esset foetus suus, & vir suus: incurvavit se & peperit: irruerant enim in eam dolores subiti.

20 In ipso autem momento mortis ejus, dixerunt ei quæ stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Quæ non respondit eis, neque animadvertit.

21 Et vocavit puerum, Ichabod, dicens: Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei, & pro socio suo & pro viro suo:

22 Et ait: Translata est gloria ab Israel, eo quod capta esset arca Dei.

CAPUT V.

Dagon coram arca semel ac iterum corruit, abscissis in limine capite & manibus. Philisthai quoque mariscis & muribus percussi, arcam a se repellunt.

1 Philisthim autem tulerunt arcam Dei, & asportaverunt eam a lapide adjutorii in Azotum.

2 Tuleruntque Philisthim arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & stauerunt eam juxta Dagon.

3 Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini: & tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum.

4 Rursumque mane die altera confurgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & due palmæ manuum ejus abscissæ erant super limen:

5 Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum ejus, super limen Dagon in Azoto, usque in hodiernum diem.

6 Aggravata est autem manus Domini super Azotios, & demolitus est eos: & percussit in secretiori parte nationum Azotum, & fines ejus. Et ebullierunt villæ & agri in medio regionis illius, & nati sunt mares, & facta est confusio mortis magnæ in civitate.

7 Videntes autem viri Azotii hujuscemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israel apud nos: quoniam dura est manus ejus super nos, & super Dagon deum nostrum.

8 Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Israel? Responderuntque Gethai: Circumducatur arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcam Dei Israel.

9 Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros uniuersusque urbis, a parvo usque ad majorem, & computrescebant prominentes excales eorum. Inieruntque Gethai consilium, & fecerunt sibi sedes pellicæas.

10 Miseruntque ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronites, dicentes, Adduxerunt ad nos arcam Dei Israel, ut interficiat nos & populum nostrum.

11 Miserunt itaque & congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum: qui dixerunt: Dimitte arcam Dei Israel, & revertatur in locum suum, & non interficiat nos cum populo nostro.

12 Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus, & gravissima valde manus Dei: viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretiori parte narium: & ascendebat ululatus uniuersusque civitatis in cælum.

CAPUT VI.

Philisthai arcam cum votivis donariis, muribus & anis aureis, suorum sacerdotum consilio, a se remittunt per vaccas lætantes & novum plaustrum usque Bethsames: ubi vaccas super ligna plaustrum Bethsames immolaverunt, plurimis de populo ac plebe a Domino interceptis, quod arcam Dei non fac reverenter conspexissent.

1 Fuit ergo arca Domini in regione Philisthinorum septem mensibus.

2 Et vocaverunt Philisthim sacerdotes & divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt:

3 Si remittitis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuum, sed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini: & scietis quare non recedat manus ejus a vobis.

4 Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi:

5 Juxta numerum provinciarum Philisthinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, & similitudines murium, qui demoliti sunt terram: & dabitis Deo Israel gloriam: si forte relever manum suam a vobis, & a diis vestris, & a terra vestra.

6 Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Aegyptus, & Pharaon cor suum: & nonne postquam percussus est, tunc dimisit eos, & abierunt?

7 Nunc ergo arripite & facite plaustrum novum unum: & duas vaccas fœcæas, quibus non est impositum jugum, jungite in plaustro, & reclinate vitulos earum domi.

8 Tollerisque arcam Domini, & ponetis in plaustro, & vasa aurea, quæ exolvitis ei pro delicto, ponetis in capellam ad latus ejus: & dimittere eam ut vadat.

9 Et aspicietis, & si quidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem, nuncime: sciemus quia nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi.

† Psal.
77. 66.

† Exod.
12. 31.

11 Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, & castellam, quae habebat mures aureos & similitudines anorum.

12 Ibant autem in directum vaccæ, per viam quæ ducit Bethfames, & itinere uno gradiebantur, pergentes & mugientes: & non declinabant neque ad dextram neque ad sinistram: sed & satrapæ Philisthiim sequebantur usque ad terminos Bethfames.

13 Porro Bethfamitæ metebant triticum in valle: & elevantes oculos suos, viderunt arcam, & gavisii sunt cum vidissent.

14 Et plaustrum venit in agrum Josue Bethfamitæ, & steterit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & considerunt ligna plaustris, vacasque imposuerunt super ea holocaustum Domino.

15 Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, & castellam quæ erat juxta eam, in qua erant vasa aurea, & posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethfamitæ obtulerunt holocausta, & immolaverunt victimas in die illa Domino.

16 Et quinque satrapæ Philisthinorum viderunt, & reversi sunt in Accaron in die illa.

17 Hi sunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philisthiim pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Aiscalon unum, Gerh unum, Accaron unum.

18 Et mures aureos secundum numerum urbium Philisthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam quæ erat absque muro, & usque ad Abelmagnum, super quem posuerunt arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Josue Bethfamitæ.

19 Percussit autem de viris Bethfamitibus, eo quod vidissent arcam Domini: & percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eo quod Dominus percussisset plebem plaga magna.

20 Et dixerunt viri Bethfamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius? & ad quem ascendet a nobis?

21 Miseruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philisthiim arcam Domini, descendite, & reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Israelita ad Dominum conversi, Philisthaos vicerunt, orante pro ipsis Samuele.

1 **V**enerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini.

2 Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippe jam annus vigesimus) & requievit omnis domus Israel post Dominum.

3 Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: Si in toro corde vestro revertimini ad Dominum, auferite deos alienos de medio vestri, Baalim & Astaroth: & preparate corda vestra Domino, & servite ei soli, & eruet vos de manu Philisthiim.

4 Abstulerunt ergo filii Israel Baalim & Astaroth, & servierunt Domino soli.

5 Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath, ut crem pro vobis Dominum.

6 Et convenerunt in Masphath: hauseruntque aquam, & effuderunt in conspectu Domini, & jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

7 Et audiverunt Philisthiim quod congregati essent filii Israel in Masphath, & ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel, timuerunt a facie Philisthinorum.

8 Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philisthinorum.

9 Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino: & clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, & exaudivit eum Dominus.

10 Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philisthiim iniere prælium contra Israel: & intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim, & exteruit eos, & cæsi sunt a facie Israel.

11 & egressique viri Israel de Masphath, persecuti sunt Philisthaos, & percussissent eos, usque ad locum qui erat subter Bethchar.

12 Tulit autem Samuel lapidem unum, & posuit eum inter Masphath & inter Sen: & vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorii. Dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis Dominus.

13 Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposuerunt ultra ut venirent in terminos Israel. Facta est itaque manus Domini super Philisthaos, cunctis diebus Samuelis.

14 Et reddita sunt urbes, quas tulerant Philisthiim ab Israel, Israeli, ab Accaron usque Geth, & terminos suos: liberavitque Israel de manu Philisthinorum, eratque pax inter Israel & Amorrhæum.

15 Judicabat quoque Samuel Israelæm cunctis diebus vitæ suæ.

16 Et ibat per singulos annos circueiens Bethel & Gulgala & Masphath, & judicabat Israelæm in supradictis locis.

17 Revertebaturque in Ramatha: ibi enim erat domus ejus, & ibi judicabat Israelæm: edificavit etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

Filiis Samuelis ad avaritiam declinantibus perit populus sibi regem more Gentilium; regibus Samuel, jubente Domino, durum jus regis prædicit; sed non auditur.

1 **F**actum est autem cum tenuisset Samuel, posuit filios suos judices Israel.

2 Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel: & nomen secundum Abia, judicum in Bersabee.

3 Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus: sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, & perverterunt iudicium.

4 Congregati ergo universi majores natu Israel, venerunt ad Samuelem in Ramatha.

5 Dixeruntque ei: Ecce tu tenuisti, & filii tui non ambulant in viis tuis: & constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut & universæ habent nationes.

6 Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quod dixissent: Da nobis regem, ut judicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum.

7 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus qua loquuntur tibi: non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.

8 Juxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die qua eduxi eos de Aegypto usque ad diem hanc, sicut dereliquerunt me, & servierunt diis alienis, sic faciunt etiam tibi.

9 Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen contestare eos, & prædicis eis jus regis, qui regnatorum est super eos.

† Eclii.
46. 20.
† Eclii.
46. 21.

† Osee
13. 20.
Ag. 13.
21.

† Dent.
6. 13.
Matth.
4. 17.

10 Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui perierat a se regem,

11 Et ait: Hoc erit jus vestris, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietque sibi equites & præcursores quadrigarum suarum,

12 Et constituet sibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messores segetum, & fabros armorum & curruum suorum.

13 Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, & focarias, & panificas.

14 Agros quoque vestros, & vineas, & oliveta optima tollet, & dabit servis suis.

15 Sed & segetes vestras, & vinearum redditus addecimabit, ut det eunuchis & famulis suis.

16 Servos etiam vestros, & ancillas, & juvenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo.

17 Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei servi.

18 Et clamabitis in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis: & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem.

19 Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam: rex enim erit super nos,

20 Et erimus nos quoque sicut omnes gentes: & iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.

21 Et audivit Samuel omnia verba populi, & locutus est ea in auribus Domini.

22 Dixit autem Dominus ad Samuellem: Audi vocem eorum, & constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

CAPUT IX.

Strps Saulis, qui quærendo patris asinas peruenit ad Samuellem, cui revelatur ungensus rex, cum quo pransus est, ac nocte hospitio receptus.

1 **E**T erat vir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filii Seror, filii Bechorath, filii Aphia, filii viri Jemini, fortis robore.

2 Et erat ei filius vocabulo Saul, electus & bonus: & non erat vir de filiis Israel melior illo: ab humero & sursum eminebat super omnem populum.

3 Perierant autem asinae Cis patris Saul: & dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, & confurgens vade, & quaere asinas. Qui cum transissent per montem Ephraim,

4 Et per terram Salisa, & non invenissent, transierunt etiam per terram Salim, & non erant: sed & per terram Jemini, & minime repererunt.

5 Cum autem venissent in terram Suph, dixit Saul ad puerum qui erat cum eo: Veni & revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, & sollicitus sit pro nobis.

6 Qui ait ei: Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne quod loquitur, sine ambiguitate venit: nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus.

7 Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in sitacis nostris: & spornulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud.

8 Rursum puer respondit Sauli, & ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram.

9 (Olim in Israel sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum: venite, & eamus ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.)

10 Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus. Veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei.

11 Cumque ascenderent olivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis: Num hic est Videns?

12 Quæ respondentes, dixerunt illis: Hic est: ecce ante te, festina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso.

13 Inredientes urbem, statim invenietis eum antequam ascendat excelsum ad vescendum: neque enim comesturus est populus donec ille veniat: quia ipse benedicit hostiæ, & deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo confendite, quia hodie reperietis eum.

14 Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel egrediens obviam eis, ut ascenderet in excelsum.

15 † Dominus autem revelaverat auriculum Samuelis ante unum diem quam veniret Saul, dicens:

16 Hac ipsa hora, quæ nunc est, cras mitam virum ad te de terra Benjamin, & unges eum ducem super populum meum Israel: & salvabit populum meum de manu Philistinorum: quia respexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me.

17 Cumque aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.

18 Accessit autem Saul ad Samuellem in medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi, ubi est domus Videntis.

19 Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum Videns: ascende ante me in excelsum, ut comedatis mecum hodie, & dimittam te mane: & omnia quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi.

20 Et de asinis, quas nudiustertius perdidisti, ne sollicitus sis, quia inventæ sunt. Et ejus erunt optima quæque Israel: nonne tibi & omni domui patris tui?

21 Respondens autem Saul, ait: Numquid non filius Jemini ego sum, de minima tribu Israel, & cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi sermonem istum?

22 Assumens itaque Samuel Saulem, & puerum ejus, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati: erant enim quasi triginta viri.

23 Dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & præcepti ut reponeres scorum apud te.

24 Levavit autem cocus armum, & posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, & comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.

25 Et descenderunt de excelso in oppidum, & locutus est cum Saule in solario: stravitque Saul in solario, & dormivit.

26 Cumque mane surrexissent, & jam elucesceret, vocavit Samuel Saulem in solario, dicens: Surge, & dimittam te. Et surrexit Saul: egressique sunt ambo, ipse videlicet, & Samuel.

27 Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedat nos, & transeat: tu autem subsiste paulisper, ut indicem tibi verbum Domini.

† AA.
23. 23.

CAPUT X.

Ungitur Saul in regem a Samuele, datis ac succedentibus signis, propheta inter prophetas, & missis sortibus a Samuele confirmator in regem: lex regni in libro scripta, coram Domino reponitur.

TULIT [†] autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput ejus, & deoscularus est eum, & ait: Ecce, unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, & liberabis populum suum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus sunt. Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem.

2 Cum abieris hodie a me, invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel in finibus Benjamin, in meridie, dicentque tibi: Invenite sunt asinae, ad quas ieris perquirendas: & intermissis pater tuus asinis, sollicitus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de filiis meis?

3 Cumque abieris inde, & ultra transieris, & veneris ad quercum Thabor, inveniet te tibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius portans lagenam vini.

4 Cumque te salutaverint, dabunt tibi deos panes, & accipies de manu eorum.

5 Post hæc venies in collem Dei, ubi est statio Philistinorum: & cum ingressus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, & ante eos psalterium & tympanum, & tibiam, & citharam, ipsosque prophetantes.

6 Et insiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.

7 Quando ergo evenerint signa hæc omnia tibi, fac quaecumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est.

8 Et descendes ante me in Gailala, (ego quippe descendam ad te) ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas: septem diebus expectabis, donec veniam ad te, & ostendam tibi quid facias.

9 Itaque cum averterit humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, & venerunt omnia signa hæc in die illa.

10 Veneruntque ad prædictum collem, & ecce cuneus prophetarum obvius ei: & insiluit super eum Spiritus Domini, & prophetavit in medio eorum.

11 Videntes autem omnes qui noverant eum heri & nudistertius, quod esset cum prophetis, & prophetaret, dixerunt ad invicem: Quenam res accidit filio Cis: num & Saul inter prophetas?

12 Responditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea versum est in proverbium: † Num & Saul inter prophetas?

13 Cessavit autem prophetare, & venit ad excelsum.

14 Dixitque pater Saul ad eum, & ad puerum ejus: Quo abistis? Qui responderunt: Quætere asinas: quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem.

15 Et dixit ei pater suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel.

16 Et ait Saul ad patrum suum: Indicavit nobis quia inventæ essent asinae. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus fuerat ei Samuel.

17 Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha:

18 Et ait ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Aegypto, & enui vos de manu Aegyptiorum, & de manu omnium regum qui attingebant vos.

19 Vos autem hodie projecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis & tribulationibus vestris: & dixistis: † Nequaquam: sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras, & per familias.

20 Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, & cecidit fors tribus Benjamin.

21 Et applicuit tribum Benjamin & cognationes ejus, & cecidit cognatio Metri, & pervenit usque ad Saul filium Cis. Quasi erunt ergo eum, & non est inventus.

22 Et consulerunt post hæc Dominum, utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi.

23 Cucurrerunt itaque & rulerunt eum inde: stetitque in medio populi, & altior fuit universo populo ab humero & sursum.

24 Et ait Samuel ad omnem populum: Certe videritis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, & ait: Vivat Rex.

25 Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, & scripsit in libro, & reposuit coram Domino: & dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam.

26 Sed & Saul abiit in domum suam in Gailala: & abiit cum eo pars exercitus, quorum tegerat Deus corda.

27 Filii vero Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et dispererunt eum, & non attulerunt ei munera: ille vero dissimulabat se audire.

CAPUT XI.

Saul, irruente in ipsum Spiritu Domini, divisi quoque suis bobus, populum ad bellum convocat, vincitque Naas regem Ammonitarum, liberatis viris Jabes Galaad, & regnam ejus instauratur in Gailala.

ET factum est quasi post mensem, ascendit Naas Ammonites, & pugnare cepit adversum Jabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, & serviemus tibi.

2 Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc seriam vobiscum fœdus, ut erum omnium vestrum oculos dexteros, ponamque vos opprobrium in universo Israel.

3 Et dixerunt ad eum seniores Jabes: Concede nobis septem dies, ut mittamus nuncios ad universos terminos Israel: & si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te.

4 Venerunt ergo nuntii in Gailala Saulis: & locuti sunt verba hæc, audiente populo: & levavit omnis populus vocem suam, & stetit.

5 Et ecce Saul veniebat, sequens boves de agro, & ait: Quid habet populus iste prolat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.

6 Et insilivit Spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc, & iratus est furor ejus nimis.

7 Et assumens utrumque bovem, concidit in frusta, misitque in omnes terminos Israel per manum nuntiorum, dicens: Quicumque non exierit, & secutus fuerit Saul & Samuel, sic fiet bobus ejus. Invaluit ergo timor Domini populum, & egressi sunt quasi viri unus.

8 Et recensuit eos in Bezech: fueruntque filiorum Israel trecenta millia: virorum autem Juda triginta millia:

† Supr.
8. 19.† Ab.
13. 21.† Infra
29. 24.

9 Et dixerunt nuntii, qui venerant: Sic dicitis viris, qui sunt in Jabes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii, & annuntiarunt viris Jabes: qui lætati sunt.

10 Et dixerunt: Mane exibimus ad vos: & facietis nobis omne quod placuerit vobis.

11 Et factum est, cum dies crastinus venisset, constituit Saul populum in tres partes: & ingressus est media castra in vigilia matutina, & percussit Ammon usque dum incalcesceret dies: reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter.

12 Et ait populus ad Samuelem: † Quis est iste qui dixit: Saul num regnabit super nos? Dare viros, & interficiemus eos.

13 Et ait Saul: Non occiderit quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israel.

14 Dixit autem Samuel ad populum: Venite, & eamus in Galgala, & innovemus ibi regnum.

15 Et perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, & immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi Saul, & cuncti viri Israel nimis.

CAPUT XII.

Samuel populi iudicio probatus innocens, Israellem ingravitudois orta Deum arguit, datus e calo signis dicta sua confirmat, hortaturque ut Domino adhaerant, non cessans pro ipsis orare.

1 Dixit autem Samuel ad universum Israel: Ecce audivi vocem vestram, juxta omnia quæ locuti estis ad me, & constitui super vos regem.

2 Et nunc rex graditur ante vos: ego autem tenui, & incanui: porro filii mei vobiscum sunt: itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem, ecce præsto sum.

3 † Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cuiusquam tulerim, aut asinum: quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi: & contemniam illud hodie, restituique vobis.

4 Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu cuiusquam quippiam.

5 Dixitque ad eos: Testis est Dominus adversum vos, & testis Christus ejus in die hac, quia non invenieris in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis.

6 Et ait Samuel ad populum: Dominus, qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit patres nostros de terra Egypti.

7 Nunc ergo stare, ut iudicio contendam adversum vos coram Domino, de omnibus misserico-diis Domini, quas fecit vobiscum, & cum patribus vestris:

8 † Quo modo Jacob ingressus est in Egyptum, & clamaverunt patres vestri ad Dominum: & misit Dominus Moysen & Aaron, & eduxit patres vestros de Egypto: & collocavit eos in loco hoc.

9 Qui oblitus sunt Domini Dei sui, † & tradidit eos in manu Sisare magistræ militiæ Hæzor, & in manu Philistinorum, & in manu regis Moab, & pugnaverunt adversum eos.

10 Postea autem clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, & servivimus Baalim & Astarteh:

nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum, & servivimus tibi.

11 † Et misit Dominus Jerobaal, & Badan, & Jephthe, & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, & habitastis confidenter.

12 Videntes autem quod Naas rex filiorum Ammon venisset adversum vos, dixistis mihi: † Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cum Dominus Deus vester regnaret in vobis.

13 Nunc ergo præsto est rex vester, quem elegistis & petistis: ecce dedit vobis Dominus regem.

14 Si timueritis Dominum, & servieritis ei, & audieritis vocem ejus, & non exasperaveritis os Domini: eritis & vos, & rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum.

15 Si autem non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, & super patres vestros.

16 Sed & nunc stare, & videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro.

17 Numquid non messis tritici est hodie? invocato Dominum, & dabit voces & pluvias: & scietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes super vos regem.

18 Et clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces & pluvias in illa die.

19 Et timuit omnis populus nimis Dominum & Samuelem, & dixit universus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur: addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem.

20 Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc: verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro.

21 Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt.

22 Et non derelinquet Dominus populum suum, propter nomen suum magnum: quia juravit Dominus facere vos sibi populum.

23 Abiit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis, & docebo vos viam bonam & rectam.

24 Igitur timete Dominum, & servite ei in veritate, & ex toto corde vestro: vidistis enim magnifica quæ in vobis gesserit.

25 Quod si perseveraveritis in malitia: & vos & rex vester pariter peribitis.

CAPUT XIII.

Visti a Saule Philisthai maximo apparatu adversus Israellem armantur; terris Hebraei in antris latitant: & Saul quia non expectato Samuelis adventu obtulit holocaustum, reprobatu a Domino dicitur: de cautela Philisthaorum ut Israelitæ armis spoliarentur.

1 Filius unius anni erat Saul cum regnare cepisset, duobus autem annis regnavit super Israel.

2 Et elegit sibi Saul tria millia de Israel: & erant cum Saul duo millia in Machmas, & in monte Bethel: mille autem cum Jonatha in Gabaa Benjamin, porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua.

3 Et percussit Jonathas stationem Philistinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cum audissent Philistini, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiat Hebraei.

† Supra 6. 19.

† Eccl. 46. 22.

† Gen. 46. 5.

† Judic. 4. 22.

† Judic. 6. 14.

† Supra 8. 19. & c. 22. 19.

4 Et universus Israel audivit hujuscemodi famam: Percussit Saul stationem Philistinorum: & erexit se Israel adversus Philistinum. Clamavit ergo populus post Saul in Gulgala.

5 Et Philistinum congregari sunt ad præliandum contra Israel, triginta milia currum, & sex milia equitum, & reliquum vulgus, sicut arena quæ est in litore maris plurima. Et ascendentes castramentati sunt in Machmas ad orientem Bethaven.

6 Quod cum vidissent viri Israel se in arcto positos, (afflictus enim erat populus) absconderunt se in speluncis, & in abditiis, in petris quoque, & in antris, & in cisternis.

7 Hebræi autem transierunt Jordanem in terram Gad & Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Gulgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum.

8 Et expectavit septem diebus juxta placitum Samuelis, & non venit Samuel in Gulgala, dilapsusque est populus ab eo.

9 Air ergo Saul: Afferte mihi holocaustum, & pacifica. Et obrulit holocaustum.

10 Cumque complexer offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: & egressus est Saul obviam ei ut salutarer eum.

11 Locutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod populus dilaberetur a me, & tu non veneras juxta placitos dies, porro Philistinum congregati fuerant in Machmas.

12 Dixi: Nunc descendet Philistinum. ad me in Gulgala, & faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum.

13 Dixitque Samuel ad Saul: Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum.

14 Sed nequaquam regnum tuum ultra consurgat. † Quæsit Dominus sibi virum juxta cor suum: & præcepit ei Dominus ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris quæ præcepit Dominus.

15 Surrexit autem Samuel, & ascendit de Gulgala in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes de Gulgala in Gabaa, in colle Benjamin. Et recensuit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros.

16 Et Saul & Jonathan filius ejus, populusque qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Benjamin: porro Philistinum confederant in Machmas.

17 Et egressi sunt ad prædandum & castris Philistinorum tres cunei. Unus cuneusungebat contra viam Ephraim ad terram Saul.

18 Porro alius ingrediebatur per viam Bethoron: tertius autem veterat se ad iter termini imminens valli Seboim contra desertum.

19 Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel: caverant enim Philistinum, ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceam.

20 Descendebat ergo omnis Israel ad Philistinum, ut exaceret unumquisque vomerem suum, & ligonem, & securum, & sarculum.

21 Retuse itaque erant acies vomerum, & ligonum, & tridentum, & securium, usque ad stimulum corrigendum.

22 Cumque venisset dies prælii, non est inventus ensis & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule & Jonathan, excepto Saul & Jonathan filio ejus.

23 Egressa est autem statio Philistinum, ut transcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

Jonathan Domino fidens, cum armigero suo Philisthaos dispersit: verum, post victoriam, melle gustato, contra patris prohibitionem quam ignorabat, populi auxilio vix mortem evasit.

1 ET accidit quadam die ut diceret Jonathan filius Saul ad adolescentem armigerum suum: Veni, & transeamus ad stationem Philistinorum, quæ est trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit.

2 Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa, sub malogramato, quæ erat in Magron: & erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.

3 Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filii Phinees, † qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed & populus ignorabat quod isser Jonathan.

4 Erant autem inter ascensus, per quos nitabatur Jonathan transire ad stationem Philistinorum, eminentes petrae ex utraque parte, & quasi in modum dentium scopuli hinc & inde prærupti, nomen uni Estes, & nomen alteri Sene:

5 Unus scopulus prominens ad aquilonem ex adverso Machmas, & alter ad meridiem contra Gabaa.

6 Dixit autem Jonathan ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incrementis horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare, vel in multis, vel in paucis.

7 Dixitque ei armiger suus: Fac omnia quæ placent animo tuo: perge quo cupis, & erocum ubicumque volueris.

8 Et ait Jonathan: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis,

9 si taliter locuti fuerint ad nos, manere donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos.

10 Si autem dixerint: Ascendite ad nos: ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manus nostras: hoc erit nobis signum.

11 Apparuit igitur utroque stationi Philistinorum: dixeruntque Philistinum, En Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant.

12 Et locuti sunt viri de statione ad Jonathan, & ad armigerum ejus, dixeruntque: Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem. Et ait Jonathan ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: † tradidit enim Dominus eos in manus Israel.

13 Ascendit autem Jonathan manibus & pedibus reptans, & armiger ejus post eum. Itaque alii cadebant ante Jonathan, alios armiger ejus interficiebat sequens eum.

14 Et facta est plaga prima, quæ percussit Jonathan & armiger ejus, quasi viginti virorum, in media parte jugeri, quam parvum in die arare consuevit.

15 Et factum est miraculum in castris, per agros: sed & omnis populus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit, & conturbata est terra: & accidit quasi miraculum a Deo.

16 Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, & ecce multitudo prostrata, & huc illucque diffugiens.

17 Et ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirit, & videte quis abierit ex vobis. Cumque requisissent, repertum est non adesse Jonathan, & armigerum ejus.

† Supra 4. 22.

† 1. Ms. chap. 4. 30.

† Act. 13. 22.

18 Et ait Saul ad Achiam : Applica arcam Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israel.)

19 Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philistinorum : credebaturque paulatim, & clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem : Contrahe manum tuam.

20 Conclamavit ergo Saul, & omnis populus qui erat cum eo, & venerunt usque ad locum certaminis : & ecce versus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum, & cædes magna nimis.

21 Sed & Hebræi qui fuerant cum Philisthim heri & nudius tertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt ut essent cum Israel, qui erant cum Saul & Jonathæ.

22 Omnes quoque Israelitæ qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quod fugissent Philisthæi, sociaverunt se cum suis in prælio. Et erant cum Saul, quasi decem millia virorum.

23 Et salvavit Dominus in die illa Israel : pugna autem pervenit usque ad Bethaven.

24 Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa : adjuravit autem Saul populum, dicens : Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem :

25 Omneque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem ætri.

26 Ingressus est itaque populus saltum, & apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum : timebar enim populus juramentum.

27 Porro Jonathas non audierat cum adjuraret pater ejus populum : extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis : & convertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi ejus.

28 Respondensque unus de populo, ait : Jurjurando constrinxit pater tuus populum, dicens : Maledictus vir, qui comederit panem hodie. (defecerat autem populus.)

29 Dixitque Jonathas : Turbavit pater meus terram : vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle isto :

30 Quanto magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit : nonne major plaga facta fuisset in Philisthim ?

31 Percusserunt ergo in die illa Philisthæos a Machmis usque in Ajalon. Defatigatus est autem populus nimis.

32 Et versus ad prædam, tulit oves, & boves, & vitulos, & mactaverunt in terra : comeditque populus cum sanguine.

33 Numriaverunt autem Saul dicentes, quod populus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait : Prævaricari estis : volvite ad me jam nunc saxum grande.

34 Et dixit Saul : Dispergimini in vulgus, & dicite eis, ut adducar ad me unusquisque bovem suum & arietem, & occidite super istud, & vescimini, & non peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem : & occiderunt ibi.

35 Edificavit autem Saul altare Domino : tuncque primum cepit edificare altare Domino.

36 Et dixit Saul : Irruamus super Philisthæos nocte, & vastemus eos usque dum illusefecerit mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus : Omne quod bonum videtur in

oculis tuis, fac. Et ait sacerdos : Accedamus huc ad Deum.

37 Et consultavit Saul Dominum : Num persequar Philisthim? si trades eos in manus Israel? Et non respondit ei in die illa.

38 Dixitque Saul : Applicate huc univesos angulos populi : & scitote, & videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie.

39 Vivit Dominus salvator Israel, quia si per Jonatham filium meum factum est, absque retractione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo.

40 Et ait ad universum Israel : Separamini vos in partem unam, & ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul : Quod bonum videtur in oculis tuis, fac.

41 Et dixit Saul ad Dominum Deum Israel : Domine Deus Israel da indicium : quid est quod non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo, est iniquitas hæc, da offensionem : aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Jonathas & Saul, populus autem exivit.

42 Et ait Saul : Mittite sortem inter me, & inter Jonatham filium meum. Et captus est Jonathas.

43 Dixit autem Saul ad Jonatham : Indica mihi quid feceris? Et indicavit ei Jonathas, & ait : Gustas gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce ego morior.

44 Et ait Saul : Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris Jonathas.

45 Dixitque populus ad Saul : Ergone Jonathas morietur, qui fecit salurem hanc magnam in Israel? hoc nefas est : vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Jonatham, ut non moreretur.

46 Reversusque Saul, nec persecutus est Philisthim : porro Philisthim abierunt in loca sua.

47 Et Saul, confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum adversus omnes inimicos ejus, contra Moab, & filios Ammon, & Edom, & reges Soba, & Philisthæos : & quocumque se vereretur, superabat.

48 Congregatque exercitu, percussit Amalec, & eruit Israel de manu vastatorum ejus.

49 Fuerunt autem filii Saul, Jonathas, & Jessu, & Melchistua : & nomina duarum filiarum ejus nomen primogenitæ Merob, & nomen minoris Michol.

50 Et nomen uxoris Saul, Achinoam filia Achimaas : & nomen principis militiæ ejus Abner, filius Ner, patruelis Saul.

51 Porro Cis fuit pater Saul, & Ner pater Abner, filius Abner.

52 Erat autem bellum potens adversum Philisthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, & apuum ad prælium, sociabat eum sibi.

CAPUT XV.

Saul missus a Domino ad delendum funditus Amalec, Agag eorum regem multamque prædam reservans, inobediencia arguitur, commendata obedientia, ideoque secundo reprobatus a regno rejicitur; interfectoque Agag, Saul reprobatus a Samuele lugetur.

ET dixit Samuel ad Saul : Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel : nunc ergo audi vocem Domini :

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israeli, † quomodo restituit ei in via cum ascenderet de Ægypto.

3 Nunc ergo vade, & percutite Amalec, & demolite universa ejus: non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice a viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactentem, bovem & ovem, camelum & asinum.

4 Præcepit itaque Saul populo, & recensit eos quasi agnos: ducenta millia pedum, & decem millia virorum Juda.

5 Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalec, terendit infidias in torrente.

6 Dixitque Saul Cinao: Abite, recedite, atque descendite ab Amalec: ne forte involvam te cum eo: tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderent de Ægypto. Et recessit Cinaus de medio Amalec.

7 Percussitque Saul Amalec, ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ est e regione Ægypti.

8 Et apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladii.

9 Et pepercit Saul, & populus, Agag, & optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus & arietibus, & universis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea: quidquid vero vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt.

10 Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens:

11 Penitent me quod constituerim Saul regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte.

12 Cumque de nocte furtivè esset Samuel, ut iret ad Saul mane, nuntiatum est Samueli, eo quod venisset Saul in Carmelum, & erexit filii fornitem triumphalem, & reversus transiit, descendissetque in Gulgala. Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocaustum Domino, & de initiis prædæ quæ arulerat ex Amalec.

13 Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini.

14 Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?

15 Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim populus melioribus ovibus & amentis, ut immolarentur Domino Deo tuo; reliqua vero occidimus.

16 Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, & indicabo tibi quæ locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere.

17 Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribus Israel factus es; unxitque te Dominus in regem super Israel,

18 Et misit te Dominus in viam, & ait: Vade, & interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos usque ad interuionem eorum.

19 Quare ergo non audisti vocem Domini: sed verus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini?

20 Et ait Saul ad Samuelem: Inimò audivi vocem Domini, & ambulavi in via per quam misit me Dominus, & adduxi Agag regem Amalec, & Amalec interfeci.

21 Tulit autem de præda populus oves & boves, primitias eorum quæ casta sunt, ut immolet Domino Deo suo in Gulgala.

22 Et ait Samuel: † Numquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini: MELIOR est enim obedientia quam victimæ: & autcultare magis quam offerre adipem arietum.

23 Quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abiecit sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex.

24 Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum.

25 Sed nunc porta, queso, peccatum meum, & revertere mecum, ut adorem Dominum.

26 Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projectisti sermonem Domini, & projecit te Dominus ne sis rex super Israel.

27 Et conversus est Samuel ut abiret: ille autem apprehendit summitatem pallii ejus, quæ & scissa est.

28 Et ait ad eum Samuel: † Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te.

29 Porro Triumphator in Israel non parceret: & penitentie non fieretur: neque enim homo est ut agat penitentiam.

30 At ille ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israel, & revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum.

31 Reversus ergo Samuel fecutus est Saulem: & adoravit Saul Dominum.

32 Dixitque Samuel: Adhuc ad me Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguisimus, & tremens. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors?

33 Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Gulgala.

34 Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa.

35 Et non vidit Samuel ultra Saul usque ad diem mortis suæ: verumtamen hægebat Samuel Saulem, & quoniam Dominum penitebat quod constituerat eum regem super Israel.

CAPUT XVI.

Reprobato Saule, David inter fratres minimus in regem ungitur: quo cithara psallente coram Saule cum agitaretur spiritus malo, ille levius habebat.

1 **D**ixitque Dominus ad Samuelem: Uf- quequo tu iuges Saul, cum ego projecerim eum ne regnet super Israel? Imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethlechemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem.

2 Et ait Samuel: Quo modo vadam? audiet enim Saul & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni.

3 Et vocabis Isai ad victimam, & ego ostendam tibi quid facias, & unges quemcumque monstravero tibi.

4 Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus. Venitque in Bethlehem, & admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne ingressus tuus?

5 Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, sanctificamini, & venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Isai & filios ejus, & vocavit eos ad sacrificium.

† Exod. 17. 8.

† Ecdl. 4. 17. Ofec. 6. 6. Matr. 9. 17. & 12. 7.

† Infra 28. 17.

6 Curaque ingressi essent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino est Christus ejus?

7 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem stature ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea quae parent, † Dominus autem intuetur cor.

8 Et vocavit Isai Abinadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus.

9 Adduxit autem Isai Samna, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.

10 Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele: & ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis.

11 Dixitque Samuel ad Isai: Numquid jam completi sunt filii? qui respondit: Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves. Et ait Samuel ad Isai: Mire, & adduc eum: nec enim discumbemus prius quam huc ille veniat.

12 Misit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher aspectu, decoraque facie: & ait Dominus: Surge, unge eum, ipse est enim.

13 Tulit ergo Samuel cornu olei, † & unxit eum in medio fratrum ejus: & directus est Spiritus Domini a die illa in David, & deinceps: surgensque Samuel abiit in Ramatha.

14 Spiritus autem Domini recessit a Saul, & exagitabat eum spiritus nequam, a Domino.

15 Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te.

16 Jubeat Dominus noster, & servi tui qui coram te sunt, quaerent hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, & levius feras.

17 Et ait Saul ad servos suos: Providete ergo mihi aliquem bene psallentem, & adducite eum ad me.

18 Et respondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Isai Bertheleemitem scientem psallere, & fortissimum robore, & virum bellicosum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum: & Dominus est cum eo.

19 Misit ergo Saul nuntios ad Isai, dicens: Mire ad me David filium tuum, qui est in pascuis.

20 Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, & lagenam vini, & haedum de capris unum, & misit per manum David filii sui Saul.

21 Et venit David ad Saul, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus est ejus armiger.

22 Misitque Saul ad Isai dicens: Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis.

23 Igitur quodcumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & levius habebat: recedebat enim ab eo spiritus malus.

CAPUT XVII.

Philisthaei contra Israelitae ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis & fortitudine confidentem, sola funda David occidit, praefusumque caput, diffusus Philisthaei, ad Saulem tulit.

1 Congregantes autem Philisthim agmina sua in praedium, convenerunt in Socho Judae: & castrametati sunt inter Socho & Azeca, in finibus Domini.

2 Porro Saul & filii Israel congregati venerunt in Vallem terebinthi, & direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthim.

3 Et Philisthim stabant super montem ex parte hac, & Israel stabat supra montem ex altera parte: vallisque erat inter eos.

4 Et egressus est vir spiritus de castris Philisthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum & palmi:

5 Et cassis aerea super caput ejus, & lorica squamata induebatur: porro pondus loricae ejus, quinque millia siclorum aeri erat:

6 Et ocreas aereas habebat in cruribus: & clypeus aereus regebat humeros ejus.

7 Hastile autem haste ejus, erat quasi sicliatorum texentium: ipsum autem ferrum haste ejus, sexcentos siclos habebat ferri: & armiger ejus antecedebar eum.

8 Stansque clamabat adversum phalagas Israel, & dicebat eis: Quare venistis parari ad praedium? Numquid ego non sum Philisthaeus, & vos servi Saul? Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulari certamen.

9 Si quiverit pugnare mecum, & percussit me, erimus vobis servi: si autem ego prevaluero, & percussero eum, vos servi eritis, & servietis nobis.

10 Et ajebat Philisthaeus: Ego exprobravi agminibus Israel hodie: Date mihi virum, & ineat mecum singulari certamen.

11 Audiens autem Saul, & omnes Israelitae, sermones Philisthaei hujuscemodi, stupebant, & metuebant nimis.

12 David autem erat filius viri Ephraethae, de quo † supra dictum est, de Berthelem Juda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul senex, & grandavis inter viros.

13 Abierunt autem tres filii ejus majores post Saul in praedium: & nomina trium filiorum ejus, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & secundus Abinadab, tertiusque Samna.

14 David autem erat minimus. Tribus ergo majoribus fecit Saulem.

15 Abiit David, & reversus est a Saul, ut pasceret gregem patris sui in Berthelem.

16 Procedebat vero Philisthaeus mane & vespere, & stabat quadraginta diebus.

17 Dixit autem Isai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentae, & decem panes istos, & cur in castra ad fratres tuos.

18 Et decem formellas casei has deferes ad tribunum: & fratres tuos visitabis, si recte agant: & cum quibus ordinati sunt, visce.

19 Saul autem, & illi, & omnes filii Israel in Valle terebinthi pugnant adversum Philisthim.

20 Surrexit itaque David mane, & commendavit gregem custodi: & onustus abiit, sicut praeceperat ei Isai: & venit ad locum Magala, & ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine.

21 Direxerat enim aciem Israel, sed & Philisthim ex adverso fuerant praeparati.

22 Derelinquens ergo David vasa quae attulerat, sub manu custodis ad fascinas, cucurrit ad locum certaminis, & interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos.

23 Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spiritus ascendens, Goliath nomine, Philisthaeus, de Geth, de castris Philisthinorum: & loquente eo haec eadem verba audivit David.

24 Omnes autem Israelitae, cum vidissent virum, fugerunt a facie ejus, timentes eum valde.

† Psal.
7. 10.

† 1. Reg.
7. 9.
Psal.
77. 70.
& 88.
21.
Ador.
7. 46.
& 13.
32.

† Supra
16. 1.

25 Et dixit unus quispiam de Israel: Num vidistis virum hunc qui ascendit ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo qui percussit eum, dirabit rex divitiis magnis, & filiam suam dabit ei, & domum patris ejus faciet absque tributo in Israel.

26 Et ait David ad viros qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percussit Philisthæum hunc, & tulit ei opprobrium de Israel? quis enim est hic Philisthæus incurcumcicus, qui exprobravit acies Dei viventis?

27 Referebat autem ei populus eundem sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percussit eum.

28 Quod cum audisset Eliab frater ejus major, loquente eo cum aliis, iratus est contra David, & ait: Quare venisti, & quare dereliquisti pauculas oves illas in deserto? ego novi superbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia ut videres prælium, descendisti.

29 Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum est?

30 Et declinavit paululum ab eo ad alium: dixitque eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut prius.

31 Audita sunt autem verba, quæ locutus est David, & annuntiata in conspectu Saul.

32 Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidar cor cuiusquam in eo: ego servus tuus vadam, & pugnabo adversus Philisthæum.

33 Et ait Saul ad David: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum: quia puer es; hic autem vir bellator est ab adolescentia sua.

34 Dixitque David ad Saul: † Pascebat servus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel ursus, & tollebat arietem de medio gregis:

35 Et persequēbatur eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum, & illi confurgebant adversum me, & apprehēdebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos.

36 Nam & leonem & ursum interfeci ego servus tuus: erit igitur & Philisthæus hic incurcumcicus, quasi unus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incurcumcicus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis?

37 Et ait David: Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, & Dominus tecum sit.

38 Et induit Saul David vestimentis suis, & imposuit galeam aream super caput ejus, & vestivit eum lorica.

39 Accinctus ergo David gladio ejus super vestem suam, cepit tentare si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea,

40 Et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus: & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, & fundam manu tulit: & processit adversum Philisthæum.

41 Ibat autem Philisthæus incedens, & appropinquans adversum David, & armiger ejus ante eum.

42 Cumque inspexisset Philisthæus, & vidisset David, despexit eum. Erat enim adulescens, rufus, & pulcher aspectu.

43 Et dixit Philisthæus ad David: Numquid ego carnis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthæus David in diis suis:

44 Dixitque ad David: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cæli & bestiis terre.

45 Dixit autem David ad Philisthæum: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agnium Israel, quibus exprobrasti.

46 Hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum a te: & dabo cadavera castrorum Philisthæi hodie volatilibus cæli, & bestiis terre: ut sciat omnis terra, quia est Deus in Israel.

47 Et noverit univèrsa ecclesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus: ipse enim est bellum, & tradet vos in manus nostras.

48 Cum ergo surrexisset Philisthæus, & veniret, & appropinquaret contra David, festinavit David, & cucurrit ad pugnam ex adverso Philisthæi.

49 Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percussit Philisthæum in fronte: & infixus est lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem suam super terram.

50 † Prævaluitque David adversum Philisthæum in funda & lapide, percussitque Philisthæum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David,

51 Cucurrit, & iterit super Philisthæum, & tulit gladium ejus, & eduxit eum de vagina sua: & interfecit eum, præciditque caput ejus. Videntes autem Philisthæi, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.

52 Et confurgentes viri Israel & Juda vociferati sunt, & persecuti sunt Philisthæos usque dum venissent in vallem, & usque ad portas Accaron, cecideruntque vulnerati de Philisthæi in via Saraim, & usque ad Geth, & usque ad Accaron.

53 Et revertentes filii Israel postquam persecuti fuerant Philisthæos, invaserunt castra eorum.

54 Assumens autem David caput Philisthæi, aruit illud in Jerusalem: arma vero ejus posuit in tabernaculo suo.

55 Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthæum, ait ab Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, si novi.

56 Et ait rex: Interroga tu, cujus filius sit iste puer.

57 Cumque regressus esset David, percussit Philisthæo, tulit eum Abner, & introduxit eum coram Saule, caput Philisthæi habentem in manu.

58 Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, & adolescens? Dixitque David: filius servitui Isai Bethlehemitæ ego sum.

CAPUT XVIII.

Jonathas Davidi arctissimo jungitur sedere; Saul, quidam sui & David comparatione, pessime illum odit, vade malo spiritu aggratus nititur David confingere: & Merob filiam, quam erat Davidi pollicitus, tradit alteri: Michol vero juniam callide medianibus centum præputiis Philisthæorum disponit: David in uxorem.

ET factum est cum compleveret loqui ad Saul: anima Jonathas conglutinata est anima David, & dilexit eum Jonathas quasi animam suam.

† Eccl. 47. 4.
1. Machab. 4. 30.

† Eccl. 47. 3.

2. Tulitque eum Saul in die illa, & non concepit ei ut reverteretur in domum patris sui.

3. Inierunt autem David & Jonathan fecerunt diligebat enim eum quasi animam suam.

4. Nam exproliavit se Jonathan tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta sua, usque ad gladium & arcum suum, & usque ad balteum.

5. Egrediebatur quoque David ad omnia quaecumque misisset eum Saul, & prudenter se agebat: posuitque eum Saul super viros belli, & acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul.

6. Porro cum reverteretur percussio Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel, canantes, choroque ducentes in occursum Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in sistris.

7. Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: † Percussit Saul mille, & David decem millia.

8. Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in oculis eius sermo iste: dixitque: Dederunt David decem millia, & mihi mille dederunt: quid ei superest nisi folium regnum?

9. Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David a die illa, & deinceps.

10. Post diem autem alteram, invasit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus suæ: David autem psallebat manu fusa, sicut per singulos dies: tenebatque Saul lanceam,

11. Et misit eam, putans quod confitere posset David cum pariete: & declinavit David a facie ejus secundo.

12. Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, & a se recessisset.

13. Anovit ergo eum Saul a se, & fecit eum trilinguam super mille viros: & egrediebatur, & intrabat in conspectu populi.

14. In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, & Dominus erat cum eo.

15. Vidit itaque Saul quod prudens esset nimis, & cepit cavere eum.

16. Omnis autem Israel & Juda diligebat David: ipse enim ingrediebatur & egrediebatur ante eos.

17. Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, & præliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philisthinorum.

18. Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, ut sim gener regis?

19. Factum est autem tempus, cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrielii Molathitæ uxor.

20. Dilixit autem David Michol filia Saul altera. Et nuntiatum est Saul, & placuit ei.

21. Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, & sit super eum manus Philisthinorum. Dixitque Saul ad David: In duabus relis gener meus eris hodie.

22. Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, & omnes servi ejus diligunt te. Nunc ergo esto gener regis.

23. Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum viderit vobis, generum esse regis? Ego autem sum vir pauper & tenuis.

24. Et remuniaverunt servi Saul, dicentes: Hujuscemodi verba locutus est David.

25. Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: non habet rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum.

26. Cumque renuntiassent servi ejus David, verba quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David, ut fieret gener regis.

27. Et post paucos dies surgens David, abiit cum viris qui sub eo erant. Et percussit ex Philisthim ducentos viros, & attulit eorum præputia, & annumeravit ea regi, ut esset gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem.

28. Et vidit Saul, & intellexit quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum.

29. Et Saul magis cepit timere David: factusque est Saul inimicus David cunctis diebus.

30. Et egressi sunt principes Philisthinorum: a principio autem egressionis eorum, prudentius se gerebat David quam omnes servi Saul, & celebre factum est nomen ejus nimis.

CAPUT XIX.

Saul Davidem occidere volens, voce Jonathan placatur; quem coram se eitharizantem iterum transire tentat, & fugientem industria Michol in Nafoth apud Samuelem persecutus, post tempus multas prophetantes etiam ipse prophetat.

1. Locutus est autem Saul ad Jonathan filium suum, & ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porro Jonathan filius Saul diligebat David valde.

2. Et indicavit Jonathan David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter observa te, quæso, mane, & manebis clam, & absconderis.

3. Ego autem egrediens stabo juxta patrem meum, in agro ubicumque fueris: & ego loquar de te ad patrem meum: & quodcumque videro, nuntiabo tibi.

4. Locutus est ergo Jonathan de David bonæ ad Saul patrem suum: dixitque ad eum: Ne pecces rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona sunt tibi valde.

5. Et posuit animam suam in manu sua, & percussit Philisthæum, & fecit Dominus salutem magnam universo Israeli: vidisti, & lætatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa?

6. Quod cum audisset Saul, placatus voce Jonathan, juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur.

7. Vocavit itaque Jonathan David, & indicavit ei omnia verba hæc: & introduxit Jonathan David ad Saul, & fuit ante eum, sicut fuerat heri & nudius tertius.

8. Mortuus est autem rursus bellum: & egressus David, pignavit adversum Philisthim: percussitque eos plaga magna, & fugerunt a facie ejus.

9. Et factus est spiritus Domini malus in Saul: sedebat autem in domo sua, & tenebat lanceam: porro David psallebat manu sua.

10. Nisi que est Saul confitere David lancea in pariete, & declinavit David a facie Saul: lancea autem casto vulnere perlata est in parietem, & David fugit, & salvatus est nocte illa.

† Infra
11. 11.
Eclii.
47. 7.

11 Misit ergo Saul satellites suos in domum David, ut custodirent eum, & interficeretur mane. Quod eum annuntiasset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, eras mortuus.

12 Deposuit eum per fenestram: porro ille abiit & aufugit, atque salvatus est.

13 Tulit ergo Michol stautum, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, & operuit eam vestimentis.

14 Misit autem Saul apparatus, qui raperent David: & responsum est quod agroraret.

15 Rursumque misit Saul nuntios ut viderent David, dicens: Asserte eum ad me in lecto, ut occidatur.

16 Cumque venissent nuntii, inventum est simulachrum super lectum, & pellis caprarum ad caput ejus.

17 Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illosisti mihi, & dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

18 David autem fugiens, salvatus est, & venit ad Samuel in Ramatha, & nuntiavit ei omnia quae fecerat sibi Saul: & abierunt ipse & Samuel, & morati sunt in Najoth.

19 Nuntiatum est autem Sauli a dicentibus: Ecce David in Najoth in Ramatha.

20 Misit ergo Saul lictores, ut raperent David: qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, & Samuelem stantem super eos, factus est etiam Spiritus Domini in illis, & prophetare ceperunt etiam ipsi.

21 Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit & alios nuntios: prophetaverunt autem & illi. Et rursum misit Saul terrios nuntios: qui & ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul.

22 Abiit etiam ipse in Ramatha, & venit usque ad cisternam magnam, quae est in Socho, & interrogavit, & dixit: In quo loco sunt Samuel & David? Distumque est ei: Ecce in Najoth sunt in Ramatha.

23 Et abiit in Najoth in Ramatha, & factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat usque dum veniret in Najoth in Ramatha.

24 Et expoliavit etiam ipse se vestimentis suis, & prophetavit cum ceteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa & nocte. Unde & exivit proverbium: † Num & Saul inter prophetas?

CAPUT XX.

Jonathas post reperitum cum Davide foedus, ipsum cum patre reconciliare frustra conatur; illum tamen & manibus ejus trium sagittarum signo liberat.

1 Fugit autem David de Najoth, quae est in Ramatha, veniensque locutus est coram Jonatha: Quid feci quae est iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum, quia quaerit animam meam?

2 Qui dixit ei: Absit, non morieris: neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum, nisi prius indicaverit mihi: hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo: nequaquam erit illud.

3 Et juravit rursum Davidi. Et ille ait: Scit profecto pater tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, & dicit: Nesciat hoc Jonathas, ne forte erissetur. Quinimo vivit Dominus, & vivit anima tua, quia uno tantum (ut ita dicam) gradu, ego mortisque dividimur.

4 Et ait Jonathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi.

5 Dixit autem David ad Jonathan: Ecce calendae sunt crastino, & ego ex more sedere soleo juxta regem ad vescendum: dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiae.

6 Si respiciens requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehemi civitatem suam: quia victimae solemnes ibi sunt univervis contribulatis suis.

7 Si dixerit, bene: pax erit servo tuo: si autem fuerit iratus, scito quia completa est malitia ejus.

8 Fac ergo misericordiam in servum tuum: quia foedus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti: si autem est iniquitas aliqua in me, ut me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.

9 Et ait Jonathas: Absit hoc a te: neque enim fieri potest, ut si certe cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi.

10 Responditque David ad Jonathan: Quis renuntiabit mihi, si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me?

11 Et ait Jonathas ad David: Veni, & egrediamur foras in agrum. Cumque existet ambo in agrum.

12 Ait Jonathas ad David: Domine Deus Israel, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie: & aliquid boni fuerit super David, & non statim misero ad te, & notum tibi fecero.

13 Haec faciat Dominus Jonathae, & haec addat. Si autem perseveraverit patris mei malitia adversum te, revelabo autem tibi, & dimittam te, ut vadas in pace, & sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo.

14 Et si vixero, facies mihi misericordiam Domini: si vero mortuus fuero.

15 Non auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, quando eradica-verit Dominus inimicos David, unquamque de terra: auferat Jonathan de domo sua, & requirat Dominus de manu inimicorum David.

16 Pepsit ergo Jonathas foedus cum domo David: & requisivit Dominus de manu inimicorum David.

17 Et addidit Jonathas dejerat David, eo quod diligeret illum: sicut enim animam suam, ita diligebat eum.

18 Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendae sunt, & requireris:

19 Requiretur enim festivo tua usque perendie. Descendes ergo festivo, & venies in locum ubi celandus es in die quo operari licet, & sedebis juxta lapidem, cui nomen est Ezel.

20 Et ego tres sagittas mittam juxta eum, & faciam quasi exercens me ad signum.

21 Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade, & asser mihi sagittas.

22 Si dixerit puero: Ecce sagittae intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagittae ultra te sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus.

23 De verbo autem quod locuti sumus ego & tu, sit Dominus inter me & te usque in sempiternum.

24 Absconditus est ergo David in agro, & venerunt calendae, & sedit rex ad comedendum panem.

25 Cumque sedisset rex super cathedram suam (secundum consuetudinem) quae erat juxta parietem, surrexit Jonathas, & sedit Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit locus David.

† Supra
10. 12.

16 Et non est locus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim quod forte evenisset ei, ut non esset mundus, nec purificatus.

17 Cumque illuxisset dies secunda post calendaras, rursus apparuit vacuus locus David. Dixitque Saul ad Jonathan filium suum: Cur non venit filius Isai, nec heri, nec hodie, ad vesendum?

18 Responditque Jonathan Saul: Rogavit me obnix, ut iret in Bethlehem.

19 Et ait: Dimitte me, quoniam sacrificium solenne est in civitate, unus de fratribus meis accessit me: nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis, vadam cito, & videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis.

20 Iratus autem Saul adversum Jonathan, dixit ei: Fili mulieris virum ultro rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Isai, in confusionem tuam, & in confusionem ignominiosae matris tuae?

21 Omnibus enim diebus, quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilius tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, & adduc eum ad me: quia filius mortis est.

22 Respondens autem Jonathan Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fecit?

23 Et arripuit Saul lanceam ut percuteret eum. Et intellexit Jonathan quod definitum esset a patre suo, ut interficeret David.

24 Surrexit ergo Jonathan a mensa in ira furoris, & non comedit in die calendarum secunda panem. Constristatus est enim super David, eo quod confudisset eum pater suus.

25 Cumque illuxisset mane, venit Jonathan in agrum iuxta placitum David, & puer parvulus cum eo.

26 Et ait ad puerum suum: Vade, & asser mihi fagittas, quas ego iacio. Cumque puer currisset, jecit illam fagittam trans puerum.

27 Venit itaque puer ad locum iaculi, quod miserat Jonathan: & clamavit Jonathan post tergum pueri, & ait: Ecce ibi est fagitta porro ultra te.

28 Clamavitque iterum Jonathan post tergum pueri, dicens: Festina velociter, ne steteris. Collegit autem puer Jonathan fagittas, & attulit ad dominum suum.

29 Et quid ageretur, paritus ignorabat: tantummodo enim Jonathan & David removerant.

30 Dedit ergo Jonathan arma sua puero, & dixit ei: Vade, & deser in civitatem.

31 Cumque abisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad austrum, & cadens pronus in terram, adoravit tertio: & osculantes se alterutrum, steterunt pariter, David autem amplius.

32 Dixit ergo Jonathan ad David: Vade in pace: quaecumque juravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me & te, & inter semen meum & semen tuum usque in sempiternum.

33 Et surrexit David, & abiit: sed & Jonathan ingressus est civitatem.

CAPUT XXI.

Profugus David in Nohe urbem sacerdotalem, fame compulsus panes sanctificatos comedit datos ab Achimelech presente ibidem Doeg Idumaeo; & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth demeritiam praetimore simulat.

1 Venit autem David in Nohe ad Achimelech sacerdotem: & obstupuit Achimelech, eo quod venisset David. Et dixit ei: Quare tu solus, & nullus est tecum?

2 Et ait David ad Achimelech sacerdotem: Rex praecipie mihi sermonem, & dixit: Nemo sciat rem, propter quam missus es a me, & cuiusmodi praecipere tibi dederim: nam & pueris condixi in illum & illum locum.

3 Nunc ergo si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris.

4 Et respondens sacerdos ad David, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum: si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus?

5 Et respondit David sacerdos, & dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur: continuo nos ab heri & nudius tertius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa puerorum sancta: porro via haec polluta est, sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis.

6 Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem: neque enim erat ibi panis, nisi tantum panes propositionis, qui sublati fuerant a facie Domini, ut ponerentur panes calidi.

7 Erat autem ibi vir quidam de servis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini: & nomen ejus Doeg Idumaeus, potentissimus pastorum Saul.

8 Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam, aut gladium: quia gladium meum, & arma mea non tui mecum: sermo enim regis urgeat.

9 Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philisthai, quem percussisti in Valle terebintini, est involutus pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle: neque enim hic est alius absque eo. Et ait David: Non est huic alter similis, da mihi eum.

10 Surrexit itaque David, & fugit in die illa a facie Saul: & venit ad Achis regem Geth.

11 Dixeruntque servi Achis ad eum cum vidissent David: Numquid non iste est David rex terrae? nonne huic cantabant per choros, dicentes: Percussit Saul mille, & David decem milia?

12 Possit autem David sermones istos in corde suo, & extimuit valde a facie Achis regis Geth.

13 Et immutavit os suum coram eis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia portae, desuebantque salivae ejus in barbam.

14 Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum: quare adduxistis eum ad me?

15 An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum, ut furerem me praesente? hincne ingredietur domum meam.

CAPUT XXII.

David plurimos ad se in speluncam Odollam suscipit: inde ad regem Moab profugit, unde consilio Gad propheta in terram Juda revertitur, Saul vero omnes sacerdotes Nohe, praeter Abiathar, qui ad David fugavit, per Doeg Idumaeum iussit interim.

1 Abiit ergo David inde, & fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres ejus, & omnis domus patris ejus, descenderunt ad eum illum.

2 Et convenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi aere alieno, & amaro animo: & factus est eorum princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri.

3 Et profectus est David inde in Maspha, quæ est Moab: & dixit ad regem Moab: Maneat, oro, pater meus & mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mihi Deus.

4 Et relique eos ante faciem regis Moab: manseruntque apud eum cunctis diebus, quibus David fuit in presidio.

5 Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in presidio, proficiscere, & vade in terram Juda. Et profectus est David, & venit in salum Haret.

6 Et audivit Saul quod apparuisset David, & viri qui erant cum eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, & esset in nemore, quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi ejus circumstant eum.

7 Ait ad servos suos qui assistebant ei: Audite nunc filii Jemini: numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros & vineas, & universos vos faciet tribunos, & centuriones?

8 Quoniam conjurastis omnes adversum me, & non est qui mihi repundet, maxime cum & filius meus sædus inierit cum filio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi: eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me, insidiantem mihi usque hodie.

9 Respondens autem Doeg Idumæus, qui assistebat, & erat primus inter servos Saul, Vidit, inquit, filium Isai in Nobe, apud Achimelech filium Achitob sacerdotem.

10 Qui consuluit pro eo Dominum, & cibariorum dedit ei: sed & gladium Goliath Philisthæi dedit illi.

11 Misit ergo rex ad accersendum Achimelech sacerdotem filium Achitob, & omnem domum patris ejus, sacerdotum, qui erant in Nobe, qui universi venerunt ad regem.

12 Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui respondit: Præsto sum domine.

13 Dixitque ad eum Saul: Quare conjurastis adversum me, tu & filius Isai, & dedisti ei panes & gladium, & consuluisti pro eo Deum, ut confugeret adversum me, insidiator usque hodie permanens?

14 Respondensque Achimelech regi, ait: Et quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis, & gener regis, & percens ad imperium tuum, & gloriosus in domo tua?

15 Num hodie cepi pro eo consulere Deum? absit hoc a me: ne suspicetur rex adversum servum suum rem hujuscemodi, in universa domo patris mei: non enim scivit servus tuus quidquam super hoc negotio, vel modicum vel grande.

16 Dixitque rex: Morite mortis Achimelech, tu, & omnis domus patris tui.

17 Et ait rex emissariis, qui circumstant eum: Convertimini, & interficite sacerdotes Domini: nam manus eorum cum David est: scientes quod fugisset, & non indicaverunt mihi. Noluunt autem servi regis extendere manus suas in sacerdotes Domini.

18 Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, & irruere in sacerdotes. Conversusque Doeg Idumæus, irruit in sacerdotes, & trucidavit in die illa octoginta quinque viros vestitos, ephod lineo.

19 Nobe autem civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, viros & mulieres, & parvulos, & lactentes, bovemque & asinum, & ovem in ore gladii.

20 Evadens autem unus filius Achimelech, filii Achitob, cujus nomen erat Abiathar, fugit ad David.

21 Et annuntiavit ei quod occidisset Saul sacerdotes Domini.

22 Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa, quod cum ibi esset Doeg Idumæus, proclibio annuntiaret Sauli: ego sum reus omnium animarum patris tui.

23 Mane mecum, ne timeas: si quis quaesierit animam meam, quaeret & animam tuam, mecumque servaberis.

CAPUT XXIII.

Cum David Ceilam a Philisthæis liberasset, ne in manus Saul a viris Ceila tradereetur, profugus in deserto Ziph proditur a Ziphais: sedere autem inter David & Jonathan renovato, Saul eum persequitur, sed propter subitam Philisthæorum irruptionem liberatur.

1 ET annuntiaverunt David, dicentes: Ecce Philisthim oppugnant Ceilam, & diripiunt areas.

2 Consulit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, & percuciam Philisthæos istos? Et ait Dominus ad David: Vade, & percucies Philisthæos, & Ceilam salvabis.

3 Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hic in Judea consistentes timeamus: quanto magis si jerimus in Ceilam adversum agmina Philisthinorum?

4 Rursum ergo David consulit Dominum. Qui respondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthæos in manum tuam.

5 Abiit ergo David, & viri ejus, in Ceilam, & pugnavit adversum Philisthæos, & abegit jumenta eorum, & percussit eos plaga magna: & salvavit David habitatores Ceila.

6 Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod secum habens descenderat.

7 Nuntium est autem Sauli quod venisset David in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, conclususque est, introgressus urbem in qua portæ & fereæ sunt.

8 Et præcepit Saul omni populo ut pugnaret descenderet in Ceilam: & obsideret David, & viros ejus.

9 Quod cum David rescisset, quia præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica ephod.

10 Et ait David: Domine Deus Israel, audivit famam servus tuus, quod disponat Saul venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me:

11 Si tradent me viri Ceila in manus ejus? & si descendet Saul, sicut audivit servus tuus? Domine Deus Israel indica servo tuo. Et ait Dominus: Descendet.

12 Dixitque David: Si tradent me viri Ceila, & viros qui sunt mecum, in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent.

13 Surrexit ergo David, & viri ejus quasi sexcenti, & egressi de Ceila, huc atque illic vagabantur incerti: nuntiumque est Sauli quod fugisset David de Ceila, & salvatus esset: quam ob rem dissimulavit exire.

14 Morabatur autem David in deserto in locis summissis, mansitque in monte solitudinis Ziph, in monte opaco: quærebatur eum tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit eum Deus in manus ejus.

15 Et vidit David quod egressus esset Saul ut quaereret animam ejus. Porro David erat in deserto Ziph in silva.

16 Et surrexit Jonathan filius Saul; & abiit ad David in silvam; & confortavit manus ejus in Deo: dixitque ei:

17 Ne timeas: neque enim inveniet te manus Saul patris mei, & tu regnabis super Israel, & ego ero tibi secundus, sed & Saul pater meus scit hoc.

18 Percussit ergo uterque fœdus coram Domino: manifeste David in silva: Jonathas autem reversus est in domum suam.

19 † Ascenderunt autem Ziphai ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis silvæ, in colle Hachila, quæ est ad dextram deserti?

20 Nunc ergo, sicut desideravit anima tua ut descenderes, descende: nostrum autem erit ut tradamus eum in manus regis.

21 Dixitque Saul: Benediciti vos a Domino, quia voluistis vicem meam.

22 Abite ergo, oro, & diligentius præparate, & curiosius agite, & considerate locum ubi sit pes ejus, vel quis viderit eum ibi: recogitat enim de me, quod callide insidiet ei.

23 Considerate & videte omnino latibula ejus, in quibus absconditur: & revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum: quod si etiam in terram fe abstruserit, persectabor eum in cunctis millibus Juda.

24 At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul: David autem & viri ejus erant in deserto Maon, in campestribus, ad dexteram Jesimon.

25 Ivi ergo Saul & socii ejus ad quærendum eum: & nuntiatum est David, statimque descendit ad petram, & versabatur in deserto Maon: quod cum audisset Saul, persectus est David in deserto Maon.

26 Et ibat Saul ad latus montis ex parte una: David autem & viri ejus erant in latere montis ex parte altera: porro David desperabat se posse evadere a facie Saul: itaque Saul & viri ejus, in modum coronæ cingebant David & viros ejus, ut caperent eos.

27 Et nuntius venit ad Saul, dicens: Festina, & veni, quoniam insulerunt se Philistini super terram.

28 Reversus est ergo Saul desistens persequi David, & perrexit in occursum Philistinorum: propter hoc vocaverunt locum, Petram dividentem.

CAPUT XXIV.

David in spelunca Engaddi latitans oram clamydis Saul persequens abscondit, & ne occideretur, ipsum liberavit: quare Saul culpam agnoscit, & sciens David regnaturum, suscepto ab ipso juramento de non exsecranda Saulis familia, ei reconciliatur.

1 Ascendit ergo David inde: & habitavit in locis tutissimis Engaddi.

2 Cumque reversus esset Saul, postquam persectus est Philisthæos, nuntiaverunt ei, dicentes: Ecce, David in deserto est Engaddi.

3 Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David & viros ejus, etiam super abruptissimas petras, quæ solis iberibus pervia sunt.

4 Et venit ad caulas ovium, quæ se offerebant vianti: eratque ibi spelunca, quam ingressus est Saul, ut purgaret ventrem: porro David & viri ejus in interiori parte speluncæ latebant.

5 Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, & præcidit oram clamydis Saul sienter.

6 Post hæc percussit cor suum David, eo quod abscondisset oram clamydis Saul.

7 Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia christus Domini est.

8 Et confregit David viros suos sermonibus, & non permisit eos ut confurgerent in Saul: porro Saul exurgens de spelunca, pergebat cæpto itinere.

9 Surrexit autem & David post eum: & egressus de spelunca, clamavit post tergum Saul, dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se: & inclinans se David pronus in terram, adoravit.

10 Dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium, David quærit malum adversum te?

11 Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca: & cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus: dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum, qui christus Domini est.

12 Quin potius pater mi, vide, & cognosce oram clamydis tuæ in manu mea: quoniam cum præcinderem summitatem clamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te: animadvertite, & vide, quomam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te: tu autem insidians animæ meæ ut auferas eam.

13 Judicet Dominus inter me & te, & ulciscatur me Dominus ex te: manus autem mea non sit in te.

14 Sicut & in proverbio antiquo dicitur: AB IMPIIS egredietur impietas: manus ergo mea non sit in te.

15 Quem persequeris, rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris, & pulicem unum.

16 Sit Dominus iudex, & judicet inter me & te: & videat, & judicet causam meam, & eruat me de manu tua.

17 Cum autem complexset David loquens sermones hujuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua est fili mi David? Et levavit Saul vocem suam, & flevit.

18 Dixitque ad David: Iustus tu es quam ego: tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala.

19 Et tu indicasti hodie quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me.

20 Quis enim cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc, pro eo quod hodie operatus es in me.

21 Et nunc quia scio quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israel:

22 Jura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.

23 Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam: & David & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

Mortuus Samuel plangitur: David Nabal vitam neganti mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam, mortuo Nabal, in concubium accipit, simul & Achinoam; Saul vero filiam Michol Phalti tradit.

1 MORTUUS † est autem Samuel, & con-
gregatus est universus Israel, & plang-
xerunt eum, & sepelierunt eum in domo sua
in Ramatha. Confurgensque David descendit
in desertum Pharã.

† Infr.
28. 3.
Ecll.
46. 23.

2 Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, & possessio ejus in Carmelo, & homo ille magnus nimis: erantque ei oves tria milia, & mille capræ: & accidit ut tonderetur grex ejus in Carmelo.

3 Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen uxoris ejus Abigail: eratque mulier illa prudentissima & speciosa: porro vir ejus durus, & pessimus, & maliciosus: erat autem de genere Caleb.

4 Cum ergo audisset David in deserto quod tonderet Nabal gregem suum,

5 Misit decem juvenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex nomine meo pacifice.

6 Et dicitis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcumque habes, sit pax.

7 Audi vi quod tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo.

8 Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ego inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus. quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, & filio tuo David.

9 Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David: & stiterunt.

10 Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? & quis est filius Isai? hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos.

11 Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi ronsoribus meis, & dabo viris quos nescio unde sint?

12 Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, & reversi venerunt, & nuntiaverunt ei omnia verba quæ dixerat.

13 Tunc ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est & David ense suo: & secuti sunt David quasi quadringenti viri: porro ducenti remanserunt ad sercinas.

14 Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unum de pueris suis, dicens: Ecce David misit nuntios de deserto, ut benedicerent domino nostro: & averfatus est eos.

15 Homines isti, boni satis fuerunt nobis, & non molesti: nec quidquam aliquando perierit omni tempore, quo fuimus conversati cum eis in deserto.

16 Pro muro erant nobis tam in nocte quam in die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges.

17 Quam ob rem considera, & cogita quid facias: quoniam completa est malitia adversum virum tuum, & adversum domum tuam, & ipse est filius Belial, ita ut nemo possit ei loqui.

18 Festinavit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque atietes coctos, & quinque sarta polentæ, & centum ligaturas uvæ passæ, & ducentas maffas caricarum, & posuit super asinos:

19 Dixitque pueris suis: Præcedite me: ecce, ego post tergum sequar vos: viro autem suo Nabal non indicavit.

20 Cum ergo ascendisset asinum, & descenderet ad riuces montis, David & viri ejus descendebant in occursum ejus: quibus & illa occurrit.

21 Et ait David: Vere frustra servavi omnia quæ hujus erant in deserto, & non perit quidquam de cunctis quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono.

22 Hæc facit Deus inimicis David, & hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad ipsum pertinent usque mane, mingentem ad parietem.

23 Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, & descendit de asino, & proclit coram David super faciem suam, & adoravit super terram,

24 Et cecidit ad pedes ejus, & dixit: Im me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis: & audi verba famulæ tuæ.

25 Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super vitum istum iniquum Nabal: quoniam secundum nomen suum stultus est, & stulticia est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos misisti.

26 Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus, & vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in sanguinem, & salvavit manum tuam tibi, & nunc sicut Nabal inimici tui, & qui quaerunt domino meo malum.

27 Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: & da pueris qui sequuntur te dominum meum.

28 Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo dominum fidelem, quia prelia Domini, domine mi, tu præliaris: malitia ergo non inventiatur in te omnibus diebus vitæ tuæ.

29 Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & quaerens animam tuam, erit anima domini mei custodia quasi in fasciculo viventium, apud Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo fundæ.

30 Cum ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia quæ locutus est bona de te, & constituerit te ducem super Israel,

31 Non erit tibi hoc in singulum, & in scrupulum cordis domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, tu ipse te ultus fueris: & cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.

32 Erat David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, & benedixit eloquium tuum,

33 Et benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem, & ulciscerer me manu meâ.

34 Alioquin vivit Dominus Deus Israel, qui prohibuit me ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam, mingens ad parietem.

35 Suscepit ergo David de manu ejus omnia quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce audi vi vocem tuam, & honoravi faciem tuam.

36 Venit autem Abigail ad Nabal: & ecce erat ei convivium in domo ejus, quasi convivium regis, & cor Nabal jucundum: erat enim ebrius nimis: & non indicavit ei verbum pusillum aut grande usque mane.

37 Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba hæc, & emoruum est cor ejus intrinsecus, & factus est quasi lapis.

38 Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus est.

39 Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, & servum suum custodivit a malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Misit ergo David, & locutus est ad Abigail, ut sumeret eam sibi in uxorem.

40 Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, & locuti sunt ad eam, dicentes: David misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem.

41 Quae confurgens adoravit prona in terram, & ait: Ecce famula tua sit in ancillam, ut laver pedes servorum domini mei.

42 Et festinavit, & surrexit Abigail, & ascendit super asinum, & quinque puellae ierunt cum ea, pedesque ejus, & secuta est nuntios David: & facta est illi uxor.

43 Sed & Achinoam accepit David de Jezrael: & fuit utraque uxor ejus.

44 Saul autem dedit Michol filiam suam, uxorem David, Phalti filio Laïs, qui erat de Gallim.

CAPUT XXVI.

David iterum a Ziphais apud Saul proditus, hastam & scyphum dormienti Saul, abstulit: quod agnoscentes Saul, culpam fatetur, revocaturque Davidi securitatem pollicetur.

1 **E**T [†]venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Ecce, David absconditus est in colle Hachila, quæ est ex adverso solitudinis.

2 Et surrexit Saul, & descendit in desertum Ziph, & cum eo tria milia virorum de electis Israel, ut quæreret David in deserto Ziph.

3 Et contrametatus est Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverso solitudinis in via: David autem habitabat in deserto. Videns autem quod venisset Saul post se in desertum,

4 Misit exploratores, & didicit quod illuc venisset certissime.

5 Et surrexit David clam, & venit ad locum ubi erat Saul: cumque vidisset locum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum ejus,

6 Ait David ad Achimelech Hethæum, & Abisai filium Sarviæ, fratrem Joab, dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum.

7 Venerunt ergo David & Abisai, ad populum nocte, & invenerunt Saul jacentem in tentorio, & hastam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem & populum dormientes in circuitu ejus.

8 Dixitque Abisai ad David: Conclufit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas, nunc ergo perfo diam eum lancea in terra, semel, & secundo opus non erit.

9 Et dixit David ad Abisai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum suam in christum Domini, & innocens erit?

10 Et dixit David: Vivit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, aut dies ejus venerit ut moriatur, aut in prælium descendens perierit:

11 Propitius sit mihi Dominus ne extendam manum meam in christum Domini: nunc igitur tolle hastam, quæ est ad caput ejus, & scyphum aquæ, & abeamus.

12 Tulit igitur David hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quisquam, qui videret, & intellexeret, & evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos.

13 Cumque transisset David ex adverso, & steterit in vertice montis de longe, & esset grande intervallum inter eos,

14 Clamavit David ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas, & inquietas regem?

15 Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? & quis alius similis tui in Israel? quare ergo non custodisti dominium tuum regem? ingressus est enim unus de turba, ut interficeret regem, dominum tuum.

16 Non est bonum hoc, quod fecisti: vivit Dominus, quoniam filii mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum, christum Domini: nunc ergo vide tibi fist hastam regis, & ubi sit scyphus aquæ, qui erat ad caput ejus:

17 Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? & ait David: Vox mea, domine mi rex.

18 Et ait: Quom ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid feci? aut quod est malum in manu mea?

19 Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba servi tui: Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium: si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu Domini: qui eiecerunt me hodie, ut non habitem in hereditate Domini, dicentes: Vade, servi diis alienis.

20 Et nunc non effundatur sanguis meus in terram coram Domino: quia egressus est rex Israel ut quærat pulicem unum, sicut persequitur perdx in montibus.

21 Et ait Saul: Pœcavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: appareat enim quod stulte egerim, & ignoraverim multa nimis.

22 Et respondens David, ait: Ecce hastam regis: traxerat unus de pueris regis, & tollat eam.

23 Dominus autem retribuet unicuique, secundum iustitiam suam, & fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in christum Domini.

24 Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis: sic magnificetur anima mea in oculis Domini, & liberet me de omni angustia.

25 Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David: & quidem faciens facies, & potens poteris. Abiit autem David in viam suam, & Saul reversus est in locum suum.

CAPUT XXVII.

David inconstantia Saulis fidere non ausus, apud Achis profugus, a quo urbem Siceleg obtinuit, qua ex eo facta est in hereditatem regum Juda, unde plurimas ex Amalecitis & vicinis locis agebat pradas imponens regi Achis.

1 **E**T ait David in corde suo: Aliquando incidam una die in manus Saul: nonne melius est ut fugiam, & salver in terra Philistinorum, ut desperet Saul, cesserique me quærere in cunctis finibus Israel? fugiam ergo manus ejus.

2 Et surrexit David, & abiit ipse, & sexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch regem Geth.

3 Et habitavit David cum Achis in Geth, ipse & viri ejus: vir & domus ejus; & David, & duæ uxores ejus: Achinoam Jezrahelitis, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

4 Et nuntiatum est Sauli quod fugisset David in Geth, & non addidit ultra quærere eum.

5 Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urblum regionis hujus, ut habitem ibi: cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum?

6 Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam causam facta est Siceleg regum Juda, usque in diem hanc.

7 Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philisthinorum, quatuor mensium.

8 Et ascendit David, & viri ejus, & agebant prædas de Gessuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, eundem Sur usque ad terram Aegypti.

9 Et percuriebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum & mulierem: tollensque oves, & hoves, & asinos, & camelos, & vestes, revertebatur, & veniebat ad Achis.

10 Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondit David: Contra meridiem Judea, & contra meridiem Jerameel, & contra meridiem Ceni.

11 Virum & mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur adversum me: Hæc fecit David: & hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisthinorum.

12 Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israel: erit igitur mihi servus sempiternus.

CAPUT XXVIII.

Philisthai contra Saul armantur, ad quod bellum David pollicetur fidem regi Achis. Saul, occisis Magis, Pythonissam consulit, suscitari jubens Samuelem: a quo suam futuramque proximam mortem didicit.

1 **F**ACTUM est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthim agmina sua, ut præpararentur ad bellum contra Israel: dixitque Achis ad David: Sciens nunc scito, quoniam necum egredieris in castris tu, & viri tui.

2 Dixitque David ad Achis: Nunc scies quæ facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodeni capitis mei ponam te cunctis diebus.

3 † Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel, & sepelivit eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit magos & hariolos de terra.

4 Congregati sunt Philisthim, & venerunt, & castrametati sunt in Sunam: congregavit autem & Saul universum Israel, & venit in Gelhoe.

5 Et vidit Saul castra Philisthim, & timuit, & expavit cor ejus nimis.

6 Consuluitque Dominum, & non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas.

7 Dixitque Saul servis suis: Quarite mihi mulierem habentem † pythonem, & vadam ad eam, & suscitator per illam. Et dixerunt servi ejus ad eum: Est mulier pythonem habens in Endor.

8 Mutavit ergo habitum suum: vestitusque est aliis vestimentis, & abiit ipse, & duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, & ait illi: Divina mihi in pythone, & suscita mihi quem dixeris tibi.

9 Et ait mulier ad eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul, & quo modo eraserit magos & hariolos de terra: quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidas?

10 Et juravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem.

11 Dixitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita.

12 Cum autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, & dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul.

13 Dixitque ei rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra.

14 Dixitque ei: Qualis est forma ejus? Quæ ait: Vir senex ascendit, & ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul quod Samuel esset, & inclinavit se super faciem suam in terra, & adoravit.

15 Dixit autem Samuel ad Saul: † Quare inquietasti me ut suscitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: siquidem Philisthim pugnant adversum me, & Deus recessit a me, & exaudire me noluisti, neque in manu prophetarum, neque per somnia: vocavi ergo te, ut obsequeres mihi quid faciam.

16 Et ait Samuel: Quid interrogas me, cum Dominus recesserit a te, & transierit ad amulum tuum?

17 Faciet enim tibi Dominus sicut locutus est in manu meâ, & scindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David:

18 Quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris ejus in Amalec, idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hoc.

19 Et dabit Dominus etiam Israel tecum in manus Philisthim: cras autem tu & filii tui mecum eritis: sed & castra Israel tradet Dominus in manus Philisthim.

20 Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extinuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.

21 Ingressa est itaque mulier illa ad Saul, (conturbatus enim erat valde) dixitque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, & posui animam meam in manu meâ: & audi vi sermones tuos, quos locutus es ad me.

22 Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te buccellam panis, ut comedens convalescas, & possis iter agere.

23 Qui tenuit, & ait: Non comedam, Coegerunt autem eum servi sui & mulier, & tandem audita voce eorum surrexit de terra, & sedit super lectum.

24 Mulier autem illa habebat virulum pascalem in domo, & festinavit, & occidit eum: tollensque farinam, miscuit eam, & coxit azyma,

25 Et posuit ante Saul & ante servos ejus. Qui cum comedisent, surrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.

CAPUT XXIX.

David cum Philisthai adversus Israel proficiens, remittitur, quia metuebant principes ne in prælio feret ipsi adversarius, jubeturque in Siceleg reverti.

1 **C**ongregata sunt ergo Philisthim universa agmina in Aphec: sed & Israel castrametatus est super fontem, qui erat in Jezrahel.

2 Et satrapa quidem Philisthim incedebat in centuriis & millibus: David autem & viri ejus erant in novissimo agmine cum Achis.

3 Dixeruntque Principes Philisthim ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes Philisthim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israel, & est apud me multis diebus, vel annis, & non inventi in eo quidquam, ex die qua transiit ad me, usque ad diem hanc?

† Sup.
16. 1.
Ecli.
46. 23.

† Levi.
24. 27.
Deut.
18. 11.
Acto.
16. 16.

† Ecli.
46. 23.

17. Par.
11. 19.

4 † Irati sunt autem adversus eum principes Philisthim, & dixerunt ei: Revertatur vir iste, & sedeat in loco suo, in quo constitisti eum, & non descendat nobiscum in praelium, ne fiat nobis adversarius, cum praeliari ceperimus: quomodo enim aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris?

5 Nonne iste est David, cui cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul in millibus suis, & David in decem millibus suis?

6 Vocavit ergo Achis David, & ait ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conspectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum est in castris: & non inveni in te quidquam mali, ex die qua venisti ad me, usque in diem hanc: sed fartapis non places.

7 Revertere ergo, & vade in pace, & non offendas oculos saraparum Philisthim.

8 Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, & quid inveniisti in me servo tuo, a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam, & pugnem contra inimicos domini mei regis?

9 Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei: sed principes Philisthinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in praelium.

10 Igitur confurge mane tu, & servi domini tui, qui venerunt tecum: & cum de nocte surrexeris, & coeperit dilucescere, pergit.

11 Surrexit itaque de nocte David ipse & viri ejus, ut proficiscerentur mane, & revertentur ad terram Philisthim: Philisthim autem ascenderunt in Jezrahel.

CAPUT XXX.

Absente cum suis Davide, Amalecita Siceleg incendit ablata prada, quos David persequens occidit recepta prada, quam singulis suis ex aquo divisit, etiam ii, qui ad sarcinas lassii remanserant.

† Par.
11. 20.

1 Cumque † venissent David & viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecita impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succenderant eam igni.

2 Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad maximum: & non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, & pergebant itinere suo.

3 Cum ergo venissent David & viri ejus ad civitatem, & invenissent eam succentam igni, & uxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captivas,

4 Levarunt David & populus qui erat cum eo voces suas, & planxerunt donec deficerent in eis lacrymæ.

5 Siquidem & duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

6 Et contristatus est David valde: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima unicujusque viri super filiis suis & filiabus: contortatus est autem David in Domino Deo suo.

7 Et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelech: Applicæ ad me ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David,

8 Et consulit David Dominum, dicens: Persequar larrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos, & excuties prædam.

9 Abiit ergo David ipse, & sexcenti viri qui erant cum eo, & venerunt usque ad torrentem Besor: & lassii quidam subsisterunt.

10 Persecutus est autem David ipse, & quadringenti viri: subsisterant enim ducenti, qui lassii transire non poterant torrentem Besor.

11 Et invenerunt virum Aegyptium in agro, & adduxerunt eum ad David: dederuntque ei panem ut comederet, & biberet aquam,

12 Sed & fragmen massæ caricarum, & duas ligaturas uvæ passæ. Quæ cum comedisset, reversus est spiritus ejus, & resocillatus est: non enim comederat panem, neque biberat aquam, tribus diebus & tribus noctibus.

13 Dixit itaque ei David: Cujus es tu? vel unde? & quo pergis? Qui ait: Puer Aegyptius ego sum, servus viri Amalecitæ: dereliquit autem me dominus meus, quia agrotare cepi nudius tertius.

14 Siquidem nos erapimus ad australem plagam Cerechi, & contra Judam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg succendimus igni.

15 Dixitque ei David: Fortes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Jura mihi per Deum, quod non occidas me, & non tradas me in manus domini mei, & ego ducam te ad cuneum istum. Et juravit ei David.

16 Qui cum dixisset eum, ecce illi discumbabant super faciem universæ terræ, comedentes & bibentes, & quasi festum celebrantes diem, pro cuncta præda, & spoliis quæ ceperant de terra Philisthim, & de terra Juda.

17 Et percussit eos David a vespere usque ad vespertin alterius diei, & nonevasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, & fugerant.

18 Eruit ergo David omnia quæ tulerant Amalecitæ, & duas uxores suas eruit.

19 Nec defuit quiddam a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus, & de spoliis, & quæcumque rapuerant, omnia reduxit David.

20 Et tulit universos greges & armenta, & manavit ante faciem suam: dixeruntque: Hæc est præda David.

21 Venit autem David ad ducentos viros, qui lassii subsisterant, nec sequi poterant David, & residere eos iusserat in torrente Besor: qui egressi sunt obviam David, & populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacifice.

22 Respondensque omnis vir pessimus & iniquus, de viris qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quiddam de præda, quam erimus: sed sufficiat unicuique uxor sua & filii: quos cum acceperint, recedant.

23 Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei, de his, quæ tradidit nobis Dominus, & custodivit nos, & dedit larrunculos, qui eruperant adversum nos, in manus nostras:

24 Nec audiet vos quisquam super sermone hoc: æqua enim pars erit descendens ad praelium, & remanentis ad sarcinas, & similiter dividant.

25 Et factum est hoc ex die illa, & deinceps constitutum & præstitum, & quasi lex in Israel usque in diem hanc.

26 Venit ergo David in Siceleg, & misit dona de præda senioribus Juda proximis suis: dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini:

27 His, qui erant in Bethel, & qui in Ramoth ad meridiem, & qui in Jether,

28 Et qui in Aroer, & qui in Sephamoth, & qui in Esthamo,

29 Et qui in Rachab, & qui in urbilus Jera-
meel, & qui in urbilus Ceni,

30 Et qui in Atama, & qui in lacu Afan,
& qui in Athach,

31 Et qui in Hebron, & reliquis qui erant
in his locis, in quibus commoratus fuerat Da-
vid ipse, & viri ejus.

CAPUT XXXI.

*Saulis cum filiis in pugna casti corpus, trun-
cato capite, in muro Bethsan suspenditur,
armaque ejus in templo Astaroth: viri au-
tem Jabes, ablati: Saul ac filiorum ejus
corporibus, juxta Jabes ea sepelierunt.*

1 Philisthim autem pugnant aduersum
Israel: & fugerunt viri Israel ante fac-
ciem Philisthim, & ceciderunt interfecti in
monte Gelboe.

†. Par. 10. 2. 4.
2 † Irrueruntque Philisthim in Saul, & in
filios ejus, & percusserunt jonathan, & Abi-
nadab, & Melchisua, filios Saul,

3 Totumque pondus praelii versum est in
Saul: & consecuti sunt eum viri sagittarii, &
vulneratus est vehementer a sagittariis.

†. Par. 10. 4.
4 † Dixitque Saul ad armigerum suum:
Evagina gladium tuum, & percute me: ne
forte veniant incircumcisi isti, & interficiant
me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus:
fuerat enim nimio terrore perterritus: arripuit
itaque Saul gladium, & irruit super eum.

5 Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet
quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse su-
per gladium suum, & mortuus est cum eo.

6 Mortuus est ergo Saul, & tres filii ejus,
& armiger illius, & universi viri ejus in die
illa pariter.

7 Videntes autem viri Israel, qui erant trans
vallem, & trans Jordanem, quod fugissent vi-
ri Israelite, & quod mortuus esset Saul, &
filii ejus, reliquerunt civitates suas, & fuge-
runt: veneruntque Philisthim, & habitave-
runt ibi.

8 Facta autem die altera, venerunt Philis-
thim, ut spoliarent interfectos, & invenerunt
Saul & tres filios ejus jacentes in monte
Gelboe.

9 Et præciderunt caput Saul, & spoliave-
runt eum armis: & miserunt in terram Philis-
thinorum per circuitum, ut annuntiaretur in
templo idolorum, & in populis.

10 Et posuerunt arma ejus in templo Asta-
roth, corpus vero ejus suspenderunt in muro
Bethsan.

11 † Quod cum audissent habitatores Jabes
Galaad, quæcumque fecerant Philisthim Saul,
& ambulaverunt tota nocte, & tulerunt cadaver
Saul, & cadavera filiorum ejus, de muro Beth-
san: veneruntque Jabes Galaad, & combusse-
runt ea ibi:

†. Reg. 1. 4.
12 Et tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in
nemore Jabes, & jejunaverunt septem diebus.

LIBER SECUNDUS SAMUELIS,

QUEM NOS

SECUNDUM REGUM

DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

*David occiso nuntio, qui se Saulum occidisse
dicebat, scissis vestibus defecit eum cum ce-
teris occisis, jejunans ac præcipiens ut fi-
lios Juda doceret arcum.*

Actum est autem, postquam
mortuus est Saul, ut David
reverteretur a cæde Amalec,
& maneret in Siceleg duos
dies.

1 In die autem tertia, ap-
paruit homo veniens de ca-
stris Saul, veste consessa,
& pulvere conspersus caput: & ut venit ad Da-
vid, cecidit super faciem suam, & adoravit.

2 Dixitque ad eum David: Unde Venis?
Qui ait ad eum: De castris Israel fugi.

3 Et dixit ad eum David: Quod est verbum quod
factum est indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex
prælio, & multi currentes e populo mortui san-
sed: & Saul & Jonathas filius ejus interierunt.

4 Dixitque David ad adolescentem, qui nuntia-
verat ei: Unde scis quia mortuus est Saul, &
Jonathas filius ejus?

5 Et ait adolescens, qui nuntiabat ei: Casu
veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat
super hastam suam: porro currus & equites
appropinquabant ei.

6 Et conversus post tergum suum, videntique
me vocavit. Cui cum respondissem: Adsum:

7 Dixit mihi: Quisnam es tu? Et ajo ad
eum: Amalecites ego sum.

8 Et locutus est mihi: Sta super me, & in-
terfice me: quoniam tenent me angustia, &
adhuc tota anima mea in me est.

9 Stansque super eum, occidi illum: scie-
bam enim quod vivere non poterat post rui-
nam: & tuli diademam quod erat in capite
ejus, & armillam de brachio illius, & aruli
ad te dominum meum huc.

10 Apprehendens autem David vestimenta
sua scidit, omnesque viri qui erant cum eo,

11 Et pllexerunt, & fleverunt, & jejunave-
runt usque ad vesperam, super Saul, & super
Jonathan filium ejus, & super populum Do-
mini, & super domum Israel, eo quod cor-
ruissent gladio.

12 Dixitque David ad juvenem qui nuntia-
verat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius
hominis advenæ Amalecites ego sum.

14 Et ait ad eum David: † Quare non timuisti mittere manum tuam ut occideres christum Domini?

15 Vocansque David unum de pueris suis, ait: Accedens irru in eum. Qui percussit illum, & mortuus est.

16 Et ait ad eum David: Sanguis tuus super caput tuum: eos enim tuum locutum est adversum te, dicens: Ego interfeci christum Domini.

17 Planxit autem David plantum huiuscemodi super Saul, & super Jonathan filium eius, (18 Et præcepit ut docerent filios Juda arcum, sicut scriptum est in libro iustorum.)

Et ait: Considera Israel, pro his qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati.

19 Inclvri, Israel, super montes tuos interfecti sunt: quo modo ceciderunt fortes?

20 Nolite annuntiare in Geris, neque annuntietis in campis Afcalonis: ne forte latentur filie Philistinum, ne exultent filie circumcisorum.

21 Montes Gelboe, nec ros nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum: quia ibi abiectus est clypeus foris, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.

22 A sanguine interfectorum, ab adipe foris, sagitta Jonathanæ numquam rediit retrorsum, & gladius Saul non est reversus inanis.

23 Saul & Jonathan amabiles, & decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi: aquillis velociores, leonibus fortiores.

24 Filie Israel super Saul flere, qui vestiebat vos coccino in diebus, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro.

25 Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Jonathan in excelsis tuis occisus est?

26 Doleo super te frater mi Jonathanæ decore natus, & amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam.

27 Quo modo ceciderunt robusti, & perierunt arma bellica?

CAPUT II.

David Dei oraculo iussus ascendere in Hebron, ibi super Juda in regem unctus, viros Jabes Galaad ob Saulis sepulturam commendat; Ibofethi vero in regem super Israel unctio gravem peperit seditionem as pugnam inter utramque domum.

Igitur post hæc consuluit David Dominum, dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David: Quo ascendam? Et respondit ei: In Hebron.

2 Ascendit ergo David, & dux uxores ejus, Achinoam Jezraelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli:

3 Sed & viros qui erant cum eo, duxit David singulos cum domo sua: & manserunt in oppidis Hebron.

4 † Veneruntque viri Juda, & unxerunt ibi David, ut regnaret super domum Juda. Et nuntiatum est David, quod viri Jabes Galaad sepelissent Saul.

5 Misit ergo David nuntios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, & sepelivistis eum.

6 Et nunc retribuere vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud.

7 Confortentur manus vestrae, & estote filii fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me unxit domus Juda in regem sibi.

8 Abner autem filius Ner, princeps exerci-

tus Saul, tulit Ibofeth filium Saul, & circumduxit eum per castra,

9 Regemque constituit super Galaad & super Gessuri, & super Jezrael, & super Ephraim, & super Benjamin, & super Israel universum.

10 Quadraginta annorum erat Ibofeth filius Saul, cum regnare cepisset super Israel, & duobus annis regnavit: sola autem domus Juda sequebatur David.

11 Et fuit numerus dierum, quos commoratus est David, imperans in Hebron super domum Juda, septem annorum, & sex mensium.

12 Egrediusque est Abner filius Ner, & pueri Ibofeth filii Saul, de castris in Gabaon.

13 Porro Joab filius Sarvia, & pueri David egressi sunt, & occurrerunt eis iuxta piscinam Gabaon. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt: hi ex una parte piscinae: & illi ex altera.

14 Dixitque Abner ad Joab: Surgant pueri, & iudant coram nobis. Et respondit Joab: Surgant.

15 Surrexerunt ergo, & transierunt numero duodecim de Benjamin, ex parte Ibofeth filii Saul, & duodecim de pueris David.

16 Apprehensioque uniuscuique capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarii, & ceciderunt simul: vocatumque est nomen loci illius: Ager robustorum, in Gabaon.

17 Et ortum est bellum durum satis in die illa: fugatusque est Abner, & viri Israel, a pueris David.

18 Erant autem ibi tres filii Sarviae, Joab, & Abisai, & Aziel: porro Aziel cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis que morantur in silvis.

19 Persequebatur autem Aziel Abner, & non declinavit ad dexteram neque ad sinistram omittens persequi Abner.

20 Respexit itaque Abner post tergum suum, & ait: Tunc es Aziel? Qui respondit: Ego sum.

21 Dixitque ei Abner: Vade ad dexteram, sive ad sinistram, & apprehende unum de adolescentibus, & tolle tibi spolia ejus. Noluit autem Aziel omittere quin urgeret eum.

22 Rursumque locutus est Abner ad Aziel: Recede, noli me sequi, ne compellat confodere te in terram, & levare non potero faciem meam ad Joab fratrem tuum.

23 Qui audire contempsit, & noluit declinare: percussit ergo eum Abner averfa hasta in iugine, & transfodit, & mortuus est in eodem loco: omnesque qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Aziel, & mortuus erat, subsistebant.

24 Persequentibus autem Joab & Abisai fugientem Abner, sol oculibus: & venerunt usque ad collem aqueductus, qui est ex adverso vallis Iringeris deserti in Gabaon.

25 Congregatique sunt filii Benjamin ad Abner: & congregati in unum cuneum, steterunt in summite tumuli unius.

26 Et exclamavit Abner ad Joab, & ait: Num usque ad interfectionem tuus miro deserviet? an ignoras quod periculosus sis desperatio? usquequo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos?

27 Et ait Joab: Vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum.

28 Infonuit ergo Joab buccina, & stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt ultra Israel, neque inire certamen.

29 Abner autem & viri ejus abierunt per campestria, tota nocte illa: & transierunt Jordanem, & iuxta omni Bethoron venerunt ad castra.

30 Porro Joab reversus, omissis Abner, congregavit omnem populum: & deservit de pueris David decem & novem viri, excepto Azele.

31 Servi autem David percusserunt de Benjamin, & de viris qui erant cum Abner, trecentos sexaginta, qui & mortui sunt.
32 Tuleruntque Asael, & sepelierunt eum in sepulchro patris sui in bethlehem: & ambulaverunt tota nocte Joab, & viri qui erant cum eo, & in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

CAPUT III.

Abner reprehensus ob concubinam iratus regi Isbofeth, sedus inis cum David, & rediit Michol, dum congregaret Israelitas ad David, & dicitur a Joab, cui David iratus amare desset Abner.

1 **F**ACTA est ergo longa conterritio inter domum Saul, & inter domum David: David proficiscens, & semper fe ipso robustior, domus autem Saul decrefcens quotidie.

2 † Nati que sunt filii David in Hebron: fuitque primogenitus ejus Amnon de Achinoam Jezraelicide.

3 Et post eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli: porro tertius Absalon, filius Maacha filiae Tholmai regis Gessur.

4 Quartus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Saphathia, filius Abital.

5 Sextus quoque Jethraam, de Egla uxore David: hi nati sunt David in Hebron.

6 Cum ergo esset praelium inter domum Saul & domum David, Abner filius Ner regebat domum Saul.

7 Fuerat autem Sauli concubina nomine Respha, filia Aja: Dixitque Isbofeth ad Abner:

8 Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isbofeth, ait: Numquid caput canis ego sum adversum Judam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui, & super fratres & proximos ejus, & non tradidi te in manus David, & tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie?

9 Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei, nisi quomodo juravit Dominus David, sic faciam tum eo.

10 Ut transferatur regnum de domo Saul, & elevetur thronus David super Israel, & super Judam, a Dan usque Bersabee.

11 Et non potuit respondere ei quidquam, quia metuebat illum.

12 Misit ergo Abner nuntios ad David pro se dicentes: Quis est terra: Et ut loquerentur: Fac mecum amicitias, & erit manus mea tecum, & redueam ad te uniuersum Israel.

13 Qui ait: Optime: ego faciam tecum amicitias: sed unam rem peto a te, dicens: Non videbis faciem meam, antequam adduxeris Michol filiam Saul: & sic venies, & videbis me.

14 Misit autem David nuntios ad Isbofeth filium Saul, dicens: † Redde uxorem meam Michol, quam despondi mihi centum præputiis Philisthim.

15 Misit ergo Isbofeth, & tulit eam a viro suo Phaltiel, filio Laïs.

16 Sequebaturque eam vir suus, plorans usque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Vade, & reuertere. Qui reuersus est.

17 Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israel, dicens: Tam heri quam nudiustertius quærebatis David ut regnaret super vos.

18 Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus est ad David, dicens: in manu serui

mei David saluabo populum meum Israel de manu Philisthim, & omnium inimicorum ejus.

19 Locutus est autem Abner etiam ad Benjamin. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron, omnia quæ placuerant Israeli & uniuerso Benjamin.

20 Venitque ad David in Hebron cum viginti viris: & fecit David Abner, & viris ejus qui venerant cum eo, convivium.

21 Et dixit Abner ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnem Israel, & ineam tecum foedus, & impetres omnibus, sicut desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset David Abner, & ille isset in pace,

22 Statim pueri David & Joab venerunt, caelis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiserat eum, & profectus fuerat in pace.

23 Et Joab, & omnis exercitus qui erat cum eo, postea venerunt: nuntiumque itaque Joab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, & dimisit eum, & abiit in pace.

24 Et ingressus est Joab ad regem, & ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare dimisisti eum, & abiit & recessit?

25 Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, ut deciperet te, & sciret exitum tuum & introitum tuum, & nescit omnia quæ agis?

26 Egredissus itaque Joab a David, misit nuntios post Abner, & reduxit eum a cisterna Sira, ignorante David.

27 Cumque redisset † Abner in Hebron, seorsum adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei, in dolo: & percussit illum ibi in inguine, & mortuus est in ulionem sanguinis Asaël fratris ejus.

28 Quod cum audisset David rem jam gestam, ait: Mundus ego sum, & regnum meum, apud Dominum, usque in sempiternum, a sanguine Abner filii Ner;

29 Et veniat super caput Joab, & super omnem domum patris ejus: nec deficiat de domo Joab solum feminis sustinentes, & leprosus, & tenens furtum, & cadens gladio, & indignus pane.

30 Igitur Joab & Abisai frater ejus interfecerunt Abner, eo quod occidisset Asaël fratrem eorum in Gabaon, in prælio.

31 Dixit autem David ad Joab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, & accingimini faccis, & plangite ante exequias Abner: porro rex David sequebatur feretrum.

32 Cumque sepelissent Abner in Hebron, levavit rex David vocem suam, & fleuit super tumulum Abner: fleuit autem & omnis populus.

33 Plangensque rex, & lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori solent ignavi, mortuus est Abner.

34 Manus eorum lætæ non sunt, & pedes tui non sunt compedibus aggravari: sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic committi. Congeminansque omnis populus fleuit super eum.

35 Cumque venisset uniuersa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die iuravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam.

36 Omnisque populus audivit, & placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conspectu totius populi.

† 1. Par. 18. 17.

† 1. Reg. 18. 17.

† 3. Reg. 1. 50.

37 Et cognovit omne vulgus & universus Israel in de illa, quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur Abner filius Ner.

38 Dixit quoque rex ad servos suos: Num ignoratis quoniam princeps & maximus cecidit hodie in Israel?

39 Ego autem adhuc delicatus, & unctus rex: porro viri isti filii Sarviae duri sunt mihi: retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam suam.

CAPUT IV.

Baana & Rechab militum praefecti caput Isobseth, quem dormientem occiderant, ad David atrulerunt, quos pro mercede jussit interim.

1 **A**udivit autem Isobseth filius Saul, quod cecidisset Abner in Hebron: & dissoluta sunt manus ejus, omnique Israel perturbatus est.

2 Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomine uni Baana, & nomen alteri Rechab, filii Remmon Berothitae de filiis Benjamin: siquidem & Beroth reputata est in Benjamin.

3 Et fugerunt Berothitae in Gethaim, fueruntque ibi advenae usque ad tempus illud.

4 Erat autem Jonathae filio Saul filius debilis pedibus: quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul & Jonatha ex Jezrahel: tollens itaque eum matris suae, fugit: cumque festinaret ut fugeret, cecidit, & claudus effectus est: habuitque vocabulum Miphobseth.

5 Venientes igitur filii Remmon Berothitae, Rechab & Baana, ingressi sunt fervente die domum Isobseth: qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ofsiaria domus purgans triticum, obdormivit.

6 Ingressi sunt autem domum latenter assumptes spicas tritici, & percusserunt eum in lingua Rechab & Baana frater ejus, & fugerunt.

7 Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum in conclavi, & percutientes interfecerunt eum: sublatoque capite ejus, abierunt per viam deserti tota nocte.

8 Et atrulerunt caput Isobseth ad David in Hebron: dixeruntque ad regem: Ecce caput Isobseth filii Saul inimici tui, qui quaerebat animam tuam: & dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul, & de semine ejus.

9 Respondens autem David Rechab, & Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothitae, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia.

10 Quoniam enim, qui annuntiaverat mihi, & dixerat: Mortuus est Saul: qui putabat se prospera nuntiare, tenui, & occidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio.

11 Quanto magis nunc, cum homines impii interfecerunt virum innoxium, in domo sua, super lectum suum, non quaeram sanguinem ejus de manu vestra, & auferam vos de terra?

12 Praecipit itaque David pueris suis, & interfecerunt eos: praecidentisque manus & pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron: caput autem Isobseth tulerunt, & sepelierunt in sepulchro Abner in Hebron.

CAPUT V.

David unctus super totum Israel, pulsus Jebusais, arcem Sion cepit: ubi exstructa domo habitavit, alias superinductus uxores, filiosque procreans, & Philisthaeos bis proficiens.

1 **E**T venerunt universae tribus Israel ad David in Hebron, dicientes: † Ecce nos, os tuum & caro tua sumus.

2 Sed & heri & nudius tertius, cum esset Saul rex super nos, tu eras educens & redicens Israel: dixit autem Dominus ad te: Tu pacis populum meum Israel, & tu eris dux super Israel.

3 Venerunt quoque & seniores Israel ad regem in Hebron, & percussit cum eis rex David foedus in Hebron coram Domino: unxeruntque David in regem super Israel.

4 Filius triginta annorum erat David, cum regnare cepisset, † & quadraginta annis regnavit. 5 In Hebron renavit super Judam septem annis & sex mensibus: in Jerusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel & Judam.

6 Et abiit rex, & omnes viri qui erant cum eo, in Jerusalem, ad Jebusaim habitatorum terrae: dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris caecos & claudos dicientes: Non ingredietur David huc.

7 Cepit autem David arcem Sion, haec est civitas David.

8 Proposuerat enim David in die illa praemium, qui percussisset Jebusaim, & tergitisset domatium stultas, & abstulisset caecos & claudos odientes animam David: idcirco dicitur in proverbio: Caecus & claudus non intrabunt in templum.

9 Habitavit autem David in arce, & vocavit eam, Civitatem David: & aedificavit per gymrum a Mello & incriniscus.

10 Et ingrediebatur proficiens atque succrescens, & Dominus Deus exercituum erat cum eo.

11 † Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, & ligna cedrina, & artifices lignorum, artificesque lapidum ad parietes: & aedificaverunt domum David.

12 Et cognovit David quoniam confirmasset eum Dominus regem super Israel, & quoniam exaltasset regnum ejus super populum suum Israel.

13 † Accepit ergo David adhuc concubinas & uxores de Jerusalem, postquam venerat de Hebron: nati que sunt David & alii filii & filiae:

14 Et haec nomina eorum qui nati sunt ei in Jerusalem, Samua, & Sobab, & Nachari, & Salomon,

15 Et Jebahar, & Elisua, & Nepheg, 16 Et Iaphia, & Elisama, & Eloda, & Eliphaeth.

17 Audierunt ergo Philisthim quod unxisset David in regem super Israel: & ascenderunt universi ut quaererent David: quod cum audisset David, descendit in praesidium.

18 † Philisthim autem venientes diffusi sunt in valle Raphaim.

19 Et consuluit David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthim? & si dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo Philisthim in manu tua.

20 † Venit ergo David in Baal Pharasim: & percussit eos ibi, & dixit: Divisit Dominus inimicos meos coram me, sicut dividuntur aquae. Propterea vocatum est nomen loci illius, Baal Pharasim.

r. Par. 11. 11.

† 1. Reg. 2. 12.

† r. Par. 14. 11.

† r. Par. 5. 4. 2.

† r. Par. 14. 2.

† 1. Sam. 28. 21.

† Supra 1. 14.

21 Et reliquerunt ibi sculptilia sua : quæ tulit David, & viri ejus.

22 Et addiderunt adhuc Philisthiim ut ascenderent, & diffusi sunt in valle Raphaim.

23 Consultit autem David Dominum : Si ascendam contra Philisthaeos, & tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post terga eorum, & venies ad eos ex adverso pyrorum.

24 Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat castra Philisthiim.

25 Fecit itaque David sicut præceperat ei Dominus, & percussit Philisthiim, de Gabaa, usque dum venias Gezer.

CAPUT VI.

Reducente David arcam a domo Abinadab, Oza a Domino occisus est quod illam attigisset, quare eam in domo Obbedom reliquit: postmodum vero in Jerusalem reducens, & ante eam ludens, a Michol uxore ridetur: in cujus penam nunquam illa deinceps peperit.

1 Congregavit autem rursus David omnes electos ex Israel triginta millia.

† 1. Par. 13. 5. 2 Surrexeruntque David, & abiit, & universus populus qui erat cum eo de viris Juda, ut adducerent arcam Dei, super quem invocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in Cherubim super eam.

3 Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum: miseruntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem & Ahio filii Abinadab, minabant plaustrum novum.

† 1. Reg. 7. 12. 4 Cumque tulissent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, custodiens arcam Dei Ahio præcedebat arcam.

5 David autem & omnis Israel iudebant coram Domino, in omnibus lignis fabricatis, & citharis & liris & tympanis & sistris & cymbalis.

6 Postquam autem venerunt ad arcam Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam.

7 Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi juxta arcam Dei.

† 1. Par. 13. 11. 8 Contristatus est autem David, eo quod percussisset Dominus Ozam, & vocatum est nomen loci illius, Percussio Ozæ, usque in diem hanc.

9 Et extimuit David Dominum in die illa, dicens: Quomodo ingredietur ad me arca Domini?

10 Et noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David: sed divertit eam in domum Obbedom Gethæi.

11 Et habitavit arca Domini in domo Obbedom Gethæi tribus mensibus: & benedixit Dominus Obbedom, & omnem domum ejus.

† 1. Par. 15. 15. 12 Nuntiatumque est regi David quod benedixisset Dominus Obbedom, & omnia ejus, propter arcam Dei: Surrexerunt ergo David, & adduxit arcam Dei de domo Obbedom in civitatem David cum gaudio: & erant cum David septem chori, & victima vituli.

† 1. Par. 15. 26. 13 Cumque transcessissent qui portabant arcam Domini sex passus, immolabat bovem & arietem,

14 Et David stabat totis viribus ante Dominum: porro David erat accinctus ephod lineo.

15 Et David & omnis domus Israel deebant arcam testamenti Domini, in jubilo, & in clangore buccinae.

16 Cumque intrasset arca Domini in civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David subsultentem, atque saltantem coram Domino: & despexit eum in corde suo.

17 Et introduxerunt arcam Domini, & imposuerunt eam in loco suo, in medio tabernaculi quod tetenderat ei David: & obtulit David holocausta, & pacifica coram Domino.

18 Cumque compleisset offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.

19 Et partitus est univere multitudini Israel, tam viro quam mulieri, singulis collyridam panis unam, & assaturam bubulae carnis unam, & similam fraxam oleo: & abiit omnis populus, unusquisque in domum suam.

20 Reversusque est David ut benediceret domui suæ: & egressa Michol filia Saul in occursum David, ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillos servorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris.

21 Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, & quam omnem domum ejus, & præcepit mihi ut essem dux super populum Domini in Israel,

22 Et ludam, & villoriam quam plus quam factus sum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo.

23 Igitur Michol filia Saul non est natus filius usque in diem mortis suæ.

CAPUT VII.

David proponens edificare domum Domino, a Nathan propheta primum collaudatur, postmodum jubente Domino prohibetur, sed filius ei promittitur illam edificaturus, unde Domino gratias agit.

1 Factum est autem cum sedisset rex in domo sua, & Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis,

2 Dixit ad Nathan prophetam: Videne quod ego habitem in domo cedrina, & arca Dei posita sit in medio pellium?

3 Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo, vade, fac: quia Dominus tecum est.

4 Factum est autem in illa nocte: & ecce sermo Domini ad Nathan, dicens:

5 Vade, & loquere ad servum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu edificabis mihi domum ad habitandum?

6 Neque enim habitavi in domo ex die illa, qua eduxi filios Israel de Terra Ægypti, usque in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo, & in tentorio.

7 Per cuncta loca, quæ transivi cum omnibus filiis Israel, nunquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel, cui præcepi, ut pasceret populum meum Israel, dicens: Quare non edificastis mihi domum cedrinam?

8 Et nunc hæc dices servo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te de pascuis sequentem greges, ut esses dux super populum meum Israel:

9 Et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, & interfeci universos inimicos tuos a facie tua: scilicet tibi nomen grande, juxta nomen magnorum qui sunt in terra.

CAPUT VIII.

10 Et ponam locum populo meo Israel, & plantabitur eum, & habitabit sub eo, & non turbabitur amplius: nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius.

11 Ex die qua constitui iudices super populum meum Israel: & requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis: prædicitque tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus.

† 3. Reg. 8. 19. 12 Cumque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus.

† 3. Reg. 5. 5. 13 Ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum.

† 1. Par. 22. 10. Hebr. 1. 7. 14 Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium: qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum.

† Psal. 88. 4. 37. 15 M misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli a Saul, quem amovi a facie mea.

16 Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, & thronus tuus erit firmus jugiter.

† Hebr. 1. 8. 17 Secundum omnia verba hæc, & juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

18 Ingressus est autem rex David, & sedit coram Domino, & dixit: Quis ego sum, Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque?

19 Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquo: ista est enim lex Adam, Domine Deus.

20 Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te: tu enim scis servum tuum Domine Deus.

21 Propter verbum tuum, & secundum cor tuum fecisti omnia magna hæc, ita ut notum faceres servo tuo.

22 Idcirco magnificentus es Domine Deus, quia non est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus nostris.

23 Quæ est autem, ut populus tuus Israel, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam sibi in populum, & poneret sibi nomen, faceretque eis magna, & horribilia super terram, a facie populi tui, quem redemisti tibi ex Ægypto, gentem, & deum ejus.

24 Firmasti enim tibi populum tuum Israel in populum sempiternum: & tu Domine Deus factus es eis in Deum.

25 Nunc ergo Domine Deus, verbum quod locutus es super servum tuum, & super domum ejus, suscita in sempiternum: & sicut locutus es.

26 Ut magnificentur nomen tuum usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus super Israel. Et domus servi tui David erit stabilita coram Domino.

27 Quia tu Domine exercituum Deus Israel revelasti aurem servi tui, dicens: Domum ædificabo tibi: propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac.

28 Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, & verba tua erunt vera: locutus es enim ad servum tuum bona hæc.

29 Incipe ergo, & benedic domui servi tui, ut sit in sempiternum coram te: quia tu Domine Deus locutus es, & benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

Victoria varia Davidis, qui multos fecit tributarios quibus solebant Israelita pendere tributa: congratulatio Thou regis Emath de rege Adarezer devicto, a quo multa spolia David abstulit: officarius quoque habebat David recensentur.

† 1. Par. 18. 21. 1 Actum est autem post hæc, percussit David Philistiim, & humiliavit eos, & tulit David frenum tributi de manu Philistiim.

2 Et percussit Moab, & mensus est eos funiculo, cœquans terræ: mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum, & unum ad vivificandum: factusque est Moab David serviens sub tributo.

3 Et percussit David Adarezer filium Rohob regem Soba, quando profectus est ut dominaretur super flumen Euphraten.

4 Et captis David ex parte ejus mille septingentis equitibus, & viginti millibus pedum, subnervavit omnes jugales currum: dereliquit autem ex eis centum currus.

5 Venit quoque Syria Damasci, ut præsidium ferret Adarezer regi Soba: & percussit David de Syria viginti duo millia virorum.

6 Et posuit David præsidium in Syria Damasci: factaque est Syria David serviens sub tributo: servavitque Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est.

7 Et tulit David arma aurea, quæ habebant servi Adarezer, & derulit ea in Jerusalem.

8 Et de Bere & de Beroth, civitatibus Adarezer, tulit rex David æs multum nimis.

9 Audivit autem Thou rex Emath, quod percussisset David omne robur Adarezer,

10 Et misit Thou Joram filium suum ad regem David, ut salutaret eum congratulans, & gratias ageret: eo quod expugnasset Adarezer, & percussisset eum. Hostis quippe erat Thou Adarezer, & in manu ejus erant vasa aurea, & vasa argentea, & vasa aræ.

11 Quæ & ipsa sanctificavit rex David Domino cum argento & auro, quæ sanctificaverat de universis gentibus quas subegerat.

12 De Syria, & Moab, & filiis Ammon, & Philistiim, & Amalec, & de manibus Adarezer filii Rohob regis Soba.

13 Fecit quoque sibi David nomen, cum revertetur capta Syria in valle Salinarum, caulis decem & octo millibus:

14 Et posuit in Idumæa custodes, statuitque præsidium: & facta est universa Idumæa serviens David, & servavit Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est.

15 Et regnavit David super omnem Israel: faciebat quoque David judicium & justitiam omni populo suo.

16 Joab autem filius Sarvia erat super exercitum: porro Josaphat filius Ahilud erat a commentariis:

17 Et Sadoc filius Achirob, & Achimelech filius Abiathar, erant sacerdotes: & Sarajas, scriba.

18 Banajas autem filius Jojoadæ, super Cerethi & Phelethi: filii autem David sacerdotes erant.

CAPUT IX.

Quantum pietatis exhibuerit David Miphiboseth filio Jonatha claudo, redditis omnibus agris Saul, quos colebat Siba cum filiis ac servis suis, Miphiboseth ad mensam David recepto.

† 1. Par. 21. 1. ET dixit David: Putasne est aliquis qui remanserit de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Jonathan?

2 Erat autem de domo Saul, servus nomine Siba: quem cum vocasset rex ad se, dixit ei: Tunc es Siba? & ille respondit: Ego sum servus tuus.

3 Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest filius Jonathan, debilis pedibus.

4 Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem: Ecce, ait, in domo est Machir filii Ammiel, in Lodabar.

5 Misit ergo rex David, & tulit eum de domo Machir filii Ammiel, de Lodabar.

6 Cum autem venisset Miphiboseph filius Jonathan filii Saul ad David, corruit in faciem suam, & adoravit. Dixitque David: Miphiboseph? Qui respondit: Adsum servus tuus.

7 Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Jonathan parrem tuum, & restitui tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper.

8 Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mihi?

9 Vocavit itaque rex Siba puerum Saul, & dixit ei: Omnia quaecumque fuerunt Saul, & universam domum ejus, dedi filio domini tui.

10 Operare igitur ei terram tu, & filii tui, & servi tui: & inferes filio domini tui cibos ut alatur: Miphiboseph autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem Siba quindecim filii, & viginti servi.

11 Dixitque Siba ad regem: Sicut iussisti domine mi rex servo tuo, sic faciet servus tuus: & Miphiboseph comedet super mensam meam, quasi unus de filiis regis.

12 Habebat autem Miphiboseph filium parvulum nomine Micha: omnis vero cognatio domus Siba serviebat Miphiboseph.

13 Porro Miphiboseph habitabat in Jerusalem: quia de mensa regis jugiter vescabatur: & erat claudus utroque pede.

CAPUT X.

Hanon rex Ammonitarum, post illatam legis Davidis injuriam, quos ad consolandum de patris morte miserat, contraxit quinque regum Syria copias adversus Davidem, ab eo proffigatur semel ac iterum.

1 Factum est autem post hoc, ut moteretur rex filiorum Ammon, & regnaret Hanon filius ejus pro eo.

2 Dixitque David: † Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. Misit ergo David, consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi David in terram filiorum Ammon,

3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putas quod propter honorem patris tui miserit David ad te consolatores, & non ideo ut investigaret, & exploraret civitatem, & everteret eam, misit David servos suos ad te?

4 Tulit itaque Hanon servos David, natisque dimidiam partem barba eorum, & praescidit vestes eorum medias usque ad nates, & dimisit eos.

5 Quod cum nuntiatum esset David, misit in occursum eorum: erant enim viri consulti turpiter valde, & mandavit eis David: Manete in Jericho, donec crescat barba vestra, & tunc revertimini.

6 Videntes autem filii Ammon quod injuriam fecissent David, miserunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, viginti millia peditum, & a rege Maacha mille viros, & ab Isthob duodecim millia virorum.

7 Quod cum audisset David, misit Joab & omnem exercitum bellatorum.

8 Egrediuntur ergo filii Ammon, & direxerunt aciem ante ipsum introitum portae: Syrus autem Soba, & Rohob, & Isthob, & Maacha, forsimum erant in campo.

9 Videns igitur Joab quod preparatum esset adversum se praesidium, & ex adverso & post tergum, elegit ex omnibus electis Israel, & instruxit aciem contra Syrum:

10 Reliquam autem partem populi tradidit Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversus filios Ammon.

11 Et ait Joab: Si praevaluerint adversum me Syri, eris mihi in adiutorium: si autem filii Ammon praevaluerint adversum te, auxiliabor tibi.

12 Esto vir fortis, & pugnemus pro populo nostro, & civitate Dei nostri: Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo.

13 Iniit itaque Joab, & populus qui erat cum eo, certamen contra Syros: qui statim fugerunt a facie ejus.

14 Filii autem Ammon videntes quia fugissent Syri, fugerunt & ipsi a facie Abisai, & ingressi sunt civitatem: reversusque est Joab a filiis Ammon, & venit Jerusalem.

15 Videntes igitur Syri quoniam corrussissent eorum Israel, congregati sunt pariter.

16 Misitque Adarezer, & eduxit Syros qui erant trans fluvium, & adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magister militiae Adarezer, erat princeps eorum.

17 Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israel, & transitiv Jordanem: venitque in Helam: & direxerunt aciem Syri ex adverso David, & pugnaverunt contra eum.

18 Fugeruntque Syri a facie Israel, & occidit David de Syris septingentos currus, & quadraginta millia equitum: & Sobach principem militiae percussit: qui statim mortuus est.

19 Videntes autem universi reges, qui erant in praesidio Adarezer, se victos esse ab Israel, expaverunt & fugerunt quinquaginta & octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel: & servierunt eis, timueruntque Syri auxilium praebere ultra filiis Ammon.

CAPUT XI.

Dum Joab obsidet Rabba civitatem Ammonitarum, David domi residens adulteris Bethsabee adjunctis, ad id celandum, homicidium viri illius Uria; acceptaque illa in uxorem, & nato ex ea filio, Dominum commovit ad iram.

1 Factum est autem, † vextente anno, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Joab, & servos suos cum eo, & universum Israel, & vastaverunt filios Ammon, & obsederunt Rabba: David autem remansit in Jerusalem.

2 Dum haec agebantur, accidit ut surgeret David de stratu suo post meridie, & deambularet in solario domus regiae: viditque mulierem se lavantem, ex adverso super solarium suum: erat autem mulier pulchra valde.

† 1. Par. 19. 2.

† 1. Par. 10. 1.

3 Misit ergo rex, & requisivit quae esset mulier. Nuntiataque est ei, quod ipsa esset Bethsabee filia Eliam, uxor Uriae Hethaei.

4 Misit itaque David nuntiis, tulit eam: quae cum ingressa esset ad illum, dormiuit cum ea: & statimque sanctificata est ab immunditia sua:

5 Et reversa est in domum suam concepto fetu. Mittensque nuntiavit David, & ait: Concepti.

6 Misit autem David ad Joab, dicens: Mittere ad me Uriam Hethaeum. Misitque Joab Uriam ad David.

7 Et venit Urias ad David. Quaesivitque David quam recte ageret Joab, & populus, & quomodo administraretur bellum.

8 Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, & lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius.

9 Dormiuit autem Urias ante portam domus regis cum aliis servis domini sui, & non descendit ad domum suam.

10 Nuntiataque est David a dicentibus: Non iuit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Nunquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam?

11 Et ait Urias ad David: Arca Dei & Israel & Juda habitant in papsionibus, & dominus meus Joab, & servi domini mei super faciem terrae manent, & ego ingrediar domum meam, ut comedam & bibam, & dormiam cum uxore mea: per salutem tuam, & per salutem animae tuae, non faciam rem hanc.

12 Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, & eras dimittam te. Mansit Urias in Jerusalem in die illa & altera:

13 Et vocavit eum David ut comederet coram se & biberet, & inebriavit eum: qui egressus vespere, dormiuit in stratu suo cum servis domini sui, & in domum suam non descendit.

14 Factum est ergo mane, & scripsit David epistolam ad Joab: misitque per manum Uriae,

15 Scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimus est praesidium: & derelinquite eum, ut percussus intreat.

16 Isteur cum Joab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros esse fortissimos.

17 Egressique viri de civitate, bellabant adversum Joab, & ceciderunt de populo servorum David, & mortuus est etiam Urias Hethaeus.

18 Misit itaque Joab, & nuntiavit David omnia verba praellii:

19 Praecepitque nuncio, dicens: Cum compleris miseris sermones belli ad regem,

20 Si eum videris indignari, & dixerit: Quare accessistis ad murum, ut praesidiarumini? an ignorabaris quod multa desuper ex muro tela mittantur?

21 Quis percussit Abimelech filium Jerobaal? & nonne mulier misit super eum fragmentum molae de muro, & interfecit eum in Thebes? quare iuxta murum accessistis? dices: Etiam servus tuus Urias Hethaeus occubuit.

22 Abiit ergo nuntius, & venit, & narravit David omnia quae ei praecerat Joab.

23 Et dixit nuntius ad David: Praevaluerunt adversum nos viri, & egressi sunt ad nos in agnum: nos autem factis impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis.

24 Et direxerunt jacula sagittarum ad servos tuos ex muro desuper: mortuique sunt de servis regis, quoniam servus tuus Urias Hethaeus mortuus est.

25 Et dixit David ad nuntium: Haec dices Joab: Non te frangat ista res: varius enim evenit ut est belli: nunc hunc, & nunc illum confoluit gladius: conforta bellatores tuos adversus urbem, ut destruas eam, & exhortare eos.

26 Audivit autem uxor Uriae, quod mortuus esset Urias vir suus, & plangit eum.

27 Transacto autem lectu, misit David, & introduxit eam in domum suam, & facta est ei uxor, peperitque ei filium: & displicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

CAPUT XII

David, sub parabola a Nathan proposita correptus, in se ipsum tulit sententiam: unde Nathan multa illi minatur incommoda: quibus compulsus culpa condonatur, manente poena: & mortuo pater nascitur Salomon: ac ei ita Ravvath cum magna ultione dimititur, accepto diademate pretiosissimo regis ipsius, in Ammonitas graviter advertitur.

1 Misit ergo Dominus Nathan ad David: qui cum venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper.

2 Dives habebat oves, & boves plurimos valde.

3 Pauper autem nihil habebat omnino, praeter ovem unam parvulam, quam emirat: & nutrierat, & quae creverat apud eum cum filiis ejus simul, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia.

4 Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille funero de ovibus & de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, & praeparavit cibos domini qui venerat ad se.

5 Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc.

6 Et ovem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud, & non pepercit.

7 Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir: Haec dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, & ego erui te de manu Saul,

8 Et dedi tibi domum domini tui, & uxores domini tui in sinu tuo, & dedique tibi domum Israel & Juda: & si parva sunt ista, adjiciam tibi multo majora.

9 Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Urias Hethaeum percussisti gladio, & uxorem illius accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon.

10 Quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me, & tuleris uxorem Uriae Hethaei, ut esset uxor tua.

11 Itaque haec dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis hujus.

12 Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu Solis.

13 Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris.

14 Venit tamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur.

† Lev. 15. 12.

† Judic. 9. 53.

† Ezech. 22. 1.

† Inscr. 16. 22.

† Ezech. 47. 13.

15 Et reversus est Nathan in domum suam. Percussit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David, & desperatus est.

16 Deprecamque est David Dominum pro parvulo: & jejunavit David jejunio, & ingressus seorsum, jacuit super terram.

17 Venerunt autem seniores domus ejus, cogentes eum ut surgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum.

18 Accidit autem die septima ut moreretur infans: timueruntque servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus: dixerunt enim: Ecce cum parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, & non audiebat vocem nostram: quanto magis si dixerimus, Mortuus est puer, se affiger?

19 Cum ergo David vidisset servos suos mustitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus: dixitque ad servos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est.

20 Surrexit ergo David de terra: & lotus unctusque est: cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini: & adoravit, & venit in domum suam, petivique ut ponerent ei panem, & comedit.

21 Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo, quem fecisti? propter infantem, cum adhuc viveret, jejunasti & flebas: mortuo autem puero, surrexisti, & comedisti panem.

22 Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi & flevi: dicebam enim: Quis scit si forte donet eum mihi Dominus, & vivat infans?

23 Nunc autem quia mortuus est, quare jejunem? Numquid poreo revocare eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille vero non revertetur ad me.

24 Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressusque ad eam, dormivit cum ea: quæ genuit filium, & vocavit nomen ejus Salomon, & Dominus dilexit eum.

25 Misitque in manu Nathan propheta, & vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus.

26 † Igitur pugnabat Joab contra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat urbem regiam.

27 Misitque Joab nuntios ad David, dicens: Dimicavi adversum Rabbath, & capienda est Urbs aquarum.

28 Nunc igitur congrega reliquam parrem populi, & obside civitatem, & cape eam: ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur victoria.

29 Congregavit itaque David omnem populum, & profectus est adversum Rabbath: cumque dimicasset, cepit eam.

30 Et tulit diadema regis eorum de capite ejus, pondus auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & impositum est super caput David. Sed & pradam civitatis asportavit multam valde:

31 Populum quoque ejus adducens ferravit, & circumegit super eos ferrata carpentia: divisitque cultris & traxit in typo larerum: sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon. Et reversus est David, & omnis exercitus in Jerusalem.

CAPUT XIII.

Abalom, propter incestum cum sorore Thamar, fratrem Amnon inter epulas occidit: iratque patre, profugus ad regem Gessur, tribus annis ibi permansit.

1 **F**ADUM est autem post hæc, ut Abalom filii David forem speciosissimam, vocato Thamar, adamaret Amnon filius David,

2 Et deperiret eam valde, ita ut propter amorem ejus ægrotaret: quia cum esset virgo, difficile ei videbatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea.

3 Erat autem Amnon amicus, nomine Jonadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valde.

4 Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie fili regis per singulos dies: cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar forem fratris mei Abalom amo.

5 Cui respondit Jonadab: Cuba super lectum tuum, & languorem simul: cumque venerit pater tuus ut vister te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, & faciat pulmentum, ut comedam de manu ejus.

6 Accubuit itaque Amnon, & quasi ægrotare cepit: cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sortitunculas, & cibum capiam de manu ejus.

7 Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum.

8 Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui: ille autem jacebat: quæ tollens farinam commisit: & liquefaciens, in oculis ejus coxit sortitunculas.

9 Tollensque quod coxerat, effudit, & posuit coram eo, & noluit comedere: dixitque Amnon: Ejicite universos a me. Cumque eiecissent omnes,

10 Dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sortitunculas suas, fecerat, & intulit ad Amnon fratrem suum in conclave.

11 Cumque obtulisset eicibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum soror mea.

12 Quæ respondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel: noli facere stultitiam hanc.

13 Ego enim ferre non potero opprobrium meum, & tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad regem, & non negabit mihi tibi.

14 Noluit autem acquiescere precibus ejus, sed prevalens viribus oppressit eam, & cubavit cum ea.

15 Et exosam eam habuit Amnon odio magno nimis: ita ut malus esset odium quo oderat eam, amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, & vade.

16 Quæ respondit ei: Majus est hoc malum, quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam.

17 Sed vocato puero, qui ministrabat ei, dixit: Ejice hanc a me foras, & claude ostium post eam.

18 Quæ induta erat talari tunica: hujusmodi enim filie regis virgines vestibus utebantur. Ejecit itaque eam minister illius foras: clausaque fores post eam.

19 Quæ aspersens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens, & clamans.

20 Dixit autem ei Abalom fratres suos: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum: sed nunc soror tuæ, frater tuus est: neque affligas cor tuum pro hac re. Manet itaque Thamar contabescens in domo Abalom fratris sui.

21 Cum autem audisset rex David verba hæc, contristatus est valde, & noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.

22 Porro non est locutus Abalom ad Amnon, nec malum nec bonum: oderat enim Abalom Amnon, eo quod violasset Thamar sororem suam.

†.Par.
10. 1.

23 Factum est autem post tempus biennii, ut conderentur oves Absalom in Baal-hazor, quae est juxta Ephraim: & vocavit Absalom omnes filios regis.

24 Venitque ad regem, & ait ad eum: Ecce tenderent oves servi tui: veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum.

25 Dixitque rex ad Absalom: Noli fili mi, noli rogare ut veniamus omnes; & gravemur te. Cum autem cogeret eum, & noluisse, benedixit ei.

26 Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum.

27 Cogit itaque Absalom eum, & dimisit eum eo Amnon & universos filios regis. Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis.

28 Praeceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate cum remulentus fuerit Amnon vino, & dixerit vobis: Percutite eum, & interficite: nolite timere: ego enim sum qui precipio vobis: roboramini, & estote viri fortes.

29 Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon, sicut praeceperat eis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, & fugerunt.

30 Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalom omnes filios regis, & non remansit ex eis saltem unus.

31 Surrexit itaque rex, & scidit vestimenta sua: & cecidit super terram, & omnes servi illius, qui assidebant ei, sciderunt vestimenta sua.

32 Respondens autem Jonadab filius Semmai fratris David, dixit: Ne attinet dominus meus rex, quod omnes pueri filii regis occisi sunt: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus, ex die qua oppressit Thamar sororem ejus.

33 Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est.

34 Fugie autem Absalom: & elevavit puer speculorum oculos suos, & aspexit: & ecce populus multus vendebat per iter devium ex latere montis.

35 Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: juxta verbum servi tui sic factum est.

36 Cumque cessasset loqui, apparuerunt & filii regis: & intrantes levaverunt vocem suam, & steterunt: sed & rex & omnes servi ejus steterunt ploratu magno nimis.

37 Porro Absalom fugiens: abiecit Tholomai filium Amniod regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus.

38 Absalom autem cum fugisset, & venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis.

39 Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

CAPUT XIV.

Absalom mulieris Thonita solertia revocari curat Joab a Gessur in Jerusalem; de pulchritudine & filiis Absalom, qui biennio post reditum faciem patris non vidit, donec missam Joab incendi jussit.

1 Inelligens autem Joab filius Sarviae, quod cor regis verum esset ad Absalom,

2 Misit Thectam, & tulit inde mulierem sapientem: dixitque ad eam: Lugere te simula, & induere veste lugubri, & ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum.

3 Et ingredieris ad regem, & loqueris ad eum sermones hujusmodi. Posuit autem Joab verba in ore ejus.

4 Itaque cum ingressa fuisset mulier Thectus ad regem, cecidit coram eo super terram, & adoravit, & dixit: Serva me rex.

5 Et ait ad eam rex: Quid causae habes? Quae respondit: Hen, mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus.

6 Et ancilla tuae erant duo filii: qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat qui eos prohibere posset: & percussit alter alterum, & interfecit eum.

7 Et ecce conflurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, & deleamus heredem: & querunt extinguere scintillam meam, quae relicta est, ut non superflua viro meo nonien, & reliquiae super terram.

8 Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, & ego jubebo pro te.

9 Dixitque mulier Thectus ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, & in domum patris mei: rex autem & thronus ejus sit innocens.

10 Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, & ultra non addet ut tangat te.

11 Quae ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, & nequam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram.

12 Dixit ergo mulier: Loquar ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere.

13 Dixitque mulier: Quare cogitasti hujusmodi rem contra populum Dei, & locutus est rex verbum istud, ut peccet, & non reducat ejectionem suam?

14 Omnes morimur, & quasi aquae dilabimur in terram, quae non reveruntur: nec vult Deus perire animam, sed retrahat cogitans: ne penitus pereat qui abiecit est.

15 Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, praesente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quomodo faciat rex verbum ancillae suae.

16 Et audivit rex, ut liberaret ancillam suam de manu omnium, qui volebant de hereditate Dei delere me, & filium meum simul.

17 Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde & Dominus Deus tuus est tecum.

18 Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum, quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi rex.

19 Et ait rex: Numquid manus Joab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, & ait: Per salutem animae tuae, domine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est, ex omnibus his quae locutus est dominus meus rex: servus enim tuus Joab, ipse praecipit mihi, & ipse posuit in os ancillae tuae omnia verba haec.

Exec.
18. 32.
& 53.
11.

20 Ut verterem figuram sermonis hujus, servus tuus Joab præcepit istud: tu autem domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam angelus Dei, ut intelligas omnia super terram.

21 Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, & revoca puerum Absalom.

22 Cadensque Joab super faciem suam in terram, adoravit & benedixit regi: & dixit Joab: Hodie intellexit servus tuus, quia invenisti gratiam in oculis tuis, domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui.

23 Surrexit ergo Joab & abiit in Gessur, & adduxit Absalom in Jerusalem.

24 Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, & faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalom in domum suam, & faciem regis non vidit.

25 Porro sicut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israël, & decorus nimis: a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula.

26 Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebat, quia gravabar eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis, pondere publico.

27 Nati sunt autem Absalom filii tres: & filia una nomine Thamar, elegantis formæ.

28 Mansitque Absalom in Jerusalem duobus annis, & faciem regis non vidit.

29 Misit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum: Cumque secundo misisset, & ille nolisset venire ad eum,

30 Dixit servis suis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, & succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom fegetum igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni.

31 Surrexitque Joab, & venit ad Absalom in domum ejus, & dixit: Quare succenderunt servi tui fegetum meam igni?

32 Et respondit Absalom ad Joab: Misi ad te obsecrans ut venires ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei: Quare venit Gessur? melius mihi erat tibi esse: obsecro ergo ut videam faciem regis: quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.

33 Ingressus itaque Joab ad regem, nuntiavit ei omnia: vocatusque est Absalom, & intravit ad regem, & adoravit super faciem terræ coram eo: osculatusque est rex Absalom.

CAPUT XV.

Absalom conciliato sibi populi favore, adversus patrem conjurat in Hebron, quem pater fugit, paucis cum armis remissis; & inter alios Chusai remittitur, dissipaturus consilium Achitophel.

1 **I**gitur post hæc fecit sibi Absalom currus, & equites, & quinquaginta viros qui præcederent eum.

2 Et mane confurgens Absalom, stabat juxta introitum portæ, & omnem virum, qui habebat negotium ut venisset ad regis judicium, vocabat Absalom ad se, & dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israël ego sum servus tuus.

3 Respondebatque ei Absalom: Videntur mihi sermones tui boni & justi. Sed non est qui te audiatur constituens a rege: dicebatque Absalom:

4 Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, & iuste judicem?

5 Sed & cum accederet ad eum homo ut saluaret illum, extendebat manum suam, & apprehendens, osculabatur eum.

6 Faciebatque hoc omni Israël venienti ad judicium, ut audiretur a rege, & sollicitabatur corda virorum Israël.

7 Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem David: Vadam, & reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron.

8 Vovens enim vovit servus tuus, cum esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Jerusalem, sacrificabo Domino.

9 Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit, & abiit in Hebron.

10 Misit autem Absalom exploratores in universas tribus Israël, dicens: Statim ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Absalom in Hebron.

11 Porro cum Absalom serunt ducenti viri de Jerusalem vocati, euntes simplici corde, & causam penitus ignorantes.

12 Accersivit quoque Absalom Achitophel Gilonicem consiliarium David, de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est conjuratio valida, populisque concurrere augebatur cum Absalom.

13 Venit igitur nuntius ad David, dicens: Toto corde universus Israël sequitur Absalom.

14 Et ait David servis suis, qui erant cum eo in Jerusalem: Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis esugium a facie Absalom: festinate egredi, ne forte veniens occupet nos, & impellat super nos ruinas, & percutiat civitatem in ore gladii.

15 Dixitqueque servi regis ad eum: Omnia quæcumque præceperit Dominus noster rex, libenter exequemur servi tui.

16 Egredius est ergo rex, & universa domus ejus, pedibus suis: & dereliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum.

17 Egrediusque rex & omnis Israël pedibus suis, fecit procul a domo:

18 Et universi servi ejus ambulabant juxta eum, & legiones Cerethi & Phlethi, & omnes Gethai, pugnatores validi, sexcenti viri, qui secuti eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem.

19 Dixit autem rex ad Ethai Gethaem: Cur venis nobiscum? revertere, & habita cum rege, quia peregrinus es, & egredius es de loco tuo.

20 Heri venisti, & hodie compelleris nobiscum egredi? ego autem vadam quo iturus sum: revertere, & redi tecum fratres tuos, & Dominus faciet tecum misericordiam & veritatem, quia ostendisti gratiam & fidem.

21 Et respondit Ethai regi, dicens: Vivit Dominus, & vivit Dominus meus rex: quoniam in quocumque loco stiteris domine mi rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus.

22 Et ait David Ethai: Veni, & transi. Et transiit Ethai Gethæus, & omnes viri, qui cum eo erant, & reliqua multitudo.

23 Omnesque flebant voce magna, & universus populus transibat: rex quoque transgredebatur torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam, quæ respicit ad desertum.

24 Venit autem & Sadoc sacerdos, & universi Levitæ cum eo, portantes arcam fœderis Dei, & deposuerunt arcam Dei: & ascendit Abiathar, donec expletus esset omnis populus, qui egredius fuerat de civitate.

25 Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum.

26 Si autem dixerit mihi: Non places: præsto suum, faciat quod bonum est coram se.

27 Et dixit rex ad Sadoc sacerdotem: O Videns revertere in civitatem in pace: & Achimaas filius tuus, & Jonathas filius Abiathar, duo filii vestri, sint vobiscum.

28 Ecce ego abscondar in campestribus deserti, donec veniat sermo a vobis indicans mihi.

29 Reportaverunt ergo Sadoc & Abiathar arcam Dei in Jerusalem: & manserunt ibi.

30 Porro David accendebat Clivum olivarum, & scandens & stens, nudis pedibus incedens, & opero capite: sed & omnis populus, qui erat cum eo, opero capite ascendebat plorans.

31 Nuntiatum est autem David, quod & Achitophel esset in conjugatione cum Absalom, dixitque David: Infatus, quæso, Domine consilium Achitophel.

32 Cumque ascenderet David summitem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites, scissa veste, & terra pleno capite.

33 Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri:

34 Si autem in civitatem revertaris, & dixeris Absalom: Servus tuus sum, rex: sicut fui servus patris tui, sic ero servus tuus: dissipabis consilium Achitophel.

35 Habes autem tecum Sadoc & Abiathar sacerdotes: & omne verbum quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoc & Abiathar sacerdotibus.

36 Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achimaas filius Sadoc, & Jonathas filius Abiathar: & mitretis per eos ad me omne verbum quod audieritis.

37 Veniente ergo Chusai amico David in civitatem, Absalom quoque ingressus est Jerusalem.

CAPUT XVI.

Siba cibaria adferenti ac detractori confert bona Miphiboseth. Semei maledicentem occidit vetat. Absalom Jerusalem ingressus, consilio Achitophel ad concubinas patris sui publice ingreditur.

1 Cumque David transisset paululum montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboseth in occursum ejus, cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis uvæ passæ, & centum massis palatharum, & utre vini.

2 Et dixit rex Sibæ: Quid sibi volunt hæc? Responditque Siba: Asini, domesticis regis ut fœderentur panes & palathæ, ad vescendum pueris tuis: vinum autem, ut bibat si quis defecerit in deserto.

3 Et ait rex: Ubi est filius domini tui? Responditque Siba regi: Remansit in Jerusalem, dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum patris mei.

4 Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba: Oro ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

5 Venit ergo rex David usque Bahurim: & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, & maledicebat,

6 Mittebatque lapides contra David, & contra universos servos regis David: omnis autem populus, & universi bellatores, a dextro & a sinistro latere regis incedebant.

7 Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi: Egredere, egredere vir sanguinum, & vir Bellial.

8 Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul: quoniam invasisti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Absalom filii tui: & ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es.

9 Dixit autem Abisai filius Sarviæ regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? vadam, & amputabo caput ejus.

10 Et ait Rex: Quid mihi & vobis est filii Sarviæ? dimittite eum, ut malediceret David: & quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit?

11 Et ait rex Abisai, & universis servis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, quærit animam meam: quanto magis nunc filius Jemini? dimittite eum ut maledicat juxta præceptum Domini:

12 Si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.

13 Ambulabat itaque David & focii ejus per viam cum eo. Semei autem, per jugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides adversum eum, terramque spargens.

14 Venit itaque rex, & universus populus cum eo lassus, & refocillati sunt ibi.

15 Absalom autem & omnis populus ejus ingressi sunt Jerusalem, sed & Achitophel cum eo.

16 Cum autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalom, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex.

17 Ad quem Absalom, Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non iivisti cum amico tuo?

18 Responditque Chusai ad Absalom: Nequam: quia illus ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & universus Israel, & cum eo manebo.

19 Sed ut & hoc inferam, cui ego serviturus sum? nonne filio regis? sicut parvi patri tuo, ita parebo & tibi.

20 Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inire consilium quid agere debeamus.

21 Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum: ut cum audierit omnis Israel quod fœderis patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.

22 Tererentur ergo Absalom tabernaculum in solario, ingressusque esset ad concubinas patris sui coram universo Israele.

23 Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis: quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel, & cum esset cum David, & cum esset cum Absalom.

CAPUT XVII.

Chusai dissipat consilium Achitophelis, de obruendo statim Davide, idque per nuntios indicat Davidi, qui consilio Chusai transit Jordanem, quare se suspendit Achitophel; tres amici David munera adferunt, ne ejus populus necessariis egens deficeret.

1 Dixit ergo Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia virosum, & consurgens persequar David hæc nocte.

2 Et irruens super eum (quippe qui lassus est, & solutis manibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis populus qui cum eo est, percutiam regem desolatam.

† Inf. 19. 27.

† Reg. 1. 8.

† Sup. 12. 22.

3 Et reducem uniuersum populum, quomodo unus homo reuerti solet: unum enim uirum tu quaeris: & omnis populus erit in pace.

4 Placuitque sermo ejus Absalom, & cunctis maioribus natu Israel.

5 Ait autem Absalom: Vocate Chusai Arachitam, & audiamus quid etiam ipse dicat.

6 Cumque uenisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Huiusmodi sermonem locutus est Achitophel: facere debemus an non? quod das consilium?

7 Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hac vice.

8 Et iratus intulit Chusai: Tu nosti, patrem tuum, & uiros qui cum eo sunt, esse fortissimos & amaro animo, ueluti si ursa rapris catulis in saltu feruar: sed & pater tuus uir bellator est, nec morabitur cum populo.

9 Forsitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo uoluerit, loco: & cum ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, & dicit: Facta est plaga in populo qui sequebatur Absalom.

10 Et fortissimus quisque, cuius cor est quasi leonis, uore soluetur: scit enim omnis populus Israel, fortem esse patrem tuum, & robustos omnes qui cum eo sunt.

11 Sed hoc mihi uideatur rectum esse consilium: Congregetur ad te uniuersus Israel, a Dan usque Bersabee, quasi arena maris innumerabilis: & tu eris in medio eorum.

12 Et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit: & operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram: & non relinuemus de uiris, qui cum eo sunt, ne unum quidem.

13 Quod si urbem aliquam fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel ciuitati illi funes, & trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur ne calculus quidem ex ea.

14 Dixitque Absalom, & omnes uiri Israel: Melius est consilium Chusai Arachita: consilio Achitophel: Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum.

15 Et ait Chusai Saloc & Abiathra sacerdotibus: Hoc & hoc modo consilium dedit Achitophel Absalom, & seniores Israel: & ego tale & tale dedi consilium.

16 Nunc ergo mittite cito, & nuntiate David, dicentes: Ne moreris nocte hac in caespitibus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne forte absorbeatur rex, & omnis populus qui cum eo est.

17 Jonathas autem & Achimaas stabant iuxta fontem Rogel: abiit ancilla & nuntiavit eis: & illi profecti sunt, ut referrent ad regem David nuntium: non enim poterant uideri, aut introire ciuitatem.

18 Vidit autem eos quidam puer, & indicauit Absalom: illi uero concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam uiri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, & descenderunt in eum.

19 Tulit autem mulier, & expandit uelamen super os putei, quasi siccas pisanas: & sic laetit res.

20 Cumque uenissent serui Absalom in domum, ad mulierem dixerunt: Ubi est Achimaas & Jonathas? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum aqua. At hi qui quaerebant, cum non reperissent, reuersi sunt in Ierusalem.

21 Cumque abiissent, ascenderunt illi de puteo, & pergentes nuntiauerunt regi David,

& dixerunt: Surgite, & transtite cito fluium: quoniam huiusmodi dedit consilium contra uos Achitophel.

22 Surrexit ergo David, & omnis populus qui cum eo erat, & transierunt Jordanem, donec diluceceret: & ne unus quidem residuus fuit, qui non transiit fluium.

23 Porro Achitophel uidens quod non fuisset factum consilium suum, stravit animum suum, surrexitque & abiit in domum suam & in ciuitatem suam: & disposita domo sua, suspensio interiit, & sepultus est in sepulchro patris sui.

24 David autem uenit in castra, & Absalom transiit Jordanem, ipse & omnes uiri Israel cum eo.

25 Amasa uero constituit Absalom pro Joab super exercitum: Amasa autem erat filius uiri, qui uocabatur Jeria de Iesraeli, qui ingressus est ad Abigail matrem Naas, foetorem Sarviae, quae fuit mater Joab.

26 Et castrametatus est Israel cum Absalom in terra Gasaad.

27 Cumque uenisset David in castra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, & Machir filius Ammihel de Lodabar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,

28 Obtrulerunt ei stragula, & tapetia, & uasa fictilia, frumentum, & hordeum, & farinam, & polentam, & fabam, & lentem, & fruxum cicer,

29 Et mel, & butyrum, oves, & pingues uiculus dederuntque David, & populo qui cum eo erat, ad uescendum: suspicari enim sunt, popululum fame & siti fatigari in deserto.

CAPUT XVIII.

Absalom uictus praelio, & de quercu pendens ab Joab transfoditur: quod audiens David, amare eum fleuit.

1 Igitur considerato David populo suo, constituit super eos tribunos & centuriones,

2 Et dedit populi tertiam partem sub manu Joab, & tertiam partem sub manu Abisai filii Sarviae fratris Joab, & tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque rex ad populum: Egrediar & ego uobiscum.

3 Et respondit populus: Non exilis: siue enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: siue media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius est igitur ut sis nobis in urbe praesidio.

4 Ad quos rex ait: Quod uobis uideatur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam: egrediebaturque populus per turmas suas, centeni, & milleni.

5 Et praecipit rex Joab, & Abisai, & Ethai, dicens: Seruare mihi puerum Absalom: Et omnis populus audiebat praecipientem regem cunctis principibus pro Absalom.

6 Itaque egressus est populus in campum contra Israel, & factum est praelium in saltu Ephraim.

7 Et caesus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa, viginti millium.

8 Fuit autem ibi praelium dispersum super faciem omnis terrae, & multo plures erant quos saltus consumperat de populo, quam hi quos uorauerat gladius in die illa.

9 Accidit autem ut occurreret Absalom seruis David, sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum & magnam, adhaesit caput ejus quercui: & illo suspensio inter caelum & terram, mulus, cui inhaeserat, pertransiit.

10 Vidit autem hoc quispiam, & nuntiavit Joab, dicens: Vidi Absalom pendere de quercu.

11 Et ait Joab viro, qui nuntiaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, & ego dedissem tibi decem argenti siclos, & unum balneum?

12 Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mittere manum meam in filium regis: audientibus enim nobis precepit rex tibi, & Abiath, & Ephai, dicens: Custodite mihi puerum Absalom.

13 Sed & si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, & tu stares ex adverso?

14 Et ait Joab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalom: cumque adhuc palpitaret haerens in quercu.

15 Curruerunt decem juvenes armigeri Joab, & percussiones interfecerunt eum.

16 Cecinit autem Joab buccina, & retinuit populum, ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini.

17 Et tulerunt Absalom, & projecerunt eum in saltu, in foveam grandem, & comportaverunt super eum acervum lapidum maximum nimis: omnis autem Israel fugit in tabernacula sua.

18 Porro Absalom exererat sibi, cum adhuc viveret, titulum qui est in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monumentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, & appellatur Manus Absalom, usque ad hanc diem.

19 Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, & nuntiabo regi, quia judicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus.

20 Ad quem Joab dixit: Non eris nuntius in hac die, sed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare, filius enim regis est mortuus.

21 Et ait Joab Chusi: Vade, & nuntia regi quae viderit. Adoravit Chusi Joab, & cucurrit.

22 Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Joab: Quid impedit te etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Joab: Quid vis currere fili mi? non eris boni nuntii bajulus?

23 Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, transiit Chusi.

24 David autem sedebat inter duas portas: speculator vero, qui erat in fastigio portae super murum, elevans oculos, vidit hominem currentem solum.

25 Et exclamans indicavit regi: dixitque rex: Si solus est, bonus est nuntius in ore ejus. Properante autem illo, & accedente propius,

26 Vidit speculator hominem alterum currentem, & vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuntius.

27 Speculator autem, Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: & nuntium portans bonum, venit.

28 Clamans autem Achimaas, dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem.

29 Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum mitteret Joab servus tuus, o rex, me servum tuum: nescio aliud.

30 Ad quem rex: Transi, ait, & ita hic. Cumque ille transisset, & staret,

31 Apparuit Chusi: & veniens ait: Bonum apporto nuntium, domine mi rex: judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te.

32 Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi, Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, & universi qui consurgunt adversus eum in malum.

33 Contristatus itaque rex, ascendit cenaculum portae, & flevit. Et sic loquebatur, vadens: † Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom? † infra 15. 4.

CAPUT XIX.

David Joab verbis commotus cessat plangere Absalom, & suos conspiratores sibi reconciliat, & a viris Juda in Jerusalem reducit, ac Semci vestiam precanti ignoscit, & Miphiboseth recipit, jubens ut agros cum Siba dividat; valedicit ipsi Berzeilai retinens secum Chamaam, Israel autem cum Juda pro Davide acriter contendit.

1 Nuntiatum est autem Joab quod rex fletet & lugeret filium suum:

2 Et versa est victoria in luctum in die illa omni populo: audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo.

3 Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus & fugiens de praelio.

4 Porro rex operuit caput suum, & clamabat voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili mi, fili mi.

5 Ingressus ergo Joab ad regem in domum, dixit: Confudit hodie vultus omnium fervorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam uxorum tuarum, & animam concubinarum tuarum.

6 Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodie, quia non curas de ducibus tuis, & de servis tuis: & vere cognovi modo, quia si Absalom viveret, & omnes nos occubissemus, tunc placeret tibi.

7 Nunc igitur surge, & procede, & alloquens satisface servis tuis: juro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: & pejus erit hoc tibi, quam omnia mala quae venerunt super te, ab adolescentia tua usque in praesens.

8 Surrexit ergo rex & sedit in porta: & omni populo nuntiatum est quod rex sederet in porta: venitque universa multitudo coram rege: Israel autem fugit in tabernacula sua.

9 Omnis quoque populus cernabat in cunctis tribulis Israel, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philistinorum: & nunc fugit de terra propter Absalom.

10 Absalom autem: quem unimus super nos, mortuus est in bello: usquequo stiletis, & non reducit regem?

11 Rex vero David misit ad Sadoc & Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad majores natu Juda, dicentes: Cur venitis novissimi ad reducentem regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israel pervenerat ad regem in domo ejus.)

12 Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos, quare novissimi reducit regem?

13 Et Amasæ dicere: Nonne es meum, & caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non magister militiæ fueris coram me omni tempore pro Joab.

14 Et inclinavit cor omnium virorum Juda, quasi viri unius: miseruntque ad regem, dicentes: Revertere tu, & omnes servi tui.

15 Et reversus est rex: & venit usque ad Jordanem, & omnis Juda venit usque in Galgalam, ut occurreret regi, & traduceret eum Jordanem.

† 13. Reg.
2. 8.

16 † Testinavit autem Semei filius Gera filii Jemini de Bahurim, & descendit cum viris Juda in occursum regis David.

17 Cum mille viris de Benjamin, & Siba puer de domo Saul: & quindecim filii ejus, ac viginti servi erant cum eo: & irrupentes Jordanem, ante regem.

18 Transierunt vada, ut traderent domum regis, & facerent justitiam jussionem ejus: Semei autem filius Gera prostratus coram rege, cum jam transisset Jordanem,

19 Dixit ad eum: Ne reputes mihi Domine mi iniquitatem, neque memineris injuriarum servi tui in die qua egressus es domine mi rex de Jerusalem, neque ponas rex in corde tuo.

20 Agnosco enim servus tuus peccatum meum: & idcirco hodie primus veni de omni domo Joseph de descendit in occursum domini mei regis.

21 Respondens vero Abisai filius Sarvia, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, quia maledixit christo Domini?

22 Et ait David: Quid mihi, & vobis filii Sarvia? cur efficiamini mihi hodie in satan? ergone hostie interficietur vir in Israel: an ignoro hodie me factum regem super Israel?

23 Et ait rex Semei: Non morieris. Juravique ei.

24 Miphiboseth quoque filius Saul descendit in occursum regis, illotis pedibus, & intonsa barba: vestesque suas non laverat a die qui egressus fuerat rex, usque ad diem revisionis ejus in pace.

25 Cumque Jerusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum Miphiboseth?

26 Et respondens ait: Domine mi rex, servus meus contempsit me: dixique ei ego famulus tuus, ut sterneret mihi asinum, & ascendens abirem cum rege: claudus enim sum servus tuus.

† supra
16. 3.

27 † Insuper & accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem: tu autem domine mi rex, sicut angelus Dei es, fac quod placitum est tibi.

28 Neque enim fuit domus patris mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem possuisti me servum tuum inter convivas mensæ tue: quid ergo habeo justæ querelæ? aut quid possum ultra vociferari ad regem?

29 Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? fixum est quod locutus sum: tu & Siba dividite possessiones.

30 Responditque Miphiboseth regi: Etiam cuncta accipiar, postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam.

31 Berzellai quoque Galaadites, descendens de Rogelim, tradidit regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum.

† supra
17. 28.
1. Reg.
7.

32 † Erat autem Berzellai Galaadites senex valde, id est, octogenarius, & ipse præbuit alimenta regi, cum moraretur in castris: fuit quippe vir dives nimis.

33 Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requiescas secutus mecum in Jerusalem.

34 Et ait Berzellai ad regem: Quor sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Jerusalem?

35 Octogenarius sum hodie: numquid vident sensus mei ad discernendum suave, aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibus & potus: vel audire possum ultra vocem cantorum, atque canatricum? quare servus tuus sit oneri domino meo regi?

36 Paululum procedam famulus tuus ab Jordane tecum: non indigeo hac vicissitudine.

37 Sed obsecro ut revertar servus tuus, & moriar in civitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, & matris meæ. Est autem servus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, & fac ei quidquid tibi bonum viderit.

38 Dixit itaque ei rex: Mecum transeat Chamaam, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris a me, impetrabis.

39 Cumque transisset univertus populus & rex Jordanem, oscularus est rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reversus est in locum suum.

40 Transivit ergo rex in Galgalam, & Chamaam cum eo: omnis autem populus Juda traduxerat regem, & media tantum pars adfuerat de populo Israel.

41 Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Juda, & traduxerunt regem & domum ejus Jordanem, omnesque viros David cum eo?

42 Et respondit omnis vir Juda ad viros Israel: Quia mihi propior est rex: cur iurascis super hæc? numquid comedimus aliquid ex rege, aut numera nobis data sumus?

43 Et respondit vir Israel ad viros Juda, & ait: Decem partibus major ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David quam ad te: cur fecisti mihi injuriam, & non mihi nuntiatum est priori, ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Juda viros Israel.

CAPUT XX.

Joab cum fratre Abisai persequens Sebam filium Bochi moventem contra David seditionem in Israel. Amasam in via occidit, tandemque ab obsidione Abela, missa Seba per murum capite, descendit.

1 **A**ccidit quoque ut ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochi, vir Jemineus: & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai, revertete in tabernacula tua Israel.

2 Et separatus est omnis Israel a David, secutusque est Seba filium Bochi: viri autem Juda adhererunt regi suo a Jordane usque Jerusalem.

3 Cumque venisset rex in domum suam in Jerusalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam, alimenta eis præbens: & non est ingressus ad eas, sed erant clausæ usque in diem mortis sue in viduitate viventes.

4 Dixit autem rex Amasæ: Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, & tu adesto præsens.

5 Abiit ergo Amasæ ut convocaret Judam, & moratus est extra placitum quod ei constituerat rex.

6 Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicti sunt nos Seba filius Bochi quam Absalom: tolle igitur servos domini tui, & persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, & effugiat nos.

CAPUT XXI.

7 Egredi sunt ergo cura eo viri Joab, Ce-
rethi quoque & Phelethi: & omnes robusti
exierunt de Jerusalem ad persequendum Seba
filium Bochri.

8 Cumque illi essent juxta lapidem gran-
dem, qui est in Gabaan, Amasa veniens occu-
rrit eis. Porro Joab vestitus erat tunica
stricta ad mensuram dependente usque ad illa, in
vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat,
& percutere.

9 Dixit itaque Joab ad Amasam: Salve mi
frater. † Et tenuit manu dextera mentum
Amasæ, quasi osculans eum.

10 Porro Amasa non observavit gladium,
quem habebat Joab, qui percussit eum in la-
tere, & effudit intestina ejus in terram, nec
secundum vulnus apposuit, & mortuus est.
Joab autem, & Abisai frater ejus, persecuti
sunt Seba filium Bochri.

11 Interea quidam viri, cum stetitissent jux-
ta cadaver Amasæ, de sociis Joab, dixe-
runt: Ecce qui esse voluit pro Joab comes
David.

12 Amasa autem conspersus sanguine, jace-
bat in media via. Vidit hoc quidam vir quod
subsisteret omnis populus ad videndum eum,
& amovit Amasam de via in agrum, operut-
que eum vestimento, ne subsisteret transeun-
tes propter eum.

13 Amoro ergo illo de via, transibat omnis
vir sequens Joab ad persequendum Seba filium
Bochri.

14 Porro ille transerat per omnes tribus
Israel in Abelan, & Bethmaacha: omnes-
que viri electi congregati fuerant ad eum.

15 Venerunt itaque & oppugnabant eum
in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt
munitionibus civitatem, & obsessa est
urbs: omnis autem turba, quæ erat cum
Joab, moliebatur destruere muros.

16 Et exclamavit mulier sapiens de civita-
te: Audite, audite, dicitur Joab: Appropin-
qua huc, & loquar tecum.

17 Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu
es Joab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic
locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ. Qui
respondit: Audio.

18 Rursusque illa, Sermo, inquit, dice-
batur in veteri proverbio: Qui interrogant,
interrogent in Abela: & sic perficiebant.

19 Nonne ego sum quem respondeo verita-
tem in Israel, & tu quæris subvertere civita-
tem, & evertere matrem in Israel: Quare
præcipiras hereditatem Domini:

20 Respondensque Joab, ait: Absit, absit
hoc à me: non præcipio, neque demolior.

21 Non sic se habet res, sed homo de monte
Ephraim Seba, filius Bochri cognomine,
levavit manum suam contra regem David:
tradidit illum solum, & recedemus à civitate.
Et ait mulier ad Joab: Ecce caput ejus mittere
ad te per murum.

22 Ingressa est ergo ad omnem populum, &
locuta est eis sapienter: qui abscessum caput
Seba filii Bochri projecerunt ad Joab: & ille
cecinit tuba, & recesserunt ab urbe, unus-
quisque in tabernacula sua: Joab autem re-
versus est Jerusalem ad regem.

23 † Fuit ergo Joab super omnem exerci-
tum Israel: Banaias autem filius Jojadae super
Cerethæos & Phelethæos.

24 Aduram vero super tributa: porro Jo-
saphat filius Ahisud a commentariis.

25 Siva autem, scriba: Sadoc vero & Abia-
thar, sacerdotes.

26 Ira autem Jairites erat sacerdos Da-
vid.

*Immissa propter Saulis in Gabaonitas inju-
stamæviam fame trienniali, cui dixer-
tenda, ad illorum petitionem David Saulis
reliquias, præter Miphioseth tradidit, ut
crucifigerentur, quarum ossa una cum Sam-
sulis & Jonathæ ossibus jubet sepultura tradi:
narratur & quattuor bella Davidis adver-
sus Philisthæos.*

1 **F**acta est quoque fames in diebus David
tribus annis iuster: & consuluit David
oraculum Domini. Dixitque Dominus: Pro-
pter Saul, & domum ejus sanguinam, quia
occidit Gabaonitas.

2 Vocatis ergo Gabaonitis rex, dixit ad
eos. (Porro Gabaonitæ non erant de filiis
Israel, sed reliquæ Amorrhæorum: † filii
quippe Israel juraverant eis, & voluit Saul
percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel &
Juda.)

3 Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid
faciam vobis? & quod erit vestri piaculum,
ut benedicatis hereditari Domini?

4 Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis
super argento & auro questio, sed contra Saul,
& contra domum ejus: neque volumus ut in-
terficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait:
Quid ergo vultis ut faciam vobis?

5 Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit
nos & oppressit inique, ita delere debemus,
ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus
in cunctis finibus Israel.

6 Deditur nobis septem viri de filiis ejus,
ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul,
quondam electi Domini. Et ait rex: Ego
dabo.

7 Pepercitque rex Miphioseth filio Jonathæ
filii Saul, † propter jurandum Domini,
quod fuerat inrer David & inrer Jonathan filium
Saul.

8 Tulit itaque rex duos filios Respha filiæ
Aja, quos pepercit Sauli, Armoni, & Miphio-
seth: & quinque filios Michol filiæ Saul,
quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui
fuit de Molathi.

9 Et dedit eos in manus Gabaonitarum:
qui crucifixerunt eos in monte coram Domi-
no: & ceciderunt hi septem, simul occisi in
diebus messis primis, incipiente mensione
hordei.

10 Tollens autem Respha filia Aja cilicium,
substravit sibi supra petram, ab initio messis,
donec stillaret aqua super eos de caelo: &
non dimisit aves lacetare eos per diem, ne-
que bestias per noctem.

11 Et nunciata sunt David quæ fecerat
Respha, filia Aja, concubina Saul.

12 Et abiit David, & tulit ossa Saul, & os-
sa Jonathæ filii ejus, à viris Jabes Galaad,
& qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in
qua suspenderant ossa Philistinum cum interfe-
cissent Saul in Gelboe:

13 Et sportavit inde ossa Saul, & ossa Jo-
nathæ filii ejus: & colligentes ossa eorum qui
affixi fuerant,

14 Sepelierunt ea cum ossibus Saul & Jona-
thæ filii ejus in terra Benjamin, in latere, in
sepulchro Cis parris ejus: feceruntque omnia,
quæ præceperat rex, & repropitiatus est Deus
terra post hæc.

15 Factum est autem rursus prælium Phi-
listinorum adversum Israel, & descendit
David, & servi ejus cum eo, & pugnabant
contra Philistinum. Deficiente autem Da-
vid.

1. Reg. 5.

† Jo. 9.
25.† 1. Reg.
18. j.† 1. Reg.
31. 11.

† Smp. 18.

† 1. Reg. 17. 7. 16 Iesibenob, qui fuit de genere arapha, † cuius ferrum hastæ trecentas uncias appendebat, & accinctus erat ense novo, nisiis est percussus David.

17 Præsidioque ei fuit Abifai filius Sarvia, & percussit Philisthaum interfecit. Tunc juraverunt viri David, dicentes: Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israel.

† 1. Par. 20. 4. 18 † Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthaos: tunc percussit Sobochai de Husai, Saph de stirpe arapha de genere gigantum.

19 Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthaos, in quo percussit Adeodarus filius Salsus polymitaris Berthelemites Goliath Gethæum, cuius hastile hastæ erat quasi liciatorum trecentum.

20 Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui tenos in manibus pedibusque habebat digitos, id est, viginti quatuor, & erat de origine arapha.

21 Et blasphemavit Israel: percussit autem eum Jonathan filius Samaa fratris David.

22 Hi quatuor nati sunt de arapha in Geth, & ceciderunt in manu David, & servorum ejus.

CAPUT XXII.

Canticum gratiarum actionis David pro sua ab omnibus inimicis liberatione.

† Psa. 17. 3. 1 **L**ocutus est autem David Domino verba carminis huius, in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu Saul.

2 Et ait: † Dominus petra mea, & robur meum, & salvator meus.

3 Deus fortis meus, sperabo in eum: scutum meum, & cornu salutis meæ: elevator meus, & refugium meum: salvator meus, de iniquitate liberabis me.

† Psa. 17. 4. 4 † Laudabilem in vocabo Dominum: & ab inimicis meis salvus ero.

5 Quia circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial tenuerunt me.

6 Funes inferni circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis.

7 In tribulatione mea invocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo: & exaudiet de templo suo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures ejus.

8 Commota est & contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt, & conquassata, quoniam iratus est eis.

9 Ascendit fumus de naribus ejus, & ignis de ore ejus votabit: carbones succensî sunt ab eo.

10 Inclinavit cælos, & descendit: & caligo sub pedibus ejus.

11 Et ascendit super cherubim, & volavit: & lapsus est super pennas venti.

12 Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cribrans aquas de nubibus cælorum.

13 Præ fulgore in conspectu ejus, succensî sunt carbones ignis.

14 Tonabit de cælo Dominus: & excelsus dabit vocem suam.

15 Misit sagittas, & dissipavit eos; fulgur, & consumpsit eos.

16 Et apparuerunt effusiones maris, & revelata sunt fundamenta orbis, ab increpatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris ejus.

17 Misit de excello, & assumpsit me: & extraxit me de aquis multitis.

18 Liberavit me ab inimico meo potentissimo, & ab his qui oderant me: quoniam robustiores me erant.

19 Prævenit me in die afflictionis meæ, & factus est Dominus firmamentum meum.

20 Et educit me in latitudinem: liberavit me, quia complacui ei.

21 Retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.

22 Quia custodivi vias Domini, & non egî impie, a Deo meo.

23 Omnia enim iusticia ejus in conspectu meo: & præcepit ejus non amovi a me.

24 Et ero perfectus cum eo: & custodiam me ab iniquitate meâ.

25 Et restituet mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum, in conspectu oculorum suorum.

26 Cum sancto sanctus eris: & cum robusto perfectus.

27 Cum electo electus eris: & cum perverso perverteris.

28 Et populum pauperem salvum facies: oculisque tuis excelsos humiliabis.

29 Quia tu lucerna mea Domine: & tu Domine illuminabis tenebras meas.

30 In te enim curram accinctus: in Deo meo transilliam murum.

31 Deus, immaculata via ejus, eloquium Domini igne examinatum: scutum est omnium sperantium in se.

32 Quis est Deus præter Dominum: & quis fortis præter Deum nostrum?

33 Deus qui accinxit me fortitudine: & complanavit perfectam viam meam.

34 Coæquans pedes meos cervis, & super excelsa mea stans me.

35 † Docens manus meas ad prælium, & componens quasi arcum aërem brachia mea.

36 Dedisti mihi clypeum salutis tuæ: & mansuetudo tua multiplicavit me.

37 Dilatabis gressus meos sultus me: & non deficient tali mei.

38 Persequar inimicos meos, & conteram: & non converterar donec consumam eos.

39 Consumam eos & confringam, ut non consurgant: cadent sub pedibus meis.

40 Accinxisti me fortitudine ad prælium: incurvasti resistentes mihi subtus me.

41 Inimicos meos dedisti mihi dorsum; odientes me, & disperdam eos.

42 Clamabunt, & non erit qui salvet: ad Dominum, & non exaudiet eos.

43 Delebo eos ut pulverem terræ: quasi lutrum placentiarum comminam eos atque confringam.

44 Salvabis me a contradictionibus populi mei: custodies me in caput gentium: populus, quem ignoro, serviet mihi.

45 Filii alieni resistent mihi, auditu auris obediunt mihi.

46 Filii alieni deflexerunt, & contrahentur in angustiis suis.

47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus: & exaltabitur Deus fortis salutis meæ.

48 Deus qui das vindictam mihi, & dejicis populos sub me.

49 Qui educis me ab inimicis meis, & a resistentibus mihi elevas me: † a viro iniquo liberabis me.

50 † Propterea confitebor tibi Domine in gentibus: & nomen tuo cantabo.

51 Magnificans salutem retis sui, & faciens misericordiam christo suo David, & femini ejus in sempiternum.

CAPUT XXIII.

Verba novissima David, & catalogus virorum ipsius illustrium.

HÆC autem sunt verba David novissima. Dixit David filius Isai: Dixit vir, cui constitutum est de christo Dei Jacob, egregius pater Israel:

2 Spiritus Domini locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam.

3 Dixit Deus Israel mihi, locutus est Fortis Israel, Dominator hominum, justus dominator in timore Dei.

4 Sicut lux auroræ, oriente sole, mane absque nubibus titillat, & sicut pluvius germinat herba de terra.

5 Nec tanta est domus mea apud Deum, ut pactum æternum iniret mecum, firmum in omnibus atque munimentum. Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas: nec est quidquam ex ea quod non germinet.

6 Prævaricatores autem quasi spinæ evellentur universi: que non tolluntur manibus.

7 Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lanceato, igneque succensæ comburentur usque ad nihilum.

8 † Hæc nomina fortium David. Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerissimus ligni vermiculus, qui ostinentes interfecit impetu uno.

9 Post hunc, Eleazar filius parvi ejus Ahoihites inter tres fortes, qui erant cum David quando exprobraverunt Philisthim, & congregati sunt illic in prælium.

10 Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit & percussit Philisthaos, donec desciceret manus ejus, & obrigeret eum cum gladio: fecitque Dominus salutem magnam in die illa: & populus qui fugerat, reversus est ad castrum spolia detrahenda.

11 Et post hunc, Semma filius Age de Arari: & congregati sunt Philisthim in statione: erat quippe ibi ager lente plenus. Cumque fugisset populus a facie Philisthim,

12 Stetit ille in medio agri, & tuitus est eum, percussitque Philisthaos: & fecit Dominus salutem magnam.

13 Necnon & ante descenderant tres qui erant principes inter triginta, & venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum.

14 Et David erat in præsidio: porro statio Philisthinorum tunc erat in Bersalehem.

15 Desideravit ergo David, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ, & cisterna quæ est in Bersalehem juxta portam!

16 Irruerunt ergo tres fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bersalehem, quæ erat juxta portam, & attulerunt ad David: ad ille noluit bibere, sed libavit eam Domino,

17 Dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere: hæc fecerunt tres robustissimi.

18 Alifai quoque frater Joab filii Sarviæ, princeps erat de tribus: ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus,

19 Et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non pervenerat.

20 Et Banajas filius Jojade viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel: ipse per-

cussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna in diebus nivis.

21 Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorxit hastam de manu Ægyptii, & interfecit eum hasta sua.

22 Hæc fecit Banajas filius Jojade.

23 Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores: verumtamen usque ad tres non pervenerat: fecitque eum sibi David auricularium, a secreto.

24 Asael frater Joab inter triginta, Elehanan filius parvi ejus de Bersalehem.

25 Semma de Harodi, Elica de Harodi,

26 Heles de Phalti, Hira filius Acces de Thecua,

27 Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Husari,

28 Selmon Ahoihites, Maharai Netophathites,

29 Heled filius Baana, & ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin,

30 Banaja Pharathonites, Heddai de torrente Gaas,

31 Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beroimi,

32 Eliaba de Salaboni. Filii Jassen, Jonathan,

33 Semma de Orori, Ajam filius Sarar Arorites,

34 Eliphelet filius Aasbai filii Machati, Eliam filius Achitophel Gelonites,

35 Hefrai de Carmelo, Pharaï de Arbi,

36 Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi,

37 Selec de Ammoni, Naharai Berothites armiger Joab filii Sarviæ,

38 Ira Jerhrites, Gareb & ipse Jerhrites,

39 Urias Hechæus. Omnes triginta septem.

CAPUT XXIV.

David ob numeratum populum a Gad propheta correptus ex tribus flagellis oblati vestem triadanam elegit: qua in populum saviente, ac 70000 interemptis, orat David Dominum, & a Gad propheta admonitus, in arca Arcana, dato precio, altare erigit, cessatque pœnis.

ET † addidit furor Domini irasci contra † Israel, commovitque David in eis discentem: Vade, numera Israel & Judam.

2 Dixitque rex ad Joab principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel a Dan usque Bersaleem, & numerate populum, ut sciam numerum ejus.

3 Dixitque Joab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quotus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu Domini mei regis: sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujuscemodii?

4 Obtinuit autem sermo regis verba Joab & principum exercitus: egressusque est Joab, & principes militum, a facie regis, ut numerarent populum Israel.

5 Cumque pertransissent Jordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ est in valle Gad:

6 Et per Jazer transierunt in Galaad, & in terram inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan silvestria. Circumeuntesque juxta Sidonem,

7 Transierunt prope mœnia Tyri, & omnem terram Hevæi & Chanæni, veneruntque ad meridiem Juda in Bersaleem:

8 Et lustrata uniuersa terra, assuerunt post novem menses & viginti dies in Ierusalem.

9 Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi, & inventa sunt de Israel octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Juda quingenta millia pugnatorum.

10 Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus: & dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: sed precor Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis.

11 Surrexit itaque David mane, & sermo Domini factus est ad Gad prophetam & Videntem David, dicens:

12 Vade, & loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum quod volueris ex his, ut faciam tibi.

13 Cumque venisset Gad ad David, nuntiavit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, & illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide quem respondeam ei, qui me misit, sermonem.

14 Dixit autem David ad Gad: Coartor nimis: † sed melius est ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordias ejus sunt) quam in manus hominum.

15 Immisitque Dominus pestilentiam in Israel, de mane usque ad tempus constitutum, & mortui sunt ex populo, a Dan usque ad Bersabee, septuaginta millia virorum.

16 Cumque extendisset manum suam angelus Domini super Ierusalem ut disperderet eam, miserus est Dominus super afflictione, & ait angelo percipienti populum: Sufficit:

nunc contine manum tuam: erat autem angelus Domini juxta aream Areuna Jebusæi.

17 Dixitque David ad Dominum, cum vidisset angelum cadentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.

18 Venit autem Gad ad David in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areuna Jebusæi.

19 Et ascendit David juxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus.

20 Conspiciensque Areuna, animadvertit regem & servos ejus transire ad se:

21 Et egressus adoravit regem prono vultu in terram, & ait: Quid causæ est ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut etiam a te aream, & ædificem altare Domino, & cesset interfectio quæ grassatur in populo.

22 Et ait Areuna ad David: Accipiat, & offerat dominus meus rex, sicut placet ei: habes boves in holocaustum, & plaustrum & juga bonum in usum lignorum.

23 Omnia dedit Areuna rex regi: dixitque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum.

24 Cui respondens rex, ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio a te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo David aream, & boves, argenti siclis quinquaginta:

25 Et ædificavit ibi David altare Domini, & obtulit holocausta & pacifica: & propitiatus est Dominus terræ, & cohibita est plaga ab Israel.

† 1. Par.
21. 13.
Dan. 13.
23.

LIBER REGUM TERTIUS, SECUNDUM HEBRÆOS PRIMUS MALACHIM.

CAPUT PRIMUM.

David senio confectum puella Abisag calefacit, casta manens: Adonias vero regno occupante, Bethsabee directa consilio Nathan impetravit a David uxori Salomonem in regem; quo audito, fugit Adonias.

T rex David senierat, habebatque ætatis plurimos dies: cumque operiretur vestibus, non calefiebat.

Dixerunt ergo et servi sui: Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem, & sterco-

ram rege, & foveat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat eum domum nostrum regem.

3 Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, & invenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem.

4 Erat autem puella pulchranimis, dormiebatque cum rege, & ministrabat ei, rex vero non cognovit eam.

5 Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus et equites, & quinquaginta viros qui currerent ante eum.

6 Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem & ipse pulcher valde, secundus nam post Absalom.

7 Et sermo ei cum Joab filio Sarviæ, & cum Abiathar sacerdote, qui adjuvabant partes Adoniae.

8 Sadoc vero sacerdos, & Banajas filius Jojadæ, & Nathan propheta, & Semei & Rei, & robuit exercitus David, non erat cum Adonia.

9 Immolatis ergo Adonias arietibus & vitulis, & univertis pinguis, juxta Lapidem zoheleth, qui erat vicinus fonti Rogel, vocavit univertos fratres suos filios regis, & omnes viros Juda servos regis.

10 Nathan autem prophetam, & Banajam, & robustos quosque, & Salomonem fratrem suum, non vocavit.

11 Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audisti, quod regnaverit Adonias filius Haegith, & dominus noster David hoc ignorat?

12 Nunc ergo veni, accipe consilium a me, & salva animam tuam, filiique tui Salomonis.

13 Vade, & ingredere ad regem David, & dic ei: Nonne tu domine mi rex jurasti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in folio meo? quare ergo regnat Adonias?

14 Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, & complebo sermones tuos.

15 Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum: rex aut in semerat nimis, & Abisag Sunamitis ministrabat ei.

16 Inclinauit se Bethsabee, & adoravit regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit, vis?

17 Quæ respondens, ait: Domine mi, tu jurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in folio meo.

18 Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante.

19 Mactavit boves, & pingua quæque, & arietes plurimos, & vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem, & Joab principem militiæ: Salomonem autem servum tuum non vocavit.

20 Verumtamen domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis, quis federe debeat in folio tuo, domine mi rex, post te.

21 Etique cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego & filius meus Salomon peccatores.

22 Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit.

23 Et nuntiaverunt regi, dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset in conspectu regis, & adorasset eum pronus in terram,

24 Dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post me, & ipse sedeat super thronum meum?

25 Quia descendit hodie, & immolavit boves, & pingua & arietes plurimos, & vocavit univertos filios regis, & principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem: illisque vescentibus, & bibentibus coram eo, & dicentibus: Vivat rex Adonias:

26 Me servum tuum, & Sadoc sacerdotem, & Banajam filium Jojadæ, & Salomonem famulum tuum, non vocavit.

27 Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum, & mihi non indicasti servo tuo, quis sessurus esset super thronum domini mei regis post eum?

28 Et respondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethsabee. Quæ cum fuisset ingressa coram rege, & steterat ante eum,

29 Juravit rex, & ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia,

30 Quia sicut juravi tibi per Dominum Deum Israel, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit super folium meum pro me: sic faciam hodie.

31 Summissoque Bethsabee in terram vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum.

32 Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetam, & Banajam filium Jojadæ. Qui cum ingressi fuissent coram rege,

33 Dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, & imponite Salomonem filium meum super mulam meam: & ducite eum in Gihon.

34 Et unxit eum ibi Sadoc sacerdos, & Nathan propheta, in regem super Israel: & canentis buccina, atque dicitis: Vivat rex Salomon.

35 Et ascendetis post eum, & veniet, & sedebit super solium meum, & ipse regnabit pro me: Illique precipiam ut sit dux super Israel, & super Judam.

36 Et respondit Banajas filius Jojadae regi, dicens: Amen, sic loquatur Dominus Deus domini mei regis.

37 Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, & sublimius faciat solium ejus a solio domini mei regis David.

38 Descendit ergo Sadoc sacerdos, & Nathan propheta, & Banajas filius Jojadae, & Cerethi, & Pheleti: & imposuerunt Salomonem super mulam regis David, & adduxerunt eum in Gihon.

39 Sumpsitque Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, & unxit Salomonem: & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus: Vivat rex Salomon.

40 Et ascendit univ[er]sa multitudo post eum, & populus canentium tibis, & l[ic]entium gaudio magno, & insonuit terra a clamore eorum.

41 Audivit autem Adonias, & omnes qui invitati fuerant ab eo, jamque convivium finitum erat: sed & Joab, audita voce tubae, ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis?

42 Adhuc illo loquente, Jonathas filius Abiathar sacerdotis venit: cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, & bona nuntians.

43 Responditque Jonathas Adoniae: Nequaquam: Dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem:

44 Misitque eum eo Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetam, & Banajam filium Jojadae, & Cerethi & Pheleti, & imposuerunt eum super mulam regis.

45 Unxitque eum Sadoc sacerdos & Nathan propheta regem in Gihon: & ascenderunt inde l[ic]entes, & insonuit civitas: haec est vox, quam audistis.

46 Sed & Salomon sedet super solium regni.

47 Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicientes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, & magnificet thronum ejus super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo:

48 Et locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis.

49 Terribilium sunt ergo, & surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, & ivit unquique in viam suam.

50 Adonias autem timens Salomonem, surrexit, & abiit, tenuitque cornua altaris.

51 Et nuntiaverunt Salomoni, dicientes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Juret mihi rex Salomon hodie, quod non interficiat servum suum gladio.

52 Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram: sin autem malum inventum fuerit in eo, motietur.

53 Misit ergo rex Salomon, & eduxit eum ab altari: & ingressus adoravit regem Salo-

monem: dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

CAPUT II.

David datis Salomoni variis praeceptis moritur. Adonias petens Absag in uxorem, ob affectatum eo dolo regnum, occidi a Salomone jubetur: Abiathar sacerdotis privatur: & tandem Joab in tabernaculo interficitur: Semei quoque, quia contra praesertim egressus est Jerusalem, triennio post occiditur.

1 **A**ppropinquarent autem dies David ut moreretur, praecepitque Salomoni filio suo, dicens:

2 Ego ingredior viam universae terrae: confortare, & esto vir.

3 Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias caeremonias ejus, & praecepta ejus, & judicia, & testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi: ut intelligas universa quae facis, & quocumque te venteris:

4 Ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias suas, & ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, & in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel.

5 Tu quoque nosti quae fecerit mihi Joab filius Sarviae, quae fecerit duobus principibus exercitus Israel, † Abner filio Ner, & † Amasa filio Jether: quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace, & posuit cruorem praelli in balteo suo, qui erat circa lumbos ejus, & in calcamento suo, quod erat in pedibus ejus.

6 Facies ergo juxta sapientiam tuam, & non deduces canitium ejus pacifice ad inferos.

7 Sed & filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: † occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Absalom fratris tui.

8 † Habes quoque apud te Semei filium Gera filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad Castra: sed quia descendit mihi in occursum cum transirem Jordanem, & juravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio:

9 Tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, ut scias quae facies ei, deducesque canos ejus cum sanguine ad inferos.

10 † Dormivit autem David cum patribus suis, & sepultus est in civitate David.

11 † Dies autem quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron regnavit septem annis, in Jerusalem, triginta tribus.

12 Salomon autem sedit super thronum David patris sui, & firmatum est regnum ejus nimis.

13 Et ingressus est Adonias filius Hagith ad Beethabee matrem Salomonis. Quae dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus.

14 Addiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille:

15 Tu, inquit, nosti, quia meum erat regnum, & me praeposuit omnis Israel tibi in regem: sed translatus est regnum, & factum est fratris mei: a Domino enim constitutum est ei.

16 Nunc ergo petitionem unam precor a te; ne confundas faciem meam. Quae dixit ad eum: Loquere.

† Dent.
17. 19.† 1. Reg.
3. 27.
† 2. Reg.
20. 10.† 1. Reg.
10. 31.
† 2. Reg.
16. 5.
& 19.
19.† Ab.
2. 29.
† 1. Par.
29. 27.

17 Et ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi quidquam potest) ut det mihi Abisag Sunamiticam uxorem.

18 Et ait Bethsabee: Bene, ego loquar pro te regi.

19 Venit ergo Bethsabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia: & surrexit rex in occursum ejus, adoravitque eam, & sedit super thronum suum: positusque est thronus matri regis, quae sedit ad dextram ejus.

20 Dixitque ei: Petitionem unam parvulam ego deprecor a te: ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque enim fas est ut avertam faciem tuam.

21 Quae ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniae fratri tuo uxore.

22 Responditque rex Salomon, & dixit matri suae: Quare postulas Abisag Sunamiticam Adoniae: postula ei & regnum: ipse est enim frater meus major me, & habet Abiathar sacerdotem, & Joab filium Sarviae.

23 Juravit itaque rex Salomon pro Domino, dicens: Haec faciat mihi Deus, & haec addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc.

24 Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me, & collocavit me super solium David patris mei, & qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias.

25 Misitque rex Salomon per manum Banajae filii Jojadae, qui interfecit eum, & mortuus est.

26 Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, quidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, & sustinisti laborem in omnibus, in quibus laboravit pater meus.

27 Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini, † ut impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.

28 Venit autem nuntius ad Joab, quod Joab declinasset post Adoniam, & post Salomonem non declinasset: fugit ergo Joab in tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris.

29 Nuntiatusque est regi Salomoni, quod fugisset Joab in tabernaculum Domini, & esset juxta altare: misitque Salomon Banajam filium Jojadae, dicens: Vade, interfice eum.

30 Et venit Banajas ad tabernaculum Domini, & dixit ei: Haec dicit rex: Egrederere. Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar. Renuntiavit Banajas regi sermone, dicens: Haec locutus est Joab, & haec respondit mihi.

31 Dixitque ei rex: Fac sicut locutus est: & interfice eum, & sepeli, & amovebis sanguinem innocentem, qui effusus est a Joab, a me, & a domo patris mei.

32 Et reddet Dominus sanguinem ejus super caput ejus, quia interfecit duos viros justos, melioresque se: & occidit eos gladio, patre meo David ignorante, † Abner filium Ner principem militiae Israel, & † Amasam filium Jether principem exercitus Juda:

33 Et revertetur sanguis horum in caput Joab, & in caput seminis ejus in sempiternum. David autem & femini ejus, & domui & throno illius, sit pax usque in aeternum a Domino.

34 Ascendit itaque Banajas filius Jojadae, & aggressus eum interfecit: sepultusque est in domo sua in deserto.

35 Et constituit rex Banajam filium Jojadae pro eo super exercitum, & Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar.

36 Misit quoque rex, & vocavit Semei, dixitque ei: Aedifica tibi domum in Jerusalem, & habita tibi: & non egredieris inde hae atque illuc.

37 Quacumque autem die egressus fueris, & transieris torrentem Cedron, scito te interficiendum: sanguis tuus erit super caput tuum.

38 Dixitque Semei regi: Bonus sermo: sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet servus tuus. Habitavit itaque Semei in Jerusalem diebus multis.

39 Factum est autem post annos tres, ut fugerent servi Semei ad Achis filium Maacha regem Geth: nuntiatusque est Semei, quod servi ejus essent in Geth.

40 Et surrexit Semei, & stravit asinum suum: ivitque ad Achis in Geth ad requirendum servos suos, & adduxit eos de Geth.

41 Nuntiatum est autem Salomoni, quod esset Semei in Geth de Jerusalem, & rediisset.

42 Et mittens vocavit eum, dixitque illi: Nonne testificatus sum tibi per Dominum, & praedixi tibi: Quacumque die egressus, iteris huc & illuc, scito te esse moriturum? Et respondisti mihi: Bonus sermo, quem audivi.

43 Quare ergo non custodisti jusjurandum Domini, & praecceptum quod praeeperam tibi?

44 Dixitque rex ad Semei: Tu nosti omne malum, cujus tibi conscium est cor tuum, quod fecisti David patri meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.

45 Et rex Salomon benedictus, & thronus David erit stabilis coram Domino usque in sempiternum.

46 Jussit itaque rex Banajae filio Jojadae: qui egressus, percussit eum, & mortuus est.

CAPUT III.

Salomon, accepta in uxorem filia Pharaonis sapientiam in somno petit, quam una cum divitiis & gloria accipit, & primum in meretricum dirimenda lite ostendit.

1 Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, & affinitate conjunctus est Pharaoni regi Aegypti: accepit namque filiam ejus, & adduxit in civitatem David, donec compleret edificans domum suam, & domum Domini, & murum Jerusalem per circuitum.

2 Atramem populus immolabat in excelsis: non enim aedificatum erat templum nomini Domini usque in diem illum.

3 Dilixit autem Salomon Dominum, ambulans in praecipis David patris sui, excepto quod in excelsis immolabat, & accendebat thymiana.

4 Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi: illud quippe erat excelsum maximum: mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in Gabaon.

5 Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: postula quod vis ut dem tibi.

6 Et ait Salomon: Tu fecisti cum servo tuo David patre meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate, & iustitia, & recto corde tecum: custodisti ei misericordiam tuam grandem, & dedisti ei filium sedentem super thronum ejus, sicut est hodie.

7 Et nunc Domine Deus, tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo: ego autem sum puer parvulus, & ignorans egressum & introitum meum.

8 Et servus tuus in medio est populi, quem elegisti, populi infiniti, qui numerari & supputari non potest praeter multitudinem.

† 2. Par.
1. 10.

9 † Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum iudicare possit, & discernere inter bonum & malum: quis enim poterit iudicare populum istum, populum tuum hunc multum?

10 Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset huiusmodi rem.

11 Et dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, & non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum tuorum; sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum iudicium:

12 Ecce feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens, intantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.

† Sap.
7. 11.
Matth.
6. 29.

13 † Sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi: divitias scilicet, & gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis retro diebus.

14 Si autem ambulaveris in viis meis, & custodieris præcepta mea, & mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.

15 Igitur evigilavit Salomon, & intellexit quod esset somnium: cumque venisset Ierusalem, stetit coram arca federis Domini, & obtulit holocausta, & fecit victimas pacificas, & grande convivium univertis famulis suis.

16 Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, steteruntque coram eo,

17 Quarum una ait: Obsecro, mi domine: ego & mulier hæc habitabamus in domo una, & peperit apud eam in cubiculo.

18 Tertia autem die postquam ego peperit, peperit & hæc: & eramus simul, nullisque alius nobiscum in dono, exceptis nobis duabus.

19 Mortuus est autem filius mulieris hujus nocte: dormiens quippe oppressit eum.

20 Et consurgens impetente noctis silentio, tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & collocavit in sinu suo: suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo.

21 Cumque surrexisset mane ut darem lac filio meo, apparuit mortuus: quem diligentius intuens clara luce, deprehendi non esse meum quem genueram.

22 Responditque altera mulier: Non est ita ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. E contrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, & filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege.

23 Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus vivit, & filius tuus mortuus est. Et ista respondit, Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit.

24 Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium.

25 Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri.

26 Dixit autem mulier, cuius filius erat vivus, ad regem: (commota sunt quippe viscera eius super filio suo) Obsecro domine, date illi infantem vivum, & nolite interficere eum. E conarario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur.

27 Respondit rex, & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur: hæc est enim mater eius.

28 Audivit itaque omnis Israel iudicium quod iudicasset rex, & timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

CAPUT IV.

Numerantur principes & præfetti Salomonis, apparatus librorum ipsius, opes, sapientia, pacisque securitas eo regnante, & numerus parabolatum atque carminum eius.

1 ERat autem rex Salomon regnans super omnem Israel:

2 Et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis:

3 Elihoreph & Ahia filii Sifa scribæ: Josaphat filius Ahilud a commentariis:

4 Banajas filius Jojadae super exercitum: Sadoc autem, & Abiathar sacerdotes.

5 Azarias filius Nathan, super eos qui assistebant regi: Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis:

6 Et Ahisar præpositus domus: & Adoniram filius Abda super tributa.

7 Habebat autem Salomon duodecim præfectos super omnem Israel, qui præbebant annonam regi & domui eius: per singulos enim menses in anno, singuli necessaria ministrabant.

8 Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim.

9 Bendecar, in Maces, & in Salebim, & in Bethfames, & in Elon, & in Bethanan.

10 Benhesed in Aruboth: ipsius erat Socho, & omnis terra Ephraim.

11 Benadinadab, cuius omnis Nephathdor, Tapher filiam Salomonis habebat uxorem.

12 Bana filius Ahilud regebat Thanac & Mageddo, & universam Bethsan, quæ est iuxta Sarthana subter Jezrahel, & Bethsan usque Abelmehula e regione Jermaan.

13 Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avochair filii Manasse in Galaad, ipse præerat in omni regione Argob, quæ est in Bafan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant feras areas.

14 Ahinadab filius Addo præerat in Manaim.

15 Achimaas in Nephthali: sed & ipse habebat Basemath filiam Salomonis in conjugio.

16 Baana filius Hufi, in Afer, & in Baloth.

17 Josaphat filius Pharue, in Issachar.

18 Semei filius Ela, in Benjamin.

19 Gaber filius Uri, in terra Galaad, in terra Sehon regis Amorrhæi & Og regis Bafan, super omnia quæ erant in illa terra.

20 Juda & Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine: comedentes, & bibentes, atque letantes.

21 † Salomon autem erat in ditione sua, habens omnia regna a flumine terræ Philistiim usque ad terminum Ægypti: offerentium sibi munera, & servientium ei cunctis diebus vitæ ejus.

22 Erat autem cibus Salomonis per dies singulos, triginta cori similæ, & sexaginta cori farinæ,

23 Decem boves pingues, & viginti boves pascuales, & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubulorum, & avium altilium.

24 Ipse enim obtinebat omnem regionem quæ erat trans flumen, a Thaphsa usque ad Gazan, & cunctos reges illarum regionum: & habebat pacem ex omni parte in circuitu.

25 Habitabaturque Juda & Israel absque timore nullo, unumquique sub vite sua, & sub ficu sua, a Dan usque Bersabee, cunctis diebus Salomonis.

† Ezech.
47. 15.

† 2. Par.
9. 25.

26 † Et habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum currulitum, & duodecim millia æquestrum.

27 Narrabantque eos supradicti regis præfecti: sed & necessaria mensis regis Salomonis, cum ingenti cura præbebant in tempore suo.

28 Hordeum quoque & paleas equorum & iumentorum, deferrebant in locum ubi erat rex, iuxta constitutum sibi.

29 Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quasi arenam, quæ est in litore maris.

30 Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium orientalium & Aegyptiorum,

† Eccli.
47. 16.

31 † Et erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ehan Ezrahitæ, & Heman, & Chalcol, & Dorda, filiis Mahol, & erat nominatus in universis gentibus per circuitum.

32 Locutus est quoque Salomon tria millia parabolas: & fuerunt cæmina ejus quinque & mille.

33 Et disputavit super lignis, a cedro quæ est in Libano, usque ad hyssopum quæ egreditur de pariete: & disseruit de jumentis, & volucris, & reptilibus, & piscibus.

34 Et veniebat de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, & ab universis regibus terræ, qui audiebant sapientiam ejus.

CAPUT V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi adificationem caesores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria: numerus caesorum, portantium onera, latomorum, & præsectorum eorum.

1 **M**isit quoque Hiram rex Tyri servos suos ad Salomonem: audivit enim quod ipsum unissent regem pro patre ejus: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore.

2 Misit autem Salomon ad Hiram, dicens:

3 Tu scis voluntatem David patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei sui propter bella imminentiæ per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum ejus.

4 Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: & non est satan, neque occisus malus.

5 Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo, dicens: † Filius tuus, quem dabo pro te super solium tuum, ipse ædificabit domum nomini meo.

† 1. Reg.
7. 13.
1. Par.
22. 12.

6 Præcipe igitur ut præciant mihi servi tui cedros de Libano, & servi mei sint cum servis tuis: mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris: scis enim quomodo non est in populo meo vir qui noverit ligna cadere sicut Sionit.

7 Cum ergo audisset Hiram verba Salomonis, lætatus est valde, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum.

8 Et misit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quamcumque mandasti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis & abiegnis.

9 Servi mei deponent ea de Libano ad mare: & ego componam ea in ratibus in mari, usque ad locum quem significaveris mihi: & applicabo ea ibi, & tu tolles ea: præ-

bebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui meæ.

10 Itaque Hiram dabit Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna, juxta omnem voluntatem ejus.

11 Salomon autem præbebat Hiram, coros tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos.

12 † Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei: & erat pax inter Hiram & Salomonem, & percusserunt ambo fœdus.

† Supra
3. 22.

13 Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, & erat indictio triginta millia viro- rum.

14 Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis: & Adoniram erat super jususcemodi indictione.

15 Fueruntque Salomoni septuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte:

16 Absque præpositis qui præerant singulis operibus, numero trium millium & trecentorum, præcipientium populo & his qui faciebant opus.

17 Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos, in fundamentum templi, & quadrarent eos:

18 Quos dolaverunt camentarii Salomonis, & camentarii Hiram: porro Giblii præparaverunt ligna & lapides ad ædificandam domum.

CAPUT VI.

Figura & fabrica templi quoad præcipuas ejus partes interiores & exteriores.

1 **F**actum est ergo quadringentesimo & octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Aegypti, in anno quarto, mense Zio, (ipse est mensis secundus) regni Salomonis super Israel, ædificari cepit domus Domino.

2. Par.
3. 1.

2 Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.

3 Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta mensuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.

4 Fecitque in templo fenestras obliquas.

5 Et ædificavit super parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi & oraculi, & fecit latera in circuitu.

6 Tabulatum quod subter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum septem habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus, ut non hærerent muris templi.

7 Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est: & malleus, & securis, & omne ferramentum, non sunt audita in domo cum ædificaretur.

8 Ostium lateris medi in parte erat domus dextra: & per cochleam ascendebar in medium cœnaculum, & a medio in tertium.

9 Et ædificavit domum, & consummavit eam: textit quoque domum laquearibus cedrinis.

10 Et ædificavit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis.

11 Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens:

12 Domus hæc, quam ædificas, si ambulaveris in præceptis meis, & iudicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, gradens per ea: firmabo sermonem meum tibi, & quem locutus sum ad David patrem tuum.

13 † Et habitabo in medio filiorum Israel, & non derelinquam populum meum Israel.

14 Igitur ædificavit Salomon domum, & consummavit eam.

15 Et ædificavit parietes domus intrinsecus tabularis cedrinis, a pavimento domus usque ad summitatem parietum, & usque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pavementum domus tabulis abiegnis.

16 Ædificavitque viginti cubitorum ad posteriori partem templi tabulata cedrina, a pavimento usque ad superiora: & fecit interiori domum oraculi in Sanctum sanctorum.

17 Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi.

18 Et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas & juncturas suas fabricatas, & cæluturas eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete.

19 Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.

20 Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis, & operuit illud, atque vestivit auro purissimo: sed & altare vestivit cedro.

21 Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, & affixit laminas clavibus auro.

22 Nihilque erat in templo quod non auro tegetetur: sed & totum altare oraculi texit auro.

23 Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

24 Quinque cubitorum ala cherub una, & quinque cubitorum ala cherub altera: id est, decem cubitos habentes, a summitate alae unius usque ad alae alterius summitatem.

25 Decem quoque cubitorum erat cherub secundus: in mensura pari, & opus unum erat in duobus cherubim,

26 Id est, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, & similiter cherub secundus.

27 Posuitque cherubim in medio templi interioris: extendebat autem alas suas cherubim, & tangebant ala una parietem, & ala cherub secundus tangebant parietem alterum: alae autem altere in media parte templi se invicem contangebant.

28 Texit quoque cherubim auro.

29 Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis cæluturis & torno: & fecit in eis cherubim, & palmas, & picturas varias, quasi prominentes de pariete, & egredientes.

30 Sed & pavementum domus texit auro intrinsecus & extrinsecus.

31 Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, posteseque angulorum quinque.

32 Et duo ostia de lignis olivarum: & sculpsit in eis picturam cherubim, & palmarum species, & anaglyphia valde prominentia: & texit ea auro: & operuit tam cherubim quam palmas, & cetera, auro.

33 Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulatos.

34 Et duo ostia de lignis abiegnis atrinsecus: & utrumque ostium duplex erat, & se invicem tenens aperiebatur.

35 Et sculpsit cherubim, & palmas, & cæluturas valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.

36 Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, & uno ordine lignorum cedri.

37 Anno quarto fundata est domus Domini in mense Zio:

38 Et in anno undecimo, mense Bul (ipse est mensis octavus) perfecta est domus in omni opere suo, & in universis utensilibus suis: ædificavitque eam annis septem.

CAPUT VII.

Palatium Salomonis, domus saltus Libani atque uxoris ejus, varia & sumptuosissima templi suppellex.

1 Domum autem suam ædificavit Salomon † tredecim annis, & ad perfectum usque perduxit.

2 Ædificavit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis: & quatuor deambulacra inter columnas cedrinis: ligna quippe cedrina exciderat in columnas.

3 Et tabularis cedrinis vestivit totam cameram, qua quadraginta quinque columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim

4 Contra se invicem positas,

5 Et e regione se respicientes, æquali spatio inter columnas, & super columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.

6 Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis: & alteram porticum in facie majoris porticus: & columnas, & epistylia super columnas.

7 Porticum quoque solii, in qua tribunal est, fecit: & texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summitatem.

8 Et domuncula, in qua sedebatur ad iudicandum, erat in media porticu, simili opere. Domum quoque fecit filiae Pharaonis († quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum.

9 Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quandam atque mensuram tam intrinsecus quam extrinsecus ferrati erant: a fundamento usque ad summitatem parietum, & extrinsecus usque ad atrium majus.

10 Fundamenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem sive octo cubitorum.

11 Et desuper lapides pretiosi æqualis mensuræ secti erant, similiterque de cedro.

12 Et atrium majus rotundum, trium ordinum de lapidibus sectis, & unius ordinis de dolata cedro: necnon & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus.

13 Misit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,

14 Filium mulieris viduae de tribu Nephtali, patre Tyrio, artificem ararium, & plenum sapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

15 Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cubitorum altitudinis columnam unam: † & linea duodecim cubitorum ambebat columnam utramque.

† Infra 9. 10.

† Supra 3. 1.

† Jer. 52. 21.

16 Duo quoque capitella fecit, quae ponerentur super capita columnarum, fusilia ex aere: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinque culitorum altitudinis capitellum alterum.

17 Et quasi in modum teris, & catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat: septena versus retiacula in capitello uno, & septena retiacula in capitello altero.

18 Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum singularum, ut tegerent capitella, quae erant super summmitatem, malogranatorum: eodem modo fecit & capitello secundo.

19 Capitella autem, quae erant super capita columnarum, quasi opere lili fabricata erant in porticu quatuor cubitorum.

20 Et rursum alia capitella in summmitate columnarum desuper juxta mensuram columnae contra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli secundi.

21 Et statuit duas columnas in porticu templi: cumque statuisset columnam dexteram, vocavit eam nomine Jachin: similiter erexit columnam secundam, & vocavit nomen ejus Boor.

22 Et super capita columnarum opus in modum lili posuit: perfectumque est opus columnarum.

† 2. Par. 4. 2. 23 ↑ fecit quoque mare fusile decem cubitorum a labio usque ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudo ejus, & retiacula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum.

24 Et sculptura subter labium circubar illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines sculpturarum stratarum erant fusiles.

25 Et stabat super duodecim boves, e quibus tres respiciebant ad aquilonem, & tres ad occidentem, & tres ad meridiem, & tres ad orientem, & mare super eos desuper erat: quorum posteriora universa intrinsecus lactabant.

26 Grossitudo autem lateris, trium unciam erat: labiumque ejus, quasi labium calicis, & solum repandi lili: duo millia baros capiebat.

27 Et fecit decem bases aeneas, quatuor cubitorum longitudinis bases singulas, & quatuor cubitorum latitudinis, & trium cubitorum altitudinis.

28 Et ipsum opus basium, interrasile erat: & sculpturae inter juncturas.

29 Et inter coronulas & plectas, leones & boves & cherubim, & in juncturis similiter desuper: & subter leones & boves, quasi lora ex aere dependantia.

30 Et quatuor rotae per bases singulas, & axes aerei: & per quatuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles, contra se invicem respectantes.

31 Os quoque luteris intrinsecus erat in capiti summmitate: & quo forinsecus apparebat, unius cubiti erat rotum rotundum, panterque habebat unum cubitum & dimidium: in angulis autem columnarum variae caelaturae erant: & media intercolumnia, quadrata non rotunda.

32 Quatuor quoque rotae, quae per quatuor angulos basis erant, cohaerebant sibi subter basim: una rota habebat altitudinis cubitum & semis.

33 Tales autem rotae erant, quales solent in curru fieri: & axes earum, & radii, & canthi, & modioli, omnia fusilia.

34 Nam & humeruli illi quatuor per singulos angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles & conjuncti erant.

35 In summmitate autem basis erat quaedam rotunditas dimidii cubiti, ita fabricata, ut luter desuper posset imponi, habens caelaturas suas, variasque sculpturas ex semetipsa.

36 Sculptis quoque in tabularis illis quae erant ex aere, & in angulis, cherubim, & leones, & palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non caelata, sed applicata per circuitum viderentur.

37 In hunc modum fecit decem bases, suspirata una, & mensura, sculpturaeque consimili.

38 Fecit quoque decem luteris aeneos: quadraginta baros capiebat luter unus, & erant quatuor cubitorum: singulos quoque luteris per singulas, id est, decem bases posuit.

39 Et constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad sinistram: mare autem posuit ad dexteram partem templi contra orientem ad meridiem.

40 Fecit ergo Hiram lebetes, & scutras, & hamulas, & perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini.

41 Columnas duas, & funiculos capitellorum super capitella columnarum duos: & retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant super capita columnarum.

42 Et malogranatae quadraginta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculis singulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant super capita columnarum.

43 Et bases decem, & luteris decem super bases.

44 Et mare unum, & boves duodecim subter mare.

45 Et lebetes, & scutras, & hamulas, omnia vasa, quae fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant.

46 In campestri regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter Sochoth & Sarthan.

47 Et posuit Salomon omnia vasa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus aeris.

48 Fecitque Salomon omnia vasa in domo Domini: altare aureum, & mensam, super quam ponerentur panes propositionis, auream:

49 Et candelabra aurea, quinque ad dexteram, & quinque ad sinistram, contra oraculum, ex auro puro: & quasi lili flores, & lucernas desuper aureas: & forcipes aureos,

50 Et hydrias, & fuscinulas, & phialas, & mortariola, & thuribula, de auro purissimo: & cardines ostiorum domus interioris Sancti sanctorum, & ostiorum domus templi, ex auro erant.

51 ↑ Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Domini, & intulit quae sanctificaverat David pater suus, argentum & aurum, & vasa, reposuitque in thesauris domus Domini.

† 2. Par. 5. 2.

CAPUT VIII.

Templum, introducta in ipsum arca, dedicatur, nebula illud implente. Salomon post longam orationem populo benedixit: numerus boum & ovium immolatarum hac celebri festivitare.

↑ Tunc ↑ congregati sunt omnes majores natu Israel cum principibus tribuum, & duces familiarum filiorum Israel, ad regem Salomonem in Jerusalem: ut deferrent arcam federis Domini, de civitate David, id est, de Sion.

2 Conventique ad regem Salomonem univ-
versus Israel in mense Ethanim, in solemn-
die, ipse est mensis septimus.

3 Veneruntque cuncti senes de Israel, & tu-
lerunt arcam sacerdotibus,

4 Et portaverunt arcam Domini, & taber-
naculum fœderis, & omnia vasa sanctuarii,
quæ erant in tabernaculo: & ferebant ea sa-
cerdotes de Levite.

5 Rex autem Salomon, & omnis multitudo de
Israel, quæ convenerat ad eum, gradiebatur
cum illo ante arcam, & immolabant oves &
boves absque æstimatione & numero.

6 Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis
Domini in locum suum, in oraculum templi,
in Sanctum sanctorum, subter alas cherubim.

7 Siquidem Cherubim expandebant alas super
locum arcae, & protegabant arcam, & ve-
stes ejus desuper.

8 Comque eminerent vestes, & apparetent
summitates eorum foris Sanctuarium ante
oraculum, non apparebant ultra extrinsecus,
qui & fuerunt ibi usque in presentem diem.

9 In arca autem non erat aliud, † nisi duæ
tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses
in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum
filiis Israel, cum egredierentur de terra Ægy-
pti.

10 Factum est autem, cum existent sacer-
dotes de Sanctuario, nebula implevit domum
Domini.

11 Et non poterant sacerdotes stare & mi-
nistrare propter nebulam: impleverat enim
gloria Domini domum Domini.

12 Tunc ait Salomon: † Dominus dixit ut
habitarer in nebula.

13 Adificans ædificavi domum in habitacu-
lum tuum, firmissimum solium tuum in sem-
piternum.

14 Convertitque rex faciem suam, & ben-
dixit omni ecclesie Israel: omnis enim eccle-
sia Israel stabat.

15 Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus
Israel, qui locutus est ore tuo ad David pa-
trem meum, & in manibus ejus perfecit, dicens:

16 A die qua eduxi populum meum Israel
de Ægypto, non elegi civitatem de universis
tribubus Israel, ut ædificaretur domus, &
esset nomen meum ibi: sed elegi David ut
esset super populum meum Israel.

17 † Voluitque David pater meus ædificare
domum nomini Domini Dei Israel:

18 Et ait Dominus ad David patrem meum:
Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum
nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente
tractans.

19 Verumtamen tu non ædificabis mihi do-
mum, sed filius tuus, qui egredietur de reni-
bus tuis, ipse ædificabit domum nomini meo.

20 Confirmavit Dominus sermonem suum,
quem locutus est: stetitque pro David patre
meo, & sedi super thronum Israel, sicut lo-
cutus est Dominus: & ædificavi domum no-
mini Domini Dei Israel.

21 Et constitui ibi locum arcae, in qua sed-
sus Domini est, quod percussit cum patribus
nostris, quando egressi sunt de terra Ægypti.

22 Stetit autem Salomon ante altare Domi-
ni in conspectu ecclesie Israel, & expandit
manus suas in cælum,

23 Et ait: Domine Deus Israel, non est si-
milis tui Deus in cælo desuper, & super ter-
ram deorum: qui custodis pactum & miseri-
cordiam servis tuis, qui ambulat coram te
in toto corde suo.

24 Qui custodisti servo tuo David patri meo
quæ locutus es ei: ore locutus es, & mani-
bus perfecisti, ut hæc dies probat.

25 Nunc igitur Domine Deus Israel, con-
serva famulo tuo David patri meo quæ locu-
tus es ei, dicens: † Non auferetur de te vir
coram me, qui sefeat super thronum Israel:
ita tamen si custodierint filii tui viam suam,
ut ambulent coram me sicut tu ambulasti in
conspectu meo.

26 Et nunc Domine Deus Israel firmentur
verba tua, quæ locutus es servo tuo David
patri meo.

27 Ergone putandum est quod vere Deus
habitet super terram? si enim cælum, & cæli
cælorum te capere non possunt, quanto magis
domus hæc, quam ædificavi?

28 Sed respice ad orationem servi tui, &
ad preces ejus, Domine Deus meus: audi
hymnum & orationem, quam servus tuus orat
coram te hodie:

29 Ut sint oculi tui aperti super domum
hanc nocte ad die: super domum, de qua dix-
isti: † Erit nomen meum ibi: ut exaudias
orationem, quam orat in loco isto ad te ser-
vus tuus.

30 Ut exaudias deprecationem servi tui &
populi tui Israel, quodcumque oraverint in
loco isto: & exaudies in loco habitaculi tui
in cælo, & cum exaudieris, propitius eris.

31 Si peccaverit homo in proximum suum,
& habuerit aliquid juramentum, quo teneatur
altri: & venerit propter juramentum
coram altari tuo in domum tuam,

32 Tu exaudies in cælo: & facies, & judi-
cabis servos tuos, condemnans impium, &
reddens viam suam super caput ejus, iustifi-
cansque justum, & tribuens ei secundum jus-
titiam suam.

33 Si sugerit populus tuus Israel inimicos
suos (quia peccatus est tibi) & agentes pen-
itentiam, & confitentes nomini tuo, vene-
rint, & oraverint, & deprecari te fuerint in
domo hac;

34 Exaudi in cælo, & dimitte peccatum popu-
li tui Israel, & reduces eos in terram,
quam dedisti patribus eorum.

35 Si clausum fuerit cælum, & non pluerit
propter peccata eorum, & orantes in loco
isto, penitentiam egerint nomini tuo, & a
peccatis suis conversi fuerint propter afflictio-
nem suam:

36 Exaudi eos in cælo, & dimitte peccata
servorum tuorum, & populi tui Israel: &
ostende eis viam bonam per quam ambulent,
& da pluviam super terram tuam, quam de-
disti populo tuo in possessionem.

37 Fames si oborta fuerit in terra aut pesti-
lencia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut
locusta, vel rubigo, & afflixerit eum inimi-
cus ejus portas obsidens, omnis plaga, univer-
sa infirmitas.

38 Cuncta devoratio, & imprecatio, quæ
acciderit omni homini de populo tuo Israel:
si quis cognoverit plagam cordis sui, & ex-
panderit manus suas in domo hac.

39 Tu exaudies in cælo in loco habitacionis
tue, & reproptiaberis, & facies ut des uni-
cuique secundum omnes vias suas, sicut vide-
ris cor ejus (quia tu nosti solus cor omnium
filiorum hominum)

40 Ut timeant te cunctis diebus, quibus vi-
vunt super faciem terræ, quam dedisti patri-
bus nostris.

41 Insuper & alienigena, qui non est de po-
pulo tuo Israel, cum venerit de terra longin-
qua propter nomen tuum (audietur enim no-
men tuum magnum, & manus tua fortis, &
brachium tuum)

42 Extentum, ubique) cum venerit ergo,
& oraverit in hoc loco,

† Exod.
14. 27.
Hebr.
2. 4.

† 1. Reg.
6. 1.

† 1. Reg.
7. 5.

† 1. Reg.
7. 12.

† Deut.
12. 11.

43 Tu exaudies in caelo, in firmamento habitaculi tui, & facies omnia pro quibus invocaverit te alienigena: ut dicant univerſi populi terrarum nomen tuum timere, ſicut populus tuus Iſrael, & probent quia nomen tuum invocatum eſt ſuper domum hanc, quam aedificavi.

44 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos ſuos, per viam, quocumque miſeris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegiſti, & contra domum, quam aedificavi nomini tuo,

45 Et exaudies in caelo orationes eorum, & preces eorum, & facies iudicium eorum.

46 Quod ſi peccaverint tibi (non eſt enim homo qui non peccet) & iratus tradideris eis inimicis ſuis, & captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe vel prope,

47 Et egerint penitentiam in corde ſuo in loco captivitatis, & converſi deprecari te fuerint in captivitate ſua, dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie geſſimus:

48 Et reverſi fuerint ad te in univerſo corde ſuo, & tota anima ſua, in terra inimicorum ſuorum, ad quam captivi ducti fuerint: & oraverint te contra viam terrae ſuae, quam dediſti patribus eorum, & civitatis quam elegiſti, & templi quod aedificavi nomini tuo:

49 Exaudies in caelo, in firmamento ſolii tui, orationes eorum, & preces eorum, & facies iudicium eorum:

50 Et propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus praevaticati ſunt in te: & dabis miſericordiam coram eis qui eos captivos habuerint, ut miſereantur eis.

51 Populus enim tuus eſt, & hereditas tua, quos eduxiſti de terra Aegypti, de medio fornacis ferreae.

52 Ut ſint oculi tui aperti ad deprecationem ſervi tui, & populi tui Iſrael, & exaudias eos in univerſis pro quibus invocaverint te.

53 Tu enim ſeparavi eos tibi in hereditatem de univerſis populis terrae, ſicut locutus eſt per Moysen ſervum tuum, quando eduxiſti patres noſtros de Aegypto, Domine Deus.

54 Factum eſt autem, cum compleſſer Salomon orans Dominum omnem orationem & deprecationem hanc, ſurrexit de conſpectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in caelum.

55 Sterit ergo, & benedixit omni eccleſiae Iſrael voce magna, dicens:

56 Benedicte Dominus, qui dedit requiem populo ſuo Iſrael, juxta omnia quae locutus eſt: non cecidit ne unus quidem ſermo, ex omnibus bonis quae locutus eſt per Moysen ſervum ſuum.

57 Sit Dominus Deus noſter nobiſcum, ſicut fuit cum patribus noſtris, non derelinquens nos, neque projiciens.

58 Sed inclinet corda noſtra ad ſe, ut ambulemus in univerſis viis ejus, & cuſtodiamus mandata ejus, & ceremonias ejus, & iudicia quaecumque mandavit patribus noſtris.

59 Et ſint ſermones mei iſti, quibus deprecatus ſum coram Domino, appropinquantibus Domino Deo noſtro die ac nocte, ut faciat iudicium ſervo ſuo, & populo ſuo Iſrael per ſingulos dies:

60 Ut ſciant omnes populi terrae, quia Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt ulterio abſque eo.

61 Sit quoque cor noſtrum perfectum cum Domino Deo noſtro, ut ambulemus in decretis ejus, & cuſtodiamus mandata ejus, ſicut & hodie.

62 Igitur rex, & omnis Iſrael cum eo, immolabant victimas coram Domino.

63 Mactavitque Salomon hoſtias pacificas, quas immolavit Domino, bovm viginti duo millia, & ovium centum viginti duo millia, & dedicaverunt templum Domini rex & filii Iſrael.

64 In die illa ſanctificavit rex medium atri, quod erat ante domum Domini: fecit quippe holocauſtum ibi, & ſacrificium, & adipem pacificorum: quoniam altare aereum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocauſtum, & ſacrificium, & adipem pacificorum.

65 Fecit ergo Salomon in tempore illo feſtivitatem celebrem, & omnis Iſrael cum eo, multitudine magna ab introitu Emath uſque ad rivum Aegypti, coram Domino Deo noſtro, ſeptem diebus & ſeptem diebus, id eſt, quattuordecim diebus.

66 Et in die octava dimiſit populus: qui benedicentes regi, proſecti ſunt in tabernacula ſua letantes, & alacri corde ſuper omnibus bonis, quae fecerat Dominus David ſervo ſuo, & Iſrael populo ſuo.

CAPUT IX.

Dominus Salomoni ſecundo apparens, jubet ſua ſervare praecepta, addita comminatione niſi ſervata fuerint. Salomon plures aedificat civitates, gentes ſibi facit tributarias, & claſſe in Ophir miſſa, plurimum auri recipit.

1 Factum eſt autem cum perfeciſſet Salomon aedificium domus Domini, & aedificium regis, & omne quod operaverat & voluerat facere,

2 Apparuit ei Dominus ſecundo, ſicut apparuerat ei in Gabaon.

3 Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam & deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: ſanctificavi domum hanc, quam aedificavi, ut ponerem nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.

4 Tu quoque ſi ambulaveris coram me, ſicut ambulavit pater tuus, in ſimplicitate cordis, & in aequitate: & feceris omnia, quae precepi tibi, & legitima mea & iudicia mea ſervaveris,

5 ſi ponam thronum regni tui ſuper Iſrael in ſempiternum, ſicut locutus ſum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de ſolio Iſrael.

6 Si autem averſione averſi fueritis vobis & filii veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes mandata mea, & ceremonias meas, quas propoſui vobis, ſed aberitis & colueritis deos alienos, & adoraveritis eos:

7 Auferam Iſrael de ſuperficie terrae, quam dedi eis: & templum, quod ſanctificavi nomini meo, projiciam a conſpectu meo, eritque Iſrael in proverbium, & in ſabulum cunctis populis.

8 Et domus haec erit in exemplum: omnis qui tranſierit per eam, ſtupabit, & ſibilabit, & dicit: Quare fecit Dominus ſic terrae huic, & domui huic?

9 Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum ſuum, qui eduxit patres eorum de terra Aegypti, & ſecuti ſunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt eos: idcirco induxit Dominus ſuper eos omne malum hoc.

10 ſi Expletis autem annis viginti poſtquam aedificaverat Salomon duas domos, id eſt, domum Domini, & domum regis.

1. Par. 6. 36. Eccl. 7. 21. 1. Joan. 1. 8.

† Supr. 5. 5. 2. Par. 7. 12.

† Reg. 7. 12. 16.

† Deut. 29. 24. Jerem. 31. 9.

† 2. Par. 8. 1.

11 (Hiram rege Tyri prabente Salomoni ligna cedrina & abiegna, & aurum juxta omne quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in terra Galilææ.

12 Et egressus est Hiram de Tyro, ut videret oppida quæ dederat ei Salomon; & non placuerunt ei.

13 Et ait: Hæcine sunt civitates, quas dedisti mihi, frater: Et appellavit eas terram chabul, usque in diem hanc.

14 Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.

15 Hæc est summa expensarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Domini & domum suam, & Mello, & murum Jerusalem, & Hefer, & Mageddo, & Gazer.

16 Pharaon rex Egypti ascendit, & cepit Gazer, succenditque eam igni: & Chananaum, qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit eam in dotem filia suæ uxori Salomonis.

17 Ædificavit ergo Salomon Gazer, & Bethoron inferiorem,

18 Et Baalath, & Palmiram in terra solitudinis.

19 Et omnes vicus, qui ad se pertinebant, & erant absque muro, munivit, & civitates currum & civitates equitum, & quodcumque ei placuit ut ædificaret in Jerusalem, & in Libano, & in omni terra potestatis suæ.

20 Univerfum populum, qui remanserat de Amorrhæis, & Hethæis, & Pheræis, & Hævæis, & Jebusæis, qui non sunt de filiis Israël:

21 Horum filios, qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii Israël exterminare: fecit Salomon tributarios, usque in diem hanc.

22 De filiis autem Israël non constituit Salomon servare quemquam, sed erant viri bellatores, & ministri ejus, & principes, & duces, & præfecti currum & equorum.

23 Erant autem principes super omnia opera Salomonis præpositi quingenti quinquaginta, qui habebant subiectum populum, & statutis operibus imperabant.

24 † Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam, quam ædificaverat ei Salomon: tunc ædificavit Mello.

25 Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta, & pacificas victimas, super altare quod ædificaverat Domino, & adolebat thymiama coram Domino: perfectumque est templum.

26 Classem quoque fecit rex Salomon in Assongaber, quæ est juxta Ailath in littore maris rubri, in terra Idumææ.

27 Misitque Hiram in classe illa servos suos viros nauticos & gnaros maris, cum servis Salomonis.

28 Qui cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT X.

Venit regina Saba ad regem Salomonem: quæ ejus mirata sapientiam, magnificentiam & gubernationem, datis acceptisque amplis muneribus, discessit: Salomon multum tributum ac aurum aliunde accepit, vasa & scuta magnificentique thronum construit, multam ac pretiosam habet suppellectilem in vestibus, currulis & equis, in abundantia argenti ac cedrorum.

1 Sed † & Regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus.

2 Et ingressa Jerusalem multo cum comitatu, & divitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretiosas, venit ad regem Salomonem, & locuta est ei universa quæ habebat in corde suo.

3 Et docuit eam Salomon omnia verba quæ proposuerat: non fuit sermo, qui regem posset latere, & non responderet ei.

4 Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum quam ædificaverat,

5 Et cibos mense ejus, & habitacula servorum, & ordines ministrantium, vestesque eorum, & pincernas, & holocausta quæ offerebat in domo Domini: non habebat ultra spiritum.

6 Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audivi in terra mea.

7 Super sermonibus tuis, & super sapientia tua: non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi quod media pars mihi nuntiata non fuerit: major est sapientia & opera tua, quam rumor quem audivi.

8 Beati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.

9 Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuit, & posuit te super thronum Israël, eo quod dilexerit Dominus Israël in sempiternum, & constituit te regem, ut faceres iudicium & iustitiam.

10 Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosas: non sunt allata ultra aromata tam multa, quam ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

(11 Sed & † classis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, & gemmas pretiosas.

12 Fecitque rex de lignis thyinis fislra domus Domini, & domus regis, & cytharas lyraque cantorius: non sunt allata hujusmodi ligna thyina, neque visa usque in præsentem diem.)

13 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit & petivit ab eo: exceptis his, quæ ultra obtulerat ei munere regio. Quæ reversa est, & abiit in terram suam cum servis suis.

14 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos sexcentorum sexaginta sex talentorum auri:

15 Excepto eo, quod afferebant viri qui super vestigalia erant, & negotiatores, universisque scuta vendentes, & omnes reges Arabiæ, ducesque terre.

16 Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, sexcentos auri scielos dedit in laminis scuti unius.

17 Et trecentas peltas ex auro probato: trecenta minæ auri unam peltam vestiebant: posuitque eas rex in domo salus Libani.

18 Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem: & vestivit eum auro sulvo nimis,

19 Qui habebat sex gradus: & summitas throni rotunda erat in parte posteriori: & duæ manus hinc atque inde tenentes sedile: & duo leones stabant juxta manus singulas.

20 Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde: non est factum tale opus in universis regnis.

21 Sed & omnia vasa, quibus portabat rex Salomon, erant aurea: & universa suppellex domus salus Libani de auro purissimo: non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis,

†2. Par.
8. 11.

†2. Par.
9. 1.
Math.
12. 42.
Luc. 11.
31.

†2. Par.
2. 100.

22 Quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephantorum, & simias, & pavos.

23 Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terræ, divitiis, & sapientia.

24 Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam ejus, quam dederat Deus in corde ejus.

25 Et singuli deferabant ei munera, vasa argentea & aurea, vestes & arma bellica, aromata quoque, & equos & mulos, per annos singulos.

†.Par. 1. 14.

26 † Congregavitque Salomon currus & equites, & facti sunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & disposuit eos per civitates munitas, & cum rege in Jerusalem.

27 Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem, quanta & lapidum: & cedrorum præbuit multitudinem, quasi lycomoros quæ nascuntur in campestribus.

28 Et educabantur equi Salomoni de Egypto, & de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa, & statuto pretio perducebant.

29 Egrediebatur autem quadriga ex Egypto sexcentis siclis argenti, & equus centum quinqueaginta: atque in hunc modum cuncti reges Hethæorum & Syriæ equos venundabant.

CAPUT XI.

Salomon plurimis jungitur mulieribus alienigenis, & ab ipsis infatuus ad ipsarum idola convertitur: in quem iratus Dominus, suscitavit ei adversarios Adad, Razon, & Jeroboam; cui per prophetam Abiam promittitur regnum Israel, servata una tribu Salomonis filio: moritur Salomon post quadraginta regni annos, cui succedit filius Roboam.

† Deut. 17. 17. Eccl. 47. 21.

1 **R**ex autem Salomon † admavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias, & Hethæas:

† Exod. 34. 16.

2 De gentilibus super quibus dixit Dominus filiis Israel: † Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim averterent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore.

3 Fueruntque ei uxores quasi reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ: & averterunt mulieres cor ejus.

4 Cumque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus.

5 Sed colebat Salomon Astarten deam Sidoniorum, & Moloch idolum Ammonitarum.

6 Fecitque Salomon quod non placuerat coram Domino, & non adimplevit ut sequeretur Dominum, sicut David pater ejus.

7 Tunc æsificavit Salomon fanum, Chamos idolo Moab, in monte qui est contra Jerusalem, & Moloch idolo filiorum Ammon.

8 Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant thura, & immolabant diis suis.

9 Igitur iratus est Dominus Salomoni, quod averfa esset mens ejus a Domino Deo Israel, qui † apparuerat ei secundo.

† Sup. 9. 21.

10 Et præceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos, & non custodivit quæ mandavit ei Dominus.

11 Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia

habuisti hoc apud te, & non custodisti præceptum meum, & præcepta mea quæ mandavi tibi, distumpseris scindam regnum tuum, & dabo illud servo tuo.

† Infr. 22. 15.

12 † Veruntamen in diebus tuis non faciam, propter David patrem tuum: de manu filii tui scindam illud.

13 Nec totum regnum auferam, sed tributum unum dabo filio tuo, propter David servum meum, & Jerusalem quam elegi.

14 Sufficit autem Dominus adversarium Salomoni, Adad Idumæum de semine regio, qui erat in Edom.

†.Reg. 8. 24.

15 † Cum enim esset David in Idumæa, & ascendisset Joab princeps militiæ ad sepeliendum eos qui fuerant interfecti, & occidisset omne masculinum in Idumæa

(16 Sex enim mensibus ibi moratus est Joab, & omnis Israel, donec interemerit omne masculinum in Idumæa)

17 Fugit Adad ipse, & viri Idumæi de servis patris ejus cum eo, ut ingrederetur Egyptum: erat autem Adad puer parvulus.

18 Cumque surrexissent de Madian, venerunt in Pharan, tuleruntque secum viros de Pharan, & introierunt Egyptum ad Pharaonem regem Egypti: qui dedit ei domum, & cibos constituit, & terram delegavit.

19 Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut daret ei uxorem, forem uxoris suæ germanam Taphnes reginæ.

20 Genuitque ei foror Taphnes Genubath filium, & nutritivum eum Taphnes in domo Pharaonis: eratque Genubath habitans apud Pharaonem cum filiis ejus.

21 Cumque audisset Adad in Egypto dormisse David cum patribus suis, & mortuum esse Joab principem militiæ, dixit Pharaoni: Dimitte me, ut vadam in terram patriam.

22 Dixitque ei Pharao: Quia enim re apud me indiges, ut quæras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla: sed obsecro te ut dimittas me.

23 Sufficit autem quoque ei Deus adversarium Razon filium Eliada, qui fugerat Adazerem regem Soba dominum suum:

24 Et congregavit contra eum viros, & factus est princeps latronum cum interficeret eos David: abieruntque Damascum, & habitaverunt ibi, & constituerunt eum regem in Damasco.

25 Eratque adversarius Israeli cumcitis filius Salomonis: & hoc est malum Adad, & odium contra Israel, regnavitque in Syria.

†.Par. 13. 6.

26 † Jeroboam quoque filius Nabat, Ephraimæus, de Sareda, servus Salomonis, cujus mater erat nomine Serva, mulier vidua: levavit manum contra regem.

27 Et hæc est causa rebellionis adversus eum, quia Salomon edificavit Mello, & coæquavit voragine civitatis David patris sui.

28 Erat autem Jeroboam vir fortis & potens: videntque Salomon adolescentem bonæ indolis & industrium, constituerat eum perfectum super tributa universæ domus Joseph.

29 † Factum est igitur in tempore illo, ut Jeroboam egrederetur de Jerusalem, & inveniret eum Ahias Silonites propheta in via, operus pallio novo: erant autem duo tantum in agro.

†.Par. 15.

30 Apprehendensque Ahias pallium suum novum, quo cooperatus erat, scidit in duodecim partes.

31 Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel? Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.

32 Porro una tribus remanebit ei, propter servum meum David, & Jerusalem civitatem, quam elegi ex omnibus tribubus Israel:

35 *Fo quod dereliquerit me, & adoraverit Astartien deam Sidoniorum, & Chamos deum Moab, & Moloch deum filiorum Ammon: & non ambulaverit in viis meis, ut faceret iustitiam coram me, & præcepta mea, & iudicia sicut David pater ejus.*

36 *Nec auferam omne regnum de manu ejus, sed ducem ponam eum cunctis diebus vite sue, propter David servum meum, quem elegi, qui custodivit mandata mea & præcepta mea.*

37 *Auferam autem regnum de manu filii ejus, & dabo tibi decem tribus:*

38 *Filio autem ejus dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Jerusalem civitate, quam elegi ut esset nomen meum ibi.*

39 *Te autem assumam, & regnabis super omnia quæ desiderat anima tua, erisque rex super Israel.*

40 *Si igitur audieris omnia quæ præcepero tibi, & ambulaveris in viis meis, & feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea & præcepta mea, sicut fecit David servus meus: ero tecum, & edificabo tibi domum fidelem, quomodo edificavi David domum, & tradam tibi Israel:*

41 *Et assigam semen David super hoc, verumtamen non cunctis diebus.*

42 *Voluit ergo Salomon interficere Jeroboam: qui surrexit, & aufugit in Ægyptum ad Sefac regem Ægypti, & fuit in Ægypto usque ad mortem Salomonis.*

43 *Reliquum autem verborum Salomonis, & omnia quæ fecit, & sapientia ejus: ecce universa scripta sunt in Libro verborum dierum Salomonis.*

44 *Dies autem, quos regnavit Salomon in Jerusalem super omnem Israel, quadraginta anni sunt.*

45 *Dormivitque Salomon cum patribus suis, & sepultus est in civitate David patris sui, regnavitque Roboam filius ejus pro eo.*

CAPUT XII.

Roboam juvenem secutus consilium patitur regni divisionem, & Jeroboam rex super decem tribus constituitur, exercitum quoque Roboam adversus Jeroboam Dominus per Semejam prophetam dissipat. Jeroboam vero aureus erexit vitulos in Dan & Bethel adorandos, conficitus sollempnitate, altari, ac sacerdotibus.

1. Par.
10. 1.

1 **V**ENIT autem Roboam in Sichem: illuc enim congregatus erat omnis Israel ad constituendum eum regem.

2 *At vero Jeroboam filius Nabat, cum adhuc esset in Ægypto profugus a facie regis Salomonis, audita morte ejus, reversus est de Ægypto.*

3 *Miseruntque & vocaverunt eum: venit ergo Jeroboam, & omnis multitudo Israel, & locuti sunt ad Roboam, dicentes:*

4 *Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, & de jugo gravissimo quod imposuit nobis, & serviemus tibi.*

5 *Qui ait eis: Ite usque ad tertium diem, & revertimini ad me. Cumque abiisset populus,*

6 *inivit consilium rex Roboam cum senioribus, qui assistebant coram Salomone patre ejus cum adhuc viveret, & ait: Quod datis mihi consilium, ut respondeam populo huic?*

7 *Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, & servieris, & petitioni eorum*

cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus.

8 *Qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, & adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant illi,*

9 *Dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium, ut respondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Levius fac jugum quod imposuit pater tuus super nos?*

10 *Et dixerunt ei juvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loqueris populo huic, qui locuti sunt ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei.*

11 *Et nunc pater meus posuit super vos jugum grave, ego autem addam super jugum vestrum: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos scorpionibus.*

12 *Venit ergo Jeroboam, & omnis populus ad Roboam die tertia, sicut locutus fuerat rex, dicens: Revertimini ad me die tertia.*

13 *Responditque rex populo dura, derelicto consilio seniorum, quod ei dederant,*

14 *Et locutus est eis secundum consilium juvenum, dicens: Pater meus aggravavit jugum vestrum, ego autem addam jugo vestro: pater meus cecidit vos flagellis: ego autem cadam vos scorpionibus.*

15 *Et non acquievit rex populo: quoniam averfatus fuerat eum Dominus, ut sufficiat verbum suum, † quod locutus fuerat in manu Ahia Silonitæ, ad Jeroboam filium Nabat.*

16 *Videns itaque populus quod noluisse eos audire rex, respondit ei dicens: Quæ nobis pars in David? vel quæ hereditas in filio Iſai? Vade in tabernacula tua Israel, nunc vide domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua.*

17 *Super filios autem Israel, quicumque habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.*

18 *Misit ergo rex Roboam Aduram, qui erat super tributa: & lapidavit eum omnis Israel, & mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum, & fugit in Jerusalem:*

19 *Recessitque Israel a domo David, usque in presentem diem.*

20 *Factum est autem cum audisset omnis Israel, quod reversus esset Jeroboam, miserunt, & vocaverunt eum congregato cœtu, & constituerunt eum regem super omnem Israel, nec secutus est quisquam domum David præter tribum Juda solum.*

21 *Venit autem Roboam Jerusalem, & congregavit universam domum Juda, & tribum Benjamin, centum octoginta millia electorum virorum bellatorum, ut pugnarent contra domum Israel, & reducerent regnum Roboam filio Salomonis.*

22 *† Factus est autem sermo Domini ad Semejam vinum Dei, dicens:*

23 *Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad omnem domum Juda, & Benjamin, & reliquos de populo, dicens:*

24 *Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque hellabitis contra fratres vestros filios Israel: revertetur vir in domum suam, a me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, & reversi sunt de itinere, sicut eis præceperat Dominus.*

25 *Edificavit autem Jeroboam Sichem in monte Ephraim, & habitavit ibi: & egressus inde edificavit Phaniel.*

26 *Dixitque Jeroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David,*

† Sup.
11. 31.

† 2. Par.
11. 2.

27 Si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem: & convertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem Juda, interficiantque me, & revertentur ad eum.

28 † Et excoꝛgato consilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite ultra ascendere in Jerusalem: † Ecce dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Egypti.

29 Posuitque unum in Bethel, & alterum in Dan:

30 Et factum est verbum hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan.

31 Et fecit sana in excelsis, & † sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi.

32 Constituitque diem sollempnem in mense octavo, quintadecima die mensis, in similitudinem sollempnitatis, quæ celebrabatur in Juda. Et ascendens altare, similiter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum, quæ fecerat.

33 Et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel, quintadecima die mensis octavi, quem fixerat de corde suo: & fecit sollempnitatem filiis Israel, & ascendit super altare, ut adoleret incensum.

CAPUT XIII.

Missus propheta de Juda ad Ieroboam, de altaris subversione & nativitate Josia regis propheta: quo orante, manus Ieroboam, quæ exaruerat, sanitati restituitur; rediens autem propheta a leone occiditur, quod Dei verbo inobediens fuisset, & Ieroboam suam auget impietatem.

1 **E**T ecce vir Dei venit de Juda in sermone Domini in Bethel, Ieroboam stante super altare, & thus jacente.

2 Et exclamavit contra altare in sermone Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: † Ecce filius nascetur domui David, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendant, & ossa hominum super te incendit.

3 Deditque in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, & effundetur cinis qui in eo est.

4 Cumque audisset rex sermonem hominis Dei, quem inelamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad se.

5 Altare quoque scissum est, & effusus est cinis de altari, juxta signum quod prædixerat vir Dei in sermone Domini.

6 Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, ut restituarur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, & reversa est manus regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat.

7 Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum ut prandeas, & dabo tibi munera.

8 Responditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto:

9 Sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec revertaris per viam qua venisti.

10 Abiit ergo per aliam viam, & non est reversus per iter, quo venerat in Bethel.

11 Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filii sui, & narraverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel: & verba quæ locutus fuerat ad regem, narraverunt patri suo.

12 Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam, per quam abierat vir Dei, qui venerat de Juda.

13 Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, ascendit,

14 Et abiit post virum Dei, & invenit eum sedentem subtus terebinthum: & ait illi: Tu ne es vir Dei qui venisti de Juda? Respondit ille: Ego sum.

15 Dixitque ad eum: Veni mecum domum, ut comedas panem.

16 Qui ait: Non possum reverti, neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto:

17 Quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini, dicens: Non comedes panem, & non bibes aquam ibi, nec revertaris per viam qua jeris.

18 Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui: & angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, & bibat aquam. Fefellit eum,

19 Et reduxit secum: comedit ergo panem in domo ejus, & bibit aquam.

20 Cumque federet ad mensam, factus est sermo Domini ad prophetam, qui reducerat eum.

21 Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Juda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia non obediens fuisti ori Domini, & non custodisti mandatum quod præcepit tibi Dominus Deus tuus,

22 Et reversus es, & comedisti panem, & bibisti aquam, in loco in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum.

23 Cumque comedisset & bibisset, stravit asinum suum propheta, quem reducerat.

24 Qui cum abisset, invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere: asinus autem stabat juxta illum, & leo stabat juxta cadaver.

25 Et ecce, viri transeuntes viderunt cadaver projectum in via, & leonem stantem juxta cadaver. Et venerunt & divulgaverunt in civitate, in qua prophetae ille senex habitabat.

26 Quod cum audisset propheta ille, qui reducerat eum de via, ait: Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occidit juxta verbum Domini, quod locutus est ei.

27 Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent,

28 Et ille abiisset, invenit cadaver ejus projectum in via, & asinum & leonem stantes juxta cadaver: non comedit leo de cadavere, nec læsit asinum.

29 Tulit ergo prophetae cadaver viri Dei, & posuit illud super asinum, & reversus inivit in civitatem prophetae: sensus ut plangeret eum.

30 Et posuit cadaver ejus in sepulchro suo: & planxerunt eum: Heu heu mi frater.

31 Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero, sepelite me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est: juxta ossa ejus ponite ossa mea.

32 Profecto enim veniet sermo, quem prædixit in sermone Domini contra altare quod est in Bethel, & contra omnia sana excelsorum, quæ sunt in urbibus Samariæ.

† Tob. 1.
† Exod. 32. 6.

† 1. Par. 11. 45.

† 4. Reg. 23. 15.

33 Post verba hæc non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelforum: quicumque volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos excelforum.

34 Et propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, & eversa est, & deleta de superficie terre.

CAPUT XIV.

Ahias propheta ab uxore Jeroboam super filio Abia aegrotante interrogatus, prædicit filium moriturum, & domum Jeroboam penitus evertendam; quo mortuo, succedit filius Nadab: rex autem Ægypti diripit domum Domini in Jerusalem; & mortuo Roboam, succedit filius Abia.

IN tempore illo aegrotavit Abia filius Jeroboam.

1 Dixitque Jeroboam uxori suæ: Surge, & commuta habitum, ne cognoscaris quod sis uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi est Ahias propheta, † qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum hunc.

2 Tolle quoque in manu tua decem panes, & crustulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipse enim indicabit tibi quid eventuum sit puero huic.

3 Fecit ut dixerat, uxor Jeroboam: & confurgens abiit in Silo: & venit in domum Ahias: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus præ senectute.

4 Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Jeroboam ingreditur ut consulat te super filio suo qui aegrotat: hæc & hæc loqueres ei. Cum ergo illa intraret, & dissimularet se esse quæ erat,

5 Audivit Ahias sonitum pedum ejus introeuntis per ostium, & ait: Ingredere uxor Jeroboam quare alliam te esse simulas? ego autem missus sum ad te duris nuntiis.

6 Vade, & dic Jeroboam: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quia exalavi te de medio populi, & dedi te ducem super populum meum Israel:

7 Et scildi regnum domus David, & dedi illud tibi, & non fultisti sicut servus David, qui custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum esset in conspectu meo:

8 Sed operatus es mala super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos & conficias, ut me ad iracundiam provocares, me autem projecisti post corpus tuum:

9 Idcirco ecce ego inducam mala super domum Jeroboam, & † percutiam de Jeroboam mngentem ad patrem, & clausum, & novissimum in Israel: & mandabo reliquias domus Jeroboam, sicut mundari solet simus usque ad purum.

10 Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cæli: quia Dominus locutus est.

11 Tu igitur surge, & vade in domum tuam: & in ipso introitu pedum tuorum in urbem, morietur puer,

12 Et planget eum omnis Israel, & sepeliet: iste enim solus intererit de Jeroboam in sepulchrum, quia inventus est super eo sermo bonus a Domino Deo Israel, in domo Jeroboam.

13 Constituit autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore:

14 Et percutiet Dominus Deus Israel, sicut moveri solet arundo in aqua: & evellet Israel

de terra bona hac, quam dedit patribus eorum, & ventilabit eos trans flumen: quia fecerunt sibi lucos, ut irriterent Dominum.

15 Et tradet Dominus Israel propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israel.

16 Surrexit itaque uxor Jeroboam, & alsiit, & venit in Thersa: cumque illa ingrederetur limen domus, puer mortuus est,

17 Et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis Israel juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu servi sui Ahie prophete.

18 Reliqua autem verborum Jeroboam, quomodo pugnaverit, & quomodo regnaverit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel.

19 Dies autem, quibus regnavit Jeroboam, viginti duo anni sunt: & dormivit cum patribus suis: regnavitque Nadab filius ejus pro eo.

20 † Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Juda. Quadraginta & unus anni erat Roboam, cum regnare cepisset: decem & septem annos regnavit in Jerusalem civitate, quam elegit Dominus ut poneret nomen suum ibi, ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris ejus Naama Ammanitis.

21 Et fecit Judas malum coram Domino, & irritaverunt eum super omnibus, quæ fecerant patres eorum in peccatis suis quæ peccaverunt.

22 Aedificaverunt enim & ipsi sibi aras, & statuas, & lucos, super omnem collem excelsum, & subter omnem arborem fronsosam:

23 Sed & effeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abominaciones gentium, quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel.

24 In quinto autem anno regni Roboam, ascendit Sefac rex Ægypti in Jerusalem,

25 Et tulit thesauros domus Domini, & thesauros regios, & universa diripuit: scuta quoque aurea, quæ † fecerat Salomon:

26 Pro quibus fecit rex Roboam scuta aurea, & tradidit ea in manum ducum scutatorum, & eorum qui excubabant ante ostium domus regis.

27 Cumque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea qui præeundi habebant officium: & postea reportabant ad armamentarium scutatorum.

28 Reliqua autem sermonum Roboam, & omnia quæ fecit, ecce scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda.

29 Fuitque bellum inter Roboam & Jeroboam cunctis diebus.

30 Dormivitque Roboam cum patribus suis, & sepultus est cum eis in civitate David: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis: & regnavit Abiam filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Impio Abia regi Jude succedit pius filius Asa, qui adversus Basan regem Israel præliatur, impetrato a Benadad rege Syria auxilio. Asa morienti succedit filius Josaphat: at Basa Nadab filium Jeroboam cum universa cognatione occidit, & pro eo regnavit super Israel viginti quattuor annis, impius post impium.

IGitur in octavo decimo anno regni Jeroboam filii Nabac, regnavit Abiam super Judam.

1 Tribus annis regnavit in Jerusalem: † nomen matris ejus Maacha filia Abessalom.

2 Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus.

† Supr. 11. 31.

† In fra. 15. 29.

† 2. Par. 12. 13.

† Supr. 10. 16.

† 2. Par. 13. 2.

4 Sed propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium ejus post eum, & sterneret Jerusalem:

5 Eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, & non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, quæ excepto sermone Uriæ Hethi:

6 Attamen bellum fuit inter Roboam & Jeroboam, omni tempore vitæ ejus.

7 Reliqua autem sermonum Abiam, & omnia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Fuitque prælium inter Abiam & inter Jeroboam.

8 Et dormivit Abiam cum patribus suis, & sepelierunt eum in civitate David: † regnavitque Asa filius ejus pro eo.

9 In anno ergo vigesimo Jeroboam regis Israel regnavit Asa rex Juda,

10 Et quadraginta & uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Maacha, filia Abesalom.

11 Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini, sicut David pater ejus:

12 Et abstulit effeminatos de terra, purgavitque universas fordes idolorum, quæ fecerant patres ejus.

13 Insuper & Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps in sacris Priapi, & in loco ejus, quem consecraverat: subvertitque specum ejus, & confregit simulachrum turpissimum, & combussit in torrente Cedron:

14 Excessa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis:

15 Et intulit ea, quæ sanctificaverat pater suus, & voverat, in domum Domini, argentum & aurum, & vasa.

16 Bellum autem erat inter Asa, & Baasa regem Israel, cunctis diebus eorum.

17 Ascendit quoque Baasa rex Israel in Judam, & ædificavit Rama, ut non posset quisquam egredi vel ingredi de parte Asa regis Juda.

18 Tollen: itaque Asa omne argentum & aurum, quod remanserat in thesauris domus Domini, & in thesauris domus regis, dedit illud in manus servorum suorum: & misit ad Benadad filium Tabremon filii Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens:

19 Fœdus est inter me & te, & inter patrem meum & patrem tuum: ideo misi tibi munera, argentum & aurum: & peto ut venias, & irruam facias fœdus, quod habes cum Baasa rege Israel, & recedat a me.

20 Acquiescens Benadad regi Asa, misit principes exercitus sui in civitates Israel, & percusserunt Abion, & Dan, & Abeldomum Maacha, & universam Cenneroth, omnem scilicet terram Nephthali.

21 Quod cum audisset Baasa, intermisit ædificare Rama, & reversus est in Therfa.

22 Rex autem Asa nuntium misit in omnem Judam, dicens: Nemo sit excusatus: & tulerunt lapides de Rama, & ligna ejus, quibus ædificaverat Baasa, & extruxit de eis rex Asa Gabaa Benjamin, & Maspha.

23 Reliqua autem omnium sermonum Asa, & universæ fortitudines ejus, & cuncta quæ fecit, & civitates quæ extruxit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore senectutis suæ doluit pedes.

24 Et dormivit cum patribus suis, & sepultus est cum eis in civitate David patris sui. † Regnavitque Josaphat filius ejus pro eo.

25 Nadab vero filius Jeroboam regnavit super Israel anno secundo Asa regis Juda: regnavitque super Israel duobus annis.

26 Et fecit quod malum est in conspectu Domini, & ambulavit in viis patris sui, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.

27 Invidiosus est autem ei Baasa filius Ahie de domo Isachar, & percussit eum in Gebberthon, quæ est urbs Philistinorum: siquidem Nadab & omnis Israel obsidebant Gebberthon.

28 Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Juda, & regnavit pro eo.

29 Cumque regnasset, † percussit omnem domum Jeroboam: non dimisit ne unam quidem animam de semine ejus, donec deleteret eum juxta verbum Domini, † quod locutus fuerat in manu servi sui Ahie Silonitis.

30 Propter peccata Jeroboam, quæ peccaverat, & quibus peccare fecerat Israel: & propter delictum, quod irritaverat Dominum Deum Israel.

31 Reliqua autem sermonum Nadab, & omnia quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

32 Fuitque bellum inter Asa, & Baasa regem Israel, cunctis diebus eorum.

33 Anno tertio Asa regis Juda, regnavit Baasa filius Ahie, super omnem Israel, in Therfa, viginti quatuor annis.

34 Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via Jeroboam, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.

CAPUT XVI.

Jehu propheta prædicit regis Baasa & domus ipsius subversionem, cui mortuus succedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eoque regnum invadente, elegit Israel Amri, quo impio regnum obtinente, Zambri se cum domo regia succedit: Mortuo autem Amri succedit filius impiissimus Achab, qui Jezabel duxit uxorem, & ejus tempore reedificatur Jericho, sed non impune.

1 Factus est autem sermo Domini ad Jehu filium Hanani contra Baasa, dicens:

2 Pro eo quod exaltavi te de pulvere, & posui te ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via Jeroboam, & peccare fecisti populum meum Israel, ut me irritares in peccatis eorum:

3 Ecce, ego demeram postiora Baasa, & postiora domus ejus: & faciam domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat.

4 † Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres caeli.

5 † Reliqua autem sermonum Baasa, & quæcumque fecit, & prælia ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

6 Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Therfa: & regnavit Ela filius ejus pro eo.

7 Cum autem in manu Jehu filii Hanani propheta verbum Domini factum esset contra Baasa, & contra domum ejus, & contra omne malum, quod fecerat coram Domino, ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Jeroboam: ob hanc causam occidit eum, hoc est, Jehu filium Hanani, prophetam.

8 Anno vigesimo sexto Asa regis Juda, regnavit Ela filius Baasa super Israel in Therfa duobus annis.

9 Et rebellavit contra eum servus suus Zambri, dux mediae partis equitum: erat autem Ela in Therfa bibens, & temulentus, in domo Arfa præfecti Therfa.

† 1. Reg. 11. 4.

† 2. Par. 13. 3.

† 1. Par. 14. 1.

† 1. Par. 16. 1.

† 2. Par. 17. 1.

† Infra 21. 22.

† Supra 14. 10.

† Supra 24. 11.

† 2. Par. 16. 1.

10 † Irruens ergo Zambri, percussit & occidit eum, anno vigesimo septimo Asa regis Juda, & regnavit pro eo.

11 Cumque regnasset, & sedisset super solium ejus, percussit omnem domum Baasa, & non dereliquit ex ea mingenrem ad parietem, & propinquos & amicos ejus.

12 Delevitque Zambri omnem domum Baasa, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baasa in manu Jehu prophetae,

13 Propter universa peccata Baasa, & peccata Ela filii ejus, qui peccaverunt. & peccare fecerunt Israel, provocantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

14 Reliqua autem sermonum Ela, & omnia quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

15 Anno vigesimo septimo Asa regis Juda, regnavit Zambri septem diebus in Therfa: porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philistinorum.

16 Cumque audisset rebellasse Zambri, & occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israel Amri, qui erat princeps militiae super Israel in die illa in castris.

17 Ascendit ergo Amri, & omnis Israel cum eo, de Gebbethon, & obsidebant Therfa.

18 Videns autem Zambri quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium, & succendit se cum domo regia: & mortuus est.

19 In peccatis suis, quae peccaverat faciens malum coram Domino, & ambulans in via Jeroboam, & in peccato ejus, quo fecit peccare Israel.

20 Reliqua autem sermonum Zambri, & insidiarum ejus, & tyrannidis, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

21 Tunc divisus est populus Israel in duas partes: media pars populi sequebatur Thebni filium Ginerh, ut constitueret eum regem: & media pars Amri.

22 Praevaluit autem populus qui erat cum Amri, populo qui sequebatur Thebni filium Ginerh: mortuusque est Thebni, & regnavit Amri.

23 Anno trigesimo primo Asa regis Juda, regnavit Amri super Israel, duodecim annis: in Therfa regnavit sex annis.

24 Emitque montem Samariae a Somer duobus talentis argenti: & aedificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Semei domini montis, Samariam.

25 Fecit autem Amri malum in conspectu Domini, & operatus est nequiter, super omnes qui fuerunt ante eum.

26 Ambulavitque in omni via Jeroboam filii Nabat, & in peccatis ejus quibus peccare fecerat Israel: ut irriteret Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

27 Reliqua autem sermonum Amri, & praedia ejus quae pessit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

28 Dormivitque Amri cum patribus suis, & sepultus est in Samaria: regnavitque Achab filius ejus pro eo.

29 Achab vero filius Amri regnavit super Israel anno trigesimo octavo Asa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel in Samaria viginti & duobus annis.

30 Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini, super omnes qui fuerunt ante eum.

31 Nec sufficit ei ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat: insuper dedit uxorem Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, & servavit Baal, & adoravit eum.

32 Et posuit aram Baal in templo Baal, quod aedificaverat in Samaria,

33 Et plantavit lucum: & addidit Achab in opere suo, irritans Dominum Deum Israel, super omnes reges Israel qui fuerunt ante eum.

34 † In diebus ejus aedificavit Hiel de Bethel, Jericho: in Abiram primitivo suo fundavit eam, & in Segub novissimo suo posuit portas ejus: juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Josue filii Nun. † Jos. 26.

CAPUT XVII.

Elias calum trionio claudit, primumque pascitur a corvis, deinde a muliere Sarephtha, cujus hydra farina & lecythus olei non minuitur; filius autem ipsius oratione Elia resuscitatur.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto, si erit annis his ros & pluvia, nisi juxta oris mei verba. † Ecdi. 48. 1. Jac. 5. 17.

2 Et factum est verbum Domini ad eum, dicens:

3 Recede hinc, & vade contra orientem, & abscondere in torrente Carith, qui est contra Jordanem,

4 Et ibi de torrente hibes: corvisque praecipi ut pascant te ibi.

5 Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domini: cumque abiisset, sedit in torrente Carith, qui est contra Jordanem.

6 Corvi quoque deferebant ei panem & carnes mane, similiter panem & carnes vesperti, & bibeat de torrente.

7 Post dies autem siccatus est torrentis: non enim pluerat super terram.

8 Factus est ergo sermo Domini ad eum, dicens:

9 Surge, & vade in Sarephtha Sidoniorum, & manebis ibi: praecipi enim ibi mulieri viduae ut pascat te.

10 † Surrexit, & abiit in Sarephtha. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, & vocavit eam, dixitque ei: Da mihi paululum aquae in vase, ut bibam. † Luc. 4. 26.

11 Cumque illa pergeret ut afferret, clamavit post tergum ejus, dicens: Affer mihi, obsecro, & bucellam panis in manu tua.

12 Quae respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinae in hydra, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, ut ingrediar & faciam illum mihi & filio meo, ut comedamus, & moriamur.

13 Ad quam Elias ait: Noli timere, sed vade, & fac sicut dixisti: verumtamen mihi primum fac de ipsa farina subnerticum panem parvulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies postea.

14 Haec autem dicit Dominus Deus Israel: Hydra farinae non deficiet, nec lecythus olei minuetur, usque ad diem in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terrae.

15 Quae abiit, & fecit juxta verbum Eliae: & comedit ipse, & illa, & domus ejus: & ex illa die.

16 Hydra farinae non defecit, & lecythus olei non est imminutus, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliae.

17 Factum est autem post haec, agrotavit filius mulieris matrisfamilias, & erat languor fortissimus, ita ut non remaneret in eo halitus.

18 Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi & tibi vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meae, & interficeres filium meum?

19 Et ait ad eam Elias : Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu ejus, & portavit in cœnaculum ubi ipse manebat, & posuit super lectulum suum.

20 Et clamavit ad Dominum, & dixit : Domine Deus meus, etiam ne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, affixisti ut interficeres filium ejus?

21 Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum, & ait : Domine Deus meus, revertatur obsecro anima pueri hujus in viscera ejus.

22 Et exaudivit Dominus vocem Eliæ : & reversa est anima pueri intra eum, & revixit.

23 Tulitque Elias puerum, & deposuit eum de cœnaculo in inferiori domum, & eradidit matri suæ, & ait illi : En vivit filius tuus.

24 Dixitque mulier ad Eliam : Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est.

CAPUT XVIII.

*Increfcente fame Elias Abdia herbam pecoribus quærenti occurrit, cui egre persuadet ut nuntiet Achab se adesse, qui occurrens Elia ab ipso corripitur : Dei zelo Elias 850 pseu-
doprophetas occidi jubet, dato de calo igne ad consummationem holocausti, & pluviam a Deo impetrat.*

1 Post dies multos factum est verbum Domini ad Eliam, in anno tertio dicens : Vade, & ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terræ.

2 Ivit ergo Elias, ut ostenderet se Achab : erat autem fames vehemens in Samaria.

3 Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ : Abdias autem timebat Dominum valde.

4 Nam cum interficeret Jezebel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, & abscondit eos quinquagenos & quinquagenos in speluncis, & pavit eos pane & aqua.

5 Dixit ergo Achab ad Abdiam : Vade in terram ad universos fontes aquarum, & in cunctas valles, si forte possimus invenire herbam, & salvare equos & mulos : & non penitus jumenta intereant.

6 Diviseruntque sibi regiones, ut circuitrent eas : Achab ibat per viam unam, & Abdias per viam alteram seorsum.

7 Cumque esset Abdias in via, Elias occurrit ei : qui cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam, & ait : Num tu es, domine mi, Elias?

8 Cui ille respondit : Ego. Vade, & dic domino tuo : Adest Elias.

9 Et ille, Quid peccavi, inquit, quoniam tradis me servum tuum in manu Achab, ut interficiat me?

10 Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, quo non miserit dominus meus te requirens : & respondentibus eunctis : Non est hic : adjuravit regna singula & gentes, eo quod minime reperiretis.

11 Et nunc tu dicis mihi : Vade, & dic domino tuo : Adest Elias.

12 Cumque recessero a te, Spiritus Domini asportabit te, in locum quem ego ignoro : & ingressus nuntiabo Achab, & non inveniens te, interficiet me : servus autem tuus timeat Dominum ab infantia sua.

13 Numquid non indicatum est tibi domino meo, quid fecerim cum interficeret Jezebel prophetas Domini quod absconderim de prophetis Domini, centum viros, quinquagenos & quinquagenos, in speluncis, & pavit eos pane & aqua?

14 Et nunc tu dicis : Vade, & dic domino tuo : Adest Elias : ut interficiat me?

15 Et dixit Elias : Vivit Dominus exercituum, ante cujus vultum sto, quia hodie apparebo ei.

16 Abiit ergo Abdias in occursum Achab, & indicavit ei : venitique Achab in occursum Eliæ.

17 Et cum vidisset eum, ait : Tune es ille, qui conturbas Israel :

18 Et ille ait : Non ego turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandata Domini, & securi estis Baalim.

19 Venimur tamen nunc mitte, & congrega ad me universum Israel in monte Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Jezabel.

20 Misit Achab ad omnes filios Israel, & congregavit prophetas in monte Carmeli.

21 Accedens autem Elias ad omnem populum, ait : Usquequo claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum : si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum.

22 Et ait rursus Elias ad populum : Ego remansi propheta Domini solus : propheta autem Baal quadringenti & quinquaginta viri sunt.

23 Dentur nobis duo boves, & illi eligant sibi bovem unum, & in frusta cadentes, ponant super ligna, ignem autem non supponant : & ego faciam bovem alterum, & imponam super ligna, ignem autem non supponam.

24 Invocate nomina deorum vestrorum, & ego invocabo nomen Domini mei : & Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait : Optima propositio.

25 Dixit ergo Elias prophetis Baal : Eligite vobis bovem unum, & facite primi, quia vos plures estis : & invocate nomina deorum vestrorum, ignemque non supponatis.

26 Qui cum tulissent bovem, quem dederat eis, fecerunt : & invocabant nomen Baal de mane usque ad meridiem, dicentes : Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet : transibantque altare quod fecerant.

27 Cumque esset jam merides, illudebat illis Elias, dicens : Clamate voce majore : Deus enim est, & forsitan loquatur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur.

28 Clamabant ergo voce magna, & incidebant se juxta ritum suum cultris & lanceolis, donec perfunderentur sanguine.

29 Postquam autem transiit merides, & illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec attendebat orantes :

30 Dixit Elias omni populo : Venite ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini, quod destructum fuerat.

31 Et tulit duodecim lapides juxta numerum tribuum filiorum Jacob, ad quem factus est sermo Domini, dicens : † Israel exit nomen tuum.

32 Et edificavit de lapidibus altare in nomine Domini : fecitque aqueductum, quasi per duas aratunculas in circuitu altaris.

33 Et composuit ligna : divisitque per membra bovem, & posuit super ligna,

34 Et ait : Implete quatuor hydrias aqua, & fundite super holocaustum, & super ligna. Rursumque dixit : Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo, ait : Etiam tertio idipsum facite. Feceruntque tertio,

f Gen.
32. 28.

35 Et currebant aquæ circum altare, & fofsa aqueductus repleta est.

36 Cumque jam tempus effet ut offerretur holocaustum, accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie quia tu es Deus Israel, & ego servus tuus, & juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc.

37 Exaudi me Domine, exaudi me, ut discat populus iste, quia tu es Dominus Deus, & tu convertisti cor eorum iterum.

38 Coccidit autem ignis Domini, & voravit holocaustum, & ligna, & lapides, pulverem quoque, & aquam quæ erat in aqueductu lambens.

39 Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.

40 Dixitque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad torrentem Cifon, & interfecit eos ibi.

41 Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, & bibe: quia sonus multæ pluriæ est.

42 Ascendit Achab, ut comederet & biberet: Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua.

43 Et dixit ad puerum suum: Ascende, & prospice contra mare. Qui cum ascendisset, & contemplans esset, ait: Non est quidquam. Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus.

44 In septima autem vice, Ecce nubecula parva quasi uestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, & dic Achab: Junge currum tuum & descende ne occupet te pluvia.

45 Cumque se verteret hac atque illuc, ecce cæli contenebrati sunt, & nubes, & ventus, & facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Jezrahel:

46 Et manus Domini facta est super Eliam, accinctisque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Jezrahel.

CAPUT XIX.

Elias fugiens Jezabel in deserto, a somno excitatus, panem divinitus missum edit, aquamque bibit, & ita ad montem Horeb pervenit; ibique in spelunca querens se solum Domini prophetam relictum, audit septem millia esse relicta, mittiturque ad ungendum Hazael in regem Syria, & Eliseum in regem Israel, & Eliseum in prophetam.

1 **N**Untiavit autem Achab Jezabel omnia que fecerat Elias, & quo modo occidisset universos prophetas gladio.

2 Misitque Jezabel nuntium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dii, & hæc addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis.

3 Timuit ergo Elias, & surgens abiit quomodo eum ferebat voluntas: venitque in Bersabee Juda, & dimisit ibi puerum suum.

4 Et perrexit in desertum, viam unius diei. Cumque venisset, & sederet subter unam juniperum, percivit animæ suæ ut moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quam patres mei.

5 Projectitque se, & obdormivit in umbra juniperi: & ecce angelus Domini tergit eum, & dixit illi: Surge, & comede.

6 Respexit, & ecce ad caput suum subnecricius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit, & rursum obdormivit.

7 Reversusque est angelus Domini secundo, & tergit eum, dixitque illi: Surge, comede: grandis enim tibi restat via.

8 Qui cum surrexisset, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.

9 Cumque venisset illuc, mansit in spelunca: & ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis Elia?

10 At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & querunt animam meam ut auferant eam.

11 Et ait ei: Egredere, & sta in monte coram Domino: & ecce Dominus transiit, & spiritus grandis & fortis subvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in spiritu Domini, & post spiritum commotio: non in commotione Dominus,

12 Et post commotionem ignis: non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis.

13 Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum pallio, & egressus stetit in ostio speluncæ, & ecce vox ad eum dicens: Quid hic agis Elia? Et ille respondit:

14 Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & querunt animam meam ut auferant eam.

15 Et ait Dominus ad eum: Vade, & revertere in viam tuam per desertum in Damascus: cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam,

16 **†** Et Jehu filium Namsi unges regem super Israel: Eliseum autem filium Saphar, qui est de Abelmeula, unges prophetam pro te.

17 Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: & quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliseus.

18 **†** Et derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum gentia non sunt incurvata ante Baal, & omne os, quod non adoravit eum osculans manus.

19 Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum filium Saphar, arantem in duodecim jugis boum: & ipse in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cumque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum.

20 Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, & ait: Osculer, oro, patrem meum, & matrem meam, & sic sequar te. Dixitque ei: Vade, & revertere: quod enim meum erat, feci tibi.

21 Reversus autem ab eo, tulit par boum, & mactavit illum, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt: consurgensque abiit, & secutus est Eliam, & ministrabat ei.

CAPUT XX.

Syri Samariam obsidentes caduntur a pueris principum provinciarum, rursusque anno altero in campisribus caduntur: rex autem Achab a propheta reprehenditur, quod secus cum Benadad rege Syria inierit, illumque vivum dimiserit.

1 **P**orro Benadad rex Syriæ, congregavit omnem exercitum suum, & triginta duos reges secum, & equos, & currus: & ascendens pugnabat contra Samariam, & obsidebat eam.

2 Mittensque nuntios ad Achab regem Israel in civitatem, ait:

3 Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, & aurum tuum meum est: & uxores tuæ, & filii tui optimi, mei sunt.

4 Responditque rex Israel: Juxta verbum tuum, domine mi rex, tuus sum ego, & omnia mea.

5 Revertentesque nuntii, dixerunt. Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum, & aurum tuum, & uxores tuas, & filios tuos dabis mihi.

6 Cras igitur hæc eadem hora mittam servos meos ad te, & scrutabuntur domum tuam, & domum servorum tuorum: & omne quod eis placuerit, ponent in manibus suis, & auferent.

7 Vocavit autem rex Israel omnes seniores terræ, & ait: Animadvertite, & videte, quoniam insidietur nobis: misit enim ad me pro uxoribus meis, & filiis, & pro argento & auro: & non abnuil.

8 Dixeruntque omnes majores natu, & universus populus, ad eum: Non audias, neque acquiescas illi.

9 Respondit itaque nuntiis Benadad: Dicit domino meo regi: Omnia propter quæ misisti ad me servum tuum in initio, faciam: hæc autem rem facere non possum.

10 Reversique nuntii reverterunt ei. Qui remisit, & ait: Hæc faciant mihi dii, & hæc addant, si succiderit pulvis Samariæ pugillis omnis populi qui sequitur me.

11 Et respondens rex Israel, ait: Dicit ei: Ne glorietur accinctus æque ut discinctus.

12 Factum est autem, cum audisset Benadad verbum istud, bibebat ipse & reges in umbraculis, & ait servis suis: Circumdare civitatem. Et circumdederunt eam.

13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israel, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce, ego tradam eam in manu tua hodie: ut scias, quia ego sum Dominus.

14 Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit Dominus: Per pedissequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu.

15 Recensuit ergo pueros principum provinciarum, & reperit numerum ducentorum triginta duorum: & recensuit post eos populum, omnes filios Israel, septem millia:

16 Et egressi sunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.

17 Egressi sunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Misit itaque Benadad, qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egressi sunt de Samaria.

18 Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: sive ut præsentur, vivos eos capite.

19 Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquus exercitus sequebatur:

20 Et percussit unusquisque virum, qui contra se veniebat: fugeruntque Syri, & persecutus est eos Israel. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo cum equitibus suis.

21 Necon egressus rex Israel percussit equos & currus, & percussit Syriam plaga magna.

22 (Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, & confortare, & scito, & vide quid facias: sequenti enim anno rex Syriæ ascendet contra te.)

23 Servi vero regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideo superaverunt

nos: sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, & obrinebimus eos.

24 Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu suo, & pone principes pro eis:

25 Et instaura numerum militum qui ceciderunt de tuis, & equos secundum equos pristinos, & currus secundum currus quos ante habuisti: & pugnabimus contra eos in campestribus, & videbis quod obrinebimus eos. Credidit consilio eorum, & fecit ita.

26 Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadad Syros, & ascendit in Aphec, ut pugnaret contra Israel.

27 Porro filii Israel recensiti sunt, & acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metari sunt contra eos, quasi duo parvi gigantes caprarum: Syri autem repleverunt terram.

28 (Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israel: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, & non est Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, & scieris quia ego sum Dominus.)

29 Dirigebantque septem diebus ex adverso hi atque illi acies, septima autem die commissum est bellum: percusseruntque filii Israel de Syris centum millia peditum in die una.

30 Fugerunt autem qui remanserant in Aphec, in civitate: & cecidit murus super viginti septem millia hominum, qui remanserant. Porro Benadad fugiens ingressus est civitatem, in cubiculum quod erat intra cubiculum.

31 Dixeruntque ei servi sui: Ecce, audivimus quod reges domus Israel clementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediamur ad regem Israel: forsitan salvabit animas nostras.

32 Accinxerunt saccis lumbos suos, & posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, & dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est.

33 Quod acceperunt viri pro omine: & festinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, & adducite eum ad me. Egredius est ergo ad eum Benadad, & levavit eum in currum suum.

34 Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus a patre tuo, reddam: & plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, & ego federatus recedam a te. Pecepit ergo sœdus, & dimisit eum.

35 Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille nobis percutere.

36 Cui ait: Quia voluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me, & percutiet te leo. Cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque percussit.

37 Sed & alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum, & vulneravit.

38 Abiit ergo propheta, & occurrit regi in via, & mutavit asperione pulveris os & oculos suos.

39 Cunaque rex transisset, clamavit ad regem, & ait: Servus tuus egressus est ad præliandum cominus: cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, & ait: Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.

40 Dum autem ego turbatus huc illicque me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum, quod ipse decreverit.

41 At ille statim absterit pulverem de facie sua, & cognovit eum rex Israel, quod esset de prophetis.

42 Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: † Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus.

43 Reversus est igitur rex Israel in domum suam, audire contemnens, & furibundus venit in Samariam.

CAPUT XXI.

Naboth ob negatam regi Achab vineam a falsis testibus iusto Jezabel accusatus lapidatur: quo facta, ipsi Achab ad occupandam vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab se humiliando evadit.

1 **P**ost verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth Jezrahelitarum, qui erat in Jezrahel, juxta palatium Achab regis Samariæ.

2 Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum oleum, quia vicina est, & prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est.

3 Cui respondit Naboth: proprius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.

4 Venit ergo Achab in domum suam indignans, & frendens super verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelitarum, dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et propiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem, & non comedit panem.

5 Ingressa est autem ad eum Jezabel uxor sua, dixitque ei: Quid est hoc, unde anima tua contristata est? & quare non comedis panem?

6 Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Jezrahelitarum, & dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.

7 Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus: Grandis auctoritatis es, & bene regis regnum Israel. Surge, & comede panem, & æquo animo esto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelitarum.

8 Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, & signavit eas annulo ejus, & misit ad majores natu & optimates, qui erant in civitate ejus, & habitabant cum Naboth.

9 Litterarum autem hæc erat sententia: Prædicate jejunium, & federe facite Naboth inter primos populi,

10 Et submitte duos viros filios Belial contra eum, & falsum testimonium dicant: Benedixit Deum & regem: & educite eum, & lapidate, sicque moriantur.

11 Fecerunt ergo cives majores natu & optimates, qui habitabant cum eo in urbe, sicut præceperat eis Jezabel, & sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos:

12 Prædicaverunt jejunium, & federe fecerunt Naboth inter primos populi.

13 Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos federe contra eum: at illi, fecerunt ut viri diaboli, dixerunt contra eum

testimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum & regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt.

14 Miseruntque ad Jezabel, dicentes: Lapidatus est Naboth, & mortuus est.

15 Factum est autem, cum audisset Jezabel lapidatum Naboth, & mortuum, locuta est ad Achab: Surge, & posside vineam Naboth Jezrahelitarum, qui noluit tibi acquiescere, & dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, sed mortuus est.

16 Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit, & descendebat in vineam Naboth Jezrahelitarum, ut possideret eam.

17 Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

18 Surge, & descende in occursum Achab regis Israel, qui est in Samaria: ecce ad vineam Naboth descendit, ut possideat eam:

19 Et loquetur ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidisti, insuper & possidisti. Et post hæc addes: Hæc dicit Dominus: † In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.

20 Et ait Achab ad Eliam: Num invenisti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini.

21 † Ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clausum, & ultimum in Israel.

22 Et dabo domum tuam sicut † domum Jeroboam filii Nabat, & sicut domum † Baasa filii Ahia: quia egisti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare fecisti Israel.

23 † Sed & de Jezabel locutus est Dominus, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel.

24 Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cæli.

25 Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini: concitavit enim eum Jezabel uxor sua,

26 Et abominabilis factus est, in tantum ut sequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel.

27 Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite.

28 Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

29 Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed † in diebus filii sui inferam malum domui ejus.

CAPUT XXII.

Achab & Josaphat reges, pseudoprophetarum vaticinio decepti, ad pugnam procedunt adversus Syros pro Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiso Achab, qui Michæam veram prophetantem carcere incluserat: impius Achab succedit filius impius Ochozias, pio autem Josaphat succedit impius filius Joram.

1 **T**ransierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam & Israel.

2 In anno autem tertio descendit Josaphat rex Juda ad regem Israel.

3 (Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignoratis quod nostra sit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?)

† Infra 22. 33.

† Infra 22. 38.

† 4. Reg. 9. 8.

† Supra 15. 29.

† Supra 16. 3.

† 4. Reg. 9. 26.

† 4. Reg. 9. 26.

3. Par. 18. 1.

4 Et ait ad Iosaphat: Veniesne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad?

5 Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ira & tu: populus meus, & populus tuus, unum sumus: & equites mei, equites tui. Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Quæres, oro te, hodie sermonem Domini.

6 Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt: Ascende, & dabit eam Dominus in manu regis.

7 Dixit autem Iosaphat: Non est hic propheta Domini quisquam, ut interrogemus per eum?

8 Et ait rex Israel ad Iosaphat: Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dominum: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Jemla. Cui Iosaphat ait: Ne loquaris ira rex.

9 Vocavit ergo rex Israel eum quemdam, & dixit ei: Festina adducere Michæam filium Jemla.

10 Rex autem Israel, & Iosaphat rex Juda, sedebant unusquisque in solio suo, vestiti cultu regio, in area juxta ostium portæ Samariæ, & universi prophetæ prophetabant in conspectu eorum.

11 Fecit quoque ibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam.

12 Omneque prophetæ similitur propheta-bant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, & vade prospere, & tradet Dominus in manus regis.

13 Nuntius vero, qui ierat ut vocaret Michæam, locutus est ad eum, dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno regi bona prædicant: si ergo sermo tuus similis eorum, & loquere bona.

14 Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia quocumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

15 Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, & vade prospere, & tradet eam Dominus in manus regis.

16 Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adjuro te, ut non loquaris mihi nisi quod verum est, in nomine Domini.

17 Et ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem: & ait Dominus: Non habent isti dominum: revertatur unusquisque in domum suam in pace.

18 (Dixit ergo rex Israel ad Iosaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum?)

19 Ille vero addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum caeli assistentem ei a dextris & a sinistris:

20 Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujusmodi, & alius alter.

21 Egredius est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus: In quo?

22 Et ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.

23 Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacium in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic sunt, & Dominus locutus est contra te malum.

24 Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michæam in maxillam, & dixit: Mene ergo dimisit Spiritus Domini, & locutus est tibi?

25 Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum, intra cubiculum ut abscondaris.

26 Et ait rex Israel: Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem civitatis, & apud Joas filium Amalech,

27 Et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis, & aqua angustiarum, donec revertar in pace.

28 Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.

29 Ascendit itaque rex Israel, & Iosaphat rex Juda, in Ramoth Galaad.

30 Dixit itaque rex Israel ad Iosaphat: Summe arma, & ingredere prælium, & induere vestibus tuis: porro rex Israel mutavit habitum suum, & ingressus est bellum.

31 Rex autem Syriæ præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem & majorem quempiam, nisi contra regem Israel solum.

32 Cum ergo vidissent principes curruum Iosaphat, suspicati sunt quod ipse esset rex Israel, & imperu facto pugnabant contra eum: & exclamavit Iosaphat.

33 Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex Israel, & cessaverunt ab eo.

34 Vir autem quidam tenedie arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israel inter pulmonem & stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, & ejice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum.

35 Commissum est ergo prælium in die illa, & rex Israel stabat in curru suo contra Syros, & mortuus est vespere: stuebat autem sanguis plagæ in sinum curru.

36 Et præco insonuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur in civitatem, & in terram suam.

37 Mortuus est autem rex, & perlatus est in Samariam: sepelieruntque regem in Samaria,

38 Et † laverunt curruum ejus in piscina Samariæ, & lixerunt canes sanguinem ejus, & habenas layerunt, juxta verbum Domini quod locutus fuerat.

39 Reliqua autem sermonum Achab, & universa que fecit, & domus eburnea quam edificavit, cunctarumque urlium quas extruxit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

40 Dormivit ergo Achab cum patribus suis, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

41 Iosaphat vero filius Aza regnare cepit super Judam anno quarto Achab regis Israel.

42 Triginta quoque annorum erat cum regnare cepisset, & viginti quoque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Azuba filia Salai.

43 Et ambulavit in omni via Aza patris sui, & non declinavit ex ea: fecitque quod rectum erat in conspectu Domini.

44 Verumtamen excessa non abstulit: adhuc enim populus sacrificabat, & adolebat incensum in excessis.

45 Pacemque habuit Iosaphat cum rege Israel.

46 Reliqua autem verborum Iosaphat, & opera ejus, que restit, & prælia, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

† Supra 21. 19.

47 Sed & reliquias effeminatorum, qui remanerant in diebus Aſa patris ejus, abſtulit de terra.

48 Nec erat tunc rex conſtitutus in Edom.

49 Rex vero Joſaphat fecerat claſſes in mari, quæ navigant in Ophir propter aurum: & ire non poterunt, quia contractæ ſunt in Aſongaber.

50 Tunc ait Ochozias filius Achab ad Joſaphat: Vadant ſervi mei cum ſervis tuis in navibus. Et noluit Joſaphat.

51 Dominavitque Joſaphat cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in civitate Da-

vid patris ſui: regnavitque Joram filius ejus pro eo.

52 Ochozias autem filius Achab regnare cœperat ſuper Iſrael in Samaria, anno ſexdecimo Joſaphat regis Juda, regnavitque ſuper Iſrael duobus annis.

53 Et fecit malum in conſpectu Domini, & ambulavit in via patris ſui & matris ſue, & in via Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

54 Servivit quoque Baal, & adoravit eum, & irritavit Dominum Deum Iſrael, juxta omnia quæ fecerat pater ejus.

LIBER REGUM QUARTUS, SECUNDUM HEBRÆOS MALACHIM SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Ochozias rex Iſrael ſuper agitudine ſua Beelzebub conſulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicatur: duos quinquagenarios principes ad Eliam miſſos ignis caeſpit devorat cum ipſorum mitribus, tertio principe ſua modeſtia ſervato, cum quo Elias ad Ochoziam deſcendit: cui mortuo ſuccedit frater Joram.

1 Ravaricatus eſt autem Moab in Iſrael, poſtquam mortuus eſt Achab.

2 Ceciditque Ochozias per cancellos cenaculi ſui, quod habebat in Samaria, & agrotavit: miſitque nuntios, dicens ad eos: Ite, conſulte Beelzebub deum Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hæc.

3 Angelus autem Domini locutus eſt ad Eliam Theſbiten, dicens: Surge, & ascende in occurſum nuntiorum regis Samariæ, & dices ad eos: Numquid non eſt Deus in Iſrael, ut eatis ad conſultandum Beelzebub deum Accaron?

4 Quam ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris. Et abiit Elias.

5 Reverſique ſunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reverſi eſtis?

6 At illi reſponderunt ei: Vir occurrit nobis, & dixit ad nos: Ite, & revertimini ad regem, qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Dominus: Numquid, quia non erat Deus in Iſrael, mittis ut conſulatur Beelzebub deus Accaron? Idcirco de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.

7 Qui dixit eis: Cujus figuræ & habitus eſt vir ille, qui occurrit vobis, & locutus eſt verba hæc?

8 At illi dixerunt: Vir piloſus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Theſbiten eſt.

9 Miſitque ad eum quinquagenarium prin-

cipem, & quinquaginta qui erant ſub eo. Qui aſcendit ad eum: ſedentique in vertice montis, ait: Homo Dei, rex præcepit ut deſcendas.

10 Reſpondensque Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de caelo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit itaque ignis de caelo, & devoravit eum, & quinquaginta qui erant cum eo.

11 Rurſumque miſit ad eum principem quinquagenarium alterum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus eſt illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Feſtina, deſcende.

12 Reſpondens Elias ait: Si homo Dei ego ſum, deſcendat ignis de caelo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit ergo ignis de caelo, & devoravit illum, & quinquaginta ejus.

13 Iterum miſit principem quinquagenarium tertium, & quinquaginta qui erant cum eo. Qui cum veniſſet, curvavit genua contra Eliam, & precatus eſt eum, & ait: Homo Dei, noli deſpicere animam meam, & animas ſervorum tuorum qui mecum ſunt.

14 Ecce deſcendit ignis de caelo, & devoravit duos principes quinquagenarios primos, & quinquagenos qui cum eis erant: ſed nunc obſecro ut miſerearis anime mee.

15 Locutus eſt autem angelus Domini ad Eliam, dicens: Deſcende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, & deſcendit cum eo ad regem.

16 Et locutus eſt ei: Hæc dicit Dominus: Quia miſiſti nuntios ad conſultandum Beelzebub deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in Iſrael, a quo poſſes interrogare ſermonem, ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.

17 Mortuus eſt ergo juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt Elias, & regnavit Joram frater ejus pro eo, anno ſecundo Joram filii Joſaphat regis Judæ: non enim habebat filium.

18 Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum Iſrael?

CAPUT II.

Elifeus individuus Elia comes, Jordanem; aqua Elia pallio divisa, cum illo transiit; Elia autem in calum igneo curru raptus, duplicem ejus spiritum accipit, ac pallio Elia rursus Jordanis aquas dividit, ac per sicum transiit. Elia quaesitus non invenitur: aqua Jericho ac terra sterilitas immisso per Elifeum sale sanantur, pueri 42 Elifeum irridentes ab usis lacerantur.

Factum est autem, cum levare vellet Dominus Eliam per turbinem in calum, ibant Elia & Elifeus de Galgalis.

2 Dixitque Elia ad Elifeum: Sede hic, quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Elifeus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel,

3 Egressi sunt filii prophetarum, qui erant in Bethel, ad Elifeum, & dixerunt ei: Numquid nosti quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Et ego novi: filie.

4 Dixit autem Elia ad Elifeum: Sede hic, quia Dominus misit me in Jericho. Et ille ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Jericho,

5 Accesserunt filii prophetarum, qui erant in Jericho, ad Elifeum, & dixerunt ei: Numquid nosti quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi: filie.

6 Dixit autem ei Elia: Sede hic, quia Dominus misit me usque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Jerunt igitur ambo pariter,

7 Et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, qui & steterunt e contra, longe: illi autem ambo itabant super Jordanem.

8 Tulitque Elia pallium suum, & involvit illud, & percussit aquas, quae divise sunt in utramque partem, & transierunt ambo per sicum.

9 Cumque transissent, Elia dixit ad Elifeum: Postula quod vis ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Elifeus: Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus.

10 Qui respondit: Rem difficilem postulasti: arcamen si videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petisti: si autem non videris, non erit.

11 Cumque pergerent, & incedentes sermoinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei dividerunt utrumque: & ascendit Elia per turbinem in calum,

12 Elifeus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga ejus. Et non vidit eum amplius: apprehenditque vestimenta sua, & scidit illa in duas partes.

13 Et levavit pallium Eliae, quod ceciderat ei: reversusque stetit super ripam Jordanis,

14 Et pallio Eliae, quod ceciderat ei, percussit aquas, & non sunt divise: & dixit: Ubi est Deus Eliae etiam nunc? Percussitque aquas, & divise sunt huc arque illuc, & transiit Elifeus.

15 Videntes autem filii prophetarum, qui erant in Jericho e contra dixerunt: Requievit spiritus Eliae super Elifeum. Et venientes in occursum ejus, adoraverunt eum prout in terram,

16 Dixeruntque illi: Ecce, cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt iter, & querere dominum tuum, ne forte tulerit eum spiritus Domini, & projecit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite mittere.

17 Coegeruntque eum, donec acquiescerent, & diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros: qui cum quaesissent tribus diebus, non invenerunt.

18 Et reversi sunt ad eum: at ille habitabat in Jericho; & dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Elifeum: Ecce habitatio civitatis hujus optima est, sicut tu ipse domine perficis: sed aquae pessimae sunt, & terra sterilis.

20 At ille ait: Afferite mihi vas novum, & mittite in illud sal. Quod cum attulissent,

21 Egressus ad fontem aquarum, misit in illud sal, & ait: Haec dixit Dominus: Sanavit aquas has, & non erit ultra in eis mors, neque sterilitas.

22 Sanatae sunt ergo aquae usque in diem hanc, juxta verbum Eliae, quod locutus est.

23 Ascendit autem inde in Bethel: cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, & illudabant ei, dicentes: Ascende calve, ascende calve.

24 Qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.

25 Abiit autem inde in montem Carmeli, & inde reversus est in Samariam.

CAPUT III.

Ob pravarium a rege Moab sedus quod cum rege Israel habebat, ascendunt adversus illum rex Israel, rex Juda, & rex Edom: quibus sui pene enectis Dominus per Elifeum aquam sine pluvia promittit, & victoriam de rege Moab, qui suo primogenito immolato ubi excidium ardet.

Ioram vero filius Achab regnavit super Israel in Samaria anno decimo octavo Josaphat regis Juda. Regnavitque duodecim annis.

2 Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus & mater: tulit enim statuas Baal, quas fecerat pater ejus.

3 Verumtamen in peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, adhaesit, nec recessit ab eis.

4 Forto Mesa rex Moab, nutriebat pecora multa, & solvebat regi Israel centum millia agnorum, & centum millia arietum, cum velleribus suis.

5 Cumque mortuus fuisset Achab, pravariatus est fordis, quod habebat cum rege Israel.

6 Egressus est igitur rex Joram in die illa de Samaria, & reconstitit universum Israel.

7 Misitque ad Josaphat regem Juda, dicens: Rex Moab recessit a me, veni mecum contra eum ad praelium. Qui respondit: Ascendam: qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus; & equi mei, equi tui.

8 Dixitque: Per quam viam ascendemus? At ille respondit: Per desertum Idumaeae.

9 Perrexerunt igitur, rex Israel, & rex Juda, & rex Edom, & circumierunt per viam septem dierum, nec erat aqua exercitui, & jumentis quae sequebantur eos.

10 Dixitque rex Israel: Heu heu heu, congregavit nos Dominus ares reges, ut tradere in manus Moab.

† Eccl.
48. 13.
1. Ma-
cha. 25.
58.

11 Et ait Iosaphat: Est ne hic propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israel: Est hic Elifeus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliae.

12 Et ait Iosaphat: Est apud eum sermo Domini. Descenditque ad eum rex Israel, & Iosaphat rex Iudae, & rex Edom.

13 Dixit autem Elifeus ad regem Israel: Quid mihi & tibi est? vade ad prophetas patris tui, & matris tuae. Et ait illi rex Israel: Quare congregavit Dominus tres reges hos, ut traderet eos in manus Moab?

14 Dixitque ad eum Elifeus: Vivit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quod si non vultum Iosaphat regis Iudae erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.

15 Nunc autem adducite mihi psalterem. Cumque caneret psalteres, facta est super eum manus Domini, & ait:

16 Haec dicit Dominus: Facite alveum torrentis huius fossas & fossas.

17 Haec enim dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam: & alveus iste replebitur aquis, & bibetis vos, & familiae vestrae, & iumenta vestra.

18 Parumque est hoc in conspectu Domini: insuper trader etiam Moab in manus vestras.

19 Et percutietis omnem civitatem munitam, & omnem urbem electam, & universum lignum fructiferum succideris, cunctosque fontes aquarum obturabitis, & omnem agrum egregium operietis lapidibus.

20 Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, & ecce, aquae veniebant per viam Edom, & repleta est terra aquis.

21 Universi autem Moabitarum, audientes quod ascendissent reges ut pugnarent aduersum eos, convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper, & steterunt in terminis.

22 Primoque mane surgentes, & orto iam sole eis aduerso aquarum, viderunt Moabitarum contra aquas rubras quasi sanguinem,

23 Dixeruntque: Sanguis gladii est: pugnaverunt reges contra se, & caesi sunt mutuo: nunc perge ad praedam Moab.

24 Perrexeruntque in castra Israel: porro consurgens Israel, percussit Moab: at illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicebant, & percusserunt Moab,

25 Et civitates destruxerunt: & omnem agrum optimum, mittentes singuli lapides, repleverunt: & universos fontes aquarum obturaverunt: & omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri rorum scilicet remanerent: & circumdata est civitas a fundibulariis, & magna ex parte percussa.

26 Quod cum vidisset rex Moab, prevaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educentes gladium, ut irruperent ad regem Ecom: & non potuerunt.

27 Arripiensque filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum: & facta est indignatio magna in Israel, statimque recesserunt ab eo, & reversi sunt in terram suam.

CAPUT IV.

Elifeus vidua debitis oppressa oleum impetrat quo solvat creditoribus; Sunamitidi hospita sua filium, quem postea mortuum suscitavit; farina quoque pulmento infusa, ipseus asserit amaritudinem, & paucis panibus multos satiat.

1 **M**ulier autem quaedam de uxoribus prophetarum clamabat ad Elifeum, dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, & tu

nostrum quia servus tuus fuit timens Dominum: & ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad servendum sibi.

2 Cui dixit Elifeus: Quid vis ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa respondit: Non habeo ancilla tua quidemquam in domo mea, nisi parum olei, quoungar.

3 Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non patice.

4 Et ingredere, & claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris tu, & filii tui: & mitte inde in omnia vasa haec: & cum plena fuerint, tolles.

5 Ivit itaque mulier, & clausit ostium super se, & super filios suos: illi offerebant vasa, & illa intundebat.

6 Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Asser mihi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo. Strerique oleum.

7 Venit autem illa, & indicavit homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum, & redde creditori tuo: tu autem, & filii tui vivite de reliquo.

8 Facta est autem quaedam dies, & transibat Elifeus per Sunam: erat autem ibi mulier magna, quae tenuerunt ut comederet panem: cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eam ut comederet panem.

9 Quae dixit ad virum suum: Animadverte quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter.

10 Faciamus ergo ei in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi.

11 Facta est ergo dies quadam, & veniens divertit in cenaculum, & requievit ibi.

12 Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitidem istam. Qui cum vocasset eam, & illa stetit coram eo,

13 Dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce, sedule in omnibus ministrasti nobis, quid vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, & vis ut loquar regi, sive principi militum? Quae respondit: In medio populi mei habito.

14 Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quaeras: filium enim non habet, & vir eius fenex est.

15 Praecipit itaque ut vocaret eam: quae cum vocata fuisset, & stetit ante ostium,

16 Dixit ad eam: In tempore isto, & in hac eadem hora, si vira comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli quaeso domine mi, vir Dei, noli mentiri ancilla tuae.

17 Et concepit mulier, & peperit filium, in tempore, & in hora eadem, qua dixerat Elifeus.

18 Crevit autem puer. Et cum esset quadam dies, & egressus esset ad patrem suum, ad messorum,

19 Ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, & duc eum ad matrem suam.

20 Qui cum tulisset, & duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem, & mortuus est.

21 Ascendit autem, & collocavit eum super lectulum hominis Dei, & clausit ostium: & egressa.

22 Vocavit virum suum, & ait: Mitte mecum, obsecro, unum de pueris, & asinum, ut excurram usque ad hominem Dei, & reverar.

23 Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt Calendae, neque Sabbatum. Quae respondit: Vadam:

24 Stravitque afinam, & præcepit puero: Mina, & propera, ne mihi moram facias in eundo: & hoc age quod præcipio tibi.

25 Profecta est igitur, & venit ad virum Dei in montem Carmeli: cumque vidisset eam vir Dei econtra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunanitis illa.

26 Vade ergo in occursum ejus, & dic ei: Rectene agitur circa te, & circa virum tuum, & circa filium tuum? Quæ respondit: Recte.

27 Cumque venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes ejus: & accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim ejus in amaritudine est, & Dominus celavit a me, & non indicavit mihi.

28 Quæ dixit illi: Numquid petivi filium a domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me?

29 Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: & si salutaverit te quispiam, non respondeas illi: & pones baculum meum super faciem pueri.

30 Porro mater pueri ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, & secutus est eam.

31 Giezi autem præcesserat ante eos, & posuerat baculum super faciem pueri, & non erat vox, neque sensus: reversusque est in occursum ejus, & nuntiavit ei, dicens: Non surrexit puer.

32 Ingressus est ergo Eliseus domum, & ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus:

33 Ingressusque clausit ostium super se, & super puerum: & oravit ad Dominum.

34 Et ascendit, & incubuit super puerum: posuitque os suum super os ejus, & oculos suos super oculos ejus, & manus suas super manus ejus: & incurvavit se super eum, & calefacta est caro pueri.

35 At ille reversus, deambulavit in domo, fenel huc atque illuc: & ascendit, & incubuit super eum: & oscitavit puer septies, aperuitque oculos.

36 At ille vocavit Giezi, & dixit ei: Voca Sunaniticem hanc. Quæ vocata, ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum.

37 Venit illa, & corruit ad pedes ejus, & adoravit super terram: tulitque filium suum, & egressa est.

38 Et Eliseus reversus est in Galgala. Erat autem fames in terra, & filii prophetarum habitabant coram eo: dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem, & coque pulmentum filii prophetarum.

39 Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes: invenitque quasi vitem silvestrem, & collegit ex ea colocynthidas agri, & implevit pallium suum, & reversus concidit in ollam pulmenti: nesciebat enim quid esset.

40 Infuderunt ergo focis, ut comederent: cumque gustassent de coctione, clamaverunt, dicentes: Mors in olla viri Dei. Et non poterunt comedere.

41 At ille, Asserte, inquit, farinam. Cumque tulissent, misit in ollam, & ait: Intunde turbæ, ut comedant. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.

42 Vir autem quidam venit de Baalsalisa deferens viro Dei panes primitivum, viginti panes hordeaceos, & frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat.

43 Responditque ei minister ejus: Quantum est hoc, ut apponam centum viris? Rursum

ille ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit Dominus: Comedent, & supererit.

44 Posuit itaque coram eis: qui comederunt, & superavit juxta verbum Domini.

CAPUT V.

Scidit rex Israel vestimenta sua quod iussisset rex Syria ut Naaman leprosum curaret; quem Eliseus septena in Jordane lotionem mundavit a lepra, qua Giezi propter munera mendacio extorita, ab Eliseo, spreto, perpetuo adhaesit.

1 Naaman princeps militiæ regis Syria, erat vir magnus apud dominum suum, & honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syria: erat autem vir fortis & dives, sed leprosus.

2 Porro de Syria egressi fuerant latronculi, & captivam duxerant de terra Israel puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman.

3 Quæ ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profecto curasset eum a lepra, quam habet.

4 Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, & nuntiavit ei, dicens: Sic & sic locuta est puella de terra Israel.

5 Dixitque ei rex Syria: Vade, & mittam litteras ad regem Israel. Qui cum profectus esset, & misisset secum decem talenta argenti, & sex millia aureos, & decem mutatoria vestimentorum,

6 Deulit litteras ad regem Israel, in hæc verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum a lepra sua.

7 Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua, & ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, & vivificare; quia iste misit ad me, ut cirem hominem a lepra sua? animadvertite, & videre quod occasiones querat adversum me.

8 Quod cum audisset Eliseus viri Dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti vestimenta tua? venit ad me, & sciat esse prophetam in Israel.

9 Venit ergo Naaman cum equis & carribus, & stetit ad ostium domus Elisei:

10 Misitque ad eum Eliseus nuntium, dicens: Vade, & lavare septies in Jordane, & recipiet sanitatem caro tua, acque mundaberis.

11 Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quod egredereur ad me, & stans invocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manum suam locum lepræ, & curaret me.

12 Numquid non meliores sunt Abana & Pharphar, fluvii Damasci, omnibus aquis Israel, ut laver in eis, & munder? Cum ergo verisset se, & abiret indignans,

13 Accesserunt ad eum servi sui, & locuti sunt ei: Pater, & si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras: quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis?

14 Descendit, & lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, & mundatus est.

15 Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, & stetit coram eo, & ait: Vere scio quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel. Obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo.

† Luc. 4. 27.

16 At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vinum faceret, penitus non acquievit.

17 Dixitque Naaman: Ut vis: sed, obsecro, concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultra servus tuus holocaustum aut victimam diis alienis, nisi Domino.

18 Hoc autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo, quando ingredietur dominus meus templum Remmon, ut adoret, & illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re.

19 Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terra tempore.

20 Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quae attulit: vivit Dominus, quia curram post eum, & accipiam ab eo aliquid.

21 Et secutus est Giezi post tergum Naaman: quem cum vidisset ille currentem ad se, desiluit de curru in occursum ejus, & ait: Recte sunt omnia?

22 Et ille ait: Recte: dominus meus misit me ad te, dicens: Modo venient ad me duo adolescentes de monte Ephraim, ex filiis prophetarum: da eis talentum argenti, & vestes mutatorias duplices.

23 Dixitque Naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, & duplicia vestimenta, & imposuit duobus pueris suis, qui & portaverunt coram eo.

24 Cumque venisset jam vesperi, tulit de manu eorum, & reposuit in domo, dimisitque viros, & abierunt.

25 Ipse autem ingressus, stetit coram domino suo. Et dixit Elifseus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus ququam.

26 At ille ait: Nonne cor meum in presenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, ut emas oliveta, & vineas, & oves, & boves, & servos, & ancillas.

27 Sed & lepra Naaman adhaerebit tibi, & femini tuo, usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAPUT VI.

Elifseus ferrum securis natam facit; regis Syria milites ducuntur quasi excacati in Samariam ab Elifse, quem ob regis sui secreta regi Israel patefacta capere nitentur; ac postmodum Syris obsidentibus Samariam, matres ob inedia filios suos comedunt, propter quod Elifseus a rege iubetur occidi.

1 **D**ixerunt autem filii prophetarum ad Elifseum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, angustus est nobis.

2 Eamus usque ad Jordanem, & tollant singuli de silva materias singulas, ut edificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.

3 Et ait unus ex illis: Veni ergo & tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam.

4 Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Jordanem, caedebat signa.

5 Accidit autem, ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam: exclamavitque ille, & ait: Heu heu heu domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam.

6 Dixit autem homo Dei: Ubi eccidit? At ille monstravit ei locum. Praecidit ergo lignum, & misit illuc: natavitque ferrum.

7 Et ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.

8 Rex autem Syria pugnabat contra Israel, consiliumque inivit cum servis suis, dicens: In loco illo & illo ponamus insidias.

9 Misit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens: Cave ne transeas in locum illum: quia ibi Syri in insidiis sunt.

10 Misit itaque rex Israel ad locum quem dixerat ei vir Dei, & praecupavit eum, & observavit se ibi non semel neque bis.

11 Conturbatumque est cor regis Syriae pro hac re: & convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit apud regem Israel?

12 Dixitque unus servorum ejus: Nequam domine mi rex, sed Elifseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba quaecumque locutus fueris in conclavi tuo.

13 Dixitque eis: Ite, & videte ubi fit: ut mittam, & capiam eum. Anunciaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.

14 Misit ergo illic equos & currus, & robur exercitus: qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem.

15 Confurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus vidit exercitum in circuitu civitatis, & equos & currus: nuntiavitque ei, dicens: Heu heu heu domine mi, quid faciemus?

16 At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quam cum illis.

17 Cumque orasset Elifseus, ait: Domine, aperi oculos huius, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce paens plenus equorum, & currum igneorum, in circuitu Elifsei.

18 Hostes vero descendunt ad eum: potero Elifseus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro, gentem hanc caecitate. Percussitque eos Dominus, ne viderent, juxta verbum Elifsei.

19 Dixit autem ad eos Elifseus: Non est haec via, neque ista est civitas: sequimini me, & ostendam vobis virum quem quaeritis. Duxit ergo eos in Samariam:

20 Cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Elifseus: Domine aperi oculos istorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, & viderunt se esse in medio Samariae.

21 Dixitque rex Israel ad Elifseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi?

22 Et ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio & arcu tuo, ut percutias, sed pone panem & aquam coram eis, ut comedant & bibant, & vadant ad dominum suum.

23 Appositaque est eis ciborum magna praeparatio, & comederunt & biberunt, & dimisit eos, abieruntque ad dominum suum, & ultra non venerunt latrones Syriae in terram Israel.

24 Factum est autem post haec, congregavit Benadad rex Syriae, universum exercitum suum, & ascendit, & obsidebat Samariam.

25 Factaque est fames magna in Samaria: & tandem obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoreis columbarum quinque argenteis.

26 Cumque rex Israel transfret per murum, mulier quaedam exclamavit ad eum, dicens: Salva me domine mi rex.

27 Qui ait: Non te salvat Dominus: unde te possum salvare: de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quae respondit:

5 Cumque ille narraret regi quo modo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cuius vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua, & pro agris suis. Dixitque Gezi: Domine mi rex, hæc est mulier, & hic est filius ejus, quem suscitavit Elifeus.

6 Et interrogavit rex mulierem: que narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia quæ sua sunt, & universos reditus agrorum, a die qua reliquit terram usque ad præsens.

7 Venit quoque Elifeus Damascum, & Benadad rex Syriæ agrotabat: nuntiaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc.

8 Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens: Si evadere poterō de infirmitate mea hæc?

9 Igitur Hazael in occursum ejus, habens secum munera, & omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cumque steteret coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te, dicens: Si sanari poterō de infirmitate mea hæc?

10 Dixitque ei Elifeus: Vade, dic ei: Sanaberis: porro ostendit mihi Dominus quia morietur.

11 Stetitque cum eo, & conturbatus est usque ad suffusionem vultus: flevitque vir Dei.

12 Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio quæ facturus sis filiis Israel mala. Civitates eorum municeas igne succendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum elides, & prægnantes divides.

13 Dixitque Hazael: Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Elifeus: Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ fore.

14 Qui cum recessisset ab Elifeo, venit ad dominum suum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Elifeus: At ille respondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem.

15 Cumque venisset dies altera, tulit stragulum, & infudit aquam, & expandit super faciem ejus: quo morituro, regnavit Hazael pro eo.

16 Anno quinto Joram filii Achab regis Israel, & Josaphat regis Juda, regnavit Joram filius Josaphat rex Juda.

17 † Triginta duorum annorum erat cum regnare cepisset, & octo annis regnavit in Jerusalem.

18 Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor ejus: & fecit quod malum est in conspectu Domini.

19 † Noluit autem Dominus disperdere Judam, propter David servum suum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam, & filius ejus cunctis diebus.

20 † In diebus ejus recessit Edom, ne esset sub Juda, & constituit sibi regem.

21 Venitque Joram Seira, & omnes currus cum eo: & surrexit nocte, percussitque Idamaeos, qui eum circumdederant, & principes curruum, populus autem fugit in tabernacula sua.

22 Recessit ergo Edom ne esset sub Juda, usque ad diem hanc. Tunc recessit & Lobna in tempore illo.

23 Reliqua autem sermōnum Joram, & universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24 Et dormivit Joram cum patribus suis, sepultusque est cum eis in civitate David, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

25 † Anno duodecimo Joram filii Achab regis Israel, regnavit Ochozias filius Joram regis Juda.

26 Viginti duorum annorum erat Ochozias cum regnare cepisset, & uno anno regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Israel.

27 Et ambulavit in viis domus Achab: & fecit quod malum est coram Domino, sicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

28 Abiit quoque cum Joram filio Achab, ad præliandum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad, & vulneraverunt Syri Joram:

29 Qui reversus est ut curaretur, in Jezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth, præliantem contra Hazael regem Syriæ. Porro Ochozias filius Joram rex Juda, descendit invisere Joram filium Achab in Jezrahel, quia agrotabat ibi.

CAPUT IX.

Jehu in regem Israel unctō per prophetam mandat Dominus, ut deleat domum Achab: occidit ergo Joram una cum Ochozias rege Juda, & corpus Jezabel a fenestra ipsius jussu præcipitata canes devorant, juxta Elia vaticinium.

1 Elifeus autem propheta vocavit unum de filiis propherarum, & ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hæc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad.

2 † Cumque veneris illuc, videbis Jehu filium Josaphat filii Namsi: & ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, & introduces in interius cubiculum.

3 Tenenque lenticulam olei, fundes super caput ejus, & dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. Aperiesque ostium, & fugies, & non tibi subsistes.

4 Abiit ergo adolescens puer propheta in Ramoth Galaad,

5 Et ingressus est illuc: ecce autem principes exercitus sedebant, & ait: Verbum mihi ad te, o princeps. Dixitque Jehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, o princeps.

6 Et surrexit & ingressus est cubiculum: at ille sudit oleum super caput ejus, & ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israel,

7 Et percutes domum Achab domini tui, & ulciscar sanguinem servorum meorum propherarum, & sanguinem omnium servorum Domini, de manu Jezabel.

8 † Perdamque omnem domum Achab: & interficiam de Achab minghamem ad parietem, & clausum & novissimum in Israel.

9 Et dabo domum Achab, sicut † domum Jeroboam filii Nabat, & sicut domum † Baasa filii Ahia.

10 Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Aperuiscque ostium, & fugie.

11 Jehu autem egressus est ad servos domini sui: qui dixerunt ei: Rectene sunt omnia? quid venit infans iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, & quid locutus sit.

12 At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc & hæc locutus est mihi, & ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel.

13 Festinaverunt itaque, & unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem tribunalis, & ceciderunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu.

† 2. Par. 11. 5.

† 1. Reg. 7. 16.

† 1. Par. 11. 8.

† 2. Par. 12. 1.

† 1. Reg. 19. 16.

† 1. Reg. 21. 21.

† 1. Reg. 16. 10. † 1. Reg. 16. 3.

14 Coniuravit ergo Jehu filius Josaphat filii Namii contra Joram: † porro Joram obfederal Ramoth Galaad, ipse & omnis Israel, contra Hazeal regem Syriæ:

15 Et reversus fuerat ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percussierat eum Syri, præliantem contra Hazeal regem Syriæ. Dixitque Jehu: Si placet vobis, nemo egrediantur profugus de civitate, ne vadat, & nuntiet in Jezrahel.

16 Et ascendit, & profectus est in Jezrahel: Joram enim agrotabat ibi, & Ochozias rex Juda descenderat ad visitandum Joram.

17 Igitur speculator qui stabat super turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis: & ait: Video ego globum. Dixitque Joram: Tolle currum, & mitte in occursum eorum, & dicat vadens: Rectene sunt omnia?

18 Abiit ergo, qui ascenderat currum, in occursum ejus, & ait: Hæc dicit rex: Facata ne sint omnia? Dixitque Jehu: Quid tibi & paci? traasi, & sequere me. Nuntiavit quoque speculator, dicens: Venit nuntius ad eos, & non revertitur.

19 Misit etiam currum equorum secundum: venitque ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Jehu: Quid tibi & paci? transi, & sequere me.

20 Nuntiavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, & non revertitur: est autem incessus quasi incessus Jehu filii Namii, præceps enim graditur.

21 Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus, & egressus est Joram rex Israel, & Ochozias rex Juda, singuli in curribus suis, egressisque sunt in occursum Jehu, & invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelitarum.

22 Cumque vidisset Joram Jehu, dixit: Pax est Jehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent.

23 Convertit autem Joram manum suam, & fugiens ait ad Ochoziam: Insidias Ochozia.

24 Porro Jehu tetendit arcum manu, & percussit Joram inter scapulas: & egressa est sagitta per cor ejus, statimque corruit in currum suo.

25 Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle, projice eum in agro Naboth Jezrahelitarum: memini enim quando ego & tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem hujus, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens:

26 † Si non pro sanguine Naboth, & pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & projice eum in agrum, juxta verbum Domini.

27 Ochozias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horci: persecutusque est eum Jehu, & ait: Etiam hunc percute in currum tuo: & percussit eum in arcu Gaver, qui est juxta Jebelam: qui fugit in Mageddo, & mortuus est ibi.

28 Et imposuerunt eum servi ejus super currum suum, & tulerunt in Jerusalem: sepeliveruntque eum in sepulchro cum patribus suis in civitate David.

29 Anno undecimo Joram filii Achab, regnavit Ochozias super Judam.

30 Venitque Jehu in Jezrahel. Porro Jezabel introitu ejus audito, depinxit oculos suos sibi, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram.

31 Ingredientem Jehu per portam, & ait: † Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum?

32 Levavitque Jehu faciem suam ad fenestram, & ait: Quæ est illa? & inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi.

33 At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum: & præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, & equorum ungula concuciverunt eam.

34 Cumque introgressus esset, ut comederet, bilibereque, ait: Ite, & videte maledictam illam, & sepelite eam: quia filia regis est.

35 Cumqueissent ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summas manus.

36 Reverterique nuntiaverunt ei. Et ait Jehu: † Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbireum, dicens: In agro Jezrahel comedent carnes carnes Jezabel, & Erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæcine est illa Jezabel?

CAPUT X.

Jehu 70 filios Achab & 42 fratres Ochozia necari jubet, totamque Achab progeniem delet, & omnes sacerdotes Baal callide convocatos occidit, exusta illius statera, & templo in cloacam versis: atamen in cultu vitulorum aureorum perseverat Jehu, ideo vehementer casus est Israel ab Hazeal: mortuus autem Jehu, succedit filius ejus Joachaz.

1 Erant autem Achab septuaginta filii in Samaria: scripsit ergo Jehu litteras, & misit in Samariam, ad opprimendas civitates, & ad majores natu, & ad nutritios Achab, dicens:

2 Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, & currus, & equos, & civitates firmas, & arma,

3 Eligite meliorem, & eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, & eum ponite super solum patris sui, & pugnate pro domo domini vestri.

4 Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non poterunt stare coram eo, & quo modo nos valebimus resistere?

5 Miserunt ergo præpositi domus, & præfecti civitatis, & majores natu, & nutritii, ad Jehu, dicentes: Servi tui sumus, quæcumque iusseris faciemus, nec constituemus nobis regem: quæcumque tibi placet fac.

6 Rescripsit autem eis litteras secundo, dicens: Si mei estis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, & venite ad me hæc eadem hora cras in Jezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri, apud optimates civitatis nutriebantur.

7 Cumque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophinis, & miserunt ad eum in Jezrahel.

8 Venit autem nuntius, & indicavit ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ usque mane.

9 Cumque diluxisset, egressus est, & stans dixit ad omnem populum: Justi estis: si ego conjuravi contra dominum meum, & interfeci eum, quis percussit omnes hos?

10 † Videte ergo nunc quoniam non occidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, & Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Elia.

11 Percussit igitur Jehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, & universos optimates ejus, & notos, & sacerdotes, donec non remaneret ex eo reliquæ.

12 Et surrexit, & venit in Samariam: cum-
que venisset ad Cameram pastorum in via,
13 Invenit fratres Ochozia regis Iuda, di-
xitque ad eos: Quinam estis vos? Qui re-
ponderunt: Fratres Ochozias sumus, & de-
scendimus ad saluandos filios regis, & filios
regine.

14 Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos
cum comprehendissent vivos, jugularunt eos
in cisterna juxta Cameram, quadraginta duos
vivos, & non reliquit eis quemquam.

15 Cumque abisset inde, invenit Jonadab
filium Rechab in occursum sibi, & benedixit
ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum
rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Et
ait Jonadab: Est. Si est, inquit, da manum
tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille le-
vavit eum ad se in currum:

16 Dixitque ad eum: Veni mecum, & vide
zelum meum pro Domino. Et impositum in
curru suo,

17 Dixit in Samariam. Et percussit omnes
qui reliqui fuerant de Achab in Samaria us-
que ad unum, juxta verbum Domini quod lo-
cutus est per Eliam.

18 Congregavit ergo Jehu omnem popu-
lum, & dixit ad eos: Achab coluit Baal pa-
rum, ego autem colam eum amplius.

19 Nunc igitur omnes prophetas Baal, &
universos servos ejus, & cunctos sacerdotes
ipsius, vocare ad me: nullus sit qui non ven-
iat, sacrificium enim grande est mihi Baal:
quicumque defuerit, non vivet. Porro Jehu fa-
ciebat hoc insidiosè, ut disperderet cultores Baal.

20 Et dixit: Sanctificate diem sollempnem
Baal. Vocavitque,

21 Et misit in universos terminos Israel, &
venerunt cuncti servi Baal: non fuit residuus
ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi
sunt templum Baal: & repleta est domus
Baal, a summo usque ad summum.

22 Dixitque his qui erant super vestes: Pro-
ferre vestimenta universis servis Baal. Et pro-
tulērunt eis vestes.

23 Ingressusque Jehu, & Jonadab filius Re-
chab, templum Baal, ait cultoribus Baal:
Perquirite, & videte, ne quis forte vobiscum
sit de servis Domini, sed ut sint servi Baal
soli.

24 Ingressi sunt igitur ut facerent victimas
& holocausta: Jehu autem preparaverat sibi
foris octoginta viros, & dixerat eis: Quicum-
que fugerit de hominibus his, quos ego addu-
xero in manus vestras, anima ejus erit pro
anima illius.

25 Factum est autem, cum completum esset
holocaustum, præcepit Jehu militibus & duci-
bus suis: Inredimini, & percute eos; nul-
lus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii,
& projecerunt milites & duces: & ierunt in
civitatem templi Baal,

26 Et protulerunt statuum de fano Baal, &
combusserunt,

27 Et comminuerunt eam. Destruerunt quo-
que adem Baal, & fecerunt pro ea latrinas
usque in diem hanc.

28 Delevit itaque Jehu Baal de Israel:

29 Verumtamen a peccatis Jeroboam filii
Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit,
nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Be-
thel, & in Dan.

30 Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia stu-
diosè egisti quod rectum erat, & placebat in
oculis meis, & omnia que erant in corde meo
fecisti contra domum Achab: fili tu usque
ad quartam generationem sedebunt super
thronum Israel.

31 Porro Jehu non custodivit ut ambularet

in lege Domini Dei Israel in toto corde suo:
non enim recessit a peccatis Jeroboam, qui
peccare fecerat Israel.

32 In diebus illis cepit Dominus tædere su-
per Israel: percussitque eos Hazael in univer-
sis finibus Israel,

33 A Jordane contra orientalem plagam,
omnem terram Galaad, & Gad, & Ruben,
& Manasse, ab Arnoer, quæ est super torren-
tem Arnon, & Galaad, & Basan.

34 Reliqua autem verborum Jehu, & uni-
versa quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regum
Israel?

35 Et dormivit Jehu cum patribus suis, se-
pelieruntque eum in Samaria: & regnavit Joa-
chaz filius ejus pro eo.

36 Dies autem, quos regnavit Jehu super
Israel, viginti & octo anni sunt, in Samaria.

CAPUT XI.

*Athalia, audita filii morte, omne semen re-
gium, præter Joas, ferro extinguit, & re-
gnum sibi usurpat; sed precipiente Jojada
sacerdote occiditur, & Joas rex Juda consti-
tuitur, destructis aris & imaginibus Baal.*

1 **A**thalia vero mater Ochozia, videns mor-
tuum filium suum, surrexit, & inter-
fecit omne semen regium.

2 Tollens autem Jojada filia regis Joram,
& soror Ochozia, Joas filium Ochozia, furata
est eum de medio filiorum regis qui interfi-
ciebantur, & nutrice ejus, de triclinio: &
abscudit eum a facie Athaliae, ut non inter-
ficeretur,

3 Eratque cum ea sex annis clam in domo
Domini: porro Athalia regnavit super ter-
ram.

4 Anno autem septimo misit Jojada, &
assumens centuriones & milites, introduxit
ad se in templum Domini, pepitque cum
eis fœdus: & adjurans eos in domo Domini,
ostendit eis filium regi:

5 Et præcepit illis, dicens: Iste est sermo,
quem facere debetis:

6 Tertia pars vestrum introat sabbato, &
observet excubias domus regis. Tertia au-
tem pars sit ad portam Sur: & tertia pars sit
ad portam, quæ est post habitaculum scu-
ratorum: & custodietis excubias domus
Messæ.

7 Duæ vero partes vobis, omnes egredien-
tes sabbato, custodiant excubias domus Domi-
ni circa regem.

8 Et vallabitis eum, habentes arma in ma-
nibus vestris: si quis autem ingressus fuerit
septem templi, interficiatur: erisique cum
rege introeunte & egrediente.

9 Et fecerunt centuriones, juxta omnia quæ
præceperat eis Jojada sacerdos, & assumentes
singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbato,
cum his qui egrediebantur sabbato, vene-
runt ad Joadam sacerdotem.

10 Qui dedit eis hastas, & arma regis Da-
vid, quæ erant in domo Domini.

11 Et steterunt singuli habentes arma in
manu sua, a parte templi dextera, usque
ad partem sinistram altaris & adis, circum
regem.

12 Produxitque filium regis, & posuit su-
per eum diadema, & testimonium: fecerunt-
que eum regem, & unxerunt: & plaudentes
manu, dixerunt: Vivat rex.

13 Audivit autem Athalia vocem populi cur-
rentis: & ingressa ad turbas in templum Do-
mini,

† Reg.
16. 31.

2. Par.

22. 17.

† 1. Par.

23. 1.

† Infra
15. 22.

14 Vidit regem stantem super tribunal iuxta morem, & cantores & tubas prope eum, omnemque populum terræ lætantem, & canentem tubis: & scidit vestimenta sua, clamavitque: Conjuratio, conjuratio.

15 Præcepit autem Jojada centurionibus, qui erant super exercitum, & ait eis: Educite eam extra septa templi, & quicumque eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini.

16 Imposueruntque ei manus, & impegerunt eam per viam introitus eorum, juxta palatium, & intersecta est ibi.

17 Repigit ergo Jojada fœdus inter Dominum, & inter regem, & inter populum, ut esset populus Domini, & inter regem & populum.

18 Ingressusque est omnis populus terræ templum Baal, & destruxerunt aras ejus, & imagines contriverunt valide: Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in domo Domini.

19 Tulitque centuriones, & Cerethi & Phelethi legiones, & omnem populum terræ, deduxeruntque regem Je domo Domini: & venerunt per viam portæ scutariorum in palatium, & sedit super thronum regum.

20 Lætatusque est omnis populus terræ, & civitas conquevit: Athaha autem occisa est gladio in domo regis.

21 Septemque annorum erat Joas, cum regnare cepisset.

CAPUT XII.

Joas gazophylacii pecuniam ad sartatella templi instauranda expendit: Hazaeli autem regi Syria bellum contra Jerusalem paranti mittit omnes templi & palatii thesauros, tandemque a servis suis occiditur, cui succedit filius ejus Amasias.

1 Anno septimo Jehu, regnavit Joas: & quadraginta annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Sebia de Bersabee.

2 Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada sacerdos.

3 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat in excelsis incensum.

4 Dixitque Joas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit in templum Domini a præterentibus, quæ offerretur pro pretio animæ, & quam sponte & arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini:

5 Accipiant illam sacerdotes juxta ordinem suum, & instaurant sartatecta domus, siquid necessarium viderint instauracione.

6 Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas, non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi.

7 Vocavitque rex Joas Jojadam pontificem & sacerdotes, dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum, sed ad instauracionem templi reddite eam.

8 Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, & instaurare sartatecta domus.

9 Et tulit Jojada pontifex gazophylacium suum, aperuitque foramen desuper, & posuit illud juxta altare ad dextram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ deferabatur ad templum Domini.

10 Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis, & pontifex, effundebantque & numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini:

11 Et dabant eam juxta numerum atque mensuram, in manu eorum qui præerant cæmentariis domus Domini: qui impendebant eam in fabricis lignorum, & in cæmentariis illis, qui operabantur in domo Domini.

12 Et sartatecta faciebant: & in illis, qui cadebant saxa, & ut emerent ligna, & lapides, qui excidiebantur, ita ut impleteret instauratio domus Domini, in universis quæ indigebant expensa ad municiam domum.

13 Verumtamen non fiebat ex eadem pecunia hydris templi Domini, & fusciculæ, & thuribula, & tulsæ, & omne vas aureum & argenteum, de pecunia quæ inferabatur in templum Domini.

14 Illis enim qui faciebant opus, dabatur ut instauraretur templum Domini:

15 Et non fiebat ratio illi hominibus, qui accipiebant pecuniam ut distribuissent eam artificibus, sed in fide tractabant eam.

16 Pecuniam vero pro delicto, & pecuniam pro peccatis, non inferabant in templum Domini, quia sacerdotum erat.

17 Tunc ascendit Hazael rex Syriæ, & pugnavit contra Geth, cepitque eam: & direxit faciem suam ut ascenderet in Jerusalem.

18 Quam ob rem tulit Joas rex Juda omnia sanctificata, quæ consecraverant Josaphat & Joram & Ochozias, parres ejus reges Juda, & quæ ipse obrulerat: & universum argentum, quod inventi potuit in thesauris templi Domini, & in palatio regis: misitque Hazaeli regi Syriæ, & recessit ab Jerusalem.

19 Reliqua autem sermonum Joas, & universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Juda?

20 Surrexerunt autem servi ejus, & conjuraverunt inter se, percuissentque Joas in Domo Mello in descensu Sella.

21 Josachar namque filius Semaath, & Jozabad filius Sumer, servi ejus, percuissent eum, & mortuus est: & sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David, regnavitque Amasias filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

Joachaz rex Israel propter peccata sua gravissime afflitus a rege Syria, conversus ad Dominum liberatur: cui mortuus succedit filius Joas, qui juxta Elisei morientis vaticinium Syros devicit: mortui autem Elisei sepulchro injectus quidam mortuus suscitatur.

1 Anno vigesimo tertio Joas filii Ochozias regis Juda, regnavit Joachaz filius Jehu super Israel in Samaria decem & septem annis.

2 Et fecit malum coram Domino, secutusque est peccata Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, & non declinavit ab eis.

3 Iratusque est furor Domini contra Israel, & tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, & in manu Benadad filii Hazael, cunctis diebus.

4 Deprecatus est autem Joachaz faciem Domini, & audivit eum Dominus: vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syriæ:

5 Et dedit Dominus salvatorem Israeli, & liberatus est de manu regis Syriæ: habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis sicut heri & nudius tertius.

6 Verumtamen non recesserunt a peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaverunt: siquidem & Iuvis permansit in Samaria.

7 Et non sunt derelicti Joachaz de populo nisi quinquaginta equites, & decem currus, & decem millia pedum: interfecerat enim eos rex Syriae, & redegerat quasi pulverem in tritura area.

8 Reliqua autem sermonum Joachaz, & universa quae fecit, & fortitudo ejus, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

9 Dormivitque Joachaz cum patribus suis, & sepelierunt eum in Samaria: regnavitque Joas filius ejus pro eo.

10 Anno trigesimo septimo Joas regis Juda, regnavit Joas filius Joachaz super Israel in Samaria sedecim annis.

11 Et fecit quod malum est in conspectu Domini: non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulavit.

12 Reliqua autem sermonum Joas, & universa quae fecit, & fortitudo ejus, quomodo pugnaverit contra Amasiam regem Juda, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

13 Et dormivit Joas cum patribus suis: Jeroboam autem fuit super solium ejus. Porro Joas sepultus est in Samaria cum regibus Israel.

14 Eliseus autem agrotabat infirmitate, quia & mortuus est: descenditque ad eum Joas rex Israel, & flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga ejus.

15 Et ait illi Eliseus: Asser arcum, & sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum, & sagittas,

16 Dixit ad regem Israel: Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus manus suas manibus regis,

17 Et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus: Jace sagittam. Et jecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutaris Domini, & sagitta salutaris contra Syriam: percutiesque in Aphec, donec consummas eam.

18 Et ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei: Percute jaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, & steterisset,

19 Iratus est vir Dei contra eum, & ait: Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.

20 Mortuus est ergo Eliseus, & sepelierunt eum. Larunculi autem de Moab venerunt in terram in ipso anno.

21 † Quidam autem sepelientes hominem, viderunt larunculos, & projecerunt eadaver in sepulchro Elisei. Quod cum retulisset ossa Elisei, revixit homo, & stetit super pedes suos.

22 Igitur Hazael rex Syriae afflixit Israel cunctis diebus Joachaz:

23 Et miserus est Dominus eorum, & reversus est ad eos propter pactum suum, quod habebat cum Abraham, & Isaac, & Jacob: & noluit disperdere eos, neque projicere penitus, usque in praesens tempus.

24 Mortuus est autem Hazael rex Syriae, & regnavit Benadad filius ejus pro eo.

25 Porro Joas filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael, quas tulerat de manu Joachaz patris sui jure prelii, tribus vicibus percussit eum Joas, & reddidit civitates Israel.

CAPUT XIV.

Amasias interfecit occisoribus patris sui Joas, percussit Edom: sed haec victoria factus clarior, provocans ad bellum Joas regem Israel, ab eo captus, & Jerusalem diripitur: at Joas regi Israel succedit filius Jeroboam, qui ab angustiis liberat Israel, cui succedit filius Zacharias: porro facta conjuratio adversus Amasiam regem Juda a suis occiditur, cui succedit filius Azarias impius.

1 IN anno secundo Joas filii Joachaz regis Israel, regnavit Amasias filius Joas regis Juda.

2 † Viginti quinque annorum erat cum regnare coepisset: viginti autem & novem annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Joadan de Jerusalem.

3 Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus. Juxta omnia, quae fecit Joas pater suus, fecit:

4 Nisi hoc tantum, quod excessa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat incensum in excelsis.

5 Cumque obrinuisset regnum, percussit servos suos, qui interfecerant regem patrem suum:

6 Filios autem eorum qui occiderant, non occidit, juxta quod scriptum est in libro legis Moysi, sicut praecipit Dominus, dicens: † Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: sed unusquisque in peccato suo morietur.

7 Ipse percussit Edom in valle Salinarum decem milia, & apprehendit petram in praedio, vocavitque nomen ejus Jecthel, usque in praesentem diem.

8 Tunc misit Amasias nuntios ad Joas filium Joachaz, filii Jehu regis Israel, dicens: Veni, & videamus nos.

9 Remisitque Joas rex Israel ad Amasiam regem Juda, dicens: Carduus Libani misit ad cedrum quia est in Libano, dicens: Da filium tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestiae salus, quae sunt in Libano, & conculcaverunt carduum.

10 Percutens invaluit super Edom, & sublevavit re cor tuum: contentus esto gloria, & sede in domo tua: quare provocas malum, ut cadas tu & Judas tecum?

11 Et non acquievit Amasias: ascenditque Joas rex Israel, & viderunt se, ipse & Amasias rex Juda, in Bethsames oppido Judae.

12 Percussitque est Juda coram Israel, & fugerunt unusquisque in tabernacula sua.

13 Amasiam vero regem Juda, filium Joas filii Ochoziae, cepit Joas rex Israel in Bethsames, & adduxit eum in Jerusalem: & interrupit murum Jerusalem, a porta Ephraim usque ad portam anguli, quadrangentis cubitis.

14 Tulitque omne aurum, & argentum, & universa vasa, quae inventa sunt in domo Domini, & in thesauris regis, & obsoles, & reversus est in Samariam.

15 Reliqua autem verborum Joas quae fecit, & fortitudo ejus quae pugnavit contra Amasiam regem Juda, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

16 Dormivitque Joas cum patribus suis, & sepultus est in Samaria cum regibus Israel: & regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.

17 Vixit autem Amasias, filius Joas, rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz regis Israel, quindecim annis.

† 1. Pr.
25. 11

† Deut.
24. 16.
Ezech.
18. 20.

† Eccl.
8. 14.

18 Reliqua autem sermonum Amasiae, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

19 Factaque est contra eum conjuratio in Jerusalem: at ille fugit in Lachis. Miseruntque post eum in Lachis, & interfecerunt eum ibi.

20 Et asportaverunt in equis, sepultusque est in Jerusalem cum patribus suis in civitate David.

† 2. Par. 26. 1. 21 + Tulit autem universus populus Juda Azariam annos natum sedecim, & constituerunt eum regem pro patre ejus Amasia.

22 Ipse edificavit Aeth, & restituit eam Juda; postquam dormivit rex cum patribus suis.

23 Anno quintodecimo Amasiae filii Joas regis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis Israel in Samaria, quadraginta & uno anno:

24 Et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

25 Ipse restituit terminos Israel, ab introitu Emath, usque ad mare solitudinis, juxta sermonem Domini Dei Israel, quem locutus est pro servum suum + Jonam filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quae est in Opher.

26 Vidit enim Dominus afflictionem Israel amaram nimis, & quod consumpti essent usque ad clausos carcere, & extremos, & non esset qui auxiliarentur Israeli.

27 Nec locutus est Dominus ut deleter nomen Israel de sub caelo, sed salvavit eos in manu Jeroboam filii Joas.

18 Reliqua autem sermonum Jeroboam, & universa quae fecit, & fortitudo ejus qua praestavit est, & quomodo restituit Damascus & Emath Judae in Israel, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

29 Dormivitque Jeroboam cum patribus suis regibus Israel, & regnavit Zacharias filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Azaria leproso succedit filius Joathan in Juda: Zacharia autem in Israel succedit Sellum, & huic Manahem qui fit tributarius regi Assyriorum, & huic Phaceja, & huic Phacee: cuius temporibus Theglathbalasar devitavit magnam partem Israelitarum transiit in Assyrios: huic succedit Osee: in Juda autem mortuo Joathan succedit filius Ahas.

1 Anno vigesimo septimo Jeroboam regis Israel, regnavit Azarias filius Amasiae regis Juda.

2 Sedecim annorum erat cum regnare coepisset, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

3 Fecitque quod erat placitum coram Domino, juxta omnia quae fecit Amasiae pater ejus.

4 Verumtamen excelsa non est demolitus: adhuc populus sacrificabat, & adolebat incensum in excelsis.

† 1. Par. 26. 21. 5 + Percussit autem Dominus regem, & fuit leprosus usque in diem mortis suae, & habitabat in domo libera seorsum: Joathan vero filius regis gubernabat palatium, & judicabat populum terrae.

6 Reliqua autem sermonum Azariae, & universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

7 Et dormivit Azarias cum patribus suis: sepelieruntque eum cum majoribus suis in civitate David, & regnavit Joathan filius ejus pro eo.

8 Anno trigesimo octavo Azariae regis Juda, regnavit Zacharias filius Jeroboam super Israel in Samaria sex mensibus:

9 Et fecit quod malum est coram Domino, sicut fecerant patres ejus: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

10 Conjuravit autem contra eum Sellum filius Jabes: percussitque eum palam, & interfecit, regnavitque pro eo.

11 Reliqua autem verborum Zachariae, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

12 + Ille est sermo Domini, quem locutus est ad Jehu, dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. Factumque est ita.

13 Sellum filius Jabes regnavit trigesimo nono anno Azariae regis Juda: regnavit autem uno mense in Samaria.

14 Et ascendit Manahem filius Gadi de Thersa: venitque in Samariam, & percussit Sellum filium Jabes in Samaria, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

15 Reliqua autem verborum Sellum, & conjuratio ejus, per quam tetendit insidias, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

16 Tunc percussit Manahem Thapfam, & omnes qui erant in ea, & terminos ejus de Thersa: noherant enim aperire ei: & interfecit omnes praegnantem ejus, & scidit eas.

17 Anno trigesimo nono Azariae regis Juda, regnavit Manahem filius Gadi super Israel decem annis in Samaria.

18 Fecitque quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel cunctis diebus ejus.

19 Veniebat Phil rex Assyriorum in terram, & dabat Manahem Phil mille talenta argenti, ut esset ei in auxilium, & firmaret regnum ejus.

20 Indixitque Manahem argentum super Israel cunctis potentibus & divitibus, ut daret regi Assyriorum, quinquaginta scielos argenti per singulos: reversusque est rex Assyriorum, & non est moratus in terra.

21 Reliqua autem sermonum Manahem, & universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

22 Et dormivit Manahem cum patribus suis: regnavitque Phaceja filius ejus pro eo.

23 Anno quinquagesimo Azariae regis Juda, regnavit Phaceja filius Manahem super Israel in Samaria biennio:

24 Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

25 Conjuravit autem adversus eum Phacee filius Romelae, dux ejus, & percussit eum in Samaria in turre domus regiae, juxta Argob, & juxta Arie, & cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

26 Reliqua autem sermonum Phaceja, & universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

27 Anno quinquagesimo secundo Azariae regis Juda, regnavit Phacee filius Romelae super Israel in Samaria viginti annis.

28 Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

29 In diebus Phacee regis Israel venit Theglathphalasar rex Assur, & cepit Ajon, & Abel Domum, Maacha & Janoe, & Cedee, & Afor, & Galaad, & Galisaram, & universam terram Nephthali: & transtulit eos in Assyrios.

30 Conjuravit autem, & tetendit insidias Osee filius Ela contra Phacee filium Romelie, & percussit eum, & interfecit: regnavitque pro eo vigesimo anno Joatham filii Ozia.

31 Reliqua autem sermonum Phacee, & universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

32 † Anno secundo Phacee, filii Romelie regis Israel, regnavit Joatham filius Ozia regis Juda.

33 Viginti quinque annorum erat cum regnare coepisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jerusa, filia Sadoc.

34 Fecitque quod erat placitum coram Domino: juxta omnia quae fecerat Ozias pater suus, operatus est.

35 Veruntamen excelsa non abstulit: adhuc populus immolabatur, & adolebat incensum in excelsis: ipse aedificavit portam domus Domini sublimissimam.

36 Reliqua autem sermonum Joatham, & universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

37 In diebus illis cepit Dominus mittere in Judam, Rasin regem Syriae, & Phacee filium Romelie.

38 Et dormivit Joatham cum patribus suis, sepultusque est cum eis in civitate David patris sui, & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XVI.

Achaz filium suum per ignem consecrat idolis, regibus quoque Israel & Syria Jerusalem obsidentibus, auxilium a rege Assyriorum missi muneribus obtinet: in cujus gratiam ablato Dei cultu diis Assyriorum sacrificat: cui succedit pius filius Ezechias.

1 Anno decimo septimo Phacee filii Romelie, regnavit Achaz filius Joatham regis Juda.

2 † Viginti annorum erat Achaz cum regnare coepisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem: non fecit quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater ejus.

3 Sed ambulavit in via regum Israel: insuper & filium suum consecravit, transfrens per ignem secundum idola gentium: quae dissipavit Dominus coram filiis Israel.

4 Immolabat quoque victimas, & adolebat incensum in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso.

5 † Tunc ascendit Rasin Rex Syriae, & Phacee filius Romelie rex Israel, in Jerusalem ad praeliandum: cumque obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum.

6 In tempore illo restituit Rasin rex Syriae, Ailam Syriae, & eiecit Judaeos de Aila: & Idumaei venerunt in Ailam, & habitaverunt ibi usque in diem hanc.

7 Misit autem Achaz nuntios ad Theglathphalasar regem Assyriorum, dicens: Servus tuus, & filius tuus ego sum: ascende, & salvum me fac de manu regis Syriae, & de manu regis Israel, qui consurrexerunt adversum me.

8 Et cum collegisset argentum & aurum, quod inveniri potuit in domo Domini, & in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera.

9 Qui & acquievit voluntati ejus: ascendit enim rex Assyriorum in Damascum, & vastavit eam: & transtulit habitatores ejus Cyrenem, Rasin autem interfecit.

10 Perrexit itaque rex Achaz in occursum Theglathphalasar regi Assyriorum in Damascum: cumque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Uriam sacerdotem exemplar ejus, & similitudinem juxta omne opus ejus.

11 Extruxitque Urias sacerdos altare: juxta omnia quae praeceperat rex Achaz de Damasco, ita fecit sacerdos Urias, donec veniret rex Achaz de Damasco.

12 Cumque venisset rex de Damasco, vidit altare, & veneratus est illud: ascenditque & immolavit holocausta, & sacrificium fumum,

13 Et libavit libamina, & fudit sanguinem pacificorum, quae obulerat super altare.

14 Porro altare aereum, quod erat coram Domino, transtulit de facie templi, & de loco altaris, & de loco templi Domini: posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem.

15 Praecipit quoque rex Achaz Uriae sacerdoti, dicens: Super altare majus offer holocaustum matutinum, & sacrificium vespertinum, & holocaustum regis, & sacrificium ejus, & holocaustum universi populi terrae, & sacrificia eorum, & libamina eorum: & omnem sanguinem holocausti, & universum sanguinem victimae super illud effundes: altare vero aereum erit paratum ad voluntatem meam.

16 Fecit igitur Urias sacerdos juxta omnia quae praeceperat rex Achaz.

17 Tulit autem rex Achaz caelatas bases, & luterem, qui erat desuper, & mare deposuit de bobus aereis, qui sustentabant illud, & posuit super pavimentum stratum lapide.

18 Misit quoque Sabbati, quod aedificaverat in templo, & ingressum regis exterius convertit in templum Domini, propter regem Assyriorum.

19 Reliqua autem verborum Achaz, quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

20 Dormivitque Achaz cum patribus suis, & sepultus est cum eis in civitate David, & regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XVII.

Post multa filiorum Israel, quae commemorantur, facinora, Salmanasar sub Osee recusante antiquum Assyrio pendere tributum, transfert Israel in Assyrios: & quia Assyrii in Samariam missi cultum Dei ignorantes devorabantur a leonibus, mittitur eis sacerdos Israeliticus qui ipso instituat: sicque factum est, ut & Deo & idolis servirent.

1 Anno duodecimo Achaz regis Juda, regnavit Osee filius Ela in Samaria super Israel novem annis.

2 Peticitque malum coram Domino: sed non sicut reges Israel, qui ante eum fuerant.

3 † Contra hunc ascendit Salmanasar rex Assyriorum, & factus est ei Osee servus, reddebaturque illi tributa.

4 Cumque deprehendisset rex Assyriorum Osee, quod rebellare nitens misisset nuntios ad Sui regem Aegypti, non praestaret tributa regi Assyriorum, sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, & vincula misit in carcerem.

† 2. Par.
17. 1.

† 2. Par.
16. 1.

† Esai.
7. 1.

† Infra
2. 9.
Tr. b. 1.
2.

5 Pervagatusque est omnem terram : & ascendens Samariam, obsecit eam tribus annis.

6 † Anno autem nono Osee, cepit rex Assyriorum Samariam, & transtulit Israel in Assyrios: posuitque eos in Hala, & in Habor, juxta fluvium Gozan, in civitatibus Mesorum.

7 Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo, qui eduxerat eos de terra Aegypti, de manu Pharaonis regis Aegypti, coluerunt deos alienos.

8 Et ambulaverunt juxta ritum gentium, quas consumpserat Dominus in conspectu filiorum Israel, & regum Israel, quia similiter fecerant.

9 Et offenderunt filii Israel verbis non rectis Dominum Deum suum: & edificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis, a Turre custodum usque ad Civitatem munitam.

10 Feceruntque sibi statuas, & lucos, in omni colle sublimi, & subter omne lignum nemorosum:

11 Et adolebant ibi incensum super aras in morem gentium, quas transtulerat Dominus a facie eorum: feceruntque verba pessima iritantes Dominum.

12 Et coluerunt immunditias, de quibus praecepit eis Dominus ne facerent verbum hoc.

13 Et restitutus est Dominus in Israel & in Juda, per manum omnium Prophetarum & Videntium, dicens: † Revertimini a viis vestris pessimis, & custodite praecepta mea, & ceremonias, juxta omnem legem quam praecepi patribus vestris: & sicut misi ad vos in manu servorum meorum Prophetarum.

14 Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam juxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo.

15 Et abjecerunt legitima ejus, & pactum, quod pepigit cum patribus eorum, & testificationes, quibus contestatus est eos: secuti que sunt vanitates, & vane egerunt, & securi sunt gentes, quae erant per circuitum eorum, super quibus praeceperat Dominus eis, ut non facerent sicut illa faciebant.

16 Et dereliquerunt omnia praecepta Domini Dei sui: feceruntque sibi consiliales duos vitulos, & lucos, & adoraverunt universam militiam caeli: servieruntque Baal,

17 Et consecraverunt filios suos, & filias suas, per ignem: & divinationibus inserviebant & auguriis: & trahebant se ut facerent malum coram Domino, ut iritarent eum.

18 Iratusque est Dominus vehementer Israeli, & abtulit eos a conspectu suo, & non remansit nisi tribus Juda tantummodo.

19 Sed nec ipse Juda custodivit mandata Domini Dei sui: verum ambulavit in erroribus Israel, quos operatus fuerat.

20 Projecitque Dominus omne semen Israel, & afflixit eos, & tradidit eos in manu diripientium, donec projecerit eos a facie sua:

† 21 Ex eo jam tempore, quo scissus est Israel a domo David, & constituerunt sibi regem Jeroboam filium Nabat: separavit enim Jeroboam Israel a Domino, & peccare eos fecit peccatum magnum.

22 Et ambulaverunt filii Israel in universis peccatis Jeroboam quae fecerat: & non recesserunt ab eis,

† 23 Usquequo Dominus auferret Israel a facie sua, sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum Prophetarum: translatusque est Israel de terra sua in Assyrios, usque in diem hanc.

24 Adduxit autem rex Assyriorum de Babilone, & de Cutha, & de Avah, & de Emath, & de Sepharvaim: & collocavit eos in civitatibus Samariae pro filiis Israel: qui possederunt Samariam, & habitaverunt in uribus ejus.

25 Cumque ibi habitare coepissent, non timebant Dominum: & immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.

26 Nuntiarumque est regi Assyriorum, & dictum: Genes, quas transtulisti, & habitare fecisti in civitatibus Samariae, ignorant legitima Dei terrae: & immisit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei terrae.

27 Praecepit autem rex Assyriorum, dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus, quos inde captivos adduxistis, & vadat, & habitet cum eis: & doceat eos legitima Dei terrae.

28 Igitur cum venisset unum de sacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, habitavit in Bethel, & docebat eos quomodo colerent Dominum.

29 Et unaquaque gens fabricata est deum suum: posueruntque eos in fanis excelsis, quas fecerant Samariae, & gens in uribus suis, in quibus habitabat.

30 Viri enim Babiloni fecerunt Soethobeno: viri autem Chutae fecerunt Nergel: & viri de Emat fecerunt Alima.

31 Porro Hevaei fecerunt Nebahaz & Tharthac. Hi autem qui erant de Sepharvaim, comburebant filios suos igni, Adramelech & Anamelech diis Sepharvaim,

32 Et nihilominus colebant Dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotibus excelsorum, & ponebant eos in fanis sublimibus.

33 Et cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem gentium, de quibus translati fuerant Samariam:

34 Usque in praesentem diem morem sequuntur antiquum: non timeant Dominum, neque custodiunt ceremonias ejus, judicia, & legem, & mandatum, quod praeceperat Dominus filiis Jacob, † quem cognominavit Israel:

35 Et percusserat cum eis pactum, & mandaverat eis, dicens: Nolite timere deos alienos, & non adoretis eos, neque colatis eos, & non immoleris eis:

36 Sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de terra Aegypti in fortitudine magna, & in brachio extenso, ipsum time, & illum adorate, & ipsi immolate.

37 Ceremonias quoque, & judicia, & legem, & mandatum, quod scripsit vobis, custodite ut faciatis cunctis diebus: & non timeatis deos alienos.

38 Et pactum, quod percussit vobiscum, nolite oblivisci: nec colatis deos alienos.

39 Sed Dominum Deum vestrum time, & ipse erit vos de manu omnium inimicorum vestrorum.

40 Illi vero non audierunt, sed juxta consuetudinem suam praesentem perperabant.

41 Fuerunt igitur gentes istae timeentes quidem Dominum, sed nihilominus & idolis suis servientes: nam & filii eorum, & nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt usque in praesentem diem.

CAPUT XVIII.

Ezechias pietate eximius, dissipatis idolorum delubris, ac aeno Moysi serpente contracto, percussit Edom; & cum Assyriis rebellasset, rex Assyriorum expugnatis civitatibus Juda, Ezechiae veniam precanti, magnam pecuniam vim imponit, missa quoque manu valida Jerusalem obsidet, multis probris in Ezechiam & blasphemis in Deum per Rabfacem jactatis.

† Anno tertio Osee filii Ela regis Israel, regnavit Ezechias filius Achaz regis Juda.

2 Viginti quinque annorum erat, cum regnare cepisset: & vigintrinovis annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Abi filia Zacharie.

3 Fecitque quod erat bonum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.

4 Ipse dissipavit excelsa, & contrivit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses: squidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum: vocavitque nomen ejus Nohestan.

5 In Domino Deo Israel speravit: itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus Juda, sed neque in his qui ante eum fuerunt:

6 Et adhaesit Domino, & non recessit a vestigijs ejus, fecitque mandata ejus, quæ præceperat Dominus Moysi.

7 Unde & erat Dominus cum eo, & in cunctis, ad quæ procedebat, sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem Assyriorum, & non servivit ei.

8 Ipse percussit Philistinos usque ad Gazam, & omnes terminos eorum, a Turri custodum usque ad Civitatem munitam.

9 Anno quarto regis Ezechie, qui erat annus septimus Osee filii Ela regis Israel, ascendit Salmanasar rex Assyriorum in Samariam, & oppugnavit eam,

10 Et cepit. Nam post annos tres, anno sexto Ezechia, id est post nono anno Osee regis Israel, capta est Samaria:

11 Et transfudit rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocavitque eos in Hala & in Habur fluvijs Gozan in civitatibus Medorum:

12 Quia non audierunt vocem Domini Dei sui, sed prætergressi sunt pactum ejus: omnia, quæ præceperat Moyses servus Domini, non audierunt, neque fecerunt.

13 Post Anno quatuordecimo regis Ezechie, ascendit Sennacherib rex Assyriorum ad universas civitates Juda munitas: & cepit eas.

14 Tunc misit Ezechias rex Juda nuntios ad regem Assyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, recede a me: & omne, quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechia regi Judæ trecenta talenta argenti, & triginta talenta auri.

15 Deditque Ezechias omne argentum quod supererum fuerat in domo Domini, & in thesauris regis.

16 In tempore illo confregit Ezechias valvas templi Domini, & laminas auri, quas ipse affixerat, & dedit eas regi Assyriorum.

17 Misit autem rex Assyriorum Tharthar, & Rabfasis, & Rabfacen, de Lachis ad regem Ezechiam, cum manu valida, Jerusalem: qui cum ascendissent, venerunt Jerusalem, & steterunt juxta aqueductum piscinæ superioris; quæ est in via Agrifullonis.

18 Vocaveruntque regem: egressus est autem ad eos Eliacim filius Helciae, præpositus domus, & Sobna scriba, & Joabe filius Afaph a commentariis:

19 Dixitque ad eos Rabfases: Loquimini Ezechia: Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua niteris?

20 Forsitan inisti consilium, ut prepares te ad prælium. In quo confidis, ut audeas rebellare?

21 An speras in baculo atundino atque contracto Agypto, super quem, si incubaverit homo, comminutus ingreditur manum ejus, & perforabit eam? sic est Phatao rex Agypti, omnibus qui confidunt in se.

22 Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo nostro habemus fiduciam: nonne iste est, cu-

jus abstulit Ezechias excelsa & altaria: & præcepit Judæ & Jerusalem: Ante altare hoc adorabitis in Jerusalem?

23 Nunc igitur transite ad dominum meum regem Assyriorum, & dabo vobis duo millia equorum, & videre an habere valeatis ascensores eorum.

24 Et quomodo potestis resistere ante unum sarrapam de servis domini mei minimis? Au fiduciam habes in Agypto propter currus & equites?

25 Numquid sine Domini voluntate ascendi ad locum istum, ut demonstrer eum? Dominus dixit mihi: Ascende ad terram hanc, & demolire eam.

26 Dixerunt autem, Eliacim filius Helciae, & Sobna, & Joabe, Rabfasi: Precamur ut loquaris nobis servis tuis Syriacæ: siquidem intelligimus hanc linguam: & non loquaris nobis Judæicæ, audiente populo, qui est super murum.

27 Responderuntque eis Rabfases, dicens: Numquid ad dominum tuum, & ad te misit me dominus meus, ut loquerer sermones hos, & non potius ad viros, qui sedent super murum, ut comedant stercora sua, & bibant urinam suam vobiscum?

28 Stetit itaque Rabfases, & exclamavit voce magna Judæicæ, & ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum.

29 Hæc dicit rex: Non vos seducat Ezechias: non enim poterit eruere vos de manu mea.

30 Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, & non tradetur civitas hæc in manu regis Assyriorum.

31 Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum quod vobis est utile, & egredimini ad me: & comedite uniusquisque de vinea sua, & de ficu sua; & bibetis aquas de cisternis vestris:

32 Donec veniam, & transferam vos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis & vinearum, terram olivarum, & olei ac mellis, & vivetis, & non moriemini. Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit nos.

33 Numquid liberaverunt dii gentium terram suam de manu regis Assyriorum?

34 Ubi est deus Emath, & Arphad? ubi est deus Sepharvaim, Ana, & Ava? numquid liberaverunt Samariam de manu mea?

35 Quinam illi sunt in universis diis terrarum, qui eruerunt regionem suam de manu mea, ut possit eruere Dominus Jerusalem de manu mea?

36 Tacuit itaque populus, & non respondit ei quidquam: siquidem præceptum regis acceperant, ut non responderent ei.

37 Venitque Eliacim filius Helciae, præpositus domus, & Sobna scriba, & Joabe filius Afaph a commentariis, ad Ezechiam, fistis vestibus, & nuntiaverunt ei verba Rabfasis.

CAPUT XIX.

Ezechia & Isaia conversi ad Dominum, & pro liberatione precantius propter Rabfasis blasphemias, percussit angelus Domini 185000 Assyriorum, quare fugiens Sennacherib, in templo idolorum suorum a filiis suis occiditur.

1 Quæ cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, & operus est sacco, ingressusque est domum Domini. 16. 37.

2 Et misit Eliacin prapositum domus, & Sobnam scribam, & senes de sacerdotibus, operatos faccis, ad Isaiam prophetam filium Amos.

3 Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & increpationis, & blasphemie, dies iste: venerunt filii usque ad partum, & virtus non habet parturientem.

4 Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabfacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus, ut exprobraret Deum viventem, & argueret verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus: & fac orationem pro reliquiis, quæ reperræ sunt.

5 Venerunt ergo servi regis Ezechiae ad Isaiam.

6 Dixitque eis Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Noli timere a facie sermonum, quos audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.

7 Ecce, ego immittam ei spiritum, & audiet nuntium, & revertetur in terram suam, & desiciam eum gladio in terra sua.

8 Reversus est ergo Rabfices, & invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim quod recessisset de Lachis.

9 Cumque audisset de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egressus est ut pugnet adversum te: & iret contra eum, misit nuntios ad Ezechiam, dicens:

10 Hæc dicit Ezechias regi Juda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Jerusalem in manus regis Assyriorum.

11 Tu enim ipse audisti quæ fecerunt reges Assyriorum universis terris, quo modo vastaverunt eas: num ergo solus poteris liberari?

12 Numquid liberaverunt dii gentium singulos, quos vastaverunt patres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Reseph, & filios Eden, qui erant in Thelassar?

13 Ubi est rex Emath, & rex Arphad, & rex Civitatis Sepharvaim, Ana, & Ava?

14 Itaque cum accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum, & lesisset eas, ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino.

15 Et oravit in conspectu ejus, dicens: Domine Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ, tu fecisti caelum & terram.

16 Inclina autem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sennacherib, qui misit ut exprobraret nobis Deum viventem.

17 Vere Domine dissipaverunt reges Assyriorum gentes, & terras omnium.

18 Et miserunt deos eorum in ignem: non enim erant dii, sed opera manuum hominum ex ligno & lapide, & perdidit eos.

19 Nunc sicut Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus.

20 Misit autem Isaias, filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audivi.

21 Ille est sermo, quem locutus est Dominus de eo: Sprevit te, & sublavit te, virgo filia Sion: post tergum tuum caput movit, filia Jerusalem.

22 Cui exprobasti, & quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam, & elevasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel.

23 Per manum servorum tuorum exprobasti Domino, & dixisti: In multiplici curru meorum ascendi excelsa montium in summi-

tate Libani, & succidi sublimes cedros ejus, & electas abietes illius. Et ingressus sum usque ad terminos ejus, & saltum Carmeli ejus.

24 Ego succidi. Et bibi aquas alienas, & siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas.

25 Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis planavi illud, & nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.

26 Et qui sedent in eis, humiles manus, contremuerunt & confusi sunt, facti sunt velut fenum agri, & vitens herba tractorum, quæ arefacta est antequam veniret ad maturitatem.

27 Habitaculum tuum, & egressum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego prescivi, & scitorem tuam contra te.

28 Infanisti in me, & superbia tua ascendit in aures meas: ponam itaque circulum in naribus tuis, & camum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam venisti.

29 Tibi autem Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno quæ repereris: in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porro in tertio anno seminare & metite: plantate vineas, & comedite fructum earum.

30 Et quodcumque reliquum fuerit de domo tua, mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum.

31 De Jerusalem quippe egredientur reliquæ, & quod salvetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.

32 Quam ob rem hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio.

33 Per viam, qua venit, revertetur: & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.

34 Protegamque urbem hanc, & salvabo eam propter me, & propter David servum meum.

35 † Factum est igitur in nocte illa, venit angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia. Cumque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum: & recessit abiit.

36 Et reversus est Sennacherib rex Assyriorum, & mansit in Ninive.

37 † Cumque adoraret in templo Nisroch deum suum, Adramelech & Saratar filii ejus percusserunt eum gladio, fuserunt in terram Armeniorum, & regnavit Asarhaddon filius ejus pro eo.

CAPUT XX.

Isaias agrotantem Ezechiam mortuum denuntiat; at ille sua oratione sanitatem cum protatione vitam ad quindicim annos a Deo impetrat: dato sanitatis signo per Solis regressum; Assyriis autem mœra de seceribus rursus ostendit, & ob id per Isaiam reprehensio, captivitas Babylonica denuntiat, cui impius succedit filius Manasses.

1 **I**N diebus illis agrotavit Ezechias usque ad mortem: & venit ad eum Isaias filius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Prescipe domui tue: mortuus eris tu, & non vives.

2 Qui convertit faciem suam ad parietem, & oravit Dominum, dicens:

3 Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim. Flevit itaque Ezechias sicut magno.

4 Et antequam egredieretur Isaias mediam partem aërii, factus est sermo Domini ad eum, dicens:

† Tob.
1. 21.
Eccle.
58. 24.
Isai. 37.
56.
1. Machab. 7.
41.
2. Machab. 8.
19.
† Tob.
1. 24.

3. Par.
31. 27.
Isai. 58.
16.

5 Revertere, & dic Ezechias duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce sanavi te, die tertio ascendes templum Domini.

6 Et addam diebus tuis quindecim annos: sed & de manu regis Assyriorum liberabo te, & civitatem hanc, & protegam urbem istam, propter me, & propter David servum meum.

7 Dixitque Isaias: Afferre massam sicorum. Quam cum attulissent, & posuissent super ulcus ejus, curatus est.

8 Dixerat autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit signum, quia Dominus me sanabit, & quia ascensus sum die tertia templum Domini?

9 Cui ait Isaias: Hoc erit signum a Domino, quod facturus sit Dominus sermonem, quem locutus est: Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur eisdem gradibus?

10 Et ait Ezechias: Facile est, ut ambulo crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus.

11 Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.

12 † In tempore illo misit Berodach Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum, litteras & munera ad Ezechiam: audierat enim quod ægotasset Ezechias.

13 Lactatus est autem in adventu eorum Ezechias, & ostendit eis domum aromatum, & aurum & argentum, & pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vasorum suorum, & omnia quæ habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non monstraret eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua.

14 Venit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri tibi: aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, & de Babylone.

15 At ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quæcumque sunt in domo mea, viderunt: nihil est quod non monstraverim eis in thesauris meis.

16 Dixit itaque Isaias Ezechias: Audi sermonem Domini:

17 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui usque in diem hanc, in Babylone; non remanebit quidem, ait Dominus.

18 Sed & de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, solentur, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

19 Dixit Ezechias ad Isaiam: Bonus sermo Domini, quem locutus es: sit pax & veritas in diebus meis.

20 Reliqua autem sermonum Ezechias, & omnis fortitudo ejus, & quomodo fecerit piscinam, & aqueductum, & introduxerit aquas in civitatem, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

21 Dormivitque Ezechias cum patribus suis, & regnavit Manasses filius ejus pro eo.

CAPUT XXI.

Propter abominandam Manasses impietatem prædicit Dominus se Judam a Jerusalem deleturum: cui mortuus succedit impius filius Aman; & hoc a servis occiso, regnat super Judam pius filius Josias.

1 **D**uodecim annorum erat Manasses cum regnare cepisset, & quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Haphsiba.

2 Fecitque malum in conspectu Domini, juxta idola gentium, quas delevit Dominus a facie filiorum Israel.

3 † Conversusque est, & ædificavit excelsa, quæ dissipaverat Ezechias pater ejus: & erexit aras Baal, & fecit lucos sicut fecerat Achab rex Israel, & adoravit omnem militiam cæli, & cohit eam.

4 Extruxitque aras in domo Domini, de qua dixit Dominus: † In Jerusalem ponam nomen meum.

5 Et extruxit altaria universæ militiæ cæli in duobus atris templi Domini.

6 Et traduxit filium suum per ignem: & ariolatus est, & observavit auguria, & fecit pythones, & aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, & irritaret eum.

7 Posuit quoque idolum luci, quem fecerat, in templo Domini; † super quod locutus est Dominus ad David, & ad Salomonem filium ejus: in templo hoc, & in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum.

8 Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra, quam dedi patribus eorum: si tamen custodierint opera omnia quæ præcepit eis, & universam legem, quam mandavit eis servus meus Moyses:

9 Illi vero non audierunt: sed seducti sunt a Manasse, ut facerent malum, super gentes quas contrivit Dominus a facie filiorum Israel.

10 Locutusque est Dominus in manu servorum suorum Prophetarum, dicens:

11 † Quia fecit Manasses rex Juda abominaciones istas pessimas, super omnia quæ fecerunt Amorhæi ante eum, & peccare fecit etiam Judam in immunditiis suis:

12 Propterea hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Jerusalem & Judam: ut quicumque audierit, tinniant auribus ejus.

13 Et extendam super Jerusalem funiculum Samariæ, & pondus domus Achab: & delebo Jerusalem, sicut deleri solent tabulæ: & delens veritatem, & dicam crebrius stylum super faciem ejus.

14 Dimittam vero reliquias hereditatis meæ, & tradam eas in manus inimicorum ejus: eruntque in vastitatem, & in rapinam cunctis adversariis suis:

15 Eo quod fecerint malum coram me, & perseveraverint irritantes me, ex die qua egressi sunt patres eorum ex Aegypto, usque ad hanc diem.

16 Insuper & sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis, donec impleteret Jerusalem usque ad os: absque peccatis suis, quibus peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Domino.

17 Reliqua autem sermonum Manasse, & universa quæ fecit, & peccatum ejus quod peccavit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

18 Dormivitque Manasses cum patribus suis, & sepultus est in horre domus suæ, in horto Oza: & regnavit Amon filius ejus pro eo.

19 Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cepisset: duobus quoque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Mesalemech filia Hemus de Jereba.

20 Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus.

21 Et ambulavit in omnia via, per quam ambulaverat pater ejus: servivitque inmunditiis, quibus servierat pater ejus, & adoravit eas,

† Isa. 39. 2.

† 2. Par. 33. 3.

† 2. Reg. 7. 10.

† 2. Reg. 7. 26. 3. Reg. 8. 16. & 2. 5.

† Jer. 17. 4.

† 2. Par. 34. 2.

22. Et dereliquit Dominum Deum patrum suorum, & non ambulavit in via Domini.

23. Tetenderuntque ei insidias servi sui, & interfecerunt regem in domo sua.

24. Percussit autem populum terræ, omnes qui conjuraverant contra regem Amon: & constituerunt sibi regem Josiam filium ejus pro eo.

25. Reliqua autem facta sunt in libro sermonum dierum regum Juda?

26. Sepelieturque eum in sepulchro suo, in hortu Oza: & regnavit Josias filius ejus pro eo.

CAPUT XXII.

Josias templum ac Dei cultum instaurat; Dominum super repto Deuteronomii libro consulens, pradiis in eo minis & penis exterritus, responsum ex prophetide accipit, inducenda super Judam scripta in eo mala propter neglectum a patribus Dei cultum, ipsum tamen prius in pace moriturum.

3. Par.
34. 7.

1. Octo annorum erat Josias cum regnare cepisset, triginta & uno anno regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Iksia, filia Hadaja de Besecath.

2. Fecitque quod placitum erat coram Domino, & ambulavit per omnes vias David patris sui: non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.

3. Anno autem octavo decimo regis Josias, misit rex Saphan filium Asia, filii Messulam, scribam templi Domini, dicens ei:

4. Vade ad Helciam sacerdotem magnum, ut conferat pecunia, quæ illata est in templum Domini, quam collegerunt janitores templi a populo.

5. Deturque fabricis per præpositos domus Domini: qui & distribuunt eam his qui operantur in templo Domini, ad instauranda facta: recta templi.

6. Tignariis videlicet & cæmentariis, & iis qui interrupta componunt: & ut emanent ligna, & lapides de lapidinis, ad instaurandum templum Domini.

7. Verumtamen non suppetetur eis argentum quod accipiunt, sed in potestate habeant, & in fide.

8. Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan scribam: Librum Legis reperi in domo Domini: deditque Helcias volumen Saphan, qui & legit illud.

9. Venit quoque Saphan scriba ad regem, & renuntiavit ei quod præceperat, & ait: Confiterentur servi tui pecuniam, quæ reperta est in domo Domini: & dedemur ut distribuere fabricis a præfests operum templi Domini.

10. Narravit quoque Saphan scriba regi, dicens: Librum dedit mihi Helcias sacerdos. Quem cum legisset Saphan coram rege.

11. Et audisset rex verba libri Legis Domini, scidit vestimenta sua.

12. Et præcepit Helcie sacerdoti, & Ahicam filio Saphan, & Achoboth filio Micha, & Saphan scribæ, & Alajæ servo regis, dicens:

13. Ite & consulti Dominum super me, & super populo, & super omni Juda, de verbis voluminis istius, quod inventum est: magna enim ira Domini successa est contra nos: quia non audierunt patres nostri verba libri hujus, ut facerent omne quod scriptum est nobis.

14. Jereme itaque, Helcias sacerdos, & Ahicam, & Achobor, & Saphan, & Alajæ, ad

Holdam prophetidem, uxorem Sellum, filii Thecua, filii Araas custodis vestium, quæ habitabat in Jerusalem in Secunda: locutique sunt ad eam.

15. Et illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me:

16. Hæc dicit Dominus: Ecce ego adducam mala super locum istum, & super habitatores ejus: omnia verba Legis quæ legie rex Juda:

17. Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum: & succendat indignatio mea in loco hoc, & non extinguetur.

18. Regi autem Juda, qui misit vos ut confiteretis Dominum, sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audisti verba voluminis,

19. Et perterritum est cor tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores ejus, quod videlicet fierent in stuporem & in maledictum: & scidisti vestimenta tua, & stervisti coram me, & ego audivi, ait Dominus:

20. Idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala quæ inducturus sum super locum istum.

CAPUT XXIII.

Josias Deuteronomium coram populo legit, percussioque cum Domino foedere, ac destructis abominationibus, præcipit Pascha celebrari: quo in Magdedo occiso, succedit impius filius Josachaz, quem Pharaos captum ducit in Aegyptum, substituto Eliacem quem Joakim nominat, & ei gravem multam imponit.

1. Et renuntiaverunt regi quod dixerat. Qui misit & congregati sunt ad eum omnes senes Juda & Jerusalem.

3. Par.
34. 28.

2. Ascenditque rex templum Domini, & omnes viri Juda, universi qui habitabant in Jerusalem cum eo sacerdotes & prophete, & omnis populus a parvo usque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri foederis, qui inventus est in domo Domini.

3. Stetitque rex super gradum: & foedus percussit coram Domino, ut ambularent post Dominum, & custodirent præcepta ejus, & testimonia, & ceteronias, in omni corde, & in tota anima, & susciperent verba foederis hujus, quæ scripta erant in libro illo: acquiescitque populus pacto.

4. Et præcepit rex Helcie pontifici, & sacerdotibus secundi ordinis, & janitoribus, ut proferret de templo Domini omnia vasa, quæ facta fuerant Baal, & in loco, & universæ militiæ cæli: & combussit ea foris Jerusalem in convalle Cedron, & talit pulverem eorum in Bethel.

† Ecdl.
48. 3.

5. Et delevit aures, quos posuerant reges Juda ad sacrificandum in excelis per civitates Juda, & in circuitu Jerusalem: & eos, qui adolebant incensum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim signis, & omni militiæ cæli.

6. Et effertit scilicet lucum de domo Domini foras Jerusalem in Convalle cedron: & combussit eum ibi, & redegit in pulverem, & projecit super sepulchra vulgi.

7. Destruxit quoque adiculas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres terebant quasi domuncias luci.

8 Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Juda; & contaminavit excelsa, ubi sacrificabant sacerdotes, de Gabaa usque Bersabee: & destruxit aras portarum in introitu ostii Josue principis civitatis, quod erat ad sinistram portae civitatis.

9 Veruntamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Jerusalem: sed tantum comedeabant azyma in medio fratum suorum.

10 Concravit quoque Topheth, quod est in convalle filii Ennom: ut nemo confeceret filium suum aut filiam per ignem, Moloch.

11 Abstulit quoque equos, quos dederant reges Juda Soli, in introitu templi Domini juxta exedram Nathanaelech eunuchi, qui erat in Pharurim: currus autem Solis combusit igni.

12 Altaria quoque, quae erant super testa cenaculi Achaz, quae fecerant reges Juda, & altaria quae fecerat Manasses in duobus atriis templi Domini, destruxit rex: & cucurrit inde, & dispersit cinerem eorum in torrentem Cedron.

13 Excelsa quoque, quae erant in Jerusalem ad dexteram partem montis offensionis, quae edificaverat Salomon rex Israel Altaroth idolo Sicioniorum, & Campos offensionis Moab, & Melchom abominacioni filiorum Ammon, possitit rex.

14 Et contrivit statuas, & succidit lucos: replevitque loca eorum ossibus mortuorum.

15 † Insuper & altare, quod erat in Bethel, & excelsum, quod fecerat Jeroboam filius Nabat, qui peccare fecit Israel: & altare illud, & excelsum destruxit, atque combussit, & comminuit in pulverem, succenditque etiam lucum.

16 Et conversus Josias, vidit ibi sepulchra, quae erant in monte: misitque & tulit ossa de sepulchris, & combussit ea super altare, & possitit illud juxta verbum Domini, quod locutus est vir Dei, qui praedixerat verba haec.

17 † Et ait: Quis est titulus ille, quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum est hominis Dei, qui venit de Iuda, & praedixit verba haec, quae fecisti super altare Bethel.

18 Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat ossa ejus. Et intrata manserunt ossa illius, cum ossibus prophetae qui venerat de Samaria.

19 Insuper & omnia fana excelsorum, quae erant in civitatibus Samaria, quae fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Josias: & fecit eis, secundum omnia opera quae fecerat in Bethel.

20 Et occidit universos sacerdotes excelsorum, qui erant ibi super altaria: & combussit ossa humana super ea: reversusque est Jerusalem.

21 † Et praecipit omni populo, dicens: Facite Phasē Domino Deo vestro, secundum quod scriptum est in libro federis hujus.

22 Nec enim factum est Phasē tale a diebus judicium, qui iudicaverunt Israel, & omnia dierum regum Israel, & regum Juda.

23 Sicut in octavo decimo anno regis Josiae factum est Phasē istud Domino in Jerusalem.

24 Sed & pythones, & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominaciones, quae fuerant in terra Juda & Jerusalem, abstulit Josias: ut ita dicitur verba legis, quae scripta sunt in libro, quem invenit Helcias sacerdos in templo Domini.

25 Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysi: neque post eum surrexit similis illi.

26 Veruntamen non est averfus Dominus ab ira furoris sui magni, quo iratus est furor ejus contra Judam: propter irritaciones, quibus provocaverat eum Manasses.

27 † Dixit itaque Dominus: Etiam Judam autem a facie mea, sicut abstuli Israel: & proficiam civitatem hanc, quem elegi, Jerusalem, & donum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi.

28 Reliqua autem sermonum Josiae, & universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

29 † In diebus ejus ascendit Pharaon Nechao rex Aegypti, contra regem Assyriorum, ad flumen Euphratem: & abiit Josias rex in occursum ejus: & occisus est in Maggedo, cum vidisset eum.

30 Et portaverunt eum servi sui mortuum de Maggedo: & petulerunt in Jerusalem, & sepelierunt eum in sepulchro suo. Tulitque populus terra Joachaz filium Josiae: & unxerunt eum, & constituerunt eum regem pro patre suo.

31 † Viginti trium annorum erat Joachaz cum regnare cepisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Amital, filia Jeremiae, de Iobna.

32 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quae fecerant patres ejus.

33 Vinxitque eum Pharaon Nechao in Rebla, quae est in terra Emath, ne regnaret in Jerusalem: & imposuit multam terra: centum talentis argenti, & talento auri.

34 Regemque constituit Pharaon Nechao Siliam filium Josiae pro Josia patre ejus: vertitque nomen ejus Joakim: porro Joachaz tulit, & duxit in Aegyptum, & mortuus est ibi.

35 Argentum autem & aurum dedit Joakim Pharaoni, cum indixisset terras per singulos, ut conferretur juxta praecipitum Pharaonis: & unumquemque juxta vires suas exegit, tam argentum quam aurum de populo terrae, ut daret Pharaoni Nechao.

36 Viginti quinque annorum erat Joakim cum regnare cepisset: & undecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Zebida filia Phadaja de Ruma.

37 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quae fecerant patres ejus.

CAPUT XXIV.

Joakim triennio servit regi Babylonis: dein de variis partibus latrunculos: quo mortuo, succedit filius Joachaz: quem cum thesauris templi ac domus regia universoque robore habitatorum Jerusalem ducit Nabuchodonosor in Babylonem, sufficit in regem illius patris Mathania, quem vocavit Sedeciam.

1 In diebus ejus ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, & factus est ei Joakim servus tribus annis: & rursus rebellavit contra eum.

2 Insuperque ei Dominus latrunculos Chaldaeorum, & latrunculos Syriae, & latrunculos Moab, & latrunculos filiorum Ammon: & immisit eos in Judam, ut disperderent eum, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat per servos suos prophetas.

3 Factum est autem hoc per verbum Domini contra Judam, ut auferret eum coram se, propter peccata Manasse universa quae fecit,

† 3. Regum 22. 7.

† 3. Regum 13. 2.

† 3. Regum 13. 2.

† 2. Par. 25. 1.

† Infra 24. 2.

† 2. Par. 35. 20.

† 2. Par. 36. 2.

† Sup. 23. 27.

4 Et propter sanguinem innoxium, quem effudit, & implevit Jerusalem cruore innocencium: & ob hanc rem noluit Dominus propitiari.

5 Reliqua autem sermorum Joakim, & universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro sermorum dierum regum Juda? Et dormivit Joakim cum patribus suis:

6 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo.

7 Et ultra non addidit rex Aegypti, ut egrederetur de terra sua: tulerat enim rex Babylonis, a rivo Aegypti usque ad fluvium Euphratem, omnia quae fuerant regis Aegypti.

8 Decem & octo annorum erat Joachin cum regnare cepisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Nohesta filia Elmathan de Jerusalem.

9 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quae fecerat pater ejus.

10 In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in Jerusalem, & circumdata est urbs munitionibus.

11 Venitque Nabuchodonosor rex Babylonis ad civitatem cum servis suis, ut oppugnarent eam.

12 Egredessusque est Joachin rex Juda ad regem Babylonis, ipse & mater ejus, & servi ejus, & principes ejus, & eunuchi ejus: & suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui.

13 Et protulit inde omnes thesauros domus Domini, & thesauros domus regiae: & concidit universa vasa aurea, quae fecerat Salomon rex Israel in templo Domini juxta verbum Domini.

14 Et transtulit omnem Jerusalem, & universos principes, & omnes fortes exercitus, decem millia, in captivitatem: & omnem artificem & clauforem: nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terrae.

15 Transtulit quoque Joachin Babylonem, & matrem regis, & uxores regis, & eunuchos ejus: & judices terrae duxit in captivitatem de Jerusalem in Babylonem.

16 Et omnes viros robustos, septem millia, & artifices, & claufores mille, omnes viros fortes & bellatores: duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem.

17 Constituit Merethaniam patrum ejus pro eo: imposuitque nomen ei Sedeciam.

18 Vigesimum & primum annum aetatis habebat Sedecias cum regnare cepisset, & undecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus erat Amital, filia Jeremiae, de Lobna.

19 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quae facerat Joakim.

20 Irascabatur enim Dominus contra Jerusalem & contra Judam, donec projiceret eos a facie sua: recessitque Sedecias a rege Babylonis.

CAPUT XXV.

Obsessa a Nabuchodonosor Jerusalem, Sedecias cecus ac vinctus, necatus coram se filiis, in Babylonem ducitur cum reliquo populo; quibusdam tamen ad exercendam terram relictis; post exusta una cum templo omnia magna aedificia, praeficit Nabuchodonosor Godoliam; quo ab Ismaele interempto, fugit populus in Aegyptum, Joachin autem in captivitate sublimatur a rege Babylonis.

1 **F**ADUM est autem anno nono regni ejus, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus ejus, in Jerusalem, & cir-

cumdederunt eam: & extruxerunt in circuitu ejus munitiones.

2 Et clausa est civitas atque vallata, usque ad undecimum annum regis Sedecias.

3 Nona die mensis: praevalluit fames in civitate, nec erat panis populo terrae.

4 Et interrupta est civitas: & omnes viri bellatores nocte fugerunt, per viam portae, quae est inter duplicem murum ad hortum regis (porto Chaldaei obfidebant in circuitu civitatem) fugit itaque Sedecias per viam quae ducit ad campetria solitudinis.

5 Et persecutus est exercitus Chaldaeorum regem, comprehenditque eum in planitie Jericho: & omnes bellatores, qui erant cum eo, dispersi sunt, & reliquerunt eum.

6 Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locutus est cum eo iudicium.

7 Filios autem Sedeciae occidit coram eo, & oculos ejus effudit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Babylonem.

8 Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, servus regis Babylonis, in Jerusalem.

9 Et succendit domum Domini, & domum regis: & domos Jerusalem, omnemque domum combussit igni.

10 Et muros Jerusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldaeorum, qui erat cum principe militum.

11 Reliquam autem populi partem, quae remanserat in civitate, & peragus, qui transfugerant ad regem Babylonis, & reliquum vulgus, transtulit Nabuzardan princeps militiae.

12 Et de pauperibus terrae reliquit vinitores & agricolas.

13 Columnas autem aereas, quae erant in templo Domini, & bafes, & mare aereum, quod erat in domo Domini, confrangerunt Chaldaei: & transtulerunt aes omne in Babylonem.

14 Ollas quoque aereas, & trullas, & tridentes, & scyphos, & mortariola, & omnia vasa aerea, in quibus ministrabant, tulerunt.

15 Necnon & thuribula, & phialas, quae aurea, aurea, & quae argentea, argentea; tulit reliquos militiae.

16 Id est, columnas duas, mare unum, & bafes quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus aeris omnium vasorum.

17 Decem & octo cubitos altitudinis habebat columna una: & capitellum aereum super se altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, & malogranata super capitellum columnae, omnia aerea: similem & columna secunda habebat ornatu.

18 Tulit quoque princeps militiae Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres janitores.

19 Et de civitate eunuchum unum, qui erat praefectus super bellatores viros: & quinque viros de his, qui steterant coram rege, quos reperit in civitate: & Sophor principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terrae: & sexaginta viros ex vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20 Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21 Percussitque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translaeus est Juda de terra sua.

22 Populo autem qui relictus erat in terra Juda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis praefecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.

† Dan. 1. 1.

† 2. Par. 35. 10. Esl. 2. 6. & 11. 9.

† Jer. 37. 1. & 52. 1.

† Psal. 73. 7.

† Jer. 27. 19.

† 3. Reg. 7. 15. 2. Par. 3. 15. Jerem. 52. 21.

† Jerem. 52. 1. & 52. 1.

23 Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi & viri qui erant cum eis, videlicet quod construxisset rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliam in Maspha, Ismael filius Nathanæ, & Johanam filius Caree, & Saraja filius Thanehumeth Neropharites, & Jeronias filius Maachathi, ipsi & socii eorum.

24 Juravitque Godolias ipsis & sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldeis: manere in terra, & servite regi Babylonis, & bene erit vobis.

25 Factum est autem in mense septimo, venit Ismael filius Nathanæ, filii Elisama de semine regio, & decem viri cum eo: percuferuntque Godoliam, qui & mortuus est: sed & Judæos & Chaldeos, qui erant cum eo in Maspha.

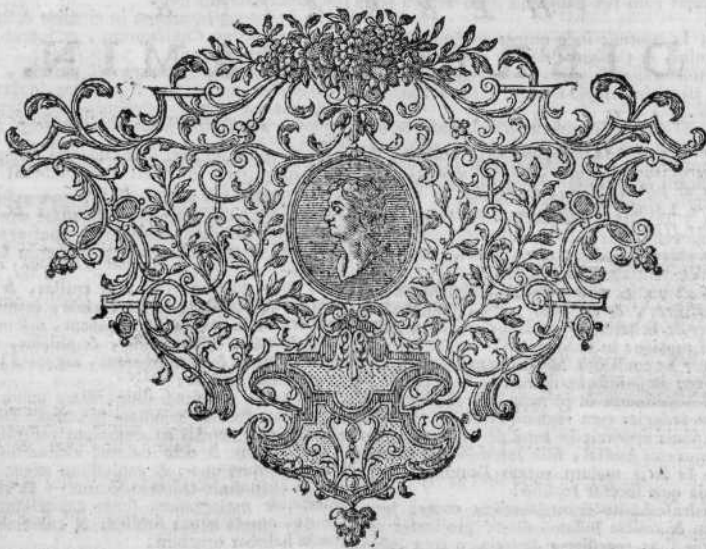
26 Consurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum, & principes militum, venerunt in Ægyptum, timentes Chaldeos.

27 Factum est vero in anno trigesimo septimo transmigrationis Joachin regis Juda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis: sublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno quo regnare ceperat, caput Joachin regis Juda de carcere.

28 Et locutus est ei benigne: & posuit thronum ejus super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29 Et mutavit vestes ejus, quas habuerat in carcere, & comedit panem temper in conspectu ejus cunctis diebus vitæ suæ.

30 Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quæ & dabatur ei a rege per singulos dies, omnibus diebus vitæ suæ.

S. Nannius sculpsit.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON, HEBRAICAE DIBRE HAJAMIN.

CAPUT PRIMUM.

Genealogia ab Adam usque ad Abraham, & generationes filiorum Abraha una cum filiis ac posteris Esau, & regibus ac ducibus terra Edom, antequam essent reges super filios Israel.

Gen. 2.
7. & 4.
25. & 5.
6. 9.

Dam, Seth, Enos,
Cainan, Malaleel, Jared,
Herioch, Methusale, La-
mech,
Noe, Sem, Cham, &
Japheth.
Filiis Japheth: Gomer,
& Magog, & Madai,
& Javan, Thubal, Mo-

soch, Thiras.
6 Porro filii Gomer: Ascenez, & Riphath,
& Thogorma.

7 Filii autem Javan: Elisa & Tharsis, Ce-
chim & Dodaniam.

8 Filii Cham: Chus, & Mesraim, & Phut,
& Chanaan.

9 Filii autem Chus: Saba, & Hevila, Saba-
tha, & Regma, & Sabathacha. Porro filii
Regma: Saba, & Dadan.

† Gen.
10. 8.

10 Chus autem genuit † Nemrod: iste cepit
esse potens in terra.

11 Mesraim vero genuit Ludim, & Ananim,
& Laabim, & Nephthumim,

12 Pheruthum quoque & Casluim: de
quibus egressi sunt Philisthim, & Caphro-
sim.

13 Chanaan vero genuit Sidonem primoge-
nitum suum, Hechaum quoque,

14 Et Jebusaum, & Amorrhauum, & Ger-
gesaum,

15 Hevaumque & Aracaum, & Sinaum:
16 Aradum quoque, & Samaraum, & Ha-
mathaum.

† Gen.
10. 22.
& 11.
13.

17 Filii † Sem: † Elam, & Assur, & Ar-
phaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Mul,
& Gether, & Mofoch.

18 Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipse
genuit Heber.

19 Porro Heber nati sunt duo filii, nomen
uni Phaleg, quia in diebus eius divisa est ter-
ra; & nomen fratris eius Jectan.

20 Jectan autem genuit Elmodad, & Sa-
leph, & Afarmoth, & Jare.

21 Adoram quoque, & Huzai, & Decla,
22 Hebal etiam, & Abinael, & Saba, nec-
non

23 Et Ophir, & Hevila, & Jobab: omnes
isti filii Jectan:

24 Sem, Arphaxad, Sale,

25 Heber, Phaleg, Ragau,

26 Serug, Nachor, Thare,

27 Abram, † iste est Abraham.

28 Filii autem Abraham, Isaac & Ismahel.

29 Et hae generationes eorum. Primogeni-
tus † Ismahelis, Nabajoth, & Cedar, & Ad-
beel, & Mabsam,

30 Et Masma, & Duma, & Massa, Hadad,
& Thema,

31 Jetur, Naphis, Cedma: hi sunt filii
Ismahelis.

32 Filii autem Ceturae concubinae Abraham,
quos genuit: Zamran, Jecfan, Madan, Ma-
dian, Jesboc, & Sue. Porro filii Jecfan: Sa-
ba, & Dadan. Filii autem Dadan: Assurim,
& Latuffim, & Laomim.

33 Filii † autem Madian: Ephra, & Ephra,
& Henoch, & Abida, & Eldaa: omnes hi,
filii Ceturae.

34 Genuit † autem Abraham Isaac: cujus
fuerunt filii, Esau & Israel.

35 Filii † Esau: Eliphaz, Rahuel, Jehus,
Jhelom, & Core.

36 Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi,
Gathan, Cenez, Thamna, Amalec.

37 Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma,
Meza.

38 Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana,
Dison, Efer, Disan.

39 Filii Lotan: Hori, Homam. Soror au-
tem Lotan fuit Tharuna.

† Gen.
21. 26.

† Gen.
25. 13.

† Gen.
25. 9.

† Gen.
25. 29.

† Gen.
36. 20.

40 Filii Sobal : Aſian, & Manahath, & Ebal, Sephi, & Onam. Filii Sebeon : Aja & Ana. Filii Ana : Diſon.
 41 Filii Diſon : Hamram, & Eſeban, & Jethran, & Charan.
 42 Filii Eſer : Balaan, & Zavan, & Jacan. Filii Diſan : Muſ & Aran.
 43 Iſti ſunt reges, qui imperaverunt in terra Edom, antequam eſſet rex ſuper filios Iſrael: Bale filius Boor : & nomen civitatis ejus, Denaba.
 44 Mortuus eſt autem Bale, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Boſtra.
 45 Cumque & Jobab fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Huſam de terra Theſanorum.
 46 Obiit quoque & Huſam, & regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percuiſit Madjan in terra Moab : & nomen civitatis ejus Avith.
 47 Cumque & Adad fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Sema de Maſteca.
 48 Sed & Sema mortuus eſt, & regnavit pro eo Saul de Rohoboth, que juxta amnem ſita eſt.
 49 Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balan filius Achobor.
 50 Sed & hic mortuus eſt, & regnavit pro eo Adad : cujus urliſ nomen fuit Phau, & appellata eſt uxor ejus Meetabel filia Maried filie Mezaab.
 51 Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom eſſe ceperunt : dux Thamna, dux Alva, dux Jerheh
 52 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,
 53 Dux Genez, dux Theman, dux Maſbar,
 54 Dux Magdiel, dux Hiram : hi duces Edom.

C A P U T I I.

Genealogia Juda Patriarcha uſque ad Iſai patrem David, fratrumque ac ſorum ejus.

1 Filii autem Iſrael : Ruben, Simeon, Levi, Juda, Iſaſchar, & Zabulon,
 2 Dan, Joſeph, Benjamin, Nephthali, Gad, & Aſer.
 3 Filii ¶ Juda : Her, Onan, & Sela : hi tres nati ſunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, & occidit eum.
 4 ¶ Thama autem nurus ejus peperit ei Phares & Zara : omnes ergo filii Juda, quinque.
 5 Filii autem Phares : Heſron & Hamul.
 6 Filii quoque Zare : Zamri, & Ehan, & Eman, Chalchal quoque, & Dara, ſimul quinque.
 7 Filii ¶ Charmi : Achar, qui turbavit Iſrael, & peccavit in furto anathematis.
 8 Filii Ehan : Azarias.
 9 Filii ¶ autem Heſron qui nati ſunt ei : Jerameel, & Ram, & Calubi.
 10 Porro Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahafſon, principem filiorum Juda.
 11 Nahafſon quoque genuit Salma, de quo ortus eſt Booz.
 12 Booz vero genuit Obed, qui & ipſe genuit Iſai.
 13 ¶ Iſai autem genuit primogenitum Eliab, ſecundum Abinadab, tertium Simmaa,
 14 Quartum Naehanael, quintum Raddai,
 15 Sextum Afom, ſeptimum David.
 16 Quorum ſores fuerunt, Sarvia, & Abigail. Filii Sarvia, Abiſai, Joab, & Aſael, tres.
 17 Abiſai autem genuit Amaſa, cuſus pater fuit Jether Iſmahelitic.

18 Caleb vero filius Heſron accepit uxorem nomine Aſuba, de qua genuit Jerioth : fueruntque filii ejus, Jaſer, & Sobab, & Ardon.
 19 Cumque mortua fuiſſet Aſuba, accepit uxorem Caleb, Ephrata : qua peperit ei Hur.
 20 Porro Hur genuit Uri : & Uri genuit Bezeleel.
 21 Poſt hæc ingreſſus eſt Heſron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eamcum eſſet annorum ſexaginta : qua peperit ei Segub.
 22 Sed & Segub genuit Jair, & poſſedit viginti tres civitates in terra Galaad.
 23 Cepitque Geſſur, & Aram, oppida Jair, & Canath, & viculus ejus ſexaginta civitatum : omnes iſti, filii Machir patris Galaad.
 24 Cum autem mortuus eſſet Heſron, ingreſſus eſt Caleb ad Ephrata. Habuit quoque Heſron uxorem Abia, qua peperit ei Aſhur patrem Tecua.
 25 Nati ſunt autem filii Jerameel primogeniti Heſron, Ram primogenitus ejus, & Buna, & Aram, & Afom, & Achia.
 26 Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, qua fuit mater Onam.
 27 Sed & filii Ram primogeniti Jerameel, fuerunt Moos, Jamin, & Achar.
 28 Onam autem habuit filios, Semei, & Jada. Filii autem Semei : Nadab, & Abiſur.
 29 Nomen vero uxoris Abiſur, Abihail, qua peperit ei Ahobban, & Molid.
 30 Filii autem Nadab fuerunt, Saled, & Apphaim. Mortuus eſt autem Saled abſque liberis.
 31 Filius vero Apphaim, Jeſi : qui Jeſi genuit Seſan. Porro Seſan genuit Oholai.
 32 Filii autem Jada fratris Semei : Jether, & Jonathan. Sed & Jether mortuus eſt abſque liberis.
 33 Porro Jonathan genuit Phaleth, & Ziza. Iſti fuerunt filii Jerameel.
 34 Seſan autem non habuit filios, ſed filias : & ſervum Aegyptium nomine Jeraa.
 35 Deditque ei filiam ſuam uxorem : qua peperit ei Ethei.
 36 Ethei autem genuit Nathan, & Nathan genuit Zabab.
 37 Zabab quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed.
 38 Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam,
 39 Azarias genuit Helies, & Helies genuit Elafa.
 40 Elafa genuit Siſamoi, Siſamoi genuit Selhum,
 41 Selhum genuit Icamiam, Icamia autem genuit Eliſama.
 42 Filii autem Caleb fratris Jerameel : Meſa primogenitus ejus, ipſe eſt pater Ziph : & filii Mareſa patris Hebron.
 43 Porro ſibi Hebron, Core, & Taphua, & Recem, & Samma.
 44 Samma autem genuit Rahem, patrem Jercaam, & Recem genuit Sammai.
 45 Filius Sammai, Maon : & Maon pater Bethſur.
 46 Epha autem concubina Caleb peperit Haran, & Moſa, & Gezez. Porro Haran genuit Gezez.
 47 Filii autem Jahaddai, Regom, & Joathan, & Geſan, & Phaleth, & Epha, & Saaph.
 48 Concubina Caleb Maacha, peperit Saſer, & Tharana.
 49 Genuit autem Saaph pater Madmeha, Sue patrem Machbena, & patrem Gabna. Filia vero Caleb, fuit Achia.
 50 Hi erant filii Caleb, filii Hur primogeniti Ephraſa, Sobal pater Canaſhariam,
 51 Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader.

Genel. 29. 32. & 30. 5. & 31. 23. Gen. 18. 3. & 46. 12. ¶ Infra 4. 1. Mart. 1. 3.
 ¶ Joſ. 7. 1.
 ¶ Ruth. 4. 19.
 ¶ 1. Reg. 16. 6. 5. 9. & 17. 12.

52 Fuerunt autem fini Sobal patris Caria-
thiarim, Qui videbat dimidium requietio-
num.

53 Et de cognatione Cariathiarim, Jethrei,
& Aphuthel, & Semathel, & Maferei, Ex
his egressi sunt Sarairæ, & Esthæolite.

54 Filii Salma, Bethlehem, & Netophathi,
Coronæ domus Joab, & dimidium requietio-
nis Sarai.

55 Cognationes quoque scribarum habitan-
tium in Jabes, canentes atque resonantes,
& in tabernaculis commorantes. Hi sunt Ci-
nai, qui venerunt de Calore patris domus Re-
chab.

CAPUT III.

Generaciones David & regum Juda ex pro-
genie David cum filiis ac filiabus eo-
rum.

1 David vero hos habuit filios, qui ei na-
ti sunt in Hebron; primogenitum
Amnon ex Achinoam Jezrahelitide, secundum
Daniel de Abigail Carmelitide.

2 Tertium Abshalom filium Maacha filiae
Tholmai regis Gessur, quartum Adoniam fi-
lium Aggech.

3 Quintum Saphatiam ex Abital, sextum Je-
thrahæm de Egla uxore sua.

4 Sex ergo nati sunt ei in Hebron, ubi re-
gnavit septem annis, & sex mensibus. Tri-
ginta autem & tribus annis regnavit in Jeru-
salem.

5 Porro in Jerusalem nati sunt ei filii,
Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon,
quatuor de Bethsabee filia Ammiel.

6 Jebraar quoque, & Elisama,

7 Et Eliphalet, & Noge, & Nepheg, &
Japhia,

8 Necon Elisama, & Eliada, & Eliphelet,
novem.

9 Omnes hi, filii David, absque filiis con-
cubinarum: habueruntque sororem Thamar.

10 Filius autem Salomonis, Roboam: cujus
Abia filius genuit Afa. De hoc quoque natus
est Josaphat.

11 Pater Joram: qui Joram genuit Ocho-
ziam, ex quo ortus est Joas:

12 Et hujus Amasias filius genuit Azariam.
Porro Azaria filius Joathan

13 Procreavit Achaz patrem Ezechiae, de
quo natus est Manasses.

14 Sed & Manasses genuit Amon patrem
Josiae.

15 Filii autem Josiae fuerunt, primogenitus
Johanan, secundus Joakim, tertius Sedecias,
quartus Seltan.

16 De Joakim natus est Jechonias, & Sed-
ecias.

17 Filii Jechoniae fuerunt, Asir, Sala-
thiel,

18 Melchiram, Thadaja, Senneser, & Jec-
mia, Sama, & Nadabia.

19 De Phadaja orti sunt Zorobabel & Se-
mel. Zorobabel genuit Mofollam, Hananiam,
& Salomith sororem eorum:

20 Hasaban quoque, & Ohol, & Barachian,
& Hasadian, Josabhesed, quinque.

21 Filius autem Hananiae, Ehaltias pater Je-
sejae, cujus filius Raphaja: hujus quoque fi-
lius, Arnan, de quo natus est Obdia, cujus
filius fuit Sechenias.

22 Filius Secheniae, Semeja: cujus filii,
Hattus, & Jegaal, & Baria, & Naasia, &
Saphar, sex num-ro.

23 Filius Naariae, Elioenai, & Ezechias, &
Ezricam, tres.

24 Filii Elioenai, Oduja, & Eliasub, &
Pheleth, & Accub, & Johanan, & Dalaja, &
Anani, septem.

CAPUT IV.

Rursum posteritas Juda ex Simeonis, & habi-
tationes eorum, stirps Cham deletur a filiis
Simeonis, Amalecitis quoque ab ipsis per-
cutiuntur.

1 Filii Juda: Phares: Hestron, & Charmi,
& Hur, & Sobal.

2 Raja vero filius Sobal genuit Jahath, de
quo nati sunt Ahumai & Laad: hæc cognatio-
nes Sarathi.

3 Ista quoque stirps Eram: Jezrahel, & Je-
ferna, & Iedebos. Nomen quoque fororis eor-
um, Asalelphuni.

4 Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pa-
ter Hofa: isti sunt filii Hur primogeniti Ephra-
tha patris Berhlehem.

5 Assur vero patri Thecuae erant duæ ux-
ores, Halaa, & Naara.

6 peperit autem ei Naara Ozam, & He-
pher, & Themani, & Ahasathi: isti sunt fi-
lii Naara.

7 Porro filii Halaa, Seveth, Isaar, & Erhan.

8 Cos autem genuit Anob, & Soboba, &
cognationem Aharehel filii Arum.

9 Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus
suis, & mater ejus vocavit nomen illius Ja-
bes, dicens: Quia peperit eum in dolore.

10 Invocavit vero Jabes Deum Israel, di-
cens: Si benedicens benedixeris mihi, & dilat-
averis terminos meos, & fuerit manus tua
mecum, & feceris me a malitia non opprimi.
Et praestitit Deus quæ precatus est.

11 Caleb autem frater Sua genuit Mahir,
qui fuit pater Ethon.

12 Porro Ethon genuit Berhapha, & Phe-
se, & Tehinna patrem urbis Naas: hi sunt
viri Recha.

13 Filii autem Cenez, Othoniel, & Sa-
raja. Porro filii Othoniel, Harhath, & Maona-
thi.

14 Maonathi genuit Ophra, Saraja autem
genuit Joab patrem Vallis artificum: ibi
quippe artifices erant.

15 Filii vero Caleb filii Jephone, Hir, &
Ela, & Naham. Filii quoque Ela: Cenez.

16 Filii quoque Jaleleel: Sipa, & Zipa,
Thiria, & Asrael.

17 Et filii Ezra, Jether, & Mered, & Epher,
& Jalon, genuitque Mariam, & Sammai, &
Jesba patrem Eithamo.

18 Uxor quoque ejus Judaja peperit Jared
patrem Gedor, & Heber patrem Socho, &
Ieruthiel patrem Zanoc: hi autem filii Bethia
filiae Pharaonis, quam accepit Mered.

19 Et filii uxoris Odajae fororis Naham pa-
tris Ceila, Garmi, & Eithamo, qui fuit de
Machathi.

20 Filii quoque Simon, Amnon, & Rinna
filius Hanan, & Thilon. Et filii Jess, Zoheth,
& Benzabeth.

21 Filii J Selai, filii Juda: Her pater Lecha,
& Laada pater Marefa, & cognationes domus
operantium byssum in domo juramenti.

22 Et qui stare fecit Solem, virique Men-
daci, & Securis, & Incendens, qui principes
fuerunt in Moab, & qui reversi sunt in La-
hem: hæc autem verba vetera.

23 Hi sunt filii habitantes in Planationi-
bus, & in Sepibus, apud regem in operibus
ejus, commorati que sunt ibi.

24 Filii Simeon: Namuel & Jamin, Ja-
rib, Zara, Saul.

Genes.
38. 5.
& 46.
12.
Sup. 2.
4.
Mark.
2. 1.

Gen.
28. 5.

Gen.
46. 10.

25 Sellum filius ejus, Mafsam filius ejus, Masma filius ejus.

26 Filii Masma: Hamuel filius ejus, Zachur filius ejus, Semei filius ejus.

27 Filii Semei sedecim, & filia sex: fratres autem ejus non habuerunt filios mules, & univ[er]sa cognatio non potuit adaequare summam filiorum Juda.

28 Habitaverunt autem in Bersabee, & Molada, & Hafarsuhal,

29 Et in Bala, & in Afom, & in Tholad,

30 Et in Bathuel, & in Norma, & in Sicleg,

31 Et in Bethmarchaboth, & in Hafarsufim, & in Berberai, & in Saarim: hae civitates eorum usque ad regem David.

32 Villae quoque eorum: Etam, & Aen, Remmon, & Tochen, & Afan, civitates quinque.

33 Et universi viculi eorum per circuitum civitatum istarum usque ad Baal: haec est habitatio eorum, & sedium ditributio.

34 Mosobab quoque & Jemlech, & Josa filius Anasiae,

35 Et Joel, & Jehu filius Josabae filii Sarajae filii Asael,

36 Et Elioenai, & Jacoba, & Iuhaja, & Afaja, & Adiel, & Ismiel, & Banaja,

37 Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii Idaja filii Semari filii Samaja.

38 Isti sunt nominati principes in cognationibus suis, & in domo affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer.

39 Et profecti sunt ut ingrederentur in Gador usque ad orientem vallis, & ut quaerent pascua gregibus suis.

40 Inveneruntque pascua uberes, & valde bonas, & terram latissimam & quietam & fertilem, in qua ante habitaverant de stirpe Cham.

41 Hi ergo venerunt, quos supra descripsimus nominati, in diebus Ezechiae regis Juda: & percusserunt tabernacula eorum, & habitatores qui inventi fuerant ibi, & deleverunt eos usque in praesentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas pascuas ibidem repererunt.

42 De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phaltiam & Naarim & Raphajam & Oziel filios Iesi:

43 Et percusserunt reliquias, quae evadere poterant, Amaleitarum, & habitaverunt ibi pro eis usque ad diem hanc.

C A P U T V.

Catalogus filiorum Ruben, Gad, & dimidia tribus Manasse, & habitatio eorum qui percusserunt Agareos: sed tandem ducti sunt ab Assyris ob idolatriam ipsorum in captivitate.

Filii quoque Ruben primogeniti Israel (ipse quippe fuit primogenitus ejus: sed cum $\dagger$ violasset thorum patris sui, data sunt primogenita ejus filiis Joseph, filii Israel, & non est ille reputatus in primogenitum.

2 Porro Judas, qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe ejus principes genuerunt filios: primogenita autem reputata sunt Joseph.)

3 Filii $\dagger$ ergo Ruben primogeniti Israel: Enoch, & Phallu, Efron, & Carini.

4 Filii Joel: Samia filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus,

5 Michai filius ejus, Reja filius ejus, Baal filius ejus,

6 Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnar rex Assyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben.

7 Fratres autem ejus, & univ[er]sa cognatio ejus, quando numerabantur per familias suas, habuerunt principes, Jehiel & Zachariam.

8 Porro Bala filius Azaz, filii Samma, filii Joel, ipse habitavit in Aroer usque ad Nebo & Beimeon.

9 Contra orientalem quoque plagam habitavit usque ad introitum eremi, & flumen Euphratem. Multum quippe jumentorum numerum possidebant in terra Galaad.

10 In diebus autem Saul proliati sunt contra Agareos, & interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quae respicit ad orientem Galaad.

11 Filii vero Gad e regione eorum habitaverunt in terra Basan usque Selcha:

12 Joel in capite, & Saphan secundus: Janai autem, & Saphar, in Basan.

13 Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum, Michael, & Mofollam, & Sebe, & Jorai, & Jachan, & Zie, & Heber, septem.

14 Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jesei, filii Jeddo, filii Biz.

15 Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis suis.

16 Et habitaverunt in Galaad, & in Basan, & in viculis ejus, & in cunctis suburbanis Saaron, usque ad terminos.

17 Omnes hi numerati sunt in diebus Joathan regis Juda, & in diebus Jeroboam regis Israel.

18 Filii Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, viri bellatores, scuta portantes & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad praelia, quadraginta quattuor milia & septingenti sexaginta, procedentes ad pugnam.

19 Dimicaverunt contra Agareos: Iturai vero, & Naphis, & Nodab,

20 Praebuerunt eis auxilium. Traditque sunt in manus eorum Agarei, & universi qui fuerant cum eis, quia Deum invocaverunt cum praesentibus: & exaudivit eos, eo quod credidissent in eum.

21 Ceperuntque omnia quae possederant, camelorum quinquaginta milia, & ovium ducenta quinquaginta milia, & asinos duo milia, & animas hominum centum milia.

22 Vulnerati autem multi corruerunt: fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis usque ad transmigracionem.

23 Filii quoque dimidia tribus Manasse, possederunt terram a finibus Basan usque Baal, Hermon, & Sanir, & montem Hermon, ingens quippe numerus erat.

24 Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Ephraim, & Iesi, & Eliel, & Ezriel, & Jeremia, & Odoja, & Jediel, viri fortissimi & potentes, & nominati duces in familiis suis.

25 Reliquerunt autem Deum patrum suorum, & fornicati sunt post deos populorum terrae, quos abtulit Deus coram eis.

26 Et suscitavit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, & spiritum Thelgathphalnar regis Assar: & transtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manasse, & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluvium Gozan, usque ad diem hanc.

$\dagger$ Gen. 35. 22. & 49. 4.

$\dagger$ Gen. 25. 2. Exod. 6. 14. Num. 26. 5.

CAPUT VI.

Genealogia filiorum Levi, & quos ex eis constituerit David cantores ac ministros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum uerbis suis in singulis tribubus Israel, & qua fuerint civitates refugii.

Genef. 66. 11. Infra 23. 6.

1 Filii Levi: Gerson, Caath, & Merari.
 2 Filii Caath: Amram, Isaac, Hebron, & Oziel.
 3 Filii Amram: Aaron, Moyses, & Maria: Filii Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar & Ithamar.
 4 Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit Abisue.
 5 Abisue vero genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi.
 6 Ozi genuit Zarajam, & Zarajas genuit Merajoth.
 7 Porro Merajoth genuit Amariam, & Amarias genuit Achitob.
 8 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas.
 9 Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan.
 10 Johanan genuit Azariam: ipse est qui sacerdotio functus est, in domo quam edificavit Salomon in Jerusalem.
 11 Genuit autem Azarias Amariam, & Amarias genuit Achitob.
 12 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellam.
 13 Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit Azariam.
 14 Azarias genuit Sarajam, & Sarajas genuit Josedec.
 15 Porro Josedec egressus est, quando transtulit Dominus Judam, & Jerusalem per manus Nabuchodonosor.
 16 Filii ergo Levi: Gerson, Caath, & Merari.
 17 Et hæc nomina filiorum Gerson: Lobni, & Semei.
 18 Filii Caath: Amram, & Isaac, & Hebron, & Oziel.
 19 Filii Merari: Moholi & Musi. Hæ autem cognationes Levi secundum familias eorum.
 20 Gerson, Lobni filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus.
 21 Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara filius ejus, Jethrai filius ejus.
 22 Filii Caath, Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Asir filius ejus.
 23 Elcana filius ejus, Abiasaph filius ejus, Aür filius ejus.
 24 Thahath filius ejus, Uriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus.
 25 Filii Elcana, Amasai & Achimoth.
 26 Et Elcana: Filii Elcana: Sophai filius ejus, Nahath filius ejus.
 27 Eliab filius ejus, Jeroham filius ejus, Elcana filius ejus.
 28 Filii Samuel, primogenitus Vasseni, & Abia.
 29 Filii autem Merari: Moholi: Lobni filius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus.
 30 Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, Alaja filius ejus.
 31 Isti sunt, quos constituit David super cantores domus Domini, ex quo collocata est arca:
 32 Et ministrabant coram tabernaculo testimonii, canentes donec edificaret Salomon domum Domini in Jerusalem: stabant autem juxta ordinem suum in ministerio.

33 Hi vero sunt, qui assistebant cum filiis suis, de filiis Caath, Hermon cantor filius Johel, filii Samuel.
 34 Filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel, filii Thohu.
 35 Filii Saph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amasai.
 36 Filii Elcana, filii Johel, filii Azarias, filii Sophonia.
 37 Filii Thahath, filii Asir, filii Abiasaph, filii Core.
 38 Filii Isaac, filii Caath, filii Levi, filii Israel.
 39 Et frater ejus Asaph, qui stabat a dextris ejus, Asaph filius Barchab, filii Sarmaa.
 40 Filii Michael, filii Basajæ, filii Melchior.
 41 Filii Athanaï, filii Zara, filii Adaja.
 42 Filii Ethan, filii Zamma, filii Semei.
 43 Filii Jeth, filii Gerson, filii Levi.
 44 Filii autem Merari fratres eorum, ad sinistram. Ethan filius Cusi, filii Abdi, filii Maloch.
 45 Filii Hafabie, filii Amasie, filii Helciae.
 46 Filii Amasai, filii Boni, filii Somer.
 47 Filii Moholi, filii Musi, filii Merari, filii Levi.
 48 Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus Domini.
 49 Aaron vero, & filii ejus adolebant incensum super altare holocausti & super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum: & ut precarentur pro Israel, juxta omnia, quæ præceperat Moyses servus Dei.
 50 Hi sunt autem filii Aaron: Eleazar filius ejus, Phinees filius ejus, Abisue filius ejus.
 51 Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia filius ejus.
 52 Merajoth filius ejus, Amarias filius ejus, Achitob filius ejus.
 53 Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.
 54 Et hæc habitacula eorum per vicus æque confinia, filiorum scilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum: ipsi enim forte contigerant.
 55 Dederunt igitur eis Hebron in terra Judæ, & suburbana ejus per circuitum:
 56 Agros autem civitatis, & villas, Caleb filio Jephone.
 57 Porro filii Aaron dederunt civitates ad conjugendum, Hebron, & Lobna & suburbana ejus,
 58 Jether quoque & Esthemo cum suburbanis suis, sed & Helon & Dabir cum suburbanis suis.
 59 Afan quoque & Bethemes & suburbana earum.
 60 De tribu autem Benjamin, Gabee & suburbana ejus, & Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis suis: omnes civitates, tredecim, per cognationes suas.
 61 Filii autem Caath residuis de cognatione sua, dederunt ex dimidia tribu Manasse in possessionem urbes decem.
 62 Porro filii Gerson per cognationes suas, de tribu Issachar, & de tribu Aser, & de tribu Nephthali, & de tribu Manasse in Basan, urbes tredecim.
 63 Filii autem Merari per cognationes suas, de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon, dederunt forte civitates duodecim.
 64 Dederunt quoque filii Israel Levitis civitates, & suburbana earum.

† Jos. 11. 11.

65 Dederuntque per sortem, ex tribu filiorum Juda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex tribu filiorum Benjamin, urbes has quas vocaverunt nominibus suis,

66 Et his qui erant de cognatione filiorum Caach, fueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim.

67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum, Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer cum suburbanis suis,

68 Jecmaam quoque cum suburbanis suis, & Berhoron similiter,

69 Necon & Helon cum suburbanis suis, & Gethremmon in eundem modum.

70 Porro ex dimidia tribu Manasse, Aner & suburbana ejus, Balaam & suburbana ejus: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caach reliqui erant.

71 Filiis autem Gersom, de cognatione dimidiæ tribus Manasse, Gargon in Basan & suburbana ejus, & Astharoch cum suburbanis suis.

72 De tribu Issachar, Cedès & suburbana ejus, & Daherech cum suburbanis suis,

73 Ramoth quoque & suburbana ejus, & Anem cum suburbanis suis.

74 De tribu vero Aser: Mafal cum suburbanis suis, & Abdon similiter,

75 Hucac quoque & suburbana ejus, & Rohob cum suburbanis suis.

76 Porro de tribu Nephthali, Cedès in Galilea & suburbana ejus, Hamon cum suburbanis suis, & Cariathaim & suburbana ejus.

77 Filiis autem Merari residuis: de tribu Zabulon, Remunon & suburbana ejus, & Thabor cum suburbanis suis:

78 Trans Jordanem quoque ex adverso Jericho contra orientem Jordanis, de tribu Ruben, Bosor in solitudine cum suburbanis suis, & Jassa cum suburbanis suis,

79 Cademoch quoque & suburbana ejus, & Mephaat cum suburbanis suis.

80 Necon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad & suburbana ejus, & Manam cum suburbanis suis.

81 Sed & Hesebon cum suburbanis suis, & Jexer cum suburbanis suis.

CAPUT VII.

Posterii Issachar, Benjamin, Nephthali, Manasse, Ephraim, & Aser.

1 Porro filii Issachar: Thola, & Phua, Jafub, & Simeron, quattuor.

2 Filii Thola: Ozi & Raphaja, & Jeriel, & Jemai, & Jeseb, & Samuel, principes per domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus David, viginti duo millia sexcenti.

3 Filii Ozi: Irahia, de quo nati sunt Michael, & Obadia, & Johel, & Jesia, quinque omnes principes.

4 Cumque eis per familias & populos suos, accincti ad praelium, viri fortissimi, triginta sex millia: multas enim habuerunt uxores, & filios.

5 Fratres quoque eorum per omnem cognationem Issachar, robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt.

6 Filii 7 Benjamin: Bela, & Bechor, & Jadiel, tres.

7 Filii Bela: Esbon, & Ozi, & Oziel, & Jerimoth, & Urzi, quinque principes fami-

alrum, & ad pugnandum robustissimi: numerus autem eorum, viginti duo millia & triginta quattuor.

8 Porro filii Bechor: Zamira, & Joas, & Eliezer, & Elionai, & Amri, & Jerimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filii Bechor.

9 Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum, ad bella fortissimi, viginti millia & ducenti.

10 Porro filii Jadihel: Balan. Filii autem Balan: Jehus, & Benjamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharis, & Ahisabar.

11 Omnes hi filii Jadihel, principes cognationum suarum, viri fortissimi, decem & septem millia & ducenti, ad praelium procedentes.

12 Sepham quoque & Hapham filii Hir: & Hafim filii Aber.

13 7 Filii autem Nephthali: Jafiel, & Guni, & Jeser, & Sellum, filii Bala.

14 Porro filius Manasse, Efriel: concubinae ejus Syria peperit Machir patrem Galaad.

15 Machir autem accepit uxores filiiis suis Hapthim & Saphan: & habuit sororem nomine Maacha: nomen autem secundum, Salphaad, maritumque sunt Salphaad filius.

16 Et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen ejus Phares: porro nomen fratris ejus, Sares: & filii ejus Vlam, & Recen.

17 Filius autem Vlam, Badan: hi sunt filii Galaad, filii Machir, filii Manasse.

18 Soror autem ejus Regina peperit Virum decorum, & Abiezer, & Mohola.

19 Erant autem filii Semida, Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam.

20 Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus, Elada filius ejus, Thahath filius ejus, hujus filius Zabad.

21 Et hujus filius Suthala, & hujus filius Ezer & Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenae, quia descenderant ut invaderent possessiones eorum.

22 Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres ejus ut consolarentur eum.

23 Ingressusque est ad uxorem suam: que concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Beria, eo quod in malis domus ejus ortus esset:

24 Filia autem ejus fuit Sara, que edificavit Bethoron inferiorem & superiorem, & Ozenara.

25 Porro filius ejus Rapha, & Reseph, & Thale, de quo natus est Thaan,

26 Qui genuit Laadan: hujus quoque filius Ammiad, qui genuit Elizama,

27 De quo ortus est Nun, qui habuit filium Josue.

28 Possessio autem eorum & habitatio, Bethel cum filiabus suis, & contra orientem Noran, ac occidentalem plagam Gazer & filiae ejus, Sichem quoque cum filiabus suis, usque ad Aza cum filiabus ejus.

29 Juxta filios quoque Manasse, Bersan & filias ejus, Thanach & filias ejus, Maggedo & filias ejus, Dor & filias ejus: in his habitaverunt filii Joseph, filii Israel:

30 Filii 7 Aser: Jemna, & Jesua, & Jessui, & Baria, & Sara forores eorum.

31 Filii autem Baria: Heber, & Melchiel: ipse est pater Barfaith.

32 Heber autem genuit Jephath, & Somer, & Hotham, & Sinaa fororem eorum.

7 Jos.
22. 22.

Genes.
46. 23.

7 Gen.
46. 21.

7 Gen.
46. 24.

7 Gen.
46. 27.

33 Filii Iephtar: Phofech, & Chamaal, & Afeth: hi filii Iephtar.

34 Porro filii Somer: Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram.

35 Filii autem Helem fratris ejus: Supha, & Jemna, & Selles, & Amal.

36 Filii Supha: Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Jamra,

37 Ebofor, & Hod, & Samma, & Salufa, & Jethran, & Bera.

38 Filii Jerher: Jephone, & Phafpha, & Ara.

39 Filii autem Olla: Aree, & Haniel, & Refa.

40 Omnes hi filii Afer, principes cognationum, electi atque fortissimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis quæ apta eſſet ad bellum, viginti ſex milia.

CAPUT VIII.

Rurſum Genealogia Benjamin & Saul, filiorumque ipſius.

1 Benjamin autem genuit Bale primogenitum ſuum, Aſbel ſecundum, Ahara tertium,

2 Nohaâ quartum, & Rapha quintum.

3 Fueruntque filii Bale: Addar, & Gera, & Abiud,

4 Abiſue quoque & Naaman, & Ahoe,

5 Sed & Gera, & Sephuphan, & Huram.

6 Hi ſunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui translati ſunt in Manahath.

7 Naman autem, & Achia, & Gera ipſe tranſtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.

8 Porro Saharaim genuit in regione Moab, poſtquam dimiſit Hulim & Bara uxores ſuas.

9 Genuit autem de Godes uxore ſua Jobab, & Sebia, & Moſa, & Molchom,

10 Jehu quoque & Sechia, & Merma, hi ſunt filii ejus, principes in familiis ſuis.

11 Mehufim veto genuit Abitob, & Elphaal.

12 Porro filii Elphaal: Heber, & Miſaam, & Samad: hic ædificavit Ono, & Lod, & filias ejus.

13 Baria autem & Sama, principes cognationum habitantium in Ajalon: hi fugaverunt habitatores Geth.

14 Et Ahio, & Sefac, & Jerimoth,

15 Et Zabadia, & Arod, & Heder,

16 Michael quoque, & Jeſpha, & Joha, filii Baria.

17 Et Zabadia, & Moſollam, & Hezeci, & Heber.

18 Et Jeſamari, & Jezlia, & Jobab, filii Elphaal,

19 Et Jacim, & Zechri, & Zabdi,

20 Et Elhoſnai, & Selethai, & Eliel,

21 Et Adaja, & Baraja, & Samarath, filii Semei.

22 Et Jeſſham, & Heber, & Eliel,

23 Et Abdon, & Zechri, & Hanan,

24 Et Hanania, & Aſlam, & Anathothia,

25 Et Jephſaja, & Phaniel, filii Sefac.

26 Et Samſari, & Sohoria, & Otholia,

27 Et Jerſia, & Elia, & Zechri, filii Jeroham.

28 Hi patriarchæ, & cognationum principes, qui habitaverunt in Jeruſalem.

29 In t̄ Caboon autem habitaverunt Abigaboon, & nomen uxoris ejus Maacha:

30 Filiiſque ejus primogenitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab.

31 Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, & Macelloth:

32 Et Macelloth genuit Samaa: habitaveruntque ex adverſo fratrum ſuorum in Jeruſalem cum fratribus ſuis.

33 t̄ Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Jonathan, & Melchifua, & Abinadad, & Eſbaal.

34 Filius autem Ionarhan, Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.

35 Filii Micha, Phithon, & Meloch, & Tharaa, & Ahaz.

36 Et Ahaz genuit Joada: & Joada genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: porro Zamri genuit Moſa.

37 Et Moſa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus eſt Elaſa: qui genuit Aſel.

38 Porro Aſel ſex filii fuerunt hiſ nominibus, Ezricam, Bocru, Iſnael, Saria, Obdia, & Hanan omnes hi filii Aſel.

39 Filii autem Eſec fratris ejus, Ulam primogenitus, & Johu ſecundus, & Eliphalet tertius.

40 Eueruntque filii Ulam viri robuſtiſſimi, & magno robore tendentes arcum: & multos habentes filios ac nepotes, uſque ad centum quinquaginta. Omnes hi, filii Benjamin.

CAPUT IX.

Qui primi filiorum Iſrael habitaverunt in Jeruſalem, & officia ſacerdotum ac Levitarum, Generationes quoque Saul ac filiorum ejus repetuntur.

1 Univerſus ergo Iſrael dinumeratus eſt: & ſumma eorum ſcripta eſt in Libro regum Iſrael, & Juda: translaticque ſunt in Babylonem propter delictum ſuum.

2 Qui autem habitaverunt primi in poſſeſſionibus, & in urbibus ſuis: Iſrael, & Sacerdotes, & Levitæ, & Nathinei.

3 Commorati ſunt in Jeruſalem de filiis Juda, & de filiis Benjamin, de filiis quoque Ephraim, & Manafſe.

4 Othei filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii Bonni, de filiis Phares filii Juda.

5 Et de Siloni: Aſaia primogenitus, & filii ejus.

6 De filiis autem Zara: Jehuel, & fratres eorum, ſexcenti nonaginta.

7 Porro de filiis Benjamin: Saſp filius Moſollam, filii Odula, filii Aſana:

8 Et Johania filius Jeroham: Et Ela filius Ozi, filii Mochori: & Moſollam filius Sapharia, filii Rahuel, filii Jebanie.

9 Et fratres eorum per familias ſuas, nonaginti quinquaginta ſex. Omnes hi, principes cognationum per domos patrum ſuorum.

10 De ſacerdotibus autem: Jedaja, Jojarib, & Jachin:

11 Azarias quoque filius Helciae, filii Moſollam, filii Sadoc, filii Marajoda, filii Achitob, pontifex domus Dei.

12 Porro Adajas filius Jeroham, filii Phafſur, filii Melchiae: & Maafai filius Adiel, filii Jezra, filii Moſollam, filii Moſollamich, filii Emmer.

13 Fratres quoque eorum principes per familias ſuas, mille ſeptingenti ſexaginta, fortiffimi robore ad faciendum opus miniſterii in domo Dei,

14 De Levitis autem: Semeja filius Haſſub, filii Ezricam, filii Haſebia, de filiis Merari.

15 Baccabac quoque carpentarius, & Galal, & Mathania filius Micha, filii Zochri, filii Afaph:

16 Et Obdia filius Semeja, filii Galal, filii Idithun: & Barachia filius Afa, filii Elcana, qui habitavit in arboribus Nerophati.

17 Janitores autem: Sellum, & Accub, & Telmon, & Ahinam, & frater eorum Sellum princeps,

18 Usque ad illud tempus, in porta regis ad orientem, observabant per vices suas de filiis Levi.

19 Sellum vero filius Core, filii Abiasaph, filii Core, cum fratribus suis, & domo patris sui, hi sunt Coritae super opera ministerii, custodes vestibulorum tabernaculi: & familiae eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum.

20 Phinees autem filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino.

21 Porro Zacharias filius Mofollamia, janitor portae tabernaculi testimonium.

22 Omnes hi electi in ostiarios per portas, ducenti duodecim: & descripti in villis propriis: quos constituerunt David, & Samuel Videns, in fide sua,

23 Tam ipsos, quam filios eorum, in ostiis domus Domini, & in tabernaculo, vicibus suis.

24 Per quattuor ventos erant ostiarii: id est ad orientem, & ad occidentem, & ad aquilonem, & ad austrum.

25 Fratres autem eorum in viculis morabantur, & veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus.

26 His quatuor Levitis creditus erat omnis numerus janitorum, & erant super exedras, & thesauros domus Domini.

27 Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis: ut cum tempus fuisset, ipsi mane aperirent fores.

28 De hominum genere erant & super vasa ministerii: ad numerum enim & inferebantur vasa, & offeriebantur.

29 De ipsis, & qui credita habebant utensilia sanctuarii, praerant simile, & vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.

30 Filii autem sacerdotum unguenta ex aromaticis conficiebant.

31 Et Mathathias Levites primogenitus Sellum Coritae, praefectus erat eorum, quae in sartagine frigeantur.

32 Porro de filiis Caath fratribus eorum, super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata prepararent.

33 Hi sunt principes eorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter suo ministerio deservirent.

34 Capita Levitarum, per familias suas principes, manserunt in Jerusalem.

† Supra
6. 29.

35 In † Gabaa autem commorati sunt, pater Gabaa Jehiel, & nomen uxoris ejus Maacha.

36 Filius primogenitus ejus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,

37 Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth.

38 Porro Macelloth genuit Samaa: isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Jerusalem, cum fratribus suis.

† Supra
8. 33.

39 † Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul: & Saul genuit Jonathan, & Melchisua, & Abinadab, & Esbaal.

40 Filius autem Jonathan, Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.

41 Porro filii Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

42 Ahaz autem genuit Jara, & Jara genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri. Zamri autem genuit Mofa.

43 Mofa vero genuit Banaa: cujus filius Raphaja, genuit Elafa: de quo ortus est Afel.

44 Porro Afel sex filios habuit his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan, hi sunt filii Afel.

CAPUT X.

Saul reprobatu a Deo propter varias iniquitates a Philisthaeis occiditur cum filiis, ejusque capite a Philisthaeis amputato, reliquum corpus cum filiis sepelitur a viris Jabes Galaad.

1 Philisthim autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel Palesthinos, & ceciderunt vulnerati in monte Gelboe.

1. Reg.
25. 1.

2 Cumque appropinquassent Philisthaei persequentes Saul, & filios ejus, percusserunt Jonathan, & Abinadab, & Melchisua, filios Saul.

3 Et aggravatum est praelium contra Saul, inveneruntque eum sagittarii, & vulneraverunt jaculis.

4 Et dixit Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, & interfice me: ne forte veniant incircumcisi isti, & illudant mihi. Noluit autem armiger ejus hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul ensam, & irruit in eum.

5 Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, & mortuus est.

6 Interiit ergo Saul, & tres filii ejus, & omnis domus illius pariter concidit.

7 Quod cum vidissent viri Israel, qui habitabant in campetribus, fugerunt: & Saul ac filii ejus mortui, dereliquerunt urbes suas, & huc illucque dispersi sunt: veneruntque Philisthim, & habitaverunt in eis.

8 Die igitur altero detraherentes Philisthim spolia castrorum, invenerunt Saul, & filios ejus jacentes in monte Gelboe.

9 Cumque spoliassent eum, & ampuassent caput, armique nudassent, miserunt in terram suam, ut circumferretur, & ostenderetur locolorum templis, & populis:

10 Arma autem ejus consecraverunt in fano dei sui, & caput affixerunt in templo Dagon.

11 Hoc cum audissent viri Jabes Galaad, omnia scilicet quae Philisthim fecerant super Saul,

12 Consurrexerunt singuli virorum fortium, & tulerunt cadavera Saul & filiorum ejus: attuleruntque ea in Jabes, & sepelierunt ossa eorum subter quercum, quae erat in Jabes, & jejunaverunt septem diebus.

13 Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod praevaricatus sit † mandatum Domini quod praeeperat, & non custodierit illud: sed † insuper etiam pythonissam consuluerit,

† Exod.
17. 14.
1. Reg.
15. 3.
† 1. Reg.
28. 8.

14 Nec speraverit in Domino: propter quod interfecit eum, & transiit regnum ejus ad David filium Isai.

CAPUT XI.

Unctus David in regem, expulsi ex arce Sionis Jebusaei, habitavit in Jerusalem, stipatus potentissimis ac strenuissimis militibus, quorum heroica gesta narrantur: noluit David desiderata libere aquam, eo quod cum sortium suorum periculo allata esset.

1 Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron, dicens: Os tuum sumus, & caro tua.

1. Reg.
5. 1.

2. Heli

2 Heri quoque, & nudifertius, cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas, & introducebas Israel: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, & tu eris princeps super eum.

3 Venerunt ergo omnes majores natu Israel ad regem in Hebron, & inivit David cum eis foedus coram Domino: unxeruntque eum regem super Israel, juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu Samuel.

4 Abiit quoque David, & omnis Israel, in Jerusalem: hæc est Jebus, ubi erant Jebusæi habitatores terræ.

5 Dixeruntque qui habitabant in Jebus ad David: Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Sion, quæ est civitas David,

6 Dixitque: Omnis qui percussit Jebusum in primis, erit princeps & dux. Ascendit igitur primus Joab filius Sarviæ, & factus est princeps.

7 Habitavit autem David in arce, & idcirco appellata est civitas David.

8 Edificavitque urbem in circuitu a Mello usque ad gymum, Joab autem reliqua urbis extruxit.

9 Proficiebatque David vadens & crescens, & Dominus exercituum erat cum eo.

10 ¶ Hi principes virorum forium David, qui adjuverunt eum ut rex fieret super omnem Israel, juxta verbum Domini, quod locutus est ad Israel.

11 Er iste numerus robustorum David: Jesbaam filius Hachomim princeps inter triginta: iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice.

12 Er post eum Eleazar filius patris ejus Ahoibites, qui erat inter tres parentes.

13 Iste fuit cum David in Phestomim, quando Philistinim congregati sunt ad locum illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philistinorum.

14 Hi steterunt in medio agri, & defendunt eum: cumque percussissent Philistinæos, dedit Dominus salutem magnam populo suo.

15 Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad speluncam Odollam, quando Philistinim fuerant castrametati in valle Raphaim.

16 ¶ Porro David erat in Raphaim, & statio Philistinorum in Bethlehem.

17 Desideravit igitur David, & dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta.

18 Tres ergo isti per media castra Philistinorum perrexerunt, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, & arulerunt ad David ut biberet: qui noluit, sed magis libavit illam Domino.

19 Dicens: Abiit ut in conspectu Dei mei hoc faciam, & sanguinem istorum virorum bibam: quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere: hæc fecerunt tres robustissimi.

20 Abisai quoque frater Joab ipse erat princeps trium, & ipse levavit hastam suam contra trecentos vulneratos, & ipse erat inter tres nominatissimos.

21 Et inter tres secundos inclutus, & princeps eorum: verumtamen usque ad tres primos non pervenerat.

22 Banaias filius Jojada viri robustissimi, qui multa opera perperrarat, de Cabseel: ipse percussit duos ariel Moab: & ipse descendit, & interfecit leonem in media cisterna tempore nivis.

23 Et ipse percussit virum Aegyptium, cuius statura erat quinque cubitorum, & ha-

bebat lanceam ut licitorium tenentium: descendit igitur ad eum cum virga, & rapuit hastam, quam tenebat manu, & interfecit eum hasta sua.

24 Hæc fecit Banaias filius Jojada, qui erat inter tres robustos nominatissimos.

25 Inter triginta primus, verumtamen ad tres usque non pervenerat: posuit autem eum David ad auriculum suum.

26 Porro fortissimi viri in exercitu, Asafael frater Joab, & Echanan filius patris ejus de Bethlehem:

27 Sammoth Arorites, Hesses Phalonites, 28 Ira filius Acces Thecutes, Abiezer Anathothites,

29 Sobbochai Hufathites, Hai Ahoibites, 30 Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites,

31 Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaia Pharothonites,

32 Hurai de torrente Gaas, Abiel Arbathithes, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites.

33 Filii Assem Gezonites & Jonathan filius Sage, Ararites,

34 Ahiam filius Sachar Ararites, 35 Eliphal filius Ur,

36 Hephier Mecherathites, Ahia Phelonites, 37 Ilesro Carmelites, Naarai filius Asbai,

38 Joel frater Nathan, Mibahar filius Agarai.

39 Selec Ammonites, Naarai Beronites armiger Joab filii Sarviæ,

40 Ira Jethraus, Gareb Jethraus, 41 Urias Herhaeus, Zabab filius Oholi,

42 Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, & cum eo triginta:

43 Hanan filius Maacha, & Josaphat Mathamites,

44 Ozia Astarothites, Samma & Jehiel filii Hotham Aronites,

45 Jedihel filius Samri, & Joha frater ejus Thofaites,

46 Eliel Mahumites, & Teribai & Josaja filii Elnaem, & Jethma Moabites, Eliel, & Obed, & Jafiel de Masobia.

CAPUT XII.

Qui David fuerant sequuti cum fugeret Saulem; & qui postea ex omnibus tribubus venerunt ut eum regem constituerent in Hebron.

1 HI quoque venerunt ad David in Siceleg, cum adhuc fugeret Saul, filium Cis, qui erat fortissimus & egregii pugnatores,

2 Tendentes arcum, & utraque manu fundis saxa jacientes, & dirigentes sagittas: de fratribus Saul ex Benjamin.

3 Princeps Ahiezer, & Joas, filii Samaa, Gabaathites, & Jaziel, & Phallet filii Azmoth, & Baracha, & Jehu Anathothites.

4 Samaias quoque Gabaonites fortissimus inter triginta & super triginta. Jeremias, & Jeheziel, & Johanan, & Jezabad Gaderothites.

5 Et Fluzai & Jerimuth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia Haruphites.

6 Elcana, & Jessa, & Azareel, & Joezer, & Jesbaam de Carehim:

7 Joela quoque, & Zabadia, filii Jeroham de Gedor.

8 Sed & de Gaddi transugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustissimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum & hastam: factes eorum quasi facies leonis, & veloces quasi capree in montibus:

1. Reg. 13. 8.

1. Reg. 14. 14.

9 Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius,

10 Masmana quartus, Jeremias quintus,

11 Echi sextus, Eliel septimus,

12 Johanan octavus, Elzebad nonus,

13 Jeremias decimus, Machbanai undecimus.

14 Hi de filiis Gad principes exercitus: novissimus centum militibus praeerat, & maximus, mille.

15 Isti sunt qui transierunt Jordanem mense primo, quando inundare consuevit super ripas suas: & omnes fugaverunt qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam, & occidentalem.

16 Venerunt autem & de Benjamin, & de Juda, ad praesidium in quo morabatur David.

17 Effessusque est David obviam eis, & ait: Si pacifice venistis ad me ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, & judicet.

18 Spiritus vero induit Amasai principem inter triginta, & ait: Tui sumus o David, & tecum fili Isai: pax, pax tibi, & pax adiutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus. Suscepit ergo eos David, & constituit principes turmae.

19 Porro de Manasse transfugerunt ad David, & venerunt ad eum de Manasse, Ednas, & Jozabad, & Jedihel, & Michael, & Ednas, & Jozabad, & Eliu, & Selathi, principes millium in Manasse.

20 Quando igitur reversus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas, & Jozabad, & Jedihel, & Michael, & Ednas, & Jozabad, & Eliu, & Selathi, principes millium in Manasse.

21 Hi praebuerunt auxilium David adversus latrunculos: omnes enim erant viri fortissimi, & facti sunt principes in exercitu.

22 Sed & per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, usque dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei.

23 Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cum esset in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, juxta verbum Domini.

24 Filii Juda portantes clypeum & hastam, sex millia octingenti expediti ad praesidium.

25 De filiis Simeon, virorum fortissimorum ad pugnam, septem millia centum.

26 De filiis Levi, quartor millia sexcenti.

27 Jozada quoque princeps de stirpe Aaron, & eum eo tria millia septingenti.

28 Sadoc etiam puer egregie indolis, & domus patris ejus, principes viginti duo.

29 De filiis autem Benjamin fratribus Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul.

30 Porro de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis.

31 Et ex dimidia tribu Manasse, decem & octo millia, singuli per nomina sua venerunt ut constituerent regem David.

32 De filiis quoque Issachar viri eruditi, qui noverant singula tempora ad praecipendum quid facere deberet Israel, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur.

33 Porro de Zabulon qui egrediebantur ad praesidium, & stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici.

34 Et de Nephthali, principes mille: & cum eis instructi clypeo & hasta, triginta & septem millia.

35 De Dan etiam preparati ad praesidium, viginti octo millia sexcenti.

36 Et de Aser egredientes ad pugnam, & in acie provocantes, quadraginta millia.

37 Trans Jordanem autem de filiis Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manasse, instructi armis bellicis, centum viginti millia.

38 Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnam, corde perfecto venerunt in Hebron, ut constituerent regem David super universum Israel: sed & omnes reliqui ex Israel, uno corde erant, ut rex fieret David.

39 Fueruntque ibi apud David tribus diebus comedentes & bibentes, praeparaverant enim eis fratres sui.

40 Sed & qui juxta eos erant, usque ad Issachar, & Zabulon, & Nephthali, afferbant panes in asinis, & camelis, & mulis, & bobus, ad vescendum: farinam, palathas, uvam passam, vinum, oleum, boves, arietes, ad omnem copiam: gaudium quippe erat in Israel.

CAPUT XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Israel cum David ante eam iudicantibus; sed quia Oza arcam contingens a Domino percussus est, auertit eam David in domo Obisadom, cui ex eo tempore benedixit Dominus.

1 **I**NUIT autem consilium David cum tribu Simeon, & centurionibus, & universis principibus,

2 Et ait ad omnem caetum Israel: Si placet vobis: & a Domino Deo nostro egredietur sermo, quem loquitur: mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel, & ad Sacerdotes, & Levitas, qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos,

3 Et reducamus arcam Dei nostri ad nos: non enim requisivimus eam in diebus Saul.

4 Et respondit universa multitudo ut ita fieret: placuerat enim sermo omni populo.

5 Congregavit ergo David cunctum Israel, a Sihor Aegypti, usque dum ingrediariis Emath, ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim.

6 Et ascendit David, & omnis vir Israel, ad collem Cariathiarim, qui est in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, ubi invocatum est nomen ejus.

7 Imposueruntque arcam Dei super plaustrum novum, de domo Alinadab: Oza autem, & frater ejus, minabant plaustrum.

8 Porro David, & universus Israel, hudebant coram Deo omni virtute in canticis, & in citharis, & psalteriis, & tympanis, & cymbalis, & tubis.

9 Cum autem pervenissent ad aream Chidon, terendie Oza manum suam, ut sustentaret arcam: bos quippe lascivens paululum inclinaverat eam.

10 Iratus est itaque Dominus contra Ozam, & percussit eum, eo quod tetigisset arcam: & mortuus est ibi coram Domino.

11 Contristatusque est David, eo quod divisisset Dominus Ozam: vocavitque locum illum: Divisio Oza, usque in praesentem diem.

12 Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quomodo possum ad me introducere arcam Dei?

†r. Reg.
2p. 4.

†r. Reg.
2p. 2.

13 Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est, in civitatem David, sed averit in domum Obededom Gerbæi.

14 Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus: & benedixit Dominus domui ejus, & omnibus que habebat.

CAPUT XIV.

David accepit a rege Tyri lignis & artificibus ad extruendam sibi domum, alias dicitur uxores, ac multos genuit liberos, & consulto Domino bis cadit Philisthæos.

2. Reg. 5. 11.

1 **M**isit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, & ligna cedrina, & artifices parietum, ignomumque: ut edificarent ei domum.

2 Cognovitque David quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel, & sublevarum esset regnum suum super populum ejus Israel.

1. Reg. 5. 13.

3 † Accepit quoque David alias uxores in Jerusalem: genuitque filios, & filias.

4 Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Jerusalem: Samua, & Sobad, Nathan, & Salomona,

5 Iebahar, & Elisua, & Eliphale,

6 Noga quoque, & Napheg, & Japhia,

7 Elisama, & Baallada, & Eliphale.

1. Reg. 5. 17.

8 † Audientes autem Philisthim eo quod unctus esset David in regem super universum Israel, ascenderunt omnes ut quærerent eum: quod cum audisset David, egressus est obviam eis.

9 Porro Philisthim venientes, diffusi sunt in valle Raphaim.

10 Consultitque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthæos, & si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, & trahe eos in manu tua.

11 Cumque illi ascendissent in Baalparasim, percussit eos Ibi David, & dixit: Divisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquæ: & idcirco vocatum est nomen illius loci Baalparasim.

12 Dereliqueruntque Ibi deos suos, quos David iussit exuri,

13 Alia etiam vice Philisthim irruerunt, & diffusi sunt in valle.

14 Consultitque rursum David Deum, & dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, & venies contra illos ex adverso pyrorum.

15 Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te, ut percutiat castra Philisthim.

16 Fecit ergo David sicut præceperat ei Deus, & percussit castra Philisthinorum, de Gabaon usque Gazera.

17 Divulgatumque est nomen David in universis regionibus, & Dominus dedit pavorem ejus super omnes gentes.

CAPUT XV.

Parato tabernaculo, deducitur magno cum apparatu arca Dei in Jerusalem, comitante omni Israel, sacerdotibus vero ac Levitis iuxta sua officia ministrantibus; & Michol despicit David coram arca saltantem, indutum stola byssina, & ephod lineo.

1 **F**ecit quoque sibi domos in civitate David: & edificavit locum arcae Dei, teretisque ei tabernaculum.

2 Tunc dixit David: Illicium est ut a quocumque portetur arca Dei nisi a Levitis, quos

elegit Dominus ad portandam eam, & ad ministrandum sibi usque in æternum.

3 Congregavitque universum Israel in Jerusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum, quem præparaverat ei.

4 Necon & filios Aaron, & Levitas.

5 De filiis Caath, Uriel princeps fuit, & fratres ejus centum viginti.

6 De filiis Merari, Asaia princeps; & fratres ejus ducenti viginti.

7 De filiis Gerson, Joel princeps; & fratres ejus centum triginta.

8 De filiis Elisaphan, Semeias princeps; & fratres ejus ducenti.

9 De filiis Hebron, Eliel princeps; & fratres ejus octoginta.

10 De filiis Oziel, Aminadab princeps; & fratres ejus centum duodecim.

11 Vocavitque David Sadoe, & Abiathar Sacerdotes, & Levitas, Uriel, Asaia, Joel, Semeiam, Eliel, & Aminadab:

12 Et dixit ad eos: Vos qui estis principes familiarum Leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, & afferre arcam Domini Dei Israel, ad locum qui ei præparatus est:

13 † Ne ut a principio, quia non eratis præsentibus, percussit nos Dominus: sic & nunc fiat, illicium quid nobis ageribus.

14 Sanctificati sunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, ut portarent arcam Domini Dei Israel.

15 † Etulerunt filii Levi arcam Dei, sicut præceperat Moyses iuxta verbum Domini, humeris suis, in vestibus.

16 Dixitque David principibus Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus lætitiæ.

17 Constitueruntque Levitas: Heman filium Joel, & de fratribus ejus, Asaph filium Barachia, de filiis vero Merari, fratribus eorum, Ethan filium Casai.

18 Et cum eis fratres eorum: in secundo ordine, Zacharias, & Ben, & Jaziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Jehiel, Janitores.

19 Porro cantores, Heman, Asaph, & Ethan, in cymbalis aneis conceptantes.

20 Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias, & Banaias, in nablis arcana cantabant.

21 Porro Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Jehiel, & Ozaziu, in citharis pro octava caneant epinicion.

22 Chonenias autem princeps Levitarum, prophetia præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valde sapiens.

23 Et Barachias, & Elcana, Janitores arce.

24 Porro Sebenias, & Josaphar, & Nathanael, & Amasai, & Zacharias, & Banajas, & Eliezer, sacerdotes, changebant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Jeltias, erant Janitores arce.

25 † Igitur David, & omnes majores natu Israel, & tribuni, ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom, cum lætitia.

26 Cumque adjuvisset Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri, & septem arietes.

27 Porro David erat indutus stola byssina, & universi Levitæ qui portabant arcam, cantoresque, & Chonenias princeps prophetiarum inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo.

† Supra 23. 100.

† Num. 4. 15.

† 1. Reg. 6. 11.

18 Universusque Israel deducebant arcam fonderis Domini in júbilo, & sonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nabilis, & citharis concerpentes.

19 Cumque pervenisset arca fœderis Domini usque ad civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David saltantem æque ludentem, & desipxit eam in corde suo.

CAPUT XVI.

Constitutæ arca in tabernaculo fœderis, oblatæque victimis, & populo a David benedictis & epulum præbatur, ordinanturque Levitarum ministerii coram arca, interposito cantico divini laudis.

1 **A**tulerunt igitur arcam Dei, & constituerunt eam in medio tabernaculi, quod tenderat ei David: & obtulerunt holocausta, & pacifica coram Deo.

2 Cumque complexerit David offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini.

3 Et divisit universis per singulos, a viro usque ad mulierem, rotam panis, & partem assæ carnis bubalæ, & fixam oleo simulam.

4 Constituitque coram arca Domini de Levitis, qui ministrarent, & recordarentur opem ejus, & glorificarent atque laudarent Dominum Deum Israel:

5 Asaph principem, & secundum ejus Zachariam: Porro Jahiel, & Semiramoth, & Jehiel, & Merhartham, & Ellah, & Banaiam, & Obededom: Jehiel super organa psalterii, & lyras: Asaph autem ut cymbalis personaret:

6 Banaiam vero & Iaziel sacerdotes, canere tuba jugiter coram arca fœderis Domini.

7 In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph, & fratres ejus.

8 † Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adventiones ejus.

9 Cantate ei, & psallite ei: & narrate omnia mirabilia ejus.

10 Laudate nomen sanctum ejus: lætetur cor quærentium Dominum.

11 Quærite Dominum, & virtutem ejus: quærite faciem ejus semper.

12 Recordamini mirabilia ejus, quæ fecit: signorum illius, & judiciorum oris ejus.

13 Semen Israel servi ejus: filii Jacob electi ejus.

14 Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.

15 Recordamini in sempiternum pacti ejus: sermonis, quem præcepit in mille generationes.

16 Quem pepigit cum Abraham: & juramenti illius cum Isaac.

17 Et constituit illud Jacob in præceptum: & Israel in pactum sempiternum.

18 Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.

19 Cum essent pauci numero, parvi & coloni ejus.

20 Et transferunt de gente in gentem, & de regione ad populum alterum.

21 Non dimisit quemquam calumniari eos, sed increpavit pro eis reges.

22 † Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.

23 † Cantate Domino omnis terra: annuntiate ex die in diem salutem ejus.

24 Narrate in gentibus gloriam ejus: in cunctis populis mirabilia ejus.

25 Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: & horribilis super omnes deos.

26 Omnes enim dii populorum, idola: Dominus autem caelos fecit.

27 Confessio & magnificentia coram eo: fortitudo & gaudium in loco ejus.

28 Afferte Domino familiae populorum: afferte Domino gloriam & imperium.

29 Date Domino gloriam, nomini ejus, levate sacrificium, & venite in conspectu ejus: & adorare Dominum in decore sancto.

30 Commoveatur a facie ejus omnis terra: ipse enim fundavit orbem immobilem.

31 Latentur cæli, & exultet terra: & dicant in nationibus, Dominus regnavit.

32 Tonet mare, & plentendo ejus: exultent agri, & omnia quæ in eis sunt.

33 Tunc laudabunt signa salus coram Domino: quia venit judicare terram.

34 Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia ejus.

35 Fe dicite: Salva nos Deus salvator noster; & congrega nos, & erue de gentibus, ut constituteur nomini sancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.

36 Benedictus Dominus Deus Israel ab æterno usque in æternum: & dicat omnis populus: Amen, & hymnum Domino.

37 Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini, Asaph & fratres ejus, ut ministrarent in conspectu arce jugiter, per singulos dies, & vices suas.

38 Porro Obededom, & fratres ejus sexaginta octo: & Obededom filium Idithun, & Hofa, constituit janitores.

39 Sadoe autem sacerdotem, & fratres ejus sacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelso, quod erat in Gabaon,

40 Ut offerrent holocausta Domino super altare holocaustorum jugiter, mane & vespere, juxta omnia quæ scripta sunt in lege Domini, quam præcepit Israeli.

41 Et post eum Eran, & Idithun, & reliquos electos, unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino: Quoniam in æternum misericordia ejus.

42 Heman quoque & Idithun canentes tuba, & quærentes cymbala, & omnia musicorum organa, ad canendum Deo, filios autem Idithun fecit esse portarios.

43 Reversusque est omnis populus in domum suam: & David, ut benediceret etiam domui suæ.

CAPUT XVII.

Cogitanti David edificare domum Domino; promittitur filius qui illum sit edificaturus; unde David gratias agit, Dei erga se bonitatem extollens.

1 **C**um autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est.

2 Et ait Nathan ad David: Omnia, quæ in corde tuo sunt, fac: Deus enim tecum est:

3 Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens:

4 Vade, & loquere David sermo meo: Hæc dicit Dominus: Non edificabis tu mihi domum ad habitandum.

5 Neque enim mansi in domo, ex eo tempore quo eduxi Israel, usque ad diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernaculi, & in tentorio

1. Reg.
6. 17.

† Psal.
124. 1.

11a. 12.

4.

1. Reg.
7. 2.

† Psal.
104. 15.

† Psal.
95. 11.

6 Manens cum omni Israel. Numquid locutus sum solum uni iudicum Israel, quibus praeceperam ut pasceret populum meum, & dixi: Quare non edificastis mihi domum cedrinam?

7 Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David: Haec dicit Dominus exercituum: Ego tui te, cum in pascuis lequereris gregem, ut effes dux populi tui Israel.

8 Et fui tecum quocumque perrexisti: & interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum, qui celebrantur in terra.

9 Et dedi locum populo meo Israel: plantabitur, & habitabit in eo, & ultra non commovebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, sicut a principio.

10 Ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israel, & humiliavi universos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quod edificaturus sis tibi Dominus domum.

11 Cumque impleveris dies tuos ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis: & stabiliam regnum ejus.

12 Ipse edificabit mihi domum, & firmabo solum ejus usque in aeternum.

13 Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium: & misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abisti ab eo qui ante te fuit.

14 Et statum eum in domo mea, & in regno meo, usque in sempiternum: & thronus ejus erit firmissimus in perpetuum.

15 Juxta omnia verba haec, & juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

16 Cumque venisset rex David, & sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus, & quae domus mea, ut praestares mihi talia?

17 Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo, ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum: & fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus.

18 Quid ultra addere poterit David, cum ita glorificaveris servum tuum, & cognoveris eum?

19 Domine propter famulum tuum juxta eorum fecisti omnem magnificentiam hanc, & nota esse voluisti universa magna.

20 Domine, non est similis tui: & non est alius Deus absque te, ex omnibus, quos dividimus auribus nostris.

21 Quis enim est alius, ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, & faceret populum sibi, & magnitudine suae atque terroribus efficeret nationes a facie ejus, quem de Aegypto liberavit?

22 Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in aeternum, & tu Domine factus es Deus ejus.

23 Nunc iterum Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo, & super domum ejus, confirmetur in perpetuum, & fac sicut locutus es.

24 Permaneatque & magnificetur nomen tuum usque in sempiternum: & dicatur: Dominus exercituum Deus Israel, & domus David servi ejus permanens coram eo.

25 Tu enim Domine Deus meus revelasti auriculum servi tui, ut edificares ei domum: & ideoque invenit servus tuus fiduciam, ut orer coram te.

26 Nunc ergo Domine, tu es Deus: & locutus es ad servum tuum tanta beneficia.

27 Et cepisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te: te enim Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum.

CAPUT XVIII.

Prælia & victoria David, & tributa gentibus imposita, atque officarii ejus.

1 Factum est autem post hæc, ut percuteret David Philistinum, & humiliaret eos, & tolleret Geth, & filias ejus, de manu Philistinum.

2 Percuteretque Moab, & fierent Moabitarum servi David, offerentes ei munera.

3 Eo tempore percussit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphratem.

4 Cepit ergo David mille quadrigas ejus, & septem millia equitum, ac viginti millia virorum pedum, subnavavitque omnes equos currum, exceptis centum quadrigis, quas reservavit sibi.

5 Supervenit autem & Syrus Damascus, ut auxilium praberet Adarezer regi Soba: sed & hujus percussit David viginti duo milia virorum.

6 Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, & offerret munera. Ad juviret eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat.

7 Tulit quoque David pharetras aureas, quas habuerant servi Adarezer, & atrilic eas in Jerusalem.

8 Necnon de Thebath, & Chon urbibus Adarezer aris plurimum, de quo fecit Salomon mare aeneum, & columnas, & vasa aenea.

9 Quod cum audisset Thou rex Hemath, percussit videlicet David omnem exercitum Adarezer regis Soba.

10 Misit Adoram filium suum ad regem David, ut postularet ab eo pacem, & congratularetur ei, quod petivisset & expugnasset Adarezer: adversarius quippe erat Thou Adarezer.

11 Sed & omnia vasa aurea, & argentea, & aenea consecravit David rex Domino, cum argento & auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Ammon, quam de Philistinum & Amalec.

12 Abisai vero filius Sarviae percussit Edom in Valle Salinarum, decem & octo milia:

13 Et constituit in Edom presidium, ut serviret Idumæa David: salvavitque Dominus David in cunctis, ad quæ perrexerat.

14 Regnavit ergo David super universum Israel, & faciebat iudicium atque iustitiam cuncto populo suo.

15 Porro Joab filius Sarviae erat super exercitum, & Josaphat filius Ahitai a commentariis.

16 Sadoc autem filius Achitob, & Ahimelec, filius Abiathar, sacerdotes: & Sufa scriba.

17 Banaias quoque filius Josadae super legiones Cerethi, & Faeleti: porro filii David, primi ad manum regis.

CAPUT XIX.

Henos rex Ammon, servus David, qui ad confelandum se patris morte venturum, consensu affertis, a David occiditur, ac vincitur una cum Syris auxiliariis.

1 Accidit autem ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, & regnaret filius ejus pro eo.

2. Reg. 2. 21

2. Reg. 10. 11

CAPUT XX.

2 Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas: præstitit enim mihi pater eius gratiam. Misitque David nuntios ad consolandum eum super mortem patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon, ut consolarentur Hanon,

3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas, quod David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur te: nec animadvertis, quod ut explorent, & investigent, & scrutentur terram tuam, venerint ad te servi ejus.

4 Igitur Hanon pueros David decalvavit, & caecavit, & præcidit unicas eorum a natibus usque ad pedes, & dimisit eos.

5 Qui cum abissent, & hoc mandassent David, misit in occursum eorum (grandem enim consumeliam sustinuerant) & præcepit ut manerent in Iericho, donec cresceret barba eorum, & tunc revertentur.

6 Videntes autem filii Ammon, quod injuriam fecissent David, tum Hanon, quam reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, ut conducerent sibi de Mesopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba, currus & equos.

7 Conduxeruntque triginta duo milia curruum, & regem Maacha cum populo ejus. Qui cum venissent, castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Ammon congregati de urbibus suis, venerunt ad bellum.

8 Quod cum audisset David, misit Joab, & omnem exercitum virorum fortium;

9 Egressisque filii Ammon, direxerunt aciem juxta portam civitatis: reges autem, qui ad auxilium ejus venerant, separatim in agro steterunt.

10 Igitur Joab, intelligens bellum ex adverso & post terga contra se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israel, & perrexit contra Syrum.

11 Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui; & perrexerunt contra filios Ammon.

12 Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem superaverint te filii Ammon, ero tibi in presidium.

13 Confortare: & asanus viris tuis pro populo nostro, & pro urbibus Dei nostri: Dominus autem, quod in conspectu suo bonum est, faciet.

14 Perrexit ergo Joab, & populus qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugavit eos.

15 Porro filii Ammon videntes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem ejus, & ingressi sunt civitatem: reversusque est etiam Joab in Jerusalem.

16 Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel, misit nuntios, & adduxit Syrum, qui erat reus furivum: Sophac autem principis militiae Adazeret, erat dux eorum.

17 Quod cum nuntiatum esset David, congregavit universum Israel, & transitit Jordanem, irruitque in eos, & direxit ex adverso aciem, illis contra pugnantibus.

18 Fuit autem Syrus Israel: & interfecit David de Syris septem milia curruum, & quadraginta milia pedum, & Sophac exercitus principem.

19 Videntes autem servi Adazeret se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad David, & servierunt ei: noluitque ultra Syria auxilium præbere filis Ammon.

Bella a David proferta contra adversum Ammonitas, ac Philistæos; & in his occiduntur prodigiosi gigantes.

1 Factum est autem post anni circulum, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, congregavit Joab exercitum, & robur militiae, & vastavit terram filiorum Ammon; perrexitque & obsedit Rabba: porro David manebat in Jerusalem, quando Joab percussit Rabbam, & destruxit eam.

2 Tulit autem David coronam Melchom de capite ejus, & invenit in ea auri pondo talentum, & pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema: manibus quoque urbis plurimas tulit:

3 Populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit super eos tribulas, & trahas, & feturata carpenta transire, ita ut dissecarentur, & conererentur: sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon: & reversus est cum omni populo suo in Jerusalem.

4 Post hæc initum est bellum in Gazer adversum Philistæos: in quo percussit Sobochai Husathites, Saphai de genere Raphaim, & humiliavit eos.

5 Aliud quoque bellum gestum est adversus Philistæos, in quo percussit Adeodatus filius Salsus Behlehemites fratrem Goliath Gethæi, cujus hasta lignum erat quasi licitorium xentium.

6 Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longissimus, senos habens digitos, id est, simul vicinti quattuor: qui & ipse de Rapha fuerat stirpe generatus.

7 Hic blasphemavit Israel: & percussit eum Jonathan filius Samaa fratris David. Hi sunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David & fervorum ejus.

CAPUT XXI.

David populum numerando Deum offendit, peste, quam ex tribus elegerat, percussitque plurimas milia, donec Deum oratione placaret, & alare in arca Ornam Jebusæi erigeret.

1 Consurtegit autem Saran contra Israel, & concitavit David ut numeraret Israel.

2 Dixitque David ad Joab, & ad principes populi: Ire, & numerate Israel a Bersabee usque Dan: & afferite mihi numerum ut sciam.

3 Responditque Joab: Augere Dominus populum suum centuplum, quam sunt: nonne domine mi rex, omnes servi tui sunt: quare hoc querit dominus meus, quod in peccatum reputetur Israel?

4 Sed sermo regis magis prevaluit: egressusque est Joab, & circumvit universum Israel; & reversus est Jerusalem:

5 Deditque Davidi numerum eorum: quos circumierat: & inventus est omnis numerus Israel, mille milia & centum milia virorum educentium gladium: de Juda autem quadringenta septuaginta milia bellatorum.

6 Nam Levi, & Benjamin non numeravit: eo quod Joab invitatus exequeretur regis imperio.

7 Displicuit autem Deo quod iustum erat; & percussit Israel.

8 Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis ut hoc facerem: obsecro averter iniquitatem servi tui, quia insipienter egi.

2. Reg.
10. 7. &
11. 1.

1. Reg.
21. 28.

2. Reg.
24. 1.
Intra
27. 24.

9 Et locutus est Dominus ad Gad Videntem Davidis, dicens:

10 Vade, & loquere ad David, & dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi optionem do; unum, quod volueris, elige, & faciam tibi.

11 Cumque venisset Gad ad David, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige quod volueris:

1. Reg. 24. 15.

12 Aut tribus annis famem: aut tribus mensibus te fugere hostes tuos, & gladium eorum non posse evadere: aut tribus diebus gladium Domini, & pestilentiam versari in terra, & angelum Domini interficere in universis finibus Israel: nunc igitur vide quid respondeam ei, qui misit me.

13 Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me angustia premunt: sed melius mihi est, ut incidam in manus Domini, quia multæ sunt miserationes ejus, quam in manus hominum.

14 Misit ergo Dominus pestilentiam in Israel: & ceciderunt de Israel septuaginta millia virorum.

15 Misit quoque angelum in Jerusalem, ut percuteret eam: cumque percuteretur, vidit Dominus, & misertus est super magnitudine mali: & imperavit angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam cesset manus tua. Porro angelus Domini stabat juxta aream Ornan Jebusæi.

16 Levantem David oculos suos, vidit angelum Domini stantem inter caelum & terram, & evaginatum gladium in manu ejus, & versum contra Jerusalem: & ceciderunt, tam ipse quam majores natu vestiti ciliciis, proni in terram.

17 Dixitque David ad Deum: Nonne ego sum, qui jussi ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi: ego, qui malum feci: iste grex quid commiserit? Domine Deus meus, veritatem obsecro manus tua in me, & in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.

18 Angelus autem Domini præcepit Gad, ut diceret Davidi ut ascenderet, extrueretque altare Domino Deo in area Ornan Jebusæi.

19 Ascendit ergo David juxta sermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.

20 Porro Ornan cum suspexisset, & vidisset angelum, quatuorque filii ejus cum eo, absconderunt se: nam eo tempore terebat in area triticum.

21 Igitur cum veniret David ad Ornan, confixit eum Ornan, & processit ei obviam de area, & adoravit eum pronus in terram.

22 Dixitque ei David: Da mihi locum areæ tuæ, ut ædificem in ea altare Domino: ita ut quantum valet argenti accipias, & cesset plaga a populo.

23 Dixit autem Ornan ad David: Tolle, & faciat dominus meus rex quodcumque ei placeat: sed & boves do in holocaustum, & tribulus in ligna, & triticum in sacrificium: Omnia libens præbebo.

24 Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo quantum valet: neque enim tibi auferre debeo, & sic offerre Domino holocausta gratuita.

25 Dedit ergo David Ornan pro loco sicos auri justissimi ponderis sexcentos.

†1. Par. 3. 1.

26 † Et ædificavit ibi altare Domino: obtulitque holocausta, & pacifica, & invocavit Dominum, & exaudivit eum in igne de celo super altare holocausti.

27 Præcepitque Dominus anelo: & convertit gladium suum in vaginam.

28 Protinus ergo David, videns quod exaudivisset eum Dominus in area Ornan Jebusæi, immolavit ibi victimas.

29 Tabernaculum autem Domini, † quod fecerat Moyses in deserto, & altare holocaustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon.

†Erod. 36. 2.

30 Et non prævaluit David ire ad altare, ut ibi obsecraret Deum: nimio enim fuerat timore perterritus, videns gladium angeli Domini.

CAPUT XXII.

Præparat David necessaria ad ædificandum templum Domini, quod Salomoni præcepit ut extruatur, Deumque semper sedulo colat, exhortans principes ut illi sint auxilio.

1 Dixitque David: Hæc est domus Dei, & hoc altare in holocaustum Israel.

2 Et præcepit ut congregarent omnes profelyti de terra Israel, & constituit ex eis latomos ad cadendos lapides & poliendos, ut ædificaretur domus Dei.

3 Ferrum quoque plurimum ad clavos januarum, & ad commissuras atque juncturas præparavit David: & æris pondus innumerable.

4 Ligna quoque cedrina non poterant lesti-mari, quæ Sidonii & Tyri deportaverant ad David.

5 Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est & delicatus; domus autem, quam ædificari volo Domino, talis esse debet ut in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparavit impensas.

6 Vocavitque Salomonem filium suum: & præcepit ei ut ædificaret domum Domino Deo Israel.

7 Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis mee fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei.

8 Sed factus est sermo Domini ad me, dicens: Mulum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me;

9 Filius, qui nascetur tibi, erit vir quierissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: & ob hanc causam Pacificus vocabitur: & pacem & otium dabo in Israel cunctis diebus suis.

10 † Ipse ædificabit domum nomini meo, & † ipse erit mihi in filium, & ego ero illi in patrem: firmaboque solum regni ejus super Israel in æternum.

†1. Reg. 7. 13.

†1. Reg. 5. 5.

†2. Reg. 7. 24.

Hebr. 1. 5.

11 Nunc ergo fili mi, sit Dominus tecum, & prosperare, & ædifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te.

12 Det quoque tibi Dominus prudentiam & sensum, ut regere possis Israel, & custodire legem Domini Dei tui.

13 Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata & judicia, quæ præcepit Dominus Moysi ut doceret Israel: confortare & viriliter age, ne timeas, neque paveas.

14 Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: æris vero & ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides præparavi ad universa impendia.

15 Habes quoque plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificesque lignorum, & omnium artium ad faciendum opus prudentissimos,

16 In auro & argento & ære & ferro, cuius non est numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum.

17 Præcepit quoque David cunctis principibus Israel, ut adjuvarent Salomonem filium suum.

18 Cernitis, inquit, quod Dominus Deus vester vobiscum sit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, & subiecta sit terra coram Domino, & coram populo ejus.

19 Præbete igitur corda vestra & animas vestras, ut queratis Dominum Deum vestrum: & confugite, & edificate sanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, & vasa Domino consecrata, in domum quæ edificatur nomini Domini.

CAPUT XXIII.

David senex, Salomonem regem designato, numeratarum Levitarum officia designat; Moysesque filii Levitarum annumerantur.

1 Igitur David senex & plenus dierum, regem constituit Salomonem, filium suum super Israel.

2 Et congregavit omnes principes Israel, & sacerdotes atque Levitas.

3 Numeratique sunt Levitæ a triginta annis, & supra: & inventa sunt triginta octo millia virorum.

4 Ex his electi sunt, & distributi in ministerium domus Domini, viginti quatuor millia: præpositorum autem & iudicum sex millia.

5 Porro quatuor millia janitores: & totidem psaltere canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.

6 † Et distribuit eos David per vices filiorum Levi, Gerson videlicet, & Caath, & Merari.

7 Filii Gerson: Leedan, & Semei.

8 Filii Leedan: princeps Jahiel, & Zethan, & Joel, tres.

9 Filii Semei: Salomith, & Hosiel, & Aran, tres: isti principes familiarum Leedan.

10 Porro filii Semei, Leherth, & Ziza, & Jaus, & Baria: isti filii Semei, quatuor.

11 Erat autem Leherth prior, Ziza secundus: porro Jaus & Baria non habuerunt plures filios: & idcirco in una familia, unaque domo, computati sunt.

12 Filii Caath: Amram, & Isaar, Hebron, & Oziel, quatuor.

13 † Filii Amram: Aaron, & Moyses.

† Separatusque est Aaron ut ministraret in Sancto sanctuario, ipse & filii ejus in sempiternum, & adoleret incensum Domino secundum ritum suum, ac benediceret nomini ejus in perpetuum.

14 Moysi quoque hominis Dei filii annumerati sunt in tribu Levi.

15 Filii † Moysi: Gerson, & Eliezer.

16 Filii Gerson: Subuel primus.

17 Fuerunt autem filii Eliezer: Roholia primus: & non erant Eliezer filii alii. Porro filii Roholia multiplicati sunt nimis.

18 Filii Isaar: Salomith primus.

19 Filii Hebron: Jeriau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius, Jecmaam quartus.

20 Filii Oziel: Micha primus, Jesia secundus.

21 Filii Merari: Moholi, & Musi. Filii Moholi: Eleazar, & Cis.

22 Mortuus est autem Eleazar, & non habuit filios, sed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres eorum.

23 Filii Musi: Moholi, & Eder, & Jerimoth, tres.

24 Hi filii Levi in cognationibus & familiis suis, principes per vices, & numerum capitum singulorum, qui faciebant opera ministerii domus Domini, a viginti annis & supra.

25 Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo, & habitationem Jerusalem usque in æternum.

26 Nec erit officii Levitarum ut ultra portent tabernaculum, & omnia vasa ejus administrandum.

27 Juxta præcepta quoque David novissima, supputabitur numerus filiorum Levi a viginti annis & supra.

28 Erunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in vestibus, & in exedris, & in loco purificationis, & in sanctuario, & in universis operibus ministerii templi Domini.

29 Sacerdotes autem, super panes propositionis, & ad simile sacrificium, & ad lagana azyma, & sartaginem, & ad torrendum, & super omne pondus atque mensuram.

30 Levite vero, ut stent mane ad confitendum & canendum Domino: similiterque ad vesperam.

31 Tam in oblatione holocaustorum Domini, quam in sabbatis & Calendis & sollempnitatibus reliquis juxta numerum, & ceremonias uniuscujusque rei, jugiter coram Domino.

32 Et custodiant observationes tabernaculi fœderis, & ritum sanctuarii, & observationem filiorum Aaron fratrum suorum, ut ministrant in domo Domini.

CAPUT XXIV.

Familiarum Eleazar & Ithamar classes seu vices

24 in ministerio Domini a David designantur, reliquarumque Levitarum familiae similiter sorte distribuantur.

1 Porro filii Aaron hæc partitiones erant: Filii Aaron: Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

2 † Mortui sunt autem Nadab & Abiu ante patrem suum absque liberis: sacerdotioque functus est Eleazar, & Ithamar.

3 Et divisit eos David, id est, Sadoc de filiis Eleazari, & Ahimelech de filiis Ithamar, secundum vices suas & ministerium.

4 Inventique sunt multo plures filii Eleazar in principibus viris, quam filii Ithamar. Divisit autem eis, hoc est filiis Eleazar, principes per familias sedecim: & filii Ithamar per familias & domos suas octo.

5 Porro divisit utraque inter se familias fortibus: erant enim principes sanctuarii, & principes Dei, tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar.

6 Descriptique eos Semeias filius Nathanael scriba Levites, coram rege & principibus, & Sadoc sacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalem & Leviticarum: unam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ sub se habebat ceteros, Ithamar.

7 Exivit autem fors prima Jojarib, secunda Jedei,

8 Tertia Harim, quarta Seorim,

9 Quinta Melchia, sexta Maiman,

10 Septima Accosa, octava Abia,

11 Nona Jesua, decima Sechenia,

12 Undecima Eliab, duodecima Jac'm,

13 Terriadecima Hoppa, decimaquarta

Isbaab,

14 Decimaquinta Belga, decimasexta Emmer,

† Supra
6. 1.

† Supra
8. 3.
† Hebr.
5. 4.

† Exod.
2. 22.
& 18.
3. 4.

† Lev.
10. 2.
Num.
3. 4.

- 15 Decimaſeptima Hezir, decima{octava} Aphſes,
 16 Decimanona Pheteia, vigefima Hezechiel,
 17 Vigefimaprima Jachin, vigefimafecunda Gamul,
 18 Vigefimatertia Dalajau, vigefimaquarta Maaziau.
 19 He vices eorum ſecundum miniſteria ſua, ut ingrediatur domum Domini, & juxta ritum ſuum ſub manu Aaron patris eorum: ſicut praeceperat Dominus Deus Iſrael.
 20 Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erant Subael, & de filiis Subael, Jehedeja.
 21 De filiis quoque Robobiae princeps Jeſias.
 22 Iſaari vero filius Salemoth, filiusque Salemoth Jahath:
 23 Filiusque ejus Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jermaan quartus.
 24 Filius Oziel, Micha: filius Micha, Samit.
 25 Frater Micha, Jeſia: filiusque Jeſiae, Zacharias.
 26 Filii Merari: Moholi & Muſi. Filius Ozian: Benno.
 27 Filius quoque Merari: Ozian & Soam & Zachur & Hebrui.
 28 Porro Moholi filius Eleazar, qui non habebat liberos.
 29 Filius vero Cis, Jerameel.
 30 Filii Muſi: Moholi, Eder, & Jerimoth: iſti filii Levi ſecundum domos familiarum ſuarum.
 31 Miſeruntque & ipſi fortes contra fratres ſuos filios Aaron, coram David rege, & Sadoe, & Ahimelech, & principibus familiarum Sacerdotium & Leviticarum, tam majores, quam minores: omnes foris aequaliter dividebat.

CAPUT XXV.

Ex filiis Aſaph, Heman & Iſithun cantoribus. pſalteris ac citharadis, viginti quatuor familiae ac vices ſorte diſtribuntur.

I Gaur David & maſteratus exercitus, ſegregaverunt in miniſterium filios Aſaph, & Heman, & Iſithun: qui prophetarent in citharis, & pſalteriis, & cymbalis, ſecundum numerum ſuum dedicato ſibi officio ſervientes.

2 De filiis Aſaph: Zachur, & Joſeph, & Nathania, & Aſarela, filii Aſaph: ſub manu Aſaph prophetantis juxta regem.

3 Porro Iſithun: filii Iſithun, Godolias, Soti, Jeſeias, & Haſabias, & Mathathias, ſex, ſub manu patris ſui Iſithun, qui in cithara prophetabat ſuper conſistentes & laudantes Dominum.

4 Heman quoque: filii Heman, Bocciau, Marhaniau, Oziel, Subuel, & Jerimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, & Jeſbacaffa, Mellothi, Othir, Mahazioth:

5 Omnes iſti filii Heman Videntis regis in ſermonibus Dei, ut exaltaret eorum: deditque Deus Heman filios quatuordecim, & filias tres.

6 Univerſi ſub manu patris ſui ad cantandum in templo Domini diſtributi erant, in cymbalis, & pſalteriis, & citharis, in miniſteria domus Domini juxta regem: Aſaph videlicet, & Iſithun, & Heman.

7 Fuit autem numerus eorum cum fratribus ſuis, qui erant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.

8 Miſeruntque fortes per vices ſuas, ex aequo tam major quam minor, doctus pariter, & indoctus.

9 Egreſſaque eſt forſ prima Joſeph, qui erat de Aſaph. Secunda Godolias, ipſi & filiis ejus, & fratribus ejus duodecim.

10 Tertia Zachar, filiis & fratribus ejus duodecim.

11 Quarta Iſari, filiis & fratribus ejus duodecim.

12 Quinta Nathania, filiis & fratribus ejus duodecim.

13 Sexta Bocciau, filiis & fratribus ejus duodecim.

14 Septima Iſreela, filiis & fratribus ejus duodecim.

15 Octava Jeſaie, filiis & fratribus ejus duodecim.

16 Nona Mathania, filiis & fratribus ejus duodecim.

17 Decima Semeiae, filiis & fratribus ejus duodecim.

18 Undecima Azareel, filiis & fratribus ejus duodecim.

19 Duodecima Haſabiae, filiis & fratribus ejus duodecim.

20 Tertiadecima Subael, filiis & fratribus ejus duodecim.

21 Quartadecima Mathathiae, filiis & fratribus ejus duodecim.

22 Quintadecima Jerimoth, filiis & fratribus ejus duodecim.

23 Sextadecima Hananiae, filiis & fratribus ejus duodecim.

24 Septadecima Jeſbacaffa, filiis & fratribus ejus duodecim.

25 Octavodecima Hanani, filiis & fratribus ejus duodecim.

26 Nonadecima Mellothi, filiis & fratribus ejus duodecim.

27 Vigefima Eliatha, filiis & fratribus ejus duodecim.

28 Vigefimaprima Othir, filiis & fratribus ejus duodecim.

29 Vigefimafecunda Geddelthi, filiis & fratribus ejus duodecim.

30 Vigefimatertia Mahazioth, filiis & fratribus ejus duodecim.

31 Vigefimaquarta Romemthiezer, filiis & fratribus ejus duodecim.

CAPUT XXVI.

Templi janitorum ex Levitis variae claſſes deſignantur, & quae porta a qua familia ſit cultu dienda forte diſponitur, item qui theſaurus & naſi ſacra cuſtodians.

Divisiones autem janitorum: de Coritis Meſeleunia, filius Core, de filiis Aſaph.

2 Filii Meſeleuniae: Zacharias primogenitus, Jadhel ſecundus, Zabadias tertius, Jathanael quartus.

3 Elam quintus, Johanan ſextus, Elioenai ſeptimus.

4 Filii autem Obededom: Semeias primogenitus, Jozabad ſecundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus.

5 Anmiel ſextus, Iſſachar ſeptimus, Pholladi octavus: quia benedixit illi Dominus.

6 Semei autem filio ejus nati ſunt filii, praefecti familiarum ſuarum: erant enim viri fortiffimi.

7 Filii ergo Semeiae: Othni, & Raphael, & Obed, & Elzabad, fratres ejus viri fortiffimi: Eliu quoque, & Samachias.